

IOANNIS VVIERI

DE PRAE-
STIGIIS DAEMO-
num, & incantationibus ac ue-
nificiis Libri sex, postrema
editione sexta aucti &
recogniti.

ACCESSIT
LIBER APOLOGE-
TICVS,

ET
PSEVDOMONARCHIA
DAEMONVM.

Cum Rerum ac uerborum copioso
INDICE.

Cum Cæs. Maieſt. Regisq; Galliarum gratia
& priuilegio,

BASILEAE, EX OFFICINA
Oporiniana. 1583.

VINCE

TE IPSVM.

EFFIGIES IOANNIS WIERLANNI
ÆTATIS LX. SALVTIS M.D.LXXXVI.

Εἰς Ἰωάννην τὸν Βιῆρον ἰατρὸν

Γ. Φαλκεπυργεῖα.

Ἦσα βίη ὁ Βιῆρ Ⓞ ἔφυ μέγας, ἦσα γὰρ αὐτὸς

Γ' ἡτῆ νοστροῖς κ' ἀρετιμέεσι Φέρη,

Φάρμακα δ' ἔς νοστροῖς βιοτήσια τῆς υἰγείης,

Ἦσα Ἰυμοφθόρα Φάρμακα πᾶσι χόλια.

Εἰς τὴν αὐτὴν.

Σώμα Ⓞ ἀδρομέα εἰ μὴ μόνον, ὡσαυτ οἱ ἄλλοι,

Ἀλλὰ σὶ καὶ ψυχῆς οἶδας ἀπεσερῖμν.

Γένεκα καὶ πελεθεις πᾶσον παρ Φερέστερ Ⓞ ἄλλια,

Ὅσον τις ψυχῆς σώμ' ἀμνηγέτρον.

ILLVSTRISSIMO ATQVE

EXCELLENTISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,
D. Gulielmo Cluivæ, Iulizæ & Mont. Ducis, Comiti Marchiæ ac Rauef-
burgi, Domino in Rauefstein, &c. suo Domino Clementissimo, per-
petuam in Christo IESU felicitatem precatur

IOANNES VVIERVS

MEDICVS.

Nam pernicioſa uarietate fanaticarum & peſtilentium opinionũ, quibus hoc auro miſerè orbem concutit Chriſtianum Satan, non minimè eam momentum eſſe ſentio, Princeps illuſtriſſime: quam idem ille uelut perdiſſimum ſeminariũ, mentibus hominum inſenſit incantamentorum nomine. Etſi enim multiſariam in religionis noſtræ controuerſijs, uel ob diuerſos ceremoniarum ritus, uel non aequè intellecta

Controuerſie de religione.

Scripturæ loca, animi diſtrahantur, ſententiæq; uariant, faces ſubdente antiquo ſerpente: non tamen inde tam deploranda ſubſequitur calamitas, quàm ex ſemel imbibita, ipſius inſtinctu, perſuaſione de eo mali genere, quod hominibus & beſtijs citra ueneni uel propi nationem uel applicationẽ, inferre creduntur quedam dementata anus, quas Lamias uel Sagas nuncupant. Licet enim ex prioribus quidem diſceptationes hinc inde oriantur diuerſa uel pro hominũ affectu, uel prout cuiſlibet ſua ſatis facere mens uidetur, aut pro talenti à Deo donati pondere & qualitate: tamen momenti tantum ea ſapius non habebunt, ut aut animæ ſalutẽ aliquo attingant modo, aut etiam

Rom. 14.

amicitijs omnino turbent, uel diſſuant. At quàm execrabilem à Deo alienationem, quàm coniunctam cum demone neceſſitudinem, quanta inter proximos odia, quàm rixoſas uicinarum factiones, quas ruſticorum ſimilitates, quæ urbium diſſidia, quàm frequentes inſortium cades, parente tragædo diabolo, gignat foecundiſſima illa calamitatum mater, opinio nimirum concepta de Lamiarum maleficij (non inquam ueneficij) prodigioſa poteſtate, quotidiana docet experientia. Et quum pauci ſint morbi, quorum cauſas ad Lamiarum opus non referat, peruerſè in religione Chriſtiana inſtitutum uulguſ: uix alijs hominum ordo comperitur, cui uniuerſum hoc impietatis negotium penitus ſit notum, & iuſtor de hoc actionem inſtituendi occaſio incumbat, quàm medicorum: quorum eo incredulitatis genere ita turbantur animi, & aures raduntur, ut nihil in ijs aequè concrepet apud ægros, quàm mordax illa falſaq; innocentium muliercularum de inſiſto eiſcemedi malo criminatio. Quam Camarinam aliquandiu non tam uirulentum exſpirantem

Opinio de Lamijs.

Cauſa ſcribendi.

cum plurimorum pernicie, procellarum spiritu horribiliter afflante, exhalet, quàm hæcenus unquam, in dies magis ac magis sentio. Tanta uigilantia quamcunq; obseruat occasione ueterator ille, somnolenter huius artes permittentibus ijs, quorum intererat die noctuq; doctrina Evangelica machinis, ipsius propugnacula concutere, funditusq; uertere. Dum itaque ad grauem hanc impietatem silentio committunt Theologi pleriq; omnes: dum opinionum falsitatem in morborum casibus, eorumq; impijs curationibus tolerant Medici: dum sententias ex persuasione, longa annorum serie & præscriptione non tam ratione discussa, quàm præiudicio quodam contra contradictionem usurpata, hic pronunciant Turis consuli: dum denique neminem audiam, qui mortalium miserus, aut totum hunc Labyrinthum nobis aperuerit, aut saltem medendo uulneri manum admouerit: opera mihi precium facturus uidebar, si ego uelut ῥολοῖος ἐν τῆς μὲν ὄψεως, & γάρτῳ ἄλλῃς uicernum excuterem: & arduam hanc rem, qua nostra religio Christiana summa sit contumelia, alius perferendi, discutiendiq; qualemcunq; ansam fusiori oratione & quantulacunq; demonstratione subministrarem. Esi non eram nescius, praua opinionis sine ratione pertinaciam, inexpiabilem esse tincturam, & que elui nequeat, ut scite à Galeno nostro scribitur, his uerbis: ἐσι δ' ἐὶ δ' ἐπιβα βαφῆ δ' ὁσοποιός οὐτως, ὡς τὸ τῶ ἀνδρ λογισμῶς πῶδες τῆ μοχθηρὰ δ' ὄγματι πῶδες: ἔ γάρ ἐσι μεταπίπτει ἐδ' αὐτῆς ἐν τῆ αὐτῆς. Sic enim educator, ad resipiscentiam aut ueritatis frugem non posse reduci arbitratur. Tam non facile est, nouam rem ad communem hominum mentem & assensum accommodare.

Nec tamen hoc meum institutum quisquam calumniabitur, quasi nimis Suffenus, minusq; tenuitatis meæ confisus, quicquam præ alijs intelligere, aut posse, mihi temere præsumam. Quàm sit mihi curia supellex, probe noui, & me certius nemo: atque hoc scio, quod nescio. Nemini hic præiudicatur. Accedunt quotidiana medicationes, & profectioes assidue, que cerè ferias eiusmodi lubricationibus sedulo donandas, mihi præripiunt: ut hoc nomine superioribus uenationibus Hambachi institutis, dum tue Celsiq; eiusdem illustri generosæq; soboli ex officio inscriuere, huic potissimum studio uacauerim.

Complures igitur alios infinitis partibus longè meam hanc infantiam superare potuisse & posse etiamnum penitiorè ueritatis inquisitione, oratione luculentiorè, & demonstratione euidentiorè, magisq; neruosa, cum ob ingenij acumen, ac doctrina excellentiam, tum uerò maxime propter amplioris ocij accessionem, non modò libenter & ingenue agnosco, sed quog; palàm liberè profiteor. At interea ieiuno meo scripto felicia illa ingenia prouocatum iri sperare nolo, ut uel dicendo, me rectius erudiant, qui eiusmodi collationum soles esse fructus: uel, tacendo meam hanc sententiam ab inolita religioso illo seculo opinione dis & πῶσιν ἀνδρ ἰσον ἀσέμ, comprobeni. Hac ratione reportasse me ex laboribus usuram satis uberem confidam: nec me præstita pœnitebit opera, si saniorè doctrina in ueritatis cognitionem reuocer, aut saltem in rara paucisq; audita opinione confirmer. Etenim ut naturam in profundo ueritatem penitus abstruisse, rectissime docuit Democritus: ita eam uigilantius inquirere,

Praua opinio, in expertibilis tinctura.

Veritas in profundo abstrusa.

inquire, investigare & rimari decei. Id siquidem cum maiori aqutate coniunctum est: quam sententiã, quam temerè quis amplexus sit, pertinaciter defendere.

Argumentum autem huius commentationis nostra partim est Theologicum, quo diabolici artes & studia, Sacrarum literarum testimonijs produntur: & quo is modo tutissimè obuiam iri possit, docetur. partim etiam Philosophicum, dum naturalibus conuincuntur rationibus uana satana ludibria, & corrupta sagarum imaginatio: partim item Medicum: ubi secundum nature legem, morbos, eorum causas & symptomata Lamijs perperam hæcenus imputata, o uiri demonstratur. Partim id etiam Iurisprudencia placita spectat, quum de magorum infamiam, lamiarum & ueneficorum pœnis, pro delicti qualitate & magnitudine, alio quam hæcenus usurpatum est modo, disseratur.

Argumenti operis. Theologicum. Philosophicum. Medicum.

Iuridicum.

Historias autem inferni passim uarias, eo potissimum sine, quòd quum tam diuersa tamq̃, multifaria sapenúmero in hoc satana negotio à multis referantur: ex nostrarum narrationum collatione, uia dialogicæ & qualicung̃, explicatione, citius in actionum præstigiarumq̃, demoniacarum, & rerum multijugarum cognitionem ac iudicium perueniri posse arbitratus sim.

Cur uariè inferantur historiz.

Ne autem hic mei ingenij metas & professionis limites temerè præfractaq̃, opinionone, nimis proprio sisus cerebro, transijisse censeret, hæc mea & q̃d o q̃ a plerisque doctissimis, etiam ex tua Celsi familia uiris, Theologus, Legum peritus, & collegis excellentissimis, eo animo legenda excutiendaq̃, proposui, ut horum censura uel starent, si ratione niterentur: uel caderent, si conuincerentur erroris: uel mutarentur, si qua aut additione aut castigatione egerent. Nec enim quicquam eodem tempore simul inchoatum ac absolutum fuit.

Iam uerò si maleficarum Malleum hoc absoluisse pensum quis obijciat, is ubi illius libri congestas à Theologis, Henrico Initiatoris & Iacobo Sprenger ineptias absurdas, sæpe etiam impias, legerit: & cum hoc nostro scripto, effectu omni se iuncto, contulerit: sententiam profectò aliam omnino, imò contrariam me sustinere ac defendere intelliget. Penelope enim telam retexere, actumq̃, agere, sanè lubet minime. Pauca quidem in hanc rem dixit Vtricus Molitor, Sigismundi Bohemie regis consiliarius, in Dialogis de Lamijs & Pythonicis: nonnihil quoq̃, de strigibus scripsit Ioannes Franciscus Picus: Abbas item Spanheimensis Ioannes Tritemius quaestiones quinq̃, Maximiliano Cesari proposuit: nostra quoq̃, lingua argumentum hoc attigerunt quidam Germani: quo autem iudicio, operis nostri collatione innotescet.

Malleus maleficarum.

Cæterum præter multas grauesq̃, causas, qua ut tua Celsitud. has meas qualescunque cogitationes consecrarem, me impulerunt, hæc quoq̃, induxit potissimum: quòd quum iã in uicesimum sextum annum tua Celsitud. à medicinis fuerim, ac diuersas sapenúmero in tua Celsi aula audierim de Lamiarum iam denuò in amplissimis ditionibus tuis renatarum, potentia & incantamentis sententias: uix à nemine tamen certiozem, mea consonam magis, & è ueritatis fontibus erutam penitus, me unquam hic cognouisse, atq̃, illam quam aliquoties à tua Celsitud. ore his

Sententia
ducis Cli-
uen. de La-
mijis.

Veneficium.

Mores prin-
cipum plus
legibus ua-
lent.
Eskheri.

Claud.

Kell.

hauserim auribus, uelim nolim fateri cogor: nimirum Lamias nemini ulla uoluntate maligna, quacunq; dira imprecatione, aut insuitu malicioso nocere posse: sed uitiata per occultos demonis cuniculos phantasia, eas tanquam melancholia agitatas, in mentem sibi inducere, quacunq; mala ab ipso fatana illata, uel naturali occasione ex abstracto Dei consilio prognata, abs se perpetrari. Vbi enim actionum modus ad trutinam uocatur, & earum organa indagine circumspiciente obseruantur, luce clarius mox omnium oculis patet rei ad ueritatem & falsitatem. Veneficium solummodo à Sequandis Tejay, uel ueneficis, ueneno uel propinato uel illito, noxiè fieri in hominum & animantium interuentionem, doctè, prudenter & piè concedit tua Celsitudo. Hinc fit, quòd non multorum more, pœnam delusis aniculis statim seuerè instigi iubeat: sed matura deliberatione prius de ueneno dato exactè inquiri, post si de ea indubitanter constet, legum prescriptio satisfieri, à Deo ad hoc constituta tua Celsitud. uelit. Hoc profectò accedit merito ad reliquas preclarissimas & innumeratas animi ingenij, dotes, quibus ita quotidie quam nactus es Spartam (uicè τὸ ἀπὸ Περσῶν à tua Cels. celebrari solitum) adornas, illustrasq;, ut & tuorum & uicinorum omnium oculos in te conuerias. Nihil hic præter institutum dicam, de non uulgari tue pietatis studio: cuius ut plurima, & quidem memorabilia, ita imitatione dignissima possem adducere exempla, ni hinc potius solentiam expectandam, quam fauorem, uererer. Sit autem hoc unum, quòd neq; solem exorientem unquam uideas, neq; uesperis te lecto componas, quin ardentè prius fuis ad Deum precibus, à sacra lectione te totum, & omnes tue Cels. subiectos, ipsius patrocinio fideliter commiseris. Nihil addam de temperantia in potu, quo unico nomine non modo tuis subditis omnibus numerosissimis exemplar existis admirabile: sed et tui ordinis illustrissimis, eiusdemq; potentissimis heroibus optimo praelucis iure: ut ebriam tuam Cels. uidisse neminem, non minima laus sit: imò ratam esse uelis Asfueri regis legem, qua ne quis poculorum certamen urgeat, seuerè cauetur. Sed iam men - non sic inspicere sensus Humanos edicta ualent, quàm uita regentis. Quo fit etiam, ut nemo te presente non solum deicere, uerum etiam iurare audeat. Conscius est enim unusquisq;, quàm Celsitud. tua odio plusquàm Vatimiano prosequatur omnes, qui assiduis suis deiterationibus tremendum Dei nomen prophanare non erubescunt: qua blasphemiam omnes propemodum horribiliter conprepere aulas, est quòd Christiana religionis homines merito doleant, lugeantq;, plagis hinc enatis palàm uisis. Taceo continuos in quorumcunq; libellorum supplicum, & aliorum scriptorum quotidie affluentium lectione, maturaq; responsione labores: quo uel unico incomparabili exemplo, uerè paternum affectum erga commissum tuæ tutelæ subditorum gregem, quis non exoscaletur? quibus ut nec contemptum hic Karlorum nomen, in aliorum ore innatans assidue, unquam à tua Celsitud. obiectum fuisse, quis audiuit, ita sapenúmero eos blandissimo filiorum nomine dignaris: nec quicquam usque adeo tua Celsitud. studio curaq; esse norunt omnes, quam tuam rempublicam in summa tranquillitate perpetuo conseruare: id quod cum rara, imò diuina prudentia proximo aliquot annis turbulentissimis, undequaq; bellico strepitu

CICERO

circum maximas tuae Celsitudines scientie, nec tamen eas concutiente, testatus es. Nec postremam meretur laudem, quinimò apud omnem posteritatem propagandam, quòd uelut doctorum Mecenas, singularem facias interdum ingeniorum delectum in ijs, quos ad externas regiones & praeclaras in quacunq; facultate Academiae tuis impensis ablegari, alijs studiorumq; curriculum feliciter perficere uoluisti, quò aliquando tuae Cels. & reipublicae decori usuiq; esse queant: ut ea ratione insignibus doctrina, prudentia, existimatione, & rerum cognitione usuiq; uiris, illustrem illum tuae Cels. comitatum esse ornatum, ad reliqua celeberrima tuae aulae ornamenta, non immeritò referri debeat. Minus tamen id mirum uideri debet, quòd ipse doctus, eruditus semper eo prosequutus sis studio, ut quibuscumq; honorarijs & stipendijs eos in tuam amplissimam pellicere accireq; familiam, iam inde à quo princeps es, non intermiseris. Sic prouidentia non uulgari factum est, quòd hic in uenerando ordinis Senatorij consessu, primo sit dignata loco tuae Cels. uirum doctrina multijuga, nec uulgari prudentia, rerumq; uariarum usu & eximijs animi corporisq; dotibus clarissimum, D. Henricum Barzium cognomine Olislegerum, LL. Doctorem & Cancellarium Cliuensem uigilantissimum, patriq; amantiissimum. At prorsus calamo hic imperasse praestat, quam leuiter oratione icinua uerè heroicis tuae Cels. uirtutes omnem omnium laudem post se relinquentes attingisse: quas non aliorum relatu cognoui, sed hisce oculis in tua Cels. uelut in lucidissimo speculo quotidie consueor. Tali itaq; ac tanto Principe patrocinium non denegante, mordaces uisitatorum insolescentium dentes haud difficulter uicturum me confido: praesertim cum à meis partibus in procinctu stare inuictam ueritatem non dubitem. Precor Deum opt. max. patrem Domini nostri IESU CHRISTI, ut quod pro sua bonitate immensa in tua Celsitud. feliciter cepit, maiore sui Spiritus accessione uberiorius augeat, ad nominis sui gloriam, Celsitud. tuae salutem, & florentissimarum ditionum tuarum felicitatem.

PRAEFATIO DE TOTIVS OPE-
RIS ARGUMENTO.

REM profecto arduam, & omnino tenuitatis meae vires exuperan-
tem aggressum me esse fateor, qui cum fraudulentis spiritibus, lar-
uis & mundi dominis in theatrum prodire, luctarique audeam:
quum tot illi habeant modos fallendi incomprehensibiles, & cu-
niculos, occultosq; elabendi recessus, quibus ob essentiae subtili-
tatem, motus celeritatem, vitae longissimae usum, & uoluntatis peruersitatem,
longè lateq; crassitiem nostram terream eludant, ut quibuscunq; eos adorianis
rationibus, defraudatum te esse palam uideas. Quamquam uera hæc esse nõ in-
ficiat: in alia tamè enutritus schola, atq; ab alijs institutus præceptoribus, quam
Plato ethnicus apud supersticiosos suos Aegyptios & uates Memphiticos, uel
Proclus apud suum Marcum, dæmonum clientem: ex D. Pauli, uasis electi, & pu-
gilis aduersus spirituales astutias in cælestibus inuicti consilio, manibus in dubi-
tatae fidei firmissimis arripui doctrinam Conditoris cæli & terræ, omniumque
quæ in eis sunt, & uerbum Christi (in cuius nomine horum spirituum genua fle-
ctuntur, ipsiq; dicto citius fugantur) gladium quippe spiritus ancipitem, tenta-
tus quid cum diuini luminis radio & rationum machinis, in luce cum rectori-
bus tenebrarum seculi huius potero, in eo potissimum fraudium genere, quo
illi hætenus tam densas hominum oculis offuderunt nebulas, ut quò se conuer-
tere securè debuerint, tanquam in ipsa caligine palpitantes, ignorarint quam-
plurimi. Id autem est ille incantamentorum labyrinthus: cuius ut, inuento qual-
licunq; filo, explicandi commonstrarem uiam multò aliam, quam hætenus ob-
seruatam uidere licuit, hoc institui Opus. Ne uerdò obscuritatem gigneret ora-
tionis perpetuitas, in sex illud distribui libros: ut eius ordo tamen, quasi rectè in-
stituta rerum œconomia, suis conuenienter cohæreret partibus.

Act. 9.

Philip. 2.

Ephes. 6.

*Oratio ope-
ris.*

*ARGVM.
libri Primi.*

Cæterum quum uniuersum id negotium sit dæmonum præstigijs ac dolo
implicatum, ut ad eorum quæ in reliquis dicentur libris, intelligentiam sternere-
retur uia, in Primo libro, diabolus quid sit, quæ eius origo, qui primi dolosi eius
conatus, perniciosiq; progressus ab Eua in rerum primordijs, ad hæc usque tem-
pora, quæ item ipsius potentia, quid etiam prorsus non possit: quodque limites
illi à Deo præfigantur, ultra quos ferri nequit, describitur.

SECVN-

DI.

*Magi insa-
mer.*

TERTII.

Lamia.

Hinc, quid per suam clientelam operetur, ostensurus: ad magos infames, dæ-
monum ope: à quascunq; præstigijs oculis nostris destinato studio multifariam
obijcientes, diuinationumque uarijs laruis alios deludentes, & medicinæ sacra
suis imposturis satanicis fœdè conspirantes, progredior: quos etiam Tertio li-
bro à Lamijis segrego, ut quæ sexu inconstantes, fideiq; lubricæ, & ætate non sa-
tis mentis compotes, diaboli ludibrijs magis sint obnoxie: qui in illarum uim
imaginatiuam siue uigilantibus siue dormientibus se insinuans, quascunq; for-
mas ipsis inducit, ea dexteritate concitatis in hunc dolum humoribus & spiri-
tibus, ut nihil aliud illæ sciant, aut queant fateri, quam rerum à dæmone ex Dei
abstracta uoluntate uel consensu peractarum, aut plagarum hominibus bestijs uel
inuestarum, siue designatarum flagitiorum, aut malorum pronatorum naturæ
ductu, se effectorices esse: quemadmodum mentem quoq; lædi, multifarijsq; im-
bui imaginibus, sæpe in ijs quorum cerebrum atra bilis uel eius uapor uitiari,
spectamus.

ſpectamus. Nullos quoq; libros eas habere, nullos exorcifmos, characteres, aut ſimilia monſtra, uelut magi infames: nullos etiam præceptores alios, præter læſam à dæmone mētē, aut corruptam imaginationem: unde & à Magis illis infamibus non parum diſſerre, omnibus erit perſpicuum. Hinc namq; uiri ſunt sæpe docti & cordati, ſed curioſi, longius etiam peregrinantes, ut artem imbibant dæmoniacam, qua ſaltem præſtigias & rerum ludibria, præter naturalem morem oſtentant: illæ uerò ut plurimum fœminæ, eædemq; uetulae, & mente ticubantes, domiq; latentes: in quarum, uti organorum convenientiū, phantaſiam propè torpida, uelut ſedem ſuis ſtudijs accommodatā, in melancholiæ morbo, mœrore, uel extrema deſperatione, ut ſpiritus eſt, illabitur: nectam præſtigijs deludens, quàm quæcunq; hominum infortunia, calamitates & interitus tanta uehementia imprimens, ut qualia quantaq; ea ſint, ſe perpetræſſe, ut dixi, arbitrentur: à quibus tamen hæc fuerit alieniſſimæ & proſius in fontes. Haſ itidem à ueneficis, quos *φαρμακούς* Græci dicunt, ſeparo: qui ueneno uel propinato uel illito, uel eo loco ubi halitu feriat collocato, homines uel beſtias lædūt. Sic plurimum intereſſe inter prophanos magos, lamias & ueneficos intelligitur: de quibus tamen, uelut iſdem hæc ſtenus confuſe actum, diſputatum, & pronunciatum eſt.

*Venefici.
Pharmacu-
micos*

Ut autem hæc innotefcerent clarius, Quarto libro eos qui Lamiarum maleficio affici putantur, propono, demonſtrans eos à dæmonibus exerceri, uel obſeſſos eſſe, ex occultata Dei permiſſione, citra ullam ullius Lamie aut hominis alterius cooperationem.

QVARTI.

Hinc iuſto ordine, libro Quinto, ad eorum qui eiufmodi maleficio collifsi creduntur, curationē, inſinitis partibus aliam quàm hucusq; obſeruata ſit, me conſero: ubi, quæcunq; curationes illicitæ à dæmonijs in ſui regni confirmationem efficitæ, per uetitas cōiurationes, characteres, ligaturas, periapta uel appenſa, annulos, ſigilla, imagines, & ſimiles umbrarum furias, ſacroſanctæ Scripturæ auctoritate & rationum pondere conuincuntur, explodunturq;: ut ab ijs ſæcibus, uelut expurgato Augiæ ſtabulo, liberatæ mentes, in quacunq; aſſiſtione ad ordinata à Deo remedia poſthac cōfugiant, puris manibus in cælum ſublatis, ac medicinæ ſacra in hoc negotio incorruptius conſcientia ſynceriores tractentur: qui præcipuus fuit huius inſtituti mei laboris ſcopus.

QVINTI.

In hac tamen graui meditatione aliquandiu ſuprà quàm dici poteſt occupatus, tantumq; nõ (nouit ille quem nihil later) excruciatuſ, quòd uetulas illas de mentatas, à dæmone illuſas, Lamias uulgò dictas, quæ nihil flagitij ſingularis commiſiſſent (non enim loquor de ueneficis) tam atrociter, ſine ulla commiſeratione multis in locis in caliginoſos ſqualidoſq; carceres, horrida umbrarum hoſpitiæ & dæmoniorum domicilia inconfideratus præcipitari, inde in carniſcinam truculentius rapi, ac demùm flammis deuorandas temerè obijci uiderem: propriæq; amentium anicularum conſeſſioni ſtari, nec ſatis inter Lamias & ueneficas diſcerni: & Magos ſacrilegos, in lege ueteti multatos grauiter, iam impuniuſ, imò cum laude apud pleroſque uerſari: non potui non inquam argumenti ratione, conſcientiæ impuſſu actus, meam hac de re ſententiam qualemcunq; quinque ijs libris adiungere: Sextoq; libro uelut appendice declarare, quid & quibus rationibus nixuſ, ſentiam de punitione Magorum infamium, à Chriſtianiſſimæ ueritate republ. cum Simone & Elima auertentiū, eamq; ſedatam turbantiū: quid item de modo puniendi Lamias à diabolo ſeductas, uelut melan-

SEXTI.

Athor.

b cholia

Haeretic. cholliā agitatas, uix autem hæreticas (eā enim mente illæsa, sed præfracta constanti) postremò etiam, quid de ueneficorum supplicio statuendum existimem, subiunxi: ubi locum habere uidetur promulgatum ex Dei uoluntate Moysi editum, Græcè à Septuaginta senioribus redditum, & uelut explicatū in uaria illa Hebraicorum uocum significatione, *parquāus à waphiōwre*, Veneficos (uel ut Hebræi habent, ueneficas) non sinetis superuiuere. Ad uenena usurpantes legem hanc quoq; refert Iosephus Iudæus.

Contra ueneficas. editum Atofti. Exod. 22. Lib. 4. cap. 8. aniq. Iuda

Nec sibi hinc leges à me arrogantius præscribi criminentur Magistratus, aut legum periti. hoc enim meum fuisse institutum minimè, restor Deum: sed ex commiseratione meditationem meam solummodò alijs cordatioribus & pijs uiris, nec non ueritatis inquirendæ potius, quàm opinionis inconsideratus multis seculis imbibitæ affectu defendendæ studiosis, excutiendam sereno mentis oculo, summissè offero. Qui operæ precium me præstitisse agnoscent, ingenuam hanc libertatem bene interpretentur: qui secus censebunt, ignorent bene uolenti. Interim mea qualiacunq; argumenta, quibus roto hoc Opere nitor, *uobis* conferri cupio, dum in consiliū uocantur Speculator & Iohann. Andr. titulo de Sortilegijs: aut Summistæ, Hostiens. Gotfridus Reinerius in Summ. de Sortilegijs: Canon in c. 1 & 2. ubi Alb. post Iohan. And. de sortil. in antiquis: Alb. conf. 55. 1. uolum. incip. Causus talis, per Oldrad. consilio illo 210. incip. Regularis: uel etiam recentiores post gl. in c. accusatus, s. de hæretic. initijs: Alber. de Rosatis in Dictionario, super uerbo Sortilegium: siue Bonif. de Vitalin. in titul. de Sortilegijs, in tractatu Criminalium: aut Matth. de Afflict. in constitution. Neapolit. de malis & noxijs medicamentis parte tertia: item auditor eius Grillandus, aut etiam 2. Lib. Syluestri Prieratis de Strigomagus: seu Bonauent. super 3. Sent. Quibus autem firmamentis sua scripta munierit quilibet author, horum librorum collatione manifestius intelliget æquus Lector.

Porro de re ipsa & materia, quoniā ad ueritatis doctrinam, & Ecclesiæ *CHRISTIANÆ* quietem, ac proximi utilitatem spectat, non est quòd multis agam: quum ea sit huiusmodi, ut quantumlibet inelegantem sit fortita artificem, satis tamē ipsa per se, omnium oculis sese queat & debeat commendare: præsertim ob res non paucas in lucem magis erutas, quæ hætenus uel ut incognitæ, uel ut obscuræ latent. Solitum uerò esse apud Græcos olim prouerbij loco, hominibus parum scitè in re præclara uersantibus obijci, Proba quidem materia, si probum natura fuerit artificem, non ignoro: at cuiuslibet liberum permitto de artificis opere statuere, quòd illi libitum erit. Quòd enim ad me attinet, ut nullius uel nastri Mommi, aut perspicacis Aristarchi reprehensionem, siue seueri Catonis censuram deprecor, si merear: ita nec auram popularem, aliā uel laudem magnopere uenor, bona fretus conscientia, qua hanc aggressus sum telam. Dies erit, quando unicuiq; à Domino laus accedet: dum modò illius accrescat gloria,

& satanæ tyrannis imminuatur, abundè satis erit factum meis uotis,

11

AD AVGVSTISSIMVM TOTIVS ORBIS CHRISTIA-
ni Cæsarem, Reges serenissimos, Principes & Duces illustrissimos, Comites
generosos, & quoscunque ullum magistratum gerentes,
tam seculares quàm ecclesiasticos, Li-
bellus supplex.

INVICTISSIME Imperator, Reges & viri principes, quibus ordine legitimo, rationibus grauisimus gladium ad coercendam merito supplicio maleficorum effrenem inobedientiam: ad eos uerò qui se relictis politice legibus inculpate submitunt, uigilanter defendendos; eorū nomine tranquillitatem reipublicæ rite constituite sedulo conseruandam, commendauit Rex regum, & Dominus dominantium: uobis demissa oratione hunc supplicem libellum cum omni subiectione reuerenter offero, ex cordis penetrabilibus orans, obsecrans & obtestans quam humillimè, ut concedere non dedignemini in illis demonum prestigijs, quibus à rerum primordijs tam densas hominum oculis offudit tenebras ille primus uniuersi mali architectus: & in ijs quas senescente mundo demum idem ille ueterator mille artibus in deliris stupidisq; quibusdam mulierculis fabricatus est in Christiana Europa sæcisissimam labem, hominum errorem crassissimum, eadem insontium frequentissimam, & uulnus conscientiarum magistratus haud profectò leue: concedere inquam clementer, mihi minimo obsequentissimoq; uestro clienti, tempus apud uos proponendi his sex libris meam qualemcunq; sententiam. Quæ si sumpti ordinis uestri punctam non tulerit, eam uti merito exhibendam explodendamq; ut quàm occysimè, ita & libentissimè palmodia suppressere non grauabor, rationibus argumentisq; neruosis conuictus. Sin uerò autoritatis uestre calculo ea confirmabitur, opera precium me fecisse, in animum inducam: non minori denuò supplicans studio, ut huic sententiæ tum locus detur, semota uentusitatis religione, & opinionis tot seculis imbibite affectu posito: si quando in uestri imperij regnis, prouincijs & dittonibus se offerat occasio deliberandi, iudicandi & pronunciandi de causis illis diabolicis, & potissimum de Lamiarum negotio hæctenus tam multis: ijs tricus inuoluto. Hoc modo senioriore mentis oculo huiusmodi demonum ludibria discretum iri, omnesq; uerè Christianos non tantam eorum esse potentia cognituros, ut dubito minimè: sic quoq; minus innoxij sanguinis, quem audivisimè fuit ille ab initio homicida, fundetur: nec ita quietis publicæ, cui ipse tragædiarum author inuidet summo pere, compages luxabuntur: & conscientie rariore pungentur aculeo: satanæ item imperium indices magis ac magis collabescet, atq; Christi regnum longius latiusq; propagabitur.

IOANNES EVVICH DOCTOR

Medicinæ.

Dæmonis exortum, studium, uiresq; dolosq;

Qui uelut in media luce uidere cupis:

Qui quæ carminibus sit uis, & quanta nocendi,

Si desint sacris philtra parata modis:

Qui miserè uarijs homines cruciatibus actos

Nosse cupis, quæq; hos arte leuare queas:

Tandem quæ pœna infandæ legitima sectæ,

Infonti ut parcas, constituenda fiet:

Hunc lege, quem Ianus Vniuers condidit arte,

Iudicio, & magna sedulitate, librum.

Viue opus eximium, meritumq; attolle trophæum,

Victa est Circeæ turba prophana scholæ:

Viue etiam æternos, Author, scilicet annos,

Non erit ingenij fama sepulta tui.

IOANNES BRACHELIUS L.L.

Licentiatu ad Lectorem.

Cum Deus immensi spacioua uolumina cœli

Conderet, & medio suspenderet aethere terras,

Ornaretq; polum stellis, atq; æthera nimbis:

Ille sibi pariter famulos, diuina creauit

Corpora, qui tenues ferrent sua iussa per auras,

Quiq; procul curis agerent terrestribus æuum.

Horum de numero genitor iustissimus unum,

Sic meritum, Stygias cœlo detruxit ad undas:

Illic & manicus & dura compe de uinctus,

Ad scelorum pœnas sedet, æternumq; sedebit,

Tristia commisse persoluens crimina culpa.

Quas tamen interea fraudes, quasq; improbus artes

Nocte dieq; struat miseris, quæ reuia tendat,

Quid uis potis, si forte tibi cognoscere cura est,

Hoc lege, Lector, Opus, docti monumenta VVIERI:

Hinc optata ferēs, hinc te tua uota docebis.

Insuper & magicis quæ sit fiducia rebus

Attribuenda, modò crudelia pharmaca desint:

Quæ uis ueneficij presso medicaberis arte,

Quam uis satis dignam pendent sub iudice pœnam

Sagarum furiale genus, miro ordine narrat.

Sed tibi cur tantos memorande VVIERB labores

Sumpseris, haud equidem sat adhuc discernere possum.

Publica me, dicis, mouerunt commoda. Sed quis

Publica nunc curat, præclaraq; pœclora uulgo

Suspicit, & meritos rebus persoluit honores?

Tu tamen hoc sessam nimium solabere mentem,

Quod tua non nullo moritura est tempore fama.

EIVSDEM ΕΙΣ ΤΑ ΤΟΥ ΒΙΗΡΟΥ
 επί μαγείας οκτώστιχον.

Δάμονά τόν στυγερὸν τὸν ἀτάδαλα μηχανάοντα,
 Τὸ Δίος ἠδὲ βίον μεγάλου, ἢ ἐπίλοστον ἦθος,
 Στεργε γὰρ τε νυκτερινὰ, ἢ ἡσθεῖα πολλὰ γούτωρ,
 Οὐ μόνον ἐν τύτῳ ἰδέσθαι περιλημμένῳ βιβλῳ,
 Ἀλλὰ ἢ ὡς μέδεις τὸ γοντικὸν ἄλλοις ἀλάλκῃαι
 Ἀνρί, τὸν φίλτροις γαστρὸς φαρμακείῳσι δαμάσσοι,
 Τὸς δὲ τελευτάῳσι τίσις ἔσεται, ὡς διὰ πολλῶν
 Ἐξαχρὸν ὄνχος ἐνὶ ξυμπῶσι βροτοῖσι βίηρος.

IN IOHAN. VVIERVM ILLV-
 STRISS. CLIVORVM DV-
 cis Archiatrum.

E' CAR. VTENHOVII F. AL-
 lusionum Lib. 1.

EPIGRAMMA.

Ille VIA tota totoq; ERRARE videtur
 ERRO uagus caelo, docte VVIERE mihi,
 Qui Paracelsistae latitans sub nomine sectae
 Nomen ab ERRANDO credidit esse tibi.
 Ni quod ABERRANTES recto de tramite, rectam
 (Ceu Paracelsistas) cogis inire uiam.
 Nam neq; cognomen tibi DEVIUS inidit ERROR,
 Quem neq; transuersum DEVIUS ERROR agit.
 Non VIA tartarei quae fert Acherontis ad undas
 LATIOR: Angustum dat tibi nomen ITER.
 Fit VIA VI quae nos supera ad conuexa polorum
 Ducit, et acclini surgit in astra VIA.
 Tu modò qua ducit VITAE VIA, perge, beate,
 Ut QVE tibi caelo sterne VVIERE VIAM.
 Sic fueris LATIA VITAE QVE VIAE QVE CVPIDQ;
 Argolicaq; BIOY uoce VVIERVS ΕΓΩΣ.

ΟΥΘΕΝ, ἄτροφ μυστήριον καὶ χαρίτων, ὁ - ΒΙΟΣ.

14
AVTHORES IN HOC
Opere citati.

<p style="text-align: center;">A.</p> <p>Abdias Bab. episc. Abenezra. Accursius. Aelianus. Aelius Spartianus. Aetius. Aeneas Syluius. Henr. Corn. Agrippa. Aias. Albertus de Rosat. Albertus Mag. Teutonicus. Alchmidus Arabs. Alciatus. Alcimus. Alexander I. Alexander ab Alexan. Alexander Benedictus. Alexander Trallianus. Almansor. Aloysius Cadamustus. Amatus Lusitanus. Ambrosius. Andreas Masius. Andreas Theuet Angoul. hist. Andreas Vesalius. Angelonius. Angelus Politianus. Anselmus Parmensis. Antiphon. Antonius Beniuenius. Apollonides. Apollonius Molon. Apollonius Tyaneus. Appion Grammaticus. Apuleius. Archelaus. Aristophanes. Aristoteles. Arnoldus de Villa noua. Artemon. Artephius. Athanasius. Athenens.</p>	<p>Athenagoras. Auerrhoes. Augerius Ferrerius. Augustinus. Augustinus Steuchus Eugub. episc. Kisan. Auienna. Azararius.</p> <p style="text-align: center;">B.</p> <p>Baldus. Bartolus. Bartholomeus Anglicus. Bartholomeus Pisanus. Basilius Magnus. Bastianus Landus. Benno Caradialis. Bernardus. Berno. Berosus. Boccatius. Boetius. Bonauentura. Bonifacius de Vital.</p> <p style="text-align: center;">C.</p> <p>Cesar Constantinus. Iul. Cesar Scaliger. Hier. Cardanus. Carolus Bouillus. Carpocrates. Casspar Peucerus. Cassianus. Castiodorus. M. Cato. Celsus. Chrystippus. Chrysothomus. Cicchus Asculus Florent. Cicero. Cyprianus. Cyrillus. Claudianus. Clemens author libry. Recogn. Beat. Clemens de Constant. A- postol.</p>	<p>Cleopatra. Coelius. Columella. Constant. Imperat. Cornelius Nepos. Costaben. Luca Hebr.</p> <p style="text-align: center;">D.</p> <p>Damascenus. Damon. Dauid Kombi. Decretalia. Democritus Abderites. Diodorus Siculus. Dion Nicæus. Dionysius. Dioscorides. Duris.</p> <p style="text-align: center;">E.</p> <p>Eduardus. Empedocles. Epiphanius. Erasmus. Eucherius. Eurycles. Euriptides. Eusebius. Eustachius.</p> <p style="text-align: center;">F.</p> <p>Gabr. Fallopius. Ferdinandus Corthesius. Ioan. Fernellius. S. Fontainus. Franciscus Morand. Fulgentius Placiades. Fulgosus. C. Furius Crespinus.</p> <p style="text-align: center;">G.</p> <p>Galenus. Garcias ab Horto. Gaudentius Meyula. Gausfridus Antisiod. Gellius. Georgius Agricola. Georgius Pistorius.</p>
--	--	--

Georgius Sabinus,
 Gerson.
 Gesnerus.
 Gyraldus.
 Giselbertus.
 Gordonius.
 Gotfridus Reinerius.
 Gratianus.
 Gregorius.
 Gregorius Nazianzenus.
 Grillandus.
 Grugna Stryac.
 Guilielmus Brabantinus hist.
 Guilielmus Malmes hist.
 Guilielmus Turnerus Angl.

H.

Harpocration.
 Haymo.
 Hector Boethius hist.
 Helinandus.
 Heliodorus.
 Henricus Instit.
 Helmoldus.
 Hermes.
 Hermogenes.
 Herodotus.
 Hesiodus.
 Hieronymus.
 Hilarius.
 Hildebertus.
 Hildegardis.
 Hippocrates.
 Hippol. Marfil.
 Homerus.
 Honorius.
 Horatius.
 Hugo Cluniacensis.
 Hugo de S. Victore.
 Hugo Eterianus.

I.

Iacobus de Chusa.
 Iacobus D. in Leichtenburch.
 Iacobus Meyerus.
 Iacobus Ruffus.
 Iacobus Sprenger.
 Iamblichus.

Iason Pratenfis.
 Idiota.
 Igmarius Remensis archiepisc.
 Ioan. And.
 Ioan. Anglicus.
 Ioan. Baptista Porta.
 Ioan. Francisc. Picus.
 Ioan. Franc. Ponzinubius Placentinus.
 Ioann. Genadius.
 Ioann. Guinterius Ander.
 Ioann. Herold.
 Ioann. Kentmannus.
 Ioann. Langius.
 Ioann. Leo African.
 Ioann. Nider.
 Ioann. Salisberienfis.
 Ioann. Sleidanus.
 Ioann. Vasseus.
 Iodocus Dambouderius Brug.
 Iosephus.
 Irenaeus.
 Isidorus.
 Isogonus.
 Isychius.
 Iulianus Apostata.
 Iulianus philosophus.
 Iulius Caesar.
 Iulius Obsequens.
 Iustinus.
 Iuuenalis.

L.

Labeo.
 Lactantius.
 Laetius.
 Laertius.
 Leo.
 Leui Gersonis filius.
 Lilius Gregorius Gyrald.
 Lysimachus.
 Linius.
 Lucanus.
 Lucianus.
 Lucretius.
 Ludouicus Caelius Rhod.
 Ludouichus Milichius.

Ludouic. Roman. Patrit. hist.
 M.

C. Manilius.
 Marcellus.
 Marcus heremita.
 Marcus Marius Fryschius.
 Martianus.
 Marsilius Ficinus.
 Martinus de Arles.
 Mattheus Curtius.
 Matth. de Afflict.
 Matibiolus.
 D. Maximus.
 Maximus Tyrius.
 Melanchibon.
 Memphodorus.
 Menander.
 Mercurius Trismegistus.
 Mesue.
 Methodius.
 Moses Aegyptius.
 Moses Bar. cepha Syrus episc.

N.

Naclerus.
 Nicolaus.
 Nicolaus Monardis.
 Nonius.

O.

Octavianus.
 Oenomaus.
 Olaus Magnus.
 Oldralus.
 Olympiodorus.
 Origenes.
 Ouidius.

P.

Pamphilus.
 Paulinus.
 Paulus Aegineta.
 Paulus Venetus.
 Pausanias.
 Petrus Aponensis de Ebano.
 Petrus Argelas.
 Petrus Alphonsus.
 Petrus Billonius.
 Petrus Blesfens.

Petrus Cantor.
 Petrus Cluniacensis.
 Petrus Damianus.
 Petrus Lombardus.
 Petrus Pomponatius.
 Petrus Pramonstratensis.
 Pherocydes.
 Philarchus.
 Philastrius.
 Philo.
 Philochorus.
 Philostratus.
 Picatrix Hispanus.
 Pythagoras.
 Platina.
 Plato.
 Plinius.
 Plinius Iunior.
 Plotinus.
 Plutarchus.
 Pontanus.
 Porphyrius.
 Posidonius.
 Primasius.
 Priscianus Philos.
 Proclus.
 Propertius.
 Prosper.
 Psellus.

Q.

R.

Rabanus.
 Rabi Ismael.
 Rabi Moses.

Rabi Simon.
 Radulphus.
 Raymondus.
 Remigius.
 Reuchlinus.
 Rhases.
 Robertus Anglicus.
 Rogerius Bachon.
 Rondeletius.
 Rufinus.
 Rufus Ephesius.
 Rupertus.

S.

Saadias.
 Sabellicus.
 Salonius.
 Saxo Grammaticus.
 Saxonia Chronicon.
 Sedulius.
 Seneca.
 Serapion Ascalonites.
 Q. Serenus.
 Seuerus Sulpitius.
 Sigebertus.
 Iac. Syluius.
 Syluester Prior.
 Synesius.
 Smaragdus.
 Socrates.
 Solinus.
 Sophronius.
 Speculator.
 Strabo.
 Suetonius.
 Suidas.

T.

Tacitus.
 Tatianus Assyrius.
 Tertullianus.
 Thebit.
 Themison.
 Theocritus.
 Theodoretus.
 Theodorus Byzant.
 Theophrastus.
 Theophrast. Paracels.
 Theophylactus.
 Thomas Aquinas.
 Tibullus.
 Ioan. Tritemius.

V.

Valerius Maximus.
 Varignana.
 Varro.
 Vegetius.
 Vincentius.
 Virgilius.
 Vlpianus.
 Vlricus Molitor.
 Volaterranus.
 Vopiscus.

X.

Xanthus.
 Xenocrates.
 Xiphilinus.

Z.

Zonaras hist.
 Zoroaster.
 Zozius.

DE DIABOLO, EIVS ORIGINE, STUDIO ET POTENTIA, Liber I.

17
DE DIABOLI ORIGINE,
quando sit creatus, que eius essentia, & de illius lapsu.
Cap. I.

AEMONVM præstigias & incantamenta explicaturus, à primario eorū auctore diabolo, huius artibus, studijs & potestate exordiar:

ut eo cognito, illiusq; autoritate ac existimatione perspecta, euidentius cunctas eius actiones unusquisq; dilucido mētis oculo introspicere, & posthac minus impedite penitusq; dijudicare queat.

Religionis autem Christianæ sacræ amplexus doctrinam, si deiq; indubitata confessionem, quemadmodum Aristotelis & Peripateticorū, adeoque Sadduceorum, non esse dæmones in rerum natura contendentium, placita profus reiicio: sic & Platonis cōmenticiam distinctionem omnino approbare, aut etiam Porphyrij, Pseli, Procli, Plotini & Iamblichi opinionibus subscribere nequeo, qui copiose quidē de dæmonibus, uerū multa quæ non uidere aut cognouere, tanquam rei notæ historiam conscripserunt.

Gen. 1.
Ezech. 1.
Angeli quādo creati.
Exod. 33.
Omnipotentem itaque uniuersi architectum Deum, ante aspectabilis huius mundi opificium, in corpoream illam cœli machinam admirandis spirituum ordinibus in ministerium pulchre ornatam condidisse, ex historia sancta Mosis, diuinæ Maieſtatis lega-

ti, atque si delisimi scribæ (cum quo facie ad faciem quasi cum amico loquutum esse Deum, perhibet Sacrarum literarū ueritas) firmiter credendum est.

18
Boniuero hi spiritus erant omnes, quemadmodum omnia à summo bono creata: naturæ nimirum intelligentes, & essentialiter: essentia sua diuinæ naturæ quadantenus conformi, sed finita: à quibus agnosceretur & coleretur Deus eo, quo ipse uellet & præscriberet modo: quibus & suam uicissim bonitatem in omni aeternitate cōmunicaret. quare illis excellentem intelligentiam, eximiam perspicaciam, notionem quæ æternæ & immotæ iustitiæ suæ illustres, tanquam radios de æterna sapientiæ suæ luce accensos indidit. Ac de angelorum quidem natura, præter alios, Nazianzenus scribit in Oratione *de τῶ ἀγίῳ βῶθρῳ*: unde uero *ἀγγέλῳ ἀσώματῳ*, idem etiam *de τῷ γουβῶντι*.

Sed ubi quidam, ob dotes quibus condecorati erant, præstantissimas, proprio efferrentur arbitrio, & adeo infolescerent, ut sese tandem Deo cōferrent, non seruantes suam originem, relinquentes suum domiciliū, ac peccantes: eos honoribus nudatos, ministrorum suorum numero exclusit iratus Deus, repulit ac præcipites egit, uinculisque perpetuis sub caligine ad magni illius diei iudicium seruauit. Huc illud Esaiæ uaticinium de superbissimi Babylonæ regis (quem Luciferum uates nuncupat) fastu & altissimo lapsu contorquent quamplurimum. Hic draco ille magnus, in terram proiectus

Peripat. negant dæmones
Act. 23.

Fabule de dæmonibus.

Dæmonum origo.
2. Pet. 2.
Iud. epist.
Iob. 4.
Luc. 10.

Esaiæ 14.

c icctus

Apoc. 12.
Ejaia 27.

iectus cum suis angelis, serpens antiquus, qui uocatur Diabolus & Sathanas, ut Ioannes ait, tortuosus serpens Efaia. Hunc casum non solum nostri & Hebræorum Theologi docent: uerum etiam Assyrii, Arabes, Ægyptij & Græci suis dogmatibus confirmant. Homerus sub Ates deæ nomine eum obscurasse uidetur. Alij per *γλαυκόμενος* eundem tacite significasse, & graphicè huius angeli supercilium depinxisse uolunt:

Qui ausus similem regi componere sedem,
Non ueritus summi regis, nec fulminis ictus,
Paulatim carpens sublimia cæta tonantis,
Cum superimpositum Pyndo subuertit Olympū
Ira Iouis, tetramq; dedit sub Tartara pestem.

☉phi.

Pherecydes item dæmonū lapsus describit: & Ophin, hoc est, serpētem dæmoniacum, rebellantis, & à diuinæ mentis placito deficientis exercitus caput & antesignanum fuisse tradit. Eandem ruinā & Trismegistus in Pimandro depingit: & uetustissimum Empedoclem, dæmones *ἀπαρνεύσας* celo rruentes uocantem, eorū casum nouisse, significat Plutarchus in sermone de Fenore.

Trist. in Io-
an. 42.

Eleganter hic Augustinus: Quæris unde diabolus? Inde utique, unde & cæteri angeli. Sed cæteri angeli in sua obedientia perstiterunt, ille inobediendo & superbiendo lapsus est angelus, & factus est diabolus. Item de Vera religione, cap. 13. Diabolus in quantum angelus est, non est malus: sed in quantum peruersus, propria uoluntate. Magis enim seipsum quàm Deū diligendo, subditus ei esse noluit, & intumuit per superbiam, & à summa essentia defecit.

Item lib. 8. de ciuit. Dei, cap. 22. Dæmones esse credendum est spiritus nocendi cupidissimos, à iusticia penitus alienos, superbia tumidos, inuidentia liuidos, fallacia callidos, qui in hoc

quidem aëre habitant, quia de cœli superioris sublimitate deiecti, merito irremissibilis transgressionis in hoc sibi congruo uelut carcere prædamnati sunt. Nec tamen quia supra terram & aquas aëri locus est, ideo & ipsi sunt meritis superiores hominibus, qui eos non terreno corpore, sed electo in auxilio Deo uero, pia mente facillimè superant. Sed multis planè participatione ueræ religionis indignis, tanquàm captis subditisq; dominantur, quorum maximè parti mirabilibus & fallacibus signis siue factorum siue prædictorum deos se esse peruerserunt. Vide eundem lib. 6. cōtra Iulianum, cap. 9. & de Natura boni aduersus Manich. cap. 33. & lib. 1. Hypognost. contra Pelag.

Hi ergo spiritus antea diuini, celestes, puri, lucidi, nullius maliciæ conscij, Dei solius nutum obseruantes, in ministerium emittēdi propter eos qui hæredes futuri essent salutis, angelicæ essentiam non omnino perdidērunt: sed perditissimè, originali iusticia & lumine gratiæ priuati, uitiarunt, denigraruntq; ut iam aërei, mundani, obsecuri, tenebricosi, & (uno uerbo) immundi maliq; dicantur & sint: ac licet lumē intellectus naturalis etiamnum obtineant, lapsus tamen pœnam in finitis partibus duriorē, obscurata obfuscataq; diuinæ sapientiæ luce sustinet: & grauiorē expectant, quàm ex transgressionē genus humanum. Quam si hoc quoque supremæ prudentiæ radios, quos in primorum parentum animis de suo æterno lumine Deus incenderat, retinuisset, plurima acumine mentis perpicacissimo intueretur clarius, penitius intelligeret, certiusq; diiudicaret: quæ nunc hebetato mentis oculo, ceu solis faciem, per densas nubes aut atras in aëre nebulas conspicit,

Heb. 1.
Psal. 103.
104.
Spiritus immundi et mali.
Ephes. 2. 6.
1. Corinth. 2.
Zach. 13.
Matth. 8. 12.
Marc. 1. 3. 5.
Luc. 8. 9. 11.
Act. 19.
Iudic. 9.

Genus hū-
manum.

Genes. 5.

Genes. 5.

QUI THEOLOGO QUIBUS IN
locis de demonum lapsu, causa lapsus,
& natura scripserint.

Cap. I I.

L. 1. ad Mo
nym.

DE causa lapsus angelorum scribit in hæc uerba Fulgentius: Superbia tunc initium sumplit, quum angelus aduersus Deū elatus, & ipsa elatione prostratus, per concupiscentiam (quæ est radix omnium malorum) uolens usurpare quod illi datum à Deo non fuit, à Deo discessit & cecidit: in quo si steterit, non cecidisset. Sed per concupiscentiam malam, qua concupiuit plus extra se, minus factus est in se: quam concupiscentiam licet ex parte nequiuertit, opere tamen retinuit uoluntatem. Sic ipse sibi iam factus est pœna, ut supplicium esset semper uoluntas mala, tanquam cæco ipsa cæcitas sua.

Et Alcimius in lib. de Peccato Originali:

Angelus hic dudum fuerat: sed crimine postquã
Successus proprio tumidos exarsit in ausus,
Se semet feciss: putans, suus ipse creator
Quod fuerit, rabido concepit corde furorem,
Autoremq; negas: Diuinum consequar, inquit,
Nomen, & aternã ponam super aethera sedem,
Excelso similis, summus nec uribus impar.

Talia iactantem præcelsa potentia cælo
leci, & etæctum prisco spoliavit honore:
Quiq; creatura præfuit in ordine primus,
Primus uenturo pendet sub iudice poenas.

Quoniam autè à ueteribus Theologis cum de lapsu dæmonum, tum de causa lapsus illorumq; natura tam eleganter & copiose scriptum est, ut a ceteris agere uidear, si ea omnia hic congererem, indicabo uelut digito aures & loca, quæ haud difficulter consulēt lector studiosus. Id eo libentius & necessariò magis facio, quòd instituti sit mei, aliena nō meis, sed cuiusq; authoris uerbis in omni nostra scriptione representare. Sic enim nullius

aut laudem interuerti, aut sensum detorqueri, lectoris studio ac iudicio cōfili, mihi autem & uerò ipsi ueritatī optimè cauere existimo. Scribitur igitur de tribus illis Epiphanius lib. 2. tomo 1. hæresi 64.

Athanas. in lib. de Virginitate: & in Quæstionibus sacræ Scripturæ, quæstione 6.

10 Gregor. Nazianzenus. oratione prima de reconciliatione monachorum. *καὶ ἀγγέλων ἁποστασίων* idem describit cōtra *ἡσυχαστικῆς*.

Gregorius Nyssenus libro de uita Mosæ.

Basiliius Magnus, in sermon. Quòd Deus non sit author malorum.

Chrysof. hom. 15. in cap. 1. Ioan. In homil. de Adam & Eua.

20 Cyril, in Dial. de ador. in spirit. Ambrosius lib. 10. Epistolarum, epistol. 84.

Eusebius lib. 3. de Demonstrat. Euægelica, cap. 5.

Lactantius lib. 2. cap. 9.

Damascenus lib. 1. cap. 18.

Ifychius lib. 4. in 13. cap. Leuitici.

30 Hieronymus in epistola ad Antonium, & aduersus errores Ioannis Hierosolym.

Antonius epistola 2.

Prudentius in Hamartigonia.

Gregorius lib. 2. Moralium, cap. 17. & in cap. 9. Iob, lib. 9. cap. 2. & lib. 2. in cap. 2. primi Reg. & lib. 3. in caput 7. primi Reg. item libro 4. Moral. in Iob, cap. 13.

40 Leo ad Turbium Asturicensem episcop. & sermon. 4. de coll. elemosyn.

Prosper libro 3. de uita contempl. cap. 2. 3.

Primas. in cap. 1. ad Rom.

Io. Casianus coll. 8. cap. 10.

Paulinus epist. 4.

Sedul. in cap. 1. ad Rom.

Theodoretus quæstion. 19. & 24. in Genes.

Eucherius lib. 1. in libros Regum.

Vnde fit diabolus, annotat & Raba-

nus lib. 4. de Sermon. propriet. cap. 10.

Idem libro de Modo pœnitentiæ ca-

pire 18. Lib. 3. in Ecclesiasticum, cap. 3.

& in epist. Rabani & Fuldensium mō-

nach. ad Otgarum archiepisc.

Haymo in 18. 81. 143. Psal. libro. 1. in

Apocal. cap. 2. & super Euāgel. fer. 3.

post Inuocauit, & super 3. cap. Oseæ.

Hincmarus ad Hincmarum Lau-

dunensem cap. 44.

Idiota cap. 2. de Vera pœnitentia.

Giselbertus in lib. Altercat. cap. 3.

Radulphus lib. 8. cap. 1. in Leuitic.

Anselmus libro 1. Cur Deus ho-

mo, cap. 7. Idem in 12. cap. Matth. In

10. cap. prioris ad Corinth. In cap. 1. ad

Ephes. In 3. cap. prior. ad Timoth. Ibi-

dem cap. 6. In Dialogo de casu diab.

cap. 3.

Petrus Damianus in epist. cuius ini-

tium, Prodigium.

Rupertus libro 7. in Ioan. cap. 7. &

libro 8. in eundem. Libro 7. ac lib. 8.

in Apocalyp. cap. 13. 18. Libro 10. cap.

17 in Apocalyp. Libro 11. in eandem :

& libro 12. cap. 21. in Apocalyp. & lib.

5. in Match. cap. 5. Lib. 13. in eundem,

cap. 26. Libro 3. in Exod. cap. 10. Lib. 1.

de Victoria uerbi Dei, cap. 8. 21. Lib. 3.

de glorif. cap. 8.

Petrus Alphonsus Tit. 10.

Honorius in Psal. 18.

Hugo de S. Victore in eulogio de

sponfa.

Bernardus serm. 5. de uerbis Esaiæ,

& serm. 27. inter paruos, & serm. 17. su-

per Cant.

Lombardus lib. 2. distin. 6.

Petrus Blesensis epist. 34.

Petrus Cantor cap. 13. de Inuidia, &

cap. 15. de Humilitate.

Hildebertus epist. 31.

Hildegardis lib. 1. Visione 2.

Hugo Eterianus lib. de regressu ani-

marum ab inferis, cap. 9.

Bartholomæus Anglicus libro 2. de

proprietatibus rerum, cap. 19.

QVARE ET QVOMODO

Euam deceperit diabolus, & primum

corruerit mundum.

Cap. 111.

PORRO ex illa sui ex clusione, repul-

sa, ac ignominiosa ex patrijs se-

dibus deturbatione, tam ingens,

diabolop & immedicabile erga Deum

odium cōceperunt hi spiritus, ut quæ

eum offendere, uel eius gloriam labe-

factare, aut quod admiranda prouidi-

entia fabricatus fuerat mundi opifi-

cium, deformare, uitiare & corrumpere

posse uiderentur, acerrima indagi-

ne inuestigare, & studio in defesso con-

uari cœperint. Ac primum nobilissimi

inter creaturas, clarissimo sapi-

entia cœlestis lumine illustratâ, absq;

labe Deo fœdere consociatâ, primam

parentem nostram Euam adoriuntur:

quâ partim amissi status dolore, partim

alienare, suiq; exitij fociam reddere sa-

tagunt, deludunt: que astu quàm blan-

dissimo: ubi nullus uidebatur subesse

fucus, submota comminationis certifi-

simæ mortis opinione, his scilicet uer-

bis: Nequaquam moriemini. Deinde

fraudulenter elusi & abiectis præ-

ceptionibus à Deo datis, Euam erigunt

salus pollicitationibus in spem longè

maiorum ornamentorum, excellentiori-

orūq; potentia, hoc modo: Deus no-

uit, quod ipso die quando comederitis

ex ipsa arbore, aperientur oculi ue-

stri, eritis que sicut dii, scientes bonum

& malum. Idem profectò laqueus,

quo semetipsos statim à creatione sua

& allectos & irretitos fuisse sentiebant.

Sic perfererunt tandem, ut misera

sera à mandato descisceret, sequere-

turq;

Diaboli erga Deum odium immedicabile.

Genes 3.

turq; consilia in suam interneccionem
contra Deum instituta atq; ordinata.

Nam satan iam malus, malū transgressione edoctus, & causæ sui lapsus probè cōsciū, quod nimirum p̄scrip̄tas sui ministerij metas fastu transilire cogitasset, in idem studiū Eūā pertrahere conatus est gr̄atæ persuasione illecebris, quod ab esu uerito oculis Eūæ & Adæ referatis, dijs adæquarentur, sciētes bonum antea solummodò cognitum, & malum nō dum notum. Nec illi, subsequituræ ex inobedientia calamitatis p̄scripc̄o, labor fuit inanis: licet illa se à serpente falsam, serd̄ agnosceret, cōsistereturq;: Violata siquidem obedientia, factus est hostis Dei homo, in p̄nās illapsus transgressione diuinitūs constitutas, condemnationem nempe, diaboli tyrannidem, ac mortem tum hanc, tum eternam: deniq; & exutus honoribus, dignitate & dominatu, quibus maxima cū auctoritate ipsum ornat Deus.

Proinde Tatianus Asyrius contra Græcos: Verbum, inquit, ante creatos homines produxit angelos: utraq; uerō creatura, arbitrij sui libertati permiffa est, &c. & paulo p̄st: Postquā uerò homines callidiore quendam, utpote p̄uocatiorem etate, sequuti sunt, & diuina legi se opponētem pro Deo habuerunt, tū uerbi potētia & huius demētiae auctorē, & obsequitos ei homines, cōmercio suo priuauit: & qui ad imaginē Dei factus erat hōmō, potentiore spiritu iam exutus, mortalis fit: angelus autē ille primogenitus in demonem mutatur: & alij phātasmatibus sequuti dæmonū exercitui deputantur, & propter arbitrij libertatem stulticiæ suæ permittuntur. Scitè admodum quoq; Augustinus hic scribit ad Iulianum comitem: Diabolus est angelus per superbiam separatus à Deo, qui in ueritate non stetit: & do-

ctor mendacij, quia ab ipso primum inuentū est mendacium, alibi interferit: A semetipso deceptus, alterū decipere cōcupiuit. Ipse est aduersarius effectus generis nostri, inuentor mortis, superbiciæ institutor, radix maliciæ, scelerum caput, princeps omnium uitiorum, persuasor turpium uoluptatum. Hinc ergo, cū illum primum hominem à Deo factum, Adam patrem omnium nostrū intueretur, uideretq; hominem ex limo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, charitate circumdatum, immortalitate uestitum: æmulus atq; inuidus tantam beatitudinem hominē accepisse, quā ipse dum angelus esset, per superbiam agnoscutur amisisse, inuidit statim insatiabilis homicida, primumq; parentem nostrum tantis & talibus bonis expoliuit, & nos interemit.

Hoc auspicio primi conatus successu effrenatus insolescentes hi maligni spiritus, potissimū recepto à Deo rursus in gratiam hominē, multa imposta, ac promissione facta de christo, mulieris semine caput serpentis contrituro, & mediatore apud Deum, pro genere humano, aduersus eorum uolentiam: deinceps porro furere, uarijsq; modis serocius insidiari occipiunt, & machinari omni arte doloq; ea quæ ad promissionis huius deprauationem, abolitionemq; in Dei cōtumeliam, & hominum perniciem facerent. Sic Cainum, tertium hominem, inuidiæ facibus mox inflāmat in Abelis iusti, numero quarti, crudelē cædem, homicidiæ ab initio: deinde Caini sobolem, & uniuersum generis humani signentum paulatim ea maliciæ scelerumq; tum magnitudine tum multitudine deprauarunt, ut Deū fecisse hominem pœnituerit: eumq; prorsus, exceptis octo in arca

Hominis ante lapsum facti.

Hostis Dei factus homo ex inobedientia.

Quando creati angelus, & quales.

Contra Iulianos, Paganos & Arrianos cap. 2. Diabolus quid.

Cain. Abel. Ilem occidit. Genes. 4. Ioan. 8.

Genes. 6. Genes. 7.

cōseruatis, aquarum inundatione absorpserit.

QVID IN ALTERIVS MVNDI
natio machinatus sit diabolus, & quando Ma-
gia infamis coeperit. Cap. IIII.

*Diluuio mū-
das interit.*

Hic deleto propemodum homi-
num genere, ob prosperas suas
machinationes, exoptatosque
successus triumphū se acturos hi spiri-
tus sperabant. Quapropter siccata a-
quarum diluuiē, statim in alterius hu-
ius mūdi renascentis quasi infantia, in
Nohæ patris inebriati irrisionem pu-
dendis eius denudatis, Chamum filiū
minorem, ut inde patris execrationē
audierit, extimulāt: cuius filium Mis-
raim, ab his spiritibus haud dubiē in-
stitutum, magiē infamis blasphemam
impietatem primū comperisse, atq;
hinc Ægyptiorum, Babyloniorum &
Perfarum duci originem, postea do-
cebitur. Ad Nohæ item sobolem, Io-
uis Hammonis oraculum, tanquam à
Chamo (quod nomen Hebræi aspiratio-
nem paulò duriore pronunciant) re-
fertur alicubi: quemadmodū Dodo-
næum ad Dodanim, Nohæ nepotem,
qui Epirum, Dodonam prius uocatā,
occupauit, excoluit, suoque insigniuit
nomine: ut sanctas patrū Ecclesie se-
des in prostibula dæmonū, impendiō
flagitiosa, degenerasse sit uerisimile.
Horrendas uerò idololatrias cōfestim
à diluuiō, Noha adhuc superstitē, in-
defesso dæmonū studio in Ecclesiam
Dei irrupisse, quas in sua posteritate
non sine ingenti animi dolore miserū
senem contueri & tolerare oportuit,
cum prohibere non posset, testatur sa-
cra Historia. Inde tam inauditis tur-
pissimæ libidinis furis, populosis-
sima Sodomorum & Gomorræ ciuita-
tes exagitatille spirituum cœtus, ut ne
decem quidem in tanto numero in-
uenti sint iusti: & missis à Domino de
cœlis sulphure & igne, subuersæ sint

*Execratio
Chami.
Gen. 9.
Magia infam-
is inuictor.
Clem. lib. 4.
Recog.*

*Iouis Ham-
monis oracu-
lum.*

Dodonæum.

*Epirus Do-
donæ.*

*Sodome &
Gomorræ
excitium.
Gen. 19.
Esaiæ 18.
2. Petr. 2.
Epist. iustit.*

urbes illæ, & in cinerem redactæ, cum
tota planicie, omnibus habitatoribus,
simulq; germine terræ. Hinc euestigio
Loth egressum, ebrietate & incestu
cū filiabus nefario grauiter uulnerat.
Nōnne & Esau de innocentis fratris
Iacobi nece inferenda, strenuè sollicit-
tat? Pōst & in iustum Iosephum emu-
latione fratres excitauit, propemodū
fratricidas factos: illum etiam, obie-
cta adulterij occasio captiosa, tan-
dem perdere uoluit. Nōnne etiā, quō
Israelem numeraret, Dauidem excita-
uit satanas? ut pestilentia inde cecide-
rint uirorum septuaginta millia.

*Loth ebrj
incestus.
Gen. 27.*

Gen. 37.

Gen. 39.

*2. Reg. 24.
2. Paral. 21.*

QVOMODO PRO DIIS HABE-
ri uoluerint demones, & presidere regionibus:
corumq; in hoc officio nomencla-
tura. Cap. V.

Eiusmodi denuō felicitis auspi-
ciji audaces redditi dæmo-
nes, in huius mūdi principatum
exules proteruius grassati sunt: cultus-
que simul multifarios & oracula inde
diuersa diuinis contraria effinxerunt:
ac ad ea inuitarunt pellexeruntq;
animas uacillantes, ita ut uniuersum pro-
pè orbem pedetentim quasi obsidio-
ne quadam subiugarint: obstreperū-
que diuinæ legi, contumacem, idolo-
latriarum, & contemptus eorum qui-
bus morem gerere decuit, ac cuiuscū-
que uitiositatis plenum reddiderint.
Eò demum audacis & petulantis fas-
tus excreuit horum insolentia & ars,
ut pro dijs haberent apud peritos impe-
ritosq; uoluerint, & presidere regionibus,
populis, infulis, montibus, fontibus,
locis, urbibus, uicis, familijs, tan-
quam dij proprij, tutelares & patrij:
quorum nomenclaturas partim Hi-
storia sacra, partim Origenes, Tertul-
lianus, Apuleius, Diodorus Siculus,
partim alij recensent historiographi
& scriptores haud ignobiles. Eorum
uerò nominum explicatione, ut pluri-
mum

*Dæmones us-
dj habiti.*

*Tertullia, in
Apolog. ad
uerr. gentes,
cap. 23.
De dijs gen-
tium. Lilius
Gregor, Gg.
ralla*

De cognomi-
nibus deorum, In
lianus Au-
rel. Less. &
Germanicus
libris sex Iu-
nes Etruld.

Damoni
pro dijs habi-
ti, & eorum
nomina,

Bel.

Beelzebub.

Lactant. li.

2. cap. 11. de

Orig. err.

De Priapo,

Hermaphro-
dito, Diony-
sio, gentium

dijs, Diodor.

Sic li. 5. ca. 1.

num studia dæmonum prodi nõ du-
bium est: sic Bel, vetustum, nihil, con-
futum sonans, Babyloniorum habeba-
tur deus: Esaiæ 46. Daniel. 14.

Beelzebub, dominus muscæ: qui
omnibus retia tendens, muscam saltè,
id est, infirmum capit. Spurcissimum
Aecaronitarum idolum, qui sunt qui-
dem in regione Iudææ, sed impij. 4.

Reg. 1. Ab hoc principem dæmoniorũ
Beelzebub nuncuparũt Hebręi: Matt.
10. 12. Mar. 3. Luc. 11. Plutonem Græci,
ut Trismegistus, *Αιουοραφ, & Δεω* dixerunt:
pleriq; Latini Sumanum, quasi sum-
mum deorum manũ: à gëtibus Pria-
pus appellabatur. Serapin & Proser-
pinam, malignorum dæmonum pri-
marios uocat Porphyrius.

Baal, idolum aut dominũs uel sub-
ijciens, aut possidens, nomen idoli à
Sidonijs ad Iudæos profecti, Samariæ
& Moabitarũ numinis: Martem Græ-
ci putant. Num. 22. Rom. 11. Id Gedeon
destruxit, Iud. 6.

Beelphegor, dominus hians, ape-
riens, nudus, aut dominus hiatus siue
nuditatis, Moabitarum deus: Oseæ 9.
11. Num. 25. Deuteron. 4. Sic & Phegor:
Num. 25. Deuter. 3. 4. Iosue 22. Sunt qui
Archeum Priapum fuisse sentiant, qui
in carnis ocio celebratur.

Adramelech, pallium regis, siue ma-
gnitudo uel potentia regis uel consi-
lij, idolum Sepharuaim: quæ fuit Assy-
riorum urbs: 4. Reg. 17.

Anamelech, affictio siue responsio
regis, deus Sepharuaim. Succot Be-
noth, tabernacula filiarum, Babyloni-
orum numen.

Nergal, explorãs, aut lucerna tumu-
li, idolum Cuthæorum, qui ex Perside
erant ac Media oriundi: Ioseph. lib. 11.
cap. 2.

Asima, delictum, idolum uirorum
Emath.

Nibhas, prophætans, aut potius lo-

quens uisionem, aut fructus uisionis,
deus Heueorum.

Tartac, concatenatus, Heueorũ nu-
men: 4. Reg. 17.

Nisroch, tentatio delicata, idolum
adoratum à Sennacherib rege Assyrio-
rum: 4. Reg. 19.

Chamos, quasi palpãs, aut quasi re-
cedens, uel auferens, Moabitarum nu-
men: Numer. 21. 3. Reg. 11. 4. Reg. 23. Ie-
rem. 48. Ammonitarum, Iud. 11.

Melchom, rex uel consiliator eorũ,
idolum quod colebant filij Ammon:
4. Reg. 23. 1. Paral. 20. Ierem. 49.

Dagon, frumentum, aut dolor, uel
deniq; piscis eorum, Philistinorũ ido-
lum: Iudic. 16. 1. Machabæor. 10.

Astarte, quod à caula siue grege dici
uideretur, nomen deæ Sidoniorum, à
Solomone culturæ: 3. Reg. 11. 4. Reg. 23.
Venerem Sidoniam fuisse pleriq; arbi-
trantur.

Sumpsisse præterea quandoque no-
mina hos spiritus à pessimis homini-
bus, aut pessimorum hominum habi-
tationibus, in literis Sacris comperi-
mus. sicut Astaroth, Palæstinorum fuit
deus, Iosepho teste: quem sustulerunt
Iudæi Solomonis iussu, 1. Reg. 7. Item
deus à Solomone adoratus, 4. Reg. 23.
Et quanquam significet greges, aut et-
iam diuitias, faciens explorationem
siue tineam legis: fuit tamen olim no-
men ciuitatis Og regis Basan, in qua
habitarũt Gigantes: item urbis Amor-
thæorum.

Leguntur & aliæ in Biblijs, horum
numinum nomenclaturæ: ut Baalim,
plurali numero: 1. Reg. 7. 2. Paralip. 23.
Ieremiæ 2.

Baalberich, dominus fœderis: Iud. 9.
Rempha: Aftor. 7.

Remmon, id est altitudo: 4. Reg. 5.
Adonis, in Hebręo Thamuz, hoc est
cõsumptus, seu incendiũ, Syrum est:
Ezech. 8.

Astaroth.

Lib. 6. cap.

14. antiquis

Iudæic.

4. Reg. 17.

40

Narrat Philo, fuisse Amorrhæis septem simulachra aurea, quas uocabat Nymphas sanctas: quæ inuocata ostēderunt Amorrhæis per singulas horas opera eorum, & nomina eorum: nomina mulierum, quæ fuerunt uxores septem uiroꝝ peccatorū, qui eas consecrauerunt post diluuium, uidelicet Chanaan, Phut, Selath, Nembroth, Abirion, Elat. Desuat.

Deus ualdat: Abd. episcop. Babyl. lib. 8. Hist. Apostol.

Adorabantur & uiruli aurei: 3. Reg. 12. Militia cœli: 4. Reg. 17. Regina cœli: Hieremiæ 44. quam cœli machinam intelliges. Sic olim Pomerani grandē nucem diuino honore sunt prosequuti: & à certo equo generoso nigri coloris Stetinenfes belli omen capiebant.

DE PROVINCIARVM DIIS, *Græcorum idololatria, Romanorum deorum distinctione & sacrificiorum numero, item quod in Dei populum peruaserit idololatria.* Cap. VI.

Coluerunt & reliquæ prouinciæ suos deos: Ægyptij, Osirim & Isisdem: quorū filius Anubis, quod canibus gauderet, in specie canis etiā ab isidem cultus est. unde Virgilius inquit:

Omnigenūq; deū monstra & latrator Anubis.

Nam quædam, ait Strabo, animalia sunt, quæ Ægyptij uniuersi colunt: quemadmodum ex animalibus terrestribus tria, bouem, canem, felem: ex uolatilibus accipitrem atque ibim, ex aquatilibus duo, lepidorū piscem, & oxyrinchū. Sunt alia quæ quisq; seorsim colitur: Saitæ & Thebani ouē, Latum piscem Nili Latopolitani, lupum Lycopolitani, Cynocephalū Hermopolitani, cepum Babylonij qui sunt iuxta Memphis, aquilam Thebani, leonem Leontopolitani, caprā & hircum Mendelij, murem araneum Athribitæ. Item alij aliud. Persæ ignem Ori-

masda ab ipsis nuncupatum: Æthiopes, Meroen incolentes, Iouem & Bacchum: Arabes, cum Baccho Venerem, & Diasaren: Bœoti Amphiarā, Aphri Mopsum, Seythæ Mineruam, Naucratitæ Serapim, Syri Astartem, Norici Tibilanum, Mauri Iubam, Macedones Gabirum, Pœni Vranum, Samos Iunonem, Paphos Venerem, Lemnos Vulcanum, Naxos Liberum, Lampasceni in Hellespōto Priapum, in Diomedea insula, Diomedem. Sic Delphi colunt Apollinem: & quemadmodum canit Ouidius in Fastis,

Pallada Cecropide, Minioia Creta Dianam,

Vulcanum tellus Hyspipylicæ colit:

Iunonem Sparte, Helopeiadesq; Mycenæ,

Pinnigerum Fauni Menalis ora caput.

Mythræ simulachrum tale quoque fuit apud Persas, ut leonis effigiē præ se ferret, tiaramq; gestaret. Quæ quidem effigies utrisq; manibus cornu bubula comprimebat: ad cuius sacra in antrum sacerdotes, ut olim Iberni quoq; in Patricij antrum, cōueniebant, & Apollinem clara uoce Mythrā uocabant, ac bouem cornibus ex anatro educebant, & Mythrę immolabāt.

Vt muscæ insuper facerent, litatum est Cyrenaico Achori: quemadmodum Herculi Canopio, ut culices minus infestarent. sic & numen inuocabatur Apollinis Parnopæi, ut à muribus nō arderentur casei uel aliud simile: Bœotiorum enim lingua Parnopion mus est.

Græci adhæc, quorum post Ægyptios uanitas, præcipua & supersticio celebratur, cœlo Iouem, mari Neptunum, intimis terræ cauernis & recessibus Plutonem præfecerunt, ac horum singulis alios infinito numero adiunxerunt: Saturnum & Cybelem Ioui: item Mercuriū, Apollinem, Martem, Iunonem, Mineruam, Venerem, Dianam, Ephesiorum deam, Astorum decimonono:

August. li. 18. de ciuitate Dei, cap. 18. Vide lib. 4. cap. 22.

Chron. Sax. in uita Ottonis lib. 3. cap. 21. & libro 2. cap. 21. 22.

Prouinciarum dij.

Strabo li. 16. & lib. 17.

Græcorum idololatria.

cimonono: Neptuno Nereum, quem *Ἐννεύων* & *Ἐννεύων* nominarunt, Latini Portunum, & cohortes Nympharū. Imò singulis in natura corporibus adesse peculiare numen, ut crederetur, persuasit diabolus: eamq; opinionem, numinū illorum sese specie ostentans, auxit & confirmauit.

Nec ferè pauciores deos Romani habuerunt: inter quos numeratur antiquioribus pro euocandis fulminibus, Statores, Tonantes, Feretrij, Iupiter Elicius: deinde dij maiorum gentium, Iuno, Vesta Troianorū dea, quā profugus Aeneas in Italiam transtulit: item Minerua, Ceres, Diana, Venus, Iupiter, Mars, Mercurius, Neptunus, Vulcanus, Apollo, qui ab Ennio enarrantur, & Consentes dicuntur, cū Ioue de rebus omnib. cōsultātes: quib. o & ad

Consentes. Iungebātur, ut coadiutores, selecti dij nūcupati, Ianus, Saturnus, Genius, Plutus, Bacchus, Sol, Luna, Tellus. Penates, Iuno & Minerua: dij communes, Mars Latio uenerandus erat, quia præfider armis: item Bellona, Victoria: dij

Dij selecti. geniales, Terra, aqua, aer, ignis, sol & luna, quibus natali die quisq; sacrum faciebat, quòd rerum gignendarum & producendarum uim obtinere exi-

Genij. stimarentur. Genij duo, Lares, quos priuatarum rerum, triuiorum uiarūque & urbis curam agere opinio erat. Vnde appellabantur inferiores ac minorum gentium dij, & Præstitites. Ouidio 5. Faistorum dicti,

Quòd præsent oculis omnia tuta suis: id est, quòd res omnes conseruent & tueantur in ædibus: pacato enim & quieto numine domum possidere putabantur.

Indigetes. Assinexant & deos indigetes: qui ex hominib. ob eximias belli & pacis artes & bene merita, inter deos erant relati. His accedebāt dij patrij & tutelares, & reliqua familia Faunorū, Syl-

uanorū, Satyrorum, Lemurum. Rabi Abraham, autor libri Zeror Hammor, scribit in illum locum Genes. 2. Quod creauit ut faceret, significari demones illos familiares, ut sunt Fauni, Satyri, incubi, penates & similes, qui quidem sint creaturæ, sed imperfectæ, quòd Deus uespera sabbathi præuentus, illos non perfecit. Et hinc est, quòd fungiunt sabbathi sanctitatem, querentes mōtes & tenebrarum latibula, in quibus delitescunt usq; ad finem sabbathi, & tunc reuertentes infestāt homines, quibus & damnum dare conantur. At meræ sunt nuge.

Potentissimū suū numen Thor appellarūt Gothi, alterum Odhen, tertiu Frigga. Varro, qui Ethnica numina singulari conquisiuit diligentia, supra triginta millia commeticiorum deorum reperisse se, literarum monumentis tradidit. Hinc etiam ritū & sacrificiorū excreuit numerus, quorum sexcenta sexaginta sex genera Aegyptijs in usu fuerunt: Grecis & Romanis non multò pauciora. Et quamquam hi ab illis deorum numero & sacrificijs olim superati putantur, factam tamen temporis successū multam uicissitudinē, Romanosq; superstitionis uictoria potitos esse, dolens uereor.

Infinitem esset hic enumerare reliquarum gentium barbararum numina, cuiusmodi sunt Viri, Rugieuthi, Poreuithi, Porenutij, & Stanitæ (alij Stuatiræ) apud Rugianos, de quibus amplè Saxo Grammat. libro 14. Danicæ histor. & Crantzius de Vandal. rebus libro 5. capite 12. 13. Zuanteuith apud eosdem meminit Helmoldus lib. 2. cap. 12. & cap. 53. de rebus Sclauorum, apud quos & Proue idolum in syluis & lucis degens, apud Polabos Suma muliebre numen, apud Obotritos Rodigast deus cultus, item Podaga, Siua, Flins apud Vandalos d Lusatiam

Olaus Mag.
li. 3. ca. 3. hist.
Septent.
idem Oenomaus & Hesiodus.
Deorum numerus.

Sacrificiorū numerus apud Aegyptios.

Idem ca. 70. 84.

In Cliron, Saxon.

In vita Otto
ni lib. 2. cap.
21. 22. & lib.
3. cap. 1.
Dei. Cuspini
anus de Tur-
corum religi-
one.

35 Lusatiam incolētes, Triglas triceps apud Stetinenſes: ſimiliter Heronitus, qui lingua Latina Mars dicitur, Vuolgaſti deus fuit. At horum memoriam perdat unicus ille omnipotens Deus. quemadmodū & quæ Turci ſunt numina ſortiti, quibus honorem diuinum, uti & Romanenſibus moris eſt, deſerunt. Eſt enim apud hos Hartſci- petteſch cognominatum, hoc eſt, peregrinationis adiutor, quem implorāt peregrini.

Aſcikpaſſa amoris patronus habetur, imploraturq; in matrimonio proliſ impetrandæ cauſa, uel in partus diſcrimine, uel maritatis litigantibus.

Vairpaſſa diſſidentibus patrociniū unionis conferre creditur, nunc ſe iuuenem, nunc ſenem hominibus oſtendens.

Schlechpaſſa conturbatis & afflictiſ ſolatiū præbere dicitur.

Chiridirelles uiatoribus in neceſſitate conſtitutiſ auxilio eſſe ſolet: quē in uiatoriſ forma equo inſidentem ap- parere inuocantibus ferunt.

Colſitur & quidam dij, qui pecorū & ceterorum animalium curam gerunt, & qui pro pluuia elicienda aut ſerinitate inducenda inuocantur, quorum alter Gouelmirſchin, alter Baſſcum- baſſa nuncupatur: hiſ butyro litant, & calido pane, quem paſſama uocant.

Prolixior uerō in recitan- do gentili- ciorum deorum catalogo fui, ut in ſuis exorcifmiſ & preculiſ ſub barbararum & ignotarum uocum pallio ſæpe dæmonia regi meminerint, qui illaſ uſurpant liberius. Deoſ gentium dæmonia eſſe, affirmat regiuſ ille uates 40 Dauid: quæ dicuntur etiam in Sacriſ literiſ dij gentium, terrarum, & dij populorum terræ, 2. Paralip. 32. dij populorum, 1. Paral. 16. dij terræ, Iud. 3. idola nationum, Sapient. 15. dij montium, 3. Reg. 20. dij filiorum Seir, 2. Paralip. 25.

Dū gentium
dæmonia.
Pſal. 95.

dij Damafci, 2. Paral. 28. Dij autem alie ni frequenter nuncupantur, quales ex æde Domini abſtulit Manaſſes, 2. Paral. 33. item Iofias, 4. Reg. 23.

Nec ſolum abominanda hæc idolo- latriæ portenta inualuerunt, peruaga- taq; ſunt omneſ gentes: uerū etiam in populū Dei molimine diaboli peruaferunt, uirūſq; ſeminarium ſparfe- runt. Nam deoſ Laban patriſ ſui, & ſo- cieri Iacobi, ſurabatur Rachel fugiens. At Iacobuſ tandem domui ſuæ, & om- nibuſ qui ſecum erant, præcipit inqui- ens: Abijcite deoſ alienoſ, qui ſunt in- ter uoſ, mundamini, & immutate ueſtimenta ueſtra. Itaq; eoſ illi cum in- autibus quæ in illorum auribus erant, dederunt Iacobo, quoſ ſubter quer- cum, quæ erat iuxta Sichem, ille deſo- dit. Vituli item ſimulachrum adorant, eique ſacrificat populūſ Iſrael in de- ſerto, dicens: Iſti ſunt dij tui, o Iſrael, qui fecerunt te aſcendere de terra Ægypti. ac tria millia uiro- rum & popu- lo ob hanc impietatem interſciantur à Leuitiſ uno die. Et Indic. 10. filij Iſrael ruruſ fecerunt malum in oculiſ Domini, colueruntq; Baalim & Aſta- roth, & deoſ Aram & Syriæ, deoſ Sy- don & deoſ Moabitarum, & deoſ filiorum Ammon, deoſ deniq; Palæſtino- rum: deſerueruntq; Dominum, & non ſeruietūt ei. Item, particeps ido- lorum Eſſraim, Oſeæ 4. & Ezechieliſ 8. 18. & multiſ alijs lociſ.

20

DE HVMANI SANGVINIS
uiſſima, à diabolo inuenta, celebrataq; in popu- lo Dei, apud Græcoſ, Romanoſ, & alioſ: item de diuinatione ex maſtatorū hominum uſceribuſ.

Exod. 32.
Vituli ado-
rantur.

Cap. VII.

DE HVMANI SANGVINIS
uiſſima, à diabolo inuenta, celebrataq; in popu- lo Dei, apud Græcoſ, Romanoſ, & alioſ: item de diuinatione ex maſtatorū hominum uſceribuſ.

Cap. VII.

DE HVMANI SANGVINIS
uiſſima, à diabolo inuenta, celebrataq; in popu- lo Dei, apud Græcoſ, Romanoſ, & alioſ: item de diuinatione ex maſtatorū hominum uſceribuſ.

40
Sv hoc quoque fraudulento blaſ- phemiarum, ſacrificiorum & nati- ciorum prætextu (quod magiſ deplorandum) teterriſa flagitia & horribileſ cædeſ fabricatuſ eſt mille- artiſex

37
artifex ille, in cœtu Israëlis sancto: ut
is abiectis cōtumacissimè legibus cœ-
lestibus & oraculis, sanguine humano
litauerit, filiosque & filias per ignem
duxerit, in gratiam & cultum Moloch
idoli Ammonitarum, in ualle Gehen-
non, crudelitate plus quàm ferina.

Quum etiam Græcis & Romanis,
in nefanda ac multiplici idololatria,
multa sint communia: & ut alia plura,
ita quoque ritus certorum sacrorum

Sapient. 14.

Tiresias &
Calchæus uo-
uicinia.

Creontis fili-
us uictima.

Iphigenia ho-
stia.

Menalip-
pus, Come-
tho.

Romani à Græcis sint mutuati: eò de-
mum insanix & inhumanitatis utros-
que redegit diabolus, ut ad sua ipsius
iussa humano quoq; sacrificarent san-
guine. Hoc enim authore, uaticinia
Tiresiæ & Calchantis iuebant ma-
re humanas uictimas: sanciebantque
præsentem *εὐδολομασίαν*, atque prodî-
giosam illam de plurium deorum nu-
mero opinionem. Tiresias pollice-
tur Thebanis uictoriam: sed ea lege,
ut Creontis filius mactatus sit uictima
pro patria. Calchas uaticinatur de
Troix excidio, & successus spon-
det: at simul Agamemnonis filiam Iphi-
geniam immolari iubet. Ionibus reme-
dium desiderantibus ab oraculo Del-
phico, aduersus sæuissimam luem in
tota uicinia horribiliter grassantem: 30
respondet Delphicum numen, Non
remittendam pestem, nisi offeratur
Dianæ Triclarix Menalippus cū Co-
methone, quam in Dianæ templo ip-
se stuprauerat: & nisi annuatim eo-
dem tempore pro Menalippo elegan-
tissimus iuuenis, pro Comethone pu-
ella uenustissima ad Dianæ aram ma-
ctetur. Idem Messenij in longo illo
& diuturno bello, quod cum Lace- 40
demonijs gesserunt, consulentibus de
exitu, prædicat uictoriam: uerùm ea
condicione, si uirginem incorruptam
de Æpytidarum familia Deo sacrifi-
carent. Ibi quum Aristodemus, unus
ex præcipuis familiæ Æpytidarum,

gratificaturus patriæ, filiam quam ha-
bebat unicam, destinasset immolati-
oni: alius quispiam amore puellæ a-
ductus, quò miseram seruaret, ex se
gravidam esse, & idcirco Deo litari
non posse, fingit. Quo audito, pa-
ter effreni exardescens iracundia, e-
uestigidè interemptam filiam dissecat:
paulo post nactu secundùm quietem
sæda specie sauciæ & concisæ filix
à sathana representata, grauitèr ani-
mo deiectus, ad tumulum eius se-
metipsum ingulat. Androgei etiam
cædes expiari scilicet non poterat,
nisi Athenienses quotannis septem
adolescentes & totidem puellas in
Cretam Minotauro deuorandas mit-
terent.

Aristode-
mus filiam et
supinum ingu-
lat.

Nationem esse omnium Gallorum
admodum deditam religionibus, scri-
bit Cæsar: atque ob eam causam, qui
sunt affecti grauioribus morbis, quidq;
in prælijs periculisque uersantur, aut
pro uictimis homines immolant, aut
se immolatuos uouent, administrisq;
ad ea sacrificia Druidibus utuntur:
quòd pro uita hominis, nisi uita ho-
minis reddatur, non posse deorum im-
mortalium numen placari arbitran-
tur, publicaq; eiusdem generis habent
instituta sacrificia. Alij immani magni-
tudine simulachra habent, quorum
contexta uiminibus membra uiuis ho-
minibus complent: quibus succensis,
circumuenti flamma exanimantur ho-
mines. Supplicia eorum qui in furto
aut latrocinio, aut aliqua noxia sine
comprehensi, gratiora dijs immorta-
libus esse arbitratur. Sed cùm eius ge-
neris copia deficit, etiam ad innocen-
tium supplicia descendunt. Non igitur
immeritò tantæ immanitatis ad-
ministris & uates tam Barbaros, quos
Cæsar Druidas uocatos dicit, Bardos
Lucanus appellat:

Lib. 6. de bel-
lo Gall.

Druidæ Bar-
di.

Vos quoq; qui fortes animas belloq; peremptas,

d 2 Laud-

Laudibus in longum uates demittitis æuum:
Plurima securi fudistis carmina Bardis.

Tertullianus in Apologet. refert, in Africa infantes palam Saturno uisite oblatos usque ad proconsulatum Tyberij, qui sacerdotis eius religionis in patibulis suspendebat. Summè id placuit illi, qui ab initio homicida fuit. Eodem auctore, à Gallis seniores Mercurio offerebantur: eiusmodi oblatio ludus erat lætus Tauricis. In ciuitate Enchadarum, quidam Iupiter in ludis sanguine humano perfundebatur. Cum Bellona, belli dea, paciscuntur sanguine ex lumbis effuso. In officio diuino nobiles pueri cæduntur omnes, astantibus parentibus, qui ut perdurent hortantur. Temixitæ in America, idola sanguine hominum oblatorum conspersa fuisse, auctor est Ferdinandus Cortesius.

Gothi quoque suum maiorem deum Odhen, id est fortiorem, armis præcedentem, semper crudelissimam placuere cultu, morte scilicet captiuorum: arbitrati, bellorum præsidem conuenientius humano conciliari cruore, à quo omnem belligerandi industriam tam absolute didicissent, ut deuidis Europæ & Asiæ potentissimis imperijs, summum fortitudinis nomen reportarint. Item Froe, Vpsalensis deorum satrapa, deus sanguinis postea habitus, humanorum corporum hostias mactauit. Teutates & Hesus idola quondam fuisse Gallorum, quibus etiam non nisi sanguine humano sacrificabant, recte Lucani uerfu:

Et quibus inmittis placatur sanguine diro
Teutates.

Inter multiformia Sclauorum nomina præluet Suuancenth, deus terræ Rugianorum, utpote efficiator in responhis, cuius intuitu cæteros quasi semideos æstimabant. Vnde etiam in peculium honoris quotannis hominè

Christianum, quem fors dederat, eidè litare consueuerunt.

Talia certè non ab illa æterna mente, iusta, casta, misericorde, rerum tam cõseruatrice quàm cõditrice: sed proculdubio ab authoribus dæmonibus oriebantur, qui ueri Dei odio, inde usque à rerum primordijs, in conscientias & corpora hominũ quauis occasione immanissimè seuerunt, & multiplici eorum cede plurimùm delectati sunt, ad eò etiam, ut uoluptatè hanc, quam ex successu talium latrociniorũ capiunt, risu nonnunquam inter dira facta prodiderint. quis enim alius eius risus auctor fuisset, qui ex iugulo uirginis ac puellæ illius ortus traditur, quam Mithridates aruspiciũ iussu Furrijs immolabat? Accidit hoc L. Sylla,

Q. Pompeio Coss. attestante Julio Obsequente. Hinc philosophi tradunt, demones nidoribus sacrificiorum affici: incantationibus item, quæ plerunque sanguine fuso, suffumigationibus adhibitis celebrabantur, præfuisse. At ò miseræ deceptionis errorè, tale numè colere, quod colentium supplicio magis placatur, quàm pietate & officio.

Atqui *adiponno uauris*, id est, diuinatione ex mactatorum hominum uisceribus, primùm solũ; diaboli instigatione usum Hellogabalum imperatorem, turpissimùm & flagitiosissimùm môstrum, accepimus: qui paulo post huius immanitatis plusquam beluinæ pœnas meritò dedit, quando crudeliter interfecit, & in latinam abiectus, inter excrementa computruit.

DE DIABOLI VTI BVS, ENTHUSIASTIS, PYTHIJS MULIERIBVS, ET PLEVISQ;

Sibyllis. Cap. VIII.

UT porrò suam in hoc mûdi theatro tragediam idoneis dein cõhonestaret organis, & suis undiquaque comminiret membris, enthusiastas & uatidicos ministros quoque

Olaus Mag.
de gentibus
Sept. libro 3.
cap 3.4.

Cassiodor. in
Epist.

Diuinitio
ex uisceribus
mactatorum
hominum.

Felmo. d. ca
p. 53 de re
bus Sclauer.

Enthusi-
asta.

finxit dæmon, æmulatione ueri Dei, qui per prophetas sanctos cum patribus locutus est, ne cedere Deo uideretur scilicet, & in grauiore hominum ruina.

Adhibuit in super eiusdem artis fœminas, uates Pythias, quæ penè apud singulas fuere gentes, atque ad eò Dei populum etiam cõspurcatur: ut Moses lege lata strictissimè cauerit, ne cõsulerentur, easq; lapidibus obrui iussit. Eiusmodi consultationis diras luit pœnas Saul rex.

Huc pertinent pleræq; famosæ Sibyllæ, à dæmonè uelut conductæ, ad ipsius regni, quod in genere humano instaurarat, conseruationem & confirmationem. ex quarũ libris ad uarias insanias compellebatur Romani: ut apud alios plerosq; tum apud Zoosimũ uidere est, à quo multa citantur carmina Gentilium superstitione plena. licet Sibyllæ uel Erythræ, Babylonæ uel Cumanæ opus heroico scriptũ carmine, Christi præconia declararit. Ex prophetarum tamen uaticinijs, potissimũ Esaiæ & Dauidis, nõ obscure ea quoq; colligere potuit diabolus. Mansit tamen eiusmodi uatũ præcipua auctoritas & obseruantiã usq; ad Christum, æterni Dei filium: quo nato, prodeunteq; ut legationis suæ ministerio ex Patris cœlestis uoluntate perfunderetur, cessarunt passim in orbe terrarũ oracula, & quæcunq; impiarum diuinationum genera: testibus Athanasio, Iustino, Augustino, Eusebio, Laetatio, Plutarcho, Plinio: conticueruntq; dæmones ubique, & tanquam ranæ Seriphix obmutauerunt: ac desertis quibuscunq; enormis suæ nequitie latebris, cesserunt, nõ quidem ultrò, uerũ compulsi partim quidem horrendo metu omnipotentiæ uindictis CHRISTIS: partim uerò cõdemnationis suæ, quam præ foribus iam esse cernebat,

Quandoquidem eò CHRISTVM missum probè norat, ut fatanæ opera perfunderet demolireturq; & genus humanum in integrum restitutum uindicta caret aduersus diaboli technas diabemq; ex his Zachariæ uaticinijs diuina uoce longè antea traditis: Eritque die illo, dicit Dominus exercituum, excindam nomina idolorum è terra; ne ultra eorũ fiat mentio: & pseudo prophetam & immũdum spiritum de terra auferam. Si postea tamen adhuc fuisse audita responsa quis obijciat, ea certe tam fuerunt rara, læsa, manca, & omnino inutilia, ut nullo haberi loco debeant. Pulchrè igitur & uerè Athanasius inquit: Olim dæmonia inani specie ludibrijs que rerum intricabant homines, in seipsis alibi fontibus, alibi fluuijs, lapidibus aut lignis, atque ita præstigijs fatuos in furore agebant: nunc uerò quum apparuit Dei uerbũ, spectra huiusmodi & ludibria imaginum cessauerunt.

DE VNO EODEM QVE diaboli cultum disitisimis regionibus, & quam uariè in Christiana Europa illudat. Cap. I X.

Tandem & hoc non sine singulari studio & ratione machinatus est diabolus (quamquam peculiare quasdam cæremonias coluisse plerisque non disitear) ut non solum in longissimè disitis totius orbis partibus, uti olim apud Gallorum Druidas, & remotissimos Indorum Gymnosophistas, unus idemq; eius cultus obseruaretur: sed & (quod multò magis mirandum, uel potius dolendum) in Christiana nostra Europa apud diuersissimas regiones, in cuiuscunq; materia uel nominis idolis, non dissimili ritu honorisibi haberetur. Hanc cæcitatẽ apud commoda suis præstigijs organa auxit, uoce, cantu, capitũ nutu, auersione, inflexione ad late-

Ioanem lib. 10. cap. 12. Plutarch. de uol. orac. Plin. lib 30. cap. 11. Zach. 13.

De uiam. urbi.

In cuiuscunq; materia uel nominis idolis colitur diabolus.

Pythia uates.

Leuit. 19. 20.

1. Reg. 18.

Sibylla. Ambros. in Commenta. in epistolam prior. ad Corinth. 1. Vide post in sine apolog. aduersus Scythium.

Christo nato cessarunt oracula, conticuerunt dæmones.

Iustinus in Dial. aduersus Iudæos. Athanas. de Humanitate uerbi, eiusque corporali aduentu.

Aug. de ciuitate Dei. Euseb. lib. 7. cap. 6 & 13. cap. 18. Rupertus in

ra, manuū gesticationibus, aut alijs
 mouibus: eo q̄; modo indicia propitię
 uel auersantis atque abhorrentis uo-
 luntatis edidit ex statuis: prophana-
 uitq̄; loca, quę certę erant domicilia
 & sedes doctrinę cęlestis, sanctissimę
 scholę patrum, & uel *uoluntatis* *uoluntatis*
uoluntatis *uoluntatis*, in quę uelut conuersa suę
 impietatis & superstitionis latibula,
 suas blasphemias in Deum contume-
 liosas, & hominum generi exitiales
 eructare atque euomere conatus est.
 Imò in hac mundi fenestra nutantibus
 technis illis manifestis, se in uero Dei
 templo collocat, & hominum menti-
 bus dominatur, in lucis angelū trans-
 formatus. Hacratione, se grauiori di-
 uinę maiestatis contemptu, atque ho-
 minum exitio magis ulciscitur.

Huc pertinent ludibria, quibus no-
 stros homines etiã ad egit, ut nisi sa-
 cro baptismo regenerationis lauacro
 ad Christi solum uodò membra per-
 tinente, & exorcismis tantum ubi è sua
 sede deturbandus est dæmon, ab illis
 qui eius pellendi singulare donum ha-
 bent applicandis, campanę & tintin-
 nabula expientur, sanctificenturq̄;e,
 sponforibus & testibus in sacrilegam
 uerberioris auri expilationem undique
 conuocatis, res illas inanimatas mör-
 tuasq̄; è turrib. à diabolo ablatum iri,
 simplicibus persuasum sit. Quinimò
 foueę & stagna ostenduntur, quę etiã
 uidi, si dignus sum, quò eiusmodi non
 baptizatas consecratasq̄; campanas à
 dæmone ex turribus proximis inue-
 ctas esse, asseueranter dicunt: audiriq̄;
 earum sonum nocturna hora duodeci-
 ma in Natiuitatis Christi solennibus,
 uel etiam singulis quatuor anni tem-
 poribus, quę uocant: & etum commo-
 ri, qui audierit. Sic fit, ut à sono caueat
 imprudetes, nec inueniatur qui audie-
 rit: & si aliquem audire cõtingeret, is
 proculdubio à dæmone ob impietate

illuderetur: interim tamen hisce reli-
 gionis nostrę præstigijs illi detinetur.
 nec ita pridẽ eò loci prę Abbatiã
 Knechtsteden ductus sum, ubi firmiter
 adhuc credi hoc sacrilegiũ coram au-
 diui: monstratur fouea, turrisq̄; osten-
 ditur. Propterea perquam prudenter
 & piẽ Cęsar Maximilianus inter gra-
 uamina sedis Romanę à Germanis
 non toleranda, campanarum cõsecre-
 tionem recensuit in hęc uerba: Suffra-
 ganei excogitauerunt, ut solũ ipsi, &
 nullus alius sacerdos, laicis campanas
 baptizarent. Credunt deinde simpli-
 ciores, ita affirmantibus suffraganeis,
 tales campanas baptizatas, dæmones
 & tẽpestates pellere. Quapropter in-
 numeri plerunq̄; adhibentur compa-
 tres, præcipuẽ uerò qui fortuna pol-
 lent: exoratur, qui baptizatiõis tem-
 pore funem, quò campana ligata est,
 tangunt, ac suffraganeo præcinente
 (quemadmodũ in paruulorũ baptiza-
 tiõne fieri solet) omnes pariter respon-
 dent, ac campanę nomen ingerant,
 uesteq̄; noua (quemadmodũ & Chri-
 stianis fieri solet) cãpana induitur. In-
 de ad sumptuosa properatur cõuiuia,
 quibus præcipuẽ compatres, ut eo lar-
 gius munera offerant, adhibentur: nec
 non suffraganei, & eorum capellani
 cum multis alijs ministris regaliter pa-
 scuntur. Nec hoc satis est, sed & suffra-
 ganeo mercedem persoluere necesse
 est, quam illi munusculum uocare so-
 lent. Inde euenit, ut aliquando etiã in
 paruis uillis centũ floreni in tali ablu-
 mantur & expendantur baptizatiõne.
 Quę res non solũ superstitiosa, sed
 etiam Christianę religioni contraria,
 ac simpliciorum seductio & mera est
 exactio. Verum etiam episcopi, ut suf-
 fraganeo uel uilissima obærare pos-
 sint mercede, talia & adhuc absurdio-
 ra tolerant. Res igitur tam nephanda
 & illicita meritò aboleri debet.

Scribit

Sap. 14. 17.

In uero Dei
 templo se col-
 locat diabo-
 lus.

1. Corint. 3. 6.
 2. Corint. 11.

Campanarũ
 baptismus et
 exorcism.

Scribitur et in hæc uerba, scite admodum Lactantius: Ita hominum credulitatem merita diuinitate deludunt demones, quod illis uerum aperire non expedit. Hi sunt, qui imagines & simulachra fingere docuerunt: qui ut & hominum mentes à cultu ueri Dei auerterent, & fictos mortuorum regum uultus & ornatus exquisita pulchritudine statui consecrarique fecerunt, & illorum sibi nomina quasi personas aliquas induerunt. Sed eos magi, & ij quos uerè maleficos uulgus appellat, quam artes suas execrabiles exercet, ueris suis nominibus cient, illis celestibus quæ in Sacris literis leguntur. Hi porro in cœsti ac uagi spiritus, ut tur bent omnia, & errores humanis pectoribus infundant, ferunt ac miscent falsa cum ueris. Ipsi enim cœlestes multos sinxerunt esse, sed ueritatē mentitis nominibus inuolutā ex oculis abstulerunt. Et paulo post: Illi autē qui desciuerunt à Dei ministerio, quia sunt ueritatis inimici & præuaticatores, Dei nomen sibi, & cultum deorum uendicare conantur: non quod ullum honorem desiderent (quis enim honor perditus est?) nec ut Deo noceant, cui noceri non potest, sed ut hominibus, quos nituntur à cultu & noticia ueræ maiestatis auertere, ne immortalitatem adipisci possint, quam ipsi sua nequitia perdidierunt. Offundunt itaque tenebras, & ueritatem caligine obducunt, ne Dominum, ne Patrem suum norint: & ut illi cuncti facili, in templis se occultent, & sacrificijs omnibus præsidia adfunt. Eduntque sæpe prodigia, quibus obstupescunt homines; hædem commovent simulachris diuinitatis ac numinis. Et post: Itaque sibi apud homines, qui eos nesciunt, auctoritatem ac timorem patriunt. Hac uersutia, & his artibus, noticiam ueri & singularis Dei apud o-

mnes gentes inueterauerunt. Suis enim uitijs perditis saniant, & grassantur ut perdant. Idcirco etiam humanas hostias excogitauerunt, ipsi hostes humani generis, ut quam multas deuorarent animas. Plura ibidem. Nec mirum, ait Saxo Grammaticus de Rugianis, si illorum numinum potentiam formidabant, à quibus supra sua sæpenumero punita meminerant. Siquidem mares in ea urbe Karentina, cum sœminis in cœcubitu accitis, canum exemplo cohætere solebant: nec ab ipsis morado diuelli poterant. Interdum utriusque perticis ediuerso appensis, inusitato nexu ridiculum populo spectaculum præbuerent. Ea miraculi celsitate solennis ignobilibus statuis cultus accessit: creditumque est, earum uiribus effectum, quod dæmonum erat præstigijs adumbratum: qui statuis demolitis, Rugianorum templa & urbes destituerunt.

Sed artificiose nimis maligni huius conatus uarios describentem audi Augustinum in Sermonibus communibus: Quid prauius, quid malignius, quid uerè aduersario nostro nequius: qui posuit in cœlo bellum, in paradiso fraudem, odium inter primos fratres, & in omni nostro opere zizania seminauit. Nam in comestione posuit gulam, in generatione luxuriam, in exercitatione ignauiam, in conuersatione inuidiam, in gubernatione auariciam, in correctione iram, in præsulatu siue dominatione superbiam. In corde posuit cogitationes malas, in ore posuit loquutiones falsas, in membris operationes iniquas: in uigilando mouet ad praua opera; in dormiendo ad somnia turpia. Lætos mouet ad dissolutionem, tristes autem ad desperationem. Sed, ut breuius loquar, omnia mundi mala sunt ipsius prauitate commissa.

Obsecans diabolus ludibrium.
lib. 1. 4. de reg.
Dante.

Sermon. 4.

Simile quiddam apud Gregorium legitur lib. 29. Moralium. super illud Job: Diuidatur æstus super terram.
Item apud Leonem pontificem. Ser. 8. Natiuitat.

das res, & potissimum uaticinari
possunt demones.

Cap. X.

Vnde tam ad
miranda pos-
sunt demon-
nes.

De spiritu et
anti. cap. 28.

Lib. 4. Re-
cog.

Nec mirum est, uaria & infinita eius generis hos spiritus conari. quum etenim tenuis sint substantiæ, sua tenuitate, subtilitate, celeritate incredibili, sensuum acrimonia, & lumine naturæ lucidiore, quibus omnibus terrenorum corporum inhabilitatem & sensuum tarditatem longè lateque præcellunt, multa Dei permisso, partim uerè, partim præstigiosè intelligunt, & possunt. Quibus accessit, teste Augustino, diuturnioris temporis beneficio, quo eorum uita à primo æuo proceditur, comparata insignis rerum longè maiorum experientia, quàm hominibus ob breuitatem uitæ momentaneam potest euenire. Idcirco quædam admiranda faciunt: & quædam, potissimum ob Scripturæ sanctæ & uaticiniorum cognitionem, prædicunt, uel etiam probabili coniectura consequuntur: nonnunquam etiam quæ ipsi facturi sunt, prædicant, quibus homines alliciunt, inescant, seducunt & defraudat: quo nomine illis mirabilem prudentiam, acutum ingenium & tenacem memoriam tribuit Plato in Epinomide. Quapropter tradit Clemens, istos, quum sint dæmoniaci spiritus, & multò citius scire aliqua, & multò perfectius: non enim tarditate corporis degrauntur. Hinc addit: Et ideo quæ medici longo tempore & labore plurimo assequuntur, hæc illi, tanquam spiritus, absque mora ulla, & sine difficultate cognoscunt. Non ergo mirum est, si plus etiam aliquid quàm homines, sciunt: sed hoc metuendum est, quòd ea quæ sciunt, non ad salutem, uerùm ad deceptionem præferunt animarum, ut per hæc eas cultum falsæ religionis

edoceant. Hic Tertullianus sic differt: Omnis spiritus ales est, hoc angeli & dæmones, igitur momento ubique sunt. Totus orbis illis locus unus est: quid ubiq; geratur, tam facile sciunt, quàm enunciant. uelocitas diuinitas creditur, quia substantia ignoratur. Sic & authores interdum uideri uolunt eorum quæ annūciant, & sunt

in Apolog.
aduersus gen-
tes, cap. 22.
Diuinationes demonū
unde.

10 planè malorum nonnunquam, bonorum tamen nunquam. Dispositiones etiam Dei & nunc prophetis concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus resonantibus carpunt. Ita & hinc sumentes quasdam temporum sortes, diuinitatem æmulantur, dum furantur diuinationem. In oraculis autem quo ingenio ambiguitates temperent in euentus, sciunt Cræsi, sciunt Pyrchi.

20 Sic præsciuit diabolus ex Esaiæ & Dāniel. 8. ielii oraculis (quorum uterq; adolescentem Alexandrum expressè delinear) eum ipsum Alexandrum superato Dario, potiturum Asia uniuersa, translaturum Imperium à Babylonijs ad Græcos. Propterea Delphicam uatem consulenti, & ab inuita respōsum extorquenti, tādē ipsa in hæc uerba prorumpens, respondit: Inuictus eris Alexander. Postea ad Persas exercitū tradenti, prodigia offudit multa. In aditu Asiæ, simulachrum Orphei sudore maduit. Hinc Alexandro ad extremum cum Dario configente, aquila è sublimi supra eius uerticē sese librare, & in aduersos hostes trajcere uisa est. Ludibria haud dubiè dæmonij hæc erant, ad ornata ad prodigiorum & auguriorum, quibus tūc fidebatur, obseruationes cōfirmandas. Dariū ediuersos, ancipitibus somnijs in falsam uictoriae spē erexit. Prænoui ex Esaiæ prophetijs, fore ut Tyrus destrueretur à Macedonibus. Ita enim ille ait: *Esaiæ 23.* Vlulate naues maris, quia uastata est domus, unde uenire consueuerant. De terra Cethim

Vide Ioseph. li
bro 1. antiqui-
tad. cap. 6.

Esaia 44.

Cethim reuelatum est eis. Terram ue-
rò Cethim Macedoniam esse, asserunt
periq; & ab Homero *Λυρδαίος* Macedo-
nes uocatos. Quidam tamen per ter-
ram Cethim, Cyprios intelligunt. In-
de quum fuso fugatoq; Dario, copias
ad Tyrum adiuuisset Alexâder, præ-
monuit quendam qui ciuibus prænu-
ciaret, Apollinem ciuitatem deserturū
esse: ut quum euentus responderet, i-
dolorum existimatione stabiliret. Ex
10 isdem Esaie & Danielis uaticinijs præ-
sciuit, fore ut Assyriorum monarchia
pessum iret, & in potestatem redigere-
tur Medorum ac Persarum: & quidem
à Cyro, cuius nominatim Esaia memi-
nit. Vnde coniectatus est, Cræsum
etiam de regno Lydiæ periclitaturum
esse. Quare & aliquanto ante *Ἰσχυρὸν*
Ἰσχυρὸν ἀπὸ γυναικὸς Gygis, quod in Cyri tem-
pora incidere eum prospiciebat, am-
20 surum regnum Lydiæ prædixit, cōsul-
tus ex oraculi Delphici sede: & postea
cum regnum adeptus esset Cræsus, ut
opum suarum fiducia insolentem,
superbiētē, & regnum Persicum af-
fectatē euerteret, *ἄγνος μὲν λυβητός* ui-
storiam in speciem ipsi annuente, ad
bellū Cyro inferendū perduxit: quo
modo uictus, captus & regno exutus,
30 uitam in Persia finiuit. Prædictionis
uerò dæmoniæ finem luculentē o-
stendit Imperatoris Valentis facinus,
de quo literarum monumentis tradi-
tur, quod noua correptus insania, dæ-
monem interrogarit, quis post ipsum
Imperio esset potiturus. Dæmon obli-
que respondet, & literas Græcas ostē-
tat, *θεοδ.* significans hoc fore initiū no-
minis eius qui sibi successurus erat. I-
40 ta interim omnes iubet Valens, quot-
quot in suæ nomenclaturæ principijs
eisdem sortirentur literas, Theodori
nimirum, Theodoti, parentes Theo-
dosi, eius scilicet qui Imperium ade-
ptus est postea, Theoduli; interq; eos

numeratur Theodosiolus, uir nobilis
Hispanus. Cæteri metu noui periculi
nomina sibi induunt alia. Socrates lib.
4. cap. 19. Sozomenus libro 6. cap. 35.
Paulus Diaconus lib. 12. Ioann. Zonar-
ras tom 3. Infinita eiusdemodi in hi-
storijis obseruantur exempla: sed ad
posteriora, nec obscura, conuertamur:
ubi prius singulare recensq; sathanici
uaticinij exemplū subdidero, scriptū à
10 Magistro nostro Ioanne Henrici Col-
len Buscoducensī ad Magistrum no-
strum Hungum Louaniensem, 3. Mar-
tij, anno 1574. Guesorum Belgicorum
nefandi & tyrannici consilij finem o-
stræ quidem ciuitatis iuuenis nouem
annorum, Spiritu sancto afflatus, ut fer-
tur, prædicit. Metuimus tamen frau-
dem esse maligni spiritus, quod tamē
20 nemo doctorum uirorum deprehen-
dere potuit. Clamat puer iste, & pos-
tulat seruētes & assiduas preces: qui
& ipse tribus horis diei, extensis orat
brachijs. Prædixit mira huius tempo-
ris, quæ omnia euenere, & ne minimo
quidem hallucinatus est. Ait quoque,
se audiuisse ab angelo Gabriele finem
harum tragædiarum, ante dididium
æstatis futurum: Regem quoque no-
strum in has inferiores patrias uentur-
um, & compositurum omnia felicis-
simis medijs. Prædixit quoque pun-
ctum temporis, quo Middelburgum
fuit captum, & huiusmodi alia infinita,
quæ dictis eius cōsonant. Fui & e-
go indignus uocatus ad examinandū
iuuenem, & in stuporem & admiratio-
nem summam raptus fui, quādo puer
tam simplex & literarū imperitus tam
expeditē ad omnia interrogata, etiam
40 abditissima, respondere potuerit. Et
quia angelus sathanæ transfiguratur se,
&c. petiui ab eo uaria & multa: ue-
rū non solum non ueretur, & timet
crucem Domini aut nomen Iesu an-
gelus: sed & preces iuuenem docuit,

quæ nihil aliud sonant, quàm, **I E S V** Nazarene pro nobis crucifixe, misere-
re nobis: subueni miseris peccatorib.
ut reuertatur ad fidē. Hæc uenit ille.

*Puer dæmo-
niacus.*

Puerum hunc à dæmone auctum fu-
isse, qui in eo loqueretur, & sua ede-
ret uaticinia, contrarius docuit euen-
tus. Nullus etenim intestinarum dis-
fensionum Belgicarum exitus uel ea
sequenti æstate, uel tertio pōst anno
quo hæc scriberem, quum nihil etiam
rumoris adhuc de regis aduentu spar-
geretur: quinimodō ne quidem adhuc
anno 1581. quo hæc recuderentur. Spi-
ritus autē Dei ne in re minima quidem
aberrare aut hallucinari potest. Hic
facilē innotescit ille Gabriel, qui &
punctū temporis quo Zelandiæ Mid-
delburgum in deditionem ueniret, an-
nunciare periuuenis os potuit ob ce-
leritatem incomprehensibilem, quia
spiritus est. Idem quoque ad illius mo-
di modum orandi puerum incitauit,
ut suis uaticinijs falsis & imposturis
cautius fidem conciliaret. Hac ratio-
ne ueritatem mendacio commiscere
perpetuū solet. Addam hoc, ne ange-
lum quidem Dei futura scire, ut de se
testatur 4. Esdræ 4. Quid præterierit,
scio: quid autem futurum sit, ignoro.
C H R I S T V M, E T A D Q U I D
*missus esset, prius norunt dæmones, quàm Apo-
stoli: & quare illum tentarit diabo-
lus. Cap. XI.*

P Erhibet sacræ Scripturæ authori-
tas, diabolus prius **C H R I S T V M**
penitus nouisse, quàm ipsi qui-
buscum ille loqueretur, & familiari-
ter degeret, Apostoli: ut etiam ante
C H R I S T I mortem resurrectionem-
que sciuerit, testatusque fuerit inui-
tus, ad quid uenisset **C H R I S T V S**:
nimirum, quod cognitum faceret sa-
thanam, eiusque fraudes: illius actio-
nes demoliretur, atque regnum euer-
teret. Quapropter metu iudicij diui-

ni æternarumque penarum contremi-
scens, & tantum non deficiens, in ob-
fesso ante **C H R I S T V M** procidente,
magna exclamauit uoce: Ah, quid rei
nobis tecum est, **I E S V** Nazarene?

Marc. 8.

Luc. 4.

uenisti ad perdendum nos. Noui te
qui sis, nempe sanctus ille Dei. Et in-
crepauit illum **I E S V S**, dicens: Obmu-
tesce, & exi ab homine. & cum proie-
cisset illum dæmon in medium, exijt
ab illo, nihilque illi nocuit. Et pōst: Ex-
xibant & dæmonia à multis, clamantia
& dicentia: Tu es **C H R I S T V S** ille
filius Dei. Et increpans, nō sinebat ea
loqui, quod sciebatur ipsum esse **C H R I S T V M**.
Hic Athanasius: Dæmonis, in-
quit, sermonem compecebat **C H R I S T V S**,
ne simul cum ueritate, etiam
suam iniquitatē promulgaret: ut nos
etiam assuesciat, ne talia curemus, e-
tiam si uera loqui uideatur. Illud aliàs
etiam pios postea latuisse, Sacrarum
literarum testimonio docetur: ut alij
eum Heliam, alij Ioannem baptistam,
alij Hieremiam, alij unum de prophe-
tarum numero esse dicerent. Petro au-
tem pronuncianti, Tu es **C H R I S T V S**
ille filius Dei uiuētis: respōdit **C H R I S T V S**,
Beatus es Simon bar Iona, quia
caro & sanguis non reuelauit tibi, sed
Pater meus qui in cælis est. Id quod
Petro à patre cælesti hic reuelatum as-
ferit **C H R I S T V S**, hoc ipsum & sathan
nouit, & palàm testatus est, non roga-
tus. Hinc ipsius ingenij acumen li-
quet, cuius ope res etiam abstrusissi-
mas, nostrisque sensibus apprimè alic-
nas, nouisse potest.

Matth. 16.

Marc. 8.

Luce 9.

Ioan. 6.

Huc facit illud puellæ Pythiæ, de
40 Paulo & Barnaba clamitatis testimo-
nium: Isti homines serui Dei excelsis-
simi sunt, qui annunciant uobis uiam sa-
lutis. Atque id genus testimonium ab A-
staroth & Berith idolis, & à dæmonio
obsessis, de Bartholomæo apostolo,
Thoma & alijs data legimus. Veritatē
uerō.

Act. 16.

*A. Christo
uult adorari
diabolus.
Matt. 4.
Marc. 1.
Luc. 4.
Daniel. 4.*

73 uerò hic confitentur dæmones, nō ut populū ad audiendā amplectēdamq; eorum doctrinā permouerēt: sed exhorrescentes & reformidātes ministrij Euangelici uirtutē, & sui cōdemnationem ac expulsionē ex obseſis: quę hoſpitiā si obrinnissent, statim Apostolorum ministeria seditione potuissent conturbare, aut inchoata pōst opprimere, nouis rumoribus disseminatis
10 per Pythiā uatē, obseſſos & idola, quę apud stultū uulgus magnō habebātur loco. Addatur & illud mali spiritus reſponſum: Iesum noui, & Paulum scio, uos autē qui estis? Item: Quid rei nobis tecum est, *1 E S V* fili Dei altissimi? Venisti huc ad cruciandum nos antē tempus. Obsecro ne nos torqueas.

*Marc. 6.
Luc. 8.
Genes. 3.
Micha. 5.
Matt. 1. 2.
Luc. 1. 2.
Eſaia 7.*
Enim uerò semen mulieris cōtritum caput serpentis, prophetarum de
20 *C H R I S T O* nascituro etiā in Bethlehē ludææ uaticinia: p̄ſinitū hinc tempus, *1 E S V M* in diuæ uirginis utero, superueniente Spiritu sancto, & uirtute Altissimi obumbrante cōceptum, ex angeli Gabrielis annūciatione, admirandam eius natiuitatem, lōginquum magorum ex Oriente iter, ut eum adorerent, sciuerat dæmon. Quapropter inter spem & metum, Herodis animū
30 didicis contra *1 E S V M* inflammauit facibus, ut inter infantium Bethleemiticorum bimulorum ætateque iuniorum deplorandam cladem, *1 E S V S* simul interneſione absumeretur. atqui saluifero magis Dei consilio suos collabescere conatus, infringiq; re ipsa exp̄eritur diabolus.

Ne quid tamen incredibili eius audaciæ & fastui incomparabili decederet, atq; ut adoratione, peculiari Dei p̄rogatiua honoraretur, uel Christū certius tunc cognosceret, ipsum in solitudine tentat: illiq; in p̄altū montem adducto, omnia mundi regna, ac eorum gloriam ostensam se daturum,

si se prostratus adorauerit, ausu plusquam sacrilego pollicetur: quū diuinam maiestātē in hominū regnis atq; imperijs solam dominari, eaq; cui libet tradere constet. Porrò Christum iam certò cognitum, uoluit etiam perditum: quare ut eum proderet, in cor Iudæ Simonis Iscariotæ immisit, in quem post offulam à Christo porre-
10 ctam ingressus est. Tantum enim huius solertissimi artificis contra Deum & genus humanum est odium, ut quicquid machinetur, sit in Dei contemptum, & hominum detrimentum perniciemq; fraude & extremo dolo caute rectum.

MVLTÀ STVDIA DIABOLI, & opera breuiter comprehensa.

Caput XII.

CÆterum ut instituci mei ratio certius citiusq; innotescat, paucis, ueluti fasciculo uno, quædam ex dæmonis actionib. & potētia colligam. Quū angelica eius essentia non interierit, sed malè propriæ uoluntatis affectu degenerarit, accreueritq; tam diutino tempore eximia rerū obseruatio & usus insignis: magnæ illum esse constat uirtutis, calliditatis
incredibilis, sapientiæ plus quàm humanæ, perspicacitatis acutissimæ, uigilantiæ summæ, artificij technas struendi perniciosissimas fūco speciosissimo incomparabilis, maliciæ infinitæ, odij ergo genus humanum
20 *diaboli st. dia. & potēt. sua.*
atq; hoc nomine etiam sep̄nūmero (permittente, uel saltem conniueniente Deo) admirandas facere res, & se in bestias, statuas, specus, latebras, cauernas ingerere, in quercus Dodonæ Molossidis in Epiro, unde Dodo-
30 *Syrabo Geog. lib. 10.*
næum oraculum frequētatum est, insinuare: apud Aegyptum ex Hercule, Apolline, Minerua, Diana, Marte, Ioue, Api boue, Latona in urbe Buri, furiosis sacerdotibus Apollinis in Colo-

phone, Thebis in Bæotia, & in Læbada ex Trophonio, ex uacca Memphi, ex boue Mneo Heliopoli, ex crocodilis in Arsinoe, ex Amphiarao uate in Atrica, respōsa dare, humana uoce, nutu, alioue gestu, affctis subinde gestibus furentium, nonnunquam ebriorum, aliās trementiū, aut ridicule gesticulantium: quandoq; somnijs, amphibolijs interdum, plerunq; & ænigmatibus: quia ignorat diabolus quousq; toleraturus sit Deus, aut permissurus, quæ intendit & struit.

Et sanè Deū quibusdā sagacioribus hominibus has eius technas iam olim sæpe detexisse, testis est Valerius Maximus, hisce uerbis: Nec me præterit
 >> de motu & uoce deorum immortalium
 >> humanis oculis auribusque percepta,
 >> quàm ancipiti opinione estimatio uer
 >> setur: sicut de transitu Iunonis in urbem. Captis enim Veijs à Furio Camillo, unus militum simulachrum Iunonis Monetæ fertur interrogasse, an Romam migrare uellet? Deamq; respondisse, uelle se. Quamuis unus uocem audierat, omnes tamen sibi persuadebant, eandem se percepisse. Tradunt alij simulacrū annuisse tantum: alij unum hoc inter milites & uulgum
 >> sparsisse. Quo factum est, ut non simulacrum, sed ipsam cælo Iunonem petitam portare se credētes, læti in ea parte Auentini montis, in qua nunc templū eius cernimus, ut inquit Valerius, collocarent. Hic uidemus & qua arte, & quam ob causam ludat in idolis illa Dei simia.

Cæterum alia religionis opinione legitur in diuæ Irmgardis comitissæ uita, quomodo tercio Romæ peregrinata, D. Pauli templum fuerit ingressa, inueneritque crucifixi imaginem profus conformem ei, quæ in templo metropolitano D. Petro sacro Coloniae ante sacrarium uisitur. Hic pro-

strata orationiq; intenta audit uocem ex ore imaginis cruci affixæ, hunc in modū: Chara & electa filia Irmgardis, te oro ut mox ubi Coloniae redieris, in D. Petri templo crucifixum in altari ante sacrarium, mihi admodum simile, salutes. Hæc posito peregrinæ pileo, gratijsq; actis, se facturam recepit, si modò digna haberetur: simulq; hoc simulacrū uidit à cruce detraxisse brachium dextrum, quo electæ suæ spōsæ Irmgardis benedixit. Inde rursus gratijs Deo dictis propter longum illud iter nec frustra nec temerè factum, Coloniae reuera est, & præfato loco prouoluta ante crucem, sic inquit: Mihi singulare, idq; haud leue mandatum Romæ à cruce & imagine in aede D. Paulo facta, tibi mirè conformi datum est, quæ scilicet salutari te plurimum uoluit. Ad hæc euestigiò Coloniaensis crux caput inclinans, inquit: Gratias ago electa mea filia. Ex hoc rumore episcopus cum solenni pompa uenerabile sacramentum, in huius simulacri capite inclusit, quod repentè etiam seipsum rursus eo modo contraxit oculisq; ut non fuisse diuulsum uideretur. Hic multa contigisse miracula, & perpetuum ea ratione in lampade foueri lumen narratur. Hæc eadem comitissa in signem pagum Suchtelen in Iuliacensi ducatu legauit D. Pantaleonis hereditibus Coloniae, quare huic eriam in uicina sylua erectum fuit sacellū, quò religionis ergò Martis die post Paschæ solennia confluere solet ingens eorum multitudo, qui uel morbo uel alia calamitate premerentur. At quæ eiusmodi prodigia nostro non uideantur seculo, nec iudiciū arti medicæ permittatur, hic Theologis non illibenter cedo: quemadmodū & in similibus quæ in hanc rem nimis religiose traduntur in Chronici Casinensis lib. 4. cap. 68. item in Schedelij ætate quar-

Lib. 1. cap. 8.

Lincol.

te quar,

te quarta: in Vincentij lib. 26. cap. 12: lib. 27. cap. 23. 84. 98. 99. 100. 101: lib. 29. cap. 6. 7. 8. 9. 10. multisq; locis alijs: uti & in cōtinuatore Sigeberti, & ab Helmolde in Chronici Sclauorum cap. 8. 43. 70: in Chronic. Saxonix: item lib. 1. uitæ Bernhardi, cap. 10: in Othonis Frisingēsis lib. 7. cap. 32: in Austria Cuspini.

Potuit adhuc diabolus ad Iouis Hæmonis oraculum inquirendum in extremo sinu Libyæ, apud Garamates, ultra Cyrenem, in solitudinibus uastis, torridis ac siccitate sterilibus, Cambyfen Cyri & Alexandrum instigare: ite Pythium Delphis præ cæteris, cultu, religione, fama, opibus & donarijs celebratius reddere. Nouit & uaticinari ex certis indicijs uel coniecturis, siue rerum retroactarum obseruatione, ut hinc etiã cogitatus & sensa peruidisse quandoq; credatur: quanquam interim fallat & fallatur, tenebras offundat, ueritatem caligine obscurat, atq; etiã mentiatur. Nam rogatus dæmon, Porphyrio teste, etiam quæ nõ nouit, constanter affirmat: & quæ nouit, si semel uerè, decies illa falso refert.

Potest quoq; plerisq; locis in simulachris sua exercere ludibria, ut ad ea ex longinquis regionibus confluant imprudentes, ea uenerentur incauti, adorent, eorum opem implorēt in rerum angustijs, in ualetudine aduersa, & quacuq; afflictione: quod à ueri Dei cultu & eiusdem filij inuocatione ad suas imposturas in interitum eos auocet. Sic Gallorum rusticis hanc fuisse consuetudinem scribit Seuerus Sulpitius, dæmonum simulachra candido tecta uelamine, misera per agros suos circum ferre demētia. Nec sathanæ difficile est, animarū corporis mole exartatum figurā mentiri, circa monumenta uersari, in cœmeterijs oberrare, spectris perterrefacere heredes aut alios,

ut ad illicitos cultus, uetitam religionis ergò peregrinationem, iustorū & parentalium præscripta forma per solutionem damnosam, imperitos, minusq; Deo fidentes cogat. Visum est & spectrum, quod à presbytero flagitaret absolutionem, quia citra confessio nem decesserat. Conatur itidem imbecilles fide præcipites agere, fortes uerò diuersis modis semper impugnare, si qua ratione eos agere tranuersos posset: item desperantes, credulos, maleq; sanos pollicitationibus & gloria ditare, in spem felicitum succelluū illectos perimere, aut tristitium euentuum metu iniecto cruciare.

Nouit adhuc uarias ostentare formas, inania idola arte mira conformare, uisus organum turbare, oculos perstringere, falsa pro ueris singulari dexteritate ne agnoscantur proponere: quæ uerè sunt, ut non apparent, uelare: & quæ reuera non existunt, ut esse apparent exhibere: se in mille species transformare, Proteumq; agere: & ut canit Poeta,

Tum uariae illudunt species atq; ora serarum.

Fiet enim subito sus horridus, atraq; tygris,

Squammosusq; draco, & filua ceruice leana,

Aut acrem flammis sonitum dabit:

Omnia transformans sese in miracula rerum,

Ignemq; horribilemq; seram fluuiūq; liquetem.

Consueuit & hominū mentes multiformis phantasmatum ludibrijs uicariare, uigilantes perturbare, dormientes in somnijs terrere, peregrinantes à recto itinere seducere, errantes atq; etiã alios quãdoq; ridere, aliàs terrore cōcutere, multa labyrinthis opinionum inextricabilibus implicare & innectere, tetriora mala plerunq; boni specie serere, & ueritatis cōfessione in suam illicere nassam, grauiusq; fallere.

Solet quoq; lac uaccarum cohibere, & ne in butyrum coalescat impedire: uinum aliunde adferre, claustra re-

e 3 sera-

*Diabolus
quomodo uaticinatur.*

*Lib. 1. in uita
D. Martini.*

*Eraf. lib. 22.
epist. penult.*

Mich. Psall.

*Virg. 4.
Georg.*

ferare: praeterea ocysimè res varias, uelut panni lacinias, ossa, ferramenta, clauos, acus, aciculas, fila, eorumq; globulos, intortum capillitiū, ligna, idque genus portenta in uiuorum extremas fauces, nec penitus, quò ore reijciantur, ingerere: in mortuorum uentriculum & partes alias praestigijs aptas, & post mortem sectas ligna, cultros, & quaecunq; uis alia, fallaciter arte dolosa intersecandum inserere: nec solùm talia ostentare, sed etiam partes uitales prius ex astantium oculis in eiusmodi anatome auferre ac summouere, quàm animaduertatur. Neq; uerò per alium, neq; alia ratione in extorū nefanda obseruatione apud ueteres olim ea procurata fuisse miracula, ut Cæsari Dictatori exta sine corde sint in ueta: Posthumio uerò cōsuli, Catoni, Decūiris, Herēnio, Lucilio Lupo immolātibus in plurimis uictimis modò iecur, modò caput iecinoris defuerit.

Similiter ex parte postica & uteri collo nouit implicatos crines, arenæ copiam, clauos ferreos, ligna, uitra cōfracta, stupam, lapides, ossa, & similia praestigijs mouere, offuscata interim oculorū acie: insecta auribus furtiue immittere, quæ postea uel prodeat, uel euolent. Hæc à me uisa sunt alata, ex auribus cuiusdā uirginis Henricæ nomine, miserè à dæmonio exagitata, desumpta. Procliue illi quoq; est, ulcere corpus defœdare, pudenda meliceride uel ulcere sanioso inficere, euirationis persuasionē falsò inducere, corpora tota obsidere, eaq; sursum ac deorsum distrahere, quando & quamdiu à Deo permittitur. Huiusmodi uolentam uirginis prædictæ sublationē in arce Caldenbroce apud Geldros, Deo iuuante, aliàs intrepidè relucando impedire ualui: à morsus tamē interim insfictu, quo manus meas mirè impetebat, in horribili illa subuectio-

ne, anxie cauedum erat. Cur enim nō tam meos promouere conatus in iuuando, quàm dæmoni permittere sua studia in lædendo, potuit Deus?

Affuevit præterea uariè corpora trāsferre, eorumq; humores commouere, originem neruorum in cerebro turbare, quò atrocissimis rarissimisque conuulsionis speciebus, iactu tractuq; incredibili, & quasi crepantibus sonitu horribico iuncturaru cōpagibus, in admirationem, diffidētiam, huiusmodi de alijs opinionem, ad mendacia, uerita auxilia & cædes, homines compellat. Ad hunc modum neruos & musculos præter uoluntatem inordinate crudeliterq; conuellere potest: plerunque *trāseru* ciere, ut ceruix unā cum corpore immobilis maneat, & in neutram inflectatur partem, sed iuxta in utraque partem intendatur: subinde *ip* *modi serop* uel tensionem ad anteriora excitare ualet, ut caput, ceruix, reliquumq; corpus, iugularibus uenis mirum in modum circum collum distentis, contrahatur: quādoque *omni d serop* uel tensionem ad posteriora citare tam uehemētē solet, ut caput in dorsum & scapulas grauiter conuellatur, cruribus interim contractis: item diuersas horribilium cōuulsionum facies, multifariam & inæqualiter in mēbris producere: nonnullis totum corpus, ceu articulis tormēto luxatis diuulsisque eneruare, aut palpitantium, trepidantiumue musculorum speciem inferre: quibusdam os & oculos truculenter intorquere, septum transuersum in homine ita constringere, ut spiratio uix difficulter duci queat, arterijs interim pulsantibus leuiculum inferens impedimentum, sed uentriculum singultibus frequentibus cōuellens. Interim hic praestantissimos sæpe medicos ludificat, qui eiusmodi morborū diraconturū symptomata, imò laruas, ad natu-

Julius Obsequens de Prodigij.

naturales ea referentes causas, frustra curationem medicamentis tentant.

At aquam etiam cōiurationibus factatam se formidare impēse, gestibus & uoce in corporibus quæ obsidione coercet regitq; simulat: quemadmodum se naribus extrahi, uirtute radice inclusæ annulo ex Solomonis, ut fertur, doctrina naribus admoto. Deinde multa obseruare assolet, artificioseque imitari, seu uerè seu falsò: plurima eorum quæ acta aut prodita sunt, incredibili solertia ratiocinari & colligere: uaria ex notis naturalibus argutissimè elicere, penitissimèq; eruere: diuersa in imperiorum & hominū priuatorū negocijs moliri, mira astutia cōtexere telam longā, uariā nobisq; inextricabilem, qua in opinatò insperatoq; implicantur & isreuiuntur ceterè plurimè: tādē homines, bestias, aërem cōturbare, prodigia meteoris similia in cœlo effingere, figuras cōfingentiū exercituum exprimere, clāgones tubarum, armorum itrepitus, ferientium se mutū & exiētibus collabentiū sonitus, uoces eiulantium aut exultantiū imitari, sceleratè abuti natura rerū ad generis humani perniciem, callidè exitiosas prestigias physicis effectibus conformare, & multa in ordine causarum suo tenore progressuq; agentium confundere, mala quanta potest calliditate attrahere & urgere, in ceruices nostras cogere & contorquere, bona abigere atq; excludere: quinimò ea inter cū suadere, sed propter mala: suadere quoq; mala sub specie bonorū: dissuadere mala ut ducat ad peiora, tandem etiā cœlū terrā miscere & inuoluere.

*Alia serfas
gentes ca. 22.*

Proinde in Apologetico scitè testatū reliquit Tertullianus, in quiens: Deuonū operatio, est hominis euerfio. Sic spiritualis malicia à primordio auspiciata est in hominis exitiū. Itaq; corporibus quidē & ualetudines insigunt,

& aliquos casus acerbos? animar uerò repētinos & extraordinarios per uitā excessus. Supperit illis ad utrāq; substantiam hominis lædendam subtilitas & tenuitas sua multū spiritualibus uiribus, licet & inuisibiles & insensibiles in effectu potius quàm in actu appareāt: si poma, si fruges nescio quod auræ latens uitium in flore præcipitat, in germine exanimat, in pubertate cōuulnerat: si cæca ratione tentatus aër, pestilentes hauustus suos effundit. eadem igitur obscuritate cōtagionis, aspiratio dæmonum & angelorum metis quoque corruptelas agit furoribus & amentijs, fœdis ac seuis libidinibus, cum erroribus uarijs: quorum iste potissimus, quodd eos ipsos captis & circumscriptis hominū mentibus comedat, ut & sibi pabula propria nidoris & sanguinis procuret, simulachris imaginibus oblata: & quæ illi a curatione pascua est, qua hominem è cogitatu ueræ diuinitatis auertat falsis prestigijs: quas & ipsas quomodo operetur, expediam. Omnis spiritus ales est. Reliqua Tertulliani uerba suprā recitantur Cap. 10.

MENTIENDO DE FVNCTO-
rum spiritus, quibus prestigijs religiosus ludificare solet diabolus, ostenditur præscripta eorundem spirituum inquirendorum formula. Cap. X. 111.

VT euidentius omnium oculis pateat, dæmonem quandoq; etiā ordinis Ecclesiastici uiris illudere, atq; mortuorum sæpe animas imitari, ex Tractatu Iacobi de Chusa ordinis Carth. Theologiæ professoris, de Apparitionibus quorundam spirituum, & quomodo inquiri & agnosci debeant, si uerè aut fidè appareant, ipsius uerba fideliter hic adiungam, maxime quodd mysterij loco præscriptum hoc conseruari apud eiuſmodi professionis homines non ignorem.

Primo uidetur expediens fieri ieiunium trium dierū cum aliquibus missarum celebrationibus, & deuotis orationibus, scilicet septem Psalmis penitentialibus sepe repetitis. Quibus peractis, accersendi ac uocandi sunt quatuor aut quinque sacerdotes deuoti. Crederem hoc aptius fieri per deuotos religiosos à secularibus actionibus exoccupatos, & mēte in Deum eleuatos, propter horrorem & terrorē propellendum: qui ad locum accedant, in quo spiritus se ostēdere consuevit, cum humilitate cordis, & recta intentione, cessante omni supersticiosa inquisitione: nō tamen sine certis ceremonijs, cum in collatione omnium sacramentorum & in missis ecclesia utatur ceremonijs. Assumatur igitur candelæ in die Purificationis benedicta, accensa, aqua benedicta & signum crucis, & si placet, thuribulum cum thure: in accedendo orent septem Psalmos ac Euangelium sancti Ioannis. Ingressi autem, locum aspergant & thurificent. Non tamen dico de necessitate omnia fieri siue requiri, sed estimo ita expedire: quia non habeo de his fundamentum necessitatis ex Scriptura, sed aliqua exempla sanctorum super his legi. Stola etiam sancta non uidetur esse inutilis. Ingressi igitur locum, flectentes genua, ut uideretur, hanc humiliter per unum eorum dicant orationem sequentem: Domine *IESV* Christe, omnium secretorum cognitor, qui semper tuis fidelibus & paruulis reuelare salubria & utilia consueuisti, quique in hoc loco spiritum quandam se ostendere permixisti: humiliter obsecramus benignissimam tuam misericordiam per passionem tuam, & preciosissimi sanguinis tui pro peccatis nostris effusionem, ut digneris præcipere huic spiritui, ut sine terrore & læsione nostra & omnium hominum, se

releuet, significans famulus tuus, nobis uel alijs peccatoribus, quis sit, & cur uenerit, & quid desiderium suum existat, ut tum exinde honorari ualeas: & ipse, si possibile est, consolari, & fideles tui iam subleuari, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. Post hæc ad interrogatoria ueniendum est, ut puto, sic dicendum: Obsecramus per *IESVM* Christum, tu spiritus ut dicas, quis sis: & si est aliquis inter nos cui uelis respondere, & ut nomines eū, aut per signum cum significes. Est ne ille N. aut iste N. & sic de singulis, quotquot sunt præsentēs, nominando specialiter: quia expertum est, quod non responderet cuilibet. Si autem aliquam uocem aut pulsus fecerit ad alicuius nominationem, illi committatur alia interrogatoria, scilicet, cuius hominis anima fuerit, & propter quid uenerit, & quid desideret? Si suffragia pro se fieri desiderat: an in missis, an in elemosynis: aut quot missas, tres, sex, x. xx. xxx. &c. & per quos sacerdotes, religiosos uel seculares? & si ieiunia, quæ, quæta, & quot, & per quas personas? Si elemosynas, quas & quot & quibus personis? aut in hospitalibus, aut leproforijs, aut alijs mendicantibus, & pauperibus? & quod erit signum suæ perfectæ liberationis, & propter quas causas sit deputatus pœnis purgatorij? quia beatus Gregorius ponit in Dialogo multa exempla, in quibus animæ defunctorum per se expresserunt uiua uoce causas purgationis. Nulla tamen superflua, curiosa, inutilia, aut supersticiosa sunt ab eo inuestiganda, nisi ea per se proprio motu uoluerit reuelare. Et in diebus festiuis & tempore sobrio, puto ante prandium, conuenientius hanc fieri inquisitionem: aut fortè si tempore noctis magis Deo placuerit, ut fieri solet. Sed si fortè nullum signū appareret illa hora, extunc differendum

rendum est ad aliud tempus, donec iterum se spiritus manifestet, relicta ibi aqua benedicta & cruce: quia Dei oculto iudicio certis horis & personis, non omnibus se reuelat. Nec timendum est, quod spiritus ille personam talem in corpore legdat, si est bonus spiritus: hoc non est expertum, ut credo, aliquando. nam iam exspectat statum merendi aut demerendi: nec peccare amplius potest, sed est in medio statu inter bonos & malos, certus de sua prædestinatione: sed adhuc in satisfactio- nis statu, scilicet in pœnis ad tempus, &c. Quod si talis spiritus aliquem offenderet in corpore, iam suspectus esset, quod non esset unus de bonis, sed de reprobis, saluo iudicio diuino.

Notandum secundum eundem doctorem: Non omnibus hominibus forte expedit indifferenter prædictis reuelationibus & apparitionibus interesse, nisi ualde fortiter complexionatis, qui nõ de facili terrentur: quia per experientiam puto scire, quod aliqui uisus istis aut locis pœnalibus, inciderunt in incurabilem infirmitatē. Oportet ergo dispositos esse tam in corporis complexionē, quàm in animæ purgatione, qui de his inuestigare uolūt. Quia enim nõ est proportio inter animam uiuērem in corpore, & animam exutam à corpore: ideo semper terrore apparent hominibus uiuētibus: nec mirum, quia etiam sancti angeli nõ nisi cum terrore magno etiam uiris sanctis apparuerunt, licet patet in plerisque locis sacrarum Scripturarum.

Secundò notandum de tempore apparitionis animarum, quo ad earum reuelationem, credo quod hoc pen- deat ex diuina uolūtate, licet frequen- tius legamus noctis tempore tales factas, propter quietationem sensuum exteriorum, & curarum secularium cessationem, quando homo est magis

capax ipsarum, ac magis dispositus. Reperiuntur etiam tempore diei se animæ reuelasse ac ostendisse. Quantum autem est ad se, ipsæ semper paratæ essent se ostendere propter celeritatem liberationem.

Tertiò notandum, quod diuersis apparent modis: nõ quidem semper apparent in corpore, aut in effigie corporali, sicut demones leguntur in assumptis corporibus apparuisse, ut in uita S. Martini legitur. sed inuisibiliter, ut solum sonus, uox aut strepitus percipiatur à uiuentibus, scilicet percussio, sibilatio aut sternutatio: gemitus aut luctus aut plangitio: aut plausio manuū, ut attentos reddat homines ad inquirendum & respondendum: unde creditur, quod in locis separatis ab hominibus se nõ ostendant, saltem ista causa liberationis scilicet, qua cessante causa, cessat & effectus, licet in locis seorsum possunt puniri.

QUOMODO ET QUA SVB-
stantiæ commo ditare tam uaria machinetur dia-
bolus, ex Psello: interiecta historia de beatiore ex
militis dormientis ore egressa, & rursus
ingressa. Cap. XLIII.

AT qui fusiorem, ea quæ diximus, aliaq; similia agendi modum & rationem, Michaeli Psello expli-
cauit quidam Marcus, demonij cultor eximius, in Chersoneso Græciæ con-
termina uitâ solitariam degens: Dæ-
mones (ait) licet sexu & propria lin-
gua careant, corpus tamen illud aëreū
sibi concessum, pro arbitrio uelut nu-
bes uento flante, in uarias formas mut-
tant, contrahuntq; atque extendunt,
quemadmodū lumbricis uidetur ac-
cidere ob substantiam molliorem, du-
ctūq; facillimam: neque solum magni-
tudine diuersitas in eis accidit, uerum
etiam figuras coloresq; uariant mul-
tiformes. Corpus enim demonis ad
utrumque est natura paratum. qua e-
nim

qua audiunt
& nõ uident,
uel qua uide-
re uidentur.

Quia ibi nul-
lus fallendo lo-
cutus.

Psello de da-
monibus.
Marcus da-
monis cultor.

Tam facilius
falluntur ho-
mines tene-
brarum am-
bris territi, et
quod non sa-
nti iudicent

nim ratione est natura facile cedens, sic in varias figurarum species transformatur: qua uerò aëreum est, diuersos aëris instar colores subit. Sed aër quidem extrinsecus coloratur, corpus uero dæmonis iuxta animi sui affectus species colorum mutat, uelut & hominis: sed longè melius, ut quod animæ sit obedientius. Omnia tamen celeriter dilabuntur, ob corporis mobilitatem, tenuitatemque. Sicutanquam uir apparet, & mox occurrit ut femina: leonis more fremit, saltat ut pardalis, latrat ut canis, atque ad utris uasisque formam se aliquando transfert.

Lubet non inelegantem hoc loco historiã aptè interponere. Refert Helinandus monachus, se audiuisse ab Ebaudo patruo suo, qui à cubiculis erat Henrico Remensi archiepiscopo, Ludouici Gallorum regis fratri: quòd Henrico archiepiscopo ætate quadam in itinere somnum meridianum capiente, miles quidam inter cæteros aperto & hiante ore post prandium dormiret, è cuius ore uisa est ab alijs uigilantibus quædam alba bestiola mustelæ similis exiisse, atque ad uicinum ibi riuulum procurrille. Cumque sursum deorsum in ripa riuuli anxia cucurrisset, nec transeundi uiam inueniret, quidam ex astantibus accedens, euaginatam gladium riuulo angusto ueluti pontem faciens, imponit. Bestiola ilicò riuulum super gladiũ transgrediens, longius procurrit, & sese subduxit. Paulo post redire uisa, cum iterum porum pontem quereret, atque eam iam sublato discurrens transire nõ ualeret, idem ille qui antea, rursus riuuli ripas imposito gladio coniungit, atque abscedit. Tum transit bestiola, & ad dormientis adhuc patulum os rediens, uidentibus omnibus ingreditur: ac illicò qui dormierat expergicitur, rogatusque, num quid in somno pas-

sus esset? respòdit, se festum esse, & fatigatum, tanquam ex difficili & longo itinere: in quo bis super pontem ferreum, flumen transiisset. Vnde socij collegerunt, eum, quæ ipsi uiderat, uerè somniasse. Mihi uerò diaboli ludibrium esse uidetur, qui ut uigilantes socios falleret, aut animam hominis corpoream esse, ideoque interituram cum corpore, ipsis hoc enderet persuaderetque, idolum hoc, exiens dormientis corpus, & ingrediens, oculis obiecit. Reperimus, inquit etiam Plinius, inter exempla Hermetimi Clazomeni, animam relicto corpore errare solitam, uagamque: è longinquo multa annunciare, quæ nisi à præfenti nosci nõ possent: corpore interim semianimi, donec cremato eo inimici, qui Cantaridæ uocabantur, remeanti animæ uelut uaginam ademerint: Aristeli etiam uisam euolantem ex ore in Proconneso corui effigie, &c. Simile quiddam de Guntiano rege legitur: neque id mirum est. nam præter supradicta idem etiam Marcus loco paulo antè citato deinde refert: Spiritui qui nobis inest phantastico propinquant dæmones, utpote qui & ipsi spiritus sint: uerba perturbationum & uoluptatum nobis insinuant, non emittentes quidem uocem pulsatione quadam & sonitu, sed sermones suos absque sonitu immittentes. At quonam pacto inquam (respondet Pfellus) sine uoce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirum (ait Marcus) si modò illud animaduertas, quemadmodum uidelicet qui loquitur, si procul loquatur, uehementiore clamore egerit, uerò propinquior, in audientis aurem susurrando subloquitur: qui si possit cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret: sed sermo eius uoluntate conceptus, nullo penitus sono audietur illa-

Lib. Chroni-
corum 13.

Mustela simili
lis bestiola ui-
ditur ex mili-
tis dormientis
ore exire, rur-
sus ingredi.

Lib. 7. ca. 96

10

20

30

40

ti illa-

ti illaberetur. Et paulo pōst: Sicut aēr
 presente lumine colores & formas ac-
 cipiens, traducit in illa quæ naturali-
 ter accipere possunt, sicut apparet in
 speculis, rebusq; quasi specularibus:
 sic & dæmoniaca corpora, suscipientia
 ab ea quæ intus est essentia phantasti-
 ca, figuras atq; colores, & quasq; ip-
 si uoluerūt formas, in ipsū anima-
 lem nostrūq; spiritum trāsmittunt, 10
 multa nobis negocia præbent, nolun-
 tates & consilia suggerentes, formas
 subindicantes, suscitantes memorias
 uoluptatum, simulachra passionum
 frequenter concitantes uigilantibus
 atq; dormientibus: nonnunquam ue-
 rd femina nobis & inguina titillantibus
 in citates, insanos & iniquos amo-
 res subiiciunt & subacuunt: præcipuè
 aut, si humores calidos humidosq; 20
 ad id conducentes nacti fuerint. Sed
 hi Pluionis galeā subinducentes, per-
 turbant animas arte quadam, & sophi-
 stica fraude. Hætenus Marcus, quem
 magum Irenæus & Epiphanius magi-
 cæ imposturæ expertissimum uocant.
 Ille & de quodam genere eius fascini,
 quo in distributione doni suæ gratiæ
 usus est, ita refert, quod solitus sit spe-
 ctatorum & auditorum suorum oculos 30
 perstringere calice uino repleto,
 quod rubrum & purpureū subito ap-
 parere fecit, ut putaretur supernarum
 potestatum sanguis in calicem destil-
 lasse, &c. Plures eius illusiones apud
 Irenæum lib. 1. cap. 9. & reliquis.

Trithemius adhæc nullam figuram
 magis quàm hominis, dæmones sibi
 coaptare docet. Cæterū quando ad
 hanc non inuenerint conuenientem 40
 aëris materiam, apparentem formam
 sibi eos inducere ait, prout contrarius
 uel humor uel uapor effingat, & sic in
 forma conspiciantur plerūq; leonis,
 lupi, suis, asini, hippocentauri, hominis
 cornuti, etiā caprinis pedibus, qua-

los uarijs in locis quandoque apparu-
 ère: sicut de Morpheo filio Somni fa-
 bulantur poetæ. Cui enim melius il-
 lud Ouidij conueniat?

Excitat artificē simulatorēq; figuræ Morpheæ.

Docebitur hoc capitibus sequētibus.
 per exēpla cū uetera tum recētia.

EXEMPLA VARIÆ FORMÆ
 laruarum & actionum dæmoniacarum
 memorabilia. Cap. XV.

Memorabilia uariæ formæ larua-
 rum & actionum dæmoniacarum
 exēpla describit C. Plinius iunior, in hæc uerba, primū de
 Curtio Rufo: Tenuis adhuc & obscu-
 rus obtinenti Africam comes hæserat.
 Inclinato die spaciabatur in porticū:
 offertur ei mulieris figura, humana
 grandior, pulchriorq;: perterrito, A-
 fricam se futurorum prænunciam dixit.
 iturum enim Romam, honoresq; gesturum,
 atque etiam cū summo imperio in eandem
 prouinciam reuersurum, ibiq; moraturum.
 Facta sunt omnia. Præterea accedenti Carthagi-
 nem, egredientiq; natem, eadem figura
 in littore occurrisse narratur. Ipse
 certè implicitus morbo, futura præteritis,
 aduersa secūdis auguratus, spem salutis,
 nullo suorum desperante, proiecit. Iam
 illud nonne & magis terribile, & non minus
 mirum est, quod exponā ut accepi? Erat
 Athenis spaciola & capax domus, sed infamis
 & pestilens: per silentium noctis sonus
 ferri, & si attenderes acrius, strepitus
 uinculorū lōgius primò, dein de proximè
 reddebatur. mox apparebat fenex ido-
 lon, maciæ & squalore confectus, pro-
 missa barba, horrenti capillo: curibus
 cōpedes, manib. catenas gerebat, qua-
 tiebatq;: inde inhabitantibus tristes
 diræq; noctes per metū uigilabatur: uigiliam
 morbus, & crescete formidine mors
 sequebatur. Nā interdū quoq;, quanquā
 abscesserat imago, memoria

Lib. 8. epist. ad Suram.

Dæmon mulieris forma Curtio Rufo apparet.

Sabellie, lib. 10. Exempl. cap. 3.

Dæmonis ido- lon infamis do- mus Albe- nis.

imaginis oculis inhærebat, longiorisq;
causa timoris timor erat. Deserta inde
& damnata solitudine domus, tota-
taq; illi mostro relicta: prescribatur
tamen, seu quis emere, seu quis cõdu-
cere ignarus tãti mali uellet. Venit A-
thenas philosophus Athenodorus, le-
git titulũ, auditq; precio, quia sus-
peta uilitas, percunctatus, omnia docer-
tur: ac nihilominus, imò tanto magis,
cõducit. Vbi cõpiti ad uespera scere, tu-
ber sterna sibi in prima domus parte:
poscit pugillares, stylum, lumen, suos
omnes in interiora dimittit: ipse ad
scribendum, animum, oculos, manum
intendit, ne uacua mens audita simu-
lachra & inanes sibi metus fingeret.
Initio, quale ubique, silentium noctis,
deinde concuti ferrum, uincola moue-
ri. Ille non tollere oculos, non remitte-
re stylum; sed obfirmare animum, au-
ribusq; prætere. tum crebescere
fragor, aduẽtate etiam, ac iam ut in li-
mine, iam ut intra limen audiri: respi-
cit, uidet agnoscitq; narratam sibi effi-
giem. stabat, innuebatq; digito, simi-
lis uocanti. hic contra, ut paululũ ex-
pectaret, manu significat: rursusq; ce-
ris & stylo incumbit. illa scribentis ca-
pitũ catenis insonabat, respicit rursus
idem quod prius innuẽtem: nec mo-
ratus, tollit lumen, & sequitur. ibat il-
la lento gradu, quasi grauis uinculis:
postquam deflexit in aream domus,
repente dilapsa deserit comitem: de-
sertus, herbas & folia concepta signũ
loco ponit. Postero die adit magistrat-
us, monet ut illum locum effodi iube-
ant. Inueniuntur ossa inserta catenis &
implicita, quæ corpus quo terraq; pu-
trifacitũ, nuda & exesa reliquerat uin-
culis: collecta publicè sepeliuntur, do-
mus postea recõditis manibus caruit.

Item, apud Aetium M. Antonij fra-
tris copij, Calsius Parmensis, qui par-
tes eius secutus fuerat, Athenas cõsu-

git. Vbi concubia nocte, cum sollicitu-
dinibus & curis mente sopita, in lectu
lo iaceret, existimauit ad se uenire ho-
minem ingentis magnitudinis, colo-
ris nigri, squallidũ barba, & capillitio
demisso: interrogatumq; quisnam ef-
set, respondisse, *hæmo Naisiova*. Perterri-
tus deinde tam tetra uisu, & nomine
horrendo, seruo inclamauit: sciscita-
tusq; est, si quem talis habitus aut in-
trantem cubiculum aut exeuntem ui-
disset: quibus affirmantibus, nemi-
nẽ illuc accessisse: iterũ quieti & som-
no se dedit: atq; eadẽ animo eius ob-
uerfata est species. Itaq; fugato som-
no, lumen intrò ferri iussit, puerosq;
à se discedere uenit. Inter hanc noctẽ
& supplicium capitis, quo eum Cæsar
affecit, paruulum admodum tempus
accessit. Facile huius mortem poterat
diabolus prænouisse, ex Cæsaris in hæ-
rem apparatus & uerbis. Describit quo-
que Valerius, Iulij simulachrum, quo
post mortem C. Calsio suo interfecto-
ri apparuerit.

Dionysius Syracusanus breui antea
quàm interimeretur, cõsedit in sua do-
mo, cogitationib. molestis grauatus:
tum illi apparuit imago illa deformis,
habitus sathanici, scopis domum uer-
rens & expurgas. unde ille usq; ad eò
extimuit, ut noctu solus in ædibus ma-
nere noluerit: sed quosdã amicos ro-
garit, qui cum ipso pernoctarent.

M. Brutus, quum ex Asia contra O-
ctavianum & Antonium aliquid gra-
ue moliretur, contigit ut in suo cubi-
culo apud lumen cõluderet, ardua me-
ditatus & animo uolurans: interim
anima duertit aliquem ad se cubiculũ
ingredi. Apertis oculis circumspicie-
bat, num aliquis ex familia uel mini-
stris aliquid uellet: inopinatò uidet
imaginem formidabilem & admiran-
dam corporis tyrannici & agrestis.
Hic Brutus multo animosior liberior-
que

Athenodori
philosophi ob-
firmatus con-
tra daemones
terriculam en-
ta animus.

Pater. Max.
lib. 1. cap. 5.
non dicitur
apparet Cæs-

L. 1. ca. 6. p.

Dionysii Sy-
racusanũ ex-
territus spe-
trum.

Plutarch. in
uita Cæsaris
paulo aliter.

que Dionysio, sciscitabatur, Num spiritus esset, uel aliquis deorum, & quid uellet? Cui occulto murmure responderet spiritus: Diabolus sum, & spiritus malus: in Philipphis denud me uidebis. Inquit Brutus ingenuè, ut uir Romanus, & magnanimus: Imò sine metu te iterum uidebo. Quum aut ex famulis studiose inquireret, num ingredi aut egredi aliquem obseruassent? respondebant, Non. Hinc perterritus Brutus, infelicem instituti sui prælij successum uerebatur: quemadmodum euenit.

Contra diabolam magnanimitas M. Bruti.

Aug. Polin. Mis. cap. 58.

Miserosa specie apparet diabolus.

Julius Obsequens.

Eib. de Diuinationibus.

Quum bellum inter se Romani Albanique gererent, & utraq; in procinctum iam staret acies, extitit repente quidam monstrosa specie, pelle amictus furua, uociferans: Iubere Ditem patrem, deamq; Proserpinam, fieri sacrum sibi, priusquam committeretur prælium. Quo perterriti uiso Romani, protinus aram sub terra edificarunt: & statim sacrificio facto, pedum uiginti agere contulerunt, ut ea ab omnibus præterquam Romanis ignoraretur.

M. Claudio Marcello & Lucio Valerio Flacco Coss. Romæ multis locis species togarum uisæ fuerunt, & appropinquantium oculos eludebant. Unde respondebant aruspices, magistratum & sacerdotum interitum fore. Caio Lælio, Lucio Domitio Coss. Fesulis ingens multitudo inter sepulchra lugubri ueste, pallida facie interdum gregatim ambulare uisa fuit, cum nihil spectata essent, Caio Panfa & Hirco Coss. Cæsari unam hostiam immolanti, duplicia exta apparuerunt. Tages extispicinæ & aruspicinæ auctorem Cicero tradit ex Hetruscorum libris, cum terra araretur, & sulcus altius actus esset, repente ex sulco apparuisse pueri specie, sed senili prudentia: & eum qui arabat, allocutum fuisse: & cum eius aspectu obstupefactus

bubulcus exclamasset, populum in eum Hetruriæ locum cõcurrisset: puerum multa locutum, sed nil nisi de nefandæ aruspicinæ doctrina: quod omen populus excepit, & literis madauit. Si uerum hoc sit, quis dubitet, ipsum Tagen demonem fuisse in forma pueri declamantem? aut ut cum Lucano loquar: — *Conditor artis*

10 Finxerit ista Tages. —

Quum magna esset Romæ existimatio duorum senatorum Symmachi & Boëtij, qui gener Symmachi fuit, eos Ticinum euocauit Theodoricus Gothorum rex, & diu captiuos tenuit: quia aliquibus eius decretis fuerat aduersari, & forte quia impederant, ne Arrianis ecclesiæ traderentur: & bona eorum publicauit, & tandem eos interfici iussit. Hanc iniustam crudelitatem hæc secuta est pœna. Non multo post eorum necem; cum cœnanti propositum fuisset in mēsa grande caput piscis, uisus est sibi cernere caput Symmachi horribili rictu & flammeis oculis minitantibus ipsi. Repente itaque consternatus & tremens iussit se in lectum collocari, & accito medico Elpidio, narrauit amicis terribilem illam Symmachi speciem conspectam, & in deploratione sceleris sui paulo post extinctus est.

In grauissimo prælio Atheniensem & Persarum aiunt ante aciem terribiles sonitus esse auditos, & uisa spectra, quæ Athenienses postea dixerunt fuisse speciem Panos, qui terrorē tantum Persis incusserit, ut fugerent. Inde Panici terrores postea dicti sunt, sub bitæ consternationes.

Panici terrores.

Saxones armatos, tradit Saxo, à Sclauis, horrenda forma, tanquam bono & optato omine, superne in uertice montis uiso dæmone, fuisse interceptos: quia eo monstro ueluti diuinitus dati ducis aduertum firmati, sum-

à Lib. 4. 238.

ptis victoriæ auspicijs, ex improviso Saxones eosdem profus occiderunt.

*El. Genial.
dierum, ca. 9.*

Alexander ab Alexandro scribit, quendam suum familiarem, non ambigua fidei hominem, amici funus curasse: & cum inde Romam reuertetur, nocte adueniente in hospitium uia proximum diuertisse, & ibi se animo & corpore fatigatum quieti dedisse. Cumq; solus degeret, & adhuc uigilaret, ait repente amici nuper defuncti imaginem summo pallore & macie, ac eodem habitu oris, quali illum cum ægrotaret dimiserat, ad se accessisse: quem quum fuisset intuitus, & præ timore nec animo nec mente satis constaret, quisnam esset interrogauit. Ille aut cum nihil respondisset, exutis ut uidebatur uestibus, in eodem cui ipse incumbebat lectulo se collocauit, ac prope accessit quasi eum amplexurus. Alter uero cum ferè iam metu exanimis uideretur, ad lectuli spondam secessit, illumq; propius accedentem abegit: qui se repulsam pati uidens, alterum toro & minus familiari uultu aspectat: resumptisq; mox uestibus, è lectulo surrexit, & cinctus calceatusq; inde abiens, nunquam postea apparuit. Quo timore familiaris ille percussus, graui corripitur morbo, ut prope modum interierit. Addebat his, dum in lectulo cum illo luctaretur, se nudum illius pedem usq; adeo gelidum contrectasse, ut nulla glaciæ huic frigori potuerit comparari. Ad hæc, Gordianus amicus meus, spectatæ fidei homo, mihi retulit, quum Aretium cum familiari suo proficisceretur, & ab itinere, ut sit, longè aberrassent per difficilia & deuia loca, ubi nihil uiderent culti, sed saltem nemora, saltus niuei & inaccessi obijcerentur oculis, & ipsa terreret solitudo: uergenteque ad occasum sole, labore fessis confedissent: tandem hominis uocem procul audiri uisum est, quam se-

*Spectrum
mirum.*

quanti, in proximo fastigio trium hominum conspiciunt imagines immanes & formidabiles ultra humanum modum, nigris & demissis tunicis, in ueste lugubri funestaque, barba capilloque summissis, horribili facie. qui quum uoce gestuq; ad se ipsos aduocarent, ac iam propè illexissent, ingenite interim corporis mole, longè humana maiores apparuerunt: atque alius specie non absimili nudus, mirificos edidit saltus, gestusq; in decoros. Quo spectaculo consternati fugam hi cepere: uiamq; arduam & præcipitem emens, uix rustici demum uile hospitium, ubi diuerterent, inuenere.

*Tres uisæ dæd.
monni.*

Idem Alexander eiusdem argumenti historias describit lib. 4. in hæc uerba: Nuper amicus meus summus, ingenio & fide singulari, rem dictu admirabilem sibi euenisse narrauit, eius ueritatem multorum comprobans testimonio: se uidelicet, cum apud sibi familiarem & cõiunctissimum Neapoli diuerteret, & nocte in tempesta hominis in uia clamantis, opemq; imploratis uocem audisset, accenso lumine accurrisse, quid rei esset inquisitum. ibique dæmonem & diram quoddam nomen tetra & horribili specie conspexisse, quod iuuenem uociferantem & reluctantem in uia infestis manibus inuadere nitentem. Ad hunc prope accedente miser ille accurrit, uestemque & manum quam potuit tenacissimè apprehendit: multumq; & diu frustra reluctatus, inuocato numinis diuini auxilio, uix tandem à dæmone se uindicat. Quò uerò iuuenem animo turbatum in domum recepisset, ut ab ipso dimitteretur, aut pallium relinqueretur, nunquam potuit effici: tantum enim illum inualerat horror, ut mète euicta sui non esset cõpos, quò illi perpetuo ob oculos uersari uideretur illa species. Vbi tandem ad se redisset, rem omnem quo pacto

*Genial. diem.
cap. 19.*

*De iuuenem
parentibus im-
morgero, &
ab illis exca-
erato, infiq;ue
exemplum.*

paſto habuerat, expoſuit. Fuerat autē ſcelerata uita, cōtemp-
tor Dei, & parētib. immorigerus: quos tūc obiurga-
rat, cōtumeliasq; & intolerāda probra
in eos cōgeſſerat, ut ab illis cōſecratus
diris execrationibus abierit. Atne cui
hæc uana fictaq; appareat, Thomas
monachus, homo minimē malus, cuius
fidē probitatēq; in reb. non paucis
expertus ſum, ſeriō mihi retulit, quum
in monaſterio & ſacris ædibus, ſitis in
Lucanis mōtib. cum pluribus alter-
catus fuiſſet, & poſt multa conuicia ri-
xasq; animo perturbato ſolus ſeceſſiſ-
ſet per nemora, ſe ſpeciē hominis uul-
tu terro, aſpectu deformi ſeuoq; nigra
barba, promiſſis tunicis, obuiā habuiſ-
ſe. qui rogatus, quid ſolus p̄ deuia ob-
erraret loca? reſpōdit, Se equū, quo ue-
hi ſolet, amiſiſſe, & ſua opinione in pro-
ximos excuſſiſſe cāpos. cūq; per ſinus
inuius equū unā quæſitū pergerēt, ad
riuiū, in cuius alueo gurgites latebāt
formidabiles, deuenerunt. Quare mo-
nachum calceos exuētē in faciliōrē
trāſitum, magnoperē urgebat alter, ut
in ipſius cōſcenderet humeros, trāſfe-
rēdus ab eo q̄ maior erat corpore. ille
acquietē, collūq; amplexus alterius
uada inquirētis, pedes ipſius nō huma-
na, ſed tetra & deformi ſpecie cōtue-
tur. Qua re anima diuerſa, terrore per-
cuſus, diuinā implo rat opē: atq; eue-
ſtigio dēmonē & ſimulachrū illud di-
rū, audita inuocatione diuina, murmu-
re querulo & turbine uſque adeo uali-
do profugiſſe aſſenerat, ut imminētē
quercū ingēti colliferit impetu, & in-
fractis ramis radicētis euerterit: ſe autē
cōſternatum & uelut exanimē diu ia-
cuiſſe: & niſi preuidiſſet, diabolū in
uortices & uoragines ſluuioſi præal-
tas ipſum præcipitatum fuiſſe, atq;
interempturum, perſuaſum habet.

Sed præ omnib. quæ audiuerim aut
uiderim, res eſt admiratione digna,

quā recentī memoria eueniſſe Romæ
cōperimus. Quum apud Gabios qui-
dam infimæ ſortis & obſcuris natali-
bus adoleſcēs, furioſus, corruptorum
morum & facinoroſæ uitæ, parentem
obiurgaiſſet, conuicijsq; proſcidiſſet,
ijs agitatus furijs dæmonem inuocat,
cui ſe deuouerat: Romamq; medita-
tur, ut grauius aliquod flagitium in pa-
trem moliretur. In itinere dæmonem
facie hominis truculenta, ſordida bar-
ba & capillo, ueſteq; obſoleta & ſqua-
lida obuiam habuit: qui comitatus, tri-
ſtitiæ & anxietatis cauſam ex iuuenē
percūſtatur. Hic, ſibi quid alterationis
fuiſſe cum patre, & ſcelus aliquod
iam animo conſtituiſſe, reſpondit. Cui
dæmon, ſibi eandem obueniſſe ſortem
ait, pergēdumq; ut ſuas ſimul ulciſcā-
tur iniurias. Cumq; nocte appeten-
te ad urbem perueniſſent, in proximo
diuenterunt hoſpitio, unaq; incubue-
runt. Iuuenis uerō ſomno oppreſſi iu-
gulo manus iniicit peſtilens ille co-
mes: quod iam infregiſſet, niſi alter
expergefactus Deo ſupplicaiſſet. Un-
de ſurtiam illam teterrimā tanta ui ſtri-
dula & impetu cubiculū dicitur exeū-
do colliſiſſe, ut tigna & tectū diruerit,
tegulasq; penitus perfrēgerit. Hoc
ſpectaculo perterritum, & ferē mor-
tuum adoleſcentem uitioſitatis & an-
teactæ uitæ poenituit: qui alio aſſlatus
ſpiritu peruſus ſcelera, boni exempli
uitam procul à populari tumultu egit.
Hæc Alexander.

Mercurius Alexandria Abbās no-
ſte præuentus, ethnicum fortē ſepul-
chrum ſubiit cippo ſubmoto, ut in eo
ſomnum caperet: ubi uocem audire
imaginatus eſt ex ijs oſſibus reddita,
quibus dormiens incubebat: Veni-
rem, ſi poſſem: ſed premor pondere
ſuper me cubantis. Tum ille: Exi, in-
quit, & abi, ſi potes: ego hic, te uel no-
lente, pernoctabo.

ALIÆ LARVÆ DÆ-
moniacæ. Cap. XVI.

Factam olim Hectoris & Achillis
fuisse mentionem in aula Imper.
Maximiliani primi narratur: qui
ubi à quodam consiliario uehementi-
us laudarentur tanquam uiri robo-
& fortitudine præstantes, se optare
eorum effigies & magnitudinem
contueri, ait Imperator. Erat iisdem
fortè diebus in aula magus infamis,
se id turò præstare posse iactans. Quo
cognito, ab Imperatore accitur, suæq;
artis specimè edere iubetur. Se id qui-
dem facturum citra lesionem respon-
dit, si modò tantisper, dum hi uiri ap-
parent, sileretur. Fide taciturnitatis
& præmij accepta, in circulo ingenti
cum folio regio collocat Imperatorè
magus, inde quædam ex libello sub-
murmurat: protinusq; ostium eo mo-
do pulsat Hector, ut uniuersa contrem-
miseret domus: eoq; aperto, ingreditur
sua panoplia instructus, longè
splendentem in manu hastam gestans
ferream, oculisq; flammeis terribilis.
Statura superabat quoscumque grandes
nostri seculi uiros. Postea simili
corporis maestate apparuit Achilles,
uultu toruo Hectorè intuitus, cre-
broque hastam ferream quasi Hectorè
inuafurus, uibrans. Et quum delato
Cæsari honore, ter hunc eundo
& redeundo præterissent, mox euan-
nuère. Hos insequutus est laruatus ua-
tes Dauid, corona & magnificentia reg-
ia insignitus, cytharamq; portans, at-
que erat huius quam priorù duorum
plausibilior uultus. Hic quoq; suo in-
cessu ter Maximilianum in regia ca-
thedra sedentem citra ullius honoris
delationem præterijt, indeque dispa-
ruit. Rogatus ab Imperatore magus,
cur honorem denegasset Dauid? res-
pondit, cuncta regna à Dauidis regno
uinci, & Christum æterni Dei filium

ex Dauidis stemmate ortum esse.

Tibicen quidam Hammelæ Brun-
fwicorum ad eliciendos glires condu-
ctus, sequenti rependit facinore ingra-
titudinem, cum illi ex pacto non satisf-
fieret. Anno siquidem millesimo du-
centesimo octuagesimo quarto, die ui-
cesimosexto Iunij, hunc tibicenem O-
mnicolorem nuncupatum ob uestis
uarietatem, centum & triginta pueri
per plateam inde nomen, ut audies,
fortitam, non procul extra ciuitatem
usq; ad Caluarix locum sub Koppen
nucupatum, ad uiam communem Bo-
ream uersus siti, sequuti periere, nec
unquam postea apparuere. Hæc ita in
annalibus cõscripta, Hammelæ in ar-
chiuis religiosè custodiuntur: legun-
tur & in libris templi sacris, atque in
eiusdem uitris picta conspiciuntur: cui-
us rei oculatus equidem testis sum.
Vetustior præterea Magistratus in hi-
storiæ huius confirmationem suis co-
dicillis publicis inscribere solet con-
iunctim, Anno Christi, &c. & exitus
puerorum anno, &c. Obseruatur ue-
rò in hunc usque diem ad perpetuam
rei gestæ memoriã, quoddam tympani so-
nitus nunquam in eadem admittatur
platea, per quam egressi pueri, si fortè
isthinc aliqua educitur sponsa, donec
ex illa exierit: nec etiã choreæ in ea-
dem ducuntur. Hinc & nomen conse-
quuta est platea, Burgelosestrass. Ma-
ne post septimã horam contigisse hoc
fertur, & fuisse in puerorum numero
consulis filiam iam plenis nubilem an-
nis, quæ simul euanuit. Puer uerò qui-
dam nonnihil sequutus, necdum uesti-
tutus, uolens suas adferre uestes, re-
dijt domum: interea autem euanue-
re omnes in exigua fouea colliculi,
quæ mihi ostensa est. En diabolus ti-
bicinem sanguinarium.

Sunt item qui referunt, episcopum
quædam die in solitudine uidisse Be-
nedi-
*Platina de
uitis Pontif.*

*Omnicolor
demon tibi
con Flamme-
la.*

*Benedictus
ostauus pon-
tifeu equo ni-
gro post mor-
tem uelut.*

nedictum octauū pontificem 151. post mortem equo nigro infidētem: eum-que interrogasse, quid causā esset, cur mortuus equo nigro ueheretur? tum Benedictum hominem rogasse, ut pecunias quas occultauerat (locum indicat) pauperibus suo nomine erogaret: quæ antea datæ fuerant elemosinarum nomine, nihil ei profuisse, quia ex rapinis partas constabat. Facit mandata episcopus: & statim episcopatu se abdicat, monasticā amplexus uitā.

Legitur etiam, pontificem Benedictum nonum, anno 1056. à diabolo in sylua iugulatum fuisse, uisumque postea ab heremita horribilem hirsutūq; uelut ursum capite asinino. Rogatus metamorphoseos huius causam, respondit: se talem apparere, qualis uixisset.

In Vitis patrum quoq; ut D. Martini, Antonij, Eulogij, atq; aliorum, exempla extant non pauca. Inter alia legitur, monachum quandam *αὐτὸσπῖριτλον*, habuisse patrem non procul degentē: qui filium inuisurus, securim comportabat, qua in reditu ligna domum conferēda cederet: quare dæmō in angeli specie huic apparuit monacho, diabolum in patris forma cum securi aduentare, ut eum iugulet, nunciāns, affirmansq; se ea causa prouenire admonitum eremitam, ut is sathanæ conatus preuenteret, prius illum occidens, quam ab eo interficeretur. Itaq; ratus patrem accedentem salutantemq; esse diabolum, confestim illum interemit, & uicissim monachum dæmon euestigid strangulat. Fabula esse uiderur: si tamen uera sit historia, diabolum spiritum non alio cōuinci oportuisse gladio, quam spiritali, igno orauit monachus. Eadem fide scribitur D. Bernardo occurrisse dæmonem, qui iactabat se uersiculos septem in Psalmis Dauidicis scire, quos qui recitasset quoti-

die, non posset nō in cælum peruenire. Instabat Bernardus, ut indicaret quinam essent. Quumq; ille recusaret, Nihil agis, inquit Bernardus, quandoquidem singulis diebus totum euoluam Psalterium, in quo tui quoq; septem uersus in sint, necesse est. At dæmon ueritus ne tanti boni dedisset occasionem, maluit suos uersiculos indicare. Atq; hoc tantum bonum, cui simile in Euangelio non legitur, caco-dæmoni acceptum ferunt plerique.

Addam non inuicundum laruatariū animarum spectāculum. Quidam parochus sub diem Parasceutes clām im-misit in cœmiterium uiuos cancrōs, affixis ad latus cereolis ardentibus. Qui cum reperent inter sepulchra, uisum est noctu terribile spectāculū, nec quīlquā ausus est accedere propius. Hinc rumor atrox. Consternatis omnibus, parochus è suggestu docet populum, has esse defunctorū animas, quæ Misericordis & elemosynis flagitarent à cruciatu liberari. Fucus ita proditus est, reperi sunt tādē unus & alter cancer inter rudera facem extinctam gestantes, quos parochus non recollegerat. Id genus similia, & alia tum uetera tū recentia terriculamentorum ludibriorumq; diabolicorum testimonia, possem recensere multa: at quum ea infinita multifariaq; sint, & cuius obuia, cognitaq; ijs longiori enarratione immorari, superuacaneum existimo: potissimum, quoniam multiplicem eius argumenti historiam, commodiori occasione sequētes suppeditabūt libri.

Non tamen erat prætereū dum, huc obiter apparitionum & figmentōrum sathanicorum ingentia posse conuehi plaustra ex libro Conformitatum, ob conformitatem B. Francisci cum uita Domini nostri IESU Christi, sic inserto à fratre Bartholomæo Pifano, approbatoque à fratre Heinrico ordinis

*Eras. l. b. 11.
epist. penult.*

*Conformita-
tum liber.*

*Naucles. s. ga
nerat. 37.
Benedictus
nonus.*

*Seuer. Sulpit.
in uita Mar-
tini l. 1. item
in uita Cle-
mentis.*

fratrum Minorum generali ministro, anno 1289. 2. Augusti, ac impresso Mediolani apud templū sancti Satyri anno 1510. finitoq; die 10 April. Hic Alcoranus Franciscanorum alicubi nuncupatur. In eo legitur, demonem per mulierem Rauennatem nomine Zantefem, confessum fuisse cuidam Iacobo presbytero Bononiensi. Franciscū occupare Luciferi cathedram: eundem quoq; Iesu Christi esse vexilliferum, atque ea ratione Regi proximum, nec ullum ecclesiasticū ordinem esse Christo uiciniorē cœtu Franciscanorum, & Franciscum gloriose latus Regis regum claudere: sedere item supra omnes cœli sanctos, excepta Dei matre, S. Ioanne baptista, & Ioanne Euangelista, & Apostolis. Mirum est cognouisse sathanam, Franciscum in eius successisse locum, & illum in cœlis seruari ordinem, quum à lapsu reuocare eò gradum nequiverit. At id ipsum uisione obseruasse Rudolphum episcopū Erfurtensem, factum eo nomine monachū gregis Franciscani: duos item ciues Venetos hoc uidisse scilicet, uelut & fratrem Pacificū extasi in cœlos raptū, alibi in eodē ueritatis opere narratur. Legēda item antiqua asseuerat, monachū expulisse demonem, qui de Francisci sanctitate rogatus, respondit: nato Francisco, mox metu tanto fuisse percussum uniuersum illud dæmonū collegiū, tamq; graues turbas motas, ut extremū ad esse diem fuerint ueriti. Quū uerò hic se falsos uiderent, inter sese dicebāt, puerū certē natū esse, qui a uerno grauiter turbato, horrenda ipsos clade afficeret. Quare Beelzebub princeps euestigio in omnem terram suos ablegat inuestigatum, ubinam locorū hic puer mūdo apparuisset. Tandem intellexere, Franciscum esse hunc, quem nimis coarctaturū Tartara habuerunt persuasissimum, quocirca ut

è medio tolleretur, infanti insidiabatur: sed frustra. Angelus enim Domini in peregrini forma uenit ad Francisci matrem, domusq; famulam, pramonitum ut ob diabolū insidias lingularis haberetur pueri ratio. Quare demones indignāter dixere: Esto, si Franciscus tolli nequit, eius tamen ordinē persequemur, uexabimus & affligemus. Alibi adhæc in dicto uolumine scribitur, sathanam ex obfessa femina factum esse, cum Christus Deum patrem festinare uideret ob populi peccata ad extremam mūdi punitionem finemq;, eum rogasse patrem, ut Franciscum sibi adiungeret, in portāda cruce manus auxiliatrices subministraturum. Inde in Francisco apparere quinque uulnerum stigmata, à Christo illi, ut suo coadiutori & in omnibus ipsi simili impressa. Sed ne ultra clespy dram in hac narratione morer, mande tabula.

MONACHOS MENTITI DAEMONES à Georgio Sabino e carmine depicti, Eleg. 2. similes item à Melanchthone eiusdē socrero detecti. Cap. XVII.

VRbs antiqua iacet celebri contermina: Rheno,

Vangionum longè non ea distat humo:
Nescio qui Nemeies hanc incoluisse seruntur.
Sunt ubi Francorū busta quaterna Ducum.
Caesareis sedes fuit illa cohortibus olim,
Noyen ob id Gratum Spira uocata tenet.
Hic humili modicis à stirpe cohortibus olim
Exigua quidam nauita puppis erat:
Qui calamo pisces imoq; madente solebat.
Fallere, iam radios sole tegente suos.
Is dum foris leues hamos ac retia trahat,
Non procul à ripa lubrice Rhene ius:
Ecce per obscura tenebrosa crepuscula noctis
Obtulit ignoti se noua forma uiri.
Atrō tectus erat monachum simulante cucullo,
Viq; solent raso uertice tonsus erat:
Nauta propinquanti, consueto more salutans,
Equid agis seras tempore noctis? ait.

ille sub

Franciscus Lucifera successore, et Christi vexillifer.

2 Pet. 2. Visionis aucthor manifestus.

Rudolphus episc. Erfurtensis.

Ille sub hæc: Adsum longinquis missus ab oris
 Nuncius, ipse tua me rogo linte uehas:
 Ut citò transmisso contingam flumine ripam,
 Dixerat. assumptum nauita linte tulit.
 Iamq; serè medios cursus nox atra tenebat,
 Flexaq; lenta pigri plaustra Bootis erant:
 Cum procul in uiridi uenientis margine ripæ,
 Qyamq; cuculligeros rursus adesse uidet.
 Exoptatq; illis piscator, ut antè, salutem,
 Quoq; uelint media pergere nocte rogat.
 E quibus unus ait: Nos magna pericula cogit,
 Obscura tutas carpere nocte uis.
 Omnibus inuisi sumus, intentatq; nefandam
 Sacrificis nobis turba profana necem.
 At te si quis amor tangit, si cura piorum,
 Transuebe nauigio corpora nostra tuo:
 Ut timidat lati superemus fluminis anas,
 Ne ue mortuoris impediatur aquas:
 Sic opata eius fortuna laboribus adsit,
 In tua sic multus retia piscis eat.
 Annuuit, & remo propellens nauita cymbam,
 Mox iubet adducta scantere puppe ratem.
 Sed mihi quis, dixit, soluet me cede laborem?
 Alter ad hæc: Nullas scis quod habemus opes:
 Raræq; percipimus discolora munera uulgo:
 Non tamen ingratos nos habiturus eris:
 Si nos in solido rursus fortuna locabit,
 Præmia pro tali digna labore feres.
 Soluerat extremo piscator margine nauem,
 Iamq; serè medias illa secabat aquas:
 Sidereas remouent subeuntia nubila stellas,
 Præcipiti fertur puppis & icta noto:
 Incipiunt nigri horrescere fluctibus undæ,
 Sæuæq; tempestas imbris orta furit.
 Ipse repentino falsus pallore timorem
 Nauita, Quid hæc, inquit, uult noua causa mali?
 Nulla tamen pluuie uentura signa notabam,
 Sol ubi flagrantes æquore mersit equos:
 Nulla læuis usquam circumuolabat hirundo,
 Vlla nec est oculus ardea uisa meis:
 Tum nec Luna nigro surgebat pallida uultu,
 Clarus & occiduo lumine phæbus erat.
 Talia iactanti, distulbant uerba procellæ,
 Impediuntq; graues ora loquentis aquæ:
 Penè procellosi subuersaq; turbinis ictu
 Nauis, & insani fluctibus hausta fuit:

Ardua sublatis tendens ad sidera palmas,
 A superis orans nauita poscit opem.
 Quid facis? è monachis ait unus, et improbè di:
 Desine uoce tua sollicitare Deum. (xit)
 Mox graui tollens immanem pondere contum,
 Nauita parum felix quo prius usus erat:
 Illius hoc humeros pulsatq; terga fatigat,
 Cesius ad extremam dum fuit usq; necem.
 Proditus est tandem peruersi damonis astus,
 10 Dete flusq; fuit fraude patente dolus:
 Vana recesserunt in manes corpora uentos,
 Mansit & ingratus naue relictus odor.
 Mox quoq; purgato fugerunt nubila celo,
 Et rediit pulsus aura serena notis. (pus
 Territus hoc monstro gelidū sine sanguine cor-
 Tollit, & ad ripam nauita puppe redit.
 Isthic in uiridi procumbit languidus herba,
 Donec ab Eois sol fuit ortus aquis.
 Manè sub Oceanum pulsus Hyperione stellis
 20 Ducitur à puero prætereunte domum:
 Omnia commemorans presentibus æger amicis,
 Clausit adhuc illo sata suprema die.
 Postera quum croceis fulgens aurora quadrigis
 Protulerat roseas ore nitente genas,
 Accidit & similis diuerso tempore casus,
 Acta sed euentu res meliore fuit.
 Summa procul & adijis seriente cacumina phæbo,
 Carpebat solus manè uiator iter.
 Qui Nemetum postquam digressus finibus esset,
 30 Primus ubi positus distat ab urbe lapis:
 Aduentare nigro tectum uelamine currum
 Conspicit, hic monachis currus onustus erat:
 Ordine quem iuncti septem traxere iugales,
 Quarta sed ablato desuit axe uota:
 Qui manu flexas aurigat tenebat habenas,
 Terribili naso conspiciendus erat.
 Attonitus curru stat prætereunte uiator,
 Nec monachos illos, spectra sed esse uidet.
 Euolat extemplo sublatus ad æthera currus,
 Mistaq; cum fumo stemma sequuta fuit.
 40 Tristis & infaustum belli morialibus omen
 Horrida per nubes arma dedere sonum.
 Ille statim rediens, que uiderat in dicit urbi:
 Est ea res certa cognita uera fide.
 Hec igitur uobis, alius quos sustinet orbis,
 Carminibus duxi significanda meis.

Expositurus eram, si res interprete egeret,
 Spectra quid infesti dæmonis ista uelint:
 Effera Germanos agitat discordia reges,
 Proq; cuculligeris impia bella parant.
 Hæc ea tempestas, hic impar ordo rotarum,
 Hæc & cum fumo lucida flamma fuit.
 Sed Deus est nobis orandus ut arma quiescant,
 ille precaturis mitia fata dabit.

Narravit ite aliàs doctissimus Melanchthon, se habuisse amitam: quæ ubi mortuo marito asideret foco tristior, en domum ingrediuntur duo: quorum hic in mariti specie, se maritum esse mulieris defunctum dicebat: alter longus Franciscani monachi formam induerat. Hic maritus ad focum accedens, mœltam salutat uxorem, eamq; sine metu esse iubet, asseritq; se uenisse, ut quædam ei mandaret: hinc longum monachum tantisper in hypocaustum secedere uult: inde sermonē exorsus, sacrificulos tandem conduci, qui missas recitent, maximè operè orat, obsecrat & obtestatur impensè: atque discessurus sibi dexteram porrigi cupit: perterrefactæ autem, exhorrescētique, quum se nihil damni facturum promitteret, dexteram illa dat: quæ etiam si non læderetur, tamen usquæ ad eū uidebatur, ut semper manferit nigra. Postea euocat Franciscanum, & simul egressi, incunctanter euanescent.

Eiusdem præterea relatu auditum est, Lutheri ædes accessisse monachū, fores uehementer pulsitatem: cui quū famulus aperiret, ac sciscitaretur quid uellet: num domi esset Lutherus, quærit monachus. Re cognita, Lutherus eum ingredi iubet, quod nullum multo tempore uidisset monachum. Ingressus hic, habere se quosdam errores Papislicos ait, quorum nomine libenter cum ipso conferret: proposuitq; syllogismos, quibus haud difficulter à Luthero solutis, alios protulit

explicatu minus faciles. Vnde offensus non nihil Lutherus, in hæc prorupit uerba: Multum mihi facesis negocij: aliud etenim quod iam agerem, erat. simulq; surgens, loci à monacho propositi explicationem ostēdit: atq; in eiusmodi collatione, manus monachi non esse auium unguibus dissimiles animaduertens, inquit: Tu ne is es? ausculta, sententia hæc aduersus te pronunciata est. & mox locum in Genesi communstrat, Semen mulieris conteret caput serpentis: inde subiūgit, Nec cunctos tu degluties. Hoc dicto uictus dæmon, indignabundus secumq; murmurans abiit eliso crepitu nō exiguo, cuius suffimen tetri odoris dies aliquot redolebat hypocaustum.

RES NATVRALES ET ARTIFICIALES quandoq; iudicari dæmoniacas.

Cap. XVIII.

PLeraq; oculis nostris subinde obseruantur, quæ præter naturæ legem dæmonum ludibria & actiones censentur, licet ea certis de causis & rationibus haud obscuris ipsarum parens natura produxerit: in eiusmodi est ignis ille fatuus, quem cædem ardentem etiam uocant, qui exhalatio est ad infimam aëris regionem eleuata, & ibi per antiperistalim incēsa. dum enim ascendit, à frigore regionis mediæ repellitur, & quasi saliens apparet, loca decliuiora petens: unde etiam ad aquas noctu ducere sequentē uidetur: imò quandoq; non sine horrore uel ambulantes uel equitantes siue nauigantes aut præcedere aut insequi apparet, diutius in aëre perdurans: tale meteoron Plinius Castorē & Pollicem nominat.

Eiusmodi etiam existit ignis lambebens animantium crines & pilos, hominum item uestes: tali nimirum exhalatione per aërem dispersa, collisa ac inflammata dictis partibus adherente.

Res naturales in magno mundo.

Ignis fatuus

Ignis lambebens.

rente. Atq; eiusmodi ignes non urentes & innoxij frequentius uisuntur in locis humidis, uiscosis, putridis, palustribus & fumosis, ut in coquinis, conuallibus, cœmeterijs, sub patibulis, & ubicunque multa computrere cadauera, unde exurgūt fumi pingues, crassif & uiscosi, sed minus calidi, quàm ut in supremam aëris regionem feratur: qui ita continuè exeuntes incenduntur per collisionē, ut dixi, sicut ex duobus collisionibus elicitor ignis.

Lunaria.

Stellam adhæc terræ nonnulli herbam nuncupant, quæ uulgò Lunaria dicitur, & folliculo rotundo semina includit: is noctu apertus, usque ad eod lunæ radios admittit, ut lucens uideatur stella. Loci incolæ id uidentes, tanquam spectrum maleficum fugiūt. Hac ueneficia quidam parant, hæc demones irritant, hæc suum Mercurium fixum stabilemque reddunt Chymici. Lunariam Græcam nominat doctissimus Gesnerus.

Sofigenes Alexandri præceptor, tertio uolumine de Visu, rationem afferre conatus est, quam obrè aliqua colucere in tenebris uideatur: Flammulenta, inquit, hæc quadatenus naturam ætheris & quinti elementi participant. ea cognatione fieri, ut ad motum sibi ærem, aut perspicuum aliud corpus illuminent. Quod autē id maxime noctibus faciant, rationem esse, quia tum maius lumen absit: alioqui euenire interdū, ut exiguum eorū lumen quasi exolefeat & offundatur in magno. Noctu ergo cum resurgunt, aërem proximum & circumfulum leuiter sublustrant, non ita ut alia item possent uideri, sed ut sola se uendicēt à tenebris. Atq; hoc facit exilitas portionis eius, è qua proficiscitur manatque lumen. nam & ipse quoque ignis, quamuis splendorem suum latius & diffusius mittat, ad eod ut asserat etiam

alia: tamen si remotior sit, caligant oculi in cætera, ipse ad conspectum suum uix sufficit.

Sic multa sepe pro miraculis habentur, & præter naturam rerum accidere putatur in hominibus, quæ tamen & naturalia sunt, & sepe fiunt: ut quod Seruio Flacco, Q. Calphurnio Cofs. Romæ infans genitus fuerit posteriore naturæ parte solidus: & alius Sergio Galba, M. Scauro Cofs. Nursig, qui uoce tamen missa, expirauit: & Fesulis C. Perpenna, M. Perpenna Cofs. ex ancilla. Nos enim in medicis nostris obseruationibus raris neque nouum hoc esse docuimus, ut puer nascatur sine foramine naturæ, quod excrementum aut humorem aut aliud transmittat, neque ratione naturali, neque medio carere: ut nec illud quod femina mutetur in marem, quod infra 4. lib. cap. 24. pluribus explicabo: licet dæmoniacum esse fortè putent plerique. Huc quoque facit Cap. 16. lib. 4.

Quamplurima in super imperitoribus uisa miracula, manuum expedita agilitate & industria quotidie ab historionibus & ioculatoribus fieri uideamus, miramurq; Narrat Pöponatius, se Mantuæ & Patauij quendam eius generis hominem Reatum nuncupatum uidisse, qui incredibilia operabatur, eaq; demonum arte perfici, uulgò credebantur: quare ab hæreticæ prauitatis inquisitoribus subditus questionibus, bona fide occultè ostēdit fraudulentas esse suas actiones, merasque manuum agilitates, & multis secreta intelligentia colludentib. peragi. Proinde dimissus, interimur tandem à quodam, quem deceperat.

Turca quidam palsim per Italiae urbes oberrans, inter cætera miranda, quæ uidentur populo exhibebat, manuum dexteritate peracta opera, pistillum ferreum prægrandem pugni il-

Res natura
let purgatio
lib.

Li. de Incub.

Miracula
manu dexte-
ritate à cir-
culatorib. edū
uidentur.

Turca circo-
latores.

lisione, item sola manuum contorsione infringere uidebatur.

Quidam circulatoriae artis non imperitus, mihi aliàs fassus est, in eiusmodi miraculorum exhibitione fucū ab his ioculatoribus foueri, quod prius idonea ad eiusmodi spectaculum apparant organa: quae manuum celeritate, dum spectatorū oculos sermone uario in se defixos seuocāt deludūtq; multipliciter uariant. Insignem huius factionis hominum imposturā iocularem recēset Iulius Scaliger, uti & Matthiolus. In uinū radicis cuiusdā puluerem, cuius gustatu fauces cōuelluntur, immiscēt: & cui fucum facere uolūt, iubent ut in hoc uino intinctum digitum, quasi prēgustādī causā fugat: tum ilicō digitum in uino madidum in os inditū, sibi mordicūs nō sine dolore & clamore premit inuitus. Interea perinde atq; blanditijs merentē cōsolatur circulator, temporū carpiq; arterias alio quopiā oblinīt medicamēto: dein de nummū in terrā proiectū ut tollat, hortatur. Ibi ille pronus, primūm sese nequit atollere, mox unguinis uiamens factus, cōcidit: statimq; eius more qui metuit ne mergatur in aqua, natat, ac uociferatur simul se fluctib. obrui. Ergo à circulatore erigitur: dein de quasi se uindicaturus, primūm maleficiū obliquo & toruo uultu exprobrare, mox hominē aggredi uidetur: postremō fugiētē circulatorem persequi, donec absterfo eādē illiti medicamēti ueneno, ad sese redeat. Mēti aut restitutus, quasi qui euasit ē marinaufragus, capillū uestimenta q; ueluti uela torquere exprimere q; brachia tergere, & nares emungere conspicitur. Hæc non sunt fabulæ. Non enim multorum desunt testimonia, qui uiderunt, quōq; imposturam suspicantes, suis & amicorum famulis (quod Pragæ contigit) hæc fieri iusserunt.

Insignis impostura
circulatorum.

Funambulorum prætere suo scholobaton gressus æquilibres uel equati ad libram, aut ponderibus utriq; librati, naturæ miracula augere solent. Fuit talis superiorib. annis per omnē Italiā satis notus, Venetianello cognominatus, eo quod & Venetus natus, & parua statura esset, nō solum in eo negotio tantæ dexteritatis & peritiae, ut modò sacco insutus, liberis tamen manibus, quibus æquilibrium dirigebat, modò unicuiq; pedi pelue rotundissima supposita, modò pilis magnitudinis oui durissimis ac rotundissimis plātæ pedum subligatis, funi à palatij Bononiensis turri per mediū forum ad cacumē domus alligato liberrimē ingrederetur: sed eius etiā roboris ac firmitatis, ut posset ossa crassissima cruræ ue boui in genu illiā cōstringere: tres clauos ferreos crassos, ut digitus auricularis, manib. sudario inuolutis cōtorque resimul uelut igne macerato: ut abem longū uiginti pedes & amplius, crassū uerō pedē unū, humeris impositū aliquādiu erectū sine manuum ope gestare, ex una q; scapula in alterā trajicere. Vidit & retulit hæc mihi filius meus Theodorus iurecōsultus, omnium prædictorum oculatus cum alijs compluribus testis.

IN ANIMALIBVS QVAEDAM artificialia quandoq; uideri demoniaca. Cap. XIX.

Quid in ipsis animalibus brutis quæ nō miracula tum arte tum exercitatione sagacitas humana excitat ac edit reuera? In suburbio Memphis apud Ægyptios Bebelloch nominato, cum eiusmodi multa quotidie uulgò repræsententur, tum plerunq; historionū quispiam, ubi nō nihil præstauerit, ad alinum cōuersus alta uoce Sultanum magni operis edificium meditari ait, proinde opus ei fore omnibus Alcairi (sic enim nūc Memphis uocatur)

Funambuli

Venetianus

Miracula in brutis.

Ioan. Leo in Afric. descript. lib. 8.

catur) asinus ad calcem, lapides, & alia
 id genus deferreda. Tum asinus repē-
 tē in solum prolapsus, pedes in aērem
 arcollit, uentrē turgefacit, atq; oculos
 nō secus claudit, quā si exanimis es-
 set. Interim astātib. histrio asini casum
 cōqueritur, obnixē rogās ut ad alium
 emendū sibi subsidii impertiant. Co-
 acta uiritim qua potest pecunia: Ne e-
 xistimetis, inquit, asinū mortuū. Hel-
 luo enim paupertatis domini sui consc-
 ius, hoc de industria cōfingit, ut mu-
 nusculis illi collatis, pabulū sibi eme-
 re queat. Deinde ad asinum cōuersus,
 ut euestigiō resurgat, monet. At ille dū
 se nō dimouet: loco, frequenti fustua-
 rio cæditur. Quo nec excitato, fabulā
 repetit histrio, & iterū ad plebem in-
 quit: Scitote Sultanum edictū tulisse,
 ut cras populus omnis spectandi triū-
 phi causa ciuitate exeat, ac omnes fœ-
 minę uenustę & nobiles pulcherrimis
 asinis inequent, ijsq; uicissim auenā
 & præstātem aquā Nili præbeant. Vix
 hæc uerba absoluit histrio, quin asinus
 in pedes erectus, prosiliat fremens, ac
 ut lætabundus exiliens. Tum fabulam
 prosequens histrio: Vici, inquit, nostri
 Præfectus à me commo dato petijt ele-
 gantem hunc meum asinum pro de-
 formi & uerula sua uxore. Ad hæc uer-
 ba asinus ueluti dolēs, auriculas com-
 plicat, & altero pede claudicans luxa-
 tum se fingit. Tum histrio: Tibi itaq;
 arrident iuueculæ? Asinus caput incli-
 nans, annuere uidetur. Age igitur, hic
 plurimæ sunt iuueculæ, in dica quæ
 tibi præ ceteris placeat. Asinus specta-
 torū coronam cōspiciens, fœminā ho-
 nestiorē seligit, ad eā procedit, & capi-
 tē cōtingit. Spectatores multo risu &
 clamore: Heus, inquit, asini mulier.
 Sunt & qui camelos ad certos mo-
 dos saltare docent. Camelum iuuen-
 culum per semihorā in loco instar hy-
 pocausii preparato, cuius pauimētum

igne calefactum sit, consituunt: tum-
 pulante quodam foris tympano, ca-
 melus non ad sonum, sed ob ignē sub-
 iectum, quo pedib. offenditur, modò
 crus unū, modò alterum, ueluci facta-
 tores, erigit: cui exercitio per annū uel
 mēses decē assuetus, in publicum de-
 ductus, audito tympano, teporis quo
 calorē sub pedib. sentijt reminiscēs, cō-
 festim saltat: ac supra idē pauimētum
 cōsistere se existimās, pedibus alterna-
 tim reductis saltare uidetur: atq; ex u-
 su naturā formās, id ppetuō obseruat.

Mahometus ex disciplina præcepto
 ris sui Sergij monachi colūbam assue-
 fecerat, ut in aure sua pasceret, quā
 Spiritū sanctū impostor simulabat, &
 eā sibi secreta Dei cōsilia nūciare iacta-
 bat, quoties ob pabulū ad aures aduo-
 laret. Hoc impia plebs nō animadu-
 tebat, delusa scilicet à dæmone, cuius
 intererat his fundamentis edificari.
 sectā infandā. Colūbā autē illā, quæ S.
 Athanasij per urbē euntis aures præter
 uolabat, statim hereticis & Arrianis schis-
 matici sic accipiebāt, ac si magus esset
 sanctissimus Athanasius, in sinu pfe-
 ctō eiusdē artificis, quod suspectā eius
 doctrinā redderet. Ceterū ut gentē su-
 am uentri somnoq; deditā homo sub-
 dolus Mahometus potuō magis fallo-
 ret, taurū quendam nutriuit, qui pabu-
 lum ex solius Mahometi manibus ca-
 pere consueuit. Huic intra cornua li-
 brum impijssimum à se conscriptum,
 Alcorani titulo, colligauit, & astan-
 te simplici plebe altiori uoce in addito
 quodā loco latentē euocauit. Cumq;
 multa de legib. declamasset, erumpēs
 subito taurus, multis ab eo prostratis:
 uolumen per mediam plebem in ma-
 nus Mahometi deponit, ueluti cœlitus
 missum munus. Quod nebulo reue-
 renter accipiens, quēdam ex ijs popu-
 lo mox explanauit. Hoc commentō
 se regem, Sergium prophetam fecit.

Colūba Præ-
sueti.

Taurus Præ-
sueti.

Columba enim literis aureis schedâ
sic inscriptam attulit in collo suo: Qui-
cunq; tauro iugum imponet, rex esto.
Sergius iugum adferente, Mahometus
id tauro facilè imposuit: & ut rex à
plebe diuino munere datus salutatur,
ita Alcoranus sacrû uolumen esse cre-
ditur. Aded hæc omnia diuina puta-
bantur.

DE DIABOLI MACHINATIO-
nibus & earum sine pauca patrum sententiæ,
& quarundam index: ac quare daemones homi-
nibus aduersarios constituerit

Deus. Cap. XX.

VT porò latius dæmonum inno-
tescant studia, citius que finiam,
adhuc paucas huc spectâtes, nec
ad nostrâ institutionem in idoneas Pa-
trum sententiâs obiter annexere pla-
cuit. Amare, docet D. Clemens, immû-
dos spiritus in hæere corporibus ho-
minum, ut ipsorum ministerio cupidi-
tates suas expleant: & ad ea quæ ipsi
desiderant, inclinantes animæ motus,
suis eos parère libidinibus cogant, ut
efficiâtur ex integro uasa dæmonum.
Et lib. 4. Dæmones habere desiderium
immergendi se corporib. hominum,
hæc causa est: Spiritus sunt, habentes
propositum conuersum ad maliciam:
per cibos ergo & potus immoderatos
ac libidinem, perurgent homines ad
peccatû, eos tamen qui peccandi pro-
positum gerunt: qui dum uidetur na-
turæ necessaria uelle complere, non
tenentes modum per luxum, ingredi-
endi in semetipsos dæmonib. faciunt lo-
cum. donec autem naturæ mensura
seruatur, & modus legitimus custo-
ditur, Dei clementia ingrediendi in ho-
mines non eis tribuit facultatem. Vbi
uerò aut mens ad impietatem declina-
uerit, aut corpus immoderatis cibis &
potibus adimplebitur, tanquam uolû-
tate & proposito eorum qui se ita ne-
gligunt inuitati, quasi aduersum eos

qui à Deo positam legem soluerint, ac
cipiunt potestatem. Et post: Dæmo-
nes quantum uiderint fidem in homi-
ne crescere, tantum ab eo refugiunt. Si
tamen in aliqua insidelitatis parte re-
federint, cum tempus inuenient, cogi-
tationes subiiciunt cordib. hominum:
& illi nescientes unde hæc ueniât, sug-
gestionibus dæmonum quasi animæ
suæ sensibus credunt. Sugerunt ergo
alijs, occasione corporeæ necessitatis
delicias sequi: aliorum iracundiam ex-
citant per abundantiam fellis, aliorû
insaniam nigri fellis uehementia colo-
rant, sed & stulticiam quorundam ob
phlegmatis multitudinem extenuât.
Quod etsi ita esset, tamen hæc singu-
la molesta esse corpori non possent, ni-
si ex ciborum potuum que redundan-
tia: qui cum iusto amplius sumuntur,
abundantia eorum, quam decoquere
naturalis non sufficit calor, crudescit
in uenenum quoddam: idq; in uisceri-
bus uenisq; omnibus sentinæ in mo-
dum redundans, motus corporis insa-
nos reddit, & turpes. Cyprianus in
serm. 2. de Zelo & liuore: Circum ille
nos singulos, & tanquam hostis clau-
sos oblidens muros explorat & ten-
tat, an sit aliqua pars membrorum mi-
nus stabilis & minus fida, cuius aditu
ad interiora penetretur. Offert oculis
formas illices, & faciles uoluptates, ut
uisu destruat castitatem. Aures per ca-
noram musicam tentat, ut sonus dul-
ciori auditu soluat & molliat Christia-
ni uigorem. Linguâ ad cõuicium pro-
uocat, manus iniurijs lacessentibus ad
petulantiam cediis instigat. Ut fraudat-
orem faciat, lucre opponit iniusta: ut
animam pecunia capiat, ingerit perni-
ciosa compendia: honores terrenos
prodit falsa, ut uera subripiat. Et quam la-
tenter non potest fallere, exercet & a-
pertè minatur, terrorem turbidæ per-
secu-

Li. 1. Recog.
Cur homini
corporibus se
immergere cu-
pianz damo-
nes.

Quomodo in
corporâ ingre-
diendi locum
detur damo-
nibus.
August. sup-
per homil. 3.

secutionis intentans, ad debellandos Dei seruos inquietus semper, & semper infestus, in pace subdolos, in persecucione uiolētus. Idem epistol. 8. l. i. Vitate linguam diaboli uenenatam, qui ab initio mundi fallax semper & mendax, mēditur ut fallat, blāditur ut noceat: bona promittit, ut malū tribuat: uitam pollicetur, ut perimat. Lucent nunc quoq; uerba eius, & uenena manifesta sunt: pacem pollicetur, ne perueniri possit ad pacem: salutem promittit, ne, cui promittit, ueniat ad salutem: Ecclesiam spondet, quum id agat, ut qui illi credit, in totū ab Ecclesia pereat. In tract. de Idolorum uanitate, ubi de Romanorum dijs & de demone Socratis quoq; agitur, hęc leguntur: Spiritus infinceri & uagi, qui postea quā terrenis uitijs immerſi sunt, & à uigore cœlesti terreno cōtagio recesserunt, non desinunt perditū perdere, & deprauati errore prauiatatis infundere. Docet Augustinus, illos spiritus qui decipere uolunt, talia procurare cuique, qualibus irretitum eum per suspiciones & confessiones eius uideant. Rectè itaque Laſtantius: Illicita, inquit, desideria immittit dæmon, ut aliena contaminent, quibus habere propria sine delicto licet. Obijcit quippe oculis irritabiles formas, suggeritq; fomenta, & uitijs pabulum subministrat: tum intimis uisceribus stimulos omnes cōturbat ac commouet, & naturalem illum incitat atq; inflammat ardorem, donec irretitū hominem implicatumq; decipiat. Eadē sensit & prodidit Athenagoras philosophus Christianus: *ἵνα ὁ δαίμων αὐτοῦ* 40 *ἀπὸ προσώπου λαμβάνῃ τὸν νότον ἐκ τῆς πρῆτης.* Si quādo dæmon cūpiam comparat mala, mentem labefactat prius. Tatianus scriptum reliquit ad Gentes in Apologetico: *δαίμονες εἰς πορνείαν λανθάνουσιν ἡμῶν, τὰς ἡμετέρας ἡμῶν ψυχὰς*

lib. 1. de doct. Christi. ca. 14.

ἀπὸ ἀνομιῶν ἢ πορνείων ἐκταράσσονται. Dæmones, ait, in multum scelus prolapsi, animas apud nos initiatorum per inscitias & apparentias decepti. Proinde uoluit Deus (authore Laſtancio) qui homines ad hęc militiam genuit, expeditos in acie stare: & intentis acriter animis, ad inuisibilis hostis insidias uel apertos impetus uigilare: qui nos, sicut periti & exercitati duces solent, uarijs captat artibus, pro cuiusq; natura & moribus seuiens. Alijs enim cupiditatem insatiabilem immittit, ut opibus suis tanquam compedibus illigatos à uia ueritatis excutiat. Alios inflammat iræ stimulis, ut ad nocendum potius intētos à Deo contemplatione detorqueat. Alios immoderatis libidinibus immergit, ut uoluptati & corpori seruentes, ad uirtutem respicere nō possint. Alijs uero inspirat inuidiam, ut suis ipsi tormentis occupati, nihil aliud cogitēt, nisi eorum quos oderint felicitatem. Alios inflammat ambitionibus. Ii sunt, qui ad gerēdos magistratus omnem uitæ suę operam curamq; conuertunt, ut factos signēt, & annis nomen imponant. Quorundam cupiditas tendit altius, nō ut prouincias temporali gladio regant, sed ut infinita & perpetua potestate domi nos se dici uelint uniuersi generis humani. Quos autem pius uidet, inani bus implicat religionibus, ut impios faciat. Iis uerò qui sapientiam quærunt, Philosophiam in oculos impingit, ut specie lucis excæcet, ne quis comprehendat aut teneat ueritatem. Sic hominibus obstruxit aditus omnes, & obsepsit omnes uias publicas erroribus: quos ut discutere possemus, ipsumq; authorem malorū uin cere, illuminauit nos Deus, & armauit uera cœlestiq; uirtute. Et in procēmio de Opificio Dei: Ille colluctator & aduersarius noster, scis quā sit astutus,

Li. 6. de uero cultu. cap. 4.

h stutus,

stitutus, & idem sepe uiolētus. Is hec omnia quę illicere possunt, pro laqueis habet: & quidem tam subtilibus, ut oculos mentis effugiāt, ne possint hominis prouisione uitari. Eius cibus est ebrietas, inquit Hieronymus, luxuria, fornicatio, & uniuersa uitia. Hęc blāda sunt, & lasciuia, & sensus uoluptate demulcēt, statim qu; ut apparuerint, ad usum sui prouocant. Et apud Syne-

In epist. ad Damasum. Cibus dicitur solus.

Lib. 1. de prouidentia.

Lib. 2. cap. 10. de Orig. err.

Eleganter iterum Lactātius: Hi spiritus, inquit, cōtaminati ac perditī per omnem terram uagantur, & solatium perditionis suę perdendis hominibus operantur. Ita qu; omnia in sidijs, fraudibus, terroribus complent. Adherent enim singulis hominibus, & omnes o-

Genij, stiatim domos occupant, ac sibi Geni-

Dæmones.

orum nomen assumūt. Sic enim Latino sermone dæmonas interpretantur. Hos in suis penetralibus consecrant, hos quasi terrestres deos uenerantur, & quasi depulsores malorū, quę ipsi faciunt & irrogant. Qui quoniam spiritus sunt tenues & incomprehensibiles, insinuāt se corporibus hominum, & occultē in uisceribus operati ualentinem uitiant, morbos citant, somnijs animos terrent, mentes furoribus quatunt, ut homines his malis cogant ad eorum auxilia decurrere. Idem lib. 2. cap. 17. & lib. 3. cap. 29.

Diaboli opera sic explicat Alcimus in lib. de Peccato originali:

Sed quod uiuaces portendat in abdita sensus, Quod qu; futura uidet, rerum qu; arcana resignat, Angelici seruens superest natura uigoris. Horrendum dictu, signu qu; notabile monstrum, Nam quicquid toto dirum committitur orbe, iste docet, scelerum qu; manus ac tela gubernat.

Cæterum ne prolixiori sententiarum catalogo in explicandis dæmonum conatibus mire uarijs monstris qu;, delicatulo lectori nauſeam con-

citent, nec defuisse uidear quibus confirmatio uentriculus multiplicia eius modi condimenta appetit & amplectitur, loca solummodo præcipua, ubi cum primis eorum essentia, affectus, potentia, studiorum peruerſitas, fraudulentę artes & inexplicabiles furie apud scriptores antiquos deteguntur, commonſtrabo, ut eorum quęſita lectione satiari queant, quibus fuerit lūbitum. Erunt autem alia quàm huius libri cap. 2. recensentur.

Epiphanius lib. 2. tomo 2. & libro 3. tomo 1.

Faulſtinus libro 1. de Fide contra Arianos.

Dionysius de Diuin. nomin. cap. 4.

Athanasius de Beatitudin. filij hominis.

Ambros. libro 10. Epistolarum, epist. 80. & 84.

Augustinus de Ciuit. Dei lib. 5. cap. 9: libro 8. capite 22: libro 9. cap. 18. 20: libro 10. capite 21. Quęſtionum ueteris & noui Testamenti quęſt. 11. 27. 98. In Ioann. tract. 49. In Apocalypſ. homil. 10. Item libro 11. Genes. capite 16. De consens. Euangelist. libro 3. capite 3. De spiritu & anima capite 17. 26. 28. libro 2. de symbolo ad Catechum. capite 1.

Chromatius in cap. 5. Matth.

Theophilactus in Matth. cap. 12. in Marc. capite 1. in Ioann. cap. 10. in Luc. capite 10. 13. 14. in epist. ad Coloss. capite 2. Idem ad Philpp. capite 2. ad Theſſal. cap. 3. item super Abacuc capite 1. 2. in Nahum capite 2.

Basilij epistol. 141. & in serm. in ali quot scripturę locos, & in serm. de exhortatione ad baptismum.

Gregorius Nyſſenus oratione secunda de papperibus amandis.

Leo serm. 6. in natiuit. Dom.

Theodoretus in dial. tertio Impatiabili, & in 11. cap. ad Corinth. epist. 2.

Euche-

Eucherius lib. 4. in libros Regum.
Iychius libro 5. in 16. 18. capita Leuitic.

Chrysoftomus homil. 53. in 28. cap. Genes. Item de Lazaro: in secundum cap. ad Ephes.

Cyrillus in Leuit. lib. 3. & lib. 4. contra Iulianum.

Olympiodorus in Ecclesiasten capite 4. 7. 9.

Cassiodorus in cap. 3. Cantic.

Philastrius in Catal. hæreticorum.

Maximus in homil. hyemali.

Marcus heremita.

Salonius in Ecclesiasten.

Synesius lib. 1. de Prouidentia.

Gregorius in 1. cap. Iob. libro 2. capite 4. in 5. cap. Iob. libro 6. capite 16: in 10. cap. Iob. libro 9. capite 25: in 19. cap. Iob. libro 14. capite 18: in 30. cap. Iob. libro 20. capite 22: in 37. cap. Iob. lib. 27. capite 17. in 39. cap. Iob. libro 30. capite 13. item libro 31. capite 17: & in 40. cap. Iob. libro 32. capite 11. & libro 33. capite 8. Idem libro 2. in 3. caput 1. Reg. & libro 4. in caput 10. primi Reg. Item libro 5. in 11. caput 1. Reg. libro 5. in 13. caput 1. Reg. & libro 5. in 14. caput 1. Reg. item in Cantica Canticor. in Ezechiel. lib. 1. homil. 2. 3. 12. item in Euagelia homilia 11. 14. 23. 27. 39: in Psalmos pœnitential. & libro 2. indict. 10. epistol. 22. lib. 4. indict. 13. epistol. 38. & libro 2. Moral. in Iob. capite 26. 40. 41.

Rabanus in admonit. ad populum, quâ Reghinario chorepiscopo misit, & lib. 3. in Ecclesiasticum, capite 1. & libro 5. capite 1. & libro 6. in eundem, capite 3. 9: libro 8. in eundem, capite 7. & lib. 9. capite 1: libro 4. de ferm. pro-
priet. capite 10.

Haymo super 7. cap. Osee: item super cap. 3. Cantici Cantic. idem super 17. Psal.

Idiota capite 2. contemplation. de morte.

Angelomus in 4. caput lib. 1. Reg.

Remigius in Psal. 30. de duobus diaboli laqueis, quibus in fidiæ sunt fidelibus, nimirum terrore & errore: & in Psal. 71.

Smaragd. in Euangel. Luc. cap. 8. in Ioann. cap. 14: in epist. Pauli ad Ephes. cap. 4.

Radulphus lib. 6. in Leuit. & lib. 20. cap. 2. in eundem.

Berno libro de contemn. diuinat. dæm.

Anshelmus in Euangel. enarrat. & in 11. cap. 2. ad Corinth.

Rupertus libro 1. in Ioann. capite 1: libro 6. in eundem, capite 6. item libro 9. & libro 11. capite 14. & libro 12. capite 16. in eundem: libro 2. in Matth. capite 2. libro 7. capite 8. & libro 13. capite 26. in eundem. item libro 5. in Apocalypsi. capite 9: libro 7. capite 12. & libro 11. capite 20. in eandem. item libro 2. in Zachar. capite 5. & libro 1. in Abacuc, capite 1.

Hildegardis lib. 2. uisione 1. 6.

Bernard. ferm. 17. & 32. super Cantic. ferm. de diuersis affect. animæ.

Petrus Blesensis epist. 4. 9.

Lombardus lib. 2. dist. 3. 8.

Petrus Cluniacensis libro 1. de Miraculis, capite 14. 17. & libro 3. epistol. 24.

Bartholom. Anglicus lib. 2. de proprietatib. rer. cap. 20.

Miraculorum uerò, machinationū, & apparitionum diaboli quis finis unquā, & uelut ex professo alius, quā erroris furorisue manifeste impij, blasphemij, & in Deum contumeliosj, aut sceleris alicuius confirmatio præceptio, aut approbatio uel portatio?

Hunc autem, Lactantio teste, constituit homini Deus aduersariū, nequissimum & fallacissimū spiritum, cum quo in hac terrestri uita sine ulla securitatis requie dimicaret. Nam ut uictor
tuerit Deus

ria constare sine certamine nō potest: sic nec uirtus quidem ipsa sine hoste. Ita quoniam uirtutem dedit homini, statuit ei econtrariō inimicum, ne uirtus torpens naturam suam perderet. Nōluit enim Deus hominem ad immortalē illam beatitudinē delica- to itinere peruenire.

In Marc. ca-
pit. 5.

Sic & Theophilactus: Quia certamen est uita nostra, nōluit Deus extra hanc uitam dæmones esse, ut certates nobiscum nos probatiores monstrarent. Nam si non essent aduersarij, neque coronæ essent, uti subiicit in Luc. cap. 8. Similiter & Berno de diuination. dæmon. contem. Neq; diabolū remouit à principatu mundi huius: quia adhuc opus est opera eius ad exercitia certaminum & uictoriarū beatorum. Si enim dēmonibus auferatur libertas arbitrij, nullus ultrā oppugnetur athletas Christi. Nullo enim oppugnante, nec certamen aliquod erit: & sublato certamine, nullum erit præmium, nulla uictoria.

NOMINA DIABOLI, IPSIUS
studium prodentia, quibus nuncupatur in Sacris literis.

Cap. XXI.

SVa uerō nomina apte ipsius studium & fabricam prodentia, sortitur diabolus tum alibi, tum maxime in sacrosancta Scriptura: quæ hic recensere lubet, ut præter nomenclaturas suprā recitatas copiosius, quibus Deum mentiebatur sathan, eiusq; sibi honorem assumebat, denominationibus nunc his, qualis est affectu & opere, cognoscatur plenius. ipsa siquidem nominum diuersitas, diuersa illius uitia commōstrat, cui nomina mille, mille nocendi artes. ne quis præter ordinem, nouum hic dæmoniacorum nominū catalogum cōtexi arbitretur. Elephas ubi in Iobo describitur, Behemoth uocatur, id est bruta, ut Græ-

Behemoth.
Iob. 40.

cia frequenter *diapa*. Et quidem plurali numero, designatur eius uastitas. Sub allegoria uerō elephantis, sathanæ potentia docetur. Behemoth (respondens Dominus è turbine, ipsi Iobo inquit) fœnum comedit ritu bouis: hoc est, paleas igne comburēdas. Ecce uirtus eius existit in lūbis eius, & robur illius in umbilico uentris sui. Illece-

Dæmonū 10
mina, ipsorum
studia prædi-
tia.

bris enim ueneræ uoluptatis, quæ circa lumbos & umbilicum præcipuè sentitur, frequenter impugnat. Ossa eius uelut fistulæ æris, & cartilago eius quasi laminæ ferri. Ad duritiem diaboli ista referuntur, quoniam à malicia, quam semel amplexus est, nequit dimoueri, ære & ferro obduratur. Quem arbuta tegunt umbra sua. Hoc illud est quod in Psal. legitur de im-
pio: Sedet in insidijs in oculis, ut interficiat pauperem, dū attrahit eum.

De Leuiathan idem ferè alijs uerbis prædicatur, quod de Behemoth: & uis naturæ dæmoniacæ exprimitur, supra modū potens atq; uersuta: quæ utiq; cuncta humana subuerteret, nisi diuini arbitrij habentis coereretur. Vide integrum Iobi caput 40. & 41. Sonat autem Leuiathan, sibi traditus, uel appositio: qui uerbo Dei & reb. quibuscunq; addit. Esaiæ 27. Iob. 3.

Leuiathan.

Asmodæus, spiritus uel deus cæcitatatis, destructor, dissipator, aut delicti abundantia, uel peccatum abundans, siue ignem mensurans. Tob. 3.

Asmodæus.

Mammona, uoce Syriaca, cupiditas pecuniæ aut diuitiæ: Matth. 6. His ille imprudentium mentes implicat, ne Deo seruire queant, cum mammonæ ceperint famulari.

Mammona.

Diabolus Græcis, calūniator. Matt. 4. Ioan. 8. Apocal. 12. & alibi sapius.

Diabolus.

Dæmon & Dæmonium, sciens, calidus, & multarū rerum peritus. Matt. 4. 7. 8. 9. 12. 15. 17. Marc. 16. Iac. 2. *ἀνὸς τῆς αἰῶνος*. Scio. Plato quoque in Cratylō ar-
bitra-

Dæmonium.

birratur ex Hesiodi sententia, dæmones quasi *δαίμονας* dici, hoc est, prudentes & scientes. Sic autem eos dici ob errorem, uult Euseb. Philo de mundo: *ἀγγέλους* uocat Moses apposito nomine, quos *ήρωας η̄ δαίμονας* Græci appellant.

Cacodæmon.

Cacodæmon, peruerse sciens. Quofcunque uerustas deorum cultu uenerata est, omnes *κακοδαίμονας* fuisse, author est Porphyrius. Dicitur & malus dæmon: & dæmon *βλαβερώτατος*, id est nocentissimus, in Symposio septem sapientum.

Satan.

Satan, Hebræis à *שׂטן* aduersarius, qui obstitit atq; obturbat. Iob. 1. 2. Zachar. 3. itē Satanās. Matt. 4. 12. 16. Marc. 1. 3. 4. 8. Luc. 10. 11. 13. 22. Ioan. 13. Apocal. 12. Basil. in concione, Quod Deus non est autor malorum. Licet Moses Barcephā Syrus à *שׂטן* Sat, quod Syris & Chaldæis significat recedere, deducat in lib. de Paradiso parte 1. cap. 28.

Abaddon.
אַבְדּוֹן.

Abaddon Hebraicè, perditur, aut perdens: Græcè *ἀπολλύων*, Apoc. 9.

Deus huius seculi, sensus incredulorum excæcans: 2. Corinthior. 4. Vti in Psalmo: *Dij gentium dæmonia*. sic & Ephes. 6. *κακοδαιμόνες* Paulus uocat impios hos spiritus. Deus dicitur: ut, 30 Quorum deus uenter est: quem admodū Augustinus annotat lib. 21. aduersus Faustinum, cap. 2. nō enim simpliciter deus est, sed illis deus existit, qui Christo illum anteponunt, ut ait Cyrillus. Ethæc, ne duos cum Manichæis deos faciamus.

Principatus, potestates, mundi domini, retores tenebrarum huius seculi, spirituales astutiæ in celestibus, à 40 Paulo inferibuntur hi spiritus: Eph. 6.

Legio, qā multi sunt: Mar. 5. Luc. 8.

Princeps cui potestas est aeris, qui est spiritus nunc agens in filijs contumacibus: Ephes. 2.

Princeps huius mundi: Ioann. 8. 12.

14. 16. Habens mortis imperium. Heb.

2. Qui seducit totū terrarum orbem: Apoc. 12.

Rex super uniuersos filios superbiæ. Iob. 41.

Celsitudo quæ tollitur aduersus cognitionem Dei. 2. Corinth. 10.

10 Aduersarius noster diabolus, qui ut leo rugiens obambulat, quem deo-
ret inquirens. 1. Pet. 5.

Homicida ab initio, qui in ueritate non permanfit: mendax, & pater mendacij. Ioan. 8.

Author peccati. 1. Ioan. 3.

Spiritus, Act. 16.

Spiritus Dei, propter ministerium dicitur tanquam Dei carnifex: spiritus Dei malus, 1. Reg. 16.

20 Spiritus nequam, malus, 1. Reg. 16.
Act. 19. Pessimus, Iud. 9.

Spiritus mundi, 1. Corinth. 2.

Spiritus ad uindictam creati, qui in furore suo confirmauerunt tormenta sua, & in tempore cōsummationis esfundent uirtutem: & furorē eius qui fecit illos, confundent, Eccles. 39.

Spiritus qui non confitetur Christum in carne uenisse, spiritus Antichristi. 1. Ioan. 4.

Spiritus Egypti, & uertiginis, qui fecit errare Egyptū in omni opere suo, sicut errat ebrius & uomens. Esaiæ 19.

Spiritus fornicationis, Osee 4.

Spiritus Pythius, uel diuinationis. Leuit. 20. Act. 15.

Spiritus mendax. 3. Reg. 22.

Spiritus immundus. Zach. 13. Matt. 10. 12. Marc. 3. 9. Luc. 6. 9. n. Act. 5. Apocalyp. 16.

Spiritus impostor. 1. Timoth. 4.

Spiritus dæmoniorum. Apoc. 16.

Spiritus mutus & surdus. Matth. 9. 12. Marc. 7.

Spiritus iræ uel furoris, Iob. 4. Psalmo 17.

Spiritus soporis. Esaiæ 29.

Spiritus timoris. 2. Timoth. 1.
 Angelus, nūcius & minister. Iob. 4.
 1. Corinth. 6. Roman. 8. 2. Pet. 2. epistol.
 Iud.

Angelus Domini. Psal. 34. Ita uult
 Hieronymus. 1. Paral. 21.

Angelus uel nūcius satanæ. 2. Co-
 rinth. 12.

Angelus crudelis. Prouerb. 17.

Angeli= abysfi. Apoc. 9. Habens irā 10
 magnam. Apoc. 12.

Accusator sanctorum fratrum, Apo-
 calyp. 12.

Loliorū seminator. Matth. 13. Marc.
 4. Luc. 8.

Tentator, *ὁ πειράζων*, Matth. 4. 13. 25.
 Luc. 4. 8. Ioann. 6. 8. 13. 1. Thessal. 3.

Vltor, Psal. 8.

Fortis, armatus, atriū tenens. Matth.
 12. Marc. 3. Luc. 11.

Hostis, Psal. 8.

Malus. Ephes. 6. 1. Iohan. 2. Malus il-
 le. Matth. 13.

Quoniam omnium scelerum prin-
 ceptus est & inuentor, per excellentiam
 uocatur *ὁ παντοκράτωρ*.

Inimicus. Luc. 10.

Inuidus. Sapient. 2.

Meretrix Babylonica, bestia habēs
 septem capita, &c. Apoc. 13. 14. 16. 17. 18. 30

Abominatio desolationis. Matt. 24.
 Dan. 9.

Venator: illius astus, laqueus: ti-
 mor nocturnus, sagitta uolans in die,
 pestis in tenebris grassans, extermin-
 ium meridianum. Psal. 90.

Volucres cœli. Matth. 13. quia semen
 uerbi Dei, quod in duro solo & nullo
 compunctionis uomere proficillo ce-
 cidit, rapiunt protinus, & absumunt. 40

Aquila. Osee cap. 8. Si exaltatus fue-
 ris ut aquila. Haymo.

Aspis & basiliscus illis dicitur, quos
 primo congressu superat: aspis quip-
 pe morfu, basiliscus aspectu statim pe-
 rimit. Psal. 90.

Leo, quia aperto Marte nos inua-
 dit ut dilaniet. Draco, quia occultè no-
 bis insidietur, uiroso afflatu perdens.
 Esaiæ 13. 34. Psal. 90. Apoc. 16. 20. Viro
 autem iusto promittitur: Super aspi-
 dem & basiliscum ambulabis, & con-
 culcabis leonem & draconem.

Draco magnus, Apoc. 12. propter in-
 fidiarum multitudinem.

Draco rufus, Iob 41. propter homi-
 cidium.

Serpens, scorpio: Genes. 3. Luc. 10.
 Mera enim uenena sunt quicquid dia-
 bolus sua det. Vnde tamen suos liberat
 Saluator, dicens: Ecce dedi uobis
 potestatem calcandi super serpentes
 & scorpiones. Luc. 10.

Serpens antiqus, Apoc. 12. propter
 occultas insidias & seductionis diu-
 20 turnitatem.

Serpens tortuosus, Esaiæ 27.

Ohlim, onocrotalus, ericius, ibis,
 coruus, struthio, onocentaurus, saty-
 rus, lamia, miluus, ululæ uel zijm He-
 braicè. Esaiæ 13. 34. Perdix, malleus,
 thaninim: Hieronymus in epistola ad
 Damasum.

Locustæ similes equis in prælium
 paratis, quia feroces dæmones: & su-
 per capita earum tanquam coronæ si-
 miles auro, quia superbi: facies earum
 uelut facies hominum, & capilli sicut
 capilli mulierum, quia utriq; sexui in-
 fidiantur: & dentes quasi leonū, quia
 quos uicerint, perimunt: loricæ sicut
 loricæ ferreas habent, quia in malicia
 obdurerunt: alis perstreperunt, quia ue-
 lociter omnia permeant: caudas scor-
 pionum aculeatas gerunt, quia unus
 eorum finis est nocendi hominibus.
 Et habent super se regem, angelum A-
 byssi, cui nomen Hebraicè Abaddon.
 Apoc. 9.

Eodem modo & apud Ecclesiasti-
 cos scriptores uaria diabolo imponū-
 tur nomina.

Besti-

Bestiam intelligibilem appellat diabolum Ifychius, quæ capit homines cautelam & custodiam suam negligentes: probatque testimonio Petri, Aduersarius uester, &c. lib. 2. in 7. cap. Leuit. Et libro 7. in cap. 26. Leuit. Dæmones sunt bestia ex simili malicia, primum sicut latentes, deinde ut uenenum importabile & mortiferum habentes.

Bestia terræ, Gregor. lib. 6. cap. 16. in cap. 5. Iob.

Serpens Assyrius ille draco, omnem humanam libertatem seruituti suæ subiecit: Andreas Hierosolymit.

Coluber antiquus, Rabanus lib. 5. in Ecclesiastic. cap. 1.

Pardus, Rabanus libro 6. in Ecclesiastic. cap. 9.

Vrsus, ob crudelitatem, Gifelbertus in lib. Altercat. cap. 19.

Lupus spiritualis inimicus, Theophil. in Ioan. cap. 10.

Serpentem Luciferi, ueneni produstorem, ferocem belluam, leonem humanis carnibus uiuentem, ac basiliscum appellari in scriptura, scribit Euseb. libro 3. de Demonst. Euang. cap. 5.

Coruus, Beda lib. 3. cap. 8.

Apostata angelus, Rabanus lib. 1. de Sermonum propriet. cap. 5. lib. 6. in Ecclesiastic. cap. 3.

Fur, adulter, Beda lib. 2. in Iob. ca. 7.

Lapis caliginis, idem lib. 2. cap. 1.

Hypocrita & simulatus, idem lib. 3. cap. 3.

Vmbra mortis, idem lib. 1. cap. 12.

Mors, Conciliū Toletanū 12. cap. 11.

Desertrices potentia, Gregor. Nazianzenus.

Sophista, maleficus, idem orat. 1. de Reconcil. monach.

Senex, stultus rex, Salonius in Ecclesiasten.

Peccatum, Theodoretus in cap. 7. ad Rom.

Iumentum ijs quos luxuria inflammat, auis ijs quos superbia uehit. Greg. lib. 14. Moral.

Plerisque tamen hisce nominibus satanæ quoque membra nūcupari possent: uelut Ioannis sexto, Iudas diabolus à Christo nominatur. Sunt & eius figuræ imaginesque; expressæ, Pharaon, Antiochus rex Babylonis, Assur & omnes impij.

NOMINA DAEMONVM EX actionis uarietate apud Ethnicos: distincta quoque ex officijs apud Latinos: demones familiares, uirunculi terrei & montani, Sibyllæ albe, atque quorūdam gentilitiorum et poetico- rum demonum nomenclaturæ.

Cap. XXII.

Diuersè adhæc pro actionis uarietate frequenter Ethnici demonio commutarunt nomina: ut quod uarijs formis aut spectris sub meridiem, quando inferis parètur, calamitosi iubente Hecate obuersatur, *ἀπὸ νότον* nominant: quem admodum Aristophanis interpres docet. nominis ratio est: quia uno incedat pede, ut Eustathio placet: uel (ut alij) quia alterum pedem habeat æneum. Id genus terriculamenta dicuntur quæ à Græcis Hecatæa, quod ab Hecate imitantur.

Δεινολοί etiam uocant, quod terrorem incutiat representatione uel imitatione. Erant & demones quidam Dionysiaci, asperi & immites: sunt quos *ῥοβήλας* nuncuparunt, quasi dicas ludificatores. Qui uero demon interuertere & elidere res bonas ac salutares, calamitates autem & incommoda tum inferre, tum si impenderent, maturare, atque in capita nostra cogere, & uelut per præceps agere, omninoque ad scelera & flagitia propellere, indeque in discrimina uitæ adducere, uel in subitum præcipitare exitium putabatur, *ἀπὸ τῆς*

*Diabolimi-
bra et expres-
sa imagines*

*De spiritibus
quoque alij
Suidas in dis-
tione
ἱερωεα.*

Hecatæa.

Δεινολοί.

ῥοβήλας.

εἰρη, προστροπικῶν, παλαμῶν, & δαίμονα
ὑπὸντα τῶν ἄρτων appellarunt antiqui.
 Qui ad uitæ tædium & dispendium
 urgent dæmones, *μαγιστοί, αἰσέσσορες*
 illis uocantur. Diabolicam uirtutem,
 cuiusmodi fuerat in Simone mago,
 pareddum dici, annotauit Eusebius:
 & sic deinceps.

Ternistra-
tores.

Ternistratores dicuntur etiam dæ-
 mones, quod triplici calle ad animarū
 properent interitum: uerbo nempè,
 cogitatione, & opere.

Ex officijs quoq; dæmones distin-
 xere Latini: ut hi qui regionum admi-
 nistrationi præsidere censentur, antè

Penates.

Lares.

recitati Penates dicantur: qui pacatius
 ædes possident, Lares: aut si quando
 exterreant, domosque incurfionibus

Larua.

Genij mali.

Manes.

infectent, Laruæ. Qui autem nobis sin-
 gulis designati sunt, genij mali: item
 manes, quos Græci Heroas indigita-
 runt: & iracundos occurrantibusque
 infectos fuisse, Menander signat. Hos

Lemures.

Follet.

Empedusa.

Lemures Latini ueteres appellare so-
 lent, Italis Folletū dicuntur, & Em-
 pedusa.

Terræ ui-

runculi.

Sunt & ex Larum & Laruarum fa-
 milia, qui vulgo nostrati dicuntur ter-
 rei uirunculi, iam detectis nō nihil ma-
 nifestis dæmonum imposturis infre-
 quentiores quàm olim. Horum du-
 plex genus. Sunt enim aliqui mites,
 merito Lares familiares nuncupandi,
 qui in domibus cōcubia potissimū
 nocte uersantur, atq; ministrorum mu-
 nia peragere, auditui apparēt, descen-
 dere scilicet è gradibus, ostia aperire,
 struere ignem, haurire aquam, cibum
 & quæcunq; alia cuique domui cō-
 sueta apparare, quum prorsus nihil fa-
 ciunt. Horum plerique rerum quoq;
 futurarum ex occultis indicijs præscij,
 ea quæ paulo post comperimus perfici,
 antea administrare audiuntur: ut
 etiam breui adfore mercatores signis
 prænuncient, qui merces uenales sint

ablaturi. Id quod aliquoties in ædi-
 bus parentum Theodori & Agnetis
 (quorum Deus pro ineffabili sua misè-
 ricordia meminero in resurrectione
 iustorum) obseruauit puer, admodum
 territus, unà cum fratribus Arnol-
 do & Matthia: ubi quum in tabulato in-
 gens lupuli asseruaretur copia, si quā-
 do uenturi essent emptores, præcedē-
 ti nocte per gradus deijci eo modo au-
 diebantur sacci, quo ueritatem subse-
 quens ostendebat dies. Omne id ut
 faustum, plausu semper excipiebatur.
 Quū enim de rebus suis statuunt mer-
 catores, aliquid mercium causa profec-
 turi, de ijs antea loquuntur, ingrediq;
 se earū nomine iter fatentur. Quod in-
 telligens diabolus, sua his ad quos cō-
 tendunt mercatores antè ostēdit ludi-
 bria, quàm illi adueniant. Tempus si-
 quidem suppeditat locorū distantia.
 Ita & prænouisse & prænunciare uide-
 tur dæmon, quæ iam fieri cœpta sunt.

Alij tetrici sunt, familiam quocun-
 que modo uel turbātes, uel exterren-
 tes. Hos dæmones etiam in subterra-
 nearum, ut Theologis placet, substan-
 tiarum numero habitos, in quibusdā
 uersari fodinis, tradit uir eruditissi-
 mus, ac metallicarum rerum inuesti-
 gator acerrimus, Georgius Agricola:
 truculenti autem & aspectu terribiles,
 plerunq; metallicis infesti atque ini-
 mici sunt. Talis fuit Annebergius il-
 le, qui operarios duodecim amplius
 flatu interfecit in specu, qui Corona
 rosacea appellatur: eo nomine reli-
 ctus, quantumuis argento diues ef-
 fet. Flatum uerò emittebat ex rictu.
 equi enim specie habentis procerum
 collum, & truces oculos, dicitur ui-
 sus. Eiusmodi etiam fuit Snebergius,
 nigro cucullo uestitus, qui in fodina
 Georgiana operarium è solo subla-
 tum; in superiori loco maximæ illius
 concauitatis quondam feracis argen-
 ti collo-

Tetrici fami-
liares dæmo-
nes

In lib. de ani-
mant. subter-
raneis.

Anneber-
gius dæmon.

Snebergius
dæmon.

ti collocauit, non sine corporis attritu. Quæstuosam admodum fœdinam deserere apud Turcas cogebatur Iudæus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornua gerentis apparéte. Pfellus certè, cum sex genera demonum definiat numero, hoc cæteris peius esse dicit, quòd ipsi amictui sit crassior materia. Quidam philosophi hos & similes dæmones, qui nocentes sunt, & natura improbi, nominat brutos, & rationis expertes. At sedatos illos Germanorum

Cobali. alij, ut etiam Græci, Cobalos uocant: quòd hominum sunt imitatores. Nam quasi læticia gestientes ridet, & multa uidentur facere, interim nihil plane efficientes. Alij uirunculos montanos nominant, staturam significantes, qua plerumque apparent: nempe nani, tres doctantes longi. Videntur autem esse seneciones, & uestiti more metallicorum: id est, uitteto indusio, & corio circum lumbos dependente induti. Hi damnatum non solent dare metallicis, sed in puteis & cuniculis oberant: & quum nihil agat, se tamen in omni laborum genere uidentur exercere, quasi modò fodiant uenas, modò id quod effossum est in uasa infundant, modò machinam uersent tractoriam. Quanquam uerò interdum glareis operarios lacessunt, rarissime tamen eos ledunt. Nec ledunt unquam, nisi prius ipsi cachinno aut maledicto fuerint lacessiti. Itaq; non admodum sunt ab similes dæmonibus, tum his qui rarò hominibus apparent, quum quotidie partem laboris domi perficiant, & curent iumeta: quibus quòd nostri causa benignè faciant, generique hominum sint, aut saltem uidentur esse amici, nomen imposuerunt

Guteli.

Germani (Gutelos siquidem appellant:) tum Trullis uocatis, quos sexu tam mulieris quàm uiri ementi-

to, cum apud alias nationes, tum maximè apud Suionas in famularatu uiseferunt. Sed dæmones montani potissimum laborant in his specubus, & quibus metalla iam effodiuntur, uel ea effodi posse spes est. Quocirca à laboribus nò deterrentur metallici: sed omen inde capientes, a lacriori sunt animo, & uehementius laborant, eosque exoptant.

Dæmones montani.

¹⁰ Narrat Trithemius de quodam dæmone, qui familiaritate singulari hominum usus egerit in diœcesi Hildesiana, potissimum in episcopi aula, ubi culinæ ministeria obibat. Ipsius uerba referam, fides rei sit penes lectorem. His temporibus spiritus quidam malignus in diœcesi Hildesheimensi multo tempore multis uisibiliter apparuit in habitu rustico, pileo caput opertus, unde & uulgò Pileatum eum appellabant rurales, hoc est,

Spiritus familiaris.

²⁰ ein Hedeckin, lingua Saxonica. Ille spiritus Hurgin multa mirabilia fecit, & delectabatur esse cum hominibus, loquens, interrogans & respondens familiariter omnibus, aliquando uisibiliter, aliquando inuisibiliter apprens. Neminem læsit, non prius læsus: sed iniuriarum seu irrisionum memor, uicem irrogantibus sibi contumeliam impendit. Cum Burcardus comes de Luca per comitem Hermannum de Vuinsenburg fuisset interfectus, & comitatus ipse Vuinsenburgensis in directionem uideretur expositus, præfatus spiritus dormientem in lecto suo Bernhardum episcopum Hildesheimensem accedens, eum excitauit, dicens: Consurge ò calue, exercitum conuoca, quia comitatus de Vuinsenburg propter homicidium uacuus & desolatus, tuo facillè parebit imperio. Qui surgens, milites suos commonuit, comitatum inuasit & obtinuit, quem Ecclesiæ Hildesheimensi de Imperato-

Hedeckin.

Hurgin.

³⁰
⁴⁰

ris consensu in perpetuum coniunxit. Eundem quoq; pontificem non rogatus idem spiritus saepe de multis periculis auisare consuevit. In curia eiusdem praesulis frequens apparens, coquis ministrare plerunq; satis diligenter consuevit, crebrosq; in culina cum ipsis miscere sermones. Vnde cum iam ex consuetudine familiariter factus, à nemine timeretur, puerulus quidam in coquina seruiens eum despiciere, subsannare, & contumelijs afficere coepit, & quoties potuisset, immunditias coquinæ in eum effudit. Qui cum saepe magistrum coquinæ rogasset, ut puerum ab iniurijs suis compesceret, minitatus se tandem iniurias ulturum, irridetur ab eo dicente: Tu spiritus es, & puerum times? Cui daemionium respondit: Quia puerum tuum ad petitionem meam emendare contemnis, ego quantum illum timeam, post dies paucos tibi ostendam. His dictis, spiritus abscessit iratus. Non multo post, cum die quodam post uesperam puer solus in coquina fatigatus dormiret, uenit spiritus, & suffocatum in frustra conscidit, ollæq; impositum ad ignem coquere coepit. Quod magister coquinæ cum percepisset, spiritui maledicere coepit: qui exacerbatas, assaturam postero die pro episcopo & curialibus ad ignem in uerbis positam, compressis desuper bufonibus horrendis, ueneno & sanguine eorum dem aspersit: rursusq; contumelijs affectus, per pontem in foueam de alto illum precipitauit. Supra muros ciuitatis & castelli uigilias nocturno tempore diligentissimè peragens, omnes custodes uigilare coegit. Vir quidam longè profecturus, cum uxorem haberet impudicam, quasi per iocum dixit ad spiritum Hutgin: Bone socie, tibi commendo uxorem meam donec reuertar, uide custodias eam. Cumq; uiro absen-

te cum adulterio mulier portionem suam poneret, & amatores multos successi uè tentaret, ita se spiritus iste inuisibiliter medium semper interposuit, proiecctisq; in terram de lectulo uiris, nullum peruenire uel ad tactum ipsius foeminæ, taceo de commixtione illicita, permittit. Sic mulier singulis noctibus, & sepe singulis toto tempore horis nouos semper introduxit amatores: quos tamen spiritus, mox ut eam contingere tentassent, procul in terram proiecit. Tandem reuertenti marito, & adhuc longè à domo existenti, spiritus commissarius lætus occurrit, dicens: Gratus est mihi ualde tuus aduentus, quo liberer à tam inquieto labore, quem mihi imposuisti. Cui maritus: Quis ergo tu es? Ego sum, inquit, Hutgin, cui pridem abiturus, uxorem commisit tuendam. Ecce custo diui eam tibi, licet cum maximo & continuo labore, ab adulterio saluam. Sed oro te, ne illam mihi deinceps custodiendam tradere uelis. Malo enim totius Saxoniae porcos, quam unam ipsam uxorem custodire tuam, tantis me dolis circumuenire, tantis uis totq; modis ab uti suo corpore tentauit. Innumera quoque alia tam seria quam ridicula spiritus iste miracula fecit, quæ omnia nec facile scribi possunt, nec si scriberentur, multorum credulitatem inuenirent. Idiotam quendam & simplicem hominem clericum ad synodum citatum, per anulum factum ex folijs lauri, alijs quibusdam additis, aliquanto tempore doctissimum reddidisse ferunt. Tandem à praefato episcopo Bernhardo per censuras Ecclesiasticas eliminatus, de prouincia recedere compulsus est.

Familiares quoq; referunt demones, priuatorum hominum se nutum obseruare simulantes. Tali consiliario fretus legitur Socrates, quæ Deum appellauit

*Si credens
fas est.*

*Damones
militares.*

lauit Apuleius: de quo peculiarem huius uide librū, & Sermonem 26. & 27. Maximi Tyrij philosophi Platonici: unde hoc cōsequutus est, ut nihil suo iuuante deo uitæ finem ueneno coactus sit facere: quemadmodū Q. Sertorius, qui ceruam Dianæ, ut prædicabat, numine afflatam, cōsultricem habuit, nullo suæ deæ monitu edoctus, domestica fraude perijt. Eadem ratio ne Numam quoque Romanorum regem, nympham Ægeriam coluisse, cōsultuisseque, memoriæ proditum est.

Pueri quoque incorrupti & uiolenter necati animam, adiuuamenti ineffabilibus à se euocatum assistere sibi, & per eam omne quod iuberet fieri, iactabat Simon Samaræus. Erat autem familiaris illi diabolus: quem pueri animam esse prædicabat, ut diuinitatē suam mentiretur cautius.

Benedicti tertij pontificis Romani tempore, in urbe Mogūtiniensi demonium quoddam, sub cuiusdam sacrifici pallio, dum aquam lustralem spargeret, quasi familiare esset, latitans, illum accusabat, quod ea nocte cū procuratoris filia concubisset: ut Sigebertus atq; Vincentius tradunt.

Huic numero accensendi dæmones, qui hominibus plerisq; peculiariibus tanquā familiares, morituri alicuius notas uel gemitu uel strepitu uel pulsatione in claudenda clauis theca futuri cadaueris, siue etiam in commonstrando pullato feneris adhuc ignoti, subsequuntur tamen comitatu, sub ipsa meridie uel aliàs ostentant.

Ludibria in super quædā diaboli ad nostræ ætatis crepundia, ante doctrinā Euangelij, è superstitionū tenebris minus euolutam repurgatāq; in Germaniæ nostræ locis plurimis obseruabantur, familiaria a deo, ut publicæ lemurum (albas mulieres, & Sibyllas albas uernaculo sermone appellaba-

mus) choreæ hoc uel illo loco celebratæ narrarentur. Eratq; hoc laruarū genus apprimè in festū puerperis, & infantibus latentibus, cunis adhuc in hærentibus. Quod etsi olim erat frequentissimum, cū latanæ præstigijs nimium tribueretur, Christoq; eius luplantatori ac nostro patrono unico ignauius adhererent animi, diabolo lucente, ridete, uarijsq; artibus, quibus ad se imperitā multitudinē illexerat, impiū cultum stabiliente: tamen post puriorē seruētiorēq; Euāgelij prædicationem mentib. hominū insonante, id usque ad euanuisse, est quod Deo gratias agamus summas, ut ne leuia quidē eius uestigia uideantur reliqua. Hoc dæmoniorum genus intellexisse apparet Hieronymum, ad Paulam super obitu Blefillæ in epistola sic scribentem: Quid causā est, ut sæpe bimuli & trimuli, ac ubera materna lactantes, à dæmonio corrumpantur?

Deumum nuncupatum a eodem demone ueneratur rex empōrij Indiæ celeberrimi Calechut, confusus illi factā à Deo potestatem iudicandi orbis terrarum, & tribuendi unicuiq; pro benefactis uide licet & malefactis mercedem meritam. Eius imaginem ut monstrum horrendum ingens, sedentem capite redimito diademate, Romanorum pontificum modo, scribit Ludouicus Romanus patricius regem habere in sacello suo. Hoc autem illi accedit, quod diadema ipsius ternis insignitur cornibus. Deum uerè maximū Tamerani appellant in colæ.

Agnan uocatū demone nunc hac, nunc alia forma uidere Americanos, ab eoq; multū infestari, tradit frater Andreas Theuer Angoulesme, in obseruationibus suis in America cap. 35. & 36.

Grigri dictū dæmonium apud eodem in Canada & Guinea, maximè uerò in eorum syluis conspicitur.

Clem. lib. 1.
Recog.

Deumum.

Lib. r. Nauis
gat. cap. 2.

Tamerani.
Agnan.

Grigri.

Alba mulieres.
Sibylle alba.

Habent etiam suos dæmoniorū sacerdotēs aut uates, Pages uel Charoibes uocatos: horum aliquis postquā dies nouem ab uxoribus abstinuit, in nouo quodam tuguriolo, importatis ad uictum, ut regio fert, necessarijs, mundo lecto à uirgine annorum duodecim strato, totus decumbit solus, semoto populo, inuocans dæmonem quem Houioulsira nūcupant, per horæ & amplius spacium, adhibitis suis ceremonijs. Facta deinde inuocatione, dæmon tandem accedit, inspirans quæ scire desiderabat uates. Exauditur etiam aliquoties aduenientis strepitus & rugitus ab astate populo, qui tum acclamat: Precamur ut uera proferas, & denuncies prophetæ nostro intus operienti. Paulo post rebus intus peractis prodit uates, ac à dæmone in intellectu, longè explicat.

Houioulsira.

Fide lib. 4. cap. 11.

*Plumifascis.
Planipes.
Rosarbor.*

*Hornuar.
Dæmones
poetici.*

Nomina adhæc ridicula admodū, frequenter sibi dant dæmones rogati. Sic cum in obsefsis nomen alter alterius haud ita pridem Hammonē coram pastore inquireret, unus plumarum fascem, uel plumifascem se nuncupari, alter planipedis sibi nomen esse, tertius roseam arborem se appellari respondit: ita qui scelestus & ufer eas in Kentorpio cœnobio tragœdias tum mouebat, Elsæ familiaris, Hornuar se uocari dixit.

Dæmones sicutij & poetici, ut Martuta, Oceanus, Gallacia, Phorcis, Saturnus, Opis, Iupiter, Iuno, memorantur à Platone in Timæo, à Marco in libro De uniuersitate.

1. Cor. 3. 6.

DISTINCTIO DAEMONVM SECUNDUM THEOLOGOS & PHILOSOPHOS: ITEM BONORVM & MALORVM DAEMONVM DIFFERENTIA. Caput

XXIII

Sunt etiam ex Theologorum schola, qui malos dæmones in nouem distribuunt gradus, ueluti ipsi nouem angelorum ordinibus aduersantes: quorum primi, *1. Iov. d. 1. 1. Iov. d. 1. 1.* hoc est, falsi dii dicuntur, qui assumpto diuinæ maiestatis nomine, pro dijs coluolunt, sacrificijsq; & adoratione honorari: sicut satan ille Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4. Hos supra locum recensui. Secundo habentur latius spiritus mendaciorum: cuiusmodi fuit ille, qui egressus est spiritus mendax in ore prophetarum Achab. Hoc dæmoniorum genus sese oraculis immiscet, & Pythiorum uatum diuinationibus ac prædictionib; homines ludificat. Tertio ordine cœsentur iniquitatis uasa, qui spiritus sunt inuētores malorum, omniumq; artium prauarum: qualis apud Platonem Theutus ille dæmon, qui ludos & aleam docuit. Vasa furoris, Esaiæ 13. uasa iræ, Ieremiæ 50. uasa mortis, Dauid Psal. 7. Quarto loco, ultores scelerum. Quinto præstigiatores, qui miracula imitantur, & Magis infamibus maleficisq; inseruiunt, atque ita populū seducunt. Sextæ classis assignantur aëreæ potestates, se tonitruis, fulminibus & fulguribus miscētes, corruptentes aërem, pestilentias & alia inducentes mala. Septimam mansionem tenēt furie, seminatrices malorum, discordiarum, bellorum, & uastationum. Octauam, criminatores & exploratores. Postremam, tentatores & insidiatores, qui singulis adesse hominibus creduntur, mali Genij idcirco nuncupati.

Nolo hic dæmones in igneos, aëreos, aqueos, terreos, subterraneos & lucis,

1. Reg. 22.

Eccles. 39.

Apoc. 8.

Apoc. 7.

Apoc. 9.

Mali genij.

Dæmonū uariis apud dios.

*uerfos distin-
ctio.*
lucifugos, in Ioniales, Saturnios, in orientales, occidentales, meridionales, septentrionales, in diurnos, nocturnos, meridianos, in syluestres, montanos, campestres, domesticos, cum Psello & reliquis Magis secernere: nec eorum icidem numerum & officia secundum duodecim signa zodiaci, iuxta decurios cœli, quinarios, triplicitates, elementa, planetas, & reliquam Magorum, bonos interim dæmones præterentium, commenticiam scenam recenfere: aut Marci cuiusdā imbibitas ex dæmonum institutione opiniones, à Psello recitatas & creditas, enarrare inquam nolo, hic doctrinæ sacrosanctæ & religionis nostræ (ut in exordio factus sum) limitibus contentus.

*Demonū dif-
ferentia secū-
dum philoso-
phos.*
Philosophi, qui dæmones esse crediderunt, trifariam eos diuiserūt. Alij 20 immortales, & omnes malos esse putant, ac imbecilles, ut Psellos: qui cum esset Christianus, Christianorum sententiæ subscripsit. Alij mortales, aliosque bonos, alios malos, potentes, sed qui metu mortis sibi prospicerēt. Tertia Platoniorum est discretio, qui eos immortales, potentesque; ac nobis familiares, partimque bonos, partim malos esse affirmāt. Omnium adhæc phi- 30 losophorum is est consensus, naturales esse dæmones, quos Plato ueneficijs, in cantationibus, magicæ, *γυνταξ*, sacerdotumque; artibus & oraculis præficat.

*Bonorum &
malorum dæ-
monum dis-
tinctio.*
Porro clarè, & Proclo apertius, bonos à malis dæmonibus distinguit Iamblichus de mysterijs: Dij (inquiens) angeli, dæmones boni non apparent phantastico modo, sed proprio phan- 40 tastico, fallaciisque; bonorum: idcirco cultorem suum iubent esse iustū, ut ipsi uideatur boni, sicut & dij. Quoniā uerò natura sunt mali, rogati mala

inferre, libetè inferunt, atque nobis ad iniusta conducunt. Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur & fallunt, & turpia consulunt atque peragunt. Dij autem bonique; dæmones neque fallunt unquam, neque cōferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibi inconstans, instabilis, secumque disfidens, aliàs alia suadens. Superiorum uerò natura sibi constat assidue, eundemque seruat semper in actione tenorem. Dæmones malos arbitratus est bonos Plato interdum, & Porphyrius, & multi alij Platoniorum. nam Plato suam eam philosophiam ab Ægyptijs, cæterisque barbaris, Plutarcho iudice, hauserat.

Amufsis autem qua interlinguuntur spiritus, ita proponitur à Petro apud Clementem lib. 3. Recog. Ille qui à malo est, signa quæ facit, nulli profunt: illa uerò quæ facit bonus, hominibus profunt. Nam dici quæso, quæ utilitas est, ostendere statuas ambulantes? latrare æreos aut lapideos canes, salire montes, uolare per ærem, & alia his similia, quæ dicitis fuisse Simonem? Sed quæ à bono sunt, ad hominum salutem deferuntur: ut sunt illa quæ fecit Dominus noster, qui fecit cæcos uidere, fecit surdos audire, debiles claudos erexit, languores & dæmones fugauit, mortuos fecit resurgere, & alia his similia, quæ etiã per me fieri uidetis. Ista ergo signa quæ ad salutem hominum piosunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere nequit.

A diuo Antonio, quem admodum perhibere D. Athanasium scribitur, hac ratione discernuntur: Sancti spiritus plausibili & sedato uultu apparent. Non enim contendunt, neque clamant, nec uox eorum auditur, quam occulto instinctu gaudium & fiduciam peccatoribus intendant: Dominus siqui-

dem fons & origo læticiæ cum ijs est. Quare tum animus noster minimè turbidus, sed lenis placidusq; lucis angelorum radijs illustratur: tum idem cœlestiū munerū studio flagrans, cupit ab hoc corporis hospitio & mortali domicilio exonerari, festinatq; cum ijs quos uidet, ad æternū illud tabernaculum. Licet adhuc quis pro humanæ fragilitatis sorte, primi intuitus fulgore non nihil terreatur: tamè tanta eorū est gratia, ut omnè repente tollant metū. Ita Gabriel quum Zacharię in templo loqueretur, & angeli quādo diuinum uirginis partū pastoribus nunciarent, ut & ij qui circa Dominicū corpus excubias agerēt, securis uidentū se mentibus ostendētes, ne metuerent, impe-
rabant. Malorū uerò spirituum uultus truces, sonitus horrendi, cogitatus for-
didi, plausus gestusq; dissolutorū iu-
uenum uel latronum, unde confestim animæ timor, & sensibus torpor incu-
titur: accedit & odium Christianorū, monachorū mæror, tædium suorū, re-
cordatio & metus mortis, cupido ne-
quitie, lassitudo uirtutis, cordis hebe-
ratio. Si igitur post timorè horrore cō-
cepto successerit gaudiū, & ad Deū fi-
ducia, atq; ineffabilis charitas, auxiliū
præsto esse memineritis, quod animæ
securitas, presentis diuinæ maiestatis
iudiciū sit. Sic nanq; & patriarcha A-
braham Deū uidēs gauisus est: & Io-
annes presentiam Mariæ sentiēs, quæ
in sacri uētris hospitio uniuersitatis ge-
staret parentē, exultauit præ gaudiū in
utero matris. Sin uerò iniectus timor
durauerit, hostis est qui apparet, q nō
modò reficere nequit, quemadmodū
Gabriel pauentē uirginē securā esse iu-
bet: sed & pauorē duplicat, & usq; ad
profundā impietatis foueā, ut nimirū
ipsi genua flectant, mortales impellit.
Proinde misera gētilitas edicti diuini
ignara, falso dēmonēs deos opinata est.

Joan. 8.

Luc. 11.

Luc. 11.

Subiungam & hanc distinctionem, quod angeli nos ament ac tueantur, diabolus uerò & nos & Deum odit: *Luc. 11.* gaudent illi de nostro bono, de quo contristantur dēmones: cauent illi ne offendamur, hi offendunt, ut in Apocalyp. in Tobie filio, & Iobo apparet: nuncij item angeli inſer Deum & homines, precesq; offerunt, diabolus autem hominum accusator. *Psal. 90.* *Tob. 12.*

Cæterum qui angelorum atq; dæmonum distincta nomina, officia, loca & tempora penitus curiosusq; intelligere uolet, ea in Rabi Simonis Templorum uolumine requirat, ac in eiusdem libro Luminum, & in tractatu de Magnitudine staturæ, in tractatu item Templorum Rabi Ismaelis, tum etiā in omnibus ferè commentarijs libri Formationis, &c.

QVOD DIABOLVS NON omnia, & nihil sine Dei cōsensu potest: & quare Deus illi multa permittit, constituit limitibus. Cap. XXIIII.

Quoniam Deū omnipotentem & misericordē, suo consilio, & nostro merito, ut dæmon sua ludibria & tyrannidē in cuiuscūq; ordinis homines exerceat, quādoq; permittere, ex præcedentibus, sit palam: nō tamē indulget ei, conuiuetq; ad omnia: nec infinitam, nullis ite astrictā limitibus licētiam cōcedit: alioqui uno momēto à diabolo eneſti interiremus omnes: sed metas cōstituit, quo usq; illius actiōnes tolerare uelit (interea tamē nos clemētissimè alarum suarum umbraculo complexos custodit, fouet & patrocinatur) quib. tam angustē satanā cōcercuit, ut citra eius assensum, ne in bestias quidē aliquid possit, multo minus in homines. Exemplū habes Matthei 8. ubi porcos ingredi nequiuit, nisi singulari christi permissione. Nec unquā illi Deus in homines uel tantillū cōcedit, nisi ut uel probetur, si boni sunt;

Agendi li-
mites diabolo
constituuntur.

Citra Dei as-
sensum, ne in
tillis quidem
potest satan.

Quare diabo-
lo aliquid in
homines per-
mittitur.

Auguſt. in
Euag. Ioan.
tracl. 7. item
ſerm. 241. de
Tempore. 2.
de Trinit. lib.
3. cap. 8.
Li. 2. Recog.
Theodoret.
quaſt. 12. in
Deut. 7. lib.
3. de Dyſt.
angel.

ſunt: uel caſtigetur puniaturq; ſi peccatores, præfixis terminis, ultra quos ferri non ſinitur. Vt infideles (ait Clemens) à fidelibus, & pij diſcernatur ab impijs, permiſſum eſt maligno uti his artibus, quibus ſingulorū erga uerum parentem probetur affectus. Sic Deut. cap. 13. permiſſa tétationis explicatur cauſa: Si ſurrexerit in medio tui propheta, aut qui ſomniū ſe uidiſſe dicat, & prædixerit ſignū aut portentū, & euenerit quod loquutus eſt, & dixerit tibi, Eamus, ſequamurq; deos alienos quos ignoras, & ſeruiemus eis: nō audias uerba Prophetę illius, aut ſomnia toris: quia tentat uos Dominus Deus, ut palam fiat an diligatis eū, an non. Pulchra Gregorij eſt ſententia: Satanę uoluntas ſemper iniqua eſt, ſed nunq̄ poteſtas iniuſta: quia à ſemeipſo uolūtatem habet, ſed à Domino poteſtate. Quod enim ipſe facere, iniquę appetit, hoc Deus fieri non niſi iuſtę permittit. Formidari ergo nō debet ſatan, qui nihil niſi permiſſus ualeat. Similiter ferē idem in 19. ca. Iob. li. 14. cap. 18. & li. 2. Moral. in Iob, cap. 16. & in 23. ca. Iob, li. 16. ca. 18. & in 40. cap. Iob, lib. 32. cap. 11. & dialog. lib. 3. Item Caſſianuſ aſſerit, poteſtatem nocēdi nō eſſe poſitam in arbitrio dæmonum. Collat. 7. cap. 21. Terminū uerō hunc ſtatutū eſſe, author Clemens exiſtit, ut niſi quis prius fecerit dēmonū uoluntatem, dēmones in eo nō habeāt poteſtatem.

Permittit Deus, ut præſtigijs miracula quędam Moſis, adminiculo diaboli imitentur magi Ægyptij, uirgasque in dracones uideantur uertere, flumina ſanguine tingere, ranas ex fluminibus euocare: at cynipheſ ex terrę puluere productos, uel muſcas domus Ægyptiorum ſolas infeſtantes, uel ſæda hominum & pecorum ulcera, aut reliqua Moſis opera imitatione mētiri, minime cōceditur, ut à ſolo Deo ea proſi-

ciſci cogentur fateri. Annuebatur ſatanę, ut regem Babyloniorū Nebucadnezar in furorem actum, & ab hominū uſu in ſolitudinem propulſum, forma miſerē deſcēdata, duriffimē aſſigeret & exagigaret totū ſeptenniū: ne autem animę uim faceret, prohibebatur. Interea nec penitus illum reijcit Deus, nec pœnis obrutum deſerit: ſed exacto ſeptennio liberatum à ſurijs, regno reſtituit. Itē dem illi Deus aſſenſit, ut in fortunat & corpus Iobi ſequeret: ne tamen animā illius læderet, mādato cauit. Cōcedit ut ſeptē uiros Sarę uirginis uita priuaret dēmō, propter effrenē in illā affectū, cuius illi erāt indigni matrimonio: at in caſtū iuuenē Tobia, nihil illi licuit. Quū Ioſue princeps ſacerdotum (per quē 1235 ſignificatur) coram Dei angelo conſiſteret, permiſſū eſt ſatanę ad dextrā ſtare, ut ei aduerſaretur. Chriſtum ad hęc tētare pmittitur, ſed uſq; ad aras. Petrū experit ſatanas, ut cribraret ſicut triticum: nec illi cōceſſum eſt. Nec ullo modo admittēdū ſentio, uel leuiſimū quiddā illū poſſe, cui ex ſacro ſanctis literis uel probæ monetæ libris exemplū uel uolūntas nō atreſtetur: quū hęc maxime ueteris & noui Teſtamēti monumēta, prophetarū cōcio, Chriſti aduētus ſpectēt, ut diabolus, eius artes, conatus & potētia innotēſcāt, neruus illius infringatur, opera diſſoluantur, regnūq; peiſū eat. Quapropter ſi quid præter omnē fidē ad diaboli potentia relatū audiatur, nō cōfeſſum cōfugien dū eſt ad illud imperitorū axiomā, diabolū uidelicet Deo permittēte hęc & illa indifcriminatim poſſe. Cōſiderandū ſiquidē, quis ea in re maięſtatis diuinę à rerū primordijs fuerit ordo & modus, num hunc cōtraueniat quod acciſſe narratur, quū nihil promiſcūe aut citra ordinem cōdidit uniuērſi ordinis cauſa, imō ipſus ordo.

Daniel. 4.

Iob. 20.

Tobia. 2.
Zach. 3.Matt. 40.
Luce. 22.

1. Ioan. 3.

Quid in diaboli permiſſa potentia conſiderandum.

Li. 2. Moral. cap. 6.

Li. 3. Recog.

Exod. 7. 8.

Exod. 8. 9.

Natura
quid.

Vnicuique enim rei suam essentiam, formam, proprietatem, vires & munus indidit, ut quodcumq; conditum uel agere uel nō agere debeat, queatq; ex initio naturæ (quæ nihil aliud est, quàm ordinaria Dei potestas, cunctis rebus pro sua cuique conditione indita) motu, & extra hanc inditam à principio potetiam, nihil id ipsum possit: neque aliud huic quàm quod ea ratione potest, à Deo conceditur: alio qui sibi ipsi Deus aduersaretur, quod ab eo est perquam alienum. Huiusmodi ordinis constantiam iactis primū uniuersitatis fundamentis anima duertimus in spiritibus, quomodo nimirū angeli puriores in locis & ministerijs celestibus uersarentur, Deum glorificantes, & quæ illis maximè usui sunt, qui ipsis puritatis sinceritatisq; *uirtutibus* proximiores sunt uel esse possunt, tum & alijs annunciantes administratesq; , quemadmodū huius libri cap. 1. plenius explicui: ita & dæmones illis puritate ob arbitrij captiuitatem & suæ sinceritatis primò inditæ deprauationem inferiores, spiritusq; trassiores inferiora sortiti loca, puta aërem & eo demissiolem regionem, in ijs uagantur, Dei nutum obseruantes, cuius sunt ministri uel in probandis uel castigandis uel puniendis ex Dei uoluntate hominibus, nec aliter. Hac ratione quicquid agit, ut Dei minister operatur. Cæterū quando eisdem falsis persuasionibus ad cuiuscunq; mali perpetrationē excitare conatur, non ut Dei spiritus uel minister agit, sed uti deprauatus sui arbitrij spiritus, quo suæ corruptionis cōsortes efficere studet, quos ex indicijs externis in hoc uel illud uitium pronos, induci facilius posse colligit. Vt itaque spiritus est impurus & tenebriofus, ita se sui similibus adiungit insinuatq; . Tale ex abstrusa Dei ordinatione & permilsi-

one opus est diaboli. Nec aliud unquam à mundi creatione ipsum potuisse, ex sacris Biblijs & historijs ueris intelligitur. Eodem modo & de hominis insita primitus potentia sentio. Vt autè clarius intelligatur, exemplo quid uelim, ostendam. Si à diuina maiestate mihi permittatur, ut per aëra cum auibus uolem, aut per terræ uiscera cum lumbricis serpam, uel in aquis cum piscibus degam: id certè nequirem, quia Dei ordinem ab origine constitutum, & insitam mihi à Deo naturalem potetiam contraueniret, quū me hominem de limo terræ, & ex ossibus, neruis, ligamentis, carne, uenis, arterijs, sanguine & spiritu compaginatum crearit, huiusq; compositionis uirtute in terra degerem, eamq; exco-
 20 Jerem, & quicquid hanc spectaret, sedulo curarem, ex eaq; uiuerem: spiritu uerò diuinitus indito, celestia mihi curæ & studio essent.

Ita ab initio uolucibus leuioribus, ut in aëre uolent altius mandatum: succo autem terrestri saburratis, in terram demissius inclinēt: aquarum hospitium piscibus commissum, arboribus & plantis terræ superficies præfixa est, lumbricis & uermibus eam altius persulcandi facta est potestas:
 Non uerò ut celeres pascantur in ethere cerui,
 Aut freta destituant nudos in litore pisces,
 Siue pererratis amborum finibus exul, *(grm.*
 Aut Ararim Partibus bibat, aut Germania Ti-

Non minus spiritibus suæ potentiae leges & limites præscripti, ultra quos nelatum quidem pilum ferri queunt, etiam si Deus coniuerit, cūctaq; permitteret. Nihil autem permittit, quod in suo ordine fieri nequit. Hic Dei omnipotentiae nihil derogatur, sed dæmonis impotentia ostenditur. Ex omnipotentia portò diuina non quicquid concludendum. In scholis dicunt, à posse ad esse non ualere consequutio.

quitionem. Deus non agit cōtra uerbum suum & seipsum. Probādum esset hoc uel ipsum Deum uelle. Ita sancti Patres etiam de omnipotentia loquuntur. Tertullianus dicit contra Praxeam: Planè nihil Deo difficile fens: quiduis de Deo cōfirmare poterimus, quasi fecerit, quia facere potuerit. Nō autem quia omnia potest facere, ideo credendum est illum fecisse: sed an fecerit, inquirendum, &c. D. Ambrosius scribit ad Chromatium epistolarū libro 6. epist. 37. Quid ergo ei impossibile? nō quod uirtuti arduum, sed quod naturæ eius contrarium. Impossibile, inquit, est ei mētiri. Impossibile illud non infirmitatis est, sed uirtutis & maiestatis, quia ueritas non recipit mendacium, nec Dei uirtus leuitatis errorem. D. Hieronymus ad Eustochium De custodia uirginitatis, inquit: Audēter loquar, quum omnia possit Deus, fuscitare uirginem non potest post ruinam. Augustin. De ciuitate Dei lib. 5. cap. 10. Deus dicitur omnipotentis faciendo quod uult, non, faciendo quod non uult. Item: Potestas Dei non minuitur, cum dicitur mori fallique non posse. Mox: Propterea quedam non potest, quia omnipotēs est, &c. Theodoretus quoque dicit, non indefinitè pronuncian dum esse, Deo omnia esse possibilia. Nam qui hoc absolute dixit, omnia & quæ bona sunt, & quæ contraria, simul dixit. Non oportet Dei potentiam esse errorum latibulū. Diabolus sibi multa assumit, quæ non potest. Creare ne muscam quidem hic potest (hoc siquidem solius Dei munus est, qui cuiuscūq; ueræ essentia: unicuique sibi tribuere potest creatura, sit uel angelus uel homo. Concubitum item exercere, eoq; generare nequit demō: defunt etenim ei organa & materia, illis animalibus solū ab initio man-

data, quæ carnem, sanguinem, spiritū & ossa, quibus carēt dæmones, habēt. Vides quantam hic ruinam facit falsissima illa cūctipotentia diabolica persuasio. Imd à me asseritur, illum nihil omnino posse extra inditam ei à rerū origine uim, quæ ipsius essentia: consona est, & ei naturalis dicitur. Ex huius potentia quicquid operari potest, Deo annuente, concedendum ei est: uerū in eo exequendo sepius etiam freno coercetur, ut quod uelit & possit, non efficiat. Ad uindictam quidem Dei minister est, exequutor iusticia: eius & tortor, in eo genere quod naturali uirtute ualet, neq; amplius.

Eadem ratione citra negocium cōuulseris, uulgarem de Lamiarum uiribus obiectionem, has nimirum rerum miracula humanas uires superantia, diaboli ad miniculo prestare. Imd nec hæ extra connatam naturæ humanæ uirtutem quicquā ualet, etiam si milles cooperetur demonium: at potius ob sexum & ætatem ex corporis indo nei cōstitutione frigida, humida, crassa & torpida, tenuis substantia: demoniacæ opus impediunt, ut sille harum cooperationem requirat, in sui operis executione turberetur inhibeaturq;. Multa siquidem huic ut spiritui sunt naturæ ductu possibilia uel naturalia, quæ ob humanæ essentia: crassitiem & tarditatem, nostræ naturæ metas longè lateq; uincant.

Si relucteris, urgeasq; ex spirituum communionem miracula edis: & quem admodum se pijs clarisq; hominum spiritibus adiungunt angeli boni, tenues & puri, ut eorum preces in celestibus apud Deum exequatur, eodem modo dæmones ut crassiores spiritus impuris maleuolisq; hominum spiritibus se coniungere, ut eorum uota & uoluntatem perficiant: respōdeo: Vt quidem hæc quadantenus permitto,

k non ta-

Hieronymo in
cap. 1. Iacob.
batur.

non tamen sequitur inde, naturalem hominis potentiam ita augeri, ut amplius uel aliter extra insitam ab initio uim quid ualeat: at solum à spiritu uitioso spiritus & uoluntas deprauatur, ut quod naturæ impetu queat, malè & peruersè uelit & exequatur: nec propterea quocunq; plagarum & afflictionum genere quoslibet ex illius precibus affici posse concedendum. Quod aut huiusmodi homines maleferiati desiderant, hoc prestigijs uel in eorundem phantasia uel in aëre exhibet prestigiator, ut decipiantur, qui ex naturæ corruptela simili afficiuntur sympathia: sic utriusq; fieri potest uoluntas, quatenus naturæ ordo permittit. Nec Deus summè bonus & iustus aliter concedit, quàm ut prauorum sit communio tū in uoto tū in actu, at limitat, ne pro arbitrio lædere queat: bonorum uerò libera est & uoluntas & actio, qui nihil uolūt nisi in summo bono, hoc est Deo, qui infinitus est, nec ullis circumscribitur limitibus.

Proinde non quiduis concedere iustissimum Deum asserendum est, sed ea solum quæ naturalis ordo diuinitus constitutus postulat: in cuius notationem si ex ordinatis rerum principijs & ratione peruenire nequieris, in ueritatis libros mentis oculos conuerte, lucidoq; radio contēplare quid hætenus diabolo concessum sit: in ijs enim uelut in huiusmodi speculo, totius harmoniæ & diuinæ ordinationis idæam, euidētissimè cernis: ad quam *αυαλογης* quadam facili referri poterit, quicquid in huiusmodi meditatione tibi remoram obijcit.

QVAE DIABOLO SVNT
impossibilia: ubi multa maleficia illi hætenus
falsò attributa recensentur.

Cap. XXV.

Porro quemadmodum mirificas
satanæ uires actionesq; præstigi-

osas confessus sum: ita quoq; machinetur, fabricetur, architectetur, molietur, formet, reformet, fingat, mutet quadrata rotundis, artem quam cunque iactet, oculos præstringat: pluri-
Diabolo im-
Possibilia.
ma tamen illi *αυαλογης* atq; impossibilia proponam, constāter negans, illum aut illius angelos uel minimum corpus posse creare, siue res ex nihilo cōdere, aut uerè pro suo nutu transmutare, aut ijs aliam induere formam, uirtutem, uel proprietatem. Nequit corpus in salis petram reuera immutare, quod uxori Loth contigit. Nec potuit *Gen. 19.*
Exod. 7. 8.
uirgas in dracones uerè conuertere, *9. 10.*
nec aquam in sanguinem, nec gignere *Psalm. lib. 2.*
ranas, nec cyniphes uel pediculos ex *cap. 8.*
puluere producere, nec mare seiuungere ut nudis transiret pedibus, nec a- *Exod. 14.*
11. 17.

quam amarā reddere simpliciter dulcem, neq; eam icū è petra elicere, quæ cuncta Moses præstitit. Non item res exiguas reddit ampliores, quod in feminibus & quibuscunq; creatis à Deo quotidie fieri uidemus. oleum quoq; *4. Reg. 4.*
in uasibus uidua uacuis auxit Heli-
Ioan. 4.
sæus: & panibus quinq; hordeaceis piscibusq; duobus tot hominum millia cibauit Christus, relictis duodecim fragmentorū cophinis. Nec sua uirtute potest aquam in uinum transformare, elephantiacos mundare, cæcis uisum, surdis auditum, claudis gressus firmitatem restituere, aut ullum morbum uerè sanare, uel steriles sœminas sœcundas reddere. Nequit etiam diabolus cum suis membris, alicui uitam dare, aut extinctos ad uitam renouare: aut eorum animas in manu Dei

existentes, & in Domino obdormientes, è sua quiete turbare: uel insi-

tutum diuinitus naturæ cōsum impedire (quemadmodum Iosue Amor-
Sapient. 8.
1. Thes. 4.
rhæos expugnante, & postea Ezechia conualecente, ac Domino nostro
In sua 10.
Esaiæ 28.
Eccles. 46.
Dionysiad.
Polycar.

1 E S V in cruce pendente, reuera fa-

ctum

atum legimus) destrucere aut mutare.

Nec quoq; penitus destructa redintegare potest: non cælo deducere lunam: nec quæ adhuc in herba sunt, aut factas alið traducere messes: non honestos bonosq; homines diligere, non improbos odisse: non introspicere, ac integrè pernoscere sensus & cogitata hominum contra Platonem in Epinomide: nõ duras, asperas & acutas materies, per solidas corporis partes illegesè, aut per strictiores meatus magnitudini materierû certa proportione aut dimensione secundum naturæ legem neutiquam respondentes, in ipsa corpora immittere: nõ ad ullum malum (in quod nõste diuq; ipse totus malus, malignaq; uoluntate quoscunque pessimos mortales uincens, spontè propèdet, nec uiciata natura aliter potest) illius hominis imperio uel arte, uel ex fœdere compelli: non se in hominum corpora pro sua uoluntate, aut ad alicuius maliciosæ & maleferiatæ anus arbitrium inprecationem uel insinuare, nec eiusdem edicto è corporibus egredi: non denique præuidere prius, quomodo fata mundi, imperiorum aut priuatarum rerum dispensaturus sit Deus, quàm illa uoce diuina promulgantur declaranturq;

In Decretis legitur: Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deterius uel immutari, aut in aliam speciem uel similitudinem transformari, quàm ab ipso omnium Creatore, pagano & infideli deterior est. Omnibus itaq; publicè annunciandû est, quòd qui talia credit, & his similia, si dem perdidit: & qui rectam fidem non habet, hic nõ est eius, sed illius in què credit, id est diaboli. Nam de Domino nostro scriptum est: Omnia per ipsum facta sunt. Scribit Pselus Platonius & Christianus, dæmonia sæpe hominibus diuitias polliceri, item &

gloriam, uictoriam, amorè, cum tamè tradere ex se non possint: quippe q, nullum imperium habeant. sed uisum tandem quædam inania suis cultoribus, afferunt, naria profus & instabilia, quæ tamen impij diuina esse spectacula putant. Hinc multa, quæ tanquam uerè gesta, hætenus diabolo & illius principijs attributa sunt, ut fraudulenta aut præstigiosa, uel non eo quo apparere modo, reuera existentia, collabescere oportet: quem ad modum luculentis porè demonstrationibus, fusius in sequentibus docebitur libris.

DIABOLVM IGNORARE

hominum cogitationes, sententijs patrum ostenditur. Cap. XXVI.

Quum mirè cõtrouersum hætenus apud eximiam etiã prudentiã uiros fuerit, num sensus hominum noscat diabolus, licet hic sacrosanctæ Scripturæ testimonia satis superq; meam stabiliant sententiã, ubi Deus solus *λεξαιος γνώστης*, cordis cognitor & inspector agnoscitur, Act. cap. 1. & Sapientiæ cap. 1. scrutans corda & renes, Apoc. cap. 2. tamen ut præfratioribus nimis in satanicarum uitiũ prærogatiuam inclinantis uisus fatishat, corollarij uice, patrũ quorundam scripta huc facientia adijcere uolui, ut & huius stationis præsidia in posterum deserant aduersarij. August. de Ecclesiast. dogmat. cap. 81. Internas animæ cogitationes diabolus non uidere, certissimus: sed motibus eas corporis ab illo & affectionum indicijs colligi, experimento didicimus: Secreta autem cordis solus ille nouit, ad quem dicitur: Tu solus nosti corda filiorum hominum. Anshelmus in caput 6. Math. Dæmones non possunt cogitationes intelligere, nisi aliquibus signis indicantur. Ibidem in 17. cap. Sunt arguendi hac sententia, qui cogitationes à diabolo immiti putant, & non

k 2 expo-

August. de
Diffinit. Ec-
clesiastic. do-
gmatum.

e. parte 26. q.
6. episcopi.

Iean. 1.

Idem Rabe-
nu lib. 4. de
sermo. propo-
et. cap. 10.

ex propria uoluntate nasci. Diabolus est adiutor, & incensor malarum cogitationum potest esse, non author: quia nec interiora, nisi per quosdam habitus & gestus exteriores, nouit. Verbi gratia, si pulchram mulierē uos crebro inspicere uiderit, cor amoris iaculo uulneratur intelligit. Haymo super Euāgel. sermō 4. post Oculi: Diabolus non est author maliciarum, sed incensor potius. Incensor enim potest esse, non author. Non enim potest in-

teriora cordis nostri rimari, sed ex gestibus corporis intelligere quid cogitemus. Ioannes Cassianus Collat. 7. cap. 15. Nulli dubium est, quin possint spiritus immundi cogitationum nostrarum attingere qualitates, sed indicij eas sensibilibus forinsecus colligētes, id est, aut ex nostris dispositionibus aut uerbis & studijs, in quā propēsius

10 cōspexerint nos inclinari. Ceterum illas quæ necdū de internis animæ prodierunt, adire omnino non possunt,

DE MAGIS INFAMIBVS, LIBER SECVNDVS.

QVIBVS NOMINIBVS MAGI infames & uenefici, in ueteri Testamento significentur.

Cap. I.

QUANQVAM mota interdum quæstione, uel disputatione instituta de Lamiarum actionibus, sacrae mox obijciantur Scripturae testimonia, in quibus magi uel malefici, siue incantatoris aut uenefici, uel etiam praestigiatoris, ut alij interpretantur, nomen legitur, eo quo denotari nuncupatas uulgò Lamias uel sagas, mox indistinctius asseratur: comperio tamen, prodigiosos hos homines cum suis artibus, praestigijs, illicitisq; diminutionibus, uariè à Rabinis & Hebraeis interpretibus exponi, diuersis etiam nominibus reddi à nostris Latinis: nec Hebraismo exactè, uel Latinae translationi consonare Graecam. Manifestum id erit, si contextum Hebraicum cum quacunq; uersione non oscitanter contuleris, Rabinorumque & interpretum iudicia attentius obseruaueris omnibus his locis, ubi quicq; ulla horum portentorum fit mentio:

uelut Exod. cap. 7. 8. 9. 22. Leuit. 19. 20. Deuter. 18. Hierē. 27. Daniel. 2. 4. Reg. 21. 2. Paral. 33. & reliquis. Ob eiusmodi diuersitatem interpretum, & dissidia, praedictis in locis uirum uel deque doctissimum, & linguarum peritissimum D. ANDREAM MASIVM consului, qui uoces Hebraicas, rem magicam spectantes, atq; hic usurpatis numero septem, his explicuit uerbis.

Primam, uidelicet חַשַׁפִּיחַ Chasaph, uideo constanter in uulgaribus Latinis Biblijs ita redditam, quasi id maleficium significet, quo à dæmone demerati homines, per malas artes pecudibus, segetibus, imò etiam ipsis hominibus nocent, aut saltem nocere se existimant: à quibus facinoribus malefici uocantur, quos lex Mosi è uita sublato uoluit, Exodi 22. hoc decreto, חַשַׁפִּיחַ חַשַׁפִּיחַ: hoc est, Maleficam non patieris uiuere. Nomen enim חַשַׁפִּיחַ Mechassepha, quo lex hic utitur, à חַשַׁפִּיחַ Chasaph desceditur: positumq; est in Foeminino genere, ut aiunt interpretes: non quòd uiros impunes lex esse uelit, sed quia ille sexus ob genuinam simplicitatem dæmonis insidijs frequen-

Chasaph

Mechassepha

pha.

Vide & post

in epist. prior

re ad Brent.

quentius patet. Quare Græca tralatio, quam Septuaginta senioribus ascribitur, decretum illud liberius reddidit, hoc est, Veneficos (ut Masculino genere fœmininum comprehendam) non retinebitis in uita. Animaduerto autem prædictum uocabulum חַשַׁפִּיחַ Chasaph, & quæ ab ipso deducuntur: uix usquam in prædicta tralatione Græca aliter exponi, quam ut ueneficium significet: hoc est, hisce Græcis uocabulis, φαρμακός, φαρμακός, φαρμακία, & quæ huius sunt inflexionis. Nam & uulgò etiã creditur illi, quos uocamus maleficos, nefarias suas artes non sine medicatis quibusdam rebus exercere atq; efficere: ut taceam authores tum Græcos, tum Latinos. Abenezra autem apud Hebræos magni nominis scriptor, dicit uocem חַשַׁפִּיחַ Chasaph proprie ad præstigiã spectare: hoc est, eas delusiones, quibus res aliter atq; se habent, nostris oculis exhibentur. Quod ut ipsi concedamus, tamen mihi sanè non uideatur facile ex sacra Scriptura id euinci posse: tamen Danielis secundo capite, ubi legimus, Nabugo donozerem inter alios somnij sui interpretes adhibuisse etiã מְחַשְׁפֵּימֵי Mechassephim: si præstigiatores uertas, nō uideo quid illi ad explicandum somnium adferre sua arte potuissent, quæ tota fallax & delusoria est. Quare eius loci interpres, Leui Gersonis filius, summus in illa gente philosophus, ait, Mechassephim esse eos qui artem proficetor alstorum, genios cœlo deducendi, atq; in characte res quosdam certis horis siderum quæ cursibus fabrefactos cōcinnatosq; pellicendi, & illectos in eorum hominū quos uelint, aut commodū aut in commodum incitandi, uel ad quæuis etiã alia officia adigendi, ueluti ad præstigiã significacionesq; rerum abditarū. Malachiæ cap. 3. uers. 5. mechassephim

& memaphim, id est, malefici & adulteri, coniunguntur. Ego uerò, si meum iudiciū etiã requiris, putarim illud uocabulum late patere, atq; ad quamuis magicam artem spectare: & in hac sententia uideo etiã esse uulgus Hebræorum. Video tamen Syros illa uoce uti pro λατρυγία, hoc est, rem diuinã facere, aut sacris operari, item precari suppliciter & magno studio. Et quia Syri sic illo themate utuntur, probabile est, olim Hebræos quoq; illos pristinos sic usurpasse. Sæpe enim fit, ut uocabulum aliquod in uicina conseruatum lingua inueniatur, quod è sua perijt. Sicut Ligures hodie lotum arborem aut fructum fabam Græcam uocant, Latini aut quid sit faba Græca, nunc ignorant. Secunda uox erat קַסָּם Kasam, ea uidetur, etiã Hebræis authoibus, peculiariter ad futurarum rerum præstigiã pertinere. Quare & in Græcis Biblijs ubiq; quod sciam, significatione uerbi κακῶν τῶν δαιμόνων, quod uaticinari significat, redditur: ueluti Deut. 18. Hierem. 27. & alibi: in Latinis uerò Biblijs (loquor autem semper de uulgari tralatione) interdum uertitur hariolandi, interdum diuinandi uerbo: ut in ijs locis quos iam citauit. Est autè etiã ubi in bonam partem accipitur, pro eo qui subtilioris ingenij sui perspicacitate futura præuidere aut conijcere potest, & quod factò opus est, perspicere. Sic enim utitur Isaias cap. 3. uers. 2. cum inter alios qui republicam conseruare apud Hierosolymitanos possent, istos etiã enumerat. Tertia חַשַׁפִּיחַ Onen, in Latinis Biblijs aliquando obseruare somnia, ut Deut. 18. & 2. Paralip. 33. aliquando augurari, ut Hier. 27. interdum etiã diuinare, ut Micheæ 5. uertitur. In Græcis uerò, nō nunquam καταρῶν, id est augurari, ut Hier. 27. plerunq; etiã ἀποφῶν, id est

Josephus Hebræus antiquit. Ind. lib. 4. cap. 8. inteligit eos qui uenenum usurpant. Vide post lib. 6. capite 21.

φαρμακία, φαρμακός, φαρμακός, unde Aristoph. φαρμακία δὲ ἐστὶν ἄλκι.

Kasam.

κακῶν τῶν δαιμόνων

Onen.

καταρῶν

ἀποφῶν

oracula edere, Michea 5. Veteres Hebræorum dicunt id uerbum ad eos proprie pertinere, qui temporum momenta superstitioſe obſeruant, atque alia fauſta rebus gerendis, alia infauſta præſcribunt.

Nahas.

Quarta **וְנָחָשׁ** Nahas, Deut. 18. & 2. Paralip. 33. Latine uertitur, obſeruare aurguria: Græcè uerò, ut ea quæ proximè præceſſit, *εὐνοϊσθῆναι*, uox eſt in Biblijs frequens. Hebræi dicunt, ad eas coniecturas accōmodari proprie, quibus rerum præſentium futurarumq; ſtatū nimis curioſa & ſanè delira religione cōijcimus ex fortuito quopiam euentu: uelut ex dextro aut ſiniſtro auium uolatu, aut animalis cuiuſpiam occuſu, uel membri nutu, tinnitu uē aut lapſu, ſternutatione item, ſingultu, cantu, criſtri motu: & quæ ſunt alia huius generis mille ſuperſtitiones apud mulierculas in uaniſſimo uſu.

Hebr. *מַגִּישׁ*
מַגִּישׁ
magiſtorum iuſtatores.

Quinta **חַבָּר** Habar, Latine incantare, Græcè *ἐνὰ δαίμων* traducitur. Vtūtur Hebræi ea, quando arcana quædam uerba à Magis muſſantur, quibus efficacia in eſſe mira putatur. Quale illud eſt Virgilij noſtri:

Frigidus in pratibus cantando rumpitur anguis.

Et ego uidi qui uerbis ſiſterent feras, teliq; iactum expeſtare cogerent: & qui ſædum illud & domeſticū animal quod Rattum dicimus, ſimulatq; conſpexiſſent, quouis loco quaſi attonitum aut ſtupidum ſubſiſtere, nec ſe loco mouere cōpellerent (ſiue id uiſu ſolo, ſiue incantatione effecerint) donec non ex inſidijs, ſed protenſa manu apprehenſum ſtrangularent. Quin & Dauid eiſcemodi miracula fieri per incantationes, ſatis uidetur de aſpide ſurda ſignificare, cuius mentionem facit Pſal. 57. aut iuxta Hebraicos codices, 58. Quo loco utitur uerbo iſto **חַבָּר** Habar: & ſimul etiam uerbo **וְנָחָשׁ**

Lahas.

Lahas, quod idem ſignificat,

Sexta uox **וְנָחָשׁ** Ob, plerunq; reddi-

Ob.

tur in Latina trãſlatione Python, aut Pythonicus ſpiritus: ut Deut. 18. Efa. 19. 1. Reg. 28. & 4. Reg. 23. ac alibi crebrò. interdum etiam, ſed ut mihi uide tur, minus proprie, magus: ut 2. Paral. 33. in Græca autè ſerè ſemper *εγγαστριμωτος*: niſi quòd 4. Reg. 21 & 23. interpretetur *θελητής*, & neliſcio an uſquã alibi. Significat uerò uox **וְנָחָשׁ** Ob, Hebræis utrem aut lagenam: unde & eos dæmonas qui obſcuris uocibus, ex ſemotiorib. corporis humani partibus, uelut ex axillis, aut ſeminarū pudendis reſponſabāt, quaſi ex utre aut lagūcula, **וְנָחָשׁ** Ob, aut plurali numero Oboth, ea gens uocauit. Græci uerò appoſita uoce appellarūt *εγγαστριμωτος*, aut *εγγαστριμωτος*, eo q, ex uentrib. hominū profarentur. Quã uocē Græcã imitati Latini

εγγαστριμωτου.
εγγαστριμωτου.
Part. 2. cauſ. 26. q. 1.

norū quidã, non ineptè uentri loquos dixere. Accōmodantur autè illa uocabula proprie ad ipſos malos ſpiritus: interdum tamen etiam ad ipſos homines qui illos patiūtur. Eius generis dæmonium nobilitauit olim apud Athenienſes quædam Euryclem magū, ut author eſt Ariſtophanes in Velpis: ubi ait, ſe ſuppoſitiujs ſuis comœdijs

Vide lib. 2. cap. 14.

multum commodi attuliſſe Reipub. Athenieſium, quas, Euryclis imitatus oraculum & morem, in aliorum poetarum uentres ingreſſus, clàm recitandas curarit. Ab illo Eurycle (ut doctiſſima commentaria Græca oſtendunt) uates eius generis poſtea diſti ſunt *εγγαστριμωτοι*, & *εγγαστριμωτοι*, uel etiam *εγγαστριμωτοι*. Puellam quoq; cuius in Actis Apoſtolorum cap. 16. ſit menſio, uentri loquam fuiſſe, author eſt D. Auguſtini in eo libro què de doctrina Chriſtiana compoſuit. Sed de hoc ſatis.

Ventri loqua.

Poſtrema uox Hebræa erat **וְנָחָשׁ** Iidoni, quã ab Hebræo uerbo **וְנָחָשׁ** iada, quod ſcire atq; cognoscere ſignificat, deduſtam puto: quanquam nō ignorem

rem

rem quas rugas Hebraei adferat de animalibus quodam terrigeno, humana forma, cui nomen Iadua fingitur, & cuius osse uaticineturij qui Iidonijs uocetur. Est enim illa gens nimis quam stulta, in eiusmodi anilibus delirij & fingendis & credendis. Vocabulum Iidoni uertitur Latine aliquoties Diuinus, ut Deuter. 18. Leuit. 20. & fortasse alibi: nonnunquam etiam hariolos, ut Leuit. 19. item 4. Reg. 23. Elia 19. Graece uero interdum *εμαντολός*, ut 2. Paral. 33. Leuit. 19 & 20. interdum autem *γυναιχίς*, quod illi quam dixi etymologiae appositissimum est, ut 1. Reg. 28. 4. Reg. 21 & 23. Est autem ubi uertitur, *δ' απε δ' ης ποσειδω*, qui est terra clamiter: ut Elia 8. & 19. Quod an ad oraculum est terra red ditu spectet, an uero ad manes sepulchris exciendos, quale 1. Reg. 28. narratur factum, non satis scio. Equidem putarim, uocabulum hoc Iidoni, omne daemonum uaticinantium atque responsa dantium genus complexi: illosque ab rerum omnium cognitione, quam proficitur, sic esse appellatos. eam uero quae hac proxime antecedit, dico *דא* Ob, horum certam speciem, ex uentribus scilicet, aut axillis, aut alijs secretioribus humani corporis partibus obscura uoce profantiu significare. Cuius rei uel id argumentum esse potest, quod in uniuersis Biblijs haec duae posteriores uoces, uix altera sine altera scriptae usquam habeantur: certe ultima haec Iidoni, nusquam omnino nisi mox post illam penultima. Atque ita fiet, ut illarum septem uocum quas commemorauimus, priores quinque ad hominum superstitiosas uanitates, aut ueneficia etiam, quibus uel res abditas cognoscere, uel miracula efficiere se posse putant, uideantur spectare: duae uero postremae, ad ipsa malorum daemonum, aut daemoniacorum hominum (ut sic dicam) oracula.

Hic praecipua illa horum monstro-

rum uox non erat praetermittenda, nimirum Hartumim. Sic eos dici ait Rabbi Leui, qui naturali modo mirabilia faciunt, aut facere censentur ab his qui eorum dexteritatem minus diligenter obseruant. Aben Esdra interpretatur, qui secreta qualitatuum rerum & naturae cognoscunt. At tales non fuisse, res ipsa docet, quum naturali potentia illi produci effectus, quales Exod. 7 & 8. legitur, nequiuissent. enim uero sic fuisset magi naturalium rerum periti, Deo grati, nihil in eius contumeliam praefractum molientes. At Hartumim in Exodo, potius magi fuisse infames: qui ut diaboli mancipia, nihil non praestigij daemoniacis conati sunt, impiorum oculis rerum simulachra obijcientes, ut Mosi & Aaroni legatis Dei, fides derogaretur: qua ratione praestigiatos dicendi potius essent. Est autem aliarum nationum uocabulum, ab Hebraea lingua alienum & peregrinum, uisurpatum tamen ab Hebraeis, uelut Genes. 41. uers. 8. & uers. 24. item Exod. 7. uers. 13. & uers. 24. & cap. 8. uers. 7. & uers. 18. & cap. 9. uers. 11. Adhaec Daniel. 1. uers. 20. denique Daniel. 2. uers. 2. D. Hieronymus in Gen. uertit Coniectores: in Exodo, Maleficos. Et sane Exod. 7. uers. 13. qui primus uocantur Hachamim, id est sapientes, & Mechassaphim, hoc est malefici, ut quidam uolunt, mox dicuntur illi ipsi Hartumim Mezeraim, hoc est, incantatores Aegyptij: unde colligi potest, quales sunt Hartumim. Idem in Daniele interpretatur Hariolos. Rab. Isaaci Nataris sententia est, hoc nomine uocatos esse ab Hebraeis quosuis qui inter gentes singularem profitebatur sapientiam, praesertim quum ea ad superstitionem pertineret.

Nostri adhuc Germanis uno eodemque nomine Zauberer nuncupatur magus, ex professo illufor, & frequenter eruditus, saga uel Lamia ob meris

Magni illufor, & Lamia delusa est uen. fani. 10. deis nauibus

imbecillitatem & corruptam phantasmiam à diabolo delusa, & uenenum studio usurpans ueneficus. Hinc euenit, ut quando sagarum fit mentio, uel ueneficorum, mox Pharaonis præstigiatores, longè à sagarū & ueneficorum actionibus alienos opponant, æquiuoco Germanico falli. Proinde omnes scriptores Germanicos, quotquot me hætenus in ea lingua legisse contigit, grauiter in hoc argumenti genere impegisse, etiam si speciosos librorum foribus præxerint titulos, atque sacre Scripturæ testimonia produxisse uideatur, palam testari minimè pudent: maximè quòd in aëre turbando morbisq; cõsiliandis nimium eos Lamijis tribuere, gladiumq; stricū & facies inflammandos crudelissimis carnificibus sine iudicio, discretionè, uel ulla commiserationis nota imprudentiùs ministrare uideam. In ea opinionum uarietate, ne tenebras offundat nominum cõfusio, ad hoc nostrū institutum uarijs de causis libuit, Magum infamem à Lamia & uenefica feiungere: ut clarius, exulceratissimo hoc nostro seculo, & in hoc negotio, adhuc tam indocto, res innotescant (cui usui uoces seruire oportet) & hi 30 internoscantur de quibus mihi sermo est: atque palam uideatur, ubi ab aliorum malè inolita opinione, rationis & sacrosanctæ Scripturæ basi innixus firmisimè, non temerè dissentiam. licet his hominibus, ac eorum artibus, quædam esse communia non dissitear.

QVID MAGVS INFAMIS, γουρτα & βουρτα.

Caput II.

Magus infamis.

Magi itaque infamis nomen generalius erit, nec tam angustis constrictum cancellis: Lamiarum uerò & ueneficarum appellatio, strictioribus circumscribetur limitibus. Magum enim nuncupo, qui à de-

Magiā Ac-

mone uel ab alijs, aut è libris uoluntariè edoctus, præscripta aut barbarorū ignotorum aut cognitorū uerborum formula recitata, submurmurata, applicatæue, uel charactèribus quibuscūque, aut exorcismis, dirisq; execrationibus aut ceremonijs, solennibus ritibus, aut rebus plerisque adiunctis, proprio arbitrio, dæmonium in præstigiolum, fallax, uel alioqui ludicrum ministeriū, illicitè euocare conatur, ut asciticia sese uel conspicua ostendat imagine, uel aliter prodatur, ad quæsitæue uel uoce uel insurro respondeat, uel picturis, uel notis, uel quocunq; alio modo: uel qui aliud opus, simili ratione præter naturæ legem, perficere nititur. Sub hoc etiam nomine illos omnes comprehendere, qui ab Hebræis, Græcis & Latinis hic uarijs dicti nominibus, superstitiosè modoq; uenturo futura prædicunt.

Magorum artem omnem ac potentiam aspirationibus dæmonum constare, perhibet Laetius: à quibus inuocati, uisus hominum præstigijs obcæcantibus fallunt, ut non uideant ea quæ sunt, & uidere se arbitrentur ea quæ non sunt. Sic Clementis & fratrum oculis effascinarat Simon magus, ut patris Faustini uultui facies uideretur impressa Simonis: Petrum uerò deludere poterat minimè. Hoc uerè incantare, fascinare, effascinare dicitur: γουρτα & βουρτα, uel etiā βουρτα & βουρτα, (quanquam duæ hæc uoces minus generales existant) qua dictione Paulus usus est: O' insensati Galatæ, τίς ὑμᾶς ἐβούρτα: quis uos incantauit, & oculis ueluti præstigio imposuit, ut non crederetis ueritati? De oculis delusis Paulum intellexisse, testatur sequentia. Est autem planè præstigijs genus, ut id quod sit, non uideas: tum quod non est, te uidere putes: ita uisus intuentium præstringitur, Fascinum.

num

γουρτα & βουρτα
auspicatū
lauri apud
Flelorum
de Histor.
Actiopic
ex Acti
uogorū
id est, magi
antistes, dup
plicem faci-

Li. 2. ca. 15. de
Orig. error.

Clem. lib. 10.
Recog.

incantare.
Fascinare.
γουρτα &
βουρτα.
βουρτα &
βουρτα.
βουρτα &
βουρτα.

Præstigiū.

Fascinum.

num id, fascinationem, incantationem, maleficium uel carmen appelles licet:

Magiam uoce Perfica, magicen, magiam infamem, magicam artem, immundorum spirituum commercijs in-

Magia infami.

inuidi. auspicatam: Græcè *επαολλει* & *επαολλει*, quasi dicas excantatricem: uel cele-

briori uoce, *γυνταρ*, incantationibus & carminibus nefariae curiositatis arte

compositis concinnatam, quam homines nesciunt uocabulo etiam *βουργια* uocare

audent, licet quodam discerniculo: quasi illius cultores, ut artibus illicitis

dedito, putent damnandos: huius uero patronos, laudabiles, quamuis utri-

August. lib. 10. de Ciuitate Dei.

que sint ritibus daemonum fallacibus obstricti sub angelorum nominibus.

Quandoquidem & Porphyrius quandam quasi purgationem animæ per

theurgiam, cunctanter tamen & pudibunda quodammodo disputatione

promittit: reditum autem ad Deum hac arte præstari cuiquam, inficiatur

omnino. Quibusdam uero consecrationibus theurgicis, quas *τελεται* nuncupant, idoneam fieri atque aptam susceptionem spirituum & angelorum ad

uidendos deos (uel certius, meo quidem iudicio, daemonum colludentes) arbitrat. Hanc & Augustinus rejicit.

At *μαγία* esse boni, ad bonum aliquod, daemonis aduocationem, Græci quidam fucio illito uolunt: cuiusmodi fuerunt Tyanei Apollonij uaticinia.

μαγία quorundam Græcorum.

γυνταρ autem mortuos excitare: unde etiam *επαολλει* id est a luctibus, deducunt, qui ad sepulchra ed noctu assueverunt, atque noxios daemones in

subsidium permouere & excire credebantur: & ob id illa aspergine lustralis aquæ & tædarum igne experiabantur, ne daemones ea uel obsiderent, uel læderent. Hanc artem omnium placita legum exterminant exaceranturque.

Hinc inter sacrilega Manassis regis stagitia, quibus Deum irritauit, connumeratur, quod fuerit maleficus, magiam exercuerit, & Pythonem consulerit.

meratur, quod fuerit maleficus, magiam exercuerit, & Pythonem consulerit.

MAGIAE ORIGO, ET QVI

primi eius cultores: insuper Magia libri patribus falso inscripti.

Caput III.

Huius artis originem ab angelis præparatoribus deducit apud Clementem Petrus lib. 4. Recog.

Laſant. Eusebium

referens, eos docuisse homines, quod daemones artibus quibusdam obedire mortalibus, hoc est magicam inuocationibus cogi possent: ac uelut ex fornace quadam & officina maliciae, totum mundum, subtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleuerint. Ita

introducunt diluuium. Cham uero superstitis Noe filius, cuidam ex filijs suis, qui Mesiam appellabatur (à quo

Nō multo fecus Berosus scribit.

Ægyptiorum & Babyloniorum & Persarum ducitur genus) male compertam magicæ artis tradidit disciplinam. Hic gentes quæ tunc erant, Zoroastrem appellauerunt: admiratæ primum magicæ artis authorem, cuius nomine etiam libri super hac plurimi habentur.

Hic à demone, quem importunius fatigabat, igne succensus concrematur. Huius cineres, tanquam fulminei ictus reliquias, colligentes hi qui erant primo decepti, deferunt ad Persas, ut ab eis tanquam diuinus à celo lapsus ignis, perpetuis conseruaretur excubijs, atque ut celestis Deus coleretur. Plura ibidem: & quomodo hinc templa sint constructa, imagines erectæ, mysteria, ceremoniæ ac sacrificia instituta, ut eo licetius peccarint homines, idola nec uidere, nec audire, nec in aliquo moueri scientes. Sic Plinius quoque in Perside à Zoroastre (qui Persa Oromasæ filius erat, quem aliqui filium Noæ Cham putant) ortam magiam commemorat: fufius eius originem, quando & à quibus cepit, & celebrata fuerit, enarrans, Iustinus in sua Epitome

Li. 30. cap. 1. Berosus

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

hunc

Athenaus ex Clidamo, lib. 9.

4. Reg. 21. 2. Paral. 31.

August. de

civit. Dei li. 21. cap. 14.

Volaterr. lib. 10. cap. 4. Oris. lib. 1. ca. pite 4. Phis. singul. lib. 1. cap. 6. Suidat.

Ranissus.

In suis reuelatombus.

Zamolxis Pythagoreus dicitur Straboni lib. 16.

Magi. Cibra. Alma dalé & Al. ibid. de eff. fectu prote. Aug. radi. i. Joan. Fr. P. cus lib. 7. cap. 1 & 6. ex pro. fesso.

Curt. lib. 6. Philostr. in vita. Apoll. 211. Volaterr. lib. 13. ca. 8. Anthrop. Dion. Nicom. et Xiphilium in vita

huc Zoroastrem, qui magicam reperit artem, & de eadem centum millia uer suu ab Hermippo commentarijs illustrata composuit, Bastrianoru regem fuisse scribit, qui (teste Eusebio de Temporibus, & in decimo de Preparati one Euagelica) plus 800 fere annis ante tempora Troiana fuit, quo etiã tem pore Abraham & Ninus, quicum bella gessit, uixerunt, cum ageretur annus ab orbe condito bis millesimus ac cen tesimus & octogesima quintus. Morics Assyrijs prædixit, si cineres suos cõser uarent, ipsorum regnum non peritu rum. Præceptorem in hac uanitate ha buit Agonacem, quem aliquot annoru millibus ante Troianu bellum fuisse celebrem, quidam sentiunt ex Cosmo graphica supputatione, qua Troiam annis 4020 post mudi creationem ca ptam numerant.

Methodius scribit, anno 340 Iared surrexisse uiros malæ artis inuente res, iniquos & omni nequitia plenos, ex filijs Cain, ut Iobeth & Tholuscol filios Lamech, qui cæcus fuit, quorum dominatu diabolus eos conuertit ad omne genus magicarum artium.

Zabulum & Zamolxidè in illicitas artes pronos, hanc primos excogitasse, uel potius propagasse, ut à patre dia bolo haud dubie natam, ferunt alij.

Horum uestigia sequuti sunt Alma dal, Alchindus & Hipocus ex Arabu turba, Apuscorus, Zaratus & Cobares apud Medos, Marmaridius apud Babylonios, Zarmoceniidas apud Assyrios, Abbarisitè apud Hyperboreos, Thesphetion apud Æthiopes, Arnuphis apud Egyptios, Iulianus apud Chaldæos, uocatus Theurgus, filius Iuliani philosophi, qui lib. 4. de demo nibus scripsit, sub M. Antonino: Cam byses & Zamares, Charondas, Demogorgon (alijs Damigeron) Eudoxus, Hermippus, Gobrias, extiterunt & a

lij clariore antistites, ut Trismegistus Mercurius, uel Hermes, qui tempore Mo sis uixit apud Pharaonem, quem mare rubrum absumpfit: Apollonius Tyaneus, Dardanus, Gog Græcus, & Germa Babylonicus.

Recentiore uerò magiam (quam Cypriam dixere) ex Perside inuectam esse in Græciam, prodiderunt Græci, à quodam Hostane Persa, qui Xerxem bellum Græciæ inferentem comitatus, semina artis portentosa undique sparsit, infecto quocunq; com meauerat mundo. Hunc ad rabiem, non audiatem modò scientiæ eius, Græcorum populos egisse, asserit Plinius. Inde Hostanes secundus, Alexã dri Magni comes, artem hanc illustra uit. In uniuersum deinde orbem magiæ studium est translatum. Hanc & coluere Antisthenes Atheniensis, discipulus Socratis, & Diogenis præceptor, author librorum de arte Magica: Onomacritus apud Athenienses Musæi socius, Athenis ab Hipparcho expulsi: Thrasyllus etiam ob huius peritiam Tiberio Cæsari admodum gratus: Sempronius Rufus, natione Iberus, præstigiolorum nomine à Se uero Imperatore in insulam relegatus, deinde ab eius filio Antonino reuo catus: Ceteius quoq; Hermogenes, Philetus, Cyprianus qui D. Iustinam uirginem Aglaio amatori frustra conciliare nisus est: item Didius Iulianus, & Antoninus Heliogabalus.

Porphyrius à posteriore gentilitate maximè cultus, & inter Platonicos ob excellentiam philosophus cognomi natus, sed hostis ille Christi alophos uel misosophos potius appelladus, cuius præceptor Plotinus Italicæ scholæ Platonicæ patronus, ut Iamblichus Ægyptiacæ, & Proclus Asiaticæ: hic habitus omniu Platonis mysterioru con sultissimus, cuius librum de Sacrificio

& ma

Antonin. philosophi. Suidat. Crimt. lib. 5. cap. 11. Fulg. lib. 8. cap. 11.

Philostr. in Apollonij uita.

Volaterr. lib. 13. cap. 4. Aduersus Apollonij Tyæ. magica. Picus lib. 7. cap. 10. Cibra. Porphyrium & illius lib. de responsis idem li. 7. ca. pite 4. Plin. lib. 30. cap. 11.

Volaterr. lib. 13. ca. 3. Anthrop. Herodot. in Polyhymnia Dion in Tiberio.

Dion & Xiphil. in

Antonino.

Capitolinus.

Spartianus.

Volaterr. lib. 13. Anthrop.

Dion & Xiphil. in Antonino.

Porphyrius.

Plotinus.

Iamblichus.

Proclus.

Joan. Pic. li. 6. de Præm. diuina.

& magia non minus grauius q̄ acerbè perstringit Ioannes Franciscus Picus lib. 7. cap. 5. de Pregonione superstitiosa. Hi simul operam dedere, ut cū studio & labore insanirēt, philosophi aliq̄ sua laude digni, Amphionē quoq̄; Thebanū & Orpheū magicis artib. ualuisse, tradit Pausanias. His adde Apuleium Medauresem nō alia de causa fctū in asinū fuisse cōmutatū, q̄ ob magi carū uanitatū peritiā: item Artepheu, qui in Compēdio studij Theologiē affirmat, se peragrasse omnes Oriētis regiones exquirendæ sapiētiae gratia, & ad Tantalū peruenisse in aureo throno sedentem, deq̄; cœlestibus, de natura, de moribus docentem, qui nihilominus ab Artepheio fit doctus.

Illustrata hæc magia est, & ferè ab soluta à Democrito Abderite, qui Dardani Ægyptiorū magi peritissimi libros de Magia cōscriptos, & in eius monumento additos eruit, atq̄; iustis cōmentariorū uoluminib. ex disciplina Apollonicę Captidensis & Dardani Phœnicum explicauit. Ab illo Dardaniæ dicuntur artes. unde Columella:

At si nulla ualet medicina repellere morbum, Dardaniæ ueniunt artes. — Et Choastes apud Valerium Flaccum:

Maximus hos inter Stygia uouit arte Choastes. Irē: Harcalo non pauisus foctas mulcere leuans. Et apud eundem:

Necnon serpentes diro exarmare ueneno Doctus Atyr, taçtuq̄; graues sopire chelydros, Ac dubiam admoto Jobolem explorare cerasse.

Eodem Dardani exemplo duodecim libros à se de hoc prestigiarum genere concinnatos, in sepulchro secum recondi uoluit Numa Pompilius, rex & pontifex Rom. Extant & de hoc artificio Hermetis libri.

Non hic erant prætermittendi præstissimi philosophi, Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato, qui ad hanc artem discendam (Plinio autho-

re) nauigarūt, exilijs potius quàm peregrinationibus susceptis. Hanc reuert si prædicarunt, hanc in arcanis habuerunt. Quin & Pythagorā, Platonemq̄; ob eam capeßendā Memphiticis uates accessisse, & penè totam Syriā, Ægyptum, Iudæam, & Chaldeorū scholas perlustrasse, compertum est. Enim uerò hãc apud Chaldeos, religionem

etiam in sapientiā philosophicā commutantes, Assyrios, Persas, Arabes, Æthiopes & Indos plus ab initio cultam fuisse atq̄; celebratā, quàm apud ullas alias gentes, constat. Ægyptios adhuc, natura superstitiosos, ac in aniles fabulas & histrionica cōmentata religionem uertentes, in primis ea claruisse, quodd potissimum apud eorū demonū uiguerit cultus; quibus nihil studio maiori fuit unquā, nihil prius, quàm ut quibuscunq̄; possent modis, à uera Dei & naturæ contemplatione abreptos, transfuseros homines suis illaquearent uafrauentis. Ita Græci amates & perquam studiosi nouarum & ingeniosarum inuentionum, in Pyrronias disputationes religionē transfuderunt: quemadmodum Romani dominationis natura cupidi, eam ad suos similiter inflexerunt attemperaruntq̄; affectus, & imperio conformarunt politico: qua ratione utriq̄; demonum artibus manū quoq̄; pronius dedere. Extitēre & Choatæ populi, incantatores nō uulgares, quorum lacus iuxta Mæotim, Plinio teste. Valer. Flacc. lib. 6. Argonaut.

Centoras & diros magico terrore Choatæ.

Neuri Scythiæ populi incantatores quoque habiti famosi.

At quamquam naturalem magiam plerosq̄; eorum authorū coluisse obijciatur, plurimum tamen eosdem superstitutionis impiæ infamisq̄; magiæ admiscuisse compertur: ut naturalis illa goetiæ & theurgiæ illecebris con-

Plutarch. de uita Numæ. Contra monstra Pythagoræ facta scripsit Timotheus Philusianus.

Ægyptij natura superstitiosa.

Syluius lib. 1.

lib. 30. cap. 2.

*Naturalis
magia quid,
& eius com-
mendatio.*

fusa, malorumq; dæmonum impostu-
ris irrecita, non satis secernatur. aliàs
penitissima illa naturalium rerum ab-
strusarum speculatio & cognitio, uera
nimirum philosophia, fauētiorq; ma-
gia, à sapientibus solenni plausu exci-
pienda, colendaq; , à me hic non ele-
uatur, cui etiã nulla ex parte quic-
quam derogatum uolo. Rabini He-
bræorum asserunt, antiquos patres ad
fanhedrim, hoc est, consilium & iudi-
cium magnam admisisse neminem, ni-
si magiæ peritum, & gnarum septua-
ginta linguarum. Adhæc quos Græci
sophos aut philosophos, Chaldæi etiã
magos uocant, ut in Daniele testatur
D. Hieronymus: hos commendat
ueritatis historia, Matth. 2. momentũ
enim, locumq; nati filij Dei, ex prophe-
tijs, quas in illo regno & Babylonico
Israeliticæ captiuitatis tempore spar-
serat, stellæ monitu agnoscunt. Quam
quidem stellam nõ fortuitò illuxisse,
neque ex materia physica naturæ du-
ctu inflammata exarsisse, uerũ diui-
nitũs accẽsam, ut Christi natiuitatem
designaret, ipsosq; ad locum in quo
erat deduceret, intelligunt. Superio-
rum uerò infamia uel hinc magis elu-
cescet, quòd in Diuinationibus Cice-
ro scribit, in Persis augurari magos, &
diuinare, congregariq; in phano com-
mentandi causa, atque inter se collo-
quendi. Et quòd grauius multò est, in
lib. de Sacrificio & Magia Proclus, dũ
hanc naturalium sympathiam cognati-
onemq; , & si uoles, compassionem
latissimè demonstrat, etiã numinum
aduocatione uti solitos magos, per hu-
iusmodi rerum consensum, tradit. Eos
quoque multæ idololatriæ occasione
dedisse, fabricatos temerè superstitionum
& falsæ credulitatis plurima gene-
ra, testatur Laërtius. Ex quo artis li-
quet ignominia, quòd numinis appel-
latione prætexta, ad dæmonum in cli-

nans uersutias, impeditissimis & ipsa
erroribus obrepta, minus prouidos in
interitum præcipites rapiat.

Sed utinam posterioribus Magis ea
mansisset religio, quæ Magorũ Persarum
erat, & Ægyptiorũ sacerdotum,
& Druidum Gallorum: qui nefas esse
arbitrabantur, ea magiæ sacra literarum
monumentis committere, ne uul-
go innotescerent. Ita tandem fuisset
sperandum, illud prodigiosum diabo-
li artificium, atq; generi humano exitio-
sum, prorsus interitum: quem-
admodum & iam Theologis & Medi-
cis quocunq; moliminis genere con-
nandum, ut artium hæc perniciosissi-
ma, fraudib. plena, è religionis nostræ
factis quàm longissimè exulet, & è di-
uinæ Medicinæ castris omnino pro-
cul exterminetur, quum utranq; suis
fucatis exorcismis, barbaricarum uo-
cum preculis, obsecrorum nominum
recitatione, sacrosancti eloquij abusu,
ligaturis, periaptis, carminibus que ad
salutis & uitæ hominũ perniciem con-
spurcarit, sicuti apud Indæos secretio-
rem diuinæ legis interpretationem
Cabala nũcupatam, identidem ab ea
defœdatam uitiatam que legimus: ut
Cabalifica eiusmodi magia, Christiũ
incõparabilia effecisse miracula, astru-
ere non exhorrescant perfi diudæi.

Et hodie adhuc titulis, quos præ fo-
ribus splendidos suspendunt hi magi,
ementis circumferuntur libri sub no-
minibus Adæ, Abelis, Enoch (quem di-
uiniorem ante cæteros fuisse asseruit
uetustas) item Abrahamæ, Aaronis, Dan-
ielis ob fœmiorũ explicationem, So-
lomonis (in signi coniectura ita ex Io-
sepho auguratur sacrilegi, indoctis au-
ribus irrepentes) adhuc Zachariæ Ba-
bylonij, Pauli, Honorij, Cypriani, Tho-
mæ, Hieronymi & Eboracensis cuius-
dam: ut ob speciosa hæc nominũ le-
nociuia magis arrideant, illiciant que,
& ci.

*Cabala à ma-
gia infami ut
istata.*

*Libri ma-
gi.*

Enoch.

*Lib. 8. antiq.
Iud. cap. 2.
Vide sequen-
ti lib. 7. ca. 22.
eam de Solo-
mone opisto-
nem sciti di-
lutam.*

& citius fidem fortiatur. Verum acrius inuenti, aperte se prodiit horum furciferorum circulatorum q; fallax præstigiū, & nostro quo iam pridem confisa sese profitentur ipsa uolumina. Ioseph quoque Israelis filio, ex peculiari Dei munere uaticinanti, somnia interpretanti, in fratrum ministerium à prouidètia diuina segregato, Christi que typum gerenti, eam aspergit maculam Iustinus, illum magicas nouisse artes, easq; ad Mosen & reliquos peruenisse scribens. Idem de Mose tradit Plinius, & Tacitus: quem etiam Ægyptum sacerdotem dixere nō ualde diligentes (teste Capnione) quidam rerum scriptores, ut Strabo Cosmographiæ libro sexto decimo. Magū item & fallacē eum appellat Popsidonius, & Lyfimachus, & Apollonius Molon, & plerique alij, similiter Apion: quos mendacij, ignorantia & infania insimulat Iosephus multis argumentis. Eam labem in primitiua Ecclesia quoque multis Christianis illeuerunt gentes, qui tantum differebant à magis, quantum à tenebris lux, à mendacio ueritas, ab ima uanitate, summa & sincera pietas. Hos Origenes defendit. Nec sanè illud mirum, quū plures ab hæreticis & impostoribus libros sub titulo Seruatoris nostri Iesu fuisse editos, non solum Hieronymus in 13. Ezechielis commentario testis sit: sed & Augustinus in lib. 1. de consensu Euan gelitarū affirmet, fuisse gentiles quosdam temporibus suis, qui iactarent se uidisse & legisse libros aliquot Christi ad Petrum & Paulum, in quibus scripta esset summa totius artis magicæ, 40 ex cuius peritiis Christus, dum uiuere, tot tantaq; miracula edidisset: quorum infaniam quatuor argumētis eodem in loco breuiter refellit.

Ex magis
ulti hæreticorum
prodiere.

Ex eo magorum collegio etiam ingens hæreticorum numerus in Eccle-

siam irrepfit, qui sicut Iannes & Mambres restiterunt Moysi, sic & illi Apostolica ueritati oblatrarunt. Horum princeps exiit Simon Samaritanus, qui Romæ sub Claudio Cæsare propter hanc rem statua donatus est, cum hac inscriptione: SIMONI SANCTO DEO. hic tādē uelut in aere uolās, à dæmonib. uectus, Petro orante, exaltatus dilabitur, misereq; interiit. Eius blasphemias prolixè recensent Clemens in Itinerario, Irenæus, Egesippus lib. 3. de excidio Hierosolymit. capite 2. Eusebius, Nicephorus lib. 2. Eccles. hist. cap. 27. Ambrosius in Hexametro, Fulgosi lib. 8. cap. 11. Menander magus Simoni successit, ipse quoque genere Samarita: neque solum eius expressit impietatem, sed longè superas, maioribus portentis efferebatur, sese seruatorem dicitās ex olympo ad cœlum demissum, docebatq; nullo pacto angelos ab hominibus uinci aut cogi posse, quā artis magicæ disciplina & baptismo, ab eo traditis, ex quibus immortalitatem humano generi prouenire asserbat. Quæ omnia ex libris Irenæi refert Eusebius lib. 3. Ex illo Simone tanquam ex hæresum seminario, pullularunt per multas successiones, monstrofi Ophitæ, turpes Gnostici, iactantes omnem intelligentiam libi datam non cœlitus, sed à spiritu impostore & uentriloquo: impij Valentini, Cerdoniani, Marcioniste, Montaniani, & multi alij hæretici, propter quæstus & inanis gloriæ aucupiū mentientes aduersus Deum, nec quicquā utilitatis aut beneficiorum conferentes hominibus: at decipientes, & in errorem perniciem que precipitantes. Huc pertinet famosissimi magi Cynopis historia, quicum Iohanni Euangelistæ, iussu Domitiani, in Pathmo insula, quæ est una ex Sparadibus, exulanti, controuersia erat. Exempla quoq;

2. Timoth. 3.

Simon Samaritanus, hic regnum seminarium.

Abdiss episcopus Bab. lib. 1. certam apo. sol.

Vide lib. 5. cap. 4.

leguntur apud Iosephum libro 20. antiquitat. Iudaic. capite 6.

QVI MAGIAM INFAMEM postea colatere, & sineſtus quorundam interitus. Cap. 1111

Superiorum magorum nugamenta itidem insulse sequuti sunt, Ap-pion Grammaticus, Iulianus apostata, Robertus Anglicus apud Heluetios miserè mortuus, Rogerius Ba-

In Rogerium Bach. scribit Ioan. Franc. Picus lib. 7. cap. 7. & contra Petrum Apon. & Alberti li. 4. cap. 9. & lib. 7. cap. 5. & 7. de Preuol. superit. uelut & aduersus Indorū Brachmanum & Gymnosophistarum Aethiopum magice, ca. 9. li. 7.

Lib. 1. de herbo mirif.

Zaroes & Arphaxat Magi fulguris acti mortui.

chon, Petrus Aponensis Conciliator dictus, Albertus Teutonicus, Arnoldus de uilla noua, Anselmus Parmensis, Picatrix Hispanus, uel author libri ad Alfonso sub Picatricis nomine, Cicchus Asculus Florentinus, & plerique alij obscurioris nominis scriptores, deplorati certè ingenij homines: qui quum se magiam tradere pollicentur, non nisi aut delirametra quædam, nulla ratione subnixta, aut superstitiones, pijs omnibus indignas congesserunt: quorum plures etiam in hac arte florentissimos, fama multatos, & quàm miserimè hoc mundo defunctos fuisse, se partim cognouisse, partim testantibus fidelissimis hominibus audiuisse, asserit eximium illud olim Germaniæ decus Ioannes Reuchlinus, linguarum peritissimus. Quædoq; enim eiusmodi societatis iure deuinctos, uel ancipitibus falsis uè præstigijs ad mētendum permotos perdunt dæmones, & iudicibus uinciendos, excarnificandos, enecandosque produūt: uel ipsi tragico aliquo tristiq; supplicio interemptos abripiunt. Solent tali quidem honore & remuneratione, tenebrarū potestates suam afficere clientelam. Ita Zoroastrem absumperunt flammæ, ac Simonem magū altissimus casus. Zaroes & Arphaxat magos in Persidis ciuitatibus Iudificantes homines, ipsa hora martyrij Simonis & Iudæ apostolorū fulguris ictu exustos fuisse, tradit Abdias Bab.

episcop. lib. 6. certam. Apostol. Sic & Cynopem magorū principem, Ioanne euangelista orante, fluctus absorpisse legitimus. L. Piso primo Annalium auctor est, Tullum Hostilium regem, ex Numæ libris, eodem sacrificio quo Ioanem cælo deuocare conaretur, quoniam parum ritè quædam fecisset, fulmine ictū. Amphiaras Argiuis uates & augur, cauere sibi non potuit, quin primo die quo Thebas ueniret, hiatu terræ absorberetur. Maxentius Imperator artibus magicis (quibus exercendis erat aptior quàm Imperio) deditus fuit, & mulieres pregnantes interdum secuit, aliquando infantum recens naturam uiscera inquisiuit. Quædoq; arcanis quibusdam rationib. dæmones acciuit, eorumq; responsis belolum, quod sibi à Constantino & Lycinio parari senserat, amoliri conatus est. At quod hic sui conatus impij fortitus est autoramentū? Viduus aliquot à Constantino prælijs, cum suis tandem in flumine mersus perijt, ponte Miluio rupto, quem scaphis coniunctis, ut transire posset, ipse fecerat, & in proprium appararat exitum. Christiani dixere, interitum Maxentij similem fuisse Pharaonis penæ.

Scribit Olaus Magnus li. 3. cap. 4. de gent. Septent. quoddam Methotin quiddam arte magica insignis, excellentem fidæ dignitatis, uel potius diuinitatis opinionem sibi assumens, simplicium animos præstigio sæ artis fama seductos, ad prestigiosa libamenta sibi pendenda adduxerit. Hic cum esset summus eorum pontifex, sacrificia ceremoniasq; ita distinxit & ordinauit, ut discretus superum cuiq; cultus & libatio obseruaretur, asserens eorum offensas communibus sacrificijs aut permixtis ceremonijs expiari non posse. Tandem sceleribus eius detectis, concursu populū occiditur: occisusq; peti-

Cynops magus à fluctibus absorptus.

Statius in Thebaidæ.

Ench. lib. 90. cap. 90.

Methobius magus occiditur.

stifera cadaveris sui contagione pluri-
mos perimens, tumulo extrahitur, ac
palo infigitur, quem admodum uani-
tatis ipsius meruerant præstigiæ. Ere-
iusdem libri cap. 18. hæc narrat: Cole-
batur etiam inter alia Aquilonis numi-
na, magus quidam Hollerus nomine,
nō minori fraude, quā singulari su-
perstitione, diuinitatis opinionem &
cultum sibi in gente curiosa uendicās.
Is siquidem parem cum Othino am-
plitudinem in medio deorum affectu-
tus, ad eō armorum & præstigiarum u-
su clarus euasit, ut ad traiicienda ma-
ria esse, quod diris carminibus bbsi-
gnauisset, nauigij loco uteretur: nec
legnius eo, quā celerrimo uelorum
uentorumque usu, præiecta aquarum
impedimenta superaret. Tandem que
ut diuinitas eius ostēderetur esse mor-
talis, ab æmulis suis truculentissima
morte est interemptus. Præterea Od-
donem, Danicū piratam maximum,
tradit absque carina altum pererrasse
mare, & hostilia sepe nauigia concita-
tis carmine procellis euerisse: ac po-
stremo peritiorē hoste circumuētum,
urgite submersum esse, qui marinos
uortices præstigijs carminibus olim
calcare consuevit.

Ioannes Faustus ex Kundling oppi-
dulo oriūsus, Cracouiæ magiam, ubi
olim docebatur palam, didicit, eamque
paucis annis ante quadagesimum su-
pra sesquimillesimum, cū multorum
admiratione, mēdacijs & fraude mul-
tifaria in diuersis Germaniæ locis e-
exercuit. Inani iactantia & pollicitatio-
nibus nihil non potuit. Exemplo uno
artem ea cōditione Lectori ostēdam,
ut se non imitaturum, mihi prius si-
dem faciat. Hic sceleris ergo captus
Baroburgi in Mosæ ripa ad Geldriæ
fines, barone Hermannō absente, mi-
tius ab eius sacellano D. Ioanne Dor-
stenio tractabatur, quod huic uiro bo-

no, nec callido, plurium rerum cogni-
tionem artesque varias polliceretur.
Hinc & tam diu uinum, quo Faustus
unicē afficiebatur, promptit ille, do-
nec uas euacuaretur. Quod ubi Fau-
stus intelligeret, atque Grauiam sibi
abeundum esse, ut raderetur barba, di-
ceret alter: uinum is si adhuc curaret,
artem denuō promittit singularē, qua
citra nouaculæ usum, tolleretur bar-
ba. Conditione accepta, arsenico con-
fricari eam citra ullam præparationis
mētione m iuber: adhibitaque illinitio-
ne, tanta successit inflammatio, ut nō
modò pili, sed & pellis cum carne ex-
ureretur. Cum stomacho idem ille mi-
hi facinus hoc nō semel recensuit. Al-
lius mihi nō incognitus, barba nigra,
reliqua facie subobscura, & melācho-
liam attestante (spleneticus etenim e-
rat) quum Faustum accederet, incun-
ctanter hic ait: Profectō te sororium
meum esse existimabam, pedibus tuis
mox obseruatis, num longæ & incur-
uæ in ijs prominerent unguilæ: ita hūc
dæmoni assimilans, quem ad feingre-
di arbitraretur, eundemque affinem ap-
pellare consuevit. Hic tandem in pa-
go ducatus Vuirtenbergici inuentus
fuit iuxta lectum mortuus inuersa fa-
cie, & domo præcedenti nocte media,
quassata, ut fertur.

Ludimoderator apud Goslarienses
ex Fausti magi, uel uerius in fausti ma-
li doctrina instructus, modum quo car-
minibus in vitro coerceretur fatan, di-
dicit. Ut itaque impediretur à nemi-
ne, die quodam in syluam abiit: ubi in
magica execratione aberranti appa-
ruit dæmon horrenda admodum for-
ma, oculis flammeis, naribus ad cornu
bubuli morem intortis, oblongis den-
tibus, aprinis non dissimilibus, genis
selem referentibus, & in uniuersum
terribilis. Hoc idolo terrefactus hic
prosterntur, iacetque horas aliquot se-

mimortuus. Tandem respiranti non nihil, atq; ad ciuitatis portas progredi enti, quidam familiares obuij, uultus mutati, pallorisq; causam rogant. Hic tremens & uelut furibundus obmutuit, domumq; ductus horrédos edere sonos, & profus insanire cœpit. Anno tandem exaeto fari denuò incipit, & ea specie sibi dæmonem apparuisse narrat. Cœnæ uerò Dominicæ communionem ubi tum celebrasset, tertio pòst die se Deo commendans, calami tofæ huic uitæ ualedixit.

Quidam item magus in pago uix ab Ithena oppido dimidium miliare, medicinam fecit: liteq; inter hunc & uicinum fabrum lignariū orta, hic alterum cōuicijs acerbioribus irritauit. Post menses aliquot periculoso afficitur morbo faber, priusq; offensæ ueniam precatus, magi opem implorat: qui dissimulata iniuria, iubet ægroiū in potionem uti radice, cui à Verre nomen est (sic legitur) cum alijs uenensatis herbis. Ea bibita tam atrocibus exerceatur cruciatibus indies magis ac magis auctis, ut tandem cum morte uitam commutari. Homicidij accusatur magus à fabri coniuge & consanguineis. Causa uerò ad magistratum Ithenensem delata, uinculis ille coercetur: & quæstionibus subditus rem omnem confitetur, ac in primis quòd uindictę studio fabrū perdidisset, subiungens artem se edoctum fuisse à uetula non procul ab Hercinia sylua degente: item dæmonem sibi semper præstò fuisse, commune facientem inspirantemq; quid consilij tam absentibus quàm præsentibus præstari oporteret. Quare palo affixus, Vulcanò consecratur.

*De Prænot.
superst. lib. 4.
cap. 9.*

Alloquutum se plurimos asseuerat Ioannes Frãcisus Picus, qui uana spe futurorum delusi ab apparente sibi demone, per inita pacta uocat, usquea-

dèd uexati fuerunt postremò, ut optime secum putarint actum, ne uitam amiserint. Alij quoq; intellexit ab eius dè socijs adhuc uiuis, à demone quinquaginta fermè abhinc annis uiuū ablatū, nusquā comparuisse, dum curioso cuida & male sano principi Troiæ oppugnationē representare, quasi in scena, polliciter esset, Achillemq; & Hectorem introducere præliantes.

Comes item Matisconensis magice factionis, hora prandij coram multis Baronibus & militibus abreptus fuisse à dæmonibus legitur, ac ter circum ciuitatem Matisconensem uelocissimè uectus cunctis uidentibus, atque ter miserabiliter exclamasse, Succurrite ciues, succurrite: unde tota ciuitas fuit commota, atque ille factus perpetuus dæmonum comes, ut fufius docet Hugo Cluniacensis.

Recētī adhuc memoria, Anno 1530, sacerdoti in crystallo thesauros Noribergæ ostenderat dæmon: hos cum loco perfollo ante urbem quæreret sacerdos, adhibito amico spectatore, & iam in specu arcam uidisset, atque ad eam cubantem canem atrum, ingressus sacerdos in specū, opprimitur interficiturq; ruente cacumine, & specum rursus complectente.

Saltzburgi incantator iastabat, se omnes in uicinia ad miliare serpentes posse in unam perducere foueam, & interimere: quod cum tentaret, tandem antiquus & ingens proserpit serpens, quem quum carmine in foueam compellere niteretur, ille exiliens, incantatorem uelut cingulum amplectitur, trahitq; in foueam, & enecat. Hęc magiæ huius stipèdia, hi simulatæ fructus amicitia, hæc ementia: phialæ, anuli, carceres, ficti cingulum, & uesana perniciofaq; ludibria.

Recte igitur ac piè Petrus Lombardus ait: Dæmonum scientia & uirtute exer-

Magus uiuus à diabolo ablatus.

Sacerdoti in crystallo thesauros ostenditur à demone, & ab eodem opprimitur in specu.

A serpente magus enecat.

Est. 2. Sententiarum, lib. 7.

exerc.

exercentur artes magicæ, quibus tamen tam potestas quam sciëntia à Deo data est uel ad fallendum fallaces, sicut Ægyptios: & etiam in ipsos magos data est, ut eorundem spirituum operatione uiderentur admirandi, à quibus erant damnandi: uel ad monendum fideles, ne tale quid facere pro magno desiderant: uel ad exercendum seu probandum iustorum patientiam. Nec putandum est, dæmonibus hanc rerù uisibilem materiam ad nutum seruire: sed Deo potius, à quo hæc potestas datur.

DE LIBRIS QUIBVS-
dam magicis. Cap. V.

PRæterea non eximios tantùm uir-
ros, sanctos patriarchas & Dei an-
gelos tam sceleratorum execra-
torumque dogmatum iactant autho-
res, hi magi: uerùm etiam libros à Ra-
ziele & Raphaelè, Adæ & Tobie ang-
gelis, traditos ostentare nõ erubescunt,
ut hoc fucò suam pulchrè adornent
Empusam. Hi uerò libri, ut & superio-
res, penitus introspicenti præcepto-
rum canone, rituum modum, uerbo-
rum consuetudinem, characterum ge-
nus, barbarum constructionis ordinè,
indoctam phrasim, sententiarum uim,
res insulsas, manifestè sese produnt, &
inscriptiones esse adulterinas supposi-
ticiasq; , nec nisi summas imposturas
eos continere, necnon ita pridem ex
unius conspirationis uoluntate cun-
ctos nostra çtate scaturisse, minimeq;
Chaldeorum & Hebræorum linguam
uersitatemq; respere: nec duplicem
Ægyptiorum characterem, unum in sa-
cris, alterum in prophanis agnoscere, 40
commonstrant. Interim tamen à per-
niciosissimis abominationum archite-
ctis ueræ sapientiæ ignaris fabricatos
esse ex gentilitijs quibusdam obserua-
tionibus, nostræ religioni ceremonijs,
ueluti ex insidijs, ut circumueni-

ant citius, studio immixtis infertisque
multis, ignotis nominibus & signaculis,
ut stupori terroriq; sint rudioribus,
simplicibus & incautis, mentis sanæ
dubitet nemo.

Optimo iure his annumeretur abominabilis libellus nuper in lucem ab impio homine emissus, tributusque
Henrico Cornelio Agrippe, meo olim
10 hospiti & præceptorì honorando, ultra
annos quadraginta iam mortuo,
ut hinc falsò eius manibus iam inscri-
bi sperem, sub titulo quarti libri de Oc-
cultâ philosophia, seu de ceremonijs
magicis: qui insuper clauus librorum
trium de occulta philosophia, omni-
umque magicarum operationum iac-
tatur. Sed

Parturiunt montes, generatur ridiculus mus:
meræ sunt nugæ, & scopæ dissolutæ,
ut nihil ex eo certi constituere queas,
etiam si huius uanitatis studiosissimus
singula quo iuber author ordine, in-
dultriè prosequaris, inchoesq; ex figu-
ra mundi, collectis literis ab ortu cor-
poris planetæ secundum successione
signorum per singulos gradus, atq; ex
singulis gradibus ab ipso planeta aspe-
ctis, facta projectione à gradu ascen-
dētis, ut ille proponit, & fusius nuga-
ciusq; docet. Idem dictum uolo de ta-
bulis, per quas malorum spirituum no-
mina extrahuntur: & de calculatione,
quam Ægyptijs literis tradidisse
Trismegistus dicitur, qui etiam om-
nium primus extitisse fertur, qui de
nominibus spirituum eliciendis tra-
ctarit. Fabrica quoque exquisita in
hoc libello subsequitur de characteri-
bus bonorum & malorum spirituum:
quos tamen ita effictos esse ad dece-
ptionem, necijs quicquam in esse uir-
tium, quilibet sanæ indolis haud diffi-
cultè iudicabit. Accedit & tabula, per
quam figuræ quædam malorum spi-
rituum familiares, & imagines inueni-

*Quartus li-
ber de occul-
ta philoso-
phia impiet.
Cardanus li.
18. de subtili.
alio titula e-
ius libri me-
morat.*

untur, sub quarum forma inuocantibus occurrere & comparere illi solent: item formæ familiares spiritibus Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Pentacula describuntur quoque tanquam figura quædam sacra, à malis euentibus nos præferuantia, & ad malorum dæmonum constrictiōnem & exterminationem adiuantia: malos etiam spiritus allicientia, nobisq; conciliantia, quæ ex characteribus, picturis, nominibus bonorū spirituum uariè componuntur, quibus abominabilis, imò blasphemus sacra Scripturæ adhibetur abusus. Inter reliquas preces, rogatur etiā malus spiritus ad cogendos homines, cuius nomen similiter inferitur: sicque hoc, si ad malū tendit operatio, ut ad uindictam, poenam uel destructionem. Præterea si quis uersiculus in Psalmis, uel aliqua parte literarum sacrarum, desiderio nostro congruus haberetur, ille orationibus immittetur: & post orationem ad Deum, quandoq; oratio conuertitur ad exequutorem illum, qui minister in precedenti oratione optatur, siue unus sit, siue plures: siue angelus, uel stella, uel anima, uel ex Herou numero aliquis.

Subsequitur & uariæ consecrationes rerum aliarū, tum libri, per quem malorum dæmonum ministerio plurimum quidam utuntur, cui spiritus inscripti procliuem obedientiam sacro quodam suo iuramento uouerūt. Hic post consecrationem conseruatur religiosè, ne extra institutum aperiatur. Fumi certè & anicularum deliraméta. Idem sentiendum de inuocatione bonorum spirituum ibi descripta, ubi post deliria multa, recitatur genibus flexis Psalmus, Beati immaculati in uia, cum diuinis & angelicis nominibus: eoq; finito surgit actor, & incipit ab Oriente in Occidentem cōtinuo uertice in-

tra cōsecratum circulum circuire, donec uertigine cōtreptus humi in circulo procumbat, ubi quiescens statim in extasi rapitur, in qua is se prodit qui cuncta annunciabit. Sic & oracula per insomnia reddūtur, si post alia ex præscripto administrata, lectum ingrediat actor cogitatu illi rei inhærente, quam cognoscere desiderat, eoq; indormiat modo. Hisce somnijs haud dubiè insinuat se diabolus, quādo res imaginationi cogitationiq; tam ualidè impressæ adhuc in organo imaginationi inseruientibus hærent. Quæ etiam in mali spiritus inuocatione requirantur, eadem religione prosequitur. Vbi adhibentur quoque consecratæ res, necessariæ tam ad defensionem inuocantis & sociorum eius, quàm etiam ad uincula & constrictiōnem spirituum: quales sunt sacra chartæ, laminæ, picturæ, pentacula, gladij, sceptræ, uestes, ex materia & colore conuenienti. Apponuntur & sedilia pro spiritibus, qui quoque inuocati ad potum & etum inuitantur. Inde pestilentissimus subiungitur libellus, Heptameron inscriptus, siue elementa Magica Petri de Abano: quem, ut reliquos id genus omnes, interlectionis reiecte libros, Vulcano cum primis consecrare decet. In eo circulus & eius compositio describitur, item nomina horarū & angelorum eis præsentium, barbara nimis, quæ admodum & angelorum quatuor anni temporum nomenclaturæ: consecrationes quoque & benedictiones circuli ac summigiorum, exorcismus ignis cui superponuntur fumigia, uestis & pentaculum factum die & hora Mercurij, crescente luna, in charta, membrana scilicet hœdi, ubi prius super illo dicta fuerit misa Spiritus sancti, & aspersa baptismatis aqua. Succedit modus operationis, exorcismus spirituum aëreorum

Elementa Magica Petri de Abano.

Vis missa & aque baptismatis.

impious, oratio ad Deum blasphema, in quatuor mundi partibus recitanda in circulo, deinde uisionis & apparitiones uirtute exorcismi excitatae, cū inuocatione horrenda exorcistae: nomina item angelorum absurda diei Dominici, & eius coniuratio, ut & singulorum totius septimanæ dierum.

Occasione huius libri Agrippæ ascripti, silentio inuolui diutius ob ueritate prærogatiuam nõ patiar, quòd in diuersis aliquot scriptoribus legirim, diabolus forma canis ad extremum Agrippæ halitum comitem ipsi fuisse, & postea nescio quibus modis euanuisse. Satis equidem mirari hic nequeo, tantæ exiltimationis uiros tam insulsè aliquando loqui, sentire & scribere ex inanissimo uulgi rumore. Canem hūc nigrum mediocris stature, Gallico nomine Monsieur (quod Dominum sonat) nuncupatum, noui ego, si quis alius, familiarissimè, quem nimirum non raro, ubi Agrippam festaret, loro ex pilis concinnato alligatum duxi: at uerè naturalis erat canis masculus, cui aliàs fœmellam ferè colore & reliqua corporis constitutione similem, quam Gallicè Madam oselle (Dominam) appellabat, me præsentate, adiunxit. Causam autem huic falsæ opinioni dedisse opinor, partim quòd canem hunc pueriliter nimis amaret (ut sunt quorundam hominum mores) ofcularetur plerumq; aliquando & à latere hunc sibi admoueret in mēsa, quem admodum & in eodem simul lecto sub lodice noctu pateretur, ubi coniugem Mechliniensem Bonnæ repudiallet anno tricesimo quinto supra sesquimillesimum: uelut & in musæo, ubi inter supellectilè chartaceam certè insignem perpetuus erat Agrippa, atq; in eius mensa Agrippæ & mihi in studijs communi, inter utrunque semper iaceret hic canis. Partim ad-

hæc, quòd, licet in dicto hypocausto inter chartas continuò delitesceret meus herus, nec toto ostiduo uix femel prodiret, quicquid tamen in diuersis regionibus ageretur, ferè norat. Hoc alij imprudentiores, huc cani ut dæmoni, dum adessem, acceptum ferbant: sed reuera à doctissimis quibusque uiris ad illum undequaq; scribebatur quotidie. Anno supradicto Bonna Lugdunum profectus, capitur à rege Francisco, quòd liberius nonnihil in ipsius matrem aliàs scripserat: sed quorundam intercessione liberatus, Gratianopoli in Delphinatu post aliquot mēses in Domino obdormijt. Tum ego Lutetiæ Parrhisiorum agebam.

In hoc catalogo recensendus libellus Arbatel de magia ueterum, inscriptus, magicæ impietatis plenus, uti constat ex aphorismo 16. 17. 21. 24. 25. 27. & alibi, secus licet splendide polliceatur in fronte, nimirum Pneumaticam magiam ueterum tum magorum populi Dei, tum magorum gentium, pro illustratione gloriæ & philanthropias Dei.

DE IOANNE TRITEMIO
eiusq; libro Steganographia inscripto. Cap. VI.

Steganographiæ Ioannis Tritemij abbatis Spanhemensis, in hæc uerba meminit Carolus Bouillus: Ad Tritemium diueri, quem reperi magum, nulla philosophiæ parte insignem. Eius Steganographiam euoluui uelitatim nonnullorum capitum perlegens initia: uix horas duas librū in manibus habui: abieci enim eum illicò, quòd terrere cœperant me tantæ adiurationes, ac tam barbara atque insolita spirituum (ac fortè dicam dæmonum) nomina: uniuersa uerò huiusmodi nomina (quoad uidere uisus sum) ignotæ linguæ sunt. Aut e-

In epistol. ad Germanum Ganatum Reg. castil. ar. Tritemius, Steganographia Tritemij.

Agrippa à calamsa uindicatur.

Tonius in Elog. & ex hoc Andreæ at Hondorff in libro Exemplorum Germani & plerique alij.

nim Arabica, aut Hebraica, aut Chaldaica, aut Græca: Latina pauca, aut ferme nulla. Innumeri aut sunt characteres, quibus adiurationes singulæ notantur. Quod in epistola ad Boscium Tritemius scribit, uerba esse plana, lucida, sine omni literarum aut uocabulorum transpositione, ita ut omnes legant & intelligant: secretum tamen illius qualecûque erit, manere ignotum: hætenus uera loquutus sit. Nam in tota huiusmodi Steganographia passim sanctissimas ac piissimas orationes inserit, quæ ad amicum epistolæ loco mittantur: re autem uera la chrymæ sunt crocodili. Id enim mihi facere uidetur, quod D. Dionysius in epistola ad Sosipatrum de Apollophane sentit: Diuinis aduersus Deum nefariè utitur, ac per mundanam inanemq; sapientiam, diuinâ sapientiam euacuare molitur. Quod aut sine adiutorio spirituum omnia pollicetur se facturum, rectè (ut ait Daniel) in caput suum mendacia confingit: manetq; puto angelus Dei bonus, ut secet eum medium, dissoluatq; fœdus iniquum, quod cum nocentibus angelis iniisse ac sanxisse, palàm ex ipso opere declaratur. Porro, si ritè memini, hunc ipsum in Steganographia illa ordinem seruat: in primis spirituum ipsorum nomina digerit, hinc eorum adiurationes disponit, ac singulorum characteres subscribit: postremò figuras distinguit, è quibus pro adiurationibus singulis apta spirituum nomina, quoties necessitas ingruerit, depromere atq; elicere liceat. Partitur autem in huiusmodi figuris, spiritus ipsos in quatuor Imperatores, Duces, Comites & Seruos: Imperatores uerò totius orbis esse tantum duo decim, quotquot & ueti à philosophis esse traduntur. Ex his quoque quatuor designat præcipuos, Orientis, Meridiei, Occidentis & Se-

Daniel 11.

Ordo Steganographiæ.

ptentrionis: quos, ut magnos, Imperatores appellat. Sub quolibet Imperatore statuit Duces, puto trigenos aut quadrigenos. Sub Ducibus singulis rursus Comites, maiore numero: & Seruos sub Comitibus innumeros. Hoc igitur pacto, ad artis suæ effectum conuertitur. Cùm uult dissite amico sua aperire consilia, (hæc enim uocat secreta) scribit epistolæ loco notariendam quandam miræ sanctitatis & deuotionis fucos affectatam, eamq; characteribus cuiuspiam duodecim Imperatorum immitit, & ad amicum, qui (ut ait) nouerit artem, mittit. Exceptam igitur chartam aperit is amicus: & in calce epistolæ, characterè in primis cuius nam sit Imperatoris, attendit. Si est Orientis princeps, uersus ad Orientem, literas in eam cœli plagam patentes expandit, requiritq; confestim ex suis libris, quibus adiurationibus principis ille cogatur, ut suorū quempiam subditorum ad se mittat. Elicit autem adiurationes duas, ac primam quidem super patètes adhuc literas: spectansque in auroram profert. qua ritè prolata, mittit ilicò Imperator ille quandam suorum aut Ducum aut Comitum aut Seruorum, qui protinus aduolàs, fit uiro eminens uisibilis, uelut nebula aut caligo in aère pèdula. Vbi deinde secunda coniurationis uerba expleuit, spiritus ille propius accedit, cominusque ad eius aures expetita amici secreta prohalat & nunciat. Sunt aut (quod sentiam) adiurationes ipsæ haud continua oratio, sed aggregatio quædam nominum ipsorum spirituum ad uarium quandam magicæ artis modum ordinatorum, suntq; huiusmodi nomina (ut dixi) omnia fermè ignota, uelut Arabica, &c. Memini item me in ipsius opere ita legisse: Hi autem spiritus perniciosissimi sunt, & nequam. Odio quàm maximè habent lucem, tene-

tenebras diligunt. Forti adiuratione opus est, ut ad necessaria nostra cogatur. Quod si in his adiurandis terretur, pauxillum trepidaueris, aut in explenda adiuratione (sive uocabuli omissione, sive seriei immutatione) aberraueris, te ilico necabit. Hos igitur tam in uindictam paratos, quis aded erit mente captus, ut bonos clementesq; spiritus esse probet? Vidi in eo Opere adiurationes nonnullas, quas uocat potentes, quibus possit unusquisque, qui assidue cupit spiritum uti ministerio, alligare apud se spiritum, ac cogere ut in eius domo maneat semper, eiq; in cunctis famuletur. cæterum in semotismo (ut ait) à turba loco is spiritus locandus est, ne temerè ad se ingredienti necet, &c. Satis superq; me fecisse uideor, si tibi hæc exposui, quibus liquidius & uiri, & artis quam pollicetur, fuci, ne dicam mendacia, tibi patefiant. Hastenus Bouillus: quem tamen mendacij & impietatis accusat Titemijs, se purgans in Præfatione libri Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorem. Librorum Steganographiæ partem scriptam cum figuris & spirituum nominibus apud Henricum Cornelium Agrippam felici memorix, ego ipse olim legi, atq; eo in scio excipisti.

Studio in argumentis famosorum quorundam librorum describendis longior fui, ut ijs cognitis promptius de reliquis eius farinae blasphemijs censeatur.

Hic disciplinæ & artis fons, origo & firmameta, ac sacrilegi negocij methodus: cuius tamen ui obedire manes, cogi numina, turbari sidera, elementa seruire, eiusque inexpugnabili potestate & cæca numinum coactorum uolentia, stupenda supra naturam se opera perficere, sibi persuadent, iactantq; in sinu ridentes, bis certè mi-

seri homines: quod uani testantur exitus, & post immensa laboriosa que studia frustrari euentus. Præstigias ostentant, non miracula: quæ non Dei assistentia, sed permissione ob hominum incredulitatem, & demonum pactione fortiuntur effectum.

Huius scholæ artes iactantur, ars Almadel, ars Notoria, ars Bulaphiæ, ars Artephij, ars Paulina, ars Reuelationum, & similia impietatis môstra plura, ne utiquam toleranda: quæ hoc ipso sunt magis exitialia, quo indolis apparent diuiniora.

INCANTATIONVM VARIJ modi. Caput VII.

Incantationum uerò diuersi admodum omnibus seculis extiterunt modi, quorum unus alio crebrior, hoc uel illo tempore fuit, atque hisce uel alijs locis celebrior. Huc refer uniuersum illud præstigiaturum genus & illusionum, quibus malefici hi, qui se honestiori Magorum nomine appellari malunt, phantasmata phasmataq; edunt, multa miracula fraudulenter ostentantes, plerunq; Goeticis incantamentis, coniurationibus ineptis, illicitis gentilicij sacrificijs, imprecationibus, mentione diuinorum nominum, recitatione uerborum sacrorum aut barbarorum, sive adhibito quocunque murmure: nonnunquam plantis, animalibus, eorumq; partibus, præter rem uel superstitiosè uel dolosè ad motis: interdum etiam certis suffumigijs, luminibus, collirijs, suspensionibus & suspensionibus: insuper metallis, aut arte fabricatis corporibus, simulachris, imagunculis, annulis, sigillis: characteribus hoc uel illo modo usurpatis, quibus admirandas rebus imprimi uires commentantur: item speculis, & similibus huius magicæ artis môstris organisq;. Quibus licet interdum aliquod uirtutis na-

turalis inesse potest, tamen ut plurimū ad eorū constructionem aut usum adhibentur nefandè uel sacra Dei oracula, uoces siue sententiæ, uel blasphemata uocum diabolicarū deblateratio, à quibus uim omnem manare propagariq; in hæc media, ac ab iisdem pendere confidunt, dæmonio interea colludente cooperanteq;, immò rem omnem Dei petmissu, ob magi impietatem & astantium incredulitatem expediente, quam elusus incàrator aliqui frustra machinaretur. Hoc equidē ad omnes horum hominum mirificas, naturalisq; potentia: cursum & modum exuperantes actiones, semel hic dictum responsumq; uolo. Enim uerò eousq; horū hominum animos satanica: huius professionis œstrum peruasit, ut creditum sit, id genus imposturis dæmoniacis omnino perfici quæ requiruntur, aut naturis rerū uel nouas indui uires, uel priores adimi, infirmari aut uegetari, siue naturæ cursum mutari, fulmina cieri, tonitrua, uetos, pluuias inopinatò concitari uel sedari, serpentes feritate uiolentiãq; exui, bestias indomitas coerceri, ferarum rumpi, morbos infligi & curari, manes ac umbras euocari, & (ut Apuleius ait) animas agiles reuertu, pigritiūque mare colligari, & noua corpora creari. Nec portetofas eas res enumerare hic lubet, quas cū Coracesia, Callicia, Menaide, Corinthade, Aproxi, à Pythagora celebratis herbarum nominibus, ad hoc certè aptis, si non excoGITATIS, ut sono terreat: & cum Democriti Chirocinera, Agloaphotide, Marmaritime, Achemenide (qua in hostiū aciem coniecta, trepidare agmen, & terga dare, scribit Plinius) Hippophanade, Adamantide, Cynocephalga Apionis, similibusq; terrificis plātatum mōstris, apud magos usurpatis, & iam singulari Dei bonitate in hominum

In actionibus illis maiorū naturæ cursum superantibus, dæmō operatur, Dei permissu, ob magi impietatem, & astantium incredulitatem.

Lib. 34. cap. 17. & lib. 3. cap. 5.

utilitatem memoria excusis, penitusq; abolicis, quandoq; protus sublaras uolet Deus. Immelus siquidem est harum fallacium actionum & rerum numerus, quas latere præstat: saltem incautos nimisq; credulos præmonuisse utile est, ne impiè huc quoque attractis diuinis nominibus, uel sacra: Scripturæ uerbis iniquè contortis fallantur, seducanturque, quemadmodum hæc tenus factum animaduertimus: ut hoc nomine, quo grauissimè delinquitur, se purgēt excusentq;, quòd nimirū nomina sacrosancta inuocent, uerbumq; Dei commisceant in hoc opificio diabolico, ubi scelere horribili sanctissimū Dei nomen prophanatur, atque abusu abominando Scriptura conspurcatur diuina.

Et quanquam iniquis impijsq; his rationibus dæmones se accerere, aut ijs imperare posse, maleferiati hi homines gloriosius iactent, & ad horum illicita murmura nutumq; illi obedire uideantur quasi obstricti compulsiq;: interim tamen suos hos dominos & imperatores, sibi magis deuinctos feruilesq; habent, ut quibuscunq; demorum spectris, laruis aut propolis imaginum dolis seu ludificatibus formis, hîdem adhibere cogatur: unde tamen ipsi nunquā usque ad eò multum comodi speradum, nisi quòd sibi hac ratione magis placeant, aliosq; in admirationem pertrahant, tanquam rerum non uulgariū aut curiosarum periti. Interim ab his cogi se simulant dæmones: quanquam uenire optent, teste Porphyrio, ut suis deinde alios præstigijs irreciant. Sic quandam se uidisse Ioannes Fernelius scribit, uerborū spectra uaria in speculū deriuare, quæ illic, quæcūq; imperaret, mox aut scripto aut ueris imaginibus. (ut ille ait) ita dilucidè exprimeret, ut promptè & facile ab absidētibus omnia inter nos referen-

Lib. 1. de abditis rerum causis.

reantur. Audiebantur quidem uerba sacra, sed obscœnis nominibus spurcè contaminata. cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrenda quædam & inaudita principum nomina, qui Orientis, Occidentis, Austri, Aquilonisq; regionibus imperent. Hæc ille. Et si uerò huiusmodi formæ & literæ appareant, à præstigiatore mendacijsq; parente nostris oculis obiectæ: nõ tamen nõ debent esse præstigiôsæ, mendacesq; uel mædacijs inuolutæ, ut mercedem requisitam dignamq; curioso hominum studio reponat liberaliter, naturæ suæ immemor nunquam.

Incantamentorum etiam peculiareres modos apud Septentrionales obseruatos, his uerbis describit Olaus Magnus: Inter Bothnicos homines Septétrionis pãssim reperiébãtur malefici ac magi, tanquam in proprio loco, qui per summam ludificandorum oculorũ peritiã suos alienosq; uultus uarijs rerum imaginibus adumbrare nouerãt, fallacibusq; formis ueros obscurare conspectus. Nec solũ pugiles, uerũ etiam scœminæ & tenere uirgines pro uoto suo laruas liuidi squalore terribiles, faciesq; adulterino pallore distinctas, ab aëris teneritudine mutuari cõsueuerunt: & rursus ablegato nubila in umbrationis uapore, prætenras ori tenebras sudis perpicuitate discutere. Tantamq; uim carminibus eorũ ad fuisse constat, ut rem remotissimè posita, & quantalibet nodorum cõfessione perplexã, è longinquo soli sibi cõspiciuam ad contactum euocare posse uiderentur. Talibusq; præstigijs idipsum hoc modo demonstrant. Scire cupientes statum amicorum aut inimicorum, longinquo terrarum spacio, quingentorum uel mille miliarium inde distantium, Lappone seu Finnone huius rei peritũ, dato munere, lineæ scilicet uestis aut arcus, ro-

gant ut experiatur, ubinam fuerint & quid agant amici uel inimici. Quocirca conclauè ingreditur, uno comite uxoreq; contentus, ranam æneam aut serpẽtem malleo super incudem præscriptis istibus concutit, carminumq; murmure hinc inde reuoluit: continuoq; cadês in extasin rapuit, iacetq; breui tẽpore ut mortuus. Interea diligentissimè à prædicto comite, ne quod uis uiuens culex aut musca, uel aliud animal eum cõtingat, custoditur. Carminum namque potetia spiritus eius malo dæmone ductore à longinquis signa (annulum uel cultellum) in testimoniu expeditæ legationis seu cõmissionis reportat: ilicoq; resurgens, eadem signa cum cæteris circumstantijs conductori suo declarat. Idem cap. 18 lib. 3. de Ventis uenalisibus, illud miraculum tradit: Solebant aliquando Finni inter alios gentilitatis errores, negotiatoribus in eorum littoribus, contraria uentorum tempestate impeditis, uentum uenalem exhibere: mercedeque oblata tres nodos magicos, non Cæsioricos loro constrictos, eisdem reddere: eo seruato moderamine, ut ubi primum dissoluissent, uentos habere placidos: ubi alterum, uehementiores: at ubi tertium laxassent, ita sequas tempestates se passuros, ut nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in nauis ad uela depressenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris uiribus potirentur. His addit Olaus: In sana certè sunt documeta, quæ nostra ex cogitauit crudelitas, ut acrius torqueremur. Vtinam facesseret à mentibus hominum tale figmentum: quod esse falsum, & nullius momenti, etiam à maioribus est ostensum. Sed hæc gens Aquilonaris, arte hac post susceptam Christianæ religionis cõfessionem, legis inhibitione, nunquam uisa est uti palam:

Lib. 3. ca. 19.
Hist. de gent.
Septentr.
Incantatio-
num modi a-
pud Septen-
trionales.

Sæto Gram-
mat. in intro
ab. 7. Hist. or.
Dan.

Venti uenalisibus.

nec alios eam, nisi cum uitæ discrimine, docuit. Multa alia eiusmodi maleficorum opera enarrat Olaus impudenter fati, in eiusdem libri capitibus diuersis, quæ profectò nō semper fidem merentur: proinde in ijs recensendis breuior esse uolui. Ventos tamen ita magis sedari, testatur Herodotus quoque lib. 7. de præfectis Xerxis: quòd ij triduauna tempestate quadringetas naues amisere, donec quarto die magi incisiones faciēdo, & ueneficijs incantādo, uentū Thetidi & Nereidibus sacrificando, tempestatem compescuerunt: siue eadem tempesta aliter cessarit. Sic & Ephesij notulis quibusdā & uocibus magicis utentes, in omni negotio uisiores euadere putabātur.

Rasifus

Li. 1. de Asino aureo.

Interijciatur hic Apuleij commentum, cuius hæc sunt uerba: Athenis, proximè & ante Pœcilem porticum, isto gemino obtutu circulatorum aspexi equestrem, spatham præcutam mucrone infesto deuorasse: ac mox eundem inuitamento exiguæ stipis uentoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima uiscera condidisse, & ecce ponē lanceæ ferrum, qua bacillū inuersi reli ad occipitium per inguen subit, puer in molliciem decorus infurgit, inque flexibus tortuosis, eneuam & exossam saltationem explicat, cum omnīū qui aderamur admiratione: diceris Dei medici baculo, quod ramulis semiamputatīs nodosum gerit, serpentem generosum lubricis amplexibus inhærere.

Ritus incantationis Arcephij.

De uarietate lib. 26. cap. 91.

Pafetes ludificator magicus.

Sic et Numa

His adde uarios incantationum ritus cultoris magicæ stulticiæ maximè Arcephij, à Cardano enarratos: ut hinc non solum dolosos, sed & mente captos esse eiusmodi magos, quis iurè censet. Ad hæc, à Græcorum plerisque, literis prodicum est, fuisse Pafetem quendam, inter magicæ uanitatīs cōsectatores primæ notæ, qui carminū

potentia referrißimum repente conuiuium hospitißibus discubituris præmonstrare consueuerit: idque, cum libuit, mox euauisse rursus, ut nihil omnino apparatum uideretur, discumbentibus omnibus fame & siti elusis. Si quid precio comparasset, id agebat, ut erogati nummi in uenditorum loculis apparerent, illis interim ludificatis. Vnde prouerbiū, Pafetes semiobulus. Simile quid passum esse Menippum Lycium machinatione spontæ, literarum monumentis traditum iuuenitur, in nuptijs: ubi aurea supellex & imaginariū argentum, uelut fumus effluxere, administri & coqui ac reliqua familia increpata euauit. Accium Nauium Tarquinio Prisco rege & multis alijs præsentibus cotemnouacula per incantamenta diuisisse, fertur. Tucciam uirginem Vestalem incesti criminis ream Romæ, cum precatione certa aquam cribro hausisse, anno urbis 609, cōmemorat Plinius.

Huius & Tertullianus meminit in hæc uerba: Quid ego de cæteris ingenijs, uel etiam uiribus fallaciæ spiritalis edisseram? phantasmata Castorū (qui scilicet toties Romæ uictorias nūciarunt) & aquam cribro gestatam, & nauem cingulo promotam (à Claudia Vestali) & barbam tactu irrufatā? ut & numina lapides crederentur, & Deus uerus non crederetur. L. Domitio rure quondam reuertenti, iuuenes gemini augustiore forma ex occurſu imperaße traduntur, nunciaret Senatui ac populo uictoriam, de qua incertum adhuc erat, atque in fidem ueritatis adeò permulsiße malas, ut è nigro rutilum, æriq; similem capillum redderent: unde Ænobarborum cognomen. Suetonijus. Habet etiam hoc hominum genus suos modos, quibus uinum uel butyrum & id genus alia, numerata prius pecunia, ex locis dissitis, sa-

Pomplius, de sic Guidone Bitur.

Menippus Lycius delusus à sua sponsa.

Philos. apud Volaterr. in uita Apollonij.

Cic. libro 1. de Diuinat.

Plan. ca. 6. de uiribus libris.

Volaterr. lib. 11. ca. 31. Anthrop.

Aqua cribro hausta.

Lib. 28. ca. 20. Valer. Max. lib. 8. cap. 1. In Apollonij. aduertus gentes cap. 20.

Ænobarborum cognomen unde.

tis, fatanę opera adferri iubet. Tales aliquot insignes nostro quo nouit Germania.

*Magi ex de
moniaci trās
feruntur in
terdum.*

Magos adhęc ipsos, quibuscum dęmon colludit, non est mirum quādoque uel transferri subitō, uel ita apparere: quum plerōsq; dęmonum uexationibus obnoxios, uel eorū ludibrijs deditos, transuehi nonnunquam aliō sciamus. sic Pythagoram uno momen- 10 to & in Thurijs & in Metapontijs fuisse, Apollonium adhęc è Smyrna celerimè Ephesum uerbo dicto translatum esse, ferunt historiae. Tam autem uerum est, eodem momento illud effectum fuisse, quā certā ea historia, qua traditur, Ambrosium eadem hora Mediolani fuisse & Turonis in Martini exequijs. Eiusdem fidei erit, quod 20 literarum monumētis commissum legitur de Ioanne Teutonico Halberstadij sacerdote Metropolitano, mago insigni, hunc nimirum artis suę magicę potentia, ipsa nocte Natiuitatis Domini tribus locis celebrasse missam, Halberstadij unam, alteram Moguntia, tertiam Colonia, anno 1271.

Præstigiator quidā magicus Magdeburgi equulum in theatro frequentiper circulum transilientem ostentabat certa stipe: in fabulæ exitu paucam se apud mortales collegisse pecuniam questus, se in cælum conscendere uelle ait. Hinc in sublimi eiecto fune, cōsequitur in altum equulus: præstigiator quasi eum cauda retenturus, quoque ascendit: cuius uxor maritū apprehendens affectatur, itidem ancilla, ut uiderentur ascensu contiguo uelut concatenati, simul aëra petere. Hęc 40 dum populus ad stuporem spectaret, cuidam ciui eō fortē declinanti, quærentiq; quidnām rerum ibi ageretur? responsum est, circulatorē cū equulo in aëra conscendere: hic se statim uidisse eū in uico ad diuersorium abe-

untem asseuerauit. Illusos itaq; se ubi anima duerterent spectatores, discesserunt. Porrō uniuersam eiusmodi quauis arte comparatam dęmonum neecessitudinem, cunctāq; earum delusionū rationem, pestiferam fraudem esse, in extremum hominum exitum introductā, neminem inficiari decet.

MAGORVM PHARAO-

nis actiones præstigiöse.

Caput VIII.

CÆterum ut omniū obtutui hæc magorū fabula & potestas, uel potius ludibria magis pateant, penitiusq; cognoscantur, agere oculis non delusis contemlemur, solertiq; indagine inuestigemus magorum uel maleficorum Pharaonis conatus, opera & potentiam: sic & illis satisfiet, qui, cūm deceptarū menteq; læsarum 20 quarundam muliercularum sit mentio, confestim ad uoluntarios Pharaonis magos cōfugiunt, quasi eadem utrorumque sit professio: quam longē lateq; disseuer sentio.

In manu Moſis, electi omnipotentis Dei ad Pharaonem legati, uirga reuera in uiuum. Dei uerbo, transformatur draconem. Quo argumento se, à Deo cæli & terræ, & omnium quæ in eis sunt, conditore unico (cuius quippe solius est creare, & res uerè transmutare) missum esse testatur. Quōd autē id ipsum à Pharaonis Magis, carminibus factum dicit Scriptura, rem alius introspectiens, nō eandem quæ à Moſe uerè ostensa est, metamorphosim intelliget: sed saltē draconis præstigiōsam formā, obtutibus regijs ofusulam apparuisse. quare etiam mendax draconis magicę uanitatis facies, in præstigiij reuelationem, à uero Moſis dracone deuorabatur: ut mendacium à ueritate absorberetur uinciturq;. Propterea, Iosepho teste, Moſes inquit: iam declarabo manifestē, non 30 esse

*Exod. 7.
Veritas trās-
formationis
in opere Mo-
ſis.*

*Præstigiā ma-
gorum Pha-
raonis.*

*Lib. 2. cap. 5.
antiq. Iudic.*

n esse

*Præstigiator
magicus in a-
era cum equu-
lo conscende-
re uidetur.*

esse hæc præstigijs ueritatis specie pa-
rum cauitis imponentes: sed ipsissimâ
Dei uirtutem, argumentum omnipoten-
tentis illius uoluntatis apud incredulo-
s futuram. & cû dicto, uirgam in ter-
ram mittit, iubens ut fiat draco: quæ
mox dicto parens, Ægyptiorû uirgas,
quæ draconû specie reptabant, unam
post aliam aggressa, omnes ad unam
deuorauit. Enim uerò si uerus extitit
magorum draco, dæmonis ope ex uir-
ga ita formatû esse oportuit. inep-
tam autem prorsus esse ut in uiuam
bestiam transmutari queat, uirgæ ma-
teriem, cuius liquidd constat: quem-
admodum creare etiam ex nihilo, uel
rem in multo dissimillimâ, aut etiam
contrariâ pro suo arbitrio uerè trans-
fundere essentiâ, penes diabolum est
minimè. Corpoream materiam non
subijci potentia dæmonis, quantum
ad transmutatione ipsius ad formam,
cõfirmat Augustinus: Non est putan-
dum, inquit, istis transgressoribus
angelis ad nutum seruire hanc rerum
uilibilium materiem, sed soli Deo. Fa-
tendum tamen, dæmones etiam ce-
leritate incredibili, quibusdam rebus
emotis, serpentes, dracones, uel quid
aliud earû loco subijcere posse. Magi
signa uidebantur potius facere, quàm
faciebant, ait Clemens. & Berno: Sæ-
pe ipse dæmon ludificat hominû mē-
tes, ut uidere uideantur quæ nõ sunt,
tanquã ea quæ sunt. Rectè item Lam-
blichus de Mysterijs: Quæ fascinati
imaginamur, præter imaginamenta,
nullam habent actionis & essentiæ ue-
ritatem. Eiusmodi namq; finis est ma-
giæ artis, non facere simpliciter, sed
usque ad apparentiam imaginamen-
ta porrigere, quorum mox nec uola
(quod dicitur) nec uestigiû apparere.
Eodem censendum modo de reli-
quis signis: quòd nimirum Moses ele-
uans manum, uirga ferierit fluminis

August. 7.
Trinit.

L. 3. Recog.
De cont. diuini
nat. dæmon.

aquam corâ Pharaone & seruis eius,
quæ tota mutata est in sanguinè: mor-
tuisque piscibus tantus extitit fœtor
fluminis, ut Ægyptij de eius aqua bi-
bere non possent, totaque Ægyptus
sanguine redundaret. Idem suis in-
cantationibus Ægyptiorum magi esse
cerunt, à quibus pleriq; omnes Ægy-
ptij, idololatræ & idonea satanæ orga-
na pendebant: quorum oculis cuius-
cunq; coloris aut imaginis spectrum
fraudulenter offerre, Dei permisso, dæ-
monio facile erat, ut cor illud Pharao-
nis (quod Deus præuiderat fore ut in-
duraretur) iusto Dei iudicio, majori oc-
calle sceret duritie, meritamq; tãdem
ille lueret pœnam. Magorum aut̃ fuis-
se præstigijs facinus illud, uel hinc pal-
lam est, quòd unicuique Ægypti flui-
us Nilus in sanguinem cõuersus erat,
eiusq; pisces computuerat opera Mo-
sis serui Dei. Nec ulla præterea erat reli-
qua uniuersæ Ægypti aqua non tincta:
ut Ægyptij omnes undiq; circum
flumen aquam effodere cogentur,
quam biberet. Vnde proculdubio col-
ligendum, magos tantummodo pau-
culæ aquæ antea in uase conseruatæ,
uel effosæ, rubicundam præstigijs faciem
ostendisse suis carminibus uel fasci-
no, ut Scriptura testatur: hoc est, lu-
dificante dæmonum operatione. Hi
etenim agitatiss ad hanc delusionem
commodis humoribus, spiritum opti-
cum uel uisualem quibuscunq; ima-
ginibus imbuerent queunt: quemad-
modum plerisque melancholicis usu-
uenire obseruamus. Sic in hypocho-
ymatis uel suffusionis oculorum initio
ex humoris affluxu ad uisus organa
ueluti pusillos culices obuerti intel-
ligimus, interdum quasi lucentia que-
dam corpuscula, plerumque ueluti caliginosa
se oculis offerre, nonnullis
tanquam lanarum filamenta & ara-
nearum telas apparere, quibusdam
circa

Aqua in
sanguinem
mutata.

circa lucernas circulos uideri. plerisque; item regio morbo laborantibus, propter suffusam bilem omnia lutea & flauescientia sese ostendere apparet: atque hæc sunt magis uel minus, hac uel illa forma, secundum humorum & spirituum uisioriorum constitutionem; quemadmodum naturæ peritis cognitum & perspectum est.

Quid aliud dicendum de ranis ex Ægypti fluminibus eductis, quibus terra cooperta est, Aarone ex Dei mandato manu uirgam in fluuios & lacus protedente? Magorum ranas solummodo fuisse eadem ratione merè imaginarias, hinc luce meridiana clarius euadit, quòd tantam ranarum colluuiem eos creare oportuisset, munus Deo omnino peculiare, nec ulli unquam creaturæ, multo minus satanæ eiusue clientelæ concessum. Singularis hæc Dei ab initio fuit & mäsit prærogatiua, qua neminem dignatus est. Præterea si ueras in terrâ ex aqua magi produxissent ranas, utique & reducere uniuersum hoc ranarum genus eadem arte potuissent. Procliuus etenim multò fuit, uisas in natium naturalemque suum locum, fluuium nimirum & lacus repellere, quàm in domos, penetralia, cubicula, cubilia, furnos, cellas, loca hisce animalibus aliena, immò aduersissima, primùm eas non apparentes excire, ubi illis moriendum est: quum in aquis, ut designato his uuario, liberè uisitent: aut saltem uitam illis adimere, quibus donasse uidebantur, facillimum fuisset. Vel quam sortitos credemus magos nocendi aut perficiendi potentiam, si ranas quidem lædere, aut carminibus, quibus eductæ putabantur, tantum abigere ualuerunt? Hoc usque ad eò nequiuert, ut Pharaon rexposito priore supercilio, coactus fuerit suos aduersarios Aarone & Mosem

hortari, ut Deum pro depellendis à se suoque populo ranis deprecarentur. Quod etiam ita factum est, definitoque die ranæ sunt exterminatæ à comertatis, fœtebat regio. Sic Pharaonem etiam inuitum Domino Deo incomparabili honorem deferre oportuit: quemadmodum & ipsos magos, penes quos ea potestas minimè fuit. Nam quum Deo non amplius prestigias permittente, cyniphes uel pediculos, tum homines tum bestias infestantes producere, Aarone & Mosem imitati, ne quicquam tentassent: coram Pharaone cõfessi sunt, Digitus Dei est hic, quasi dicerent: Digitus uel potentia Dei est, quæ uerè progignit & condit expuluerit, uel etiam nihilo, quicquid pro suo arbitratu uult, & quando illi placitum est. Id uerò quod à nobis est factum uidisti, satanæ digitus est, qui nihil unquam reuera procreare, sed phantasticam solum rerum imaginem dolose ostentare potest. quare nos eius clientes, ministrorum ipsius omnipotentis Dei ueritatem imitati sumus præstigijs, quibus te ac tuum populum hætenus illasimus, Deo uero ob tuam incredulitatem & cordis duriciem conuiente. At cessat iam illa permissionis hora, ut non amplius satanæ ludibrijs superstit locus, sed Dei ueritatis testimonium perhibere cogamur. Ita Dei manum iam agnoscent, qui ei antea suis imposturis derogarunt: Dei gloriam prædicant, qui eam suis fucis prius obsecrarunt. Nec postea uiuum usque ad eò glorificassent Deum, nisi antea impediti, frustra suam tentassent artem. Nec Deo tam iusta puniendi contumaces occasio fuisset reliqua, nisi prius ad præstigias conuissent: deinde impedisset, quo se suamque potentiam notam faceret, ostenderetque illam longè

Exod. 8.
Ranae in
Ægypte.

Genes. 1.

Creare salui
Dei est.

Luc. 11.

esse aliam, ac ueluti ex diametro pugnantem cum ea quam Ægyptij idololatrarum & magi in ueri Dei contemptum hæctenus ad eum uenerati essent. Iustinus Martyr in explanationibus quaestionum Christianis propositarum quaest. 26. asserit, magorum Pharaonis miracula non fuisse uera, sed spectantium fascinatione oculorum opera demonum.

1. Tim. 3.

Hos Ægyptios incantatores Ian-
nem & Mambrem fuisse, Pharaonem
uerò hunc Cencreem Ægyptium re-
gem, scribit Fulgosus lib. 8. capitulo 10.

2. Thess. 1.

Sed quid pluribus opus? cum ex eo
quod Thessalonicis scribit D. Paulus
de Antichristo, permultos ab eo signis
& prodigijs mendacibus seductum
iri, haud obscure colligatur, ea quae à
magis ostententur, esse ficta. Vti tamè

eorum haud improbo interpretatio-
nem, qui mendacia dici contendunt,
quod homines ad mendacia pelliciant,
ut causa ex suo effectu aut nomen aut
in diuersis sortiri solet: ita quoque con-
cedant, oportet, ut

per diuersis explicemus
falsis, admittantque; utranque; explicatio-
nem, quam his uerbis affirmat D. Au-
gustinus: Mendacia dicuntur signa &
prodigia, uel quia uidebuntur & non
erunt, uel quia homines ad mendacia
deducet. Quin & Auitus Alcimus epi-
scopus Viennensis, qui claruit sub Ze-
none & Anastasio Imp. anno 490. ele-
gati carmine exprimit quam tuemur
sententiam, lib. 2. de Peccat. origin.

Legis ut quondam uates sub rege superbo,
Dum noua monstraret insi miracula signi,
Commouit liuore magos, ut talia tentent,
Accumulentque suas caelo feruente ruinas,
Illis suppeteret forsas si uicta potestas,
Demere, non etiam festinent addere monstra,
Aemula sed signis tantum, non uiribus aqua.
Aemula, inquit, signis, non reuera ui-
ribus.

In 2. parte.

caus. 16. qua.

Non abs re hic etiam Decretorum te-
limonium acciuro, in quibus hæc cle-

guntur. Nec mirum de magorum pre-
stigijs, quorum in tantum prodire ma-
leficiorum artes, ut etiam Mosi in illis
signis resisterent, uertentes uirgas in
dracones, & aquam in sanguinem. In
gentilium etiam libris legitur, quod
quædam maga Circe socios Ulyssis mu-
tauerit in bestias: item de sacrificio,
quod Arcades de suo Lycaeo immola-
bant, ex quo quicumque sumerent, in
bestiarum formas conuerterentur. Sed
hæc omnia magicis prestigijs potius
fingebantur, quam rerum ueritate com-
plerentur. Vt ergo ipsi errores ignoran-
tibus manifesti hant, de eorum pro-
prietate atque inuentoribus iuxta tra-
ditionem maiorum partim dicere con-
gruum arbitramur. Magi sunt, qui uul-
gò malefici ob fascinoꝝ magnitudi-
nem nuncupantur. Hi sunt, qui per-
missu Dei elementa concutiunt, tur-
bant mentes hominum minus confi-
dentium in Deo, &c. Hucusque de-
creta.

PYTHIA MULIER IN EN-
dor, non Samuelem, sed huius imagine
diaboli spectrum excitauit.

Cap. IX.

INC ut ad mulierem in Endor ma-
leficam, uel Pythonis spiritu im-
pregnatam, meo proposito obij-
ciendam, confugiatur, per me licet:
quum nullum hic æquè atque sacræ
Scripturæ testimonium admittam. Ea
Samuelem excitasse legitur, è terra a-
scendenteim, solito corporis habitu &
uestitu, ac futura in Dei manu adhuc
posita prædicentem. Ecclesiastici quoque
author tradit, ipsius Samuelis hæc a-
cta & uaticinia fuisse, quum ait: eum
dormiuisse, regi notum fecisse finem
uitæ suæ, exaltauisse uocem suam è
terra, & uaticinatum esse, delendam
esse impietatem gentium.

Et si uerò historiæ circumstantiæ, &
Iesus Syrach asserere uideatur, ipsum

184.
Flon. s. epi-
scopi.
August. de
Ciu. Dei.

184.
Flon. s. epi-
scopi.
August. de
Ciu. Dei.

2. Reg. 28.

Eccles. 1. 6.

A. Pythia
femina non
appa-

Samuel, sed
huius imagi-
ne spectrum
diaboli exci-
tur.

A mortuis
non queren-
da veritas.

Leuit. 19. 20.
Deut. 18.
ἐκ τῶν νεκρῶν
ἠκούσθη.

Luc. 16.

Magorū car-
minibus non
obediunt deo-
rū anime.

ὕψιστος
ταμ,
ἐπιμαρ-
ταμ,
in Matt. ho-
mil. 23.

apparuisse Samuelem: penitus tamē rem inuenti ostendam, non ipsum Samuelem, sed illius imaginē diaboli spectrum, Pythiæ feminae libenter obsequutum, ut ludificaret, uisum fuisse.

Primo diserte seueroque edicto à mortuis queri ueritatem uetuit diuina uox, multa mortis constituta: nec per eos doceri uult uinos, nec ab ijs aliquas expectare paterfactiones. Non inueniatur in te consulens mortuos: qui hoc facit, est ἐδύναμο Deo suo: hoc est, res talis, quam odit Deus, abominatur, & in æternam abijcit damnationē. Proinde nos suo uerbo, in quo sese & uoluntatem suam expresse declarauit, inniti firmissime uoluit Christus, inquitens: Mosen habent, & prophetas.

Adhæc, piorum animas maleficarū carminibus è designata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata compelli, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidem Ahrahæ, loco beatis assignato, tutæ existunt eorum animæ, in Domini manu cōseruatae. At satanam nihil unquam ab hac morte in sanctorum animas potuisse, nec bonos spiritus magicis artibus obedire: nec secreta semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus animas, si reuocentur, redire, ut Ethnicis persuasum erat, confessum est haecenus: sed asciticia se illarum imagine ostentant dæmones. Quocirca non à mortuis ipsis, uerum à dæmonibus illorum habitu uestitis, *νενομαρτασ* responsa accipiebant: quæ, si illi integri & expressis mortuorum corporibus cernerentur, *ὕψιστος* *ταμ*, *ἐπιμαρταμ*: sin uerò tenues, nebulosas & euanidas sibi circumfunderent umbras, *ἐπιμαρταμ* nuncupabantur. Verè D. Chrysostomus ait: Non anima defuncti est quæ dicit, Anima talis ego sum: sed dæmon, qui hæc, ut homines decipiat, sic confingit. Ibidem:

Animæ sunt in loco certo, & expectant iudicium, neque se inde possunt commouere.

Antea quoque Samuel plus minus biennio mortuus fuerat: & eius corpus si non omnino computruerat, tamen ita doformatum fuisse certum est, ut eximia illa specie uiua, qua antea innotuerat, & qua se nunc denudatus hic sistit Samuel, apparere nequi uerit: neq; etiam deorum magnificentia referre potuisse cadauerosum corpus, quilibet nouit: quum tamē deos è terra ascendere, se conuerti affirmaret diuinatrix. multo minus quiuit loqui & uaticinari iste Samuel.

Quorsum etiã Samuelis pijsimi uatis tam diu sepulti corpus, pallium consuetum eodem momento, ex impiæ fascinatricis mulierculæ imperio incorruptum assumpsisset, quod in sepulchrum secum non assumpsit, nec eo amiciebatur mortuus? Hoc autem sanctissimi uiri spectrum ostentare, facile fuisse illi, inficias ire nolo, qui se in lucis angelum transformat, cum pmissis apud impium regem, tum perditam satanæ seruulam.

Deinde cum ipsa historia paulo antè testetur, Deum contumaci & abiecto regi ipsum consulenti, responsa dare noluisse, uel per uiuentes prophetas aut sacerdotes, uel p̄ somnia: multo minus per diuinum uatem ex morte suscitatum, quem nec uiuum audire uoluit Saul, uel per angelū è cœli missum, respondit regi, quem in furore suo omnino repudiarat. Quo etiam nomine motus Saul, Pythiam diuinitricem professions ergd, publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Israele exulantem, furtiuè uerò latentem, ini qua ratione cōsulere statuit: quasi indignabundi animi institutum fuisset, *Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.* Ideo non potuit non odisse & execra-

1. Corinth. 11.

ri hoc factū Deus, & iusto iudicio deploratam illusione demoniaca Saulis impietatem cōtra suum & ipsius præceptum, contra etiam conscientia restimonium designatam punire, ut in præfracti Saulis mentem Iatanæ fascinum meritò permiserit. Nec nouum aut inauditum hoc est, ubi quos pertinacis impietatis homines esse præuidet, præscitque, magis solet excecāre, indurare, spiritui mendacij relinquere, & in reprobam tradere mentem. Exemplo sit Pharaonis inuicta pertinacia, fides mendacibus spiritibus data, & extrema inde punitio.

Exod. 7. 8. 9.
10. 11. 14.

Quòd porro historia commemorat, Samuelem senem pallium indutū indignè tulisse, quòd è sua quiete excitus esset, atque cum Sauli regi loquutum uaticinatumque fuisse: hinc nō conuincitur, uerū extitisse Samuelem hoc spectrū: quòd diabolo spiritui milleartifici non sit difficile quamcūque formam mentiri, quiduis fingere, simulare, & de futuris iam antea uaticinio patefactis prædicere: maximè uerò, de quibus manifesta præludia, & euentus minimè dubij indicia in foribus ferè uidebātur. Nec ignorauit Iatan, certissima esse quæ Sauli uaticinatus fuerat uir Dei Samuelem: ideo à Samuele antea prædicta repetit, potuitque non temerè coniecturam facere ex apparatu hostiū magnifico & instructis copijs, itè ex dictis, factis & circumstantijs reliquis belli præsentis, quam sortem in eo cōflictu assequeretur Saul: potissimum cum ipsum à Deo abiectum, nec resipiscentem, & aduersus Dei mātatum postremò Pythiam uatem diaboli mancipium consulentem, in sua haberet potestate, atque pro suo impellere nutu, & presentis prælij obijcere possit exitio. Ideoque Sauli mortuū testatur Scriptura in trāsgressione sua, qua præuaricatus erat cōtra Dominū:

1. Paral. 10.

nempe contra Domini uerbum, quod non custodiuit, & quòd Pythonè confuluit interrogādo, neque requisitum Dominum: ob hoc interfecit eum, translato regno ad Dauidem filium Isai.

Porro si Iesu Syrach testimonium urgeatur, quāquam (Hieronymo teste) illi ab Ecclesia non concedatur auctoritas dogmata confirmandi Ecclesiastica, nec rerum earundem controuersias dirimendi: hæc tamen quoque addere libet, ne pia huius libri doctrina eleuari putetur, Iesum Syrach solummodò ex primo Samuelis libro historiam proponere: quod factum est, simplici enarrare oratione, quem admodum legitur, ut ad auita uirtutis æmulationem posteros inuitaret, prouocaretque: Samuelis item laudes succinctè recensere: minimè disserere uoluisse, uerāne an ficta fuerit Samuelis apparitio.

Iesu Syrach auctoritas.

Inter Hebræorum autem Rabines quāquam pauci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferè omnes censent: & nihil aliud præter præstigias, uanitatem, mēdacium & deceptionem. Samuelem intelligūt spiritum Pythonicū, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neque tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuti nec Saul uidebat Samuelem, hoc est, illusionem illam diabolicam, quæ uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hæc omnia mulieris putant arte conficta, quæ ex certis coniecturis sic deluserit Saulem. Kimhi cōtra aduersarios sic arguit: Si Deus suscitauit Samuelem, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentum illi nō magis reuelauit per somnia aut per prophetas, aut per sacerdotum oracula, quàm per maleficā mulierem? Saadiaz uerò, & Aias, quòd ipsa mulier, cū præter solitum morem miranda uideret,

Illusionem fuisse Samuelis apparitionem, censent Iesum.

ret, stupefacta, cœperit magna clamaru-
noce, hanc uerâ fuisse uisionem, nō
quidem mulieris arte, sed Dei uirtute
apparentem, falsò existimauerunt.

DE VERO SAMUELE NON
euocato à diuinatrice, patrum quorun-
dam sententiæ. Cap. X.

Cæterum ut huic nostræ sententiæ
roboris aliquid accrescat, au-
di argutissimū sanctioris Theo-
logiæ censorem Augustinum, lib. Quæ-
stionum ueteris & noui Testamenti:
Indignum facinus estimo, inquit, si se-
cundū uerba historiæ commendetur
assensus. Quomodo enim fieri pote-
rat, ut arte magica attraheretur uir &
natiuitate sanctus, & uitæ operibus iu-
stus? aut, si non attractus est, cōsensit:
quod urrūq; de uiro iusto credere ab-
surdum est. Si enim inuitus adductus
est, nullū suffragium habet iusticia: si
aut uoluntarius, amisit meritū spiritu-
ale, quod positus in carne quæsiuerat:
quod ualde absurdū est, quia hinc qui
iustus recedit, permanet iustus. Porrò
aut hoc est præstigiū satanæ, quo ut
plurimos fallat, etiā in potestate se ha-
bere iustos confingit. quod Apostolus
inter cætera ait: Ipse satanas transfi-
gurat se in angelum lucis. Vt enim er-
rorem faceret, in quo & ipse gloriaretur,
in habitu uiri iusti & nomine se
subornauit: ut nihil proficere spem,
quam prædicabant Dei cultoribus,
mentiretur, quando hinc exeuntes iu-
stos finxit in sua esse potestate. Sed
hoc quosdam fallit, quòd de morte
Saul & filiorum eius non sit mentitus:
quasi magnum sit diabolo, ante diem,
occasum corporis præuidere, quum si-
gna soleant quædam apparere mori-
turi, quippe à quibus Dei protectio
amora uidetur. quanto magis diabolus,
quæ angelica maiestate sublimem
prophetica oracula fuisse testantur, de
cuius magnitudine Apostolus ait: An

ignoratis altitudinem satanæ? quid
mirum ergo, si imminente propè mor-
tem potuit præuidere, cum hoc fit unde
fallit, & se in Dei potestate uult ad-
orari? Nam tãta hebetudine demens
effectus est Saul, ut ad Pythonissam
confugeret. Deprauatus enim causa
peccati, ad hæc se contulit, quæ dam-
nauerat. Sed si quis propter historiã,
ut ea quæ uerbis expressa sunt, putet
non prætermittenda, ne ratio historiæ
inanis sit: rectè faciet quidè, si tamen
minimè istud ad ueri rapiat rationè,
sed ad usum & intellectu. Saul nam-
que reprobus factus, poterat bonum
intellectum habere. Historicus enim
mentem Saulis & habitum Samuelis
descripsit, ea quæ dicta & uisa sunt ex-
primens: prætermittens, si uera, an fal-
sa sint. Quid enim ait? Audiens in quo
habitu esset excitatus, intellexit (in-
quit) hunc esse Samuelem. Quid intel-
lexerit, retulit: & quia nō bene intel-
lexit, contra Scripturam alium adora-
uit quàm Deum: & putans Samue-
lem, adorauit diabolum, ut fructum
fallaciæ suæ haberet satanas. Hoc e-
nim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si
enim uerè illi Samuel apparuisset, nō
utique uir iustus permisisset se adora-
ri, qui prædicauerat Deum solum esse
adorandum. Et quomodo homo Dei,
qui cum Abraham in refrigerio erat,
dicebat ad uirum pestilentia, dignum
ardore gehennæ, Cras mecum eris?
His duobus titulis subtilitatem fallaci-
æ suæ prodit improuidus satanas:
quia & adorari se permisit sub habitu
& nomine Samuelis, contra legem: &
uirum peccatis pressum, quum magna
distantia peccatorum & iustorum sit,
cum Samuele iustissimo futurū men-
titus est. Verum potest uideri, si de Sa-
muelis nomine taceatur, quia Saul
cum diabolo futurus erat. Ad eum e-
nim transmigravit, quem adorauit.

Quæst. 17. ite
part. 2. caus.
16. quæst. 1.
Nec mirum.

1. Corinth. 11.

10

20

30

40

1. Reg. 13.

Idem scribit
Rabanus ad
Bonasum ab-
batem in epist.

liam uenisset, occiso Miseno tubicine.

Lib. 6. Erichthonem malefica. Apud Lucanum quoq; Erichthonem maleficam Thesalam, fascinatricemque euocasse mortuum narratur, qui belli Pharfalici euentum Sexto Pompeio denūciat. Dicitur & Apollonius Romæ uerbis occultè pronuntiatis, puellam nuptiarū die resuscitasse, cuius illum nobilem scriptorem Philostratum testem esse miror. Idem gloriatur se Achillis animam ab inferis euocasse, ut corporis sui molem ostentaret, & ad interrogata de gestis in bello Troiano ipsi responderet: Non, inquit, sicut Vlysses terram effodiens, agnorū sanguine manes Achillis eduxi: sed omnes adhibui preces, quas placandis heroum animabus sacerdotes Indorū dici iubent. Appion quoque Grammaticus memoriæ prodidit, se umbrā Homeri euocasse, ut ab ea percunctaretur, cuius esset, & quibus parentibus editus. Sed eadem est ratio, & mera dæmonij ludibria, si ea uidebantur ita acta esse: ijs enim mirè erat exposita iniquitas, Dei ignara, quemadmodum ea & ad herbarū facultates usque adeò fuit attonita, ut ad uitam reuocari mortuos herba quam crediderit. Sic Xanthus historicus in primo lib. Historiarum scripsit, occisum draconis catulū herba quam resuscitatum, quam magi Balim uocant: eadem Thilonem, quem draco interfecerat, uitæ restitutum: & Iuba rex Mauritanix, herba itidem in Arabia hominem uitæ redditū esse tradit. Hoc aut quum fieri nequeat, illis in lypothymiam uel animi deliquiū il lapso, uel alioqui morbo propè uictos, ad mota illa herba uires uel excitante, uel etiam naturæ respirantis uirtute quasi reuixisse fuisse uisos, mea est sententia.

Nec uerò ex Israelis cætu hic solus deliquit Saul, nec etiam soli Ethnici

dæmones mortuorum umbris inuolutos consuluerunt: quos, quum nescirent Deum, minus mirum est uarias exquirendæ uolūtatis diuinæ, placæ dorum numinum, & explorandorum futurorum rationes effinxisse: sed & in reliquum Dei populum peruasit furor ille, qui etiam usque ad hoc nostrū seculū in quibusdam malè sanis perdurauit ingenijs. Vtitatisimā etenim superioribus annis fuisse consuetudinem acciendorū & interrogandorum manium, norunt maiores: & hac de re peculiaria & magna uolumina fuisse consarcinata, eademq; in quibusdam scholis palam proposita, sunt qui meminere. Nobis autem cura mandata incumbit, ut omnem consociationem cum dæmonijs & eorum ministris excremur, ne eorum usu polluemur, & oscitātia uel securitate eorum retribus implicemur incauti.

DE DIVINATIONIBVS

Magicis. Cap. XII.

PORRò ritus, quibus commoueri ex imo animas, produciq; illi arbitrabantur, item uariarum diuinationum magicarum mōstrosas species, prodigiososq; modos, satanæ artificij in æternam hominū perniciem dolosè confictos, in historijs annotatos, & ab Ethnicis usurpatos, eruditè in doctissimis suis Commentarijs, de Præcipuis diuinationū generib. describit multijugæ lectionis uir CASPARIUS PVBICERVS: ubi licet plurima lectu dignissima, atque huc facientia, comperies: nos tamen & alia non pauca nec obseruatione indigna sequētibus Capitibus proponemus. Et Incantatores quidem, ariolos, haruspices, augures, pythonissas, genesianos, saltos, sortilegos discernit diuus Augustinus libro de Natura dæmonum: id quod in Decretis annotatum etiam est 26. q. 3. & 4. c. igitur. Diuini autem omnes di-

o cun-

Diuini.

cuntur, quum uel inita cum dæmonibus manifesta societate uaticinantur, uel superstitiosis quibusdam artibus, quæ ex occulto cum dæmonibus pacto scaturiunt, mancipati idem efficiunt. Vel sit Diuination, alicuius rei affirmatio, quæ neq; ex causis, neq; ex uerisimilibus signis est collecta. Ad species ueniamus.

Λικανιμαν-
τήα.

Λικανιμαντήα describit Pfellus, & 10
eam fuisse in usu apud Assyrios ait: sed & Chaldæis & Ægyptijs familiaris fuit. ea etiamnum hodie utuntur Turcæ, licet non nihil diuersè. In peluim aqua repletam imponebantur auræ & argenteæ laminæ, lapidesq; precio si characteribus certis signati: & postquam consueta essent prolata uerba, quibus dæmon exciebatur, proponebatur quæstio. tum primò quidem sonitus tenuis absque uoce audiebatur, qui signum erat ingredientis dæmonis: post aqua inundante, uoces exiles ex ea emergebant, quibus ad quæstionem respondebatur: aut opera dara exiles admodum, ne mendacij coargui posset dæmonium in his quæ non nouerat.

Γαστριμαν-
τήα.

Γαστριμαντήα hoc à priori discrepabat, quòd nõ uoce, sed picturis respon- 30
sa expediebat. Collocabatur uasa uitrea, rotunda, aquis conferta limpifsimis, & circum collocabantur accensi cerei: cumq; euocatio dæmonis secreto murmure finita, & quæstio relata esset, adhibebatur puer impollutus, aut mulier prægnâs, quæ uitra studiose accurateq; intueretur, ac circumspiceret, rogaretq; imperaret & flagigaret responsa. Ea tandem imaginibus 40
aquæ impressis, & per uitra pellucida renitentibus, diabolus ostendebat.

Κατοπριμαν-
τήα.

Κατοπριμαντήα, ex nitidis tersisque diuinat speculis, in quibus propostarum rerum imagines efficiunt, redditæ uè à diabolo fulgent. Ea usus est Di-

dus Iulianus imperator: & pleraquæ satanæ monitu præuidisse, quæ acciderunt, scribitur.

Κρυσταλλομαντήα, ex crystallis fabrefactis atque expolitis, colludente in his diabolo (in plerisq; enim minuta specie aliàs materiæ alterius cõditus delitescit) depictas notas atque figuras euentuum ac rerum quæsitaram, quasi uaticinans suis Magis renunciat.

Κρυσταλλο-
μαντήα.

Δακτυλομαντήα appellatur, quando 50
ex annulis ad certos cœli positus fabrefactis, uel diabolico ritu consecratis diuinant malefici. At qui uetitis his diuinationum dæmoniacarum modis utuntur, nimis impune inter Christiani nominis homines degunt quam plurimi. Ex simili officina nuper quidam heroi obtulit uigintu coronatis uenum, eius scilicet uirtutis, ut felicem consequeretur euentum in quocunq; lusus genere, quam diu hunc comportaret. Cuius rei ut faceret periculũ, assumpto annulo lusit, & quidem fortuna annuente, benignaque. Quo successu illectus coronatis numerat, reditq; ad consuetæ negotiationis exercitium & lulum, ac perdidit duplo plus quàm antea lucrifecerat. Expertus itaque se delusum, annulum infringi iubet.

Δακτυλο-
μαντήα.

Ὀδρομαντήα uariè usurpabatur. Aqua 60
implebatur cyathus, annulusq; filo suspensus ex digito librabatur in aquâ: atq; sic conceptis uerbis postulabatur rei quæsitæ declaratio, uel confirmatio. Si quod proponebatur, uerum erat, annulus suo nutu, non impulsus, cyathum feriebat constitutis ictibus. Hæc exercuisse Numam Pompilium, & excitos in aquam deos consuluisse tradunt. Extant & alij eius modi.

Ὀδρομαν-
τήα.

Ὀνοχομαντήα perficiebatur oleo & fuligine in unguentum pueri alicuius impolluti illitis, soliq; obuersis. Confici enim

Ὀνοχομα-
τήα.

enim ex mixtione olei, fuliginis & radiorum solarium simulachra rerum expeditarum, opinio erat: quæ tamen formabat milleartifex diabolus, ut ex hac mixtura in ungue reddi ac refulgere uiderentur.

λεονομαντία.
αξιωματία.

Κοινομαντία, & αξιωματία, ad perstringendos atq; detegendos occultos scelerum autores, & res alias obscuras manifestandas, Magi utuntur. Hanc securi perficiunt rotundo palo infixa, aptataque ad normam, & cum præfatione, ordine enumeratis suspectorû nominibus. Ad cuius uerò mentionem securis uel leui impulsu se circumagitur aut nutat, eû culpæ reum peragunt. Sic apud Homerum proditur proci Penelopes, sed adhibito lapide Gagate, & prunis imposito. Illam administrant cribro forcipi imposito, & forcipe binis tantum apprehenso atq; elevato digitis: itidemq; aduratione facta per sex uerba, nec libijps nec alijis intellecta, dies, nves, ieschet, benedoeset, donuina, enitemaus: deinde suspectorû nominibus recitatis, quocunq; nominato cribrum uel tremitt, uel nutat, uel uoluitur, eum reum statuit. at quàm uerè, testatur omnis demonum ueritas. Potuit & ille qui cribrum in forcipe sustinebat digitis, illud pro suo arbitrio commouere.

εφοραιομαντία.

εφοραιομαντία, aini capite super prunas assato, nescio quibus perficitur ritibus, olim Germanis familiaris.

ερωμαντία.

ερωμαντία, cum ceræ liquefactæ, & in aquam distillantis figuræ obseruabantur, Turcis etiamnum in usu.

αερομαντία.

αερομαντία ex aëris partibus ac motu sumpta, celebratur ab Aristophane in Nubibus.

αερομαντία.

αερομαντία describitur à Theocrito in Pharmaceutria: & αερομαντία quoq; quæ in frumento farinæ commisto considerabatur, τυρομαντία per caseû fiebat: χυδομαντία uerò per pi-

τυρομαντία.

χυδομαντία.

scas, olim à Tyresia & Polydamante celebrata & usurpata.

λαυρομαντία ex fumo capiebatur in censi seminis papaueris, aut sesami prunis iniecti.

βοτανομαντία per herbas instituebatur, ueluti per saluicæ folia: συνομαντία per folia fici: λιβαρομαντία, per thus.

Δαφνομαντία per laurum. Nam ex eius crematæ strepitu futura colligebant: ex fragroso quidem secunda, testibus Porphyrio, Eustathio in Homerum, Tibullo.

At laurus bona signa dedit: ex Tactico aut aduersa. Vnde Propertius:

Et tacet extinctio laurus adusta fisco.

Antiphon, Philochorus, Artemon, Serapion Afcalonites, & ex recentioribus Fulgentius Placiades affirmant, qui lauri frondes sub puluinari capiti suppositas habuerit, uera hunc cominia noctu uisurum. Hinc Claudianus inquit,

— Venturi præscia laurus.

Quapropter & Apollini deo fatidico sacra fuit, & hinc Laurus Apollinea, Delphica, Fatidica dicta.

Ita fructus arboris cuiusdam apud Canibales inuenitur, cucurbita: minori non ab similibus, oblonga siue ovali forma, quem maraka & tamaraka nuncupant. Hunc illi, pulpa exempta, granis milij, lapillistio, aut re simili implent, uarijsq; plumarum generibus supernè exornant: deinde inferiori parte pertusum bacillo adaptant, quem terræ infigunt. Huiusmodi fructus binos aut ternos in singulis tugurij seruare magna cum reuerentia apud eos moris est. Existimant enim, quò hunc fructum manibus pertractant, crepitan-temq; ob milij grana iniecta audiunt, cum suo se Toupan, id est, deo sermones conferre, atq; ab eo quædam responsa accipere, sic à suis persuasi Paygi. Diuinatorû genus hoc est, qui sus-

λαυρομαντ.

βοτανομαντ.

συνομαντ.

Δαφνομαντ.

liad. 7.

Lib. 1. Eleg.

Lib. 2. Eleg.

Parthas. in

Claud. lib. 2.

de capt. Pro-

serp.

Celuis Ro-

dig. lib. 5.

Maraka.

Tamaraka.

fitu herbæ petun & quibusdã obmur-
murationibus, illorum tamaraka diui-
nam facultatem tribuere perhibent.

παραματ.

παραματῆα, cum cineri digito bacil-
loueres de qua diuinandum est, inscri-
bitur. Jisq; sub dio exponitur. quæ e-
nim remanent literæ, non dissipatæ
uentis aut confusæ cinere, ordine suo
docere de re quæ sita putantur.

DE SORTILEGIIS.

Cap. XIII.

Kληρομαντῆα, Sortilegium. Quod
genus duabus de causis hic ex-
plicare libet. Primò, quòd non
exoleuerit adhuc, ut superiora plera-
que diuinationum genera, sed & à uul-
go & à prudentioribus etiam nū quã-
doque obseruetur, heu nimis impiè.
Secundò, quòd uideam à nullo fortile-
giorum species diligenter inuestiga-

tas, ac distinctè traditas. Isidorus autè
Sortilegos esse scribit, qui sub nomi-
ne sitæ religionis per quasdam quas
Sanctorum seu Apostolorum uocant
fortes, diuinationis scientiam profi-
tentur, aut quarumcunque scriptura-
rum inspectione futura promittunt.
Superstitionis genus, cui dæmon oc-
cultè sæpè colludit. Hinc sortes ua-
riæ, puncta figuræ iactatæ, taxillorum
iactus, plumbeæ figuræ in aqua proie-
ctæ, in apertum librum repentinus o-
culorum intuitus, occurfus alicuius
sententiæ ex improviso, & alia uæsa-
na indicia, quæ uno sortium nomine
comprehenduntur, diuersas species

Sortes.

ἀσπραγαμ.

κληρομαντῆας faciunt: ut ἀσπραγαμομαν-
τῆων, quæ per talorum iactus fit, & ex
numero oblato sumitur, cum de re nu-
merata, ueluti de numero maritorum,
uorum, liberorum, uillarum, & alia-
rum rerum queritur: aut cum nume-
rus iactus comparatur elogio. Libri e-
nim eiusmodi elogiorum sunt omni-
bus de rebus & negocijs: ex quibus
cuilibet assignatus est suus & situs ta-

xillorum, & numerus quomodo cun-
que cadentium: qui cui elogio respõ-
dere deprehenduntur, id uaticinium
ac responsum ad quæstionem propo-
sitam esse demonstrant. Tales libros
etiamnum cum figuris & numeris a-
learum excusos, Galli plerunque ani-
mi causa habent. Orta profus fuit
hæc diuinationis superstitio à Pytha-
goreis, ut & κληρομαντῆα, elementis illi
literarum certos tribuebãt numeros,
numeris uim occulti futuriq; præsa-
gam. Vide Archid. in caccufatus. f.
lanè, de hæret. lib. 6. & in summa con-
fess. in tit. de sortil. 2. & 3. quæstionibus
Hofkien. & Ray. in summa, eodem tit.
& S. Thom. secunda 2. quæst. 95. in tit.
de superstit. uerfic. ad quartum dicen-
dum.

κληρομαντῆα sumitur ex cuiuscunque
quærentis nomine, per elementa sci-
licet eius, eorumq; figuras. Huic
quidem per similes est κληρομαντῆα, ἀλλοτριω-
sed ridiculo mirabiliq; modo & in-
uento exercetur. Locus enim circum-
scriptus in circulum, distribuitur per
partes uigintiquatuor æquales: in
quarum unaquaque, litera Alphabe-
ti scribitur, & unicuique literæ gra-
num frumenti imponitur. Inde gallus
ad hoc enutritus dimittitur: & obser-
uantur eæ literæ, quarum ille grana
depausat. Valens imperator cum mi-
rè perplexus ac anxius esset de Suc-
cessoris sui nomine, gallus uaticidus
& Alectriomâticus depauit grana im-
posita his literis Θ. Ε. Ο. Δ. quibus Theo-
dosius significabatur. Vide quomo-
do colludat huic impiæ persuasioni

δemon. ορνιθῆων similem Histrionum
Memphiticorū recēset Ioannes Leo,
qui exiguas auiculas capsulæ in abaci
formam constructæ annexas ostent-
tant, quæ rostro sortium chartulas
tam dextri quàm sinistri ominis extra-
hūt. Qui sortem suam scire cupit, obo-
lum

Sortilegi.
Li. 4. Etym.
& habetur
26. quæ. c. Sor-
tilegi. & 26.
quæ. c. Igitur
genus.

δυναμωτ.

ἀλλοτριωμ.

ορνιθ.
Li. 8. de scrip.
Afric.

lum auiculæ obijcit : quem rostro excipiens, in capsulam defert: deinde progrediens, responsi chartulam eodem rostro profert. Quomodo his quoque nugis dæmon colludat, ac utatur ad superstitionem inimis inculcandam, facillè colligitur ex dicto Leone, qui peius quàm in chartula forte accepta conscriptum erat, accidisse sibi postea conqueritur.

ποικιλισμῶν. Iam ad *ποικιλισμῶν*, quæ repentino in librum apertum oculorum intuitu, ex sententiæ uersusque ad quaestionem faciētis occursum sumitur, modò ad numerum iactarum alearum, modò sine eo. Et quoniam poemata pro uaticinijs, ut poetæ pro uatibus habebantur, in ijs potissimum exercebatur. Hinc & in publicis causis Sibyllina carmina ita obseruabantur, & inter priuatos Græcos Homericæ, Latinos uerò Virgiliæ. Socrates audiens in carcere recitari Achilleum illud apud Homerum,

ἡμάτιν ἢν τελέστω φηλὼ ἔριβαςφον ἰνολύκων :
prædicebat Æschini se post triduum moriturum. Alexandro Seuero obuenit hic Virgilij uersus,

Aeneid. 6. Tu regere imperio populos Romane memento.
Post annos aliquot Imperium adeptus fuit Romanum Brutus : exquirens is successum prælij Pharsalici, in hunc Patrocli uersum incidit,
ἄλλα μεμνησὶ δόλιον ἢ Λατῆς ἔνταυρον ἦεις.

Claudio Imperatori obuenit, Tertia dum Latio regnantem uiderit assas :
Nec ultra biennium impetauit. Eisdem inquirenti de fratre occurrit uersus, qui & Gordiano iuniori pòst, ex sexto Æneid.

Ostendunt terris hunc tantum fata. —
Decem & septem diebus à suscepto Imperio interfectus fuit. Opilius Marcinus num ad Imperium peruenturus esset scire desiderans, in hos incidit Homeri uersus,

ὦ γάρδον, ἢ μάλα δολοὶ νοτοὶ τάρσοι μαχρῶν,
οὐδ' ἢ βιν δίδονται, χαλεπῶν ἢ οὐ γήρας ἔπαϊσα.
Sanè senex ad imperiū peruenit, nec diutius quatuordecim mensibus id retinuit, occisus ab Heliogabalo. Adriano imperatori dubitanti de animo ac amore Traiani erga se, fortes hæ Virgilianæ obuenère ex sexto Æneid.
Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ,
10 Sacra ferens ? nosco crines, incanaq; menta
Regis Romani. —

Pòst adoptatus à Traiano, successit ei in imperio Romano. Claudius secundus Aureliani imperatoris prædecessor, inquirens de posteritate sua, incidit in illud primi Æneidis libri :

His ego nec metas rerum, nec tempora pono.

Genus eius per longam posteritatem stetit. Et hæc ferè sunt & fortii & sortilegiorum genera : quæ non solum, à

fortibus ex urna capiendis, aut aliunde legendis ita dicta mihi uidentur, sed etià à lectione. Nam & uersus forte oblati legebantur, ut supra demonstrauimus : & sortes etiam fuisse acceptas pro syngraphis, aut scriptura Oraculorum, responsum uerè, còstat ex Delphicis sortibus. Valerius Maximus scribit, legatos ad Delphicum

30 racularum missos ob exundationem lacus Albani, retulisse sortibus præcipi, ut aquam eius lacus emissam, per agros diffunderent. Et hinc sortilegos dictos existimarem, qui sortes istas ex charta uel membrana uel cortice legissent. Horatius in arte Poet.

— Et diuina futuri

Sortilegis non discrepuit sententiâ Delphis.

In his autem omnibus speciebus 40 dæmonem suas artes, suasq; præstigias non omittere : sed ferè semper adhibere, uel inde constare potest, quòd & impijs ritibus fiant, & non nisi ad credulitatem impiam hominibus inculcandam, idolomaniam stabilendam, & crudelitatem exercendam :

Ouid. 11. Atc
tamorph.

— *Διὶ τῶν*; iubent Agamemnona sortes
immeritam seuæ natam mactare Diana.

DE PYTHONICIS ET

γαστριμαντείαι. Caput

XIIII.

Quanquam suprà de Pythonicis nonnihil attigimus, quia tamen ibi nihil explicare uoluimus aliud quam nomina tantùm, quibus Sacræ literæ magos appellant infames: hic Pythij uox accuratius nō nihil explicada prius ob frequentem eius usum erit, quàm longius progrediar. Apollinem uerò Pythium quidā dicunt ob nocentissimum draconem *πιθωνα*, in infantia eius iaculis interceptum: unde spiritus ille, quo afflatus futura prædicebant, Pytho uocari cœptus est. Alijs Pythium oraculum *ἀπό τῆς πυθωνίδαις*, id est, à seiscitando sortitum nomen putatur, quòd de futuris occultisq; & ignotis consulebatur. Ab oraculo aut oppidum, cui alioquin Delphorū nomen erat, *πύθων*: & Apollo, quem hominis specie ex solido auro conflatum, in templo uenerabantur, ac præsidere loco fingebant, Pythij nomen adeptus est. Mulierem quæ cum habitu dæmonem excipiebat, atq; ipsius in citatione Græcè uaticinabatur, Pythiam ob eandem causam, & *πυθίμαντιν* uocabant, & *πυθίμαντιν*. Chrysofostomus de Pythia uel Apollinis oraculo ita perhibet: Dicitur hæc Pythia fuisse fœmina, quæ super tripode diuaticatis cruribus malignum spiritum inferius immisissum, partesq; genitales è quibus loqueretur subeūtem excipiens, furore repletur, & crinibus sparsis spumansq; ore debaccharetur, fūderetq; insana oracula. Methodius Hieronymi testimonio, aduersus Originem librum cōdidit *ὑπὲρ πυθωνίου*, ut ait Sophronius. Nam tertio *ὑπὲρ ἀρχῶν* Origenes dæmonem Pythonicum quosdam à tenella ætate possidere scri-

Pytho unde
& Pythium
oraculum.

Pansanias in
Phocia.
Strabo lib. 9.
Pythia mulier.
πυθίμαντις.
πυθίμαντις.

bit. Diuinando etiã magnū præstabat quæstum suis dominis puella illa in Actis Apostolorum, Pythonis spiritum habens. Videntur quoque hæ uates se prius aqua Cephisi fluij preterlabentis Delphos proluisse: quòd fit ut Lucanus dicat, Fatidica Cephisus aqua: uel potius ex ea potasse, ut qui ex Gallo Phrygiæ flumine bibebant, statim furebant. Vnde Galli sacerdotes Cybeles dicebantur, de quibus idem Poeta sic:

Act. 16.

— *Crimenq; rotantes,*

Sanguinei populis ulularunt tristia Galli.
Semetipfos enim castrabant, & inter sacrificadum furiosorum in star erant. *πυθωνιοι* & *πυθωνες* dicuntur Plutarcho, fatidico spiritu correpti.

Nunc porrò ipsum diuinationis genus quod *γαστριμαντεία* uocatur, cōside-
rabimus. Licet autem diuinationo sit ritus in humano corpore conclusi, ratione tamen loci partisq; ex qua profertur, diuersa est. In *γαστριμαντεία* enim spiritus in clusi pectore, cuius os *γαστρον* nominatur, uel suggerebant, uel uinctis compressisq; linguis obfessorum, ipsi per os efferebant requisita præscitaq; uaticinia. At *γαστριμαντεία*, uel *γαστριμαντεία* uaticinia profert ex uentre spiritibus turgido. Quare qui hoc diuinationis genere obsidetur, Ventriloquos ab Augustino, ab Aristophane *ἐγγαστρι-
μύτης* appellari diximus: nec aliter prolata fuisse uaticinia tum Pythonicorū, quorū in Sacris literis sit mentio, tum Pythiarum apud Delphos: licet alioquin ratione sexus discrimen aliquod sit, id quod nondum animaduersum uideo. In mulierib. enim sonus horū uaticiniorū ex genitalib. partibus edebatur & audiebatur. Nec enim alia uia ex Pythijs Delphicis dæmon pronunciate solitus fuit, quàm diductis seminibus per inguen. Quin & Tertullianus, auctor grauilissimus, affirmat se uētrilo-

γαστριμαντις
Sophocle

Lib. 2.
cap. 1.

4. Reg. 23.
Act. 16.

ἐγγαστριαι
mulieres quo
modo uaticina-
nentur.

trilo quas uidisse scæminas, è quarú pu-
 dedis uocula quædam, dum sedebat,
 excitabatur, respõdebatq; sciscitantibus.
 Deniq; Cælius Ludouicus, patrú
 nostrorú memoria scæminas se uen-
 triloquam crebrò uidisse Rhodij Ita-
 liæ urbe & patria sua, scribit: ex cuius
 pudendis uocé immundi spiritus per-
 tenuem quidem, sed tamé prorsus in-
 telligibilem, sæpe audierit de rebus
 præteritis aut præsentibus mirificam:
 at de futuris plerunque incertam, sæ-
 pe etiam uanam & mendacem. At in
 uiris hi spiritus impuri tanta turpitudi-
 ne uaticiniorum suorum uoces & so-
 num edere nõ possunt: sed per hone-
 stiorum corporis parté, os scilicet, elo-
 qui coguntur, ut supra dictum est de
 Euricle ab Aristophane celebrato: cu-
 ius Vespas cum anno Christi M.D.LX.
 Parisijs Hadrianus Turnebus (tú Græ-
 carum literarum, pòst Philosophiæ &
 Eloquetiæ regius professor) interpre-
 taretur, audientibus meis filijs Theo-
 doro iam iuriscòsulto, & Henrico me-
 dico, palàm testabatur olim se Lute-
 tiæ uidisse persimilem illi Aristophan-
 nis Euricli hominem astatù, Petrum
 Brabantium: qui quoties uolebat, to-
 ties ex ima parte corporis, ore quidè
 aperto, sed labijs immotis loqueba-
 tur, & hac siue arte siue exercitatione,
 siue dæmonis impostura multis pas-
 sim imponebat. Nam cù Lutetiæ uirgi-
 nem quandam formosam, sed patre
 orbatam, deperirer, nec matrem su-
 perstitem inducere posset ut eam sibi
 desponderet tandem cum ultrò citrò-
 que hac de re colloquantur, uocem e-
 dit è corpore, qua demortuus mulier-
 culæ maritus de pœnarum grauitate
 conqueri uidebatur, quas õn uxoris
 dissidentiam in purgatorio perpete-
 retur, quòd ea filiam à Brabantio to-
 ties expetitam, oprimo uiro denega-
 ret. Quibus illa questibus exterrita,

uiriq; miserta, petitioni nebulonis af-
 sensit: quem tamen non tam filiam,
 quàm dotem ei à patre in testamento
 constitutà ambijisse, satis apparuit. Sex
 enim mensibus pòst, ubi puellæ bona
 decoxisset, uxore socruq; relicta, Lug-
 dunum aufugit. Ibi mercatorem que-
 dam ac trapezitam prædiuitem obijss-
 se intellexerat. Qui cum haberetur in-
 10 iustissimus, eo quòd omnia per fas ac
 nefas in uita corrasisset, filium Cornu-
 tum, eius unicum heredem, in porticu
 pone cæmeteriù obambulantem, adit:
 & eò se missum innuit, ut quid opus
 factò esset doceret. Cæterum dum ei
 de patris anima potius, ac fama, quàm
 morte cogitadum esse dicit, uox inopi-
 natò inter loquendum patrem rese-
 rens exauditur: quam cù Brabanti-
 20 ex uentre daret, se tamé expauescere
 mirum in modù simulabat. Moneba-
 tur autem hac uoce filius, quem in sta-
 tum pater iniusticia sua decidisset: &
 quãtis purgatorij cruciatibus tum sui,
 tũ ipsius causa exagitaretur, eo quòd
 iniquorum eum bonorú heredem re-
 liquisset: quamq; nullo modo liberari
 posset, nisi iusta à nato expiatione facta,
 & debitis in eos elemosynis col-
 30 latis, qui maximè tum temporis ege-
 bant: eos autè esse Christianos à Tur-
 cis captos. proinde uico quicũ loque-
 retur crederet: hunc ad redimendos
 eos Constantinopolim à pijs homini-
 bus ablegatum, eiusq; rei ergò diuini-
 tius ad eum missum. Cornutus homo
 minimè malus, etsi his auditis dolere
 haud animaduerteret: quia tamé du-
 rum uidebatur istud de pecunia uer-
 bum, se deliberatù respondit, & Bra-
 bantiù eò loci postridie redire iubet.
 Interea anxius, de loco subdubitabat,
 in quo uocem exaudierat, q. umbro-
 sus esset, ac opacus, & hominũ insidijs
 Echoq; aptus. Quare postero die eum
 in alium apertũ, planum, nullisq; ue-

Lib. 8. An-
 tiq. lect. 6. 10.

byroggiu-
 uis quomo-
 do uaticinen-
 ter.

Petrus Bra-
 bantius, uen-
 triloquus.

Conficta mor-
 tui de Purga-
 torio quere-
 la.

Alius eius-
 dem dolus.

pribus aut umbris impeditum locum deducit. Vbi nihilominus eadem inter loquendum repetebatur cantilena: hoc etiam addito, ut Brabantio statim sex Francorum millibus numeratis, tres in singulos dies Missas redimeret pro salute patris: alioquin nullam apud inferos fore redemptionem. Vnde filius conscientia ac religione obstrictus, licet ægrè, totidem tamen Brabantij hdei commisit, omni legitimo accepti solutiq; testimonio neglecto. Pater ignibus ac Vulcani ictibus liberatus, in posterum quieuit, nec filium amplius interpellauit. Verùm miser Cornutus dimisso Brabantio, cum solito lætior esset, idque reliqui mensarij fati admirari non possent, mox ut sciscitantibus causam aperuit, aded statim irrisus fuit à cunctis, quod & num
20 mis & cerebro emunctus & expurgatus esset, ut præ merore post aliquot dies mortuus, & patrem ad inquirendam ex eo rei veritatem insecutus fuerit. Libro de Diuinatione demonum contentenda, professorum eiusmodi diuinationum opiniones confutat erroresq; conuincit Berno, quemadmodum testatur epistola ad Meginfredum.

DE TYPOMANTER' A, CIRCULATORIBUS, & Thraphim.

Caput XV.

REperitur Fessæ in Africa circulatorum magorumq; genus, quod Muhazzimin uocant. Hi omnium promptissimè demonia dicuntur eijcere. Et quia illorum uaticinio nonnunquam succedit euentus, dici non potest quam ea res eorum existimationem augeat: quem eijcere nequeunt, spiritum æreum esse, asserunt. Modus autè aditrandi demonis hic ferè est. Primò characteres circulosq; nonnullos in foculo aut alio quouis loco depingunt: deinde signa quædam in dæ-

Muhaz-
cimin.

ypocritus.

moniaci manibus ac fronte describunt, illumque miris modis fumigant: postea carmen componunt, ex dæmone sciscitantur, quæ & quomodo huc intrauerit, quis sit, quod illi nomen: tandem ut exeat, præcipiunt.

Sunt & alterius generis, qui regula quadam Cabalistica (Zairagia appellatur) operantur. Hæc aut multum continetur scriptis. Naturalis siquidè conscientia putatur: neq; alios Fessæ reperias, qui maiori cum fide magisq; indubitatè ad interrogata respondeant. Verùm hæc ars difficillima est. Qui enim huic operam dare uult, non minorem Astrologiæ, quàm Cabalisticæ cognitionem habeat necesse est. Ioannes Leo Africanus testatur in descriptione Africae, se uidisse quendam eius artis peritum in unius figuræ descriptione integrum consumpsisse diem, & figuras in hunc ferè componi modum. Primò circulos multos in maiori circulo ducunt: in primo crucem formant, in cuius extremitatibus quatuor mundi plagas appingunt, Orientem, Occidentem, Austrum & Aquilonem: in centro ubi lineæ concurrunt, utrumq; notant polum: extra primū
30 circulum, quatuor depingunt elementa: deinde circulum in quatuor secant partes, & sequentem circulum in totidem: post hæc quamlibet partem in alias septem secant, quarum quamlibet characteribus maiusculis Arabicis inscribunt, aded ut quodlibet elementum uigintiocto habeat characteres. In sequenti circulo septem Planetas notant, in alio duodecim zodiaci signa, in sequenti duodecim mensium Latina nomina, in alio uigintiocto lunæ domicilia, in alio 365 anni dies depingunt, extra hunc uerò quatuor uentos cardinales annotat. Dein de unam tantum rei propositæ literam sumunt, atq; per omnia antè enumerata multi-

Zairagia.

Lib. 11.

ypocritus.

multi-

triplicant, productumque characteris numerū quodammodo diuidunt, atque pro characteris ratione loco alique collocant, utq; elementum illud exigere uidetur, in quo reperitur character siue figura. His omnib. ita peractis, figuram animaduertunt, quæ cum numero iam producto conuenire uidetur: cum quo eodē modo procedūt, ueluti cum priore progressum, donec uigintiocto characteres habeant, ex quibus unam dictionem colligunt: ex dictione uerò oratio conflatur, quæ ad rem ipsam in quæstionem uocatam responder. Ea porrò oratio semper in carmen prioris speciei cadit, quod Arabes Ethauil appellat, componiturq; ex octo stipitib. & choridis duodecim iuxta Arabicæ linguæ metricam. Carmen igitur ex ijs characteribus compositum, uerum atq; indubitatum rei propositæ præbet respōsum (ut credunt) primò quid quærat, deinde rei quæsitæ sententiam. Hi autem rarò errare dicuntur, quod Cabalisticam admirandam reddat. Et quanquam naturalis habeatur, nihil tamen se uidisse affirmat Ioan. Leo, quod non præter naturam potius sit: & ita scribit porrò Memini me quondam in loco aperto collegij regis Abulunam (quod Fessæ uisitur) in area leuigato marmore strata insignem uidisse figuræ descriptionem. Acææ quodlibet latus quinquaginta erat ulnarū: huius duæ tertiæ partes ijs occupabatur, quæ ad figuram pertinebant: tres uerò descriptionem faciebant, quorū quilibet suum tantum curabat locum, durauitq; ea descriptio per integrum diem. Huiusmodi quoque aliam Tuneti à quodā artis peritissimo descriptam uidi: cuius pater duo uolumina commentationum in eius artis Canones conscripserat, quos qui exactè sciunt, summo habetur ab omnibus præ-

Ethauil.

Libri de his artibus.

cio. Ego solū tres, Tuneti unum, Fessæ uerò duos uidere potui: duas quoque in eius artis regulas, Explicationes, & Commentarium Margiani cuiusdam, eius parentis quem olim Tuneti uidi, & aliud ab Ibnu Chaldim historiographo cōscriptum. Artis regulæ cum Commentarijs possunt quinquaginta aureis haberi Tuneti. Breviter, Fessæ tria in uniuersum sunt fatidicorum & diuinorum genera: primi, ut diximus, Geomanticis uel Gyromanticis utuntur figuris. Alij aquam catino uitreo infulam olei guttula admixta, lucidam & transparentem reddunt, in qua tanquam in speculo dæmones confertim se uidere affirmant, qui exercitum numerosum representant: quorum nōnulli in itinere sunt, alij riuum transmittunt, alij terrestræ prælium gerunt: quos quietos interrogant, dæmonibus nutu manū uel oculorum indicio respondentibus. ò temeraria credulitas. Vitreū uas pueris interdum uix octauum egressis animum in manum dant, à quibus num hunc uel illū dæmonem uiderint, interrogant. Permulti eò dementiæ rediguntur, ut in his nugis magnam pecuniæ uim profundant. Tertium genus est mulierum ueneticarum, quæ se cum dæmonibus habere familiaritatem affirmat: dæmones aut aut rubros, aut albos, aut nigros appellant.

Hodie adhuc in cœmiterio uel foro publico Constantinopoli diuinandi artem profitentur, uictum hinc queritantes, Turcæ uiri & mulieres, cum primis Ægyptiæ, ab initio idololatræ. Hi in arena notatis figuris, uel eiectis colligatis aleis, & notarum numero collecto, in libro nescio quid legētes submurmurantesq; uaticinantur: uel ceram cum oleo cōfundentes, donec refrixerit expectat, ex apparentibus deinde characteribus diuinant: nonnumquam

Fessæ tria diuinorum generā.

Turcæ magistra diuinandi.

Supracapite.

quam ex aqua, speculo, vitro, & id genus similibus organis prælagiunt, haud dubiè ab impietatis & *ritu aniglar* magistro ita instructi, ut eos longa annorum serie quasi ab uberibus maternis uirulentum eiusmodi lac exuixille, minimè hęstent. Sic de quodam diuino, Diophanes nomine, refert Apuleius: Corinthi nunc apud nos passim Chaldæus quidam hospes, miris totam ciuitatem responsis turbulenter, & arcana factorum stipibus emerendis edicit in uulgum, qui dies copulam nuptialem assumet, qui fundamenta mœniũ perpetuet, qui negociatorum cõmodus, qui uiatorum celebris, qui nauigijs opportunus. mihi deniq; prouentũ huius peregrinationis inquirenti, multa respondit, & oppidò mira, & satis uaria. Sed hæc omnia falsa esse, testatur

*Li. 2. de Au-
reus Affino.*

*La. 1. de
Orig. err. ca-
pit. 17.*

Sibylla Erythræa, *ἐπιείδωλαιαν πωδὴν τῆς Ἰωνίας* *ἱεροῦ ἀπὸ τοῦ ἀργύρου ἰδὸς ἰεροῦ τοῦ λαοῦ ἡμετέρου.*
Theraphim imagines futura annu-
ciantes, ad hunc se habant modum, teste
Eliã Leuita: Maçabâr hominem primogenitum, cuius caput torquendo præcisum, postea sale & aromatibus condiebatur, inde capiti subdebatur lamina aurea, cui nomen spiritus inscriptum erat: coramq; eo in pariete locato candelæ incendebantur, & adorabatur.

MAGICORVM VATVM ORACULIS non esse credendum, nec eos esse ad eundem. Cap. XVI.

AT omnes hi prædictionum modi *ἀντιπροβλεψῆς* dicti, qui nullas in natura causas habent, seuerissimè in Lege diuina prohibentur, ubi diuersis appellantur uocibus: ut semper apud omnes gentes diuinationũ imposturæ fuerunt uariæ. Sic Deuterou. cap. 18. Non inueniatur in te diuinus, qui diuinando futura prædicit, nèue aruspex, hariolus, augur, præstigiator, astrologus, Pythij consultor,

magus aut necromantis. Vbi per *סוֹפֵר* quidam intelligunt *סוֹפֵר* experimentatorem, qui sortilegium aut stipulatione inuestigat, num utile sit itineri se committere, aut opus aliquod inchoare. Pleriq; sentiunt esse generale uocabulum ad omnium diuinationum species. Per *פְּרָצֵר* uerò intelligitur is qui ex *עַבְרִים*, id est, nubibus aut ex astris responsa dat, & dicit hunc aut illum diem cauendum in his uel illis electionibus, quæ tamen astrorum influentijs non ita subiiciuntur: puta, si uxorem duxeris, aut domus fundamenta ieceris sub eiusmodi aspectu, erit inauspicatissimum. Per *בְּרַחֵם* intelligitur *בְּרַחֵם בְּעֵינַי* qui auium uolarum intuetur, & garritum obseruat, ut augeretur: uel cum ex crocitantate cornu mortem alicuius prædicit.

Mirandum igitur magnoperè, eò usq; prudentiam hominibus eripi, ut audire, dicto parere, compelli, ligariq; spiritum natura nobilissimum, malicia autem ob rebellionem nequissimum, propria uirtute hominis, natura eo inferioris, & malignitate penè non imparis quãdoque, arbitrentur: quasi se homini præter naturam dedere uoluerit is, qui Deo creatori, natura inuitante, subiici recusarit. Qui ergo naturæ fœdus uiolarit, hic ne in usum nostrum seruabit pactiõnem? Adde, mendacem mendacijsq; parentem, quæcunq; uera ad falsitatem, & quæcunq; bona ad maliciam intorque-
re. Quis nisi luxatæ mentis huic fidat, ut de futura ueritate percùctetur, quã uel nullo modo sciat, quia eius naturæ est minimè nota, uel desuper non reuelata: aut si sciat, malicioso astu mendacijs inuoluat quòd si purè eam quãdoque proferat, uel coactus id facit: uel si sponte atque libenter, malo tamen animo, pessimoq; sine proposito, ut scilicet perniciosius offendat in postea

posteriorum, & veritate qualicunq; quæ in rebus agendis parum emolumentum allatura sit, prolata, demum sub alia (quæ nisi integrè pernoscatur, sit graue incommodum vel exitium paritura) atrocius lædat, & mendaciū ipsum ceu venenatam escam & exitialem hamum cautius tegat Tartareus ille piscator. Stultus itaque ille, qui hunc consultum abire: at stultior multo, qui inde redit, nisi respiscat. Interim non inficior, cum ille rerū naturas cognoscit, multa ex causis naturalibus eum prius scire, quàm ab humano intellectu percipiatur: & tãto exactius, quãto eius ingenium est sublimius: ea autem ignaris uehat pręnunciat, præfertim quorū in actu uiderit initia: ut uaticinari & occulta rerum prænouisse credatur. Copiose, doctè, & piè in hanc rem, contra magicas prænotiones, disputat libris nouem de Prænot. maximè uerò libro 7, Ioannes Franciscus Picus, philosophus insignis. Chrysostomus in Euangelium Ioannis, Homil. 18. Prædictio, inquit, futurorum immortalis Dei duntaxat opus est. Quod si aliquando dæmones aliquid prædixerūt, stultum & incautum uulgus deceperunt. eorum namque uaticinia passim falsa deprehenduntur. Nonnihil in hanc rem quoque dictum est libro 1. capite decimo. Certa itaque permanet Origenis sententia: Qui ad uana contendunt auguria atque ueneficia, diuinationes ac philtæria atq; incantationes, horum gressus conturbantur, horum opera impediuntur, ab ipsis Dei uisitatio recedit, ipsos sancti angeli derelinquunt, & cum ipsis diaboli permanet, infatuans mentes eorum, obtundens corda illorum, abstrahês à uero sensu eorum, &c. Addam & Petri Blesensis uerba epist. 49. Mendacij pater ueritatem exhibet umbratiliem frequenter, do-

nec in fidelitatis filios secum præcipitet in gehēnam. Sic ergo scientia Christiani nil debet de futuris inquirere, sed illius dispositioni humiliter obedire, qui disponit omnia suauiter, cuius cõsiliarius nemo fuit, &c. Non labores noscere tempora uel momenta, quæ posuit pater in sua potestate. Futurorum enim explorare noticiam augurijs aut alijs illicitis modis, diabolica tentatio est, & æternæ damnationis occasio, &c. Frequenter euenit rerum prodigia certos exitus obtinere, eis tamē nulla fides adhibeatur: licet enim uera sæpe pronunciet, sæpius tamen & periculosius mentiuntur. Nec tamen moueat, quod quandoq; ex dispensatione diuina talia personæ commendabiles acceptasse leguntur. Adde & D. Antonij præclarā sententiam: Ut concedamus paulisper, si dæmones uera nunciarent, respondere mihi, quis fructus est nosse uenientia? Nunquid aut sciens hæc, aliquando laudatus, aut punitus est nesciēs? In hoc unusquisque sibi præparat seu tormēta seu gloriam, si uel negligat scripturarū mandata, uel faciat. Nullus ob id nostrum hanc arripuit uitam, ut habeat præscientiam futurorum: sed ut præceptis Domini obediēs, amicus incipiat esse de seruo. Curādum est non præscire quæ ueniunt, sed implere quæ iussa sunt.

Quare Phauorinus apud Gell. de Lib. 14. cap. 17. terrere uolens & depellere adolentes à genethliacis istis & quibusdam alijs id genus, qui prodigiosis artibus futura omnia dicturos se pollicentur, & persuadere eos nullo pacto adeundos esse cõsulendosue, huiusmodi argumentis concludebat: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, & fallūt, miser fies, frustra expectando: si aduersa dicunt, & mentiuntur, miser fies, frustra timēdo. Si uera respondent, eaque sunt

non prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam è fato fias. si felicia promittunt, eaque euentura sunt, tum planè duo erit incommoda: & expectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus res futuras præfagientibus.

*Astrofacinus
Iohannis
Galeacei in
astrologum.*

Subiungam hic nouum inauditæ crudelitatis exemplum, quo Iohannes Galeaceus diuinationes Astrologicaq; uanitatem putauit esse refellendam. Astrologus qui de euentu grauissimarum rerum felici prædictione iudicare consueuisset, cum Iohannis Galeacei uultum intètis oculis, ut aiunt, acerrimè contempleretur: Cogita, inquit, de rebus tuis quàm maturimè: nam diu inter homines agere, & huius seculi lucis usura frui non potes. Cui cum ille: Quid ita? Propterea, inquit, quòd astra, quorum ego regiones & situs ipso natali tuo die notauim, mortem tibi nõdum iuuentutis limites egresso, non obscure denũciare uideantur. Cæterùm Galeaceo captiosissimo interrogationis genere sciscitanti: Age uerò tu, qui hæc natalitia prædicta, tanquam deum sequeris, quam diu uisurus es? Respondit Astrologus, Curriculũ uiuendi fatorum benignitate contigisse sibi satis diuturnum. Verùm, inquit ille, ne unquam posthac bonitate & clementia fatorũ stultè confusus, maiorem fortè quàm par est, de longinquitate uitæ spem capias, morieris euestigò, contraquò opinionem tuam, nec te poterit coniurantium astrorum toto celo uis ulla, tam cæco iudicio clarissimorũ hominum fati cõtumeliose illudentem, ab exitio uindicare. simulq; cum dicto hominem in uincula abripi & strangulari iussit.

Porrò exquisitiorem artium harum

diabolicarũ enumerationem permittito illis, qui eas didicerunt, ac magistris doctorisq; sui consilio, ductu & opera, exercere perpetuò suo aliorum que exitio audent, quos in nefariorum suorum scelerum communionem perditissimè adducunt. Dolendum autem hanc pestem immaniter in totũ Christianum orbem proserpere, grassariq; nimis: maximè ubi uox Euangelij obscurius sonat, & nescio quibus gentilijs, & dæmoniaco astu non dubiè in hominum deceptionem excogitatis superstitionum ritibus diuini cultus ueritas conspurcati uidentur.

DE QVORVNDAM SACRIFICORVM & MONACHORVM MAGICA DIUINATIONE, MEDICATIONEQ; FALSISSIMA.

Caput XVII.

SVum adhæc locum in familia turgidorum Pythio spiritu, hic inueniunt, Magorum albo inscribendi meritò, nec ulla ratione prætermittendi, pleriq; sacrifici & monachi, ut indoctissimi, ita & incomparabilis impudentiæ, perditissimæq; impietatis homines (uiris pijs, quos unice ueneror, nihil detractum hic uolo) qui medicinæ sacræ, quam ne primis quidem labris eos gustasse constat, cognitiõem mentientes, faciliè cuius uulgari (Cõsulares, uel alicuius doctrinæ, iudicij, estimatiõis uel uiros nominare pudet) de morbo sciscitanti, consiliumq; quærenti, è maleficio uel incantatione esse morbum progenitum, ore mædaci respondere persuadereq; non uerentur. Pythij insuper hi uates sæpenumerò incantatricem uel sagam notoria sua arte perindicia, si dijs placet, indigitare nefariè audent: honestæ alicui, inculpatæ ac piæ matronæ hoc cauterium crebrò inuidentes, à quo illa nunquam, uel eius soboles, ne in multam quidem posteritatem, sanari poterit. Enim uerò nõ rerum suarum sacrifici-

Sacrifici quidam inepti, malefici morbum mentiuntur, & eius reas statuunt infantes.

egisse se arbitrantur, quòd morbum mendaciter commententur: nisi etiã in fontes calumnijs opprimant, odiaq; plus quàm Vatiniana apud hoc credulum nimis hominum genus cõcitent, litibus integras vicinias personare faciant, amicitias diuellant, sanguinis necessitudine cõstrictum unionis uinculum dissoluant, ad pugnas promoueant, carceres procurent, cædes tan-

dem uariè architectentur aut eorum qui in fontem denotatam huius maleficij fidi effectricem uel uindicare, uel illi patrocinari student: aut etiam huius femine ab alijs cæse, siue à magistratu malè instituto punitæ. Horum uiuum si me testem dixerò, mentiar minimè, etiam si indignatione rumpatur illia Codro, aut eius sectæ asseclis. Ita hos ecclesiasticos scilicet uiros, eximia sui instituti mancipia, religionis porissimùm pallio, strenuam sibi nauare operam & experitur & gloriatur heros illorum Beelzebub: qui ob pecuniæ aucupium, aut falsæ existimationis cupidine prurientes, hoc modo suas aliorũq; animas dæmonibus prostituunt & deuocent: medicinam artium ut uetustissimam, ita & utilissimam, maximeq; necessariam, eiusmodi incantationum opinione in naturalibus morbis ad uitæ & salutis perniciem defœdantes. Extat salissimum cuiusdam doctissimi uiri in huiusmodi impostoribus similem *ἰσχυρὸν ἰατρο-*

ἰσχυρὸν ἐπιγράμμα Græcum:
παμμίσητον ἴσως μονάχων μαρτύρων ἔργων,
εἰς ἰατρικὴν μάχην ἀπομνησθῆναι ἀνάγκη.
ὄν' ἰσχυρὸν γυναικῶν μακρὸν μακρὸς ἴατρος τε
ἀσκήσας ἰσχυρὸν, ἀπὸ νεοπροσωνδῶν ἰδίον.

Sed & Latinum eiusdem aliud haud immeritò istos *ψυχολόγους* appellat:
 Vixisti monachus monachorũ dedecus Hermes,
 Nunc medicorum idem dedecus es medicus.
Fallor: an ut fueras monachus ψυχολόγος olim,
Idem Hermes medicus nũc ψυχολόγος eris?

Medicina artium uetustissima.

Ex horum numero quidam nugaci Dialogo nuper Germanicò (Latine etenim ob inscitiam non potuit) typis effuso scribit, mulieri cuidam uetrem in eam extumuisse molem, ut uterum gerere censeretur: & quum ante Banchanalia se partum edituram speraret, eoq; frustraretur, hanc ad ipsius opem confugisse: qui propinato pharmaco se expulisse duos nucleorum cerasorum iam partim germinare inchoantium, partim ad digiti altitudinem natum cantharos (quartas uulgi distat, sex libris mensura propemodũ equiuales) addito iuramento asserit. Mendacij uerò impudentia hinc cognoscitur, quòd nusquam in alia cauitate huic excretioni idonea, quàm in testino rum sinu contineri potuerint nuclei. si autem nouem circiter menses, à cerasorum postremò natorũ tempore in illis impacti, tumorem tantum excitant iam egerminates: quæ uia quæso interea temporis per intestina artificisimè nucleorum mole infarsita, distentaq; naturalibus patuit excrementis? Mirum quòd eidem commẽto non assuerit, fœmina hanc medicamenti oblati operatione, eadem opera nucleorum germen emittentium aceruo agrum conuulisse: uel nisi eos expulisset, potuisse actis loco benè sterco (cum uenia id mihi dicere ob rei insultatam liceat) radicibus, post paucos menses læta gignere protrudereq; in apertum aërem cerasa.

Idem ille in celebri apud Geldros oppido, ubi olim medicinam publico feci stipendio, in uirginum atq; uoculularum cœnobio, uni ualeitudinis non nihil afflicta, maleficium esse quo exereretur, persuasit: nec id nisi misæ sacrificio super puellæ uentrem celebrato, tolli posse, addit. quo permisso, peractoque, eam primum maleficium cœpisse exagitat, quum leuiter antea

Conuentum eius/iam pa Horii.

Maleficium postorri cuiusdam sacellæ-gum.

naturali afficeretur malo, postea sepe-
numerò monasterij gubernatrix (quã
Matrem appellant) nobilitate, ætate
& probitate ueneranda exposulauit.
Suos interim, qui ipsum ob religionis
fortè nomen admirarentur, habet ridi-
culus hic actor & ineptiarum scriptor,
etiam officio pastor: cuius, quãquam
mihî intus & in cute noti, nonini par-
cit calamus, ob consciẽtiã, quã mo-
destiam imperat, aliorumq; uitia regi
uult. Quare & alios similibus maleh-
ciorum reos, eiusdem ordinis ho-
mines penitiùs mihi cognitos, prudens
prætereo. qui nisi respiciant, quod ex
animo illis optarim, tumendum ne de
Isaia 27. ijs dixerit *Isaia*: Percussimus fœdus
 27 cum morte, & cum inferno fecimus
 pactum.

Huc referendus sacer ille magus, 20
qui à dæmonijs edoctus, & ex tene-
brarũ officina proserpens, tragicæ co-
mediæ actum nuper exhibuit ad hũc
modum. Qui Hambachi in ducatu lu-
liacensi suam præstat operã in cuniculis
insidiãis Petrus, ubi haud ita pridem
anno 1563. in principio Augusti, e-
quũ suspensò ceruicis cymbalo, pascuis
mãdasset unde exilierat: ille ratus e-
quum furto abductũ, adijt sacrificũ Py-
thium Gerardum nomine, uicariũ in 30
Blatsum, diœcesis Colonienfis: qui cõ-
sulto prius suo ueritatis magistro, furẽ
cum equo Rhenũ Bonnæ traieçisse, ac
in diuersorio proximo uenditurũ asse-
ruit. Ipse responsioni fide apposita, in-
cũctanter insequitur, rogatq; in Rhe-
ni traiectu, num talis equus ibi esset
transuectus: quod factum esse intelli-
git, commonstraturq; equi ductus ab 40
uno loco in alium. Tandem post dies
aliquot cõtinuo itinere peruenit Hac-
ckenbergum in comitatu Senensî, ubi
uirum offendit armatum, qui ipsius ui-
debat in sidere equo. hunc adortus,
de equo sibi restituendo, quem suum

esse asseuerabat, strenuè agit, confide-
ratq; qua parte non satis munita hunc
confodere posset, si fortè ad pugnam
ueniretur: in quem solum finem fabu-
lam hanc machinatus fuerat mendax
ille & sanguinarius homicida ab in-
itio. Post multam altercationem actor
hic contrestat equi resticulos, quos
suo equo exemptos sciebat, color ali-
oqui & forma omnino respõdebant.
Ita hic culpam deprecatus, rem omnẽ
ordine recenset, domumq; redit. In iti-
nere aut intellexit, mox post eius ab-
itionem equum inuentum fuisse mor-
tuum, altero pede posteriore casu tra-
iecto per funem collo alligatum, unde
solui nequiuera: quã mortis cau-
sa extitit. Sic innotuit huius execran-
di uatis & sacrifici ueritas, digno certè
flagello punienda. Alter aut sumptus
& iacturam circiter dalerorum decem
in eo itinere fecerat: hinc grauitè ad-
huc malefico sacerdoti coram me mi-
nitabatur.

IN MALEFICIUM, ET DI-
uos, *in scitiam suam & errores referunt in-*
docti medici & chirurgi.

Caput XVIII.

NEc interim aliorum quoq; ine-
ptorum hominũ, medicinæ co-
gnitionem impudenter dolose-
que iactantium, unicum esse asylum in-
ficias eo, ut quum morbi essentiam,
multoq; magis eius curationem, igno-
rent, coganturq; ex imperitia uelut cæ-
ci de coloribus iudicare, maleficium
mox esse affirmant. Hoc uelamine suã
dolose tegunt in artis sacrae operibus
in scitiam, elabũturq; non secus quã
in docta illa chirurgorum turba, confe-
stim ad diuos, uelut Quirinum, Anto-
nium, uel qualemcunq; alium, refert
gangrænã uel sphacelum uel phage-
danã, aut ulcera alia maligna siue
curatu contumacia: quã tamen ab in-
itio non usqueadẽ fuerunt praua,
quã

quàm paulatim illorum, solum ex qui
 busdam unguetorum formulis incer-
 ra periculosaq; *inaphæ*, medicantium
 ignorantia, in eiusmodi maliciam de-
 generarunt. At calumniam, aut po-
 tius iustè in eos instituendam actio-
 nem, hoc maleficij nominis prætextu
 cautè declinare student hi uerè male-
 fici. Cuiusmodi etiam existunt pleri-
 que homines, qui nuper ignis chymi-
 ci fumo insolescentes, ex Theophra-
 sti Paracelli schola se ortos gloriatur:
 peculiaria arrogantia, *incuriosus*, & ina-
 nis gloriæ mancipia: qui uoce Stento-
 rea, pollicitationibus & sesquipedali-
 bus uerbis nihil non possunt, in hoc
 pulchrè suum imitati magistrum: ut
 memoriæ commédarint uoces nō sa-
 ni hominis spurcissimas, quibus me-
 dicam artem ueterè & sacrosanctam
 infestantur, calumniantur, reijciunt,
 pedibusque conterere satagunt, noua
 emèriti principia cum uocibus nouis:
 quæ nec ipsi quidem intelligunt, nec
 rationibus defendent, contenti uer-
 borum inutilium, quibus sua Paracel-
 sus oppleuit scripta, congerie & acer-
 uo. Hic se medicinæ monarcham, ue-
 ræq; artis inuentorem iactat: talem il-
 lum quoq; habent, colunt & ueneran-
 tur eius sectatores. Hastenus itaque
 latuit illa artium utilissimæ, & cum-
 primis in conseruando genere huma-
 no, si quid aliud, necessaria. Nihil hic
 est quòd singulorum à Deo creato-
 rum uires à rerum primordijs cogno-
 uerit Adamus, nihil item quòd à me-
 dicis corpus patris aromatisibus con-
 diri uoluerit Iosephus, nihil quoque
 quòd pro medicis leges promulgarit
 ex Dei iussu Moses: uanum similiter
 elogium Iesu Syrach, quo medicos
 propter necessitatem ab Altissimo cō-
 ditos, honore debito affici uoluit: ine-
 ptum adhæc, quòd similitudinem ab
 eo quod in rerum natura non existe-

bat, sumpserit Christus, docens, me-
 dico non opus esse bene habenti, sed
 ægroto. Lucam quoque medicum,
 & quidem dilectum appellasse D. Pau-
 lum, testatur ueritatis liber. Hi certè
 ueterem coluere medicinam rationi
 innixam, usq; confirmatam, quam
 etiamnum nos usurpamus. Nihil hic
 de uenturo in extremis diebus medi-
 cinæ Monarcha & inuentore, Para-
 cello Theophrasto. Neque hic chy-
 miam haud leuem medicinæ partem
 eleuo, quam magnificatio, uti & om-
 nes mecum ueteris medicinæ cultor-
 es: eamque nunc mirè exornari, est
 quod arti nostræ gratuler: eius quoq;
 potentia contra quoscunque morbos
 extrahi spiritus, & olea, pulueres & sa-
 les confici ex sulphure, uitriolo, anti-
 monio, & id genus mineralibus reli-
 quis, uti & metallicis, libenter agnosco,
 ut qui illa penes me habeam, nec
 infeliciter utar.

Vt uerò institutum prosequar, huius
 scholæ ut uideri & dici uoluit, antesi-
 gnanus, & fictæ nobilitatis oberro (cu-
 ius nomen interitu quàm propalatio-
 ne dignius) intra menses tres ad nobi-
 lem accitus, in terra Iuliacensi ischia-
 de aliquādiu crudeliter excruciatum,
 cui ex præpostera curatione in tumo-
 rem attolli cœperat femur finistrū, in-
 tra mensem huic bonæ ualitudinis re-
 stitutionem addixit: grauius in eum
 inuectus medicum, qui sub iuncturis
 cauterium antea impressisset, quod ta-
 men ab hoc Paracelista denuò cōtra
 omnem rationem tempore & loco in-
 convenientissimo inustum est. Hic
 primū exhibitō aliquot diebus pul-
 uere sudorifero, imbecillitatē corpo-
 ris totius ægroto acciuit. Elaphis die-
 bus circiter tredecim, quū in deterius
 cuncta uergere animaduertet æger,
 inquit: Quid si iam primū numerate
 mensis dies auspicerem? respondit

alter: Non: quādoquidem Coloniae oleum in igne adhuc foueo, quo femori illito, prodibit, etiamsi in eo lateat dæmonium. Hinc oleum applicat, & alternis ferè diebus cochlear propinat uini sublimate in puluerem purgantem aliquandiu infusi: cui suū quoque miscuerat calcinatum, ut illo uocat. ita factum est, ut quartanam febrem simplicem, duplicem & triplicē 10 ægroto concitauerit breui. En huius artis potentiam: Probatum est. Interim in horrendum tumorem excresebat femur illud, nulla imminutione facta ex ardenti uino toties purgante: dextrum interea femur contabescebat ex diutini ulceris fluxione, quod spontè proruperat. Cruciatu præterea intolerabiles lenibat quandoque, uigiliis quæ perpetuas horis pauculis 20 infringebat exhibitione pilularum ad formam stercoris muris apparatusum, unde & Stercus muris Paracelsi nuncupatur: has cū uino Maluatico propinabat etiam in ipsa febre, quas multa cordis angustia consequebatur. Hoc opiatum stercus ex Ducatorum ueterum auro purissimō uī chymica extractum prædicabat: & quum hac ratione 30 ægrotus ei ducatus Hispanicos & Roseos nobiles, quos uocat, in ampliore eius stercoris confectionem numerasset: reuersus ille ex dicta hospitij sui urbe, aurum illud non satis purum fuisse asserit, ut aliud adhuc accederet, ab hoc artifice naturalis alterius caloris quàm chymici potentia decoquendum: id tamen quod impurius iudicabatur, ad nobilem non redibat. Hyperici adhæc, Fuga dæmonis nuncupati, floribus sacculo infutis, capitique subditis: item corallo ceruici appenso, circumligatoque supra utrumque carpum, maleficia arcerè clam conabatur. Ultra menses duos in curatione hac Paracelsistica perseueratū est.

Simulatque igitur extrema imminere uideret, hic non medicus, sed monarchæ Paracelsi sectator primarius, domum reuertitur, allaturus ex fumo chymico potentiora: rediturum autē se post biduum triduumue, pollicetur. Proinde quib. reuheretur equis, mittit æger: morbum prætexit curator, & paucis diebus potest, ad egrotum hunc nobilem, nuncium ablegat cum literis fidele eius sodalitiū, quibus Paracelsistæ morbum depingit: quod nimirum uoratis tribus uel quatuor granis pulueris, ab uno uomitu cum multa angustia postea euomisset corium, carbones varios, arenam lapideam, setas porcinas in crucium figuram compositas, & id genus monstra 20 plura: & quod aliud nullū ipse pharmacum admitteret, quàm quod in fistula apud nobilem relicta conseruaretur, eamque se desiderare. nec Paracelsistam secus credere subiūgebatur, quàm Lamiam, quæ ipsum hoc infecisset maleficio, ipsius quoque probata sæpe medicamenta impedijisse, ne suum sortirentur effectum: calamitoso adhæc morbo per incantata nobilem hunc mutilasse. Eas penes me habeo literas: nam in extrema illa desperatione, ne nostram ægroto afflictiissimo denegaremus operā, rogabar unā cum illustriissimi nostri Principis chirurgo. Temerè autem huic nihil polliceri uoluimus: solum uerò iam decem diebus admoliti manum, cataplasmatibus anodynīs suppurantibusque cruciatuum intolerabilium lenimen induximus, ac pus promouimus eo studio, ut ex femore ante dies quinque secto, pus album perfectissimum paulatim effluere siuerimus: & postea ultra libras eius decem fermè in olla reseruatas effluxisse non mentiar. Accessit etiam non nihil mutationis in quartanarum triade: non enim

ea malorum hydra omnino superari potuit, eo potissimum anni tempore hyberno in corpore usque ad eò corrupto, labefactatis uisceribus, & prostratis ex dolorum immensitate uiribus, qui menses aliquot continens eum decubitu supino affixere lecto. Quare licet ægrotum hunc iri consumptum nos iudicaremus, à Deo tamen alij sperabant gratiam & auxilium.

En inscitia pallium, carmina, incantamentum & maleficium. Naturales enim morbos pati nobilem ægrotum, experiebamur nimis. Nec pharmaca Paracelsistæ alio fuisse læsa maleficio, quam malefico igne chymico, & rei ignorantia, testabatur ipse effectus. Pulueris enim sudorifici uncia media quotidie bis sumpta, sudorem extorsit copiosum: uini sublimate cum ca-
 20 thartico puluere prius confusi cochlear, aluum turbauit, mouitque: stercuris narcoticum ex opio nimirum apparatus, stuporem somnumque induxit: cauterij actualis ulceratum stigma, cum eschara, adhuc apparuit: quorsum itaque hæc à suo opere carminibus præpedita fuere? Si insuper uera est epistolæ missæ narratio, Paracelsistarum oculos fuligine chymico
 30 obductos, facile suis quisquilijs perstringere ualuit indefessus ille ab initio impostor: signentum uerò fuisse in eum sinem adornatum, ne palam fieret focus & inscitia, censent cordatiores. Quinetiam intelligunt, ex purissimo auro & lapidibus preciosis uis ignis dissolutis, eorum medicamenta non semper confici, id quod tamen impudenter satis iactant, ut millium exactione liberiori ægrotorum cistas exonerent: interim nihil minus quam aurum uel gemmæ, medicamentis inest: & quidem rectè, quum nihil ad rem nostram sepe faciant: sed uenena, aut uenenata ut plurimum ægrotis inge-

runt: & si quæ salutaria perse noscuntur, ijs tale empyreuma ab ignis uehementia sæpenumerò imprimitur, ut pro benignis reddantur uenenosa, uerentia & caustica. Quanquam ignis chymici potentia liquores, olea & pulueres apparari, quibus summa inest tenuitas & uirtus admirabilis, non sum nescius. His nihil derogari, quinimò debitam attribui laudem uolo. Mihi solum cõtrouersia est cum ijs, qui sub huius artis prætextu & ignorantia maleficium commentantur, falsoque ægrotis eius rei fidem imprimunt.

Memoriæ fermè exciderat, eundem nostrum Paracelsistam Magnifico LL. Doctori, uenerando seni, in maligna tibiæ exulceratione cõsultuisse, ut hydro piper aquæ Rheni, in fluminis aduersi medio exhaustæ immersum, parti affectæ applicaret, & paulo post aliud similiter imponderet, atque dies aliquot in ea curandi methodo persisteret, ablatasque herbas inter tegulas lapideas curuas seponeret, uigilanti inspectione obseruans, num eæ putrescerent, contabescerent: quemadmodum enim illæ siccarentur, eodem modo & tibiæ ulcus siccitatem consequuturum addicebat. Quatuordecim diebus mutationem ulceris fore, ægrotò pollicebatur, mensem integrum perseuerantù frustra. Magica certè medicatio, hoc medicorù genere digna.

AD DIUOS, MORSVS CA-

nis rabidi curationem, & epilepsiam, referunt inepti medici.

Cap. XIX.

Hoc item albo dignabor eos, qui *Diuit nò est asseribenda morborum curatio.*
 canis rabidi morsus curatione apud D. Hubertum Ardennatem, ex præscripto emendicadã impie censent: & qui epilepsiam D. Ioãni, Cornelio, Valentino, aut Egidio cõsecrant. Næ hos eorù qui ad diuinò aut Pythiam familiam confugiunt, pœ-

q nam

nam non immeritò subituros timendum est. Non inconuenienter hic aducam obiter, sententiam ex senioris Hippocratis, uel alterius memorabilis uiri (ut uult Galenus) libello de Morbo sacro aut Comitiali, què Epilepsian Græci dicunt: in quo, quò prius, diuini nihil amplius huic inesse malo quàm alijs morbis, demonstrasset, sic inquit: Qui primi hunc morbum sacrum esse pronunciarunt, tales homines mihi fuisse uidentur, quales etiam nunc sunt magi & expiatorores & circulatores, & quidam arrogantes, qui se uehementer pios esse simulant, & amplius quid scire. Hi itaq; cõsilijs ac mētis inopiã obuelantes ac prætexentes diuinitatem, quò nihil haberent quod exhibitum prodesset, ut ne manifesta fieret ipsorum ignorantia, sacram hæc esse affectionem pronunciarunt: & rationibus idoneis collectis, curatione constituerunt sibi ipsi securam, expiamenta offerentes, & incantamenta, & à balneis abstinere iubentes, & à cibis multis ac ineptis ad hominum ægrotorum esum, &c. Deinde pallium nigrum non esse habendum præcepere: niger enim color mortalis est. neque pedem supra pedem habendum esse, neq; manũ supra manum: hæc enim omnia curationis impedimenta esse. Omnia aut hæc diuinitatis gratia apponunt, uelut amplius quid scientes, & alios prætextus proferentes, quò si sanus eger euadat, ipsis gloria & dexteritas ascribatur: sin moriatur, in tuto positã sint ipsorum exculationes: habeantq; prætextum, quòd ipsi nõ sint in causa, sed dij. Neq; enim medicamentum aliquod edendum aut bibendum exhiberunt, ut ipsi in causa esse uideri possint. Et paulo post: Talia itaq; diceres & excogitates, amplius quid se scire simulant, & homines decipiunt, propneutes his lustrationes ac purifi-

cantes, quum uerba ipsorum magna ex parte se ad Deum & dæmoniũ extendant. Atqui mihi sanè non de pietate uerba facere uidentur, uelut ipsi putant, sed potius de impietate: & q; Dei non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsorum impia est ac scelestã, uelut ego docebo. Si enim & lunam abolere, & solem obscurare, tempestatemq; & serenitatem facere, pluuias item ac siccitates. & mare sterile, itemq; terram, & alia huiuscemodi omnia, se scire profiterentur, siue ex sacrorum mysterijs, siue ex alia quadam professione aut meditatione hanc potentiam iactent: qui talia studio habent, impij sanè mihi esse uidentur, & deos non esse putare: neque si sint, aliquid posse, neq; ullũ aliquod extremũ etiam malum prohibere. Quod quò faciãt, quomodo nõ ipsis infesti sint? Si enim homo incantamentis ac sacrificijs utens, & lunam abolebit, & solem obscurabit, & tempestatem ac serenitatem faciet, non utiq; ego horum aliquid diuinũ esse putauerim, sed humanum. si diuinitatis potentia ab humana uoluntate superatur, & in seruitutem redacta est. Fortassis autẽ hæc non hoc semodo habent: sed homines uictus indigi, multa & omnigena moluntur & euariant, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in singulis affectionis speciebus causam Deo ascribentes. Non enim semel, sed sæpius eorũdem mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitentur, & si balatum edant & frendant, & si dextris partibus conuellantur, Matrem deorũ causam esse aiunt. Si uerò acutiorem & concitatiorem sonum emittat, equo a simulant, & Neptunum auctorem esse dicunt. Sed si aliquid stercoreis etiam emittat, quod sæpe quibusdam contingit, præmorbo coactis, Hecates Enodiã appellatio additur, Si autem tenuiorem & den-

*Contra uerba
horum medicorum, et
sacrilegus magi
got, eximita
Hippocratis
sententia.*

*Qui se potest
habet
aeris iactantia
impij sunt.*

*Posteri nimirum
religiosi, idolo-
tum nomina
cum nostris reli-
gionis diuini
commutarunt
quibus uariis
illas epilepsia
species deducunt.*

& densiorem uocem edant, uelut auiculae, Apollo Nomius, id est pastor: si uerò spumam ex ore remittant, ac pedibus calcitent, Mars causam habet. Quicumque potè pauores noctu ingruūt, timoresq; ac deliria, & exultationes è lecto, terroresq; ac fugæ foras, Hecates infidias esse dicunt, & herouū insultus, expiamētisq; utuntur ac incantamentis, & sceleratissimum ac impijssimum (meo sanè iudicio) faciunt nomen. Expianēt enim morbo correptos sanguine, itemq; alijs sceleribus inquinatos aut iniustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui scelerū aliquod facinus perpetrarunt: quos cōtraria his facere oportebat, sacrificare nimirum ac precari, & ad templa progressos dijs supplicare. Nunc uerò horum quidem nihil faciunt: uerū expianēt, & alia expiamēta terra occultant, alia in mare proiciūt, alia ad mōtes deferunt, ubi nemo attingat, neq; conculcet. Oportebat autē ea ad templa deferre, ac Deo contribuere, siquidem Deus est author. Non tamen ego puto hominis corpus à Deo inquinari, fordidissimum scilicet à purissimo. Verū etiam si cōtingat ab aliquo inquinari, aut quid perpeti, cupierit utique à Deo purgari ac purificari magis quàm inquinari. Deus itaque est qui maxima ac sceleratissima peccata purgat & purificat, & liberatio nostra existit: ipsiq; terminos templorū ac delubrorū dijs designamus, ut nullus qui non purus sit, eos transcendat: & ingressi respergimur, non uelut qui inquinemur, sed si quod etiam prius scelus habemus, purificemur. Et de expiationibus quidem sic se res habere mihi uidetur. Hic uerò morbus nulla re diuiniore reliquis mihi apparet: sed naturam habet quam etiam alij morbi, & causam unde singuli gignuntur. Naturam autem & causam ab eodem

Deo fieri, à quo etiā alia omnia. Hætenus Hippocrates: cuius argumenta, ut nostro instituto non inutilia, fuisius commemorare uisum fuit.

MAGICAS ARTES ESSE UANAS comperit Nero, easq; earum sectatores damnauit Moses.

Caput XX.

10 **A**T cum Plinio & Mosis edicto, te lam enarradis breuiter fallaciū magorum operibus contextam absoluo. Tradit ille, ætate sua principem Neronem uanas falsissimasque compeisse artes magicas. Quippe, inquit, non citharæ tragicicq; cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestiente in profundis animi uitijis: primumq; imperare dijs concupiuit, nec quicquam generosus uoluit. Nemo unquam ulli artium ualidius fuit. Adhæc, non opes illi defuere, non uires, nō discendi ingenium, aliaq; non patiente mundo. Immensum & indubitātū exemplum est falsæ artis, quam dereliquit Nero. Magus ad eum Tridates uenerat, magos secum adduxerat, magicis etiam cœnis eum * initiauerat: non tamen, quum regnum ei daret, hanc ab eo artem accipere ualuit. Proinde persuasum fuit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam ueritatis umbras: sed in ijs ueneficas polere artes, non magicas. Nero in exquirendis magicis artibus paulò curiosior, quòd nullum certæ ueritatis signum argumentum ite perspexisset, eas sustulit. Eò etenim earum uanitas prospererat, ut sapientib; etiam ethnicis odio essent, & execrabiles. Interdicuntur quoq; & damnātur earum a sectatores seuerissimo Dei mandato in Leuitico, tum etiā Deuteronomio: Non inueniatur in te ducens filiū aut filiā in ignem, diuinās diuinationem, obseruans dies, non diuinans ex fortibus,

Lib. 10.
cap. 2.

Magicas artes uanas esse comperit Nero.

* alij ininitiauerat.

Leuit. 19. 26.
Deuter. 18.

bus, non incantans aut exercens præstigas diabolicas: non consulens Pythonem, non interrogans mortuos: quia abominatio est Domino omnis faciens hæc. Quòd uerò hi tolerarentur, audirenturq; , Esaias uaticinatur casum & interitum Babylonis, cui & in primis exitio fuit huius teterimæ artis studium, quum ad ultimum à Cyro rege sub Persarum imperium redigeretur. Ita clamat diuinus uates: Venient tibi duo hæc subito in die uno,

Esaiæ 47.

sterilitas & uiduitas, propter multitudinem maleficorum tuorum, & propter duriciem incantatorum tuorum uehementem. Et subiicit: Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficorum tuorum, quibuscumque negociū tibi fuit ab adolescentia tua, si forte iuari possis ab eis. Meritò itaque apud priscos semper in quæstione fuit, incantamenta ualerent ne aliquid, quum meræ sint præstigiæ.

DE LAMIIS LIBER TERTIVS.

QVID LAMIA SIT.

Cap. I.

Quia Dion. Lamia cur dicitur, indicat Dauris Lyciorum lib. 2.

Fest. 6. Stryx.

NUNC ad Lamiaë historiã me confero, uulgò strigæ, à strige aue nocturna & infauista, quam pulchrè depingit Ouidius:

Sunt auidæ uolucres, non quæ Phineia mensis Gutturæ fraudabant, sed genus inde trahunt. Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ, Canices pennis, unguibus hamus inest.

Nocte uolant, puerosq; petunt nutricis egentæ, Et uitiant cunis corpora rapta suis.

Carpere dicuntur lætentia uiscera rostris, Et plenum potò sanguine guttur habent.

Est illis Strigibus nomen: sed nominis huius Causa, quòd horrenda stridere nocte solent.

Sive igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt, Neniãq; in uolucres falsa figurat anus.

Plura ille de strigibus & uirga aurea qua fugantur, quam albam esse dicit, & potest ex alba spina sumi, a dicit:

Virgaq; lanalis de spina sumitur alba, Qua lumen thalamis parua fenestra dabit.

Potest illud nec aues cunas uiolasse feruntur, Et redijt puero, qui fuit ante, colos.

Strig. & Helychio. Helychio. Leguntur & huius uelut apud Festum corrupti, hoc pacto:

Σύρινα πομπόσι νοκτίνομα, & ἄλλα τὰ λαὸν ἔριον ἀνόνυμορ ἰβηλ. ἀϊονοπέρις ἐστὶ νύκτα, id est:

Syrina noctiuaga ableges, uolucrumq; sinistram, Feralem striga uel uolans immitte carnis.

Infauista strigem, puerperis maxime infestam, Hebræi לילית lilit dicunt, E-

saia 34. à ליל, quod nox est, quia nocte uolat: unde & in quatuor cubiculi parietibus, in quo decumbit puerpera, scribunt לילית ררר, stultè putantes, tale dæmonis terculamentum

& iniuriam ea ratione arceri posse. De hac lilit multi multa insulse nuntiantur.

Naham Armenis dicitur Lamia.

Volatica antiquitus nūcupabatur, teste Festo.

Sagam adhæc uocant à satagendo plerique: nonnulli à sagiendo: aliam uerò etymi occasionem longius petitam in Saxonica doctissimi uiri Ioannis Becani comperies: sed alijs placet, à sagan uoce Hebræa deriuari, sacerdotem seu uatem denotante.

Alrunnam ueteres Gothi dicebāt, uel Hel-

lerum, hoc est, secretò cum inferis & dæmonibus colloquentem: unde & herba mandragora hellerumna dicta est, quam & Germani Alrun appellāt.

Nostra-

Fabulosum hoc esse, scribit Plinius lib. 11.

Lilit:

Naham, Volatica

Saga

Alrunna

Sorcere.
Strea.
Bruxa.

Noftratibus Hex & Zaubersche uel
Zauberin nūcupatur eiuſmodi demē-
tata mulier: Gallis Sorciere: Italis Ian-
nara, incantatrice, ſtrea, ſtriga, maga,
fattureia: Hiſpanis Bruxa. Hanc au-
tem dico, quæ ob fœdus præſtigioſum
aut imaginarium cum dæmone initū,
qualiacunq; mala uel cogitatione uel
imprecatione uel intuitu uel re ludi-
cra atq; ad inſtitutum opus inepta de-
ſignare putatur: uelut aërem inſolitis
ignire fulminibus, tonitru terrifico cō-
cutere, damnoſa grādinis inſueti mul-
titudine ferire, tempeſtates excitare,
ſegetem in agro lætam aliud transferre
aut depopulari, m orbos præter na-
turā hominibus beſtijsq; ciere & me-
deri, paucis horis longiſſimè euagari,
choreas cum dæmonibus ducere, epu-
lari, ſuccubum agere, uel cum dæmo-
nibus coire, ſeipſam & alios in beſtias
commutare, & mille monſtroſa rerū
ludibria oſtentare. ut hinc facile con-
ſter, quàm longo interuallo à magis
infamibus noſtra diſtet lamia. Ad cuius
longiorem deſcriptionem facient
quorundam poëtarum (licet peculiare
illud noſtrarum Lamiarum genus,
quod ob opinionem maleficij homi-
nibus & brutis in exitium eo quo au-
diatur modo illati, noſtro ſeculo com-
buritur, eos non nouiſſe exiſtimem)
fabuloſi uerſus, ex peruerſæ opinio-
nis officina deprompti. ut Virgilij li-
bro 4. Æneidos, ubi Dido ad Annam
ſorem air:

Hinc mihi Maſſile gentis monſtrata ſacerdoſ,
Hæc ſe carminibus promittit ſoluere mentes
Quas uelit, aſi alijs duras immittere curas,
Siſtere aquam ſuiujs, & flumina uertere retrò,
Noſturnoſq; ciet manes: mugire uidebis
Sub pedibus terræ, et deſcendere montibus ornos.
Et in Damone, ſeu Pharmaceutria,
Eclog. 8.

Carminibus Circe ſocios mutauit Vlyſſis. Item:
Picus, equum domitor, quæ capta cupidinis cōiūx,

Aurea percuſſum uirga, uerſamq; uenenis
Fecit auem Circe, ſparſitq; coloribus alas.
Omnipotentiam quoq; Circes ma-
leficæ prædicat Homerus. Item: Eclog. 8.
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Quibus non apud Ouidium glori- 7. Meta-
atur malefica? morph.

Cum uolui, ripis ipſis mirantibus, amnes
In fontes rediēre ſuos: concuſſaq; ſiſto,
10 Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubilaq; induco: uentos abigoq; uocōq;
Vipereas rumpo uerbis & carmine fauces:
Viuāq; ſaxa, ſua conuulſaq; robora terra,
Et ſiluas moueo: iubeoq; tremiſcere montes,
Et mugire ſolum, manesq; exire ſepulchris:
Te quoq; Luna trabo. —

Item de Medea legitur:

Verbaq; ter dixit placidos ſacientia ſomnos,
Que mare turbatū, quæ flumina cōcita ſiſtunt.

20 Et paulo pōſt:
Ter ſe conuertit, ter ſumptis flumine crimem
Irrorauit aquis, ternis & biatibus ora
Soluūt. Et de eadem:

Et miſerum tenues in iecur urget acui. Itē: Epiſt. 4.
Carmine laſa Ceres ſterilem uaneſcit in herbā, 3. Amor.
Deficiunt laſi carmine fontis aque. eleg. 6.

Illicibus glandes, cantataq; uitibus uua
Decidit, et nullo poma mouēte ſuūt. Hora-
Que ſidera excantata uoce Theſſala, (tius: Epod. 5.)
30 Lunamq; caelo deripit.

Et Tibullus de ſcincatrice: Lib. 1.
Hanc ego de caelo ducentem ſidera uidi, eleg. 2.

Fluminis ac rapidi carmine uertit iter.
Hæc cantu funditq; ſolum, manesq; ſepulchris
Elicit, & tepido deuorat offa rogo.

Cum lubet, hæc triſti depellit lumina caelo:
Cum lubet, æſtuo conuocat orbe niues.

Item de incantationis ui copioſè Lib. 6. de
ſcribit Lucanus: Bello ciuiſi.

Mens hauſti nulla ſanie polluta ueneni,
Incantata perit. Paulo pōſt:
Ceſſauere uices rerum, dilataq; longa
Haſit noſte dies, legi non paruit æther,
Torpuūt & præceps auāto carmine mundus.

Et paulo antè:
Carmine Theſſalidum dura in præcordia fluxit,

Non satis adductus amor, flammisq; seueri
 Illicitis arserunt ignes. Item:
 Gens inuisa dijs, maculandi callida coeli,
 Quos genuit natura mali: qui sidera mundi,
 Iuraq; fixarum possunt percurrere rerum.
 Nam nunc stare polos, & flumina mittere norunt,
 Aethera sub terras adigunt, montesq; reuollunt.

C. Manilius Astronomices suae lib. 1.

—Linguis dixere uolucrum,

Consultare fibras, & rumpere uocibus angues,
 Sollicitare umbras, imumq; Acheronta mouere,
 In noctemq; dies, in lucem uertere noctes,
 Omnia conando docilis solertia uincit.

4. Aeneid.

Apud Maronem adhuc sacra inferis
 Magica se facturam simulans Dido,
 Vnum exuta pedem uinctis in ueste recincta
 Testatur moritura deos:
 uidelicet à ritu & consuetudine nocturnorum
 sacrorum & maleficiorum: ut

7. Metam.

& apud Ouidium,
 Egreditur testis uestes induta recinctas,
 Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos.

2. Serm.

Sat. 8. 5.

Apud Horatium tamè malefica succincta est,

Vidi egomet nigra succinctam uadere palla
 Canidiam. —

Sine calceis tamen & capillo passo,

—Pedibus, inquit, nudis passoq; capillo.

2. Serm. 8.

Quòd autem Horatius addit,

—Scalpere terram

Vnguibus, & pullam diuelleret mordicus agnam
 Ceperunt: — eo facit, quòd maleficae
 solebant in scrobe sacra facere dijs
 inferis: ut apud Ouidium,

7. Metam.

Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
 Sacra facit. —

Quod quidem & ab Homero in Odyssaea cantatur.

4. Aeneid.

Nec est de nihilo à Marone dictum,
 Falcibus & messe ad lunam quaruntur ahenis
 Pubentes herbae. —

Quando quidem & æri uim medicatã
 in esse credebatur, ut ahenis potius falcibus
 à malefica secaretur herbæ, quàm
 ferreis. Et ad lunæ lumen lectas herbas
 efficaciores maleficis censebatur,

quòd lunam maleficis præesse existimaretur,
 & herbas sua quadam spuma & salina inficere. Lucanus:

Donec suppositas propior desumpet in herbas.

Vbi uerò Lucanus agit de maga il. Lib. 6. bell. Civil.

la Thessala manes euocante, maleficij materiam affingit:

Huc, quicquid scitu genuit natura sinistro,
 Miscetur: nõ spuma canũ, quibus unda timori est:

10 Viscera non lyncis, non duræ nodus hyenæ

Desiit, & cerui passis serpente medulla:

Non puppin retinens Euro tendente rudentes

In medijs eburnis aquis, oculiq; draconum:

& reliqua. Huc faciunt Grugnæ Striacis

Carossæ Macaronicorũ libri 5. Carmen mirè festiuum est, ridiculumq;

Italicis dictionibus singulari lepore & artificio ubique immixtis.

Quamquam poetarum assertio, uel etiam contradicção, parum ponderis

20 hic apud me obtinet: tamen ut curiosioribus

satisfiat, libet paucis hæc tela obiter eodem

retorquere arcu. Si

quid Medea, hac arte cum primis ce-

lebris, hic potuisset, minimè prætermis-

surata erat, à Iasone uincta, cum clamar-

et:

—Si possem, sanior essem:

Sed trahit inuitam noua uis. —

30 Maleficis Medea præponderabat

Iasonis forma. Sic Lucianus in *ἔρω: τῆς*

ἡμετέρας ἀδελφῆς μαγισσῆς τῶν ἑσώτων, ὄντα δ'

τεχνῶν λυγρῶν. Adhuc Circe Solis & Per-

sæ nymphæ filia, non procul à Caieta

Campaniæ urbe habitas, maga formo-

sissima, quæ quicquid uellet, posse re-

pellere, allicere, ligare, impedire, euo-

care credebatur, suũ ne quiuit remora-

ri Vlyssæ: magisq; sine arte Vlyssi de-

uincta est, quàm Vlyssæ cum omnib.

40 suis artibus uel uinxerit, uel deluserit.

Sic de Vlyssæ cecinit Ouidius:

Nulla recantatas deponent pectora curas,

Nec fugiet uiuo sulphure uictus amor.

Quid te Phasiacæ iuuerunt gramina terræ,

Cum cuperes patriæ Colchi manere domo?

Lib. 1. de Remed. amoris.

Quid

Quid tibi profuerint Circe Perseidos herbae,
 Cum tibi Neritias abstulit aura rates?
 Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:
 Ille dedit certe linteae plena fuga.
 Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis:
 Longus in inuito pectore sedit amor.
 Vertere quae poteras homines in mille figuras,
 Non poteris animi uertere iura tui.
 Diceris his etiam, cum iam discedere uellet,
 Dulychium uerbis detinuisse ducem:
 Nō ego, quod primum (memini) sperare solebā,
 Iam precor, ut coniunx tu meus esse uelis:
 Et tamen ut coniunx essem tua, digna uidebar:
 Quod dea, quod magni filia Solis eram.
 Ne properes oro, spacium pro munere posco:
 Quid minus optari per mea uota potest?
 Et freta mota uides, & debes illa timere:
 Vilior uelis postmodō uentus erit. (git,
 Quae tibi causa fugae? nō hic noua Troia resur-
 Non aliquis socios rursus ad arma uocat.
 Hic amor & pax est, in qua malē uulneror una,
 Totāq; sub regno terra futura tuo est.
 Illa loquebatur, nauem soluebat Vlysses,
 Irrita cum uelis uerba tulere noti.
 Ardet, & assuetas Circe decurrit ad artes,
 Nec tamen est illis attenuatus amor.
 Ergo quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
 Deme ueneficij carminibusq; fidem.
 Porrō q; Vergilius in Damone dicat,
 Carmina uel caelo possunt deducere Lunam:
 Atq; apud Horatium gloriatur Cā-
 nidia,
 Falo deripere Lunam uocibus possuum meis:
 Et saga apud Ouidium iacet,
 Te quoq; Luna traho: hoc scitē ab Hip-
 pocrate diluitur. Si enim, inquit, ho-
 mo carminibus Lunā deducere caelo
 posset, tū certē Deus & mens diuina,
 astrorū conditor & rector, hominū po-
 testati, magorūq; incantamētis (quod
 dicere nefas est) esset obnoxius. Sed
 hanc sonet eiusmodi opinio causam.
 Aganice, ut Plutarchus refert, Hegeto-
 ris Thessali filia, siderū in plenilunij
 defectus perita, ac teporis gnara quo
 luna obiectu terrae umbra obnubilare-

tur, quā hāc mulierculis credulis pre-
 dicaur caelo
 deduci.
 saga futuri praediceret, praecantatione
 lunā subducere caelo credebatur. Tam-
 en Pirithonū primum à caelo detra-
 xisse lunam, fingi à poetis, nō ignoro.
 Hāc Propertius ita ridet:
 At uos, deductae quibus est fallacia lunae,
 Et labor in magicis sacra piare focis:
 En agedum domine mentem conuertite nostrae,
 Et facite illa meo palleat ore magis.
 Tunc ego crediderim uobis, & sidera & annes
 Posse Cyrenais ducere carminibus.
 Quorundam poematū huius argu-
 menti explicationem, etiam circa Li-
 bri huius finem comperies.

At apud hāc poetarū commenta lo-
 cum merentur infinitae historiae, fabu-
 lis fabulosiores, xī libris Metamorph.
 siue Iulus asini cōscriptae à L. Apuleio
 Madaurēsi, philosopho Platónico. Ex
 ijs accipe duas, ut cum his conferan-
 tur, fidemque parem fortiantur illa,
 quae frequenter adhuc nostro hoc æ-
 uo à malē credulo ac dementato uul-
 go tanquam uera narrantur, licet sint
 mēdacia mera, quib. etiā facile ab alijs
 datur fides. Cauponam reginā hoc mo-
 do describit: Saga est, & diuinipoiēs,
 cælū deponere, terrā suspendere, fon-
 tes durare, mōtes diluere, manes sub-
 limare, deos infirmare, sidera extin-
 guere, tartarū ipsum illuminare. Ama-
 torem suum, quod in aliam temerā-
 set, unico uerbo mutauit in feram ca-
 storem: quod ea bestia captiuitati me-
 tuens, se ab insequentibus repræci-
 sione genitalium liberat: ut illi quo-
 que simile, quod Venerem habuit in
 aliam, proueniret. Cauponem quo-
 que uicinum, atque ob id æmulum,
 deformauit in ranam: & nunc senex
 ille dolium innatans uini sui, aduen-
 tores pristinos in fece submissus, offi-
 ciosis ronchis rauceus appellat. Alium
 de foro quidem, quod aduerfus eam
 loquutus esset, in arietem deformauit:

Lib. 2.

Cap. 190
40.Li. i. de Au-
sino ameo.
Apuleij sim-
bula.

7. Metam.

lib. de Epi-
pina.at Agla-
onice.De praeceptis
omnium.

luna unde

amatoris sui uxorem, quod in eam dicaculè probum dixerat, iam in farcinam imprægnationis obsepto utero, & repigrato foetu, perpetua prægnatione damnauit. Et ut cuncti numerant, octo annorum onere misella illa, uelut elephantem paritura, distenditur. Et lib. 2. de Pamphile Miloni nuptui tradita hæc scribit: Maga primi nominis, & omnis carminis sepulchralis magistra creditur, quæ furculis & lapillis, & id genus friuolis inhalatis, omnem istam lucem mundi fideralis, imis tartari & in uetustum chaos submergere nouit. Nam simul quenquam cõspexit speciosæ formæ iuuenem, uenustate eius sumitur, & ilicò in eum & oculus & animum detorquet. Minus morigeros & uiles fastidiôs, in faxa & in pecua, & quoduis animal pũcto reformat. Alios uerò profus extinguunt.

Longioris moræ in ijs recentendis me pudet: quare sigmentorum enarrationem obsignabo cum his Apuleij uerbis lib. 1. Næ istud mendacium tam uerum est, quàm si quis uelit dicere, magico susurramine amnes agiles reuertunt, mare pigrum colligari, uentos inanimos expirare, Solem inhiberi, Lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri.

LAMIARVM PROFESSIONIS

modus ineptus, nec coherens.

Caput 11.

*Professionis
Lamiarũ mo-
dus ineptus,
nec coherens.*

ATqui ut omnia satanæ instituta minimè coherent, uariaque & mendacia comperiuntur: ita & professionis modus ineptus & incoherens est, ac diuersè à quolibet eius factionis reo, quæstionibusq; subiecto narratur. Exempla sunt obuia in malleo maleficarum, libro sic scripto, ubi legitur: Modus profitendi duplex est. unus solennis, per simile, ad uotum solennæ: alius priuatus, qui seorsum de-

*Prima secun-
da partis q. 1.
cap. 2. 3.*

moni quacunq; hora fieri potest. Solennis inter eos fit, ubi Lamiæ in certam concionem statuto die ueniunt, & dæmonem in assumpta effigie hominis uident: qui quum de seruanda sibi fide admonuerit, successumq; in rebus mundanis prosperum & uitæ longitudo promiserit, quæ presentes sunt, nouitiam suscipiendam ipsi commendant. Et dæmon si in abneganda fide, cultu Christianismi, & extensa muliere (sic enim beatissimam uirginem Mariam nuncupant) & in sacramentis nunquam uenerandis inuenit nouitiam seu discipulũ procliuem, tunc dæmon manum extendit: ac uiceuersa discipulus seu nouitia stipulata manu, illa seruaturum se pollicetur. hinc dæmon subiungit, ea non sufficere: sed omagium deinde petit, continens, ut anima & corpore se in æternũ illi dedat, & pro uirib. alios quoscunq; utriusq; sexus illi adiungere uelit. Addit denique, ut certa unguenta ex ossibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiat, per quæ omnia sua instituta ipsius adminiculo explere poterit. Hunc modum nos inquisitores (scribunt Mallei maleficarum auctores) cognouimus in oppido Brisliaco Basiliensis diocesis, plenè à saga iuencula informati. Deinde post legitur: Præfato inquisitore mihi referente intellexi, in ducatu Lausanensi quosdam magos coxisse & comedisse proprios infantes. Modus autem discendi talem artem fuit, ut dixit: quod magi in certam ueniant concionem, & opere eorum uerisimiliter dæmonem in asciticia hominis specie cõspiciant, cui discipulus necessariò dat fidem de abnegado Christianismo, de eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem, quando latèter posset. Fuit in super fama communis,

*Nō manum,
sed eius for-
mā extendit,
cum spiritus
carnis & ossa
non habeat.
fallax itaque
est stipulatio,
nec ullus ino-
menti.*

nis, Petro iudice in Boltingen narrante, quòd in terra Bernensium tredecim infantes à Lamias essent deuorati: quamobrem etiam in tales parricidas satis duriter exarserat publica iustitia. Alius postea iuuenis, tamè uxoratus, hunc refert ordinem: Oportet primò Dominico die, antequam aqua benedicta consecratur, discipulum futurum cum magistris templum ingredi, & ibidem abnegare, &c. Deinde omagium præstat magisterulo, id est, paruo magistro: ita enim dæmonem, nec aliter, uocant. Sequitur postremò: De utre bibit, ut audies: quo factò, statim intrinsicè sentit se imagines nostræ artis concipere, & principalibus ritibus huius sectæ imbui, cõfirmariq;.

Quum autè modum quo infantes comedere, à saga capta inquireret Petrus: hæc respondit, illum talem esse. Infantibus nondum baptizatis insidiamur, uel etiam baptizatis, præsertim quãdo crucis signo & orationibus nõ muniuntur. Hos in cunabulis, uel ad parentum latera iacentes, ceremonijs nostris occidimus: quos, postquam putatür oppressi esse, uel aliunde mortui, ex sepulchro clam suffuramur, & in olla decoquimus, donec euulsis ossibus, uelut cera ferè potabilis efficitur. De solidiore materia unguentum facimus, nostris uoluntatibus artibus & transuersionibus commodum: de liquidiore uerò humore, utrem implemus: ex quo quicumq; biberit, additis ceremonijs paucis, euestigiod nostræ artis conficius redditur, & magister. Hæc ille.

PROFESSIO LAMIARVM DI-
luitur, ostenditurq; foedus esse præstigiolum,
stultum, & nullius ponderis.

Caput III.

QVAM hæc non cohæreant, sint
absona, indignaq; quibus fides
uel leuiter adiugatur, quilibet,

dummodò non omnino mentis uelit
esse inops, & præfractè concepta opi-
nionè præoccupatus, facillè iudicabit.
Foedus autem esse præstigiolum, phan-
tasmate aut imaginatione, uel phanta-
stico præstringentis spiritus corpore
fallaciter apparente: uel neruis opti-
cis seu uisorijs indita subdolè, quam
satan uult, specie, commotis huc hu-
moribus & spiritibus idoneis: uel si-
bilo, susurro aut murmure in organis
auditus, uiciatæ formis imagini respõ-
dente, spiritus maligni arte excito cõ-
flatum stabilitumque, ac inde nullius
esse ponderis, haud obscure cognosci-
tur: potissimum si diuersa contrahen-
tium essentia, contractus forma, mo-
dus, & circumstantiæ, perspicaci men-
tis acie inspiciantur, atque rationis fi-
dei q; nostræ equilibrio exactius pen-
siculentur. Sic pleraque omnes actio-
nes Lamia hæcenus attributas, quas
suas esse, malefana quoque fatetur, ex
corrupta à præstigiatore uirtute ima-
ginatiua, non Lamia, sed ipsius satanæ
existere, palàm sit. Huic etenim mi-
nimè opus est alterius adminiculo in
sua potentia ostendenda, aut actioni-
bus declarandis, qui nec ullius uolun-
tate aut imperio cogitur quàm Dei, &
huius ministrorum bonorum: malis
non coactus, sed spontè & quidem li-
benter obsequitur, Deo permittente,
maliciosus ille ueterator, secus licet
singat, simuletque, teste Porphyrio, ut
suis præstigijs nos magis irretiat. Non
autem strictè colligari pactum imagi-
narium, doloq; malo mendaciter ab
altera parte initum necesse est, quum
à præstringente spiritu apud stupètem,
nec mētis compotem satis hominem,
aliter fieri nequeat. Siquidem quòd
dæmon extensa manu firmatq; stipula-
tione lamiam recipiat, falsissimum ef-
se, neminem dubitare oportet, quum
carnem & ossa, quibus manus cõstat,

nō habeat spiritus, ipsa Veritate teste. Tatianus adhæc contra Græcos scribit, dæmones omnes non carnea, sed spiritali concretionē constare, qualis est aeris & ignis: quæ corporum constitutio à solis illis perspicitur potest, qui spiritu Dei muniuntur, non item à cæteris hominibus quos anima regit.

Præterea dolosa hæc stipulatio, maxime in perniciosum finem cōstita, sine testibus aut uadibus contra Dei uoluntatē, si tantum habebit momētū, ut nulla queat rescindi ratione, & necessario eius uirtute alter alterius uoluntatem sequi, illiusq; præcepto morem gerere compellatur: quæ pactū illud prius in baptismo ex peculiari Dei uoluntate & mandato, solennibus uerbis uerè sancitum, & quidem interpositis fidei uersoribus, tanquam prærogatiuā non præponderabit? Alia profectō cōtractus est firmitas inter Deum ueracē & sanæ mentis homines. Quicquid ille stipulatur & in suo uerbo addicit, hoc fideliter & indubitate præstat, nec data manu præstigiosa deludit, non saltat, nec conuiuatur, uel similibus rebus ludicris quibuscumque paciscitur, nequiter fallit dementariū, quemadmodū hic commentitio carnali corpore amatus. Disparitatem hic qui negauerit, nescio quid ueritatis idem sit admissurus.

Fidem Christianam abnegantes.

Atqui fidem Christianam hic abnegasse anum miseram, obijcies. Et nos, quotquot aliam salutis uia querimus, quam Christum Iesum, eius præcepta obseruantes, uestigijsq; insistentes, uia in ipsum fide per dilectionem operante, fidem abijcimus, re ipsa testati mente sana, quod illa uel ætate stupida, uel sexu inconstans, uel impotentia mentis lubrica, uel animi morbo desperans, aut imaginariè aut maligni arte delusa fecisse putatur. Aures Pauli uerbis, quibus fidem Christianam

Gal.

uerè abnegantes, & doctrinis dæmoniorum adhærentes, non modò scitè depingit, sed & digito simul commōstrat, paulisper accommoda: Spiritus certò loquitur, quod in posterioribus temporibus desciscunt quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, & doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentium cōtrahere matrimonium, iubentū abstinere à cibis, quos Deus creauit ad uescendū cum gratiarum actione fidelibus & ijs qui cognouerunt ueritatem. Item: Illud scito, inquit, quod in extremis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amantes, auari, fastuosi, superbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, neicij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatum amantes potius quam amâtes Dei: habentes formam pietatis, sed qui uim eius abnegarint. Et istos auersare: ex his enim sunt qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiscentijs uarijs, semper discentes, nec unquam ad cognitionē ueritatis uenire ualentes. Quemadmodum autem Iannes & Mambres resistebant Moysi, ita & hi resistunt ueritati: homines mente corrupti, reprobi circa fidem. Sed non proficient amplius. Si quidem amētia eorum euidentis erit omnibus, quemadmodum & illorum fuit. Hæc Paulus.

2. Timoth. 4.

De fœderis dæmoniorum adhibentes.

2. Timoth. 4.

Pietatis uim qui abnegarunt, circa fidem reprobi.

Exod. 7.

Ad chrisma in fœderis contractu fronte exemptum, quemadmodum plerisq; alijs persuasum, si confugas, licet uel unico uerbo hic satisfacere possem: id tamen ne plus facessat negocij, tutius erit respondere: Si quis sit chrisma, eam non in externa illini-

Chrisma uim, si qua est, non posse externa extirpatione tolli.

illinitione magis consistere, quam in externa aqua superfusione in sacramento Baptismi, qui fide intercedente sanctificatur, atque ita confirmatur, ut si postea centies aqua corpori infusa abluatur, imò tota cutis abradatur, nihilominus ex caractere fide impresso permanet baptisimi essentia: etiam si eius uirtutem homo quandoque lapsu abneget, tamen si resurgat, à peccatis ad uitæ emendationem pœnitudine conuersus, eadem stabit baptisimi semel administrati energia. Ratio chrisinatis erasi erit eadem apud respicientem, si ita uoles: alioqui uel uulnere syncipiti inflicto, aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoque interire sequeretur: quanquam etiam non uerè synciput in fœdere colli crediderim, sed imaginariè: quæ admodum reliqua multa hic contingere animaduertimus, quò credulum hoc male sanorum hominum genus persuasione mala inducatur, ut le diaboli retribus iam inde implicitum usque adeò, seruumque credat, quasi omnis respicientiæ uia deinceps sit præclusa, quò hac ratione tandem extrema cogiter moliturque: quamuis non magis huic, imò multo minus, ut uitiata phantasia deluso, quam quibusuis alijs grauius peccantibus, conuersionis locus erit præcisus. Petrus siquidem, antea breui à Christo præmonitus, contra cōscientiæ testimonium ter Christum, addito etià iuramento, negat: at qui agnito errore, lachrymisque fufus, in gratiam recipitur. De hoc, uti & impresso caractere, uide lib. 6. cap. 22. ubi plura de fœderis uanitate.

FOEDERIS VANI DEMONSTRATIO reliqua. Cap. IIII.

AD hæc, quòd ullis ceremonijs pueros occidere quis possit, falsissimum est, meraque; satanæ suggestio, ac inanitas credulitas. Item quòd

illos ex sepulchris etiam effodiant, nihil esse nisi diabolicam persuasionem ex imaginatiua ui corrupta, aut alto somno uitiata palam constabit, si monumenta inspiciantur, unde eos extractos esse narrat: ibi etenim recòditi adhuc inuenientur. Nec hæsitare uolo, eodem modo in mêtentibus indictam esse infantis decoctionem in olla cōfectam, donec exemptis ossibus caro red deretur potabilis. Tam enim id existit inhumanum, tetricum, crudele, & creditu difficile, ut si uel meis intuerer hoc oculis, citius huius horribilis spectaculi fascino eos mihi præstrictos crediderim, quam nefandum hoc & plusquam tragicum, omnemque exuperans fidem condimentum uerè apparatus esse fatear. Sed esto, quòd ex Stygia palude proserpât eius unguenti artifices horridicæ striges, quæ omnè humani sensus imaginè prorsus exuerint: cedo tamè, unde illi ungueto ea uirtus, ut si quis eo inungatur, fiat sceleratarum uoluntatum, execrabilium artium, & transuersionum incredibilium particeps? uel si eo sedile aut lignum illinatur, mox alter huic innixus, per aëra feratur: quem admodum sagæ persuasum habent, & Malleus maleficarum testatur? Non libet hic anxie de mortuæ, putidæque; & uirulentæ huius carnis decoctæ temperamento & uirtibus disceptare, siquidem in rerum natura eam ita paratam non inueniri, firmiter credo: idè de liquidioris materiæ in utre, ut dictum est, conseruata præparatione, potatione & uirtute dictum uolo. Interim negandum non est, miseris has mulierculas ita formis uirtuti phantasticæ impressis, à dæmonio dementatas, non aliter ac si hæc ita uerè fierent, scire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ saltem uidentur, & propterea quæstionibus adactæ, flammisque; pro-

Infantes mortuos ex sepulchris effodi, de sepulchris erant.

Potus ille Stygius imaginarius, ut est unguentum.

*Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Joan. 18.*

*Ceremonijs
in posse occi
pueros.*

pinquæ, sua apertè confitentur flagitia, per somnum uel simulachrum illis solum modò cognita. Id ipsum confirmatur in Decretis, ad hunc modum:

In secunda parte
de caus. 26. q.
5. Episcopi.
Et Augustinus
in de spiritu
in & anima
cap. 28.
Vide & ea. 9.
libri lib. 5.
cap. 11.

Quædam mulierculæ inferuentes satanæ, dæmonum illusionibus seductæ, credunt se alia nefanda quoque agere, puta paruulos à lacte matris auellere, assare & comedere; domi per caminos seu fenestras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare: quæ omnia & consimilia solum phantasticè accidunt eis. Cum ea uerò, quæ fossula facta, & lotio infuso uel aqua, digitoq; moto se tempestatem ciere arbitratur, colludit dæmon aërem turbans, ut illam sibi addictam in officio contineat.

Huius ergo ex utre potionis tartareæ, sed imaginariæ in fœdere usus, ipsum quoque præstigiosum esse, præter multam eius diuersitatem apertius demonstrat: lubetq; hic cum Horatio dicere,

*1 Carm. ad
36. 24* Ne quodcumq; uolet, poscat sibi fabula credi,
Nen pransæ lamiaë uinū puerum extrahat aluo.

Pauci item uanitate id quoq; docet, quòd eo inito ceremonias quasdam contra Ecclesiæ statuta cogantur obseruare: quemadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut sextis ferijs (ut aiunt) carnis uesci, aut crimina in confessione celare, uel tempore eleuationis in terram spuere, uel sub Missæ actione uerba proferre inutilia, uel ali quid simile designare: ita Mallei referunt fabricatores. Hæc qualia & quanta sint delicta, quilibet pius, tenuiter modò Sacrarum literarum cognitione tinctus, intelligit. Etenim quū dies

Die Dominico
uoluntate
innari.

Dominicus sit audiendo Dei uerbo, orationibus & diuino cultui cum primis consecratus, his nemo fructuosus uacat, quàm qui in eam à cibi nebulis serenā conseruari. Est (inquit Christus) aliquod dæmoniorum genus,

Matth. 17.

quod non nisi orationibus & ieiunijs eijcitur. Sobrios hinc nos esse iubet Petrus, & uigilantes ad orandum, quia aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens obambulat, querens quem deuoret. Item Paulus docet suos Corinthios: Ne fraudetis uos inuicem, nisi si quid ex cōsensu pro tempore, ut uacatis ieiunio & preconi. Ita ieiunium & oratio ferè coniunguntur, & quidè ordine optimo: ut quod apud Tertullianum legitur, ieiunare die Dominico nefas exiiltari, nō immeritò mirer: minusq; Melchias Papæ edictum uideatur commendandum, quone die Dominico ieiunaretur, cauit.

Quòd uerò carnis uesci, urgente necessitate (si modò absit offendiculum, contemptus & gula) liceat diebus à Pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex his Christi uerbis: Audite & intelligite: non quod ingreditur in os, impurat hominem: sed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominem. Item ex Paulo ad Coloss. 2. Ne quis uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabbathorum, quæ sunt umbra rerum futurarum, corpus autem Christi. Et pòst: Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid quasi uentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neq; contesteris: quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta præcepta & doctrinas hominum, quæ uerbotenus quidem speciem habent sapientiæ per superstitionem ac humilitatem animi, & lationem corporis, non per honorem aliquid ad expletionem carnis. Ad Timotheum hic quoque scribit: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscunt quidam à fide, ac tendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, caute-

1. Pet. 4. 6.

1. Corinth. 7.

Carnibus uesci diebus à pōt. Rom. uetitis quando liceat. Matth. 15.

1. Timoth. 6.

*Li. 1. de doct.
Christ. & le-
gitur 26. q. 2.
et illud quod
est.*

*Lib. 3. in
Iob.*

*Eucheta &
Gnostici.
Vide Enopha-
nium de He-
resibus.*

*Carpocrates
magiam sceler-
atam publice
docuit.*

rio notatam habentiū conscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentiū abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerūt ueritatem: quodd quicquid creauit Deus, bonum sit, & nihil reijciendum, si cum gratiarum actione sumatur. Sanctificatur enim per sermonem Dei, ac precationē. De his si comonefeceris fratres, bonus eris minister

1. *Corin. 10.* Item: Omne quod in macello uenditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidem est terra, & plenitudo eius.

Psal. 29.

Celare crimina in confessione.

*Luca 18.
& 23.*

*In terrā spue-
re tempore ele-
uationis.*

*Verba inuili-
a sub Missa
proferre.*

*Crucem calcare
secretis.
Ante lustra-
lis aquæ cōse-
crationē tem-
plum ingredi
die Domini-
cæ.*

ergo Augustinus ait: Omnes artes huiusmodi uel nugatoriae, uel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiae, penitus sunt repudiandæ. Et Origenes: Incantationes diaboli sunt seductiones, dæmonum irrisiones, idololatricæ fæx, animarum infatuatio, atque cordium scâdalum. De illiusmodi pacti nullitate non nihil postea in Anacephal. libro 6. cap. 25.

Superioribus nugamentis ex Pselo accensere liber de Euchetis & Gnosticis, qui nefanda sacrificia perpetrare dicuntur, ut dæmonia toto concipiant pectore. Conueniunt die quo passus est Saluator, uespere statutum in locum, unâ cum puellis sibi notis; & post quædam sacra extinctis luminibus, mistim congregiuntur siue cum sorore, siue cum filia, siue cum qualibet. Nono rursus mense reuertuntur, puellasque accersunt, & infantes iam natos ab his euellunt, perque totum corpus pueros circumcidunt, & circumfuso sanguine phialas implent, corpora cremant, cinerem cum sanguine miscent. Hoc condimento epulas & pocula condiunt, tum sua inter se, tum aliorum clam quorumcunque possunt. Existimant enim hoc sacrificij & alimentij genere, tanquam maximè profano, characterem diuinum nobis impressum, ac dæmonia procul arcetem, penitus aboleri, itaque dæmonia liberius ingredi. Gnosticis (ut Irenæus attestatur, uir & Christianus & eruditus) uocabulo à scientia ficto, præbuit incubacula Carpoocrates. His enim præstigijs Simonis magi, non ut ille clam, sed publicè ac palam tradebat: & uelut pro summis ac optimis studijs laudem confessam & publicam de nefarijs actibus, à deceptis auditoribus requirebat, & magicas tenebras in luce

Hic præstigijs fœderis neruum palam cernit quilibet pius. Recûsimè

publica perorabat, de amatorijs dūtaxat somnijsq; immisissis, ac dæmonijs paredris, alijsq; similibus fraudibus.

Huc spectat horrenda historia, quā de Fratricellis Neapolitanis Ioannes Genadius scribit: Tempore Ludouici Bauari Imperatoris, in contemptum religionis Christianæ fratres Neapolitani, dissidentibus Papis, flagitiosam quandam, simul & turpissimam exco-
 gitabāt sectam. Enim uerò conueniētibus in antris locisq; abditis, quos in eam turpitudinem allegerant, uiris & feminis, sacerdotes qui inter ipsos habebantur, ut crimen honestate prætererent, diuinas laudes Christiano more præcinebant. Quibus intempesta nocte peractis, sacerdotes pro concione quædam præfatus ad confirmandos in nefario errore animos, in eo maxime erat occupatus, colendam esse ante omnia charitatem, quam esse omnium uirtutum caput, sacræ literæ testarentur, & hanc potissimum inter homines auctore Deo conciliari posse, si Spiritu sancto bini masculus & fœmina uenero complexu iungerentur. Cum igitur, quā quisq; oculis prænotarat, extinctis luminibus uiciasset, tunc demum peracta sacra censebantur. Li enim in publica professione docebant, non hoc esse Christi testamentum, Pacem meam do uobis, pacem meam relinquo uobis: sed *re*, Crescite & multiplicamini, & replete terram. Quo compressu si quæ cœpisset, deportari ad se partum sacerdotes iuebant, qui solenni more in loco sacrificijs dicato conuenientes, infantulum subiecto igne ad cineres usq; comburebāt, quos urna exceptos ceu rem sacram reponebant: cumq; erat aliquis in collegio sacerdotum cooprandus, illis cineribus in uino epotis initiabatur. Quodd si pontificem eorum maximum mori contigisset, ut omnis abes-

set inuidia, & res non humano, sed diuino consilio agi uideretur, hic erat in demortui locum, alterius subrogandi statutus modus. Infantem illo flagitio conceptum ad locum sceleribus destinatum iussa mater haud inuita deportabat, & ubi uulgo astante, sacerdotes confederant, tam diu per comprimentes manus in orbem tradebant, donec miserimus infans periret. Hæc gesta sunt sub Ægydio episcopo Romano, apud Neapolim.

QVI HOMINES DAEMONVM
 illusionibus artibusq; magis sunt
 expositi. Cap. V.

Hic porò id hominum genus potissimum impetitur, quod taliter est temperamentum, uel à causis externis aut internis mouetur, ut à dæmonis spectro appetitū, uel illius suggestionem tentatum, se uti organum illius uoluntati non ineptum, ex fucata inductione facile præstet. Huiusmodi sunt melancholici, & ob iacturam uel qualemcunque aliam causam tristes, teste Chrysostomo, cuius hæc uerba sunt: Omni diabolica actione potentior ad nocendum est mœroris magnitudo: quia dæmon quoscunque superat, per mœrorem superat. Sunt item Deo diffidentes, impij, illicitè curiosi, peruersè in religione Christiana instituti, inuidi, impotentis odij, maliciosi, uetulae uix mētis compotes, similesq; lubricæ fidei (qui enim facile credit, facile & recedit) uel insignis maliciæ mulierculæ. His ut instrumentis congruis insidiatur quibuscunque potest modis diabolus, suo tempore & loco: singulos, ut cuiusque animi studia & affectus ex certis indicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione adoritur, instatur, illicit, uel assumpta plausibili forma, uel cogitatione imaginationeque uariè agitata & corrupta, donec tandem ipsius proposito consentiant, se ipsi-

Sueteratissimi
 frastrum
 Neapolit. se-
 cta.

Apta satana
 uerzant.

Li. 3. de Pro-
 uidentia ad
 Stagirium ma-
 nachum.
 Ob mœrorem
 multos super-
 rat demon.
 Clemens li. 2.
 Recog.
 August. lib.
 2. de doctrina
 Christi. ca. 24.

seipſus perſuaſioni dedant, quicquid
in mentem ille ingerat credant, tan-
quam ſedere obligati, ab illius nutu
pendentes, ipſi obtemperantea, uera
omnia eſſe quæ ſuggerit rati, formas
in imaginatiua uirtute uel phantaſti-
ca ab eo ingeſtas reuera ſubſtantiali-
ter (ut ſic dicam) exiſtere confi-
dentes ſanctiſſimè. Nec aliter ſanè que-
unt, quum illorum mentem ex primo
aſſenſu imaginibus inanibus uiciari-
conſopitis uel concitatis in hoc opus
corporis humoribus & ſpiritibus, ut
hac ratione ad organa accommodata
ſpecies aliquas inducat, perinde ac ſi
extrinſecus eæ occurrerent uerè, non
ſolùm dormientibus, uerùm & uigi-
lantibus: atque hoc modo aliqua for-
ris uel exiſtere uel fieri putentur, quæ
tamen reuera nec ſunt, nec fiunt, nec
ſæpe in rerum natura exiſtunt. Ea eſt
horum immundorum ſpirituum ſub-
tilitas incomprehenſibilis propè, &
fraus inſatigabilis, ſenſus hominum
eludens. Sic & ueterum Ægyptiorum
ſenſus obſediſſe dæmonem, docet apud
Clementem D. Petrus.

DE SEXVS FOEMINEI CRE-
dulitate ac fragilitate.

Cap. VI.

PLurimum uerò huc ſexum ſcemi-
neum, nimirum temperamèti ra-
tione lubricum, credulum, mali-
cioſum, impotentis animi, & ob eius
affectus, quibus difficulter imperat,
melancholicum: cum primis autè ef-
fectas, ſtupidas, menteq; titubates ue-
tulas inducit ſubdolus ille ueterator.
Quo nomine Euam cõuenientius ſuæ
perſuaſioni organum, non Adam, in
rerum primordijs, quum duo ſolùm
exiſterent homines, aggreſſus eſt: quã
leui etiam diſputationis uelitatione
uicit. Hinc D. Petrus non iniuria mu-
lierem uocat infirmius uacuſculum. Et
Chryſoſtomus (ſi iſt eſt) in 2. parte Ho-

miliarum in Matthæum: Sexus, ait,
mulierum incautus & mollis eſt: in-
cautus, quia nõ omnia quæ uidet aut
audit, cum ſapientia & ratione confi-
derat: mollis autem, quia facile ſecti-
tur, uel de malo ad bonum, uel de bo-
no ad malum. Idem in epiſtolam ad
Corinth. 2. Homil. 23. dicit, mulierum
proprium eſſe decipi. D. Hieronymus,
10 aut (ut uidetur) alius, in regula mona-
charum ad Eutochium, cap. 16. Debi-
lis eſt nimium ſexus quem gerit, ac
fragilis, & mobilis, ſi ſuo relinquatur
arbitrio. Scitiſimè item: Mulierum
genus, inquit Eleazarus apud Ari-
ſteam, ſuorum affectuum ſequax, atq;
in lapſum procliuè, propter impru-
dentiã, & eius naturã imbecillẽ. Quin
15 tilianus imbecillam rem eſſe ait ſcemi-
neam. Mentis quoque imbecillitatem
illis tribuit Valerius Max. libro 9. Re-
mem. cap. 1. Caius item pro Lucilla, a-
pud Stobæum ſerm. 17. *διὰ τὴν ἰσχυρίαν
τῆς ψυχῆς, εἰς τὴν ἰσχυρίαν τῆς ψυχῆς
τῆς ψυχῆς, εἰς τὴν ἰσχυρίαν τῆς ψυχῆς*
τῆς ψυχῆς, quibus ſignificatur, mulierem ad
credendum facilem eſſe, præſertim in
calamitatibus. Scribit autem Fulgen-
tius, credulitatem deceptionum eſſe
matrem. Mulieres facile decipi, & de-
ſperare citius quàm uiros, tradit Ari-
ſtot. in prin. lib. 9. de Hiſtor. animalũ.
& Albertus in initio lib. 8. de Animal.
cuius bonam partem ex nono Ariſto-
telis mutuatus eſt.

Hinc nõ ineptè mulier (ut Varro in-
terpretatur, & repetit ipſe Lactantius,
& D. Auguſtinus, ſi iſt eſt, ſermone de
tempore 243.) à mollicie dicta eſſe ui-
detur, immutata & detraſa liera, quæ
ſi mollior. Quod & ſcribit Gracianus
in ſ. Sed illud 32. q. 7. Ab Homero item
mulieres peculiari epitheto *βυδρόσπαι*
uocantur, tanquam molles. Ad animũ
molliciem hanc trahit Gracianus: ut
etiam facit Gloſin cap. 1. de claud. de-
ſpon. Fragiles adhuc eſſe mulieres, im-

Libro 5. Re-
608.

Secus femi-
neæ creduli-
tati.

Genſ. 3.
2. Tim. 3.

1. cap. 3.

Homil. 23.
in peris.

Doctamato
338.

Lib. 8. tit. 8.

becilles, infirmas, & proinde deceptu faciles, testimonio sunt leges, quæ ea ratione statuerunt multa: ut scribitur in l. si mulier. C. ad Velleianum. & in l. si pater. C. de sponsal. & in l. prima. §. penult. C. de rei uxor. act. & in l. ult. C. de donat. ante nuptias. & in l. sicut. ibi: sexus fragilitas. C. de præscript. 30. uel 40. annor. & in l. a sidiuis. post prin. C. qui potior. in pign. habeant. & in l. quis quis. §. ad filias. C. ad legē sul. maieft. & in §. 1. ad fin. Instit. qui. alien. licet. & in capitul. ex parte abbatis. §. extra. de Priuileg. & in capitul. Adam. 33. q. 7. & 24. quæst. 7. Item l. 2. §. uerba. in fin. in illis uerbis, Infirmitas mulierū. & l. regula. statim post prin. D. de iur. & fa. igno. & l. cuius bonis. D. de cu. fur. & l. de ferre. in prin. D. de iure fisci. & l. 1. §. accusationem. ibi: propter sexus infirmitatē. D. ad S. C. Turpil. & l. 1. ibi, fœmineæ infirmitatis. C. quan. mulier. tut. offi. fung. pot. & l. quisquis. nuper allegata. & l. nullus. C. de iur. f. l. 10. & l. nullus solius. C. de decur. ead. l. §. & his cōsequens. uerf. unde uolumus. in Auth. de æqual. dot. & tex. in d. §. uerba. ibi, propter sexus imbecillitatē. & in l. Imperialis. in prin. C. de nupt. & in §. 1. post mediū. in Auth. ut immobi. ante nupt. dona. in illis uerbis, Mulier quippe mariti seductionib. facile decepta, &c. & annotauit Lucas Pēna in l. ult. col. 3. C. de priuileg. schol. lib. 12. Hinc secundum ueterū Græcorū instituta, prouidē admodū ex lege tutores & curatores mulierib. dari solitos legimus, sine quorū arbitrio & autoritate nihil eis agere licebat, ut retulit Harpocrat. Martianus autē scribit, Mineruā natam esse sine matre, quoniam in fœminis prudentia non est. Illius leguntur uersus in hymno Palladis:

Hanc de patre ferunt sine matris fœdere natam,
Prouida consilia quod nescit curia matrum.

Quare Plato satis inciuiliter dubi-

tare uideatur, utro in genere ponat mulierem, rationalium animalium, an brutorum.

DE MELANCHOLICORVM
deprauata imaginatione.

Cap. VII.

PORRO ne imaginatiuæ uirtutis instrumenta in his mulierculis hoc modo uitiari, & oculorum aciem perfringi, ut sntē ostendi, usque ad absurdum uideatur: animaduerte melancholicorum cogitatus, uoces, uisa & actiones: ac quā omnes sensus ex humore melancholico cerebrum occupante, mētēq; immutante, in his sæpe deprauentur, intelliges. Horum siquidē alij se esse bruta animalia credunt, ipsorumq; uoces & gestus imitantur. Nonnulli se uasa fictilia factos esse putant: ob id occurrentibus, ne collidantur, cedunt. alij mortem timeant, quam sibi tamen cōsciscunt interdum. Pleriq; se criminis reos imaginantur, ut pauidi quemcunq; uiderint ad se ingrediētē exhorrescant, ueriti ne manibus ipsis iniectis captiui abducantur, & ad tribunalia supplicio afficiendi pertrahantur. Quidam senex nobilis, quando quē è sede exiliens subitō, ab hostibus se impeti credebat: quos arreptos, retro se in furnum confertim, sua quidem opinione, intrudebat. Alius metuebat, ne Atlas, uniuersum terrarum orbem sustinens suis humeris, defatigaretur, & onus excuteret lassus, cuius intolerabili ruina omnes opprimerentur. Item tres in Frisia non procul à Groninga eo correptos enthusiasmo intellexi, ut se Deum patrem, filium & spiritum sanctum crederent, horreumq; in quo subsistebant, esse Noe arcam, ad quam etiam multi similiter ferē affecti, salutis ergō confluebant. Qui se totius mundi monarcham & imperatorem esse, ac ad se solum id spectare nomen crede-

Melancholicorum corrupta imaginatio.

crederet, noui melancholicum Italū: alioqui bene habitū, eloquentē, nec alio morbo læsum: mirē interim in suis Italicis rythmis de statu Christianismi, de religionis dissidijs, de bellis in Gallia exortis & Belgio componēdis, tanquam diuinis effatis, sibi placētē: passim uerō suum titulum hisce literis euulgabat, R. R. D. D. M. M. id est, Rex regum, Dominus dominantium, Monarcha mundi. Athenæus lib. 12. refert de quodam Atheniēsi, qui persuasum habebat, omnes naues in Piræum appellentes esse suas, easque recensebat, dimittebat ac deducebat: tanto autē appellētes gaudio excipiebat, ac si omnium rerum aduectarum esset dominus: ac si quid perisset, non querebat amplius: si peruenissent incolumes, gaudebat: multa interim cum uoluptate uitam agens, donec frater eius Crito è Sicilia aduectus, illū medico commisit, cuius opera à morbo liberatus fuit. Cæterum ad se reuersus, se nunquam uixisse iucundius, dicere solet. Huc facit illud Horatij:

— Fuit band ignobilis Argis,

Qui se credebat miros audire Tragedos,

In uacuo letus sessor plausorq; teatro:

Cetera qui uite seruaret munia, recto

More, bonus sanè uicinus, amabilis hostes,

Comis in uxorem, posset qui ignoscere seruis,

Et signo leso non insanire lagene:

Posset qui rupem, & puteum uitare patentem.

Hic ubi cognatorum opibus curisq; reseruis

Expulit helleboro morbum bilemque meraco,

Et redit ad sese: Post me occidistis amici,

Non seruasisti, ait, cui sic extorta uoluptas,

Et demptus per uim mentis gratissimus error.

Scribit Paulus Grillandus, quendā

Hispanum clericum & Decretorum

doctorem anno ætatis suæ quadragesimo

quinto Romæ quarundam iuue-

num monialium amore captum, quas

& forma uenusta sæpius in monaste-

rio uisitās, uerbisq; & muneribus ab-

blandiens, usque ad eodē deperijt, ut nocte, dieq; tam somnians quàm uigil nil aliud nisi earundem amplexus concubitusq; meditaretur corde, uerbo, gestis & lignis: paulatim & eodē uenit amētiae, quum clericus esset, ut se Ecclesiæ sponsum, & moniales eiusdem sponsas esse palàm assereret, hoc uisum arguimento, quod dicerentur sponsæ Christi, qui repræsentatur per Ecclesiam: hinc concludebat, sponsum & sponsas spirituales, hoc est, sacerdotes & moniales, posse simul carnaliter congregari sine peccato: & Deum ita præordinasse: ac se putare summum bonum in eiusmodi congressu esse positum. Eadem insuper iuueniculis sæpius prædicabat. Tandem quoque orationes & preces nefarias componebat, quibus apud Deum & alios instabat sanctos, ut maximas uires in renibus posset consequi, in lumbis uerò talem calorem, ut abundatè & sæpenumerò suā posset explere libidinem: deinde ut D. Cecilia, Ursula, Magdalena & Clara ex dono specialis gratiæ mētibus monialium iisdem nominibus nuncupatarum infunderent, nullum fieri posse opus magis Deo meritoriū quàm carnaliter commisceri, crescere & multiplicare, citra ullā personarum distinctionem, & uoti castitatis læsionem, idque Deo placere magis quàm holocaustum siue sacrificium: ut item illarum corda inflammaret amore ardenti erga sacerdotem ecclesiæ sponsum, ne eius uota carnalia maxima cū humilitate adimplere, mandatisq; ut ueti patris parere grauaretur, &c. Huiuscemodi orationib. cōscriptam scheidulam quotidie ad mendicantiū monachorum Ecclesiam deferebat, ubi ipse quoque Missæ solennitati intererat, datoq; iulio pro elemosyna scheidulam sacerdoti porrigebat, ut in Missæ celebratione, scilicet in Memento,

pre-

preces illas Deo & sanctis uirginibus prædictis offerret, cum deuotione orando Deum & sanctas uirgines, ut pia uota ipsius orantis exaudirent. Ita unū aut alterū monachum rudiores simplicioremq; decepit. Accusatus inde & carceribus traditus, errore reuocato & abiuratus, ueniam consequutus est, & ut aliās cautior esset, ex mandato pontificis ex urbe ad tempus re-

legatur. Vidi, qui cibum & potum pertinaciter auerlaretur, cōdemnationem imaginatus. Sunt quos tam miserè exercet plena scrupulis cōscientia, qui nodos in leui serpo queritantes, culpam imaginantur ubi nulla est: & diuinæ misericordiæ diffidentes, se orco destinatos, lamentatione sedulo nocte diuq; deplorant. Noui, qui se fratrem multis inde miliaribus degentem uidere diceret: item qui suis aurib. semper obstrepere (masculorum concubitor) quem cunq; obuium, etiā coniunctissimū quereretur: atq; hoc nomine ad me is scribebat diserte, nū quid cōsiliij à me adhiberi ualeret: quū in auditu organo uitium esse alij existimarent. Mens aut̄ huic sacrificio erat lesa: quemadmodū & illi, qui pollicebatur se Gabrielem aut Michaelē coacturum, ut ad se uenirēt, & illos de rebus magnis interrogatos respōsum duros. Sed cum ille rogaretur à Cardinale Tournone, ut id efficeret: respōdebat, Se non posse, nisi præparato prius corpore multis ieiunijs & orationibus, nec nisi p. rebus reipublicæ Christianæ. Edidit hic librum de Phylā summi pontificis, & eius partibus.

Scio quoq; ubi sulphur & picem re dolere maritū occlamarēt melancholix uitijū patiens coniunx, & cibū oblatum piper respere iudicaret: quæ quàm alienissima esse à rei ueritate, cognoscēbatur. Partes item pudibun-

das inflammatione putoreq; Ita uitiatas asserebat, ut gangrēnam suborituram pertimesceret, his interim locis ab omni uitio immunibus. Infinita alia huc coaceruari possēt exempla, ubi sensus omnes multifariam uitiatos cernas, ex unico illo humore, uel fuliginoso atræ bilis uapore, mētis sedem inficiente, unde phāstica illa procreari mōstra cōstat. Imaginatricem quoque interdū totam ex alijs humoribus corrumpi, exoluūq; docet Galenus de Sympt. differentijs, quemadmodū in catalepsi: plerūq; aut̄ uitari, ut in delirio: est cum deficit atq; debilitatur, quod in lethargo cōtingit. Quare idē nō licebit diabolo, tanquā artificioso spiritui, ut Deo conuiente, in sensu organa sese insinuet, & humores sibi commodos uel uapores commoueat, uel aërem idoneum conferat ad organa: maximè delectu habito ex temperamento, ætate, sexu, uel alia causa externa aut interna apta: unde nouæ species in imaginatiua uicōceptæ, plerūque etiam spiritui uisori per neruum opticum communicētur, quòd se uidisse uel designasse, mortis etiam periculo affirmare audeant delusæ hæc fœminæ, quæ nunquā uel uisæ, uel in rerum natura extiterunt? Leuia eius rei argumenta in hypochymate oculorum uitio apparent. Meritò igitur Thomas frēquenter allegat illud Augustini in lib. 83. q. Serpit hoc malum dæmonis per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accomodat se coloribus, adhaeret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus.

DE PHANTASIA, ET
quomodo uitiatur.

Cap. VIIII.

DE phantasia sic scribit Iamblichus: Phantasia omnib. animæ uiribus est adnata, omnesq; figurat atque effingit similitudines specierū,

cierū, & apparitiones, uisq; seu impressiones uirū aliarū transmittit in alias: quæ quidē a sensu micāt, in opinione excitat: quæ uerō ab intellectu, secundo loco offert opinioni, sed in se ipsa ab omnib. imagines suscipit. Hæc utiq; omnes actiones animæ fingit & exprimit, atq; externas accomodat in rimis. Hic Marsilius Ficinus Platonicus, in explicatione Prisciani Philosophi: Lydi, interpretantis librum Theophrasti de phantasia & intellectu, cap. 2. ait: Imaginatio actiones rationis effingit sub rerum sensibilibus cōditiōne, ac potest ultra sensuū actus latius phantasmata promere. Superat sensum: quia enim nullo mouente, imagines edit, imaginatio est tanquam Proteus uel chamæleon. Idem lib. 13. cap. 1. de Theologia Platonica: Phantasiā, inquit, quatuor sequuntur effectus: appetitus, uoluptas, metus, dolor. Hi omnes, quando uehementissimi sunt, subito corpus proprium omnino, nunquam alienū afficiunt. Quid non fœtui adhuc matrī unito, subita spiritū uibratione per neruos, quibus matrix cerebro coniūcta est, imprimit imprægnatæ imaginatio? ut si imaginetur malū granatum, illius fœcū notas proferat fœtus: si leporem, infans editur labello supremo bisido ac dissecto. Vehemens siquidem cogitatio, dum rerū species uehementer mouet, atq; identidē uersat, formā quā continua imaginatione reuoluit, fœtui imprimit. Spiritus enim interni atq; humorum affluentiā, rei firmiter cogitatae inducit figuram. Quū amaram potionem alicui offerri contueantur pleriq; in ore mox amarorem sentiunt, quem haud dubiē uehementem mouere imaginationem credendū est. Quibusdā eiusmodi cogitatione alius cietur: nonnullis, quod mirabile est, ex alicuius rei aspectu, uel fragosæ etiam auditu

(quod mihi quandoq; uisuenit) suspescere uel horrere uidentur dentes. Theodorus Byzantinus in ea est sententia, uiros fortes rarō uel nunquam spectra uidere: quod ipsi ob innatam constantiā hæc minime imaginentur. Nam solet timor, præ omnib. alijs affectibus, firmas in nobis gignere imagines: pōst amor. Scythæ, apud quos homines occidere sacrificium est, cū fortes natura sint ac institutis, neque mortuos neque lemures uident: sic nec latrones. eiusmodi autem simulastra frequētius obuia sunt pueris, mulieribus, & cordibus, mollibus, atque ægrotis, qui propter imbecillitatem animi & corporis, assidue formidine uanisq; in somnijs quatuntur.

Aristoteles libro de Motibus animalium secundum commune commentationem, cap. 6. Alterat, ait, phantasia & sensus, meditationes. Phantasia uerō & intelligentia habent rerum uirtutem: aliquo enim modo species intellecta calidi & frigidi, aut delectabilis aut tristis, talis existit, qualis quidem & rerum unaquæq;. Propter quod tremunt & timent intelligentes solum. Adde item, quodd absentibus sensibilibus, phantasmata remanent, & imaginationes, teste Aristot. 3. Anim. & inde ex motu locali formarū sensibilibus remanentium in uirtute phantastica, cū humoribus in quibus sunt ut in subiecto, apparēt aliqua que non sunt. Sic in libro de Somno & uigilia idem inquit: Descendente plurimo sanguine ad principiu sensitiuum, simul descendunt formæ in imaginatione conceptæ. Est enim imaginatio thesaurus quidā formarū per sensum acceptarū. Qua ratione possunt demones humores & spiritus mouere interiorū exteriorumq; sensuū, atq; ita ad organa species aliquas inducere, quasi extrinsecus dormientibus nobis &

Spectra non uident fortes.

Imagines fortes gignit timor & amor.

Imaginatio nis uis.

uigilantibus uerè occurrerēt res ipsæ.

Tradit præterea Aristoteles de Somnio, imagines quæ apparēt in somnijs ferri ad caput, & sensuum organa, sicut nubium eleuantur imagines, & diuersæ animalium facies repræsentantur in uapore aqueo uel terreo, qui à terra per folijs calorem ad aëris mediū effertur: sic & somniorum imagines figuras capiunt diuersas, halitus eleuatos consequentes: unde uapor cholericus calidus & sicus flammam mouere uidetur: qui autem surgit halitus phlegmaticus, ex dulcedine, quando ad gustus organum fluit, cognoscitur, somniaq; aquam spectantia gignit: sed ex uapore melancholico nigro apparet quiddam horribile, & quasi dæmonum imago: proinde huic uelut materię suis ludibrijs cōuenientissimæ, diabolus se non illibenter insinuat. Quod autem ex cholera adusta, quæ melancholia est accidentalis, ascendit, sentitur ut mordax, uulnerans, acre, fellea amaritudine imbutum. sic etiā quod ex sanguine puro euaporat, pulchrum apparet, & delectabile: cuiusmodi est rosarum aut florum aspectus, choreæ, musica, & quæcunq; holuptaria cum uanitate coniuncta. Et ad hunc modum fit illusio, ut pro qualitate imaginum, per somnum ex humorum halitu firmius inuestarum, res ita uisæ credantur esse ueræ. Phantastica autem illusio, inquit Algerus, magicis congruit & diabolicis fraudibus: ueritatis uerò assertio diuinis sanctionibus. Hinc & Anselmus asserit, Incantato res fascinare & deludere homines, ut credant uerum esse quod falsum est.

Dæmones uerò nati à Deo potestatem speciei eiusmodi formadi, & eas in animales spiritus imprimendi, talibus formis ostēdunt personas modò lætas, edendo, bibendo, saltando, canendo, Venerem exercendo; modò

tristes, quæ nihil non mali fabricent uel patiantur: modò humanas, modò bestiales, modò opprimentes, modò uolantes, & animæ sensus ijs infigitur tanquam rebus ipsis. Hinc fit, quod homini aliquando uideatur, se esse asinum sacco coopertum, plerunq; aquilam uolantem, nonnūquam cum Diana & eius nymphis uel etiam alio muliercularum cœtu de loco ad locū transferri, ducere choreas, longius peregrinari, & quibuscunq; alijs interesse delirijs. Ideoq; talia ijs frequenter in somnijs & nocte contingunt, interdiu non item, nisi melancholicis quibusdam & insanis: qui idem uigiles patiūtur, quod alij in somnis. Somnoria

*Somnoria
imagines.*

Nec mirum uideri debet, dæmonē potentia sua naturali id ualere, cum etiam homo infomnis & sanæ mentis pro suo arbitrio, quas uelit in suis organis proponere producereq; formas, atq; in ijs imaginatione cōquiescere, possit facile: quemadmodum ij omnes qui rerum expetitarum & absentium desiderio lāgunt, experiuntur. Potest autem diabolus id facilius in consentaneis ipsis fūco instrumentis, puta fœminis, aut animi morbo saucijs: quos eiusmodi simulachris, quibus delectari uidentur, illudit, effascinatq; Et sicut in ebrijs, phreneticis & melancholicis usus rationis uitiat, humorum & uaporum causa: non minus diabolus, qui spiritus est, eos concitare, suisq; illusionibus accommodare, & rationem corrumpere Deo conueniente potest, ut formæ rerum non existentium, tanquam res ipsæ apprehendantur, cogitatus uinciant, obuersentur defendanturq;. Hinc Thomas etiam docet, diabolum efficere posse, quod imaginationi formæ aliquæ presententur imaginariè.

Th. 2. 2. q. 7. a. 2.

Ad.

*Lib. 1. cap. 7.
de Euchar.*

*In cap. 3. ad
Gal.*

Adhæc, intellectum humanum posse iuuari ab angelica intelligentia bona, ut aliquod cognoscatur cuiusdam illuminationis ratione, testatur Dionysius. Quum enim intelligere censetur quiddam pati, potest illa speciem quandam in intellectum imprimere, unde intelligendi actus elicitur. Diabolum autem idipsum posse uirtute sua naturali, quæ non est imminuta, persuadendo, non illuminando, quemlibet fateri oportet: quo uerò quis illi stratur magis, eo in ueri cognitione accrescit uberius, magisque prouidè sibi ab imposturis præcauet, quas solas suis persuasionibus meditatur demonium.

QVOMODO PHANTASIAM
hominum corrumpat, & uaticinari uideatur
diabolus, sententiæ Augustini.

Caput IX.

VT autem supra dictis pondus accedat, Augustinum latius hic deserentem adducere placuit: qui dæmones eiusmodi multa posse docet, duabus rebus ueluti quadam prærogatiua, sensus nimirum acrimonia, & motus celeritate: sicque hominum sensibus uel ingerere, uel prænunciare, quæ ipsi dæmones facturi sunt, nec ita ab hominibus præ terreni sensus tarditate dignoscantur discernanturue. Accipiūt enim, ait ille, potestatem, & morbos immittere, & ipsum aërem uiciando morbidum reddere, & peruersis atque amatoribus terrenorum commodorum malefacta suadere, de quorum moribus certi sunt, quòd sint eis talia suadentibus consensuri. Suadent autem miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatem suorum corporum, corpora hominum non sentientium penetrando, seq; cogitationibus eorum per quædam imaginaria uisa miscendo, siue uigilantium siue dormientium. Aliquando uerò non

quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalibus signis futura prænoscut, quæ signa in hominum sensus uenire non possunt, antè prædicunt, &c. Et pòst: Quid autem mirum, si quemadmodum medicus in corporis humani uel turbata uel modificata temperie, seu bonas seu malas præuidet ualetudines: sic dæmon, in aëris affectione atq; ordinatione sibi notas, nobis ignotas præuidet tempestates? Aliquando & hominum dispositiones, non solum uoce prolatas, uerum etiam cogitatione conceptas, cum signa quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt, atq; hinc etiam multa futura prænunciant, alijs uidelicet mira, qui ista disposita non nouerunt. Sicut enim apparet concitator animi motus in uultu, ut ab hominibus quoq; aliquid forinsecus agnoscat, quod interim secus agitur: ita non debet esse incredibile, si etiam leuiore cogitationes dant aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum cognosci non possunt, acuto autem dæmonum possunt. Adhæc lib. 3. de Trinitate docet, facile esse spiritibus nequissimis, per aëra corpora facere multa, quæ mirantur animæ terrenis corporibus aggrauatæ etiam melioris affectus. Si enim corpora ipsa terrena nonnullis artibus & exercitationibus modificata, in spectaculis theatricis tanta miracula hominibus exhibent, ut hi qui nunquam uiderunt, talia narrata uix credant: quid magnum est diabolo & angelis eius, de corporis elementis per aëra corpora facere, quæ caro miretur: aut etiam occultis inspirationibus ad illudendos humanos sensus, phantasmata imaginum machinari, quibus uigilantes dormientes uel decipiat, uel furentes exagitet? Quare ad Simplicianum scribit: Fallacia fatanæ, atque imaginum simuladarum callida ope-

Lib. de Diuina
nat. demoni,
cap. 3. & c. i.
tem li. de Spi
ritu & ani
ma cap. 28.

Cap. 12.

Lib. de
Simpliciano

ratio, decipiendis humanis sensibus
multiformis inuigilat. Fallit aut stu-
dio fallendi, & inuida uoluntate, qua
hominū errore lætatur. Sed ne apud
cultores suos pondus autoritatis am-
mittat, id agit, ut interpretibus suis si-
gnorumq; luorum coniectoris culpa
tribuatur, quādo uel deceptus fue-
rit, uel mentitus. Vitiatam quoq; phā-
tasiā pulchrè depingit libro de Cu-
ra pro mortuis agenda, his uerbis: Si-
milia sunt somnijs nonnulla uisa uigi-
lantium, qui turbatos habent sensus:
sicut phrenetici, uel quocunq; furen-
tes modo. Nam & ipsi loquuntur se-
cum quasi uerè præsentibus loquan-
tur, & tam absentibus quā præsen-
tibus, quorum imagines cernunt siue
uiuorum siue mortuorū. Sed quemad-
modum hi qui uiuunt, ab eis se uide-
ri, & cum eis se loqui nesciunt (neque
enim reuera ipsi adsunt, aut ipsi ser-
mocinantur, sed turbati sensibus ho-
mines talia uisa imaginari patiuntur)
eodem modo & hi qui ex hac uita mi-
grarunt, sic affectis hominibus uiden-
tur quasi præsentibus, cum sint absentes:
& utrū eos aliquis imaginariè uideat,
omnino nescientes. Huic rei simile est
etiam illud, cū homines altius quā
si dormirent, subtrahuntur corporis
sensibus, & occupantur talibus uis-
is. Ex his enim apparent imagines uiuo-
rum atque mortuorum: sed cum fue-
rint sensibus redditi, quoscunq; mor-
tuos uidisse se dixerint, uerè cum eis
fuisse creduntur: nec attendunt qui
hæc audiunt, similiter ab eis absentiu
atq; nescientium quorundam etiam
imagines uisas esse uiuorum.

Huc facit, quod lib. de Spiritu & a-
nima tradit Augustinus, & Decreta
docent: Quædam futura prædicunt
dæmones, & quædam mira faciunt,
quibus homines alliciunt & seducunt.
Vnde quædam mulierulæ post sata-

Cap. 23.
16. q. 1. episco-
pi ex cœcilio.
Lanciani 19
strarum con-
sersione phan-

nam conuersæ, dæmonum illusioni-
bus & phantasmatibus seductæ, cre-
dunt se & profitentur nocturnis horis
cum Diana Paganorum dea, uel cum
Herodia, uel Minerua, uel innume-
ra mulierū multitudine equitare, uel
earū iusionibus obtemperare. Qua-
propter sacerdotes Dei prædicare de-
bent populo, ut nouerit hæc falsa om-
nino: & nō à diuino, sed maligno spi-
ritu talia phantasmata mentibus fide-
lium irrogari. Ipse namq; satanas, qui
transfiguratur se in angelum lucis, quū
mentem cuiusque mulierulæ cepe-
rit, & hæc sibi per infidelitatem subiur-
gari, ilicō transformatur se in angelum
lucis, in diuersarumq; formarum spe-
cies & similitudines: & mētem quam
captiuam tenet, in somnis deludens,
per deuia quæq; deducit. Et quoniam
solus hoc patitur spiritus in fidelis, nec
in animo, sed in corpore euenire opi-
natur. Quis enim in somnis & noctur-
nis uisionibus non extra seipsum de-
ducitur, & multa uidet dormiendo,
quæ nunquam uigilando uiderat? Id-
circo nimis stultus & hebes est, qui
hæc omnia quæ in spiritu sunt, etiam
in corpore accidere arbitratur: cum E-
zechiel & alij prophætæ, Ioānes etiam
euangelista & Paulus in spiritu, nō in
corpore uisiones uiderint.

DE PHANTASTICA TRANS-
FORMATIONE HOMINUM IN BESTIAS.

Caput X.

DE phantasticæ porrō mutatio-
nis hominum in bestias opini-
one, recentior est memoria no-
strorum serè temporum, quā ut in-
ter oblitterata possit nesciri. Refert e-
nim Guilielmus Malmesbericis mo-
nachus, in sua historia, tempore Petri
Damiani fuisse duas uetulas in uia pu-
blica qua Romā itur, quales Augusti-
nus appellat stibularias, id est traseun-
tes ad hospitia pro mercē suscipien-

tasiticam esse,
ex Augusti-
& Decret.
constat.

2. Cor. 116

Ezechiel. 31
1. Corinth. 128

Vide L. 4. c. 22
et L. 6. c. 12. huius
Operis.
Vincent. in
Spec. natur.
lib. 3. ca. 109.

Fulgos. lib. 80
cap. 17.

Cap. 24. sequenti adducuntur, tradunt: quum hic solum de phantasticis dæmonum illusionibus agatur.

QVOMODO ET QVARE A' demollio demententur Lamie, ut credant fatenturq; se fecisse, quæ prorsus non potuerunt. Caput XI.

CÆterum uetula illæ, de quibus hic instituta est oratio, non absurde *inagariis* assimilari possent: qui uelut rapti extra sese, sensuq; omni & motu priuati, iacent exanimis similes, & post ceu ex profundissimo expergesciti somno, aut à morte ad uitam reuocati, redeunt ad sese, & miras fabulas, mira q; commenta narrant. In huiusmodi uerò cogitationes se ingerens dæmon, earū seriem texit, hancq; uariat mira arte & scitè, repetitis præteritis, annexis præsentibus, & asperis etiam quibusdam admonitionibus de futuris, ne in suspicionem anilium fabularum, aut temerè cogitarū ineptiarum ueniant: inducta etiam perfruatione, ut coram spectasse quæ diabolus offudit, imaginentur, ita dementat eos, quos ad talia usurpat ministeria, ut sui prorsus non sint compotes: sed uelut *intractabiles*, ea agitè mente, in eaq; intueantur, quæ dæmon obijcit: ex sese nihil faciant, nisi quantum aliquando permittitur, & id quidem non est à natura alienum, sed ut plurimum apparet ridiculum.

Demonis ludibrijs qui magis expositi.

At homines, Augustino teste, malorum rerum cupidi, occulto quodam iudicio diuino traduntur illudendi & decipiendi pro meritis uoluntatū suarum, illudentibus atq; decipientibus eos præuaricatoribus angelis, quibus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerū, diuinę prouidentiæ lege subiecta est. Id ipsum docent Decreta his uerbis: His portentis per diabolorum fallaciam illuditur curiositas humana, quando id im-

In secūda parte, can. 26. q. 1. c. Episcopi.

pudenter appetunt scire, quod nulla ratione competit eis inuestigare. Hæc potestas immundis spiritibus ideo datur, ut perniciosos sibi aprent, hoc est, prauos homines seducant: illos scilicet, qui spernunt ueritatem, & credunt mendacio, iuxta Pauli sententiā: Sana *Tim. 4.* desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus: & à ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem cōuertentur onerati peccatis: ducuntur uarijs desiderijs, seemper discētes, nunquam ad scientiæ ueritatem perueniētes. Hos Paulus uocat filios contumaces, in quibus agit spiritus ille cui potestas est aëris, eludens subtilitate & dolo inimitabili hæc sua instrumenta, in ipsius inductiones pro-
pendentia: nimirum has mentis acie *Tim. 3. Ephes. 4.* legas, effascinat, maleq; feriatas mulierculas: quas ita dementat, ut quicquid illarum phantasiæ suggerit, aut quodcunq; etiam malum ab ipso, uel etiā hominibus, Dei abstrusa permissione perpetratum est, aut quæcunq; ludibria præstigijs conspicienda illis ostendit, eius maleficio suggestione, à se designata (licet phantasmate uel in somnijs solummodo nota) perperā credant bis miseræ, quæstionibus subiectæ confiteantur, à propria confessione mortis sententiam audiāt, dirisq; tandem flammis deuoeantur. Sic in ipsius uerba iuratis, animi & corporis oculorum aciem perstringit cacodæmon, sic sibi addictos demeretur, hoc deo utq; illi mentis autorantur. Hinc pulchre Augustinus: Maligni (inquit) *Lib. 2. de Ciuit. Dei, c. 10.* spiritus, quos isti deos putant, etiam flagitia quæ non admiserint, de se dici uolunt: dum tamen humanas mentes his opinionibus uelut retibus inducant, & ad prædestinatum supplicium secum trahant.

Delusionum eiusmodi modus, & quid

quid in ijs dæmō ualeat, & quid item nequeat, non in scitē describitur in eo libro cui Fortalicium fidei inscriptio est, ubi ita legitur: Decima differentia demonum est eorum qui decipiunt quosdam uetulas, quæ Xurguminæ siue Bruxæ nuncupantur. Sciendum ergo, esse quosdam homines apostatas in fide, hæreticos & falsos, qui seipos uoluntariē offerunt diabolo: qui & eos recipit, traditque artes inanes, quibus uidentur ducenta enagari miliaria, & quatuor aut quinque horarum spacio redire: item destruere creaturas, sugentes eorum sanguinem, atque alia perficere maleficia pro suo nutu ex dæmonis uoluntate. At à satana miserē decipiuntur, illud uturq; non solum hæ, sed & qui eis fidem accommodat. Veritas autem rei sic habet. Quando pessima hæc signēra usurpare statuerint malæ mulieres, se uerbis & unctionibus consecrant dæmoni, qui eis ad opus suum utitur, & cuiuslibet earum phantasiam regit, ducitq; per loca ab ipsis desiderata: corpora uerò earum sine sensu permanent, quæ umbra cooperit diabolus, ut nulli sint cōspicua. Et cum in earū phantasijs impleta esse, quæ uoluerunt, obseruarit, umbra sublata, proprijs motibus illas permittit. A loco autem non fuerunt amotæ, sed phantasiæ idolum exiitit, quale cadaemon efformauit. Ad illum enim errorem tollendū, quod corpore trāseruntur, emanauit illud c. episcopi, quod ex distinctione ac recitatione eius ita probat Ioan. Frāscisc. Ponzibius I. V. doctor: quia postquam fecit mentionem, quod illæ mulieres testarentur se in equitare bestijs noctu, multaque terrarū spacia peragrarē: dicatq; plurimos hac opinione deceptos, existimantes aliquid numinis ac diuinitatis esse extra unum Deum: mandat, ut patet in uers. quapropter, ea omnia

reputari falsa, & non à diuino spiritu, sed à maligno talia phantasmata mentibus hominum irrogari. Et reddens rationem in uers. siquidem: quia ipse Satan trāsfiguratur se in angelum lucis. *2. Corinth. 11.*

Species personarum, atque similitudines: & mentem quam captiuam tenet, in somnijs deludens, modò læta, modò tristitia, modò cognitas, modò incognitas personas ostendens, per quæque deuia deducit. Subiungit postea, quod hoc solus spiritus patitur: & quod infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Et adducit exemplum de Ezechiele propheta, qui uisiones Domini in spiritu, non in corpore uidit: & quod Paulus non audeat dicere, se raptum in corpore. Ergo constat, quod uenit ad determinandum, nō solum talia fieri à spiritu maligno, non diuino: sed etiam ea & illis similia fieri in spiritu, non in corpore. Et propterea sequitur, quod etiam in casu nostro, licet uideantur hæ personæ dicere, se portari à dæmonibus sub hircorum forma, & similiter dicant se credere dominam in cathedra sedentem, esse dæmonem transfiguratum: quod tamē debet dici, hæc & alia quæ se facere consistunt, phantasticæ & in spiritu sibi obuenire. Hæc Ponzibij conclusio: qualis etiam est Grillandi, eam exemplo probantis, quod in agro Sabino accidisse commemorabimus infra.

AN ET QUOMODO ET

quando corpora per aërem deferre diabolus possit. Cap. XII.

NEc mirum est hoc dæmonis studium, quo miseræ animas ludificari, deridere ac torquere conatur: ita etenim uult imitari atq; emulari, uelut simia, quæcūq; Dei opera, per

Lib. 1. de Bel
de demonum.

Phantasiam
Lamarum
quomodo re-
git dæmon.

Explicatio
primi cano-
nis ex Cōcilio
Aquar. 2.
ari. caus. 26.
olum. 10.
tract. de La-
y. nu. 49.

Lamias in
spiritu e-
quitare.

Ezech. 40.

2. Cor. 12.

Tract. de for-
titeg. q. 7.
num. 6.

Diabolus si-
mia Da.

t ra, per

ra, per angelos bonos expleta: quemadmodum Abacuc prophetam coma capitis ex Iudæa in Babylonem reuera breui momento translatum legitimus, & postquam suis Daniele placentis refecisset, in eundem locum restitutum. Nec uerò phantasticè râtum in hominum mentibus eum hæc efficere, sicut dictum ac probatum est: sed etiã uerè corpora surripere, ac per aëra ferre, tum ipsius & angelorum naturalis facultas ac *subiunctum*, tum usus & experientia testatur: ac primò quidè,

Matth. 4. **TRVM** in pinna templi constituisse legitur. Omnia enim tentationis illius opera corporaliter ac sensibus corporeis fuisse peracta, & diabolum eum in humana specie apparuisse, est multorum Theologorum unanimis sententia. Verùm in hoc discrepant, an Christus à dæmone fuerit delatus, & raptus: an uerò deductus saltè, ut ipse pedibus edescenderit. Sed quoniã diabolicis hoc persuasionibus fieri oportuit, ut Christus eum sequeretur: secũda opinione reiecta, primam maior Doctõrũ pars amplectitur. Dicit enim Euangelista, Statuit: non, adduxit, quemadmodum paulo antè,

Diabolus
Christũ corpore
ualiter trans-
mexit.

Thomas d. 2. q. 1.
Alberi. 1. d. 1.
2. q. 1. d. 1.
2. q. 1. d. 1.
1. d. 1. d. 1.
1. d. 1. d. 1.

Dæmones, ho-
mines per aë-
rem uehere
posse.

Tract. 99. q. 1.
part. 9. s. 11.
1. d. 1. d. 1.
2. q. 1. d. 1.
1. d. 1. d. 1.

Et c. 2.
Rom. 9. 11.

Cap. 24.

quòd adduxisset eum in sanctam ciuitatem. Proinde asseritur, quo ad Christum, eum corpore fuisse translatum à Satana. Rectè autem argumentatur Thomas, quòd data possibilitate in uno, per consequens datur in omnibus alijs qui sunt eiusdem ponderis & magnitudinis. Christus ergo cū per omnia nobis fuerit conformis, excepto peccato: hominibus idem euenire posse dæmonis insultu, quid obstat? Proinde dæmones nihil agere, nihil efficere, nisi quod *hæc a tunc p̄cipu ad- rãp*, ac naturæ suæ proprietatem sit, posse, iam antè Libro primo demonstratum fuit. Quicquid igitur agunt,

non nisi uolente quidem ac permitte Deo faciunt, sed sua tamen quadam naturæ facultate: ut in habitu & porontia sæpe maiora possint, quàm ipso actu, quem nos plerumq; spectamus: nec ex eo reliquas eorum artes naturales expendimus, quas præstare nõ aliam ob causam nequeunt, quàm quòd non permittatur. Etenim angelicæ naturæ ac spiritibus non est contrarium, ut corpora quòd Deus permittit deferant. Satan autem spiritus adhuc est: nec ex lapsu spiritualem eius essentiam interijisse, iam in principio ostendimus. Atqui angelus per aërem detulit Abacuc: angelus Philippũ exitinere rapuit, ut inuentus sit in Azoto: curidem ergo dæmonem præstare nõ posse dicemus, si Deus permittat?

20 ut omnes sentiunt Doctores & Canonistæ. Quæritur tamen haud temerè, corporèné assumpto, an sine corpore per se, corpus è loco naturali sursum (quod est contra motus corporei naturam) euehere possint dæmones? Et Thomas quidè eos corpora putat assumere, ut naturaliter ac uerè, sicut nostrum aliquis, hominem transportent: id què duplici ratione motuum ostendere nititur. Ego uerò respondeo, primùm hoc ipsos eodem facere modo quo angeli: & cum D. Augustino, An uerò, si hoc angeli faciunt, ut quælibet animalia terrestria rapiant unde libet, constituantq; ubi libet: aut eos sine labore non posse, aut onera sentire, credendum est? Quomodo omnia primogenita Ægypti, tantamque hominum multitudinem unica nocte portuit angelus occidere, ut non prælastitudine destiterit? Secundò respondeo ac quæro, qui corpus illud assumptum, quod hominem baiulat ac portat, sine alio item corpore per aërem feratur? Naturalis enim sit oportet. At sic in infinitum quæreremus. Quare

Aug. lib. 10
de Trinit.

Dan. 14.
1. d. 1.

Quomodo de
mon corpora
transportet.

Tit. de dæmõ.
q. 16. art. 10.
prima parte
Tract. 99.

Lib. de ciuit.
13. cap. 14.

Sine corpore
an dæmon cor-
pora ferat.

Cap. 11.

non est quod dicatur, aut angelis aut
dæmonibus corpora assumenda ad de-
lationem alicuius circumscripti. Ter-
tiò, quotidiana experientia testatur,
eos corporibus ad hanc rem nec ege-
re, nec uti: quod ego uidi, & impedi-
ui Dei auxilio, sicut Libro primo nar-
raui. Sunt alia multa exempla, quibus
& homines à dæmonibus è loco in lo-
cum, per iusta tamen spacia, deferri o-
stenditur, & id ne assumpta quidem
humana forma. Neque hinc absurdi
quid consequitur, dæmonem scilicet
hac ratione multa cõtra magistratum
ac principes, adeoq; rerum omnium
ordinem effecturum: ueluti captiuos
è carceribus eripere, deliberationes ac
arcana principum per homines ipsos
manifestare, & eos qui in aliorum sunt
potestate ac ditione, quocunq; iure,
suis restituere: quem admodum dicitur,
quo tempore Frãncisci primi regis
Galliæ filij detinebatur obsides in Hi-
spania, magum in Galliam euocatum
& Germania fuisse, qui tanta credeba-
tur præditus potestate, ut posset re-
gios pueros per aëra reducere, thesau-
rosq; inuestigare & transferre.

Non semper
diabolus cor-
pora per aëra
ferre posse.

Falsum, ar-
ta
magica homi-
nes deserra
per aëra.

Decameron.

Boccatus etiã refert fabellã de no-
bili Lombardo, qui in uniuersali ex-
peditione Hierosolymitana, se meri-
tum ingens existimans obtenturum, mi-
litia nomen dederat, ad occupandam
terram Sanctam: discedensq; cõiugi
suae partem annuli signatorij relique-
rat, cum hoc pacto, ut si intra trienniu
ab ea die non rediret, uxori liberu fo-
ret arra hac & symbolo neglecto, alte-
ri marito nubere. Arille cum in Iudæa
militaret, captus, ac in Ægyptu abdu-
ctus, Sultano, (quem iam olim in Eu-
ropa peregrinantem, atramen ignotam,
hospitio receperat pater eius) propter
parentis hospitalitatem, uiriq; pruden-
tiam ac dignitatẽ, mox adeo placuit,
ut probatis diuina familiaritate eius

moribus, tandem eum post se secun-
dum omnibus rebus suis præfecerit.
Interea cedente die, ac uertente trien-
nio, postremum in extremam incidit
tristitiam. Cuius ubi causam Sultanus
expiscatus fuerat, magum aduocauit,
qui illum in lectulo precioso confopi-
tum, & magna auri gemmarumq; uñ
onustum, postrema trium annorum no-
ste Papiam in summum templum de-
ferendum curauit. Vbi ædituus eum ma-
ne cõspiciens, refugit: ac interea dum
alijs de spectro narraret Ægyptio, ob-
uiam eum habuit ad eges uxoris pro-
perantem: ac nisi tum redisset domu,
ab alio sponso uesperu ducta fuisset cõ-
iunx. At illud de Galliæ Delphinibus
non successisse, quæstores ætarij tam
Caroli V. Imperatoris, quam Francisci
primi Galliæ regis norunt, & Helio-
noræ Caroli sororis & Francisci con-
iugis nuptiæ satis docuere. Hoc autẽ
Boccatijs figmentum est: ut & illud,
quod ita referam, ut tradunt Galli, de
S. Nicolao de Varenquille, quod duo-
bus leucis distat à Nanceo: simile illi
quod in Legenda S. Antonij de Her-
mogene legitur. In ergastulo deten-
tus Lotharingus quidam Constanti-
nopoli, tam robustus erat, ut Turcæ
ueriti ne catenas ac uincula dissumpe-
ret, torquem eius collo ferreum appli-
carent, quinque itorum crassitu-
dine larum, ~~quod~~ tallum, ferreis ca-
tenis innectum. Huic cum in memo-
riam rediret sanctus patriæ suæ Nico-
laus, eum comprecatus ut intercede-
ret pro se apud Deum, ita confopitur.
Postero mane cum pagi edictus tem-
plum refereret, captiuum hunc in uin-
culis dormientem ad fores offendit: il-
le uero è somno, excitatus, in sano S.
Nicolai, quem inuocarat pridie, se esse
agnouit. Re peruulgata, populus ac-
currit: & post aliquot Alleluia decan-
tata à sacrificijs, quatuor accessurij iubet

Libello de
præcipuis
Galliæ ciuita-
tibus & Jan-
uarji.

Ingen-
bur.

fabros ferrarios, qui uinculis eum exonerarent. Quæ cum nulla uiderentur humana ui posse dissolui, ecce in conspectu omnium torques dissilijt, & ueluti Cerbero,

Tum stridor ferri, tralæq; catenæ.

Sed hæc & eiusmodi conficta sunt: & ut accidant, minimè uerendum est. Neque enim iustissimus optimusque Deus omnia permittit Satanæ, quæ uel is uellet, uel suæ naturæ subtilitate posset: sed ea demùm, quæ decreuit ipse non ad superstitionem stabilendam, sed tum salutem, cum aut nos ad frugem reuocare uult, aut impios punire. Videbimus hoc in caupone, qui propter furtum ac periurium euestigio sublatu à demone, nunquam postea uisus fuit. Quare nec in lamias nostras, quibus ætas decrepita, phantasia corrupta, & mēs lesa, pœnæ loco sunt, demonibus hæc uiolenta ludibria exercere Deus patitur: non enim dæmoni colludit.

*Lib. 4.
cap. 19.*

*Quando corpora deferat
demon, et an
lamiarum.
Lib. 1. ca. 14.
supra.*

*Qui sine corpore
assumit
pro corpore
per aërem
surre posse
demon.*

*Lib. 1. cap. 7.
supra.*

Æneidias.

Typho.

Plinius lib. 10.

cap. 18. ca.

Ceterum quomodo sine corporibus spiritus hi corpora per aërem gestent, et si nos tam exacte nequeamus intelligere, quam possumus nostri motus tarditatem ac rationem: tamen haud admodum mirabimur, si consideremus quam facile anima nostra carcèrem suam & corpus hoc moneat, ut currat, saltem incedat. Spiritus enim & liberior & purior est substantia, ducens originem suam ex ipso lumine, quod aut supra omnia est elementata, aut ex summo certè elementorum: tum uero, si quæ uentorum sepe ni cõtینگunt recolamus: uel uti, uaccas ex Iberia cis Pyrenæos delatas. Ecne-
phias enim & Typho non nisi repentinè sunt status, quorum hic effert, ille desert, & illi ipso repercussus cõrupta secum in cœlum refert, sorbetque in excelsum. Ideo lapidibus pluit sæpe, quod uento sint rapti, & coctis la-

teribus. In eiusmodi tamen attritu & collisione nubium, dæmones temporibus se ingerere, fulmina & tonitrua excutere, & illis adnitentibus culmina conuellerè, prosternere fœta, trucidare armenta, euertere arbores, similiaq; multa efficere, non distitit.

Romæ in Auentino, in templo S. Sabinae, quod olim fuit Dianæ sanum, saxum nigrum rotundum pendet ab uno aræ laterè, quo monachi dicunt diabolum petiisse S. Dominicum, Deo supplicentem: non ipsum tamen læsisse, adeo tremuisse ei manus & brachia. Eiusmodi laxea moles etiã Coloniae in templo metropolitano uisitur, quæ per eius fastigiū iniecta, trium regum (ut fertur) corpora ibi in summo honore conseruata artererè perdereque scilicet uoluit diabolus: at ne ea læderentur, retrorsum salisise, perhibetur eadem fide, quæ prius illud asseritur: quem admodum & illud Chronici Saxoniae, trium scilicet regum ossa, expugnato Mediolano, Reinholdum episcopum camelo imposta misisse Colonia: ac camelo cum tanto thesauro in itinere perditò à custodibus, hos orationibus & ieiunijs tantum obtinuisse apud Deum suum, ut per aëra iterum camelus ille reuersus reliquo cœtui se adiungeret. O crasum nimis & inauditum miraculum. At non leuionis auctoritatis mysterium in eodem traditur de colloquio Brunonis Hildefiansi episcopi & D. Virginis Mariæ in templo, dum ille octauam Natiuitatis B. Mariæ aliquando solennem ageret. Ceterum supra dictus ille mihi uidetur esse modus, quo dæmonem res quasque corporeas sursum deorsum agere posse existimo: non tamen sine Dei arbitrio ac nutu.

CORPVS NON NISI PER

istis spacia ferri, nec eodem tempore diuersis in locis existere potest.

Cap. XIII.

Locale loco suo conuenire debet.

*Matth. 19.
Marc. 10.
Luc. 18.
Corporum penetratio.*

*Aristot. 8.
Physic.*

1044. 20.

Marc. 24.

ATqui mutare essentiam creaturæ, aut efficere ut unum corpus per aliud sine alterius uel utriusque iniuria transeat, aut maius corpus penetret per spacium improporcionatum, ut ita dicam, loco, uidelicet quod per foramina domorum exigua ingrediantur tales fæminæ: hæc per dæmones non magis fieri possunt, quam ut camelus transeat per foramē acus. Habetur hoc à CHRIS TO ipso *ad uerba*. Corpus enim, & quicquid loco circum scribitur, hoc est, ut ita loquar, omne *τοπιον* ac locatum, debet esse suo loco proportionatum. Alioquin corporum penetratio admittenda esset: quod contra naturam & omne physicū principium est. Nam quod ipse CHRIS TVS clausis ianuis ad discipulos intrauit, id nihil aliud sonat, quam quod indicant præcedentia: Cum clausæ essent ianuæ præ metu discipulorum, Christus uenit ad eos. Nō autem, quod non reserata uel aperta fuerint. Cur enim non cederent præsentia corporis Christi, & eius aperirentur clauderenturq; uirtute? Ita uereres omnes sensere. Nam ingressus, corporis sui ueritatem ostēdit & Thomæ, cui manus suas & latus: & reliquis, quibus pedes porrigens ait, Palpate & uidete, quia spiritus carnem & ossa non habet. Vel si hoc magis placeat, licet in resurrectione Christi ueritas corporis manet, tamen proprietatibus etiam spiritus mirabiliter ornatur: quæ sunt, esse inuisibilem, nō moueri de loco in locum, iuxta huius seculi rationem, pertransire per solida corpora nullo impedimento, nullæue corporum solidorum lesione, & innumera id genus alia. Proinde quū Chri-

stus post resurrectionem habebat corpus spirituale, non necesse habuit ianuas aperire, & aërem in ceddēdo diuidere: sed qui erat inuisibiliter præsens, quum discipuli de ipso colloquerentur, exhibuit se iuxta maiestatis suæ potentiam ex improuiso uisibilem, & in medio discipulorū sensibilibiter stantem, ut & huius admirandæ reuelationis modus fuerit euidentis argumentum, quod à mortuis resurrexerit, & cælesti fuerit gloria ornatus. Nihil igitur istorum quæ diximus, efficere poterit dæmon: multo minus, ut unum corpus uno momēto diuersis in locis existat. Cum enim omnia in mensura, numero & pōdere disposuerit Deus, singula suū habet & pondus, & mensuram, & numerum. Quod *ατονον*, *αμα*, *τροπον* & *αρχιματριον*, sine tempore & loco mouetur, infinitum est: id uerō nō nisi unum est. Reliqua ergo, ueluti spiritus & corpus, & tempore mouentur, & loco. Spiritus etiam substantiæ sunt, quæ à loco circum scribuntur: sicut & anima nostra in loco est, quia alicubi præsens est: & localis, quia quod alicubi præsens est totum, alibi non est. Dicunt Iureconsulti: Qui ubique est, nullo in loco esse censetur. At non inest animæ linea, superficies, punctum, sicut corpori: finita tamen est. Vbiq; uerō infinitum est. Finiti autem ad infinitum nulla est proportio. Quod si anima tam est circūscripta, ut cum alicubi est tota, non possit esse alibi: quāto magis terrena corpora? Diuus Augustinus etiam de Christo post resurrectionem ita sensit, ut dicat: Quomodo discipulorum, cum esset in terra, contrectatus est manibus: sic eorū, ascendens in cælum, deductus aspectibus: & ita uenturus est, hoc est, in eadem carnis forma & substantia, cui profectō immortalitatem dedit, naturam non abstulit: secundum hanc formam

Corpus unum duobus in locis non est. Sapient. 11.

Vnus Deus ubique. Quæst. ad Oros. q. 41. August. de Spir. & anima. macap. 18.

August. de Spir. & anima. macap. 18.

L. filius fam. 4. secundum de leg. 1. Aristot. 8. Physic.

Epist. 146. ad Consentium.

Ad Verdian epist. 17. lib. 1. cap. 2. de Orig. animæ, ad Esaron.

set, nisi demō-
locū designa-
set, ubi demō-
stratis anni ad
filiū eius
modi opus
permissis se
sciuerat.
a Sparto demō-
nis opera
eo rumore, de
Duffi ualeto
dine apud
Forres uita-
ta à Lamij,
mulierculas
dementatas
dein in eius
modi ludi-
briorum ap-
paratum ex-
citare potuit,
ut Duffum
et subditos in
incredulitate
conferaret,
eadem fimi-
narum precu-
paret, nouas-
que in Mora-
uos facer mī-
daciū in cō-
re hī uera sūt
historia,
quod mini-
mē credo.

scientem, per tam longa tempora cor-
pore & uiribus cōfici: easdemq; apud
Forres Morauie oppidum, magicam
& sortilegā artem in regis perniciem
exercere. Horum famailicō ut ad reg-
is aures peruenit, ne auctus rumor, re-
propalata, fascinatrices ut supplicium
euaderent, in fugam ageret: mittitur
in Morauiam, qui an uera essent quæ
ferebantur, perquirent. Missi nunci-
30 cij, itineris causam dissimulabant, &
ueluti in eūdā pacis gratia inter Duf-
sum regem & cōiuratos Morauos, For-
res adire: noctūq; in arcem admissi
(stererat ea adhuc in regis fide) ob quā
uenerāt causam, Doneualdo arcis præ-
fecto, ut imperatum eis erat, exponūt,
eiusq; fidem & auxiliū ad negocium
conficiendum implorant. Milites qui
in arcis erant præsidio, tenuit nonni-
hil huiusmodi rei suspicio. Nam ex-
prostituta quadā (erat huic mater sor-
tilega & incantatrix) dum blādiuscu-
lè eam tractaret amator, de regie uale-
tudinis tempore, modo, perpetuitate,
quibus fortibus, quibus magicis car-
minibus uterentur Lamia, postea quā
nonnihil audiuerat, fo dalibus indica-
uit, & illi Doneualdo, Doneualdus au-
tem regijs legatis: meretricemq; tem-
30 pestiuam tanti facinoris nūciam (erat
ea tum fortè in arce) Doneualdus ad
se accitam, quæstionibus quo ordine
cuncta gerebantur, & in quibus ædi-
bus, ubi fateri cōegerat, mittit in tem-
pesta nocte milites ad rem omnem ex-
plorandam. Hi in sortilegarum ædes
foribus ui reclusis, irrupentes, saga-
rum unam dæcereum simulachrū ad reg-
is Duffi imaginem dæmoniaca arte
40 (ut credere par erat) cōfectum, ligneo
affixum ueru ante ignem torrentem:
alteram, carminibus recitatis liquore
quendā fundentem sensim supra sta-

tuum inuenerūt. Prehensæ itaq; ocius
sagæ, coniectæq; in uincula, & tractæ
simul cum simulachro in arcem yoga-
tæq; ad quid sub noctem carmina reci-
tantes, effigiem regis igni exponerēt:
responderunt, dum simulachrum igni
adhibitum torreretur, Duffum regem
in sudorem solui: carminibus uerò re-
citatis, perpetua teneri uigilia, & ad li-
30 quescentem ceram macie confici: con-
sumptam autem ceram, regis mortem
continud sub sequuturam ita se malos
dæmones docuisse: ad facinusq; exe-
quendum, mercede à Morauorū pri-
moribus conductas fuisse. Percitū ira
astantes ad anus uerba, cōfractō simu-
lachro, ut sagas scelus graui luētes sup-
plicio, flamma consumeret, extemplo
curarunt. Ferunt, sub tempus quo hæc
20 in Forres sensu arce sunt acta, regem la-
guore leuatum, & nocte absq; sudore
quiescisse: postridieq; redeuntibus ui-
ribus, quæ erant humanæ facultatis,
promptè egisse, perinde ac si nulla ad-
uersa ualere dine antea fuisset detentus.
uerū d ut res se habuit, Duffus
recrescentibus uiribus sanitati breui
restitutus est.

Post huius historiæ, atq; eius argu-
menti aliarum enarrationem, in hunc
scribit modum e Cardanus: Docea-
30 mus, an inter tot miraculorum com-
menta quicquam ueri subsit. nam ma-
ximam eorum partem fabulosam es-
se, atq; confictam, uel ipsi qui hæc con-
stantissimè astruunt, negare non au-
dent. Quæ igitur Boëthius refert, con-
den dæ historiæ haud iucundæ non i-
gnauus author, alliciēdi lectores cau-
la conscripsit: ut quos Scythica facta
moresq; tum regionis descriptio non
delectarent, fabulæ saltem tēdium mi-
nuerent. Neq; id uitiosum historico:
sed ubi historia per se sterilis est, licet

Delislar in-
dem fuit ma-
gister loaires
Legeret præ-
sitiens Sabau-
dus, qui se ma-
gias compo-
nere imagi-
nes potuisse
confessus est.
quibus Pri-
lippū Sabau-
dia ducem la-
deret.

c. Fide spe-
ctabat illa sa-
thana uox,
no noui faci-
bas regem &
Morauos in-
stamaret, præ-
terquæ quod
illa mente de-
lusa: morti
ob falsam per-
suasione obij-
cerentur, si ue-
rum est quod
scribitur.

d. Hæc histo-
riographum
habitare uer-
dit, an saga-
rū opera, uel
quomodocūq;
factum sit, ut
Duffus cōser-
uaret.

e. De uariet.
rerum lib. 19.
cap. 80.
Superioris de
Duffo refer-
tatio.

Inde in se
michistimo
intervallo,
ubi tollantur,
liquoris insu-
s, simulachri
& carminū
recitatorum,
in Duffum
resultare po-
tuit? Quomo-
do itē rex in
sudorem sol-
ui quinit, &
macie confici liquecent cera, quam cera igni admoda facile & breui tempore defluat, regem autem longo tempore morbo hoc consumi-

Quomodo etiam ex consumpta cera mors subiugni? Ob fractores, in signum hęc annos.

t. 4. cam

eam iocis ac fabulis exornare. Quamobrem & iure ab his T. Livijs absti-
nuic: & Herodotus iuste damnatur, &
Saxo Grammaticus laudatur. Tum ue-
rò maximè accedit, quòd hæc Boë-
thius scripta inuenit, & factum ipsum
extra historiam est. In ipsa autè historia
enarranda, utpote moribus gentis, bel-
lis, prælijs, numero cæforum, aut no-
minibus eorum qui prælijs interfue-
runt, quiue strenuè se gesserunt, fami-
liarum inicitjs, causis bellorum, tempo-
rum ratione, gestis ac serie principum,
quibus tanquam membris historia cõ-
stat, fuit diligentissimus. Quinetiam
in his quæ ad historiam pertinent, ni-
hil tam exiguum fuit (talia autè sunt,
regionis & urbium situs, magnitudo,
oppida, insulæ, nemora, montes, plan-
tatarum noua genera, animalia quadru-
peda, aues, serpentes, pisces, soli fecū-
ditas, uetorum uicissitudines, cœli cle-
mentia, stagna, paludes, distantia, cæ-
teraq; omnia quæ rara sunt, intelligē-
dæ historiæ accommodata) quod ne-
glexerit omiseritue, aut secus quàm ef-
set enarrauerit. In talibus uerò existi-
mauit ornandam historiam, seu quòd
uera esse crederet, alioquin sacris phi-
losophiæ haud initiatus. Quæ autem
Berna & Pinnetus (quorum pòst, ubi
de Incubo agitur, meminimus) & no-
ster ille rusticus, uirum, capillos cla-
uosq; euomens, & sonum cõtracti ui-
tri in uentre, & hõrarum ictus in cor-
de sentiens, aut uidere, aut audire sibi
persuadebant, partim uera, partim fal-
sa esse reor. nam uerè aliquid uidere,
diuque in uisione perseuerare, ni ali-
quid sit quod uideatur, absurdum est.
Vident tamen quædam, tum audiunt:
atq; causam horũ in atram bilem reij-
cere oportet, quæ partim cibus & poti-
bus, & aère & mœrore, timoreq; pau-
pertatis, partim à cœli cõstitutionibus,
partim ex consuetudine aliorum deli-

rantium cõtingit. Habebam ego olim
amicum, cui contigit, ut in una harum
uallium octodecim menses commo-
rari cogeretur. Vbi redisset ad me, mul-
ta de his incredibilia, quamuis philo-
sophiæ haud ignarus, enarrabat. ad-
monui homine, ne amplius talia pro-
ferret, ni pro fatuo haberi uellet, & ui-
tæ periculum subire. Immiscuit itaq;
se negocijs arduis: commutataq; ui-
ctus ratione, dum aliorum consuetu-
dine fruitur, ad se redijt. Seminis quo-
que ac mēstrui sanguinis retentio, plu-
ribus causa est huius morbi, aut ortus,
aut incrementi. In uniuersum, tribus
maximè hæc deceptio cõstat: atræ bil-
lis imaginibus, cõstantia ipsorum qui
hac labe correpti sunt, ac fraude iudi-
cum. Nam olim permissum erat, ut ij-
dem accusarent, condemnarentq;, ad
quos damnatorũ bona redibant. Vn-
de ne hos miseros aded inuisitè dam-
nare uiderentur, multa fabulæ adde-
bant. Cæterum in illorum examine
confessionibusque nihil non inane
aut falsum, aut inconstans, aut nullius
momenti reperiebatur, præter contem-
ptam religionem. Quædam enim
Christum abnegabant, aliæ sacri-
ficium ipsum inter uestes confuebant,
conspuebant aliæ uelut imagines diuorum,
atque alia similia perpetrabāt. Subla-
ta primùm in hos miseros ac insanos
potestas fuit à sapientissimo senatu
Veneto: cum animaduertet ed progre-
ssam illorũ luporum rapacitatem,
ut omnino infontes damnarent spe
prædæ: neq; contemptor diuini cul-
tus quærebatur, sed diuitiarum pos-
sessor. Inter hæc exorta est Lutherana
secta: cumq; in hac, quòd per
urbes propagaretur, non iam miseri,
sed opulenti deprehenderēt, omi-
ssa priorũ cura, ad hos conuersi sunt. Sed
nunc cum illis micus agitur, ut omnia
uel stulticiæ uel auariciæ plena esse
compe-

Historia hu-
ius rustici lib.
4. cap. 7. po-
stea describitur.

Dominicani.

Ops aliorum
non religionem
quarant in-
qui iudices et
inquisitores.

comperias. Hi ergo (ut ad propositū redeam) quandoq; sibi uidere quædam persuadebant, atq; audire: postmodum rem ipsam ex propria leuitate augebant mendacijs, tum uerò mutuis colloquijs (ut dici solet) è culice elephas exoriebatur. Nam & pleriq; hominibus quandoq; aliqua insolita uidentur audiunturq; sed ea contemnentes, sanoq; iudicio abigentes negligunt. Hucusque Cardanus: qui interdum contigisse quoque perhibet, ut aliquis, quem maleficio affectum uoluerint hæ mulierculæ, naturali causa eodem tempore in morbum maleficio congruum incidere: quo cognito, à maleficio prognatum esse credebatur, quoniam morbi natura & tempus conueniebant. Sic anui dementia: falsa suggestionem phantasiam uitiat naturalis morbi, illiusque exitus conficius dæmon: & reliquos ob incredulitatem eo modo illudi permittit Deus. Quum uerò censores à rerum naturalium cognitione essent alieni, minusq; in literis Sacris exercitati, in historijs (quicquid id est) ex sua opinione retulerunt: quod paulatim auctum exornatumque, materiam ubi rem huic stulticiæ præbuit.

Quemadmodum uerò huiuscemodi narrationes à pluribus in historijs relatæ sunt, qui tū ob imperitiam rerum, tum per nimiam credulitatem quicquid aut uulgò dicitur uel iactatur, aut ab alijs traditur, non solum fieri posse, sed etiam reuera contigisse sibi persuadent ex superiorum temporum exemplis: quæ cum fabularum sint inuolucro tecta, fidem historiæ apud illos sibi uendicant: sic illa de Duffo mendacia, uideatur & originem & auctoritatem sumpsisse à poetarum narrationibus de Meleagri Oenei regis Ætolia: filij interitu, stipite fatali combusto. Cum enim grandis aper

Ætoliam deuastaret, Meleager ad eū occidendum cōuocauit proceres. Ex quibus Atalanta uirgo cum aprum prima uulnerasset, Meleager eius amore captus, postquam aprum occidisset, ei caput aprum dono dedit. Quod ægrefequentes duo Meleagri auunculi, caput uirgini uolebant auferre: sed Meleager illos occidit. Tum Althæa soror occisorum, & mater Meleagri, ut necem fratrum uindicaret, fatalem stipitem igni imponens, Meleagram pariter exulsit. Nam Meleagro recens nato, Althæa mater uidit Parcas igni stipitem imponere, dicentes: O puer tam diu uiues, quam diu hic stipites. Althæa ergo Parcis abeuntibus mox stipitem igni subtraxit, & diligenter custodiuit. Iam uerò erga fratres pia, sed erga filium impia, illum stipitem rursus igni imposuit: quo combusto, Meleager etiam exustus est.

In Annalium Flandricorum lib. 16. scribit Iacobus Meyerus: Legi aliquid horrendum contigisse Arēbatū anno quinquagesimo nono supra millesimum quadringentesimum, complures scilicet fuisse inhumane igne crematos, qui nocte occultas coitiones habuere cū diabolo, unde magnam accepere pecuniam. Viri primarij mulieresq; complures indicijs crematorum deprehensi, quidam capti & sæuissimis tormentis admoti: 4 alij pecuniæ ui redempti: nonnulli solum uerterunt: 6 quidam uerò in poenis aded cōstantes fuere, ut nihil cōfiterentur. 7 Fuisse referunt quidam ex iudicibus aded derestabiles, ut quosdam sibi inimicos indicari curauerint tanquā conscios, reis in tormentis ad hoc coactis. 8 Addunt in nocturnis illis cōuentibus ex omni ordine statuq; mortalium uiros mulieresq; interfuisse, & eos ibi diabolum in humanam effigiem transformatum adorasse, cuius tamē

*Ouid. lib. 8.
Metamorph.*

Stipes fatalis.

nunquā uidebant faciem, in illius uerba mandataq; iurasse: 9 conuiuio ab illo parato largiter epulatos, 10 inde extincto omni lumine quemq; cū sibi proximè oblata promiscuè concubuisse: sine ope diabolica in sua unde exierant, loca restitutos.

1 Hæc lecta & scripta, ut in hoc negotio diabolico multa alia, ex errore uel confessionis uel iudicum uel uulgi.

2 Pecuniam diabolus polliceri uel falsa ingesta opinione, uel apparenter solet, eaq; pollicitatione suos ditare: sed non exoluere, imò eiusmodi ludibrijs ludificari.

3 Vides iudicum imperitiam, iniquitatem, sœuitiam & tormenta non ferenda.

4 Quòd iudicum auariciam pecunia fatiare maluerint, quàm in innocentia excarnificari, & ad confessionem enormibus torturis compelli.

5 Ut euitarent sanguinarias truculentissimorum iudicum carnificumq; que manus, licet sœminæ innocentes reuera existrent.

6 Distracti licet cruciatibus, diuina tamen ope in innocentia constantes mansere.

7 Inde liquet, quæ flagitia in carceribus sæpe extorqueantur, potissimùm in hoc negotio obscuro & dæmoniaco, atque à iudicibus priuatæ ultionis, rerumq; alienarum nimis cupidis, quin imò insatiabilibus harpyis.

8 Quod ex omni ordine statuq; mortalium, & c. scribar, meras fuisse præstigias, nil nisi ludibria, uitiatam phantasiam, mentem lēsam, imò somnia mera, quilibet alicuius iudicij, haud obscure intelliget.

9 Somnorniū cōniuium, id quod hora matutina quum surgerent, & more solito post esurirent, facile senserunt.

10 Vbi nullum erat lumen, extinguis minimè potuit: proinde somnium est

merum, uti & congressus ille promiscuus, quum è suo lecto non fuissent moti: quare & sine negotio, & demōnis ope reuera suis stationibus, quas non reliquerant, restituebantur, nihilque uerius in tota ea narratione existit. Hoc modo si reliquæ eiusmodi historiarum excutiantur, concidet mendaciorum pallium.

10 STULTA LAMIARVM PHANTASIA, & historiæ eius argumenti falsitas, ex Ioannis Grammatici historia Danica demonstratur. Subiungitur & aliud lepidum phantastica mulieris exemplum. Caput XV.

STulticia hæc phantastica ut omnium oculis euidētissimè pateat, ex Ioanne Grammatico ascribam bona fide historiā, ab eo ut uerā inter reliqua intexam: quam tamē merè mendacem, aut mendacijs egregiè excoltā (quod equidem cum docti alioqui uiri uenia dictum cupio) facile is iudicabit, qui ad rationis trutinam reuocarit, num grato, imò uirulento epuli gustu, rationis atq; eloquentiæ summum munus, ac manuū feliciter cōferendum donum consequi quis possit. Ira scribit lib. 5. Historiæ Danicæ: Erāt Ericus & Rollerus Regneri pugilis filij, patre eodem sati, diuersaq; editi matre. Matrē quippe Rollerī, eandemq; Erici nouercā, Cracam uocabant. Miratur Rollerus à patre, cognoscēdi causa, quæ domi interim dum abfuissent, essent acta. Is ut maternum fumare turgurium uidit, foris accedens, paruulūq; foramen furtiua luminis applicatione traiciens, introspecta eade, animaduertit matrem in furni cacabo cōstitilia pulmenta uersantem. Suspexit præterea tres colubras supernè tenui recte depensas, ex quarum ore profluerat guttatim humorem epulo ministrabat: duæ quippe colore piceæ erāt, tertia squamis albida uidebatur, reliquis

quis modicò eminentius pensa. hæc nexū in cauda gestabat, quum cæteræ immisso ventri funiculo tenerentur. Ille rem maleficio consentaneam ratus, silentio quod uiderat presit, ne matrem uenecij ream astruere putaretur. Ignorabat enim innocuam anguim extriisse naturam, nescius quantum uigoris illo epulo pararetur. Superuenientes deinde Regnerus & Ericus, ut fumidam aspexere casam, ingressi discubitu petiuere. Quibus ad mensam sitis, Craca priuigno filioque unâ cibū capturis, catillum discoloris dapis admouit. Pars quippe picea, sed croceis guttis interlita, pars albida uidebatur: quippe pro uaria serpentum specie, geminus pulcem color infecerat. Cuius quum solam uterque particulam delibasset, Ericus non ex colorum habitu, sed interni uigoris effectu epulas elimans, nigrantem dapis partem, sed succo potiore confectam, catino quam celeritè uerso ad se transtulit: albidamq; sibi admotam prius Rollero applicans, cœnam felicis gessit. Et ne mutationis industria notaretur, Taliter inquit æstuan-
te freto puppim in proram referri solitam. Nec tenue uiri ingenium fuit, industrij operis dissimulationem à nauigij consuetudine mutuantis. Ericus itaque fausta iam dape refectus, interna ipsius opera ad summum humanæ sapientiæ pondus euasit. Quippe epulū uigor suprâ quam credi poterat, omnium illi scientiarum copiam ingenerauit, ita ut etiam ferinarum pecudaliumq; uocum interpretationem caleret. Neq; enim solum humanarum rerum peritissimus erat, uerum etiam sensuales brutorum sonos ad certarū affectionum intelligētiā referebat. Præterea tam comis atque ornatu eloquij erat, ut quicquid disserere cuperet, cōtinuò prouerbiorū lepore poli-

ret. At ubi superueniēs Craca cōcham transpositā, partemq; pulvis potiorē ab Erico comesam cognouit, fortunā filio præparatā, priuigno cessisse condoluit. Cui mox gemebūda supplicare cœpit, ne unquā sua fratrem ope deficeret, quem ipsius mater tot noue felicitatis opibus cumulasset: quippe lapido unius epuli gustu, rationis atque eloquentiæ summam, necnon gerendorum prosperè conflictuum gratiam assequutus uidebatur. Adiecit quoq; Rollerum propemodum cōsiliij capacitatem, futurumq; ut destinati sibi obsequij prorsus experts non esset. Monuit quoq; si suprema necessitatis uiolentia postularēt, nō minis sui nuncupatione remedium celerius esse querendum: affirmans, se diuina partu uirtute subnixam, & quasi consortem cœlitum, insitam numinis gestare potentiam. Ericus se ad astandū fratri, naturā pertrahi dixit: probrorsum referens alitem, qui proprium polluat nidum. At Cracam magis propria molestabat incuria, quam fortuna filium grauaret aduersa. Artificem enim ingenio suo deludi, magnum olim ruboris incitamentum fuit. Hæc Saxo. Quod nulla creatura, multo minus uirulenta anguim tabes extillatitia, gignat rationis & eloquentiæ summum donum, aut prosperitatem in bellis donet, sed peculiaria illa Dei esse munera, tam est manifestum, ut bonarum horarum malè impensarum meritò insimulari debeat, si huic conuellendæ historiæ diutius immorer. Præterea si confectum hoc uenenosum epulum ab Erico uoratū illis pollebat uiribus, quare in Rolleri filij usum non denuò adornabatur cautius, maxime cum insitam illam numinis potentiam secum gestaret Craca? nisi mendaces huius cōdimenti uirtutes semel alicui edenti consecratas, cum benedictione qua

Itaac filium suum Iacobum confertim extremò bearit, conferendas, ridiculè quis urgeat. Mirandum interim summo opere, tam manifesta mendacia à præclaris illis ingenijs inter res uerè gestas describi, citra præmonitionem commenti alicubi lecti uel auditi: sic tutior earum foret lectio.

Porrò ex Chronici Angliæ hanc Rogeri historiam similis fidei, uti & superiores non pauca fuerunt, hic annectere uolui in gratiam cuiusdã Galli, qui se ficto nomine Leonem Suauiu nuncupat, & in Compendio Paracelsicæ doctrinæ occasionem me reprehendendi emendicàs, fortè quòd nõ nihil uerè nimis de Paracelsi asseclis narrarim, inter alia admodum friuola obijcit, quòd historiarum authoritati fidem derogem. cui hoc nomine iusta apologia ita satisfactum iri arbitror, ut non temerè posthac prurientem calamum in me immeritò sit stricturus: quemadmodum & Gerardum Dorn Paracelsi discipulum irritauit, à quo digna defensione, ut debuit, exceptus est. Historia hoc modo describitur: In insula quadam Deysa fuit quædã puella, à cuius nomine insula dicta est, quam licet miles quidam deperiret, in eius tamen complexum nõ admittebatur quamdiu uiueret. Defunctam uerò inijt, ijs uerbis subiunctis, Quod cum uiua mihi denegatum fuit, cum mortua perpetravi: moxq; ingressus in ca daver fatan inquit, En excitaſti in me filium, eumq; prognatum tibi deferam. Post nouem inde menses filium abortijt, eumq; ad militem pertulit hoc mandato: En quem excitatum à te filium, cuius abscissum caput tibi referua. Quando cunque enim hostem uincere, uel substantiam eius corumpere uoles, capitis abscissi uultus disco tegatur, respiciens hostem tuum uel illius bona, & euestigiò interitum

sentient. Quum uerò desinere uolueris, uultus detegatur, & cessabit calamitas. atque ita contigit. Multo post tempore miles ille uxorem duxit, quæ sapius ex eo sciscitari solet, qua arte aut ingenio sine armis & auxilio suũ tinceret hostem? hic rem aperire noluit, imperato uxori silentio: qua tandem eo absente arcam referauit, in ea se aliquid inuenturam quod huc faceret, sperans: attonita autem ad abominandi huius capitis aspectum, confestim illud in Gulfo Sataliæ abiecit. Eiusmodi historiarum patrocinium suscipiat noster Suauius, earundem fide prius inquisita, & pondere exactius pensiculato, ac penes æquum Lectorem ster iusta censura.

At fabularum pertæsus, factum uerum subnectam, non illepidum, nec à nostro instituto planè alienum, essetæ cuiusdam mulieris phantasticæ. Phantasticos enim quandoque à communi sensu deuios appellat uulgus: & phantasiã, intellectus uel rationis, uel cogitationis deprauationem. Ea misera in Vualdsalsia cõficiet phar-
Phantastic.
Phantasia.
Historia uera.
 maca, & uaticinabatur circa annum 1555. Quamobrem ab earũ ditionum administro ad quæstionem uocata, uolens interrogata deludere, amentiam aliorum exprobrabat, qui eam sectarentur. Cum uerò tormentorum minis grauius premeretur, se inquit eorum esse numero, qui uagabundi Germanis dicuntur spiritus, & quotãnis quater corpus quasi exanime relinqui, spiritu interea longius euagante ad solennes cœtus, conuiuia & choreas, quibus quoq; interesset Cæsar: atque sibi codicillorum à Cæsarea maiestate donatorum authoritate, licere medicari, futura prædicere, necnon spiritu euolante eos celebrare conuētus. Iussa eos ostendere, protulit literas Latinas sacræ initiationis N. sacellani

lani Cæsareæ maiestatis, nunc episcopi, in expeditione uersus Saxoniam Egeræ perditas: item Agyræ cuiusdam schedas addidit, quibus ille sua unguenta, & execandi calculi artem, idque genus reliqua prædicabat. His testimonijs subnixæ male feriata, ac à dæmone proculdubid delusa (si ex animo hæc dixerit) anus, nihil non sibi licere in propinandis pharmacis & diuinationibus confidebat. Sed ut desisteret respisceretq; admonita, exilio puniebatur. Interim tamen sibi restitui codicillos maximopere cupiuit, sine quibus nullum felicem successum ex arte consueta sperari posse, persuasum fortassis habuit. Corpus autem eius tanquam exanime uisum esse quum alij assererent, illi ignem admoueri, si denuò ita spectaretur, prudenter antea admonuerat. Vualdsalsiæ olim administrator Dominus HENRICVS VVETSIVS, LL. Doctor consultissimus, nunc Cancellarius Cliuix dignissimus, qui hæc mihi ordine retulit. Legeratis fortassis in libro Conformitatum, de fratre Rodicosano apud focū dormiente, cuius manus dæmon ignitum carbonem admouerat: quem alter mox experrectus, ex diaboli manu eripuit, ut eo illum feriret, nisi euauisset.

AEREM NVLLO MODO A Lamijs turbari posse, & quomodo in hanc potentia sue persuasionem à diabolo inducantur: item frigens non excantari. Caput XVI.

Singulari insuper ratione in aëre concitando illuduntur hæc anicula à diabolo, quæ simulatq; ex elementorum motu, & naturæ cursu, citius faciliusq; quam homines, mutationem aëris & tempestates fore præuider: uel alicui infligendam ex abstracta Dei uoluntate plagam, cuius ipsum spectat exequutio, intelligit: tunc harum muliercularum mētes agitat, ua-

rijsq; imbuit imaginibus, & suggestionem multiplici, quasi obinuidiam in proximum, uel ob uindictam aduersus inimicū sint aërem turbaturæ, tempestates excitaturæ, & prouocaturæ grandines. Itaque eas intruit, ut quandoq; silices post tergum, occidentem uersus proijciant: aliquando, ut arenam aquæ torrentis in aërem conijciant: plerunque scopam in aqua intingant, cælumque uersus spargant: uel fossula facta, & lotio infuso uel aqua digitorum moueāt: subinde in olla porcorum pilos bulliant, nonnunquam trabes uel ligna in ripa deliruerse collocent, & alia id genus deliramēta efficiant: atque ut arctius eas satan illaqueet, diem & horam sibi dictis rationibus notas præfigit. Quum uerò successum hæc uident, nimirum quasque desideratas in aëre turbationes, magis confirmantur: quasi euentus hic subsequatur ipsarū operationem, qua ne aquæ quidem stillam elicere possent. Nec sanæ mentis hominem opinari decet, futili uesandarum muliercularum actioni obedire elementa, & ad harum nutum institutam à Deo naturalium rerum seriem impediri uel inuerti: quod haud dubie contingeret, si harum arbitrio tempestates, pluuix, grandines & fulmina inferuissent, ut quando cunq; & quomodo hæc iubeant, ea insequantur: sic quoque diuina potentia ab humana uoluntate superaretur tāquam in seruitutem redacta, ut pulchrè docet Hippocrates. Recta itaque erit sententia hæc Senecæ: Rudis adhæc antiquitas credebat, & attrahi imbres cantibus, & repellit: quorū nihil posse fieri tam est palam, ut huius rei causa nullius philosophi schola sit adeunda. Si autem maligna imprecatione, aut certa uerborum obmurmuratione, se aliquid non uulgarè perpetrare posse, in animum in tro-

u 3 duxe-

Fol. 44.

In aere concitando quomodo à dæmone illudatur Lamia.

In libel. de Epileps.

*Incantatio-
num uerba
nihil posse.*

duxerint, cum Socrate dixerim, incantationes esse uerba animas decipientia humanas aut secundum interpretationem, aut secundum timoris incusationem, aut secundum desperationem: quæ sanè ne pili quidem faciendâ sentio, quom nullum effectum reuera naturaliter producere queant, nec ob id etiam sanitatem in morbum commutare, quamquam ijs se posse falsè arbitrentur uerulæ. at eiusdemodi morbi à diabolo, conuiente Deo, ob horum hominum incredulitatem, maleque conceptam de sagnarum potentia opinionem, sepe numero accersentur infligunturq;. Idem dictum uolo de frugibus, quæ nullo modo incantationum uerbis aut imprecationibus lædi possunt, sed à dæmone quidem, Deo concedente, nel ueneficijs: multo minus eæ queunt aliò traduci, aliam licet opinionem ex poetarum uberibus suxerint ueteres, ad nos quoque deriuatam. Hinc celebratur illa duodecim Tabularum lex:

*Sub tit. de In-
sturijs. alijq;
delictis. l. 9.
al. tit. ii.*

QVI FRUGES EXCANTASSET,
POENAS DATO: NEUE ALIENAM
SEGETEM PELLEKERIS EXCAN-
TANDO: NE INCANTANTO, NE
AGRVM DEFV GANTO.

*Plin. lib. 8.
cap. 5.*

*C. Furij Cre-
fisi carmina.*

Vera aut carmina & ueneficia quibus segetes pelliciuntur, atq; in agrum transferuntur, docet C. Furius Crespinus: qui è seruitute liberatus, cū in paruo admodum agello largiores multò fructus perciperet, quam ex amplissimis uicinitas, in inuidia erat magna, ceu fruges alienas pelliceret maleficijs. Quamobrem à Sp. Albino curuli die dicta, metuens damnationem, cum in suffragium tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit, & adduxit filiam ualidam, atq; (ut ait Piso) bene curatâ ac uelitam, ferramentam egregiè facta, graues ligones, uomeres ponderosos, boues satu-

ros. postea dixit: Maleficia mea Quiritæ hæc sunt: nec possum uobis ostendere, aut in forum adducere lucubrationes, uigiliasq; & sudores. omnium sententijis absolutus itaq; est.

*Opes conge-
rendi modus
non magicus.*

Aliam, at non tam laudabilem fruges opesq; pelliciendi, haud tam è magico carmine rationem, ob facti raritatem hic obiter interferam cuiusdâ ciuis oppidi non ignobilis apud Ultraifulosanos, qui uiro doctrina & uirtute celeberrimo eam ipse explicuit, ac se ipsa re successu mirè prospero experitum adiunxit. Hic in cœlibatu persistit leuibus primùm diuitijs dotatus, propria domi quadra uisitans. Quolibet autem die sabbathi, lactis eburyrati, quantum in septimanâ integrum pro alimento sufficeret, uili redimebat stipe, idque intrito pane secalino totum octiduum prius sinebat accecere, quàm eo frueretur, ne recentioris delicijs affectus nimis, eiusdem quoq; nimium absumeret. Illo oxygalactis condimento nõ modò famem, sed & sitim sedabat, seq; recreabat, quom & cibi & potus locum suppleret. Vbi tamen uel festiua temporis celebritate aut læto spiritu incitatus, liberalioribus epulis geniù exhilarare, & perbellè cunctulâ curare uellet, accedebat priori menæ secunda ex ouo uno aut altero: in quem usum & gallinam splendido pulmento, nimirum lui stercoris alebat. Ceterum aduersus frigoris qualiscunq; iniurias se quoque singulari dexteritate muniebat, gestando scilicet in supremum tabulatum, deinde rursus deportando, donec incalesceret, quos paucos ligneos fasces semel coëmerat. Hac arte perpetuò

Algebat nudo clausa culina foco:

Nec ullo opus illi erat lumine, præterquam caelesti, solis quippe & lunæ: temporis siquidè inferuire, eiq; se conformare nouit non minus quàm hi-

rum.

runo, ciconia, aut ulla sic latitans bestia. Enimuerò toto anni decursu sole decumbente, simul & ipse decumbat: eo item exoriente, ipse quoque apparebat: at lunæ usura erat rarior. Adhæc sua lintea non minori frugalitate eluebat subinde, saponis loco galinæ suæ stercore illito. Eiusmodi prouidentia lucro sine ullis sumptibus, domum aluit sustinuitq; , & affectui ita 10 satis fecit, ut quicquid ex suis facultatibus quotannis rediret, in reddituum usuram deponeretur: sic tandem in diuitem euasit uirum hic Euclio, si diues sit dicendus, quem bona possidet. Etsi hanc artem liberali detexerim animo, ne tamen imitari studeat ullus, protestatione minimè opus fore sperare uolo. Verùm quid accidit? quod non minus pulchrè quàm uerè 20 Comicus cecinit,

Tenax requirit prodigum.

Vix enim halitum reddiderat extremum, quum circa funus, mutata rei domesticæ forma, uario potus genere ita defunctum lugerent hæredes, ut etiam in eundem à calumnijs ob auaritiæ incomparabilis dedecus nõ abstinerent, seque alio modo inuituros 30 iactabant rationes: nec defuit euentus. Quicquid enim hoc tenacitatis studio multos congestum fuit annis, id breuiori tempore non tam laboriosè dissipabatur prodigialius. Sed ad infinitum.

Porrò ex rationibus supradictis nõ immeritò admirari summoperè, grauiterq; ex animo dolere cogor, annis superioribus apud ea Imperij, eiq; contigua loca, ubi clarius sonare Euangelij 40 nox creditur, ob uitiatam tempestate uineam, & disiectam quæ adhuc in herba erat messem, non ad Dei uel probantis uel punientis manum, mentis oculos conuertisse magistratus: sed ea neglecta, ad delicias lubricæq; men-

tis mulierculas numero plures respexisse, easq; in squalidos carceres, dæmonum hospitia & diram carnificinã pertraxisse, ubi in excitatæ tempestatis & inuictæ iacturæ confessionem adactæ, Vulcano solenniter consecratæ sunt. Mente autem delusa fuisse à diabolo, qui earum phantasiam ludibrijs præstigijsq; corrupit, ut se fecisse quæ nõ potuere, confessæ sint (quem admodum solent obsessi), melancholici, incubo pressi, Lycæones, cynãthropi, dementati, fatui & pueri) dubium est minimè. Non enim mulieris malitiosæ, aut alterius maligni hominis uoluntati & potentia ærem uel elementa, ut pro illorum mandato nocerent, subiecisse iustitiam & multæ miserationis Deum, satis demonstratū est. Si Ephes. 20 diabolo potestas est aëris, hic Dei solius permissione desiderat expectatq; nocendi semper cupidissimus: ut hoc nomine absurdum errorem esse, ingenue dicã, si quis mulieris uetulae, amotis & maleficæ imperio subijci diabolū credat. Hæc quidem ita illi subiacet, ut cogitatione, sermone & actu, illius sæpe uoluntati morem gerat: uerum ipse profectò huius nutui pro sua libidine obsequi potest minimè, etiã si uterq; idem expectat, cum Dei solius semper, & quãdoq; si deliã eius minorum edicto obedire compellatur. In rebus corrumpendis aëris conturbati uolentia, uel quocunq; modo, unius Dei nutum & cõsensum prestatur spiritus procellarũ, ubi suos uel explorare, uel castigare instituit Deus: cuius ministri ueri, in Christi nomine, dæmonium subinde pellere poterunt. Proinde hos qui ueritatis luce ac radijs sibi oculos configi instituant, in aliam decuit traducere sententiam & magistratum & plebsios: & quã fœdulo grauiq; sermone ab idololatriæ flagitio auditores reuocare conentur.

hanc quoq; eius nefandissimam speciem explicare oportuit, qua Lamiji attribuitur id, quod solummodo ad Maiestatem diuinam pertinet, tempestates nimirum pro suo arbitrio cedere, & grandinem prolicere: item quâdo in rebus afflictis eousq; deijcitur animus, ut superstitem adhuc esse Deum, qui opem ferre queat, uix credatur.

Si quæ farentur dementatæ anus, præstare ualerent, uix in generis humani sustentationem frumenta superessent: immò nihil in rerum natura incorruptum permaneret, nec quidem ipse homo consisteret: proinde etiam non tanto opus esset apparatu in bellis, ubi nihil non instrumentorum & materiarum pestilentissimarum cum grauisimis sumptibus effingitur, quo hostis in perniciem cogi, ager funditus corrumpi, segetes prorius dissipari, uites radicibus euelli, aquæ penitus uitari queant: solum hic eiusmodi uetula, quam Lamiam dicunt, uoto & opinione celerius, unico nutu non modo hæc efficiet, uerùm etiam copias ita affliget, urbesque & regiones conuulsabit, ut se felices fore sint speranturi aduersarij, si in deditionem permittantur. Quid hic opus sumptuosis tormētis? quid pulueris illius diabolici mole? quid globorum & sphaularum aceruis? quid mixto in funestiore perniciem lardo, uel quacunque alia peste? quid igne in exuredis oppidis, arcibus & pagis? quid numerosa illa manipulorum, & potius mancipiorum satanæ caterua? quid equitum cataphractorum turba? Vnica hæc nostra Empusa, sola Lamia, omnipotentiam hic suam ostendet: quæ etiam in Turcam erit ableganda, ut à subsidij in perpetuum Christianismi hostem colligendi onere Germania semel subleuetur libereturq;. In media profectò luce cæcutisse uidemur, qui amplam

hanc occasionem tam stupidè neglexerimus. Sed dæmonis ope sublimia hæc operari nostras sagas, nec illius auxilium à Christianis admittendum esse, respondebitur. Hic uicissim mihi explicari uelim, cuius ope discidia seminentur propageturq; inter Christianos: cuius instinctu & adminiculo hos &, cum primis principes, adedè temerè, frequenter ob rem nihili, factu uel insolentia turgidos bella mouere, urbes pacificas euertere, regiones uastare florentissimas, sanguinem innocentem quàm possunt affluentissimè cum multa tyrannide effundere contingat: ubi uiolentiæ, stupri, adulterij, rapinæ, prodicionis, latrocinij, & nefandissimorum quorumcunq; scelerum tam in amicos, quàm in eos quos hostes uocant, quinimò dæmoniacæ colluuiæ & flagitiorum satanicorum frequentissima schola & asylum securissimum? Quis hic architectus, quis Imperator, quis dux & rector? Nonne caco dæmon? Si itaque exitiosis id genus monstribus quibuscunque & diaboli organis in bellis locus est, quare ille denegabitur nostris Lamiji: quæ non uulgari ratione, secundum horum hominum opinionem, omnia perdere, celum terræ miscere, & hostem in ordinem redigere poterunt, etiam absque sanguinis effusione, si ita uoles: uel cum grauisimis eius cruciatibus, pro suo arbitrio & libidine, citra ullâ hesitationem, & sine sumptibus? Eam de Lamiarum potentia persuasionem ad nos à mendacibus poetis deriuatâ, in mutorum etiam piorum animis tam tenaces adhuc egisse radices, ex animo frequenter lugeo. at durum illud flagellum peccata nostra mereri certum est.

Quantum uerbò, dæmonis instinctu dicta facinora perpetrare homines, obijcietur: & uice uersa, diabolum

lum ex prauorum hominum suggestione & uoluntate quoque operari: hic respondeo, ea non consequi necessarium: & oportere distingui rerum substantias, unde actiones producuntur. Alia enim est proprietates dæmonis, Dei spiritus ministratorij: alia terrestres hominis. Ille quidem ut spiritus, in hominem se insinuare, eumque agitare potest, unde dæmoniacus, uel à dæmone obsessus dicitur homo: nequit tamen in dæmone spiritum se uicissim ingerere homo terrestres, ut inde similiter nomen mutuetur, opereturque.

Grassante crudeli bello inter reges Danicæ & Sueciæ anno 1763. ex castris Danicis scriptum est, Sueciæ regē inter suas copias circumducere quatuor uetulas Lamias, quæ carmine omnem Danos præpedirent uictoriam, ut nullum posset hosti facere damnum: & si qui à Sueciæ rege cingerentur obsidione, redderentur imbelles, atque in dedicationem proni. Ac licet famæ huic prius nulla fuisset data fides, postea tamen unam ex his Lamias captam fuisse à milite generosi comitis à Schwarzburch Gunthardi, ducis exercitus, quæ ea confiteretur, scripto addebatur: quemadmodum & circa uias in puteis & locis aquosis limosisque inuenta fuisse extracta longè fila, quibus lingueæ cruces multæ aliisque characteres appendebant.

Si uera est historia, grauer utrinque delictum est contra manifestum Dei mandatum: à Suecis, quòd ueritatem opem accierint: à Danis uerò, quòd sibi à magicis illis præstigijs & dæmonum ludibrijs timuerint. Enim uerò amentes illæ anus reuera nihil hic potuere, quanquam secus fortassis erant persuasæ à mendaciorum architecto. Ceterum permittit se penumerò Deus iusto suo iudicio, eos qui dissidia uo-

lunt, in reprobam tradi mentem, & ad foliorum arborum agitationem pertimescere exhorrescereque.

Ne aut inaudita talis in bellicarum desperationū conatibus uideatur machinatio, ascribere non grauabor, cuiusmodi flagitium ad extorquendos dæmoniacis fraudibus imbres è caelis non minus doctè quàm piè enarrat Ioannes Iouianus Pontanus lib. 5. belli, quod Ferdinandus Senior Rex Neapolitanus cum Ioanne Andegauenfium duce gessit. Hæc doctissimi uiri sunt uerba: Et iam prima rube scibat aurora, quum hostes conspicati ascendentem militem, superatèmq; montis ardua, relicto castello, tormentisq; non expectato primorum ascensu, cum captiuis per mōtes citato gradu Sueciam se recipiunt. Rex retrinabundus, quanquam oppidanis excidium, direptionem cædemq; minitabatur, irritò tamè incepto paucis post diebus inde abiit. Verum enim irritā obsidionem, utq; in casum cederent conatus tanti, fulus repèté celo nimbus efficit, laborantibus ac penè enectis siti popularibus. Nam quodd mens aliquot nullos aërimbres dederat, & quod in cisternis erat collectum aquarum, id omne exhaustum cum esset, languentibus maximè agrestibus, cunctis deniq; ob aquarum inopia extrema metuentibus, nefariū ad sacrum magicaque ad maleficia concursus est: quod in summis miseris ultimæque aquarum penuria perditissimis à sacerdotibus commentum esset, dum impie agendo, Dei simul iras & aëris turbationem ac tempestates exciunt. Inuenti enim ex oppidanis atq; obsessis sunt, qui nocturnis in tenebris, deceptis castrorum uigilijs, per asperrimas rupes furtim profecti ad litus, trahentes secum imaginem affixi ad crucem Christi, maledictis illam

prius ac diro persecuti carmine, pōst
 in mare execrabundi immerferint, cœ-
 lo, mari, terrisq; tempestatem impre-
 cati. Quo etiam tempore sacerdotes
 quidam mortaliū omnium scelestissi-
 mi, dum satisfacere profanis militum
 artibus student, ritum nefarium secu-
 ti, quo, ut dictum est, in huiusmodi ne-
 cessitatibus elici imbres putantur, as-
 10 pro ædis foribus constituto, tan-
 quam agenti animam cecinere fune-
 stum carmen. Pōst diuina eucharistia
 in illius os palatumq; iniecta, concla-
 matum alinum funereis cantibus, ui-
 uum tandem ibidem pro templi fori-
 bus humauerē. Hic uerò uixdum per-
 fectō sacro obnubescere aër, ac mare
 agitari uentis cum cœpisset, diesq̄
 medius offundi tenebris, ac nunc cœ-
 lum micaret ignibus, nunc lux omni-
 20 no eriperetur, tonitru cœlum terrāq;
 horrescerent, uolitant euulsæ uen-
 tis arbores, descissaq; fulminibus saxa
 complerent auras fragoribus, proru-
 pit tanta è nimbis pluuia, imbresq̄
 tam ualidi, ut non cisternæ modò col-
 ligendis aquis satis non essent, sed a-
 rencia saxa rupesq; exusta solibus tor-
 rentes undequaque prolapsos diffun-
 derent. Itaq; rex, qui sola in siti potiū-
 30 di oppidi spem collocauerat, frustra
 ab ea habitus, ad Saonem uetera in
 castra redijt. Ceterum existimare Deū
 iratum, beneficium pro scelere refer-
 re, neq; pij est hominis, neq; rerum na-
 turæ callentis, atq; peruestigantis cau-
 sas. Quo enim maiores inualuere hye-
 me siue æstate æstus, cœliq̄ ac terræ
 siccitates, eò tempestates consueuere
 pōst sequi fœdiores, nimbiq̄ magis
 40 procellosi. Adhæc, si quando natura-
 les tempestatū turbines præuidet dia-
 bolus, tunc ad prædictarum blasphemiarum studia excitat, quos eiusmodi impietatis cultores nouerit.

Bellicis porrò motibus digressus

nonnihil, ad tempestatem Germani-
 cam, cuius paulo antè memini, reuer-
 tor. Hic nec illud silentio erat sepeli-
 endum, quòd quum ea in illis grassa-
 retur oris, eodem tempore uariū pro-
 cellosarum earum nubium exortū de-
 fixis oculis se uidisse, & attentius ob-
 seruasse in diuersis, etiam longè dis-
 10 sitis prouincijs, nimirum ducatu Vuir-
 tembergēsi, Franconia, Bawaria, Saltz-
 burgo, Vienna, mihi asseruerit uir no-
 bilitate, prudentia, multijuga lectione
 & uario rerum usu eximius, qui cita-
 tis equis die noctūque citra ullam cū-
 stationem ijsdem diebus per eas festi-
 nātissimè peruolabat diuiones ad Cæ-
 saream, tractum tempestatis & damni
 illati ubique singulari considerans stu-
 20 dio: nec animaduertisse quicquam,
 quòd ad Lamiarum opus potuerit cō-
 torqueri, ait. Cum stupenda se adhæc
 admiratione excepsisse affirmauit, q̄
 rediens ex hospitis relatu in itinere
 cognouerit, quasdam scæminas apprehen-
 sas, carceribusque traditas esse, ob-
 accitam tempestatem damnosam, ma-
 ximè apud eos quos alia mentis oculi
 acie de diaboli potentia, & delusarum
 sagarū ludibrijs cenfere decuit, quàm
 30 facere uulgus solet, propter peculiare
 & indefessum Theologiæ purioris stu-
 dium, cui se hi mancipasse creduntur:
 unde non obscure licuit elicere dilu-
 cidos eiusmodi plagarum auctores &
 causas. Exemplum in Iobo minimè
 dubium proponitur. Punitionis quo-
 que similis minæ euidentissimæ in
 Prophetis legūtur, aduersus eos, qui-
 bus ad diuinæ nocis monitionem au-
 res obdurere. ut Aggæi 2: Percussi
 40 uos uento uerente & aurigine, atque om-
 nium manuum ueststrarum opera, &
 non fuit qui ad me conuerteretur. Et
 cap. 1. Ponite corda uestra super uias
 uesttras, dicit Dominus. Seminaſtis
 multum, & collegistis parum, &c. Et
 in-

infra: Respexistis ad amplius, & factum est minus: & intulistis in domum, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum, &c. Item Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal, &c. Leuit. 26.

Copiatè item
Deuter. 28.

Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreum, & terram æneam, & consumetur incassum labor uester, &c. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluias temporibus suis, & terra gignet germen suum. His & Iohelis 2. rerum ubertas promittitur: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo. & dicit: Ecce ego mitam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis, &c. Ecclesiast. 39. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala. Initium necessitatis rei uitæ hominum, aqua, ignis & ferrum, sal, lac & panis simillagineus, & mel & botrus uinæ, & oleum & uestimentum. Hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala cōuertentur. Sunt spiritus qui ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et in tempore consummationis effundent uirtutem, & furorem eius qui fecit illos confundent. Ignis, grando, fames & mors, omnia hæc ad uindictam creata sunt.

Ex animo itaque præmonitos uolo eos, qui in prædicto errore etiamnum cōquiescunt, nec in aère turbado Dei manum citra hominum cooperationem agnoscere uolūt, inuictaq; in damna hominum arbitrio imputant, ut respiciant adhuc, ad quam uocem si eorum ut præfactorum occalluerit animus, in tam inextricabilem diaboli labyrinthum eos prouolutum iri

præfagio, unde nullum educere poterit Thesei filium, sed solius misericentis Dei filius: tam frequentes carnificinas architecabitur accumulabitque Dei & hominū hostis ut iuratisissimus, ita & sanguinis innoxij cœdiumq; impiarum sitiētissimus Beelzebub. Nec dubito, quin oculis palam hæc proponet euentus: quod Deus pro ineffabili sua bonitate clementer dignetur auertere. Falsus enim malo audiri uates: sed me uestigia terrent. Exempla noui complura: quid iam alij cum magno suo malo & reipublicæ detrimento experiantur, ipsi certiores erunt testes. Telam contexere longam & inexplicabilem in hominū ruinam exitiumq; milleartifici non erit difficile, potissimum apud quos ex uoto succedere institutum uidet, ubi nimirum ob peculiare suum ex Dei assensu factum, in uitam infontem porrò se uiri anima duertit: tum neruum cōsequutus, alia similia, uel etiam tectiora molitur, quibus in sua massa arctius constringit, atq; ex Charybdi in Scyllam propellit, quos suis strophis pronas of ferre aures comperit. Hic sanè sapius conuiet Deus meritò, ob inuictam eorum incredulitatem, qui licet aliter Sacrarum literarum lectione, maximè ex Iobo, instituti, nō tam Dei iustum uel probantem uel castigantem agnoscūt in fegetū, uinearū & pecorū perditione, quam singularē eius misericordis benedictionem & gratiam in annonæ affluentia amplectuntur.

Nec hic prætermittere oportuit, cicer id tempus, quo Germaniæ superioris prouincias illa tempesta calamitosa afflixisset, me quoque pro rerum mearum sorte haud leuè passum iacturam ex grandinis, uel potius glaciei procella, in ditione Rauesteinensi, non procul à Grauia. Ea segetes feliciter messas, & in agro per fascies

quaternos coniunctim ad excitandum, ut apud nos moris est, dispositas, ita disiecit ac excussit, ut omnino trituratas eas, & agrum denuò satum dixisset: unde nec eum conferere in proximum annum, sed terram aratro solum euertere uoluit uillicus, ut quæ abundè nimis frumento saturata, & sœnori reddendo facta idonea fuerit. Ramos quoque simul ex arboribus quasi securi sectos, per arua sparsim disiectos fuisse ex eius glaciæ uiolètia uidi. Resto autem ductu, nec sparso, hic flauit spiritus, ut ferè nihil aut parum infortunij utrinque senserint proximi agri. Atqui Virgilio ethnico, circa messem non tam miraculosa fuit uisa eiusmodi turbatio aëris, Georg. 1.

*Sæpe ego, cum flauis messorum induceret aruis
Agricola, et fragili iam stringeret bordea culmo, 20
Omnia uentorum concurrere prælia uidi,
Quæ grauidam latè segetem ab radicibus imis
Sublime expulsum eruerent, ita turbine nigro
Ferret hyems culmumq; leuè, stipulasq; uolâtes.
Sæpe etiâ immensum caelo uenit agmen aquarû,
Et fœdam glomerat tempestatem imbribus atris
Collectæ ex alto nubes, ruit arduus æther,
Et pluuia ingenti sata leta boumq; labores
Diluit, implentur fosse, et caua flumina crescunt
Cum sonitu, seruetq; fretis spirantibus æquor. 30
Ipse pater media nimborum in nocte corusca
Fulgmina molitur dextra, quo maxima motu
Terra tremit, fugere seræ, & mortalia corda
Per gentes humilis strauit pauor, ille flagranti
Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
Deiicit, ingeminat Austri & densissimus imber,
Nunc nemora ingenti uictò, nunc litora plangunt.
Hæc profectò sincerè & singulari animi studio sibi proposita meminereint,
qui ad se admonitione pertinere can- 40
didam arbitrabuntur. Si uerò plerisque indolis morosæ hominibus recalcitra-
re, ac in me petulanter uel seridè in sole scere lubeat, ijs quidem per me licet,
dum modò aduersus cōscientiæ & ue-
ritatis testimonium non laborent, &*

Dei gloria ac reipublicæ Christianæ quies utilitas quæ requiratur.

Ansam uerò huius incredulitatis pronam admodum obtulerunt rustici, fiducia in Deum uiua minus confirmati: qui multifariam hoc etiam tempore secundum eorum incredulitatem uexantur à satana, ut aliàs lac ademptum, aliàs sœtum, aliàs segetes, aliàs 10
armentum etiam interemptum à Lamijis putet: & uniuersam agriculturæ rationem non ad benedictionem Dei in uera fide, sed ad meras anicularum uoluntates referant. Adijciam doctissimi uiri IULII SCALIGERI uerba ad Cardanum: Ais, ad maleficij efficaciam conferre malefici constantiam. Putasti cuiuspiam affectum agere in alium, quàm in eum cuius affectus est? Nequ; uerum est, ab homine homini noceri posse uerbis. Nam quis illa eum uerba docuit? Non homo alius. Nam quis illum? Nò cœlestis intelligentia. Quis enim eam facere audeat authorem fascini? Ergo malus dæmon: non ut hominem faceret potentior, sed ut ipsum deciperet credulitate, atque socium haberet tum impietatis, tum æterni exitij. Ipse igitur agit dæmon: 30
stultus ille ac uæcors, putat suis sese uocibus agere.

Porro à contrario quis fortè obijciat, pluuiam cieri posse carminibus in perniciem à maleficis: quum ex iure scripto constet, aliquas in salutem pluuiam prouocare, nam lex 4. C. de mathematic. & mal. Constantini est, qua admittit eos qui precibus, carminibus, aut medicamentis, pluuiam impetrare ualent, aut aliquid quod ad hominum salutem spectat, &c. Bartolus ibi: Summa & mens legis est, mea opinione, ut si quis istis artibus ad utilitatem hominum utatur, permittæ sint, ut scribit Iosephus de Solomone libro 8. cap. 2. quæ alioqui uetitæ per se sunt, & maxime

ximè si in alicuius perniciem conuertantur. Hic paucis, cum bona uenia, respondeo: Christianum Imperatorem credidisse aliquã in his esse uim, haud secus atq; multi alij, & quidem plerique *uolunt* ac poetæ. Ex quo consequitur, magnã hunc ea in re iniuriam Deo fecisse, qui non pijs uotis & culpæ deprecationibus supplicandum, sed contestationibus impijs ac adiurationibus cogi Deum posse, ut hoc aut illud nobis donaret, arbitrabatur: quin & amplam diabolo aperuisse fenestram, quum uero Deo relicto, per Satanæ aut ministros aut ministeria quid se consequuturum consideret. Cæterum, ut semel hoc caput finiam, quid potest in hac re & causa dici dilucidius eo quod apud Hieremiam capite 14. legitur? Nunquid sunt, inquit, in uanitatibus Gentium, qui pluere faciunt? & num cæli dabunt imbres? An non tu es Iehoua Deus noster? Te igitur expectamus. tu enim fecisti omnia hæc.

DE NATURALIBVS PHARMACIS somniferis, quibus interdum illuduntur Lamia, de earum item unguentis, & quibusdam plantis soporiferis, mêtêmq; impense turbantibus. Caput

XVII.

Interdum Empulæ exornandæ adhibentur etiam naturalia quædam pharmaca, quib. ubi se inunxerint, confricuerintq; ita à fraudulento magistro institutæ Lamiæ, per caminum mox se euolaturas, ac per ærem longè lateq; euagaturas ad tripudia, dulcissima lymposia, concubitus & gratissima rerum spectacula, confidunt: quæ tamen per insomnia ipsis ingerit ille mille artifex, ubi ab inunctione somniferi omnino unguenti, in profundissimū lethargicum quæ somnum dilabuntur insciæ. Hæc ne somnia uideantur, libuit adducere, quid soler-

tissimus occultarum causarum indagator Ioannes Baptista Porta Neapolitanus lib. 2. Magiæ naturalis, siue de miraculis rerum naturalium, scribit: Aded dira, inquit, cupido hominum mentes inuasit, ut quæ natura mortaliu cõmoditati elargita est, abutantur, ut multis horum simul coacernatis componant Lamiarum unguenta: quæ quanquã ipsæ superstitionis plurimum admiscent, naturali tamen uenire patet intuenti. quæq; ab eis acceperim, referam. Puerorū pinguedinem aheneo uase decoquendo ex aqua capiunt, inspissando quod ex elixatione ultimum nouissimumq; subsidet. inde condunt, continuoque inferuiunt usui: cum hac immiscet eleofelinum, aconitum, frondes populeas & fuliginem. Vel aliter sic: Sium, acorum uulgare, penthaphyllon, uespertilionis sanguinem, solanum somniferum, & oleum (etsi diuersa commiscent, ab ijs parum dissidebunt) simul faciunt, partes omnes perungunt, eas antea perfricando ut rubescant, & reuocetur calor, rarumq; fiat quod erat frigore concretum. Ut relaxetur caro, aperianturq; pori, adipem adiungunt, uel oleum ipsius uicem subiens, ut succorum uis intrò descendat, & fiat potior uegetiorque, id esse in causa non dubium reor. Sic non illuni nocte per aëra deferri uidetur ad conuiuia, sonos, tripudia, & formosorum iuuenum concubitus, quos maxime exoptant: tanta est imaginationis uis, impressionum habitus, ut ferè cebrebri pars ea quæ memoratiua dicitur, huiusmodi sit plena: cumq; ualde sint ipsæ ad credendum naturæ pronitate faciles, sic impressiones capessunt, ut spiritus immutentur, nil noctu diuq; aliud cogitantes: & ad hoc adiuuantur, cum non uescatur nisi betis, radicibus, castaneis & leguminibus.

Cap. 26.

Lamiarum unguenta.

Naturalibus
pharmacis
quibusdam
adhibentur à
Lamia.

*Historia me-
morabilis.*

Striges.

Dum hæc pensculatius perquirendo operam nauarem (incipiti enim immorabar iudicio) incidit mihi in manus uetula quædam (quas à strigis auis nocturnæ similitudine Striges uocant, quæq; puerulorum sanguinem è cunis absorbet) spontè pollicita breuis mihi temporis spacio allaturam reiponsa: inbet omnes foras egredi, qui mecum acciti erant testes: ipolijsque nudata, tota se unguento quodâ ualde perfricuit, nobis è portæ rimulis cõspicua: sic soporiferorum ui succorum cecidit, profundoq; occubuit somno. fores ipsi patefacimus, multum uapulat: tantaq; uis soporis fuit, ut sensum eriperet. Ad locû foras redimus, iam medelæ uires fatiscunt flaccescuntq;. A somno seuocata, multa incipit fari deliria, se maria montesq; transmeasse, falsa de promens responsa. Negamus, instat: liuorem ostendimus, pertinaciter resistit magis. Hastenus Ioannes Baptista.

*De Subtili-
tate admiranda
uolubus.*

Lamiarum quoq; unguentum prope modum simile tradit Hieronymus Cardanus, post cuius inuentionem mirabilia uideri apparet. Nam & de his quæ non sunt, & tamen uidentur, ibi sermo est. Constat pinguedine puero rum, ut dicunt, succisq; apij, aconiti, pentaphylli, solani, ac fuligine. Sed tamen dormire creduntur, dum hæc uident. Spectare autem uidentur theatra, uiridaria, coenas, ornatus, uestes, formosos iuuenes, reges, magistratus, imò res omnes quibus delectantur, quibus etiam se frui arbitrantur. cernunt item dæmones, coruos, carceres, solitudinem, tormenta. Hæc igitur sunt uiolentorum insomniorum causæ. Hinc etiam illas apio uisitare ait, castaneis, fabis, cepis, caulibus, phaselisque, somnos turbulentos cientibus: sic magis per somnum ferri uidentur in diuersas regiones, atque ibi multifa-

riam affici, prout uniuscuiusque fuerit temperies, unguento adiuuante. Cui non absimile ad inducendum profundum longumq; somnum, adiungam hic oleum. Rec. semin. lolij, hyosciami, cicuræ, papaueris rubei & nigri, lactucæ, portulacæ, ana part. iij. baccarû solani somnifici part. i. ex his omnib. fiat oleum secundum artis legem, & pro qualibet uncia istius olei misceatur scrup. i. opij Thebaici. Hinc sumatur scrup. i. uel. i. s. & duorum dierum subsequetur somnus. Liqueorem cõciliatam mirificè somnû, ad guttam unâ aut alteram exhibitum, lubens hic adderem: sed præstat nõ publicari. Suam quoq; hic laudem meretur succus siagulati ratione suoq; tempore ex hyosciami radicibus extractus. Eiusmodi quædam simplicia, puta lolium, faba inuersa, opium, hyosciamus, cicuta, papaueris species, solanû furiosum somnificum, mandragora, nymphaea, atq; id genus reliqua, naturaliu rerum peritis non omnino ignota inueniuntur, quibus intellectus uel aufertur uel turbatur: ut qui ijs utatur, loquedo, audiendo & respondendo amens uideatur, uel in somnum altissimû ad dies etiam aliquot præcipitetur: at eorum usum, & aquas, uina, pulueres, trociscos, olea, aliasq; formas hinc conficiendi modum, silentio inuoluere malui, ne ijs abuten di ansam alicui subministrasse uidear. Perpetuò iuandi, & nõ lædendi, animum mihi donauit omnis boni author benignissimus.

Adijciam hic tamen ob cautionem historias duas non inutiles, de horum soporiferorum uiribus. Mulier quædam ad rem attentior, optimeq; nota, sed quæ suum iam obiit diem, trituratores in multos conduxerat dies, curaratq; ex lolio diligenter excreto (dour nos uocamus) molito pinfito que, admista secalis farina, panem apparari

& co-

*Somniferum
admodum
leues.*

*Simplicia
suscitantia
& aufere
tia.*

& coqui, ut eos minoribus sumptibus aleret, quo quum essent pasti, in quam leuem incidere amentiam: & cum essent aliquandiu rotati vertigine, lasi ad unum omnes in profundū longumq; inciderunt somnum, ut probare, quem uetula prestare oportuisset, ipsi continuū stererent: donec ea tandem post alterum aut tertium diem errore animaduerso, uictus rationem mutaret.

Adhæc clarissimus eruditione, multijugaq; rerū obseruatione & usti medicus, D. Renerus Solenander, collega in eodem apud illustrissimū nostrum Principem ministerio coniunctissimus, quum Louanij anno quadragesimono sub Hieremia Brachelio operam medicinæ daret, uidit puerū Seruatij Sasseni bibliopola mirādis symptomatibus correptum, ex esu fortē unius baccæ solani maioris (herbam bella donna Itali uocant) quam casu imprudens propter eam, ignarusq; rerum, ex horto D. Gemmæ Phrysijs uicini sui (qui tum eam plantam prægnātem alebat cum aliquot alijs exoticis herbis) legerat deuoraratq; cerasum uel uuam forsitan existere arbitratus. Puer primum cœpit furiose agere, nec ullum parentem interstinguere, animo & corpore languere: uocatus D. Brachelius ad consilium & curationem, tam subita symptomata grauiamiratur: statimq; concepta suspitione assumpti alicuius uenenī maniaq; sciscitatur ubi nam puer fuerit, quid egerit? eū in D. Gemmæ horto lusisse narant, uisumq; uersari circa dictam plantam, eiusq; decerpere baccas. Sed priusquam hoc innotuisset, incidit puer in somnum profundū, ut excitari nequiret, is durat ad horas uiginti quatuor. tum puer spontē euigilat, agnoscens primum patrem, deinde alios, sed stupidior: at paucis tū ex arte ad-

hibitis remedijs, probè restitutus est.

Quod autem Gallo cuidam nobili, ex Narbonensi prouincia oriundo accidit, mirum magis est, eo quòd & risu simul & deploratione dignū uideatur. Is ex itinere captus à Turcis, & in Thraciam abductus, dynastæ cuidam donabatur, & (ut opinor) Bellerbeco, qui cis Bosphorum Thracium per Macedoniam præfectus militum dicitur. Ab hoc ille non asperè cœpit tractari more Barbaro, sed perhumaniter, eo quòd gyneceo destinatus esset ob formam ac ætatem. Itaque tandem die quodam cibi ac potionis tum uarietate, tum copia fuit effectum, ut in somnum triduanum incidere. Quo finito, quum experiret ut mingere uellet, execros sibi testes animaduertit. tum demū attonitus cognouit, quàm diu dormisset, & cur tam lautè semper ac affluenter tractaretur, atque ex quo cibi genere tam alto correptus fuerat somno. Redijt tandem ad suos, & hanc attulit causam, cur nuptijs facile carere posset.

Albertus Magnus in Ægypto etiam nasci lapidem tradit, & Dioscorides, qui Memphites nuncupatur, à Memphi, magnitudine calculi, pinguis & uersicolor: quo contrito, & cum aqua uinoque epoto, stupor omnium sensuum iuducatur, ut nullum omnino dolorem sentias. Vnde refertur à Iurisconsultis, ubi de quæstionibus agunt, ac tormentis.

DE OPIO, HEIRAN LVC, GELOTOPHYLLIDE, solano furioso, theangelide, & potu dementante laicum apud Bernates. Cap. XVIII.

Hic obiter, ob raritatem, & rei quasi miraculum, non erat prætermittendum, opij esum Turcis, & multo magis Persis, tam esse familiarē, ut nihil propè familiarius: quòd eo uorato se ualidiores esse, minusq;

X 4 belli

Amentia et
somnia gra-
uis ex loli u-
sa.

Solanum ma-
ior herba bel-
la donna.

Dormitatio
suis execris.

Bellerbecus.

Gemma Thu-
poren indu-
cent.

In Lapidario
Diosc. lib. 5.
cap. 112.

Plus lib. 37.
cap. 7.

Vide lib. 5. ca.
12. post.

Paris de pur-
tract. de Syn-
dic. c. Tortura.

lo. 22.

Opij frequē
apud Turcas
& Persas u-
sua.

Cap. 24.

Datura.

Tabacum.

Lib. le simpl.
med. ind. a. or.
cid.
Theangalis.

Potamantii.

Bernatii mo-
nachorum tra-
gœdia uene-
fica.
Inauis. Stupiff.
lib. 13. cap. 33.
In Chron.
Germ. Seb.
Fr.Potus etiã de
mentantis &
soporiferi ual-
de meminit
Paulus Ve-
ner. de Reg.
or. lib. 1. capi-
te 17.

tanium uellet, Brasiliũ, Afiam mino-
rem, Arabiam & Persiam, pauillum
Banguẽ solũm fumere. Huc pertinet
etiam Datura Indorum planta, quæ in
Maluar nascitur, flore in extremis ra-
mis roris marini colore, qui uelut & se-
men iniicitur à furiis in cibos eorũ
quos depredari student: mente enim
uidentur alienari qui sumpserunt, &
in risum solui, magna cum libertate si-
nentes auferri quæ fures uolunt: du-
ratque illa mentis alienatio horis ui-
ginti quatuor. Nec hic alienum, quod
de Indorum Tabaco, Lusitanis Peto-
nũcupato, Gallis Nicetiana, Herba re-
ginæ & Herba sancta, scribit Nicolaus
Monardis Hispalensis medicus. Non
quoq; omittendum, quod de thean-
gelide, in Libano Syriæ nasci solita, tra-
ditur, ea uidelicet deuorata præfagire
homines. At mea quidem opinione,
ea uorata dementari homines potue-
runt: ut ipse diabolus se in illos, ut iam
apparata organa, insinuans, futura uel
ambiguè uel mēdiciter suo more præ-
dixerit. Potamantii itidem ad Indũ
fluum inueniri narratur, eaque pota-
lymphari homines obuersantibus mi-
raculis.

Similis cuiusdam potionis uenefi-
cio laicum dementabant, uelutq; stu-
pidum reddebatur quatuor ordinis præ-
dicatorum monachi Bernates, anno
nono supra sesquimillesimum, ut a-
quam causticam siue ardentem absq;
sensu tolerarit. Ea Christi quatuor uul-
nera pedibus, manibus & corpori se
imprimere simulatit laruata Maria,
adornatus scilicet in hanc tragœdiam
monachus, qui antea clauum quoque
per alteram laici manum transegerat,
nihilque non in D. Virginis specie per-
suaserat, ut illius simplicitate & amen-
tia abuteretur, cum tribus suis fratri-
bus religiosis figmenti conscijs, ad sui
instituti confirmationem. Quo nomi-

ne potionatus ille, altari quoque in D.
Virginis sacello imponebatur, ubi ue-
lut catalepsi correptus, in turbæ con-
fluentis cōspectu immobilis ad stupo-
rem usque genibus flexis perdurauit:
dum interea temporis D. & S. Stepha-
nus, fabulæ huius actor, per canalem
in Christi & D. Virginis simulachris
proximis mutuum colloquium men-
tatur. Fraude tandem detecta, artificũ
confessi sunt monachi quæstionibus
subiecti, exusti que eiusdem anni die
postremo Maij. Historia sanè lectũ di-
gnissima, ut hinc in reliquarum eius-
cemodi imposturarum, ad animarum
exitium olim ab id genus hominibus
construatarum cognitionem promp-
tius perueniatur. Similibus fortassis
in suis corporibus quandoque utun-
tur nostræ Lamia.

DE INCUBI DAEMONIACI IL-
lusione, & incubo morbo natu-
rali. Cap. XIX.

Hinciam incuborũ succuborũ
que laruas aggrediamur, quid
in his ueritatis foueatur, studio-
se & latius inuestigantes: ut non mo-
dò è uulgarium, sed & prudentium a-
nimis, semel hoc falsæ persuasionis si-
mulachrum excuriatur. Quum itaq;
huius hæresis maleficio & præstigijs
delusæ dementatæ que anus, à dæmo-
ne se comprimere, in cubos que pati arbi-
trentur, hanc commixtionem, ut reli-
qua propemodum omnia, merè esse
ex læsa mēte imaginariam, uel solũm
qualicumq; affricu titillationem cieri,
accedere rei imaginatione: nec ue-
rè congressum fieri, rationibus demõ-
strabitur euidentissimis: ubi prius cõ-
monuero, nostris medicis morbum
quendam dici Incubum, ab incuban-
do, quòd pòdus quoddam nobis dor-
mientibus incumbere, & super nos
consistere putamus, respirationem op-
primens, & ob id uocem impediens:

Congressus de
monis cū mu-
liere imaginis
tius.

Incubus.

y ita

ira ut si uelimus clamare, non possimus, cum somnijs horrendis & imaginationibus plurimis nos ab alijs inuadi existimantes. Fit ferè noctu, & à somni initio: & quæcunq; epileptici interdiu uigiles que patiuntur, hæc noctu & in somno ephialtici. Plinius modò suppressiones, modò noctis ludibria nominauit. Arabes, inquit Auicenna, albedilon & alcratum, Auerroes elgadum, Azaraius alcaibum, nostris uulgò grauedinem dicunt, quasi pondus equitando (sic loquuntur) nos opprimeret: sic nostrates quoq; dicunt sua lingua, Die mar rydet vns. Epilepsiam esse quidam sentiunt diminutam, quæ fit in somnijs, de qua Aristoteles intellexit lib. de Somno & uigilia: *ἰνυλάτιος*. *ἰνυλάτιος* Græcis nuncupatur, id est insul-
tor, quasi aliquis insiliat, uim inferens, & alteru cõprimens, ut nõ possit moueri, donec liberetur ab inuafore. *ἰνυλάτιος* à suffocãdo Themisoni dicitur, quæ signa ab imminuto calore proueniunt: & quum spiritus animales existentes in cerebro, ob uapores ascendentes, à pituita & melancholia obtenebrantur, ita ut uirtus opprimatur, & uideatur aliquid graue sibi inferri, quod tamen reuera non fit. Contingit aut potissimùm resupino corpore iacete: plerũq; ore uetriculi aut pituita crassa lenta q; aut ciboru cõcoctu difficilium copia oppressõ. Quũ uerò sage sint ob sexum & etatem ut plurimùm pituitosæ, & ob animi affectus melancholicæ, curnõ supinè cubantes, huius modi morbo erunt obnoxia: atq; accedente illo sensu cõmuni, ab immun-

De uerbis
morb. cap. 16.

ἰνυλάτιος,
Incubus est
quoq; demon
putabatur.
Aetius libro
6. cap. 12. ex
Popsidano.
Nostrates ap-
pellant Ger-
manicè, Die
mar ryden,
quasi dicat,
secundum uel
pudus super-
equitare.

bendam duxi: ita narrat. Nuperimè sacrificus quidam me conuenit: Domine, inquit, nisi succurras misero & afflicto, adum est, & profus perij: tabes me habet. Viden quàm sim emaciatus, quàm exanguis: uix tenui pelle cõtegor: succulentus esse soleo, speciosulus, & bene habitus: nunc fœdum spectrum uideor, hominisq; inanis imago. Quid, inquam, te cruciat, & quam affectus tui causam opinaris? Dicam, ait, intrepidè, & ualde admiraberis. Sub quamlibet fermè noctem ad me comreat muliercula mihi non ignota, & pectori meo illabitur, ipsa uolenter comprimit, atque coarctat animæ meæ uias, ut ægrè respirare queam. Quin clamitare cupienti, uocis iter præcludit, ut quanquam præ pauore nitor attollere, minimè queam. Nec manus ad propulsandam iniuriã, nec pedes ad capessendam fugã expedire ualeo. Vincit me & affixum tener. Heus, inquam subridens, nihil admirandum prædicas (ex narratione incubum intelligebam) merum est phantasma, merum ludibrium. Nec plura moratus: Phantasma (inquit) ludibrium (inquit) profectò non est: ita me Deus amet, quæ hisce oculis conspicuus sum, & quæ hisce manibus exercui, enarro. Equidem uigilans, mentisq; compos, eam uideo coram, & inuadentem accipio, conorq; obluatari: sed præ languore, metu, angustia & impacta ui, nihil efficio. Hac de re horsum uorsum amens cursitauim, unumquemlibet percunctans, possètne succurrere miserabiliter pereuntim. Minoritam consului, quem callidũ ueteratorem dicunt, ab hoc præsentaneam opem sperabã: sed spe mea frustratus sum planè, nullam is salutem attulit: tantum monebat, Deum optimũ maximum, quem iam pridè precibus fatigaram, strenuè orandum, ut dignaretur in:

Incubũ paf-
sus sacrifici-

tur infestam uexationē auertere. Adij
uetulam quandam, pro fama popula-
ri, sagam atq; uersutam. Hæc aiebat,
qui sub crepusculum diei statim ab ex-
creto lotio matulam obturarem dex-
tra caligula, & fore ut eo ipso die ma-
lefica me inuiseret. Id etsi uanum uide-
batur, nec parum me ab experimento
absterreret religio, uictus tamen impo-
tentia & diurni laboris tædio, tenta ui.
Et per Iouem, accidit uaticinium.
Veniens in domum meam, uesicæ cru-
ciatum querebatur: nec potui ab illa
aut preculis supplex, aut contentio-
ne minax impetrare, ne sub noctem
ad me terrificæ commearer: sed impla-
cabilis ueterem morem asseruat, se-
melq; constituit me sædo angore con-
ficere. Hominem hunc uix quiui ulla
ratione ab insaniam reuocare: sed à se-
cundo tertioque congressu hilarior fa-
ctus, morbum agnoscere cepit, & sana-
tionis spem fiduciamq; cōcipere. Iam
ad congressum imaginariū.

HYMENIS MEMBRANAE, QVA
omnes muniuntur uirgines, ratione demonstra-
ri certissimè, demonum cum mulieribus concu-
bitum esse uanum, mereq; imaginariū.
Cap. XX.

Primū huius cōgressus uanitas, 30
fucusq; apertissimis atque aded-
oculatis testimonijs, ac argumen-
to irrefutabili conuincitur, si uirgo
hoc deprauatæ imaginationis fascino
agitata, ludibriaq; eiusmodi perpe-
ssa, quæ à dæmonis initu corrupta credi-
tur (qualem apud Hollandos religio-
sam, ex propria peractæ cum dæmone
huius spurciei confessione flammis
adiudicatam scio) ab obstetrice peri-
ta, uel alia non indocta femina inspi-
ciat, contrecteturque: eam enim ad-
huc uirginitatis zona, hymene nimi-
rum munitam esse (si alioqui à uiri
conconcubitu fuerit libera) comperie-
tur. Ea si quidem omnes uirgines ab i-

nitio dotatas, obuinctasq; à condito-
re Deo fuisse, contra multorum secus
contententium sententiam ostende-
re uolui: primūq; generale Mosis ex
Dei uoluntate consilium, de indicijs
uirginitatis indubitatè cognoscendis,
si de uirgine matrimonio tradita, in læ-
sæ antea pudicitie suspicionem mari-
tus uenerit, proponam explicaboque.
id tale est: Si duxerit uir uxorem, ac-
cesseritq; ad eam, & odisse eam cœpe-
rit, quæ heritq; diuortij occasiones, no-
men pessimum ei obijciens, & dixe-
rit: Vxorem hanc duxi, & ingressus ad
eam, non inueni uirginem, uel uirgi-
ninitatis signa: tollent eam pater & ma-
ter eius, & proferent signa uirginita-
tis puellæ ad seniores ciuitatis, qui
sunt in porta, dicetq; pater: Filiam me-
am dedi huic uxorem, quæ quia odit,
imponit ei nomē pessimum, ut dicat,
Non inueni tuam filiam uirginem: &
ecce hæc sunt signa uirginitatis filia
meæ. Expandent uestimētum coram
senioribus ciuitatis, apprehendent-
que senes urbis illius uirū, &c. Quod
si uerum est uerbum illud, & signa uir-
ginitatis in puella non fuerint inuen-
ta, ducent puellam ad ostium domus
patris sui, obruetq; eam ciues illius ci-
uitatis lapidibus, ut moriatur. Ad hu-
ius loci explanationem, & ut medicis
in omnibus puellis hymena nō agno-
scentibus satisfiat, ac meum interim
prosequar institutum, breuiter de eo
quædam hic dicam.

In uirgineis locellis, uel *νεκπῶ γυ-
ραινεῖ* inhæret latetque hæc tunica ca-
stitatis conseruatricis, qua primo in-
sultu disrupta, uenarum uteri officia
hic intexta, desinentiaq; sanguinem
fundunt, menstruum uulgò, licet im-
proprie, appellatum. Vnde nuptis uir-
ginibus, prima concubitus nocte, ex
huius membranæ uolenter rupte ue-
nulis sanguis promanat: cuius lituris.

et sic sunt om-
nes uirgines.

Dent. uirg.

Concubitus
dæmoniaci
uauitas.

Virgo religio-
sa apud Hol-
landos ob in-
cubitus præci-
pue excussa.

Hymene do-

*Virginitatis
signa
Mosis locus
explicatur.*

ut virginitatis uel uirginalium notis, restibusq; tincta quibus teguntur uel incumbunt lintheamina, coram magistratu, suspicacibus, coniugesq; uiolatae antea pudoris zonae falsè insimulantibus maritis expandi ostendique iubet Moses.

Apud Hispanos quoq; admodum uulgare est sponas, eas solutae uirginitatis lituras sanguineas in lintheo à primo concubitu obseruare. Apud hos etiam filias pro uirginibus aliquoties diuendere solent quaedam lucri cupidæ nimis matres, hymena inuolatū, eiusq; rupta manantem sanguinem alia materie ficta imitatæ.

Adhæc, præterquam quòd in uirgine quadam certissimè etiam tegumētum illud solidissimum deprehendim, id ipsum quoque à pudicissimis, 20 mihiq; familiaribus matronis, quæ in seipsis hoc pudicitiae munimētum prima admisione obseruauerunt, pudica collatione cognoui: quæ & omnes uirgines eo donatas esse, ex sceminis itidem alijs, quibuscum familiariter & occultè hac de re contulissent, se intellexisse, uno quoque asseruerunt ore. Membrana interim alias crassiore firmioreq; quæsdā tenuiore fragilior 30 reque hic obseptas esse, minimè dubium est: plerisq; etiam lasciuo quopiam attritu eam diuelli, lacerariue, aut putrescere quoque ex humorum affluxu, & ex morbo perrumpi constat. Exemplo id testatum facile fecerim: uerum non est nostri instituti, inutilem huius argumēti contexere telam. Satis sit indicasse, imò apertas ostēdisse rationes, quibus succuborum 40 incuborumq; falsitas detegitur: item Mosis locum nonnihil explicuisse: & medicis negantibus membranam hæc in omnibus uirginibus, anitam subministrasse, eam oculatius obseruadi: cuius quidem uiciatæ prius nomine, u-

Hymen membrana alia crassior, alia ualidior, ut scissione opus sit, alia fragilior.

xorem secretò arguisse olim maritum non immeritò memini.

Si quis iam exiguo illo hymenis foramine illulus, diabolum ut multiformem, Veneræ rei ludibria posse cum uirgine exercere urgeat: huic responsum uolo, ut me doceat, quomodo eo uirginitatis munimēto inuolato, posset ex eiusmodi cōgressus partu progi- 10 gnere uteris materiem usque ad eò grandium, durarum, inæqualium, asperarum acutarum quæ monstra, qualia Magdalenam quædam Constantiæ captam ex tali concubitu peperisse, paulo post ostendetur. Enim uero si à portentosarum harum rerum procreatione puella, à partium uteri peritis introspiceretur cōtrectareturq;, ut artis est, fraudem illusionis primùm phantasiæ in Veneris opere ingesta factam: deinde ut imaginarius ille cōgressus iudicaretur uerus, dolores partus à spiritu cieri, atq; rerum absurdarum insensilium mortuarumq; congeriem uelut illius coitionis factum ostentari à mille artificibus, euidenter constaret.

QVOD FILII DEI AD FILIAS hominum ingressi sint, locus hic Mosis explicatur: quo magis cōgressus diabolici uanitas elucescit.

Cap. XXI.

SI quis iam præfractior, ad illā Mosis sententiam mihi obtrudēdam 60 confugiat, Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sunt, atque hæc genuerint potentes & celebres uiros: & hinc cum multis alioqui doctis uiris inferre studeat, dæmones posse mulierum concubitu frui, atque generare: huic Augustini Steuchi Eugubini, episcopi Kilami, uerba hæc, quibus errorem hunc solidè refellit, opponam: illud, inquit, rejiciendum, separandumq; à natura dæmonum uera, & penè inter fabulosos dæmones censendum, quod nō modò è nostris quidam, sed etiam

Cap. 32.

Gen. 6.

Lib. 6. ca. 7.
de Perennis
philosoph.

etiam prophanæ philosophiæ profes-
sores plerique sibi persuaserunt, de si-
lijis illis Dei, qui dicuntur apud Mosem
filios hominum uidisse, accensosq; in
earum cupiditate, ex eis filios genuisse:
se: qui quum dicantur Hebraicè Nephilim,
ab Hebræis nescio quibus, & nostris,
quinetiâ externè philosophis, dæmones
creditum sunt, qui partem diuinam
arque humanam mistam habuerint.
fueruntque multi, filios illos Dei
angelos suspicati: è quibus, cum multis
Hebræis, Iosephus in sua de Antiquir.
Iudaic. historia: quem tamè Zonaras
historicus excusat, quasi angelos ille
appellarit filios Seth, ut Deo placentes,
& angelorum uitam æmulantes. Fuerunt
& alij in ea opinione, ut Lactantius:
uideturque antiquissimus error è libris
Mosis non rectè intellectis hausus.
Siquidem perhibet Plutarchus, Pythagoram,
Xenocraten, Platonem, Chrylippum, superiores
Theologos sequentes credidisse, dæmones
fuisse hominibus quidem robustiores,
uiribusq; longè præcellentes, diuinitatem
(inquit) habentes neque synceram neque
puram, sed cum animæ naturâ & sensu
corporeo coniunctam, uoluptatis & laboris
capacem. Hoc etiam credidit Athenagoras
philosophus Christianus, Iustinus item
idem philosophus, & Tertullianus, omnes
ambiguitate uocabuli ducti: arbitratiq;
filios Dei, angelos, purosque deos, genitos
ex eis: alij dæmones, alij heroes uocantes,
ἀνο γὰ ἥρωες, amore quo illi filij Dei
in fœminas exarsissent, filiosq; eximie
uirtutis & audaciæ genuissent, quod in
Cratylō etiam retulit Plato. & Athenagoras
in legatione scribit: Similis quoque
conditio fuit angelorum. Etenim cum
omnes essent libere uoluntatis, alij in ea
qua creati à Deo fuissent, cōditione
permanserunt: alij

naturam suam & conditionem uiolauerunt.
Is ergo dæmon materiæ, & formarum
quæ sunt in ea, Imperator extitit, &
cæteri qui ex his circa primum æthera
uersantur. Scitis autem nihil absq;
testimonio nos prædicare, cum nitamur
dictis Prophetarum. Illi igitur à carne
uicti, & in cōcupiscentiam prolapsi:
is autem neglector, & prauus circa
rerum sibi creditarum curam est inuentus.
Ex his uerò qui in uirgines exarsērūt,
nati sunt hi qui Gigantes sunt appellati.
Itaque angeli lapsi de cælo, circa
aërem & terram, prohibiti deinceps
cælum repetere, uersantur: animi quoque
Gigantium circum mundum hæc ille.
Tertullianus quoque eadem sensit.
Quæ quidam doctiores melioresq;
Theologi, quibus filiorum Dei notior
fuit appellatio, nūquam dixissent: nō
Hieronymus, non Augustinus, non
Gregorius Nazanzenus, non prudentissimus
Chrylóstomus. Nec difficile est erroris
fontem agnoscere: nec durum probare,
solitas Sacras literas filios Dei nuncupare
dilectos illi, illumq; colentes. Vt de
Israële: Ex Ægypto uocaui filium meū.
Et in Exodo: Filius meus Israel. In
Psalmo quoque clara existit differentia,
cūm homines sunt filij Dei, & cūm
non sunt: Ego dixi, dij estis, & filij
Excelsi omnes: uos autem sicut homines
moriemini. Ecce eosdē filios Dei &
homines appellat: sed filios Dei, quia
creati ab illo, factiq; uelut dij, futuriq;
si Deum coluerint: homines autem,
quia in terrenam fragilitatem dilapsi,
regis cœlestis imagine denigrata. Tales
erant illi eluuiōnis tempore filij Dei,
bona progenies ex Seth, quæ commista
cū filiabus hominum, scilicet corruptissimis
fœminis, quæ sicut uxor Adam, deinceps
que feruē omnes, sic maritos suos corruerunt:
unde corruptiores filij nati, origo ma-

Filij Dei
qui
Osee. 12.
Num. 24.
Matth. 23.
Psal. 81.

Filij Dei.

Genes. 6.

Nephilim.

Zib. 1. cap. 3.

Zib. 2. cap. 15.
Instit. diuin.

Ferret, unde
dicit.

li, sanguinis pij cū impio commistio: propterea nati bellicosi, superbi, contumeliosi. Hæc sunt ueriora, à natura non abhorrentia: cum illa non absint à fabulis Poëtarum. Nec naturâ fieri potest, nec assentitur philosophia, spiritus corpore nudatos, amore feminarum capi, aut ex eis generare potuisse. Habet enim fontem suum, & inferiores ortus, cupiditates: si delicti causa, desit effectus. Vbi non sunt membra genitalia, non est amor coeundi. Vbi nō est cibus & potus, non est sperma. Vbi non fuit querenda successio & propagatio, non adhibuit natura cupiditatem generandi. Sicut spiritus nudi sitire aut esurire non possunt, sic Venereis libidine nequeunt inflammari. Absurdum quoque, duo esse genera dæmonum: tum ipsos angelos lapsos in concupiscentiam, tum animas Gigantum. Fuerunt enim Gigantes homines, nec ex hominibus faciendi sunt demones: nec casus eorum fuit, quod exarserint in amorem. Erunt igitur fabulosi dæmones, tam quos libido rapuisset, quam generati ex eis. Tales erunt, quales Hæctor, Achilles, Æneas, Hercules, ex hominibus & dijs nati, apud Poëtas. Hæc Augustinus Steuchus: à cuius sententia rationibus ac ueritate comprobata, quam uis Lactantius cō ueritate discrepet, in uniuersali tamen de gentiliū dijs, dicitur nō discedit. Sic enim argumentatur: Quid est autem tam remotum à Deo, quam id opus quod ipse ad propagandam sobolem mortalibus tribuit, & quod sine substantia corporali nullum potest esse? Dij ergo si sunt immortales & æterni, quid opus est altero sexu? nimirum ut generetur. Ipsa progenie quid opus est? cū successione nō egeant, qui futuri sunt semper. Poterat hic argumentum Lucretij addere, quod e-go ualidissimum existimo:

Cur dæmon
coire nequit.

Spiritus car-
nem & ossa
non habet.
Luc. 24.

Lib. 1. de in-
sit relig. c. 8.
Deos ac dæ-
mones nō es-
sere.

Lib. 1.

— Si nūmīnā nasci

Credimus, haud quenquā fas est cepisse deorū. Sequitur apud Lactantium: Ut habeat uel ministros, uel in quos ipse possit dominari. Quid igitur opus est sexu fœmineo, quum Deus, qui est omnipotens, ut uocatur, sine usu & opera fœminæ possit filios procreare? Nam si quibusdā minutis animalibus id præstitit, ut sibi è folijs natus, è suauibus herbis ore legant: cur existimet aliquis, ipsum Deum, nisi ex permittione sexus alterius, non posse generare? Illos igitur quos imperiti & insipientes tanquam deos & nuncupāt & adorant, nemo est tam inconsideratus, qui non intelligat fuisse mortales. At Kimhi hic dicit: Omni rei quam Scriptura uult magnificare, subiicitur nomen אל sicut & in Propheta legimus עיר עיר לאלהים גרלה גרלה ciuitas magna Deo, id est, ciuitas magnificentissima. Aben Ezra intelligit per filios Dei, homines Deū agnoscentes. Chrysostomus hic locū explicans, docere uidetur, quod non solum absurdum est, sed etiam impossibile, ut improbi angeli cum fœminis coitum exercent, sic iniquis: Dementia plenum est dicere angelos deiectos è cælo, ut cū mulieribus rem habeant, & quod incorporea illa natura corporibus copuletur. Neq; enim possibile est, incorpoream naturam illam habere unquam concupiscentiam. Et paulo pōst: Valde insanus esset, qui comprobaret talia uerba dementiæ plena, quod incorporea & spiritua- lis natura, corporis complexum ferat. Cornelius Agrippa in eo libro, quem aduersus Lamiarum inquisitores inscriptū emisit, hanc Chrysostomi sententiam detorquet in illos, qui maleficas mulieres, quod se rem Venereā cum dæmonibus peregisse, falsæ sint, insectantur & puniūt: quam quidem rem ipse, & certè meritò, irridet ceu fabulo-

Famil. 11.
in Genes.

bulosam, & à somnijs ac imaginationibus delirantiū anicularum enatam: quæ quum sepe dormientes per somnia decipiantur, & interdum quoque uigilantes ex uehementis libidinis imaginatione illudantur, tamen arbitrantur ea uerè sibi contigisse, quæ sola imaginatione sunt peracta. Sunt inter ueteres & alij Chrysofomo astipulati, inter quos præcipuus Ioānes Cassianus Chrysofomi discipulus, in cuius lib. 2. Collat. ca. 8. hæc legitur: Nullo modo credendum est, spirituales naturas coire cum fœminis naturaliter posse: quoniam si hoc aliquando fecundum literam fieri potuisset, quomodo nunc quoque; uel frequenter, uel raro id ipsum euenire non contingeret, & absque semine uel coitu uiri aliquos nasci? similiter de mulieribus conceptum dæmonum cerneremus. Consimilem habet uim id quod Philostrius Brixienfis episcopus cap. 108. sui Catalogi aduersus hereses in hunc modum refert: Alia est hæresis, quæ de gigantibus asserit, quòd angeli semilcuerint cū fœminis ante diluuium, & inde natos esse gigantes. Sed si quis putauerit angelos ita peccasse transformatos in carne, & in ea remansisse, aut ita factos carnales crediderit, is uiolenta ratione decernit historiam: sicuti & paganorum & poetarum mendacia asserunt, deos deasq; transformatas nefanda coniugia commisisse. Quod si factum est aliquando, & nunc fieri, non erit ambiguum: quod autem non factum est aliquando, nec modò fieri manifestum est. Neq; ab his abhorrent, quæ Cyrillus Alexandriæ episcopus in eandem ferè sententiam disseruit lib. 2. Allegoriarum in Pentateuchum. His accedit auctoritas Concilij Ancyranij, detestantis insanam opinionem quarūdam ueneficarū mulierum, asserentium se noctu per lon-

ga terrarum spacia ab improbis spiritibus deduci, ubi cum dæmonibus indulgent uarijs uoluptatibus, epulis & libidinibus, &c.

SEMIDEOS, VT ALIOS mortales, fuisse natos: nec hominem, nec perfectum animal absque coitu & semine maris ac fœminæ, nasci aut concipi.

Caput XXII.

10 **E**X superioribus apparet, quàm absurda sit ac profrus indigna Christiano, Fulgērij sentētia, qui quos Scriptura Nephilim, & Hebræorum theologia Isim appellat, eos & Heroas, & Semideos, & deos Senones dictos ait: aut quia ob meriti paupertatem cælo digni non censentur, nec terreni tamē putētur profer gratiæ uenerationē, cuiusmodi olim Priapus, Hippo, Vertumnus: aut quia diuinis uirtutibus, & in humanum genus beneficijs in hac uita præcellētis, post exitum hunc mortalem hominem in deorum beatorū choros trāslati sunt, iisdem quibus olim in hac uita beneficijs ac uirtutibus, mortalibus perpetuò prouidentes: aut quia arcano superū semine procreati sunt, quos ex deorum siue dæmonum commixtione cum hominibus genitos putant, ideoq; mediam quandam naturā sortitos, ut qui nec angeli, nec homines sint. Etenim nō apud Christianos, sed apud Ethnicos numina quædam tantum sunt terrestria, quædam cœlestia tantum, quædā media, quæ Apuleius animalia ingenio rationabilia, & animo passiuā, corpore aërea, tempore eterna dicit. Antiquitas autē Medioximos appellauit, quòd uelut intercessores Deos minores, hominum autē natura maiores esse, & diuina quædā munera nobis tanquam *uoluptati* conferre uiderentur: ut Æsculapius, Pollux, Castor, Liber, Quirinus, Atlas, & alij, quos Augustinus Steuchus nomina-

Nephilim.

Isim.

Semidei quales crediti.

Senones.

Medioximi dicitur.

y 4 uit.

Sermone.

cap. 26. q. 5.

drupedes uolucres erumpunt, quod genus animalis in postmeridianū usque diei tempus uiuit & uolat: mox descēdente sole macrescit & languet: deinde occidente, moritur, uita nō ultra unum diem protrahita: unde Ephemerum, id est diarium appellatū est. At prodigiosa hæc narrationes nō semper fidem merentur, quemadmodum nec id quod Ouidius tradit, Channē piscem ex seipsa concipere: & quod Archelaus de leporibus, utramque uim singulis inesse, ac sine mare æquē gignere: quodque Aristoteles & Alexandri milites sunt commenti, generationem murium lambendo constare, nō coitu. Hyænam quoque parere sine mare, uulgius credit, Aristoteles negat. Idem de uulturum fœmellis traditum est. Oues ex terra nasci scribit Sigismundus Baro, &c. in Moschonia, & Scythiæ histor. Superat autem omnia hæc mendacia, quod dicit Plinius, in Lusitania circa Vlyxipponem oppidum, & Tagum anemem, equas Fauonio flante obuerfas, animalem concipere spiritū, indeque partum fieri, & gigni perniciosissimum ita, sed triennium uitæ non excedere:

Ore omnes uerse in Zephyrū stant rupib. altis, 30
Exceptantque leucas auræ, & sepe sine ullis
Contingit uento grauidæ.—

Atque hæc de animalibus brutis. Quæ si ratio ipsa respicit, ac sacra Scriptura refellit, quanto minus in homine concedenda? Cōcideret enim summū nostræ si dei fundamentū, abstrusissimūque incarnationis Christi mysterium: & quod supra naturam operatē Spiritu Dei fuit effectū, id natura sibi uendicaret. Sola enim Maria uirgo & ante partum & post partū, Christū hominē & Deū sine uiro & cōcepit & peperit, ut supra demonstratū est: nec ulli unquam hoc aut tributū fuit, aut tribuetur mulieri: ne forte potentia & uoluntas di-

uina prætedatur, cū hæc mēdacia passim tradi uidemus: ueluti Platonē ex uirgine, Apollinis phætasmate oppressa natū: & Gothicas, quas Alrunas uocant, & specie & ingenio spectabiles fœminas, olim Filuniri siue Idanthresi Gothorū regis castra egressas, ac per Asiaticæ Scythiæ solitudines oberrantes, à Faunis & dæmonib. cōpressas, ac inde percreatos Hunnos fuisse. Se amore captos esse mentiuntur dæmones, ut amētes uicissim fœminas in officio artius cōstringāt, ardēter animarū perditionē deperentes. Quod autē nō ex mare, sed ex semetipsis concipiūt mulieres, ea est caro informis, inanima, quā molā nos uocamus. Ideo non animatur, quā nō est ex duob. licet quoque neminem uidisse unquam mulierem sine uiro uel molā uel eiusmodi quippiam concepisse, asserat Galenus lib. 14. de usu part. Falsissimē igitur Simō magus ex uirgine se natum iactabat, ut Deum se mentiretur: falsissimē Merlinus, dæmonis & uirginis filius habitus, ut infra dicemus: falsissimē Seruius Tullus Laris familiaris filius creditus, & reliqui omnes semidei, de quibus diximus. Nam & ipsi mortales fuerūt, & patres eorum uiri, & matres fœminæ.

COMMENTVM DE MARTINI LUTHERI ORTU DÆMONIACO.

Cap. XXIII.

IN æstate anni sexagesimi quinti supra sesquimillesimū. Episcopus in celeberrimo famosi oppidi collegio, ad eleuandam Martini Lutheri doctrinam, in concione publica hanc de eius ortu enarrauit historiā, quam ceret lepidam atque hoc loco dignam negligi minimē oportuit, ut uidentes uideant, & intelligentes intelligant. Diabolus in forma mercatoris & artificis gemmarij Vuittembergam uenit, ubi apud ciuem hospitiū excipi cupit, quod

Plato.

Arana.

Fanni.

Mola mulierum.

Plin. li. 7. ca.

15. & lib. 10.

cap. 64.

Plin. lib. 37.

cap. 37.

Plin. lib. 32.
cap. 7. lib. 8.
cap. 11. lib. 10.
cap. 65.

Plin. lib. 8.
cap. 30.
Origenes in
prim. cont.
Euaulum.

Plin. lib. 8.
cap. 42.

Virg. 1. Geor.

Nemo præter
Christum ex
uirgine natum
sine uiro se-
mine.

Esaie 7.

August. cit.
lib. cap. 9.

quod merces suas preciosas communibus hospitij credere minus aude-
ret, pro beneficio interim iustam pol-
licitus remunerationē. Cæterum ubi
hospitij filiam in amplexus muneribus,
blanditijs, alijsq; uoluptatis irri-
tamentis pellexisset, eius tandem cō-
cubitu fretus, breui euauit, nec pos-
tea apparuit usquam. Puellæ indies
magis ac magis uterus intumuit, quæ
enixura tam horrenda raraque edebat
indicia, ut fertū non legitime con-
ceptum esse, argumentis minime ob-
scuris præsumeretur. Puer a dolenscens
tātum paucō tempore in scholis pro-
mouit, ut suos cōxtaneos & commili-
tones facile uinceret, uitę tamen ratio
ne simulata. Inde ex patris instinctu
factus monachus, uim religiosę uirgi-
ni (quem admodum ab eruditjs uiris,
ijsdemq; non paucis fertur) intulit ab-
iecta cuculla. Romā uerō profectus, ut
conditionē fortiretur feliciorē, nec ex
animo res cederet, incidissetq; in san-
ctis. patris Papæ & Cardinaliū incle-
mentia, consilio inuito cum suo patre,
ut ob denegatas preces se ulciscere-
tur: ab eo consulitur (quod imperitam
plebem seductu facilem intelligeret)
ut cōmentariolo orationem explica-
ret Dominicā, quā cunctos simul Chri-
stianos nouisse oportet, ut ea ratione
sui instituti uoro potiretur. Explica-
tionem autem hanc tanto artificio &
fastu contexuit, ut non modō uulgari-
bus, sed & eruditjs pleijsque, donec
fucum animaduertent, commenda-
retur. Tragicus hic Virsus plebeiorum
hominum erga se studia uidens, lon-
gius indies grassari cepit tam ore
quā calamo contra Romanę sedis
indulgentias, & quædam eiusdem in-
stituta alia, donec redargueretur, pu-
descheret & conuinceretur: nimisque
longum foret enarrare singulari sapien-
ti fat dictum. A doctis omnibus hic

Virsus nuncupatur. Nomen eius, quem
digito commonstramus, plus satis in-
telligitur. Indignum etenim ut ille in
uerbi Domini cathedra nuncupetur.
In summa, fons est & origo uniuersę
hæreseos, in cuius extirpatione Cō-
cilium hoc sanctum tam diu inceptū,
& agitatū: nunc tandem cum utili-
tate non exigua absolutum esse, meri-
tō acceptum Deo ferimus.

Historia catholica de statu religio-
nis nostri temporis Gallicę cōscripta,
authore antano theologię docto-
re, tradit quoque probabilem esse o-
pinionem, literarū monumentis pro-
pagatam: Margaritam uidelicet Luth-
theri matrem ex diaboli coitu conce-
pisse, qui aliquoties antē cum ea fuis-
set cōgressus, quā Iohanni Luder ma-
trimoniū fœdere iungeretur.

Lutheri profectō doctrinam alijs
ueritatis machinis impugnare & con-
uellere oporteret, non eiusmodi fig-
mentis, alioqui uulgus intelliget.
Siquidem crassum nimis hoc cōmen-
tum est de tali dæmonis concubitu,
quum ex descripta eius uita omnibus
constet, natum fuisse anno 1483. die 10
Nouembris, nocte post horam unde-
cimam, Islebię sub imperio Comitum
Mansfeldensium, ex patre minime ob-
scuro Ioanne Luthero, uiro Patricio,
& huius pudica coniuge Margarita
matre: atque Martini nomen ei impo-
situm, quod dies proximus, quo per
baptismū Ecclesię initiaretur infans,
Martino sacer esset.

CVR EX DIIS AC VIRGI-
nibus homines nasci confictum sit, & qua ratio-
ne spiritus ac dij cum mulieribus coeant,
historijs aliquot docetur.
Cap. XXIIII.

Conficta autē & excogitata fue-
runt illa ab hominibus & anti-
quitis, & nostro seculo, uel per
adula-

Cur sine uir-
tute, multi-
nati singu-
lar-

adulationem, ad principum ac potentium familias illustrandas ac euehendas: uel per pudorem, ad obscuritatem generis aut natalium turpitudinem tegendam: uel per timorem, ad stupra mulierum aut adulteria celanda: sicut & felicibus aut ueteri prouerbis, sunt trimestres partus, & ut Suetonij uerbis utar, patrem Claudij Cæsaris Drusum, olim Droimum, mox Nerone prænomine, Livia quæ Augusto grauida nupsisset, intra mensem tertium peperit, fuitq; suspensa ex utriusque per adulterij consuetudinem procreatum. Statim certe uulgatus est uersus, *nois abruy fuit nâre p'p'lyua uaulia*. Vel etiam conficta fuerunt hæc per artem, ad libidinem quorundam explendam, qui plerumq; sunt aut lasciuui iuuenes, aut ociosi sacerdotes, & forma & uarietate mulierum templa frequentantium capti. Iouem hoc pacto Danaë misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum. Et Chærea consimilem iam olim luisse se lulum ait, Deū sese in hominem conuertisse, atq; per alienas regulas uenisse clanculum per impluuium, fucum factū mulieri. At quem Deum? qui templa cæli summa sonitu concurrit. Ego homuncio id

non facerem? Patebit hoc optimè ex hac elegantissima Iosephi historia. Circa Christi tempora etiam Romæ, in sacris Isis, summa turpitudinis deprehensa est. Erat Romæ Paulina; mulier nō minus prohibite mortem quam natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa, ut quæ esset in ipso ætatis flore, sed imprimis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, uiro tali coniuge dignissimo. Huius amore captus est Decius Mundus, iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fortuna quam quæ corrumpi posset muneribus, eo magis accendebatur amā-

tis insania, ita ut offerret ei pro unica nocte ducenta drachmarum millia. Ac ne sic quidem ualens eam flectere, nō ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & uitam finire inedia. Hoc eius propositum nō fefellit. Idem, libertam Mundi paternam, uarijs instructam, sed non probatis artibus: quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens, esset utam se ut potiat Paulinæ complexibus. Cumq; ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuene, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli uiam ingressa est, uidens Paulinam non capi pecunijs. Sciens porro, eam uehementer addictam Isis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus, accepta si de silentij, & quod efficacissimū est, ostentato præmio, in præsens xxv millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans ut omnibus modis adniterentur eum reddere uoti competentem. Illi auri cupidine rasti, benignè sunt polliciti: quorum natu maximus properè se ad Paulinam contulit: & admissus impetratoq; absq; arbitris colloquio, uenire se ait missum ab Anubide, capto ipsius forma, & iubete ut ad se ueniat. Illa libenti animo accepit nunciū: moxq; iactabat se, apud familiariter notas mulieres, quod dignata sit amore Anubidis: marito quoq; indicat, conditam sibi cœnam & cubile Anubidis. Id eo facilius cōcessum est, quod cognita & probata esset uiro cōiugis pudicitia. Itaq; in templum proficiscitur, & post cenam instante somni tempore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliantibus in latente ibi Mun-

Amoris nri, ac precium.

Falsa religionis usus.

Sacerdotes Isis lenocin.

Iuueni pro deo cois.

In uita Claudij Cæsaris.

Imber aureus Iouis.

Terent. in Flaccy.

Ioseph. antiq. iudic. lib. 11. cap. 4.

Paulina probita.

D. Mundi amoris impotentia.

dum incidit, totamq; eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte, priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa, congressum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoq; magnificis uerbis exaggerat. Illis nec credere libebat, rei naturam cõsiderantibus: nec mirari tamen non poterant, ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia, Mundus ad matrem forte fortunã obuius: O factũ bene Paulina, inquit, quod & ducenta illa millia mihi seruaſti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uoluntati gessisti. Nihil enim mea refert, quod Mundum contempsisti, quando quidẽ prætextu Anubidis optata uoluntate expletus sum: atq; his dictis abiit. At mulier tum primò deprehenso flagitio, uestem sibi lacerat: & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porro Imperatori totũ significat. Tiberius, postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucẽ egit: unaq; Iden, inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda mulieris pudicitia: diruroq; templo, statua Iſidis iussit mergi in Tiberim. Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse cõtentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens.

*Etiocini
pœna.*

*Ecl. lib. lib.
in cap. ac
Diorum libi
dines per sa
cerdotes exer
tantur.*

Eusebius non minus notabile refert Saturni adulterium. Sacerdos Saturni, Tyrannus nomine, quasi ex responso numinis, adorantibus in templo nobilibus quibusque & primarijs uiris, quorum sibi matrona ad libidinem placuissent, dicebat, Saturnũ præcepisse, ut uxor sua pernoctaret in templo. Tum is qui audierat, gaudens quod uxor sua dignatione numinis uocare-

tur, exornatam comptius, in super & donarijs onustam, ne uacua scilicet repudiaretur, cõiugem mittebat ad templum. In conspectu omnium conclusa intrinsecus matrona. Tyrannus clauis ianuis, & traditis clauibus, discedebat. Deinde factò silentio per occultos meatus & subterraneos aditus, intra ipsum Saturni simulacrum patulis irrepebat cauernis. Erat autẽ simulacrum illud à tergo exesum, & parieti diligẽter annexum. Ardentibusq; intra eadem luminibus, intentæ supplicantiq; mulieri uocem subitò per simulacrum æris concavi proferebat, ita ut pauore & gaudio infelix mulier trepidaret, quod dignam se tanti numinis putaret alloquio. Posteaquam uerò quæ libitum fuerat, uel ad cõsternationẽ maiorem, uel ad libidinis incitamentum disseruisset nomen impurum, arte quadam linteolis obductis, repente lumina extinguebantur uniuersa. Tum descendens, obſtupefactæ & cõsternatæ mulierculæ adulterij fucum prophanis commentationibus inferebat. Hæc cum per omnes miserorum matronas multo iam tempore gererentur, accidit quandam pudicæ mentis fœminam horruisse facinus, & attentius designantem cognouisse uocem Tyranni, ac domum regressam uiro de fraude sceleris indicalle. Ille de iniuria coniugis, immò potius sua, ardentius inflammatus, in scriptum Tyrannum ad tormenta deducit. Quo cõuictò atque confesso, cæcisq; fraudibus reuelatis, pudor omnis & dedecus Paganorum peruaserat domos, adulteris matribus, in cæstis patribus, liberis spurijs deprehensis. Hinc existimare possumus, ac dignoscere, quomodo matrona Romana fuerit à Marte compressa: cuiusmodi multa Valerius Max. & alij historici referunt. Fuit hæc fraus semper usitata sacrificis, ut

*Fucus sacer
dotum in
adulterij.*

*Sacerdotes
semper pro
hac.*

345
 hac de causa simulachra deorū, ipsos q̄;
 deos & comedere, & bibere, & coire
 fingerent. Nota est historia apud Dan-
 ielem, de sacerdotibus Bel septuagin-
 ta, qui cum ea quæ Belo proponeren-
 tur, tam constanter eum ipsum consu-
 mere affirmarent, ut sanctum Dei pro-
 phetam in discrimen uitæ adduceret,
 ostium fani regem obsignare patien-
 tes: eos tamen sub mensa occultum
 aditum habuisse, ac per eum cum ux-
 oribus & liberis ad Dei pateras exhau-
 riendas patinasq̄; euacuandas uenisse,
 ex uestigijs ille summa prudentia
 deprehendit, regi q̄; demōstrauit. Quæ
 sagacitas quān nostris etiam tempo-
 ribus utilis, atq̄; ad eō necessaria esset,
 Aureliana Necromātia docet, & Chri-
 sti diuāq̄; uirginis apud Bernates col-
 loquium monachorum arte confictū,
 de quo suprā dictum est.

DE MUTVA MALEFICARVM
 commixtionē. Cap. XXV.

Q̄ Via superiori Capite satis detex-
 imus illos deos, qui formosissimas
 quasq̄; matronas sub religionis specie
 in complexus suos sibi deposcebant olim:
 uideamus iam qui nam sint dæmones,
 à quibus maleficę subagitari se uulgō
 iactāt. Quod et si possem exemplis
 nostri temporis, nostrarumq̄; partium,
 etiam in uirginibus sanctissimæ,
 nostra opinione, pudicitiaē demonstrare:
 tamen quod odiola sint, ijs prætermis-
 sis, unum ab exteris sumemus, quo nihil
 esse potest ad uanitatem falsitatemq̄;
 demōniaci coitus probandam accommo-
 datius, nihil illustrius. Ioannes Leo
 Africanus testatur, in Africa Feslæ
 maleficas esse, quæ uideri uolūt habere
 summam cū dæmonibus familiaritatem:
 dæmones autem uel rubros uel albos
 uel nigros appellant: atque ubi alicuius
 fatum eloqui uolunt, certis odoribus
 semetipsas suffiunt, & affirmant

eum tum se recipere dæmonem, quem
 acceperunt: inde mutata uoce dæmo-
 nem in se loqui fingunt. Tum qui rei
 alicuius explorandæ gratia uenerunt,
 iam magna cum reuerentia sciscitantur
 ex illis, & tandem numerato dæ-
 moni precio discedunt. Verum qui sa-
 nioris sunt iudicij, mulieres has Sahaca-
 cat, quod Latinis Ericatrices sonat, re-
 fte appellant, quod à damnandō more
 soleant Venerem inter se exercere: di-
 cerem honestius, si possem. Si quando
 formosæ mulieres eas adeant, malefi-
 cæ earum amore non secus atq̄; adole-
 scentes puellarum accenduntur, &
 in dæmonis specie rogant, ut concu-
 bitum pro mercede patiantur. Ita fit,
 ut dum se dæmoniorum dictis paruisse
 putant, rem cum maleficis habue-
 rint. Neque desunt quæ eius rei uolup-
 tate allecēt, maleficarum cōsortium
 ambiant, & morbum fingentes, unam
 earum ad se uocent, uel miserum eō
 mittant maritum: quæ re intellecta,
 mulierem à dæmone quodam uexa-
 tam affirmat, eamq̄; ob causam nullo
 modo liberari posse, nisi se illarū ad-
 iunxerit numero. His uerbis miser il-
 le tandem uictus non modō permittit
 id, sed & maleficarum ordini sumptuo-
 sum parat conuiuium: quo absoluto,
 ad tympanorum strepitum mirum
 in modum saltare solent, deinde uox-
 rem dijs uentisq̄; committere. Repe-
 riuntur tamen, qui uel minimo nego-
 cio fustibus hunc dæmonem eijciant.
 Alij dæmonio se obfessos fingentes,
 non alio modo maleficas illas decipi-
 unt, quàm quo illorum uxores sunt
 deceptæ. Sic ars eluditur arte. At uide
 quāta interim misero diabolo fiat ini-
 iuria tam factō quàm dicto, dum & id
 illi criminis imponunt, quod nō com-
 mittit: & eam uoluptatem ipsæ sen-
 tiunt solæ, cuius illum participem esse
 se prædicant.

des suo come-
 dunt & coc-
 unt.

Daniel. 14.

Plat. lib. 5. ca.
 25. infra.

Lib. 3. cap. 28.

Li. 3. de scrip.
 Afric.

DE VANITATE SEMINIS PER
succubam & incubam translati.

Cap. XXVI.

Peculiare uerò dæmonis prius cū uiro, deinde cum muliere congressus figmentum commentantur nimis impudenter, ac argumentantur absurdè admodum pleriq; Theologi (ut Mallei maleficarum architecti, Hæricus Inſtoris & Iacobus Spreger ordinis Prædicatorum, sacræ pagine doctores & hæreticæ pestis inquisitores, eiusdem item ordinis Petrus de Palude, atque Martinus de Arles theologiæ professor, ac huius farinae alij) eundem scilicet dæmonem uiri scelerati prius succubum, effici mulieri deinde incubum: semenq; uiro antea ademptum, mulieris inde sinui in ipso actu instillari, atque hinc fœtum concipi, progigniq; quem tamen Grillandus ait non dicendum filium dæmonis, sed eius cuius erat sperma: itaque affirmare communiter Theologos, S. Thomam in tract. qq. i. parte, tit. de miraculis. q. 8. uerf. ad primum. (In Augustino uerò, quem citat, nihil eiusmodi reperi) Proinde dum ad choreas translatae sunt uxores, satanam alium dæmonē in forma succubi marito substernere, qui ad eò bene se accommodet coire uolenti, ut etiam calidissimū quenq; falleret: ut ait Thomas d. tit. q. 5. Næ id ridiculum nimis uidetur, quàm quod multis debeat confutari argumentis. Hoc solummodò dicam: illam seminis ex sanguine & spiritu humano temperiem generationi aptam in ordinatis à Deo locellis, extra propria conceptacula, 40 qualicumq; præcipuè translatione corumpi & interire: propterea quòd spiritus ac calor ille cordis toriusq; corporis nec adit, nec quantitate & qualitate iusta sit in eo temperatus. quamuis eam temperiem à dæmone confer-

uari posse nugeatur Thomas, tum propter motus celeritatem, tum fomenta adhibendo, quibus illa defenditur. Si enim hoc fieri posset, quàm fœcunda monstrorum mater tam longo tempore extitisset humanum genus, semine ex feris uel bestijs permutato, translatoq; ab incubo dæmone, & mulieris sinui infuso? En horribilem consequentiam. Hinc uides, quàm omnino non sit credendum Alberti scholiastæ, qui quasi per somnum sic scribit: Si semen emissum ad terram, poneretur ad matricem, possibile esset quòd conciperet: & sæpius contingere, quòd in balneo, ubi uir sperma emittit, muliere presentē, ipsa tanquā in coitu concipiat, quia matrix est maximè attractiua, & semē adhuc uigens, nec exhalatione impotens, atque ideo fœtum produci posse, idque experientia comprobatum esse. Nam si semen super saluiam effunditur felis, atque saluiam hanc aliquis comederet, tum ex illo semine generarentur in uiri uentre feles, per uomitum expellendi. Absurdiora hæc sunt, & mendaciora, quàm ut longiori refutatione indigeant. Idem sit responsum fœminæ habitanti in uicinia Auerrois, qui scribit eam iurejurando confirmasse, quòd infantem conceperit semine profuso à lasciuie masturbatore, & in balneo attracto: què admodum & Hebræi nugantur eodem modo natum Benzryam uirum doctissimum & sapientissimum ex filia Hieremiæ prophetæ. Eiusdem erit fidei & illud ancillæ reginæ Tanquilis Ocrisæ, quæ Tarquinio Prisco regnante, iactabat sibi repente in foco comparuisse genitale è cinere masculini sexus, seq; insidentem ibi confurxisse grauidam, & ita Seruium Tullum natum, qui regno successit. Eiusdem profectò uanitatis illud Plinij de perdicibus, licet ab Aristotore uidea-

De eodem dæmone succubo & incubo absurdum quorundam Theologorum argumentum. Fulm. 10. tract. de sortil. 7. quest. num. 13.

Lib. de Form. mat. hom. ca. 1. de Gener. embry.

Lib. Collocet. rum.

Eiusdem lib. 10. Plin. lib. 36. cap. 37.

Seruius Tullus L. 1. Plin. lib. 10. cap. 31.

Falsa de per-
diciu.

tur transcripſiſſe, ex libri 5. de historia animalium capite 5. Neque in animali alio par opus libidinis. Si cōtra mares steterint fœminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt. Hiantes aut̄ exēta lingua per id tempus æſtuant, concipiuntq; ſuperuolantium aſſatu, læpē uoce tantum audita maſculi.

DE SYLVANIS, FAUNIS, ET
Satyris. Cap. XXVII.

NEc dubium eſt, alios mihi Auguſtinum hic de incubis dæmonibus obiecturos, ita ſcribentem:

Quoniam creberima fama eſt, multiq; ſe expertos, uel ab eis qui experti eſſent (de quorum fide dubitandum non eſt) audiſſe confirmant, Syluanos & Faunos, quos uulgò Incubos uocāt, improbos læpe exiitſſe mulieribus, & earum appetiſſe ac peregiſſe concubitum: & quodam dæmones, quos Galli Duſios nuncupant, hanc aſſiduè immundiciam & tentare & eſficere, plures tales que aſſeuerant, ut hoc negare impudentiæ uideatur: nō hic temerè aliquid audeo diſſinire, utrum aliqui ſpiritus, elemento aëreo corporati (nam hoc elementum etiam cum agitur ſtabello, ſenſu corporis tactūque ſentitur) poſſint etiam pati hanc libidinem, ut quo modo poſſunt, ſentientibus fœminis miſceātur. Hæc parum aut nihil facere contra nos, intellegis, qui cum noſtris rationibus ſuprà adductis, exactius ſingula diſcuſſerit expenditq;. Quæ in ſuper ſumore acceperit ille, duntaxat recenſet, nec certi aliquid ſtatuerè audeat. & ſi demus, ſpiritus aliquos elemento aëreo corporatos eſſe: minimè tamen hinc ſequetur, ab aëreo corpore, cum eo quod contemperata quatuor elementorum permixtione conſiſtit, naturalem, uel ſimilem ei qui inter paria, tertena magis contemperatone imbuta contingit corpora, exerceat cō-

greſſum. Aërem tales ſpiritus adferūt, aërem agitant, aërem uerberant. In eiuſmodi actū præter alia commoda organa, requiritur caro & ſanguis, quibus ſpiritus carent. Reliqua itaque erunt ludibria à dæmone obiecta, confirmataq; uicioſa mulieris dementatæ phātaſia. Quare præponderet hic ratio, & ueritatis robur.

10 De Satyris illis ſalacibus, qui etiam obtruduntur, & eādē cum Syluanis & Faunis rationem habent, an quoq; ueri fuerint dæmones, quid in Atticis ſcripſerit Pauſanias, breuiter adijciā. Equidem (ait) de Satyris quinam ſint, ut aliquid certiſſe quàm ab alijs traditum ſit cognoſcerem, ſingula ex multis ſum percūctatus. Euphemus Cattanidem, uir non ignobilis, hæc mihi recenſuit: ſe, cum in Italiā nauigaret, uentorū impetu in extremas Oceanioras delatū ubi multas eſſe inſulas deſertas, quæ ab hominibus agreſtibus incoluntur: ad illas inſulas appellere nauas noluiſſe, quoniam antea in eas appulſi, à quibus tenerentur incolis, non ignorarent: ſed tūc etiam præter eorū uoluntatem tempeſtate eò adactos. inſulas à nauitis Satyrides appellari: incolas ruſſos eſſe, & caudas non multo equinis minores, in fra clunes habere. Hos ubi primū hoſpites ſenſiſſent, eueſtigio nulla edita uoce ad nauim cucuriſſe: ac mulieribus quæ in nauī erant, manus iniectiſſe. nauas uerò pauē factos, mulierem barbaram in inſulam expoſuiſſe: in quam ſatyri irruentes, non tantū eam quæ naturā uiris expoſita eſt partem, ſed aliam quamlibet petulantiſſimè appetuiſſe.

De ſatyro quoque animali hæc ſcribit Ant. Sabellicus: Ex Athenis Sylla per Theſſaliam & Macedoniā ad mare deſcendit, mille & ducentis nauibus ex Dyrrachio Brundisium tranſmiſſurus. Proximæ eſt Dyrrachio Apollonia,

Lib. 17. de Cr.
mi. Dei, capi
te 23.
Lib. 1. quaſti-
onū ſuper Ge-
neſim, qu. 3.

Satyrides in-
ſule.
Satyriæ

Satyris-
Lib. 1. Ene-
nead. 6.

lonia, & circa hanc Nympheum. Sacer
ibi locus uirenti colle ac pratis, quæ
fontes multifariam irrigant. Hic sub
id tempus quo Sylla eò cum exercitu
uenerat, Satyrum, animal humano o-
re, atque ea forma qua pingitur, som-
no pressum, atque ita captum, loco-
rum accolæ ad Syllam uinctum perdu-
xerunt. Ibi haud una uoce interro-
gatus, quis esset, multisque uariarum
linguarum peritis ad hoc ipsum adhi-
bitis, cætum uociferatus dicitur: uoxq;
aspera ex eo profecta, inter balatum
& hinnitum media. Sylla religione ta-
ctus, datis comitibus qui eum in soli-
tudinem deducerent, missum fieri im-
perauit. Animalia etiam fuisse quæ Sa-
tyri dicerentur, scribit Hieronymus in
uita Pauli primi heremitæ: eosq; lo-
cutos esse, & rationis officia peregisse.
Refert quoque, Satyrum quempiam
Antonium quondam allocutum fuisse,
& gentilium errorem in se colèdis
animalibus damnaße: affirmatque u-
num uiuum olim productum in publi-
cum, & mox ad Constantinum prin-
cipem destinatum. His addit tamen,
diabolo facillimum esse Satyri imagi-
nem & nomen assumere. Apud Stra-
bonem inde legimus de Satyris, Sile-

Lib. 12.

nis, Bacchis & Tityris, quos (inquit)
dæmonas quosdam deorumq; mini-
stros Cytretas nuncupant.
INCVBI ILLVSIONEM INFE-
stare quandoq; probas etiam matronas, cum ri-
diculo exemplo adulterini congressus
demoniaci. Cap. X. XCVIII.

Tract. de Su-
perstit.Illusio incubi
alij quoque
multicrib. pro-
bis accidit.

NEc solum (inquit Martinus de
Arles theologus) apud malefi-
cas, sed & circa alias probas mu-
lieres accidit hæc incubi illusio. Nam
ex sacerdotis cuiusdam relatu accepi,
hoc tempore ipsi in confessione reuelatum
fuisse à quadam proba muliere
nupta, cui sæpe in somnis uidebatur,
se reuerà super iumenta equitate per

campos cum alijs: atque ita euagan-
do super aquam, coire hominem cum
ea, & intensam in actu se sentire
uoluptatem: & hoc sæpe ei accidisse
phantasticè, illusione dæmonis, mani-
festum est. Vnde Augustinus super
Genesi Illa enim quæ accidisse ut qui-
dam recordarentur, in quorundam a-
nimalium corporibus aut falsa facta
narrarentur, aut illusionibus dæmo-
num, hoc in eorum animis factum est.
Si enim contigit, ut quis in somnis fal-
laci memoria recordaretur, se aliquid
fuisse quod non fuit, aut fecisse quod
non egit: quid mirum est, si quodam
iusto Dei occulto que iudicio linantur
dæmones in cordibus hominum tale
aliquid posse? Hæc ille.

Delusorij exemplum adulterij his
20 accedat, apprimè ridiculum. Mercato-
ris cuiusdam uxor circiter sex uel se-
ptem miliaria à Vuittembergæ, Slesia
uersus, absente negotiationis causa
marito, peculiarem solet admittere
concubinam. Contigit ita que marito
peregrè agente, amalum noctu redi-
re: & post curatam cuticulam, uene-
reamq; peractam uelitationem, ut ui-
debatur, hora matutina specie picæ
30 assumpta momentò, concubinam in-
fidere promptuario, ac cõcubinæ his
uerbis ualedicere: Hic tuus fuit ama-
sius. dictoq; citius euanuisse, nec redi-
isse unquam. Quâquam Vuittembergæ
ab ecclesiaste id acceperit insignis
doctrinæ uir IOANNES LITHODIUS,
40 medicus excellentissimus, ac collega
mihi singulari necessitudine coniun-
ctus: mihi tamen nugæ sunt. Nullo er-
go modo ritè credendum esse, dixit
Calsianus, spirituales naturas cum sce-
minis carnaliter coire posse. Nam si
hoc aliquando posset fieri, quomodo
nunc uel nunquam uel rarò uiderem-
us, aliquos ex eorum concubitu de
mulieribus absque uirili femine nasci:
cum

Adulterij
congressus cum
suo diaboloIoannis Li-
thodius medi-
cus.In collat. pa-
trum.

cum præsertim constet, eas libidinum fordidus delectari admodum, quas proculdubio in semetipsas potius quam cum hominibus exercere mallent, si illud ullo modo effici posset: Nec item immerito doctissimo philosopho & medico Iulio Scaligero libet cum stomacho excipere, quæ de dæmonum coitu Psellus effutijt. Quare cum Iamblichio concludamus: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habet actionis & essentiae veritatem.

COMMIXTIONIS DIABOLICÆ signentur comprobantes historias omnes esse fabulosas.

Cap. XXXIX.

Hinc constat, cunctas quorumcumque historicorum enarrationes, commixtionis eiusmodi phantasticæ & diabolicæ signentur comprobantes, ut fabulosas, ab omni veritate excidisse, optimoque iure pessum ire: & uel ab alijs primum fuisse chartis illitas, uel ex aliorum relatu à facile credulis deinde falsò transcriptas, & ad posteritatem traductas: quarum aliquas, ne silentio eas sepelisset studio uidear, hoc loco dignabor. Hanc describit fabulam Boethius historicus. In Marrea regione, uti ex ijs qui foedissimam rem conspexerant accepimus, puella natalibus altis, forma conspicua, complurium nobilium auersata connubium, in infandam cum eadæmone incidit consuetudinem: quæ cum uterum ferret, parentum rigore coacta edere stupratorem: adulescentem mira pulchritudine frequentius secum noctu, interdum nonnunquam conuenisse: unde uenisset, quouo inde abiisset, nescire se respondit. Parentes etsi filia parum crederent, accuratius rem aduertentes, consilio quis esset, qui puellæ expugnasset pudicitiam, explorandi, cognito tertio post

die indice ancilla, stupratorem adesse, referatis foribus, accensoque tædarum ingenti numero, cubiculum ingressi, horrendum monstrum, figura supra humanam fidem terribili, in filiae amplexibus sunt conspicati. Cucurrere ocyus complures ad fœdum acciti spectaculum. Inter eos sacerdos probatæ uitæ, nec sacræ disciplinæ ignarus, cæteris aut trepidè abeuntibus, aut pauore illis terræ, quum Ioannis Euangelij initium recitare orsus, ad eum locum, Verbum caro factum est, perduxisset, malus dæmon horrendo sublato clamore, cubiculi tectum secum asportans, omni supellectili incensa abiijt. Fœmina periculo seruata, post triduum enixa est monstrum unde eaque fœdum aspectu, quale nusquam antea (ut ferunt) inter nostrates uisum: quod obstetrices ne in familia dedecus seruarietur, extructa ingenti pyra, citissime exusserunt. Huic simile admodum est, quod de Venerea Psyche uelitatione, cum formoso deo Cupidine, qui alijs uenenatus serpens, & sæuissima bestia dicebatur, scribit Apuleius: quare etiam eandem ueritatis opinionem iurè meretur.

Eiusdem fidei historiam quoque; aliã recitat idem Boethius. Anno Christianæ salutis sexto supra octogesimum, millesimum & quadringentesimum, nauigantibus è Phorthea æstuario negociationis causa in Flandriam, tanta uentorum oborta est uis, ut uelis, malo, armamentisque ruptis, & nauis fœdè inter tumentes undas iactata, certissimam mortem cuncti expectarent. Nauicularius tantam tamque insolitam æris inclementiam eo tempore demiratus (suberat enim solstitium æstiuum) quum id non fideret, sed malorum dæmonum, qui hominibus semper sunt infesti, insidijs magnis tribueret clamoribus: reddita est uox ex ima nauis

A mite.

Li. 16. de Subtilitat.
Card. Exer.
377.
Lib. de Myserijs.

Incubum dæmonis approbantes historie omnes fabulosa.

Lib. 8. histor.
Scot.

Psyche uelitatione uenera cum Cupidine.
Li. 5. de Asin. aur.

Lib. 8. hist.
Scot.

*Si uerum hoc
sit, potuit illa
incubi in som-
no pati ima-
ginarium: &
ut cautius o-
mnes illude-
rentur, eam
post à demo-
ne fuisse exci-
tatam nube-
culam, cum
sono & factu-
re cartum est.
Hoc item de
moni studio
fuit, ut illa te-
nereus in ma-
re precipita-
retur.*

mulieris se miserè incusantis, quòd in-
cubo humana sub effigie, quicum per
multos antea ctos annos habuisset cõ-
suetudinem, iam tum fuisset commi-
xta, & ab eo subacta: mari ergo cele-
stius se tradendam, ut ipsa pereunte,
quæ tanti mali imminētis causam præ-
stitisset, cæteri Dei benignitate perma-
nerent incolumes. Accedēs ad lachry-
mantem fœminam, iubente nauicula-
rio, sacerdos, eius atque cæterorum
saluti consulendi causa, crimen iam
palam fatentem, horrentem scelus ue-
hementer alto pectore suspirijs indici-
bus, pœnitentemq; facti, piè est hortat-
us, ne sibi deesset, cui certò cognosce-
ret numinis fauorem adesse, crimina
lachrymis ac animi pœnitudine dele-
ri: tantam miserētis Dei clementiam
esse erga mortales, ut altius uel in ma-
lorum profundum lapsos, respiscen-
tes nonnunquam ad maiorem longè
quàm unquam antea habuissent gra-
tiam, recipiat. Media pij sacerdotis ad-
hortatione, quum multis suspirijs affli-
cta mulier admissum facinus deplora-
ret, cunctis uisa est atra nubes è nauis
sentina profiliisse, ingentiq; sono, flama,
fumo atq; factore sese deiecisse in
mare. Sedatum est inde cœlum, paca-
rumq; mare, & negociatores cum nau-
i cunctis suis rebus saluis in optatum
portum abière.

DE MERLINO, CYGNO NA-
uiculam aurea trahente catena, cygnea turri Cli-
uensî, phantastica coniuge, & reliquis sa-
tantic concubitus exemplis.

Cap. XXX.

Idem Boëthius, constantem fuisse
famam inquit, Merlinum ex incu-
bi & nobilis Brintannici sanguinis
fœminæ concubitu genitū esse. Hinc
quilibet palam uidet, quantum hisce
miraculis apud historiographos fidei
debeat. Vrautem rerum menda-
cium collatione clarius eluceat ueri-

tas, ridicula illius supersticiosa ætatis
commēta de Merlino, uelut de cygno
quoq; illinere ex Vincentio non pige-
bit. Ab eo narratur, Vortigernum re-
gem consilio capto quid ad sui tuitio-
nem facere deberet, iussisse acciri arti-
fices, qui turrim fortissimam extrue-
rent. Sed cum eorum opera tellus ab-
sorberet, suam est regi, ut hominem
sine patre inquireret, cuius sanguine
lapides & cementū conspergerentur,
quasi eo modo stabile redderetur cem-
entum. Inuentus igitur adolefcens
Merlinus nomine, qui cum matre ad-
ducitur coram rege, quæ illum ex spi-
ritu in hominis specie conceptum esse
fateatur. Merlinus hic multa obscura re-
uelauit, & futura prædixit. Aperuit e-
nim, sub fundamento esse lacum: sub
lacu duos latère dracones, quorum
unus rubeus populum Britonum, al-
ter uerò albus Saxonum designaret:
& uter eorum in consiliū alterum su-
peraret, uaticinatus est: atque Aure-
lium Ambrosiū, deuictò Hengisto, &
combusto Vortigerno, regnaturū. Ex
Rachele item matre adhuc uirgine se-
natum fuisse iactabat mendaciter Si-
mon magus, ut Deum se mentiretur.

Ex Helinando insuper Vincentius
hæc refert: In Coloniensi diœcesi fa-
mosum & immane palatiū Rheni flu-
minis supereminet, Iuuamen nuncu-
parum: ubi pluribus olim congrega-
tis principibus, inopinatò aduenit nau-
icula, quam collo alligatam cygnus
argentea trahebat catena. Inde miles
nouus & incognitus omnibus exiijt,
cygnusq; nauem reduxit. Postea uxore-
m duxit miles, liberosq; procreauit.

Tandem in eodem palatio residēs, &
cygnū inspiciens aduentantē cum ea-
dem nauicula & catena, statim in na-
uem se recepit, nec uisus est amplius:
progenies aut eius in hūc usque diem
perhæsit. Hoc exemplo, spiritum quoq;
sic-

*Lib. 21. Hist.
cap. 30.*

*Merlini his-
toria uel fœ-
bula.*

*Clem. lib. 2.
Recog.*

*Lib. 3.
cap. 27.*

Iuuamen

*Cygnus nauis
culam argen-
tea trahens ca-
tena.*

hieri cū foeminis congressum, defenditur: & ex eo figmento in arce Cluveni (ubi & altissima turris uetusta cōspicitur, Cygnea nūcupata, in cuius fastigio cygni simulachrum uoluitur) antiquissimis tapetis in texto, originis illustrissimorum ducum Cluuenium uetustatem deducunt: quemadmodum potentissimorum regnorū & clarissimarū familiarum initia eiusmodi adornari lenocinijs solent, ut diuini aliquid ijs inesse, citius persuaderetur. At commentum ipsum arguit uera ortus huius illustrissimæ domus historia.

Ex Gaufrido Antiodoro eiusdem fidei miraculum, lib. 3. idem ille Vincentius scribit, narrans decanū quendam sacerdotum, cum sorore ducis Burgundiæ, regi Sicilia Rogerio desponsata, aliquan diu in eo regno inhabitasse, qui se rem ibi comperisse admirabilem certissimè affirmaret. iuuenem uidelicet quendam strenuum, & natandi peritum, circa noctis crepusculum lucente luna in mari balneasse, & mulierem post se natantem crinibus apprehendisse, tanquam ex socijs aliquem qui eū mergere uellet. Quā alloquens, ne uerbum quidem extorquere potuit: quare opertā pallio, domum duxit, & tandem in uxorem solenniter accepit. Incepatus aliquando à socio, quod phantasma amplexus fuisset, expauescens, gladio extracto cōiugi minitabatur, se hiliun quem ex ea susceperat interfeciturum, nisi ipsa loqueretur, suam quæ fateretur originem. Quæ, Væ (inquit) misero tibi, utilem perdis uxorem, dum me effari cogis. Tecum mansissem: ac in rem tuam esset, si iniunctum mihi silentium permisisses. Nunc autem me posthac non uidebis: & euelligid euauit. Puer autē adoleuit, & marinum cœpit frequentare balneum. Tandem die quodam coram multis puerum in eisdem flucti

bus occurrētem rapuit phantastica illa mulier. Vlricus Molitor LL. Doctor, puerum hūc dæmonem fuisse in pueri forma apparentem, & matrē succubam, dæmonium scilicet, arbitratur: militem item incubum, & Merlinum ex matre delusa dæmonis artificio suppositicium. At mihi fabulæ erunt, quibus bonas horas malè nimis seculo illo cæco impenderunt plerique, charitulisq; phantasmata pro rebus gestis ad posteritatem transfulere.

De dæmone item succuba, gratissimæ omnium formæ adolescentem infestante, memorabilem quoque ex Boethio historiam postea comperies. Hieronymus adhæc in Vitis patrum narrat, monachum quendam à dæmone in mulieris uenustissimæ formæ, ad obscenos inuitatum fuisse amplexus: qui sua inclinans membra, effectus est sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Atque ubi iam carnalem conaretur inire amplexum, illa teterrimæ uocis ulularū emittens, umbra, ut erat, tenuis & phantasma inter manus amplectētis elabatur, ipsūq; miserum cum foedissima irrisione deferit.

Magdalenam cuiusdam famulam, scribit Iacobus Rufus, nostra memoria Constantiæ fuisse compressam à dæmonio, eiq; tandem per pœnitentiam ualedixisse ex institutione ministrorum Ecclesiæ: ac postea tantos in utero sensisse cruciatus, ut in singulas ferè horas infantem se crederet enixuram: inde clauos ferreos, ligna, uitra contracta, crines, stuppam, lapides, ossa, ferrum, & huiusmodi innumera, ex matrice excreuisse. Mea autem est sententia, Magdalena phantasiam fuisse Veneræ commixtionis opinione à diabolo illusam: deinde ab eodē excitatos illos dolores, ut certius illum cum ea congressum fuisse crederetur,

Cygnea tur-
ni Cluuenis.Obscura cla-
riss. familia-
rum uicta.

Cap. 26.

20

30

40

Lib. 5. cap. 6
de Cœcept. hu-
manis.

quod tamen falsum erat. Ut deinde conceptam augeter opinionem, subiecit subdolè res illas prodigiosas, quas in matrice non fuisse (quemadmodù ea etiam quæ ore reijciuntur, in imo corpore non fuere) non est quoddam pluribus comprobem: quum eadem sit ratio. Nam quò omne semen suum simile procreet, quomodo ex femine in ea coitione fuso, tales potuerunt generari materies? Sed absurdiora sunt hæc, quàm ut fufiorem requirant confutationem: sequenti quoque Libro abundè id docebitur. Enimuerdè si in utero hæsisent, proculdubidè hic non modò læsus, sed insigniter dilaceratus fuisset, quum essent materies duræ, asperæ, inæquales, acutæ, & quidem copiosæ. Illa quoq; inspecta, modò uirum non admisisset, hymen certissimè apparuisset inuiolatus.

DE LVSIONIS VENEREAE DIABOLI historia, & causa longioris tractationis huius argumenti.

Cap. XXXI.

Delusionis huius & fallaciæ diabolicæ duo adhuc exempla adijciam, ex illustri philosopho Francisco Mirandula. Agnouit (inquit) uirum nomine Benedicium Bernam, ætatis annorum septuaginta quinque: eùdemq; sacerdotè ex his quos presbyteros uocant, qui annis plus quàm quãdraginta cum dæmone familiari sub forma femine illi associato concumbebat, in forum deducebat, alloquebatur, aded ut astates qui nihil uidebant, eum pro fatuo haberent. Vocabat autem illam Hermelinam, quasi mulier esset. Alium quoque Pinnetum (ait) nomine noui, qui ad octoginta & amplius annos peruenerat, cum dæmone alio, qui muliebri forma ei uidebatur, uocabatq; eum Florinæ nomine, plus quadraginta annis uenereas uoluptates exercuisse. Sed is, dū

*Hermelina
demon, amara
sua sacerdoti
Pinneti ama-
ra, Florinæ
demon*

hæc scriberem, uinebat: alter pœnas iam dederat, confessus arcana se in sacrificio non protulisse, consecratum uerdè munus mulierculis ad ueneficia præbuisse, pueris sanguinem exuisse, atque alia eiusmodi grauia scelera: tormentorum tamen uine iocum fuisse credas. Atque hæc aliaq; plura (illis recitatis ait Cardanus) si uellem adijcere, absurda, uiroq; tam graui profere & indigna sunt, ac uana, & ab omni ratione aliena. Primumq; ex ipsius exemplis illud confutare licet. nam iuuentulæ illæ uel uera uidebantur corpora, cum non essent: quod nò solum sensibus & naturali rationi repugnat, sed etiam Seruatoris autoritati. Si enim non solum uisus, sed etiam tactus hoc modo decipi potest, Christi dictum nihil cõcludit aduersus Thomam. Sin autem corpus fictum illis uidebatur: quod atrocius poterat esse tormentum, quàm uelut damnatum à Mezentio, cum mortuo concumbere? Horret animus, mens stupet, ubi talia cogitat. Sed uir alioqui non imprudens, & nimium quorundam Platoniorum figmentis addictus, monachorum mendacia, uulgi famam, mulierularum nenas fabellasque aureo asino dignas, sanctis philosophiæ sermonibus immiscuit. Eo igitur factum est, ut delectare potius Lectores atque allicere, quàm seridè tractare quicquã uisus sit. Sed & beatus Augustinus à tam absurdis narrationibus si abstinuisset, licet forsitan pauciores habiturus lectores, grauioris tamen uiri opinionem assequutus fuisset apud seruidos. Si ea fuit seculi labe, ut plurimi, uelut nunc de regno, sic grandioribus mendacijs decerarent: quæ ille uir sanctus pro uere accipiens, ac quasi æmulatione gentilium figmentorum, libris suis inseruit. itaque illi tantum si dei habeo, quantum fe oculus uidisse testatus est:

*De Varietat.
lib. 11. cap. 80.*

ita.

in alijs, minimè. Iam enim cõstat uniuersique, maiorem talium narrationum partem fabulosam esse. Sed unde tanta incrementa tam absurdis deliramentis, iam penè dictum est. Avaricia ipsorum quibus inquisitio talium, iusque eas puniendi permissum est: uanitas ac stulticia delinquentium, nouitatis desiderium, & ignorantia causarum euentuumq; naturalium. Hæc Cardanus. Meo tamen iudicio Benedictus sacerdos & Pinnetus à diabolo illusi fuerunt, qui mentem utriusque ita uitiarunt, in illorum phantasia illapsus, quam imagine charæ mulieris imbuunt perpetua: qua illi ualde delectati, facilius in errore induci potuere. Nam & D. Augustinus scribit, quendam tacita animi intentione, cuiusdam fœminæ imaginem expēdisse, ut rem sibi cum ea uigilans habere uideretur.

Risu sanè excipiendū, quod in hæc rem quidam, me præsentē, coram potentissimo, eodemq; prudentissimo principe narrabat, famulum scilicet diuiculo nuper rus concessisse, ut equos maturè domum è campis reduceret: atq; in agro quandā eiusdem pagi fœminam maleficij insimulatam inuenisse, supino decubitu prostratam, cui incubuisset dæmon. Ad hæc, dæmonij formam rogante principe, respondit alter: Canis nigri. Hic ludibria eiusmodi, præstigias & uulgi opinionē falsè irridens princeps: Ignorabam diabolum cani nigro similem esse, ait: alio profectò mentis acumine, quàm uulgares censere solent. Nec dubito, mulierem illam tunc temporis etiamnum in lecto decubuisse: & idolū hoc rustico à fatana fuisse obiectum ad sinistræ de ea conceptæ opinionis confirmationem.

Vberior equidem sui studiò, in fœdissimo ludibrosæ huius commixtionis negotio, ut cum omnis illa laga-

rum turba se ea uitari confiteatur, & unaquæque suum certo indigiter nomine amasium, si huic congressui nihil inesse ueritatis obtinero, promptius uniuersa illa phantasmatum demoniacorum machina collabatur, ueritas elucescat clarius, diaboli regnū eat pessum altius, & unio in populo Christiano citius renascatur, inuolatusq; conseruetur.

DE MULIERIS DÆMONIACAE

partu Lamia impurato, historia admirabilis.

Caput XXXII.

OB argumenti communionem, historiam certè ut raram, ita & admirandam de commenticio partu à dæmone adornato, hic subiungam, ut inde similia diaboli ludibria penitus innotescant, fidemq; sortiantur ipsa ueritas. Antonius Sucquetus, eques auratus, per totam Flandriā notissimus, & in aula Brabatica celebris Concilij ibi priuati consiliarius, præter tres filios legitimos superstitēs, unum reliquit nothum, qui Brugis duxerat uxorem. hæc paulò post nuptiales facces, à malo genio cœpit uexari miserè, ita ut ubicunque locorum esset, etiam corona honestarum matronarum cincta, è cœtu eriperetur, perq; cubula aut cœnacula, ubi erat, protraheretur, ac sæpenumerò conijceretur modò in hunc angulum, modò in alterum, etiã relictantibus, omniq; ui illam retinere conantibus qui huic aderant: id tamen accidit sine magna admodum lefione corporis. Persuasum omnibus erat, hoc malefica arte fieri à pellice illi inuidente maritum, cuius amore deuincta tenebatur: erat enim iuuenis forma non ineleganti. Verùm dū uarijs multisq; modis ita à maligno agitatur spiritu, cœpit gestare uterum: at nihilo minus aut leuius uexabatur. Tandem aduenit tempus quo illi partus angustia obreperent, & una tan-

briso diabolis concubitu

Antonius Sucquetus.

Causa longie tractatio de ludibrio

tum adesset: qua ablegata ut obstetricem acciret, & alias quæ in hoc officij genere operam præstare possent, uisa huic intrare pellex illa, de qua modò facta est mentio, quæ ei obstetricis officium præbuit. uerùm puerpera præ angustia in mentis concidit deliquit: ubi uerbò ad se redijt, liberatam se sensit ab onere. at puer nusquam apparebat, mirantibus id omnibus supra modum. accidit autem postridie, ut dum è somno puerpera expersiceretur, reperiret infantem iuxta se in lecto, fascijs inuolutum: cui & ubera semel atque iterùm præbuit. Atqui non ita multo post, tursus illa dormiente, à latere infans abripitur, nec postea inuentus est. Aiebāt nescio quas schedas cū magicis notis in ostij sera repertas. Hæc mihi retulit sororius, uir profectò ut nobilitate, doctrina & pietate clarissimus, sic & fide dignissimus, qui Antonio affinitate iunctus, ea à puerperæ marito, illius fratre, ac coniuge fratris, alijsque qui non rarò adfuerant, audiuit.

Cæterùm ne in hoc actu tam artificiosè instructo uelut attonitus, *ωπερ* *ωρισωπερ* agere uidear, succinctè quid hic sentiam, adijcere uolui. Quòd matrona hæc à dæmonio obsessa, maleficium se à pellice in fonte pati crederet, accreuit uexatio primùm ex abstracta Dei uoluntate permilla, machinatusque fuit diabolus grauiora imprægnationis ludibria, uterum illius spiritu expandens, ut in falsa maleficij credulitate ipsam aliosque artius postea, opinione fortus à pellice obstetricate surrepti deuinciret, & quasi ream pellicem carnifici offerret, impietatis, sententiæ iniustæ, sanguinisque innocentis sitiētissimus. Propterea eos tandem partus dolores mouere cæpit eo tempore opportuno, quo una solùm adesset femina: ut ea ablegata, libe-

rius apertiusque in forma pellicis, à cuius tanquam maleficæ conspectu matrona hæc exhorruit, obstetricis munia obire uideretur. Post lipothymiam itaque, uel animi defectum à satana (ut dolus non animaduertetur, ignorareturque non procreatum fuisse infantem) fraudulenter excitatū, à suo opere quo antea uentrem inflauit dæmò, destitit, conciditque tumor. Quum uerò puer natus esse, sed à pellice ablatu crederetur, postridie in alto somno, uel infantis reportati fascijs inuoluti, & à matre lactati simul chris suaue exhibuit milleartifex ille: aut uigili nonnihilque; ex assidua dæmonis illusione ac agitatione adhuc stupenti, imaginarium siue surreptum alicubi tantillo tempore puerum obrulit, qui & eiusdem opera momento euauit, uel ueræ matri restitutus fuit. Fabula in eum finem à diabolo fuit instituta, ut incredulitatis impiæque opinionis fluctibus objiceret matronæ, eiusdemque; ancipitis fidei consortes: & ut de pellicis corio luderetur, & cautè in sententiam sanguinariam, eamque iniquam induceretur magistratus. Tanta arte uariam pestilentemque; nouit contextere telam subdolos ille textor.

LAMIAS SOLVM DOCTOREM

habere uitiatam phantasiam, & ridiculas esse res quibus ledere creduntur.

Cap. XXXVI.

Cæterùm ut tandem hunc fabulæ actū finire occipiam, quæ admodum hæc Lamia neolongiori peregrinatione, labore aut studio, corruptæ mentis doctrinam cum Magis sceleratis conquirūt: ita nec ullos habent libros, quorum ad miniculo in sua professione instituntur promouenturque: nullas etiã præscriptas coniuurationum formulas, quas sequuntur: nullum adhuc annulo in carceratum, aut crystalli soliditate obseptum dæ-

Lamiarū do-
flor, corrupta
phantasia.

monem, in suum ministerium, uelut plerique Magi, circumferunt: corruptam uarijs imaginibus ab immundo spiritu ingestis, phantasia solummodo doctorem ueneratur & colunt: cui ut plurimum propensius confisæ, miserè decipiuntur, ac in perniciem ruunt. Nec quidem præter uulgarem morem quicquam peculiare ob in dolis crassiciem & spiritum inhabilitatem ualent: secus autem diabolus potest obtinuitatem, subtilitatem, & longum rerum usum. Et si sustinero, nusquam dictarum nobis Lamiarum mentionem in uniuersis fieri Biblijs sacris: nõ fortassis facile conuincat. Neq; etiam delusorum horum monstrorum sanationem restitutionemq; prætermisit: Dei filius in tertis, si eo tempore dira hæc sæuisset pestis.

Ridicula res,
quib. sine con-
facto, s. lade-
re posse existi-
mant uosua
femina.

Quod uerò hæc maleficium, aut, si mauius, ueneficium etiam sine cõtactu inferre posse credantur, cum aliquo eius excremento cui nocere debet maleficium, cuiusmodi est urina, stercus, sanguis, capillorum & unguium præsemina, atq; hæc generaliter includi membris canis, similibus aliquo modo his quorum in homine sunt partes aut excrementa, claudiq; osse mortui hominis, ac in illius nomine sepeliri, alia quidem in uestibulo, alia in uis crucis formam habentibus, alia in torretibus: cum bona uenia mei olim heri & præceptoris uenerandi Agrippæ, hæc merè inania esse, adeoq; ridicula, cum Cardano liberè assero, atq; satanæ instinctu in usum uocari: quasi aliquid hic possent res profus inefficaces frivoleq; . Hoc aut sit, quòd à se designatū id quod apparet malum, à demone cõstructum, uel aliàs Dei occulta uoluntate, aut naturæ uitio natum, credat nõ sanæ femina: potissimum quòd eas noua imbuti uirtute, ex inepta uel blasphemæ aliqua admurmuratio-

Agrippa he-
rus & præce-
ptor Viteri.
Lib. 18. de
Subtil.

ne, aut imprecatione maligna, falsa opinentur persuasione. Sic nuper Hammonæ iudex quidam Hæstus, narrabat se quæsiuisse è quadam celebri & famosa saga (quam tū in uinculis coëtebat, postea autem Vulcano cõsecratam) qua ratione quis Lamiarū maleficia euitare posset? Quisq; respondit illa ferid, detrita & uetustate multoq; usu cõsumpta calciamenta custodiat: quasi uerò eorū opera inferri uel etiã arceri maleficia ualeant. Cui mens ita stupet, ut has non sentiat nugas?

Res uiles aut
pharmaca in
locis semosis
sepulta nõ pos-
se nocere.

Quòd etiã res uiles, aut noxia pharmaca alicubi recondita, ex interuallo transcensa aut præterita, noxam inducere, uel ex disiuctissimo etiam spacio, ceu neruo emissa excussaq; uioenter ferri in eos quos petunt, nonnulli arbitrentur, etiã insignes & docti uiri, non mihi sit uerisimile. Si enim conge nita ueneni uirtute eiusmodi inferunt uirulentia, eam quoscūq; uel trãscendentes, uel prætereuntes ferire necesse est, quòd delectus sit experts materia ueneno sa. Secus autem experientia & res ipsa docet. Proinde si solummodo quibus malè uolūt illè uetulæ, leduntur: non ueneni halitu cõtinget noxa, sed maleficij ratione. Id porò nihil eatenus posse, iam demonstraui: si tamen nocumentum hinc subsequi uideatur, certum est ab ipso satana, ex Dei assensu, ob hominis ledèdi incredulitatem, uel etiã ut hic probetur cū lobo, id ipsum excitari. Ille est qui excæcat, mutilatq;. Interim deliræ huic anui, quæ materiam uenenosam uel qualem cunq; aliam sepelisset, id, ut dixi, quod ab ipso perpetratum est, uel aliàs contigit, ita in mentem firmiter suggerit, persuadetq; dæmon, ut à se factum esse illa credat asseratq; .

Cæterum ea diaboli ludibria ut plurimum uim suam fortiri, ut dixi, ob impiam hominum credulitatem, qua in

Ephes.:

eiufmodi potentiam dæmonis cōfentiunt, certum est. Enim uerò si serpens sub ostij limine repositus fecunditatē amoliri potuit, ut in Maleficarum mal leo legitur: cur in illis regionibus ubi serpentum numerus domos peruagatur, non omnes sterilefcunt fœminæ? Si quoq; olla in fundo putei arcis recondita, ad congressum reddere potuit impotentem quēdam Comitē, 10 ut ibidem narratur: cur nō omnes ex communi puteo aquam uſurpātes e-
 languere? At organa generationi de-

*Prima 2. par
 tis q. 1. ca. 1. 6.
 9. 10. 11. 12. 13.
 14. 17. ubi na-
 ria in hanc
 rem leguntur
 exempla mul-
 ta item ſuper
 ſtitioſa & im-
 pia per totū
 ſarja librū.*

*Diaboli delu-
 ſiones quomo-
 do inueſtigā-
 da.*

*Pluuiam nō
 poteſt excita-
 re Lamia.*

ſtinata præpedijt dæmon (id quod uariatione naturali poteſt) donec ollā ex institutione mulieris dæmoniacæ concremaſſet malè credulus Comes, tumq; deſtitit ille dæmō libenter, quōd in fallam de uetula opinionem Cōmitem reliquosq; pertraheret. Sic quoque in felium (ſi uera ſit hiftoria) ſpecie in operarium inſilire potuit dæmō, atque eodem tempore in operarij forma uerberare matronas, ut in fontes tanquam maleficij rēx, hinc tandem cum iudicij periculo & animatū pernicie, ad ſupplicium raperentur. Nec ſcopa aquæ intincta à muliere, & in aere ſparſa, pluuiā accit: ſed dæmon, ut ſuprà dixi, ex præcognita aëris conſtitutione colludens, ut illā his ludibrijs dementatā, in officio arctius detineat. Eadē ratione ſunt reliquæ eius artes, doloſæq; actiones, & inſtituta in Maleo atque alibi ſparſim enatrata, exactius diſcutienda.

QVÆ CONNATA SVNT, NON debent ad poteſtatem Lamiarum referri.

Caput XXXIIII.

*Quæ oculis
 quibusdā con-
 nata ſunt, nō
 debent ad po-
 teſtatem La-
 miarum dele-
 Eū habitam
 referri.*

SI quædam fortē in Africa ſunt uoce & lingua eſſaſciantium familiae (ut tradunt Iſgonus, Memphorus & Solinus) quæ ſi impēſius pulchras caſu laudauerint arbores, ſegreges latiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes paſtu cultuq; opi-

mos, emoriantur repente: ijs ingentam hanc eſſe proprietatē oportet, cuius cauſam poſtea addit Plinius. Hinc apud Italos, Hetruſcos poſiſſimum, multis ſeculis inolitum, adhuc perdurat hodie prouerbiū, ut ſi quando hominem impenſus laudantem aliquem audiāt, ſtatim obijciant, Di gratia non gli diate mal d'occhio: hoc eſt, precor ne oculi malū ei conciliet, uel ne uiſu lēdas. Inde & apud nos inoleuit conſuetudo (quod Ariſto. 20. ſeſt. problem. 34. teſtatur) ut aliquiſd laudatū praeſemur, ne uerba noſtra nobis obſint, ut Deus id conſeruet. Si item eiufdem generis fortē exiſtunt in Triballis & Illyrijs, ut Iſgonus adiicit, Macedoniæ uicinis, interimantq; eos diutius intueantur, iratis poſiſſimum oculis, in quibus ſingulis pupillas (authore etiam Cicerone) habeant binas, & hoc malum ſentiant puberes: aut ſi quoque inueniantur fortaſis eiufdē ſortis fœminæ in Scythia, quæ uocantur Bythiæ, teſte Apollonide: uel in Ponto genus Thibiorum, ſicut & mul- 10 ti alij eiufdem naturæ, authore Philarcho, qui eorum notas etiam prodiit, in oculo ſcilicet altero geminam pupillam, in altero equi eſſigiem: nec coſidē poſſe mergi, ne ueſte quidem degra- uatos: ſue quoq; haud diſſimile ijs genus Pharmacum in Æthiopia comperiat, ut reſert Damon, quorum ſudor talem contactis corporibus affe- 20 rat: horū cauſam priuatim reddidit Plinius, naturam in quorūdam toto corpore, in aliorū oculis uenena genuiſſe, ne quid uſquā mali exiſteret, quod in homine non eſſet. Atqui hæc rara, & quaſi miraculo priuatis quibusdā irrogata ingentiaq; (quem admodum & quibusdā contigit animalibus) nullum hic habent locum: quippe non pro delectu & arbitrio ex fœderis cū dæmone initi uirtute acquiſita, quæ hic agi-

*Gell. lib. 9.
 cap. 4.*

*Lib. 7.
 cap. 2.*

*Gell. lib. 16.
 cap. 11.*

hic agitur quæstio. Idem de Pſyllis Africæ populis Nasamonibus conterminis, & Marſis Italiæ populis (quos à Circes filio Marſo ortos ferunt) e uulg opinione, gratia ſancti Pauli celebrius, dictum uolo. Syllius lib. 8.

—ac Marſica pubes,

Et cellare manu, ex chelydris cantare ſoporem, Vipereūq; herbis bebicare et carmine dentē, etc.

Huc accenſeantur effaſcinatrices gentes Paletheoborum, Pontum incolentes, quas Plutarchus & Philarchus narrant, non puſionibus modò, quorum habitus ſit imbecillis, ſed adultis etiam, qui ſolido concretioriq; conſtant corpore, peſtilentes eſſe, & intuitu ſoloque halitu in tabem reſoluere, morboſq; perimentes accire non ſolum his qui continuò adſunt, uerùm & hoſpitibus, & qui ab earum commercio alieniſſimi ſunt. Adijciantur & Telchines Rhodi populi, qui omnia aſpectu ſuo in peius commutaſſe leguntur. Peregrina hic quoque erit, naturalis rubentium & lipporum oculorū contagio. Nec enim ullum reperiri in humani corporis fabrica organum, quod tanta ſpiritus copia ſcæteat, & ex quo eorum fulgor, unde ſpectatus oculus contagione inſicitur, uſque ad eò emicet, ut de oculi pupilla, notum eſt. Quin Auguſtus Cæſar tam lucidos traditur habuiſſe oculos, ut in quos paulò attētiſſe eos deſiſſet, hos uelut ad ſolis fulgorem oculis conuiſſe cogeret. Author quoque Suetonius eſt, Tiberium Cæſarem expergefactum, etiam in tenebris, ut ſelem, uidiſſe. Scribit adhæc Gellius, in ultima terra, cui Albanix nomen eſt, incolas

in pueritia caneſcere, & noſtu acutiſſe quàm interdū cernere, fulgore ſcilicet teneram uiuſſe aciem obtundente.

Nec eſt quòd hic cõfugiatur ad Plutarchi & Philarchi, id eſt, uaporum deſluxus, eorumq; potentiam, qua ignis in-

ſtar proxima quæq; depaſcant, diſpergantq;. Nec ingenta naphthæ uis, uaporem & ſcintillas alliciendi: aut natura proprietates occulta charadrij aui culæ, galguli Latinis dicti, regio morbo laborantibus primùm conſpectæ, croceos bilis uapores attrahendi, huc adducenda. Connata enim ea ſunt: at de quibus hic rei uerſatur cardo, ea delectu & uoluntate habere creduntur. Interim putido ſuo quandoq; halitu uetulas tenellam inſicere ætatem inter contretandū, nō inſicior: quod tamen & quilibet alius hauð difficulter fecerit, cui ex faucibus tanto ſectore exhalat putrilaginis uirus, tenuesq; ſubit & inſicit ſpiritus.

QVI PROPRIE DICENDI VENEFICI, & memorabilia ueneficiorum exempla. Cap. XXXV.

A T qui iam ad Veneficos, uel, ſi liceret, Veneficos progreſſiſſimus, quos Græci φαρμακός, φαρμακονόμος, φαρμακώνας, item φαρμακώνας, & φαρμακώνας, ſcæminas, pernicioſiſſimæ artis (quam Magiam ueneficam, ſi uoles, appellare licitum eſt) cõſcias, dicunt. Hos pharmacis uel uenenis ex quacunque materie, ſiue ex metallorum, ſiue ex ſtirpium, ſiue ex animantium uel excrementorum genere, uel ex corporibus mixtis, propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriant, periculoſos ciere morbos cum atrociffimis ſymptomatibus conſtat: ut alij in corporis extenuationem uiriumq; imbecillitatem inducatur, quibusdam iuncturarum compages diſſoluantur, cæteri uariè cruciatibus excarnificentur. nonnullos uerò diuturna torqueri ægritudine: pleriq; precipitater, quaſi uitæ ſilo mox rupto, interdū & cum intolerabilibus doloribus, uitâ præſcindendi uideas. Quàdoq; tamen ueneficorum nomine & alios maleficos comprehendi uulgò, nō ignoror.

B Horren-

hiſtor. Aſi-
thiop. lib. 3.
Plutarch.
Sympoſ. s. 12.
cap. 7. Suidæ
in diſſertione
χρῆματι.
Aſiā li. 17.
cap. 17.
Galgalus.

De ſaſtino
per oculos.
Plutarchus
Symp. s.
Gell. lib. 9.
cap. 4.

Lib. 9.
cap. 4.

Charadrij
uirtus.
Teliodor. in

*Ennesid. 4.
lib. 4.*

*Veneficia
horrenda.*

Horreda sunt quæ de Veneficis scribit Antonius Sabellicus in hæc uerba: Infamis inde annus sequutus, M. Claudio Marcello & T. Valerio Flacco (siue Poëto, ut alij scripserunt) consulibus, quum multi ex primoribus patrum simili morbo & euentu mortui essent: ancilla quædam ad Q. Fabium Maximū & Edilem Curulē uenit, causamque eius cladis prodituram se professa est, si fides sibi daretur, quòd id indicium apud dominos haud futurū esset sibi noxæ. Fabius re ad Consules delata, à Consulibus ad Senatum, fide, confensu ordinis, indici data, patefactum est muliebri fraude eam cladem accideret: multas esse quæ in uiroꝝ perniciem coquerent uenena: ac si secum eant, fore ut multæ ueneficio occupatæ deprehenderentur. Misi, qui ancillam sequerētur: hi quasdam medicamenta coquentes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uigintiꝝ numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publicè accessit, & in his Cornelia & Seruilia patriciæ gentis: quæ quum salubria esse contenderent, à confutante indice bibere iussæ, spacio ad colloquendum sumpto, inter se loquuntæ, id haurire statuūt: medicamentum in conspectu populi epoto, ad unā interiēre. Inde ad centum septuaginta eiusdē sceleris conuictæ, capitali sunt supplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquisitum, prodigij est loco habita: uelut alienatis furore mentibus, id flagitium perpetrari contigisset.

*Valer. Max.
lib. 2. cap. 26.*

In nullā antea de ueneficio inquisitū.

Venefica fuit Crescentij illius seditiosi Romani, eoꝝ; nomine ab Ottono tertio uili iumeto facie inuersa impositi, & per urbem circumuecti, tandemꝝ; ad portam suspensū uxor: quæ quum sapientia & uirtute præstantis-

simus alioqui Imperator deperijsset, illa quòd Ottono reditum in Germaniam apparante, se coniugij spe uideret excidisse, chirothecis ueneno infectis, eum necauit, anno millesimo primo, 5. Calend. Februar.

Veneno item lento sublatus est Ioannes Cimices Orientis Imperator à Basilio quodam eunucho, cui se potētia derogaturū fuerat interminatus.

Veneno adhæc ab uxore Zoe procacissimæ & intemperantissimæ libidinis fœmina, quū Paphlagonē quendam Michaelē deperiret, extinctus Romanus Argyrus Imperator Orientis, q̄ priorē antea reliquerat coniugē.

Veneficium quoque fuit, quod Casali, in urbe Salasię regionis Italiæ contigit, circiter annum Domini millesimum quingentesimum trigesimalū sextum. Coniurauerunt uiri ac femina, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat: ut quum pestis antea sauijsset, & iam cœpisset mitescere, unguentum conficerent, quo illitis portatum uestibus, inficerentur qui uictes tractarent: apparerent & pulcrè, quem uestibus clam inspergentes, noxam inferebant. Latuit aliquādiu do-

lus, sublaticque multi à coniunctis sanguine uel affinitate: data etiam ueneficis, ut ferebatur, pecunia hæreditatis ergo. Sed quum cuiusdam Neci nomine fratrem atque unicum filium enecassent, uix quæ alij quam domini ipsi domuum, aut filij perirent: simulque animaduertissent Androginam se in domos insinuare, atque eos maximè interiire, quorum ædes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitissimis tormentis interempti sunt. Falsi etiam, quòd in celebri cuiusdam Diui pompa subsellijs perunctis, uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasꝝ; in hunc usum fuisse supra uiginti ollas. Idē postea Gene-

uæ tentarunt nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios etiam Mediolani uerctes in unxisse constat: sed quæstionibus subiecti, quum nihil confiterentur, nec quisquã obijisset, dimissi sunt. Balsianus Landus scribit, Patauij monachum quendam cum alijs plerisque; identidem conspirasse, qui pestis tempore infecta linteamina in domos occulte conijciebant, ut in multos deriuaretur contagio: sumptum quoque ab his est supplicium.

In nobili familia de Petrinis Bononiæ, duo erant fratres, quorum alter maritus cum numerosa prole in eisdem ædibus commorabatur matri uiduæ: alter uerò iunior, spe consequendæ hæreditatis uniuersæ, totam familiam è medio tollere statuit, coniecto in uini dosium arsenico. Ex cuius usu cum grauib; torquerentur symptomatibus, conuocabantur medici celeberrimi, Mathæus Curtius, Ioannes Maria Bettus, & Hispanus Philippaldus: qui in ueneni suspicionem mox uenerunt, quòd iisdem cruciatibus uicinos quoque exagitati, qui forte domum ingressi, uinum illud hauserant, intellexissent. Eorum itaque consilio uas infringitur, uinoque effuso inuenitur arsenicum. Hinc curationem aggressi medici, omnes restituerunt, excepta matre uetula debili, & puero infirmo. Fuga sibi consuluit ueneficus, atque ita ueneficij author innotuit. Facinus hoc contigit anno millesimo quingentesimo tricesimo octauo, in Augusto.

Socrui adhæc gener quidã ueneficus cantharides, extractæ calsiæ mixtas, obtulit Bononię. Quã uesicę cruciamentis tam atrociter afflictam, ut etiam sanguinem largum ex uesica excreuerit, felici successu curauit D. Helidæus Paduanus Foroliuensis, clarissimus & in artis operibus exercitissimus

medicus: quemadmodũ recensuit D. IOANNES ECHTIUS, medicus Colonienfis ornatissimus, illius olim discipulus, qui tũc temporis ipsam fectabatur, & superiori quoque; curationi interfuit. Huic quoque; narrat D. Gisbertus Horstius, medicus experientissimus, Romæ quendam hydropicũ diu decubuisse, cuius uxor tandẽ sumptuum pertæsa, ueneno illum tollere decreuerat: quare bufonem in olla usti puluerem ægioto propinat, unde ille copiosum reddit lotium: hinc denuò eundem puluerẽ exhibet, ut citius illi ærumnosam sumptuosamque; uitam cum præcipite cõmutare morte. qui multo uberiore exonerata per uesicã saburra aquea, conualuit præter conuigis expectationem. nam bufonem etiam

Toxica zelotypo dedit uxor mecha marito,

Nec satis ad mortem credidit esse datum,

Miscuit argenti letalia pondera uiui,

Cogeret ut celem uis geminata necem.

Diuidat hæc si quis, faciunt discreta uenenum,
Antidotum sumet, qui sociata biber.

Ergo inter sese dum noxia pocula certant,

Cessit letalis noxa salutarẽ.

Protinus ex uacuò alui petiere recessus,

Lubrica deiectis quã uia nota cubis.

Quã pia cura deum, prodesti crudelior uxor,

Et quum fata uolunt, bina uenena iurant.

Quã sanè hic locũ quoque; suũ meretur illud Nasonis i. Metamorph.

— Non hospes ab hospite tutus,

Nõ focer à genero, fratruũ quoque; gratia rara est.

Immet exitio uir coniugis, illa mariti,

Lucida terribiles miscent aconita nouerca,

Filius ante diem patrios inquit in annos.

Venefica item erat Ioanna puella, quæ anno millesimo quingentesimo

— Venenans pro
pitati, An-
ne à Piraisi,

B 2 quin-

quingagesimo quarto, in Nouembri, nobili & pia matronæ Annæ à Virmont, dominæ in Vuell, optimè de ea merita, bis clâdestinè arsenicum propinavit. Ego ad morbi, ex prioris ueneni assumptione, curationem accersitus, post alia feliciter administrata, ius caponis simplex ab ægrota sorberi uolui. Cui denuò, ut è medio (uellè nollè) tolleretur domina, arsenicū lar-
10 gius seorsum infuderat Ioanna, quæ illi à cubiculis erat. Eo autem non satis iuri immixto, gustu & uisu maxime, ob eius copiam, ab ægrota & me deprehensum est uenenum. Necdum enim in animos antea irreperat oblati arsenici suspicio, sed uenenatum ali-
20 quid pisis ab ea comestis adhæsisse opinabamur. Inde, num destinatum gli-
ribus perimèdis puluerem alicubi oc-
clusisset ægrota, sciscitabar: qui cū al-
tero collatus, certiores nos redderet. Nec defuit successus. Hoc etenim mo-
do innotuit uenenuñ dominæ denuò
30 exhibitum: sed prius à me & puero, ue-
neficij adornati tum adhuc ignaris, gu-
statum in iusculo. Concitato autem ut-
tunque mox uomitu, & ijs quæ uene-
ni uim infringerent oblati, additoq;
antidoto, nullæ ueneni manserunt re-
liquiæ. Veneficiū confessa puella, mor-
40 ti adiudicabatur: aliorum tamè inter-
fessione ob ætatem iuuenilem, qua
uix decimumquintū attigerat annū,
uitæ beneficio rursus donata, carceri
perpetuo mancipabatur. unde post
menfes paucos effractis cæcellis, eam
liberarunt milites. Ut quilibet hoc do-
ctus exemplo, prouidè magis suis cō-
suleret rebus, flagitium hoc quàm bre-
40 uissimè commemorare libuit.

Vidi & uetulam, quæ ob leuotypiā arsenicum marito infonti cum oluscu-
lo propinarat, unde hic cum acerbis-
simis interijt cruciamentis: illa aut un-
dis publico immergebatur supplicio.

Nuper improbam uxorem marito aliquot uicibus argentum uiuum dedisse deuorandum, eumq; id sine ullo nocumento per aliu egelsisse, narrat Georgius Agricola: mulierem uerò in maleficio manifesto deprehensam, pec-
nas legibus dedisse.

Lib. 8. de No-
tura fossil.

Exactis item his annis, quum mulier uenefica Tremoniæ aliàs exhibu-
isset marito argentum uiuum, ut eum perderet, nec ex uoto negocium successisset: tandem die quodam festo, cum campanis daretur solemniter signum absoluti Missæ sacrificij, illa pre-
currit ad eedes Dorporum, mercatorū ibi celebrium, ubi ab emète maiorem solito argenti uiui quantitatem qua-
sinit mercatoris famulus, in quem finem id compararet? respondet, se in
20 medicamento quodam ad enecandos ratts & mures eo uti. Cū primū domum uenit, omne illud argentum infudit holusculo conciso coctoq; quod marito apponebat: is animaduertens nondum dissolutum nec satis permixtum Mercurium, assumpto o-
lere in forum excurrit ad Cōsules, qui-
tum (ut apud eos moris est) post celebra-
bratam Missam ante curiā moras tra-
hebant, fortè, ut fit, de republica con-
30 ferentes: ueneficij accusat uxorem, ostendens pharmacum edulio mixtū. Quo autem mortis genere comprehensa illa perierit, non satis noui.

MEMORANDA HISTORIA DE Venefico famulo carnificis, eiusdenq; malefice coniuge, quæ trium uirorum capita palam ferire uoluit. Cap. XX XVI.

HOC catalogo dignabor muliere famosam Mechteldim nomine, malicia non inferiorè quacunque uenefica, ob raritatem inauditam facinoris, in Septembri anni sexagesimiseçedū supra millesimū quingentesimum, recenter instituti ad
hunc

Femina triū
uirorum uo-
luit detru-
ere capita-

hunc modum, in oppido circa Mosam ad Brabatię limites sito, Grauiam nuncupato, loco mihi natalicio. Vt ex quinque captiuus tres eodem die supplicio ob sua flagitia afficerentur, accitur ex proxima ciuitate Geldrorum Neomagio carnifex, qui sperans eos ex magistratus decreto suspendēdos, subsequitur: mutata autem sententia, simulatque capita esse ferienda intelligeret, de imbecillitate sua apud Satrapam Steinhufium conquestus est, ante annū contracta ex ueneno ipsi clam propinato à suo famulo, ut in heri sui ministerium posset surrogari: quę solet esse in dignitatibus & præclaris officijs inuidia, ne uerò diutius procrastinaretur supplicium, se statim missurum ad coniugem pollicetur, quę suum collegam Arnhemiam uocaret, in sententię latę executionem. cum eo enim se contraxisse de opera mutus, & communi lucro, asseuerabat: quem admodum plerunq; fit, ut inter fideles artifices æquale redeat ex pacto emolumentum. Consensit præfectus, mittiturque Neomagium ad tortoris uxorem, ut euestigiò accerseretur Arnhemia publicus eiusdem officij administrator. Illa lucri cupida, aliud statuit animo, mariti scilicet defectū suis supplere uiribus: quare gladium eiusmodi postremo actui tragico destinatum, pro marito à consule impetrat, cultro- rumque fabro dextrorsum exacuendum mox defert: ipsa etenim sinistra erat. Inde hora uespertina sibi capillitium clam secari iubet, & summo mane uestes uiri induta, præter thoracem studio relictum, ut in laxiore indusio minus obseruarentur mammæ: dein de imposito capiti pileo plumis ornato, latoq; illo gladio accincta, incunctanter Grauiam properat. Quam satrapa uidens imberbem, Arnhemiensemq; ratus esse lictorem, rogabat nū

in eaiuuenili ætate trium simul truncare capita auderet: Hoc sibi committi debere, nec iam primum in illud se prodituram theatrum, quum eandem sæpius experta esset aleam, respondit, arreptis simul relictibus quibus captiuos uinciret. Ita ijs tandem productis, ut mox gladio feriendas submitteret ceruices, seorsum à coniuge & fratre Steinhufius præfectus admonetur, lictorem uideri fœminam. Hic cum uinverso comitatu ad stuporem usque confternatus, re mox cognita ex carnificis famulo, quem exacto iuramento ad ueritatis confessionem adegerat, reos custodię reddi iubet: & nisi clam hoc fœminei sexus monstrū opera satrapæ se subduxisset, ne uel ab hominum turba in aquas proximas detruderetur, uel alio qui ab alijs oppidi maliciosis fœminis trucidaretur colis, uerendum erat. Reuerfa autem Neomagium, risu apud multos celebratur, uelut tanto facinore nobilitata: maritoque mortuo, eam duxit uxorem carnifex Arnhemienfis, defuncti apud Neomagos successor. Sic ut plurimum, ob functionum communem usum, inter collegas matrimonia contrahi celebrarique solent, ne in alienas familias transferantur nobilia eiusmodi officia, nec degeneret soboles.

DE PHILTRIS, HIPPOMANES,

& reliquis amatorijs quiquillijs.

Cap. XXXVII.

HUc quoq; pertinet amatorium poculum aut pharmacum, Grecis φιλτρον nuncupatum, sensus *Philtrum* uitians, ijsq; uarias species & amores concitans furiosos. Eius meminit Luuenalis:

Hic magicos affert cantus, hic Thessala uendit Satyr. 6.

Philtro, quibus ualeant mentem uexare mariti.

Eodē referantur & Lælij uersus in Apologia i. ab Apuleio adducti:

Philtro omnia undiq; erunt,

B 3 Antipha²

Antiphates illud queritur,
Trochisculi, ungues, tenes,
Radicle, herbe, furculi,
Aureæ ilices, bichorditæ,
Hinnientium dulcedines.

In hoc item veneficij genere locum
habet hippomanes, caruncula haud
parum famosa, caricæ magnitudine,
specie orbiculata, latiuscula, colore
nigro, quæ in fronte nascentis pulli e-
quini apparet, quâ edito statim partu
mater lambendo abstergendoq; de-
uorat: & si præripiatur, animum à fœ-
tu penitus auersum habet, nec eum ad
ubera admittit. ob hoc maximam esse
uim eius ad amorem concitandum se-
runt, quando in puluerem uersa, cum
amantis sanguine propinatur in po-
culis. hinc equis innasci amoris ue-
neficium, ait Plinius. Eius mentionem

Aristotel. de
Natur. anul.
6. ca. 18. et 22.
Lib. 8. ca. 42.
Colum. lib. 6.

cap. 27.
A. Aeneid.

cap. 27.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

A. Aeneid.

Crines effusa sacerdos,
Ter centum tonat ore deos, Herebūq; Chaosq;
Ter gemināq; Hecaten, tria uirginis ora Diana:
Sparserat & latices simulatos fontis Auerni,
Falcibus & messe ad Lunam quæruntur ahenis
Pubentes herbe, nigri cum lacte ueneni.
Queritur & nascentis equi de fronte reuulsus,
Et matri præceptus amor.

Dicunt & eodem nomine uirus illud
lentum, quod ex equarum libidinis
estro stimularum pudendis defluit.
à Virgilio ita describitur:

Hinc demum hippomanes uero quod nomine di
Pastores, lentū distillat ab inguine uirus: (cunt
Hippomanes, quod sepe male legere nouerca,
Miscentes herbas, & non innoxia uerba.

Et apud Tibullum: (res,

Et quod, ubi indomitis gregibus uenus afflat amo-
Hippomanes cupide stillat ab inguine equæ.
Propertius lib. 4. in lenam quandam:
Consuluit striges nostro de sanguine, & in me
Hippomanes fœtæ semina legit equæ.
Et Ouid. lib. 1. Eleg. 8. aduersus aliam
lenam:

Sen bene quid gramen, quid torto cōcita rhōbo
Licia, quid ualeat uirus amantis equæ.

Novit Iuuenalis quoq;:

Hippomanes, carnēq; loquor, cōditūq; ueneni
Priuigno datum.

Nomē ueneno inditū *ιν πόνουρας*, quod
effrense quinx cupidini similes homi-
nibus amoris accēdat faces. Hinc, Pau-
sania & Æliano authoribus, tantam in
eō nouit uim Olympiæ Phormis Ar-
cas, quod illo æri mixto & effuso, e-
quā posuerit, abscessa cauda: huic hip-
pomanes in cluserat, fabrica non tam
accurata, ut ea falsitate tantopere ad
huius cōspectum furij excitari opor-
tuerit equos: quos tamen ita allicie-
bat, tantaq; agitabat insonantia, non tam
appetitio, imò ardentius multo in his
antē ore adhinniebant: neq; prius ab
æneo potuere depelli simulachro,
quam flagris & equifonum uolentia
abstraherentur. Est & hippomanes, ut
docet Theocritus, *πυρρόν ἰνναυρ*, id est,
planta siue herba, qua gustata equi in
furiis aguntur: unde & nomen.

Inter amatoria adhæc uenena con-
numerantur, in extrema lupi cauda pi-
lus, eiusque uirga, remora pisciculus,
felis cerebrum, & lacertæ, stello cui
stineus nomen: item os de rana uiri-
di, in formicarum acervo exesa: fini-
stri etenim ovis contactu amorem,
dextri uerò dissidium excitari tradūt.
uel ut alij referunt, à formicis obfæ ra-
næ ossa conijce in aquam, quorum ali-
qua aquæ innatât, quæ dâ subident:
hæc ligata in albo sindone, & suspen-
sa, amorem cōciliant, illis contacto ho-
mini odium paritur. Aliud experimen-
tum simile ex hirundinum pullis: Ac-
cipiūtur ij unius fœturæ aut nidî, qui
in olla conditi, in terra sepeliuntur, ut
suffocati

Amatorie
uenena.
Plin. lib. 8.
cap. 22.

fuffocati fame pereant. pōst ex effo-
fis qui hiantē rostro mortui inueniun-
tur, amor: qui occluso, concitando ser-
uiunt odio. Vtēro hyēna sinistrola-
certo quoque religato, si quis mulie-
rem inspiciat, usui hic esse etiam perhi-
betur. Componuntur ea quoque; inter-
dum ex excrementis, aut animalibus
ē putredine genitis, aut ex connata no-
bis materie, quæ tamen ut illicita me-
ritō mentem potius turbant, mutant-
que, quàm ad amandū cogant: sic men-
strui mulierum, præsertim biliosarum
& rixosarum, potus, aded bibentes ef-
fascinare inficereque, ut Lunaticos &
amētes efficiat, creditur. Habentur &
alia philtrea, à mortuorum uestibus, cā-
delis, acubus, & ijs uniuersim quæ fu-
nerum gratia parantur, sumpta. quæ
eo libētius, quod nugarum plus quàm
ueritatis habeant, nomīno: quem ad-
modum natua illa uenena, nimisque
efficacia silentio hic sepelire malui,
doctioribus medicis ex sexto Diosco-
ridis de materia medica, & reliquis
item Græcorum & Arabum, tum etiā
quorundam recentiorum libris, atque
usu quotidiano nimis cognita.

QVOD AMATORIA POCVLA,
hippomanes, & quæcunq; id genus alia, citius
furorem inducant, quàm amorem con-
ciliant. Cap. XXXVIII.

PORRÒ philtrea, hippomanes, & quæ-
cunq; id genus alia, in amore ue-
rè cōciliando parum aut nihil ua-
lere, sed furorem citius concitare, mul-
torum non ignobilium uirorū est sen-
tentia. Ouidius in lib. de Medicamine
faciei:

Sic potius nos tæget amor, quàm fortibus herbis,
Quas magis terribili subsecat arte manus.
Nec uos grammeibus, nec misto credite succo,
Nec tentate nocens uirus amanti equæ.
Nec medicæ Marsis finduntur cantibus angues,
Nec redit in fontes unda supina suos.

Idem 2 de Arte amandi:

Fallitur, Aemonis si quis decurrat a l'artere,
Datq; quod à teneri fronte reuelli equi.
Non facient ut uiuat amor Mediceis herbæ,
Mistatq; cum magicis morsa uenena sonis.

Id postea exemplis Medecæ & Cir-
ces comprobatur:

Phasias Aefonidem, Circe tenuisset Vlysssem,
Si modò seruari carmine posset amor.

Nec data profuerint pallentia philtrea puellis:
Philtrea nocent animis, uimq; furoris habent.

Hinc Eusebius Cæsariensis scribit,

Lucretium poetam amatorio poculo
in tantum furorem uersum, ut se tan-
dem propria manu interemerit. Sunt
qui arbitrantur, uxorem illius huius-
modi obtulisse poculum, & eam Lu-
cillam uocatam, ex Hieronymi testi-
monio in Rufinū, cuius hæc sunt uer-
ba: Liuiā uirum suum interfecit, quæ
nimis odit: Lucilla suum, quem ni-
mis amauit, illa spontè miscuit aco-
nitum: Lucilla decepta, furorem pro-
pinauit pro amoris poculo. De illo
quoque extat illud Politiani in Nutric.
Hic qui philtrea bibit, nimioque infans amore,
Mox seruo occubuit, sic mentem amiserat omnē.

Lucretius a-
matorio pocu-
lo intorem-
puit.

Liuiæ & Lu-
cilla uenefica.

Quid Stephano equiti Neapolita-
no acciderit, est profectò admirabile.
Hic quum poculo amatorio insanif-
set, teneretq; oppida & nonnulla re-
gia officia ab Alphonso Arragonum re-
ge tradita, fuerunt qui ab Alphonso il-
la bona postularent, absurdum esse di-
centes, à demente huiusmodi bona
posideri. Quibus rex respondit, Sibi
inhumanissimum uideri, ijs se etiam
substantiam auferre, quibus fors men-
tem & cerebrum abstulisset. Innuere
autem uidetur, calamitatem non esse
calamitati adiungendam.

Panormi-
tis, de Geth.
Alphonso.

Tradiderunt item literarum monu-
mentis Cornelius Nepos & Plutar-
chus, Lucium Lucillum Imperato-
rem amatorio quoque poculo à Calli-
sthene propinato, primū mente læ-

Callisthenes
eneficus.

*L. Lucullus
Imperator a-
matorio pocu-
lo intercipi-
tu. 11. antiq.
Iudae.
C. Caligula
potonatus
ab uxore.*

sum fuisse, deinde interemptum. Meminit & Plin. lib. 25. cap. 3. circa finem. Narrat quoque Iosephus & Suetonius, C. Caligulam à Cæsonia uxore potonatum, amatorio quidem medicamēto, sed quod in furorē uerterit. Quod commemorans Satyricus poeta, id poculum ex hippomanes apparatus fuisse ait:

— Si non

*Et furere incipias, ut auunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
Insudit.* —

Sed de hippomanes quod creditur, asserit quoque Aristoteles libro 8. de Natur. animal. capite 24. figmenta esse muliercularum & professorum carminis in cantatorij. Scribit adhæc 2. Mag. moral. mulierem quandam uiro cuiusdam poculum porrexisse amatorium, ex quo is subito decidit mortuus. Mortem etiam sæpe accelerare eiusmodi philtrea, tradit Hippol. Marsil. in d. l. eiusdem. §. adiectio, D. de sica. ubi est & tex. loquens de amatorio ueneno, sicuti & de amatorio poculo, in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. D. de pœnis. Extinctus & philtro Fridericus Austriacus Imperator anno tricesimo supra millesimum trecente simum, decimatertia Ianuarij.

Et quanquam Constantinus Imperatorum Christianorum primus, arte magica conciliari amorem sensisse uideatur, in l. ab eo edita, C. de malef. l. eorum. in illis uerbis, Aut pudicos amicos magicis artibus ad libidinem deflectisse detegunt: & Accursus in authent. quo. op. epi. & clari. §. hoc autem. in uerb. propter quædam. & Alberic. in rubr. de hæret. colum. 3. tamen D. Epiphanius Palæstinus Eleuthero-polites lib. 1. aduersus hæreses, tomo 2. in 30. sect. tradit, uanitas esse eiusmodi amatorias incantationes, quibus scilicet fœminarum castitas impe-

*Amatoria
uocationes
uansitate.*

titur, ubi nomē Christi & signaculum crucis contrā opponitur: quod non contemnēda historia cōfirmat. Quin & illa Sicilię cōstitutio, cuius initium est, Pocula amatoria, friuolum reputat & fabulosum, posse huiusmodi pocula amorem extorquere. Historiam de uirgine Deo dicata, atque magica arte à iuene ad amorem sollicitata, à

10 D. Hieronymo conscriptam in uita D. Hilarionis, lege libro 5. capite 13. ubi paucis meam uidebis adiectam sententiam. Hinc manifestū est, quas Ireneus scribit mulieres ex Marci hæresis reuerfas ad Ecclesiam, fuisse confesas, se à Marco ita circumuentas, ut in eum uehementer exarserint, nō potu amatorio attractas fuisse: sed eius doctrina, præstigijs & illusionibus potius, aut fortē ipsius forma, ut fieri solet, illectas.

Noimus, inquit Henricus Instito-
ris & Iacobus Sprenger theologiæ do-
ctores, uetula tres ordine abbates, ut
publica omnium fratrum in eo mona-
sterio etiam in hodiernum diem est
opinio, non solum philtis incantasse:
sed & interemisse, & quartum iam si-
mili modo dementasse. Nec eam pu-
der fateri palam, se fecisse & facere,
eosque à suo amore desistere nequiu-
isse, quod tantum de ipsius stercorebus
comedissent: simulque quantitatem
extenso brachio monstrat. Fate-
mur autem, quia nobis nō eratin eam
inquirēdi ulciscendique facta potestas,
illam adhuc superstitem esse. Hæc illi.
Stercora uerò fuisse spurcicium uene-
re, quam, uelut cono immersis, to-
ties erant experti in exercitata lasciu-
ietateque uetula meretricula monachi,
ut ab eius illecebris inescati, quasi fascino uel certius maleficio detēti, desistere & ad mentem redire nequie-
runt, mea profectō est sententia: hoc a-
matorium poculum, hæc brachij in-

*In Mal-man-
lesic. part. 2.
quasi. 7.
Tres ordines
abbates ama-
torio poculo
interempti.*

fiar uorata uetuli fecerit sterora. iudiciumq; esto penes eiusdem conditionis uiros, qui etiamnum quotidie simili maleficio illecti, in eadem palæstra strenuos exantlare labores fatagunt.

Virgilius quoq; circa finem Pharmaceutriæ, testatur magica carmina nihil huc facere, cum scribit:

— His ego Daphnim

Aggrediar, nihil ille Deos, nil carmina curat.

Vbi Seruius id etiam annotauit.

Propertius item libro 2. Elég. 1. huius est sententiæ, cum inquit:

Seu mihi sint tangēda nouerca pocula Phædra,

Pocula priuigno non nocitura suo.

Nam loquitur de poculis amatorijs, quibus Phædra Hippolytum priuignū in amorem illicere tentauit: at nihil ea profuere. Rectè itaq; admonet Qui dius secundo de Arte aman. hoc artis magicæ genus cauendum esse:

Sit procul omne nefas: ut ameris, amabilis esto,

Et lib. 1. de Remed. amoris:

Viderit, Aemonia si quis mala pabula terre,

Et magicas artes posse iuuare putat.

Non inconuenientem huic loco historiam subiungere placuit ex Plutarcho.

Amabat Philippus Macedonum rex puellam quandam plebeiam: facileq;

utriusq; fortuna longè dissimilis, eam regi obsequentem fecerat. Quod cum

relicisset Olympias eius uxor, id ægrè admodum tulit, præsertim quòd

ferebatur ea puella amatorijs philtris sibi Philippum conciliaffe. Ideoq; irata,

iussit clam domo extractam ad se puellam duci, eo quidem animo, ut

carcere aliquo clausam, aut in longinquas regiones trans mare relegatam,

malè haberet. Productam uerò ante se cum speciosam, uenustam, ingenio-

sam, elegantem, & omnibus modis ac numeris amabilem uidisset, χερστων

σαν, εἶπερ ἀνομιλίας, ἀὶ διαβολῆς, οὐδ' οὐ σενεῖ φάρμακον ἔχει: Valeant, inquit O-

lympias, calumniæ: tu enim in teipsa ueneficiorum uim habes. nec iam puellæ amplius, aut marito suo irata fuit. Huc facit illud Menandri apud Stobæum Florilegum cap. 65. *ἰν' ἀ-
κλιβῆ φιλτρῶν ἀγνώμων τρέπεις, τὸν μακρο-
κρατῆρ ἀνδρὸς ἄσθον γυνή*: Inest uerum

philtrum, benigni mores, quo uincere uirum solet mulier. Et profectò hæc

sunt uera amoris ueneficia. Nam si

quæ coniuges philtris alijs & amatorijs poculis utuntur, eas abominamur ac fastidimus. Quemadmodum &

Plutarchus asserit in eo libello, quem de Tüenda ualitudine scripsit: ut non

dissimili ratione consequens sit, uxores contrà uiros, qui hæc res usurpant, detestari. Et ut idem Plutar-

chus scribit in Admonitionibus conu-

bialib. sicut piscatio quæ fit medicamentis, citò quidem & facillè piscem

capit, sed eum labefactat, & mensæ minimè idoneum reddit: sic qui amatorijs artibus carminibusque coniu-

ges uoluptatis causa subigere conantur, cum attonitis dementiibusque &

labefactatis uitam agūt. Neque enim

Circem (ut subdit) ab ea potionari quicquam iuuerunt, nec ipsa ulla in re

illis abutebatur, cum suum asinorumque formam accepissent: Vlysses

uero mente præditum, & prudenter cum ipsa uersantem, incredibili amore

prosequuta est. Hæc ille. Explosis itaque philtris & magicis uanitatibus,

amorem uxorū mutuo in eas amore, in alias uerò fœminas castimonia &

quibuscunq; alijs honestis pijsque studijs comparare nitamur. Sic

lex connubialis decima quarta doctissimi clarissimiq; iuriconsulti Andreae

Tiraquelli manebit inuiolata:

Carminibus, poculis, alijsque id genus philtris magicis, quibus creditur

amor conciliari, uir & uxor penitus abstinento;

Philtra ue-
ra.

procep. con-
nubial. cap.
24.

De Legibus,
con nubial.

Sed mutuo inter se affectu, alijsque honestis rationibus, amorem prouocant, conseruanto, augento.

Quòd multa sirphilti & magici furoris communiò, nec argumētum ingratiū, hic me paulò fuisse prolixiorē, agnosco libenter.

ANIMANTIA QVOMODO

ledant uenefici. Caput

XXXIX.

Veneficia pe-
rimunt ani-
mantia.

ANimantia ad hęc pharmacis pabulo iniectis, aut alicubi sparsis ut degustentur, uel halitu attrahantur, lædunt perimuntq; uenefici. Idem uel affrictu uel applicatione prestari posse, ut minimè nego: ita meminisse oportet, quosdā studio lupi sterco clam in præsepibus condere, quod olfactu animaduerterentia pecora, uoracemq; hostem uerita, ob quandam antipathiam, miro exagitantur furore: ut maleficio ea torqueri, firmissimè credant ignari, apud ueneficij huius artifices consiliū inquirentes. Eadem ratione dicunt, caudam lupi in boum uel equorum præsepi suspensam, eos ab esu exterrere. Metu etenim ob odorem percussis, obliuiscunt sibi esurientes: quemadmodū hominibus quoq; in magnis timoribus uenire experimur.

In ducatu Wuirtembergico non procul à Tubinga, carnifex ueneficij non

ignarus, anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto in pecoribus suæ artis specimen edidit. Enim uerò quum ex pacto huic cederent morticiorum animalium coria, atq; alia quę hinc usui esse possent, hic boues, oues & porcos in pascuā ex more deductos, ueneno clam perimit, ut inde frequenti nimis pellium numero, seu item & pinguedinis in finitis ferè talētis Augusti, Vindelicorum & Argentinæ uenuntius expositis distractisq; diues breui ualerit. Proinde & suspitione obocta, ueneficij accusatur, quaestionibusq; ipsi familiaribus subditus, rem uniuersam confitetur. Dat & penas forcipibus ignitis distractus in principio Augusti. Huc ij quoq; pertinent, qui pugni culis iumentum certis locis confodiunt, retracta prius seorsum cure: ut ubi ea relapsa uulnus impressum tegitur, latèret dolus, atq; ea ratione mortuum perisse maleficio, iudicaretur. Varium itaque est ueneficij genus, quo pecus interit: estq; diuersitati industrie attendendum, ne rei loco pendat supplicium insons.

Fusus naturalia prosequi uenena, non est nostri instituti: cum huc solum spectet orationis filium, ut detegantur actiones & morbi præter naturæ legem percellentes.

LIBRI TERTII FINIS.

DE IIS

DE IIS QUI LAMIARVM

MALEFICIO AFFECTI PVNTAN-

tur. Liber IIII.

QVOTQVOT VVLGO LAMIARVM maleficio cruciari existimatur, & quorum ita leforum sacra meminere Biblia, omnes à diabolo uel exerceri, uel obsessos esse. Cap. 1.

MALEFICIO affecti dicuntur, qui uariis & insolitis plerunq; modis, præter naturam, Dei assensione, à dæmone in suis corporibus exercentur, siue homines sunt, siue iumenta: quum ille ea aliàs uel subit, uel etiam nõ intrò subit, sed uiles corporis humores exagitat & inficit, aut noxios in partes traducit principes, uel hifce uenas ductusq; naturales obstruit, uel instrumentorũ structuram luxat, uel spiritus cerebri turbat, mulifarijs quoq; imbuit formis, quos interdu quoque excitat, ut in ijs hominibus uirtus animalis se exerat potentius quàm in sanis: siue uenenata materia, siue halitu intus aut foris conspurcat, defædatq; ac id genus reliqua, quibus ex causis morbi progignuntur innumeri, graues & admirandi. Nec interim hominum substantia & facultates ab huius subtilis artificiosi que hostis maleficio immunes liberæq; permanent. Exemplum luce meridiana clarius in Iobo cernimus, cuius, diaboli studio, primum quinquaginta boui iuga & 500 asina abripiuntur, pueriq; cæduntur: secundò, ouium septem milia cū pueris igne caelitus demisso consumuntur: tertio, camelorum tria abducuntur milia, & famuli occumbunt: quarto, domus, ob procellas impetuosisimas à satana excitatas, ab imis sedibus conuulsa ruina opprimitur omnis sobo-

les. Vbi necharum calamitatum aceruo Iobũ à Dei cultu transierum agere posset, quin adhuc nomen Domini ille constantius glorificaret: demum, consentiente Deo, eum ulcere pessimo à planta pedis usque ad uerticem percutit, deformatq; tam foedè direq; satanas, ut ille in sterquilinio sedens miserabiliter, saniem testa abraderet, ad eò atroci excruciatu dolore, quo etiam mortem illi precaretur cõiunx, nec ab amicis eum uisitantibus agnosceretur. Quid aliud de eo, quàm ipsum maleficio affectum fuisse, & incantatũ in cunctis ad illum pertinentibus, quis dicet? Quæ hic intercessit dæmonis cooperaria malefica, quæ peruersa Lamia maleuolentia, quod execrabile neneficæ pharmacũ? Quibuscunq; malis rebus perficiendis satis per se potes est, & uoluntate promptissimus diabolus, si diuinæ maiestatis tantũ modo accedat permissio: cuius nutui morem gerere, uelit nolit, cogitur.

Nabuchadonozarem regem Babyloniorum furore percitum, & in delerata ab hominum cõfuetudine pulsatum, feno uescentem more bouis, figura uitiata, capillis eius in aquilarum similitudinẽ crescentibus, & unguibus eius quasi auium, mente adhæc turbata, acerbissime exagitat totum septennium diabolus.

Satanæ maleficio multis cruciabitur temporibus dæmoniacus in regione Gadarenorum: è monumentis, suo quippe domicilio egressus, nudus, ac supra modum sæuus, ad eò ut per illam uiam transire posset nemo: neq; enim catenis eum ligare poterat quisquam,

C 2 propte-

Maleficio affecti qui.

Iob. 1.
Iob maleficio affectus.

Maleficio lapsus Nabuchadonozar, Dan. 9.

Dæmoniacus apud Gadarenos maleficio correptus. Matth. 8.
Marc. 5.
Luc. 8.

propterea quòd cum sæpe compedi-
bus constringeretur, & catenis uinci-
retur, ijs ab illo discerptis, comminu-
tisq; à dæmonio in deserto agebatur.
Vociferabatur autem: Quid rei nobis
tecum est: *1 s v* fili Dei? Venisti huc ad
crucianandum nos ante tempus. Dæmo-
nes uerò rogabant, ne imperaret ut in
abyssum abirent, sed eos in porcorum
procul in monte pascentium gregem
demigrare permitteret. Christo hic
annuente, egressi in porcorum gregem
abierunt, eumq; præcipitè impetu ege-
runt in mare, ut suffocatus interierit.
Hic & porci fermè bis mille dæmonum
maleficio agitati, in suam ruunt perniciem.

*Marci. 1.**Luca 4.*

Nonne & ille què spiritus immun-
dus discerps, proiciensq; in mediū,
qui & Christi iussu exiit, nihil què no-
cuit, inter maleficio correptos suum
fortietur locum?

*Matth. 17.**Marci. 9.**Luca 9.**Maleficio la-
sus insanatus.*

Huc referatur lunaticus, qui à pue-
ro spiritum habebat mutum, quo ubi agi-
taretur, lacerabatur spumans, ac denti-
bus stridens atque arescens, quem fre-
quenter etiam in ignem coniecit spiri-
tus, & in aquas, ut eum perderet: neq;
à Christi discipulis, ob eorum incredu-
litate, expelli potuit: puerum uerò
tandem ad Christum accedente, con-
tinuò discerpebat, ut in terram prola-
psus uolueretur spumans: usque ad eò
a spiritu exeunte Christi iussu, iterum
dilaniatus, ut mortuus à multis habe-
retur: donec manu illius arrepta, à Ie-
su erigeretur.

Luca 11.

Nonne paria cum nostris, qui ma-
leficium pati creduntur, sensit mulier
quæ infirmitatis spiritum habuit, à sa-
tana alligata octo & decè annis, atque
ita contracta, ut omnino caput erigere
non posset, uinculo isto à Christo sab-
bati die soluta? Habeat & is hic locū,
cui lingua erat ligata à dæmone, ut lo-
qui nequireret, Matth. 9. itè qui cæcus &
mutus à diabolo factus fuerat, Matth. 12,

Quis nisi animi planè præfracti, infi-
cias ire audebit, si hi quos recèssui, nunc
temporis spectaretur, uno sanè ore ac-
clamaturus plerosq; omnes, hos per-
uersæ alicuius uerulæ artificio ita præ-
ter naturam uariè exagitados esse, mise-
rè demétatos, contractos, lancinatos,
distractosq;? Atqui cuius arte, dira hac
calamitate illos opprimi testatur Scri-
ptura? Dæmonis. Cuius cooperatio-
ne, aut imperio? Nullius, sed tantum-
modo propria dæmonum uoluntatis
malicia, & Dei permissione ex arcano
ipsius consilio, ut illi uel probarètur, uel
castigarètur, emendarètur. Nec us-
quam in uasto ueteris & noui Testa-
menti uolumine exèplum, ubi in affli-
gendis corporib. alicuius Lamiæ ope-
ram usurparit, aut etià requisierit satan-
còperies: nihil illic tamen prætermis-
sum esse, quod huius potentia, actio-
nes fraudesq; ostendere queat, faten-
dum est. Neq; etià alicuius opera indi-
get ueterator ille, abundè suo Marte
potens ludificare homines, eorum men-
tis & oculorum aciem perstringere, mor-
bis præter naturam cruciare, ulcerib. fe-
rire, ærem multifariè turbare. Per se
maleficia operari diabolū, in Malleo
legitur, nec in his indigere mulieris
maliciose consensu, sed & sagæ perdi-
tionè querit: unde & ipsam coopera-
ri aliquo modo cogit. Permissu tantum
illi opus est, teste Gregorio, cui uolun-
tas semper mala. Interim tamen à se
designari eiusmodi flagitia, aliosq; se-
uere torqueri, & in reb. externis felici-
cem impediri successum, & quæcun-
que alia diaboli miracula perfici, ha-
bent persuasissimum, contenturque
delusæ quædam anicula.

Eas iam dixi, diuersis de causis, à dæ-
mone ita obfisione uallatas, earum me-
tem tam grauiter fascino laesam, cere-
brū cogitatum imaginationūq; orga-
num tam raris fraudulentiisq; phantasmatis

*Secunda
Partis quarta
cap. 7.*

matibus & formis ob incredulitatem implicitū, confirmatūq; (quemadmodum in grauib. somnis, atq; etiā melancholicis uisuenire quotidie, ostēdi) ut aliud nesciant, torturisq; subiectæ fateantur sua esse facinora, quæ ipsarū saltem sunt phantasia, reuera autem fatanæ, Deo huc cōinueniente. sic aliq; crebrō à se læsorū recēsent numerum, quorū alios occæcatos, alios mutilatos, nōnullos hoc uel illo modo à se excarnificatos, falsa opinione dicunt: quo nomine non tam maleficæ, quā maleficio affectæ effascinatæq; appellari merētur. Quotquot uerō tā crudeliter & multifariis, quibuscunq; etiam conuulsionū generibus, morbis, prodigijs, uomitu & deiectione, præter naturā torqueri, hunc uel aliū imitari sonum, uocē edere, certos mēda-

DE REBUS MONSTROSIS 30
ore reiectis, quos non fuisse in corpore, multis ostenditur argumentis.

Caput II.

HVC spectat rerum mōstrosarum per os reiectio, qua præstigator ille quorundam sensus ita præstringit, ut eas ex corporis medullis eductas esse, dubitare nollent. Sunt autem panni lanei rudioris lacinia: ut plurimum, item clauī ferrei iustæ interdum magnitudinis, eorumq; fragmenta, sbulæ ferreæ & æræ, acus, aciculæ, cæque complures numero, quandoq; colligatæ, uel panno inserte, sili inuolucra. Hæc à me uisa sunt. Nonnunquam & ossa euomūtur, sub-

ligacula, atq; reliqua id genus longè absurdiora monstra: sæpius magnitudine œsophagi etiam, quoad fieri potest, in homine uiuo tenis distracti quæ naturalem diductionem exuperatā, quibus nec alius ab ore introrsum laxior patet meatus. quo uel unico irrefutabili argumento facile conuicero, ea dæmonis subtilitate uelocitateq; imperceptibili, ori ingesta, nostris ad hæc oculis uel celeritate eius uictis, uel fascino delusis, uel interiecto corpore aëreo aut aliter motis è intus uel foris uel utrinque humoribus aut spiritu caligantibus. Sic nos fallaci suo machinamento multiformiter exercet ille mille artifex.

Quum Neomagij quidam arroganter in Paschæ ferijs deglutiret ouum gallinaceum integrum, quod a naturalem œsophagi expansionē superaret, illud in eo coarctatum, residere nequit, unde quoque compressa arteria mox suffocabatur.

Si porro in lites, urgeasq; ea non ex ore solum, sed penitus è corpore reiecitæ esse: dic quaeso, quo loco antea in corpore hæserint aut delituerint, cum nullus sit corpori reliquo cū ore meatus cōmunis, excepto œsophago, præter arteriā asperā, cuius caput larynx ex tribus cōponitur cartilaginib. Eius orificium, dum respiramus, dilatatur: cum deuoramus, cōprimitur ut plurimum, nonnunquam exactè, ob quod ligamentis membranosis neruosisq; coartatur. Ea arteria solummodo spiritum purum & impurum, recrementitiumtē, efflatu inspiratūq; transmittit: aut humidum quiddā, puta sanguinem, pituitā, sanie, aut pus cūsi ex pectoratum: nihilq; grauius hanc, nisi cum uitæ naufragio, etiāsi exigua admodum materies dura hæc calu aberret, tolerare, manifestū est. Enim uerō quàm graues laterū dolores, cū sicca

Arteria
aspera.
Larynx.

Lapillus tus-
sivecius.

De Abditis
morbor. & si
mation. causis
cap. 24.

Lib. 4. ca. 16.

quadam tussicula triennio cum mor-
tis periculo prius excitari, quam ex
pectore tussi propelleretur auellanae
magnitudine lapillus, narrat Anto-
nius Beniuinius. Recitat quoq; Ale-
xander Trallianus exemplū de quo-
dam, qui longo tempore tussi uexa-
tus, non potuit, ne ualde tussiret, libe-
rari, quousq; calculum expuisset lenē,
durum & renitentem: & nisi consilio
nisu fuisset, illum similiter ijs qui ta-
be laborarent, moriturum censebat.
Id ipsum cuidā cui Duisburgēsi acci-
disse memini. Habet adhuc meus col-
lega lapillum fabae magnitudine, an-
no 1553 à se exemptum in hospitali Pi-
fano, ex sinistris pulmonibus cuiusdā
adolescētis phthysi demortui: qui iam
diu tussi uexatus, prope annos tres in-
cōperat tabe marcescere, quā tandem
interijt. Lapillus est inaequalis, asper,
non admodū grauis, pallefcens, atq;
oualis. Hac itaq; ratione strictius hoc
uas, durum cartilagineo sumq; ab illa
multa, ampla, folida, uariēq; cōforma-
ta substantia liberū esse oportere con-
stat. Hinc per *trichomyces*, cibo potuique
destinatam uiam, atque alterum oris
interiorem meatum, & uentriculo illa
rerum miracula uomitari, si imis cor-
poris partibus antea inhaeserint, neces-
sario sequetur. Eum autē strictiore de-
inde & omnino neruofum exillere,
cum primis uerō eius extremitatem,
nimirum uentriculi orificium, ideoq;
exactissimō tactus sensu praeditū esse,
ac leui flatu aut hābitu putrido facile
affici, humore etiam acri uel acido gra-
uiter pungi, tenuissimāq; cieri mala, no-
runt medici. Plerosq; enim ex flatibus
in uentriculo generatis, ex pituitosis,
aut alioqui uicinos humoribus, aut ex
cibus in uapores ab imbecilli calore
resolutis, grauissimis uideas torquei
doloribus: alios ex cōcervatis crudis
succis, uel etiam uiciosis aut acerbis in

uentriculi ore, in syncopem aut praec-
eps animi deliqui cōcidere. Quos-
dam etiam ex alimentorum prauita-
te, aut malignorum humorum quali-
cunque copia, ut à bile admodū cor-
rupta, aut à pituita salsa acri, exercit
cholera morbus: in quo uomitibus & *Cholera mor-*
deiectionibus tanto plerunq; impetu
biliosa excernuntur, ut cum humori-
bus, multis quoque exhaustis spiriti-
bus, vires affatim prosternatur, siccant
aegrotantes, ac sudent, tremor cordis
syncopēq; succedant, interdū & mors
acerbissima. His exactiore lance per-
fisculatis, collataq; granissimorū mor-
borum, symptomatumque exitiura
causa materiali, cum ingentis, durissi-
mae atque adeo acutissimae materiae,
uelut ferreae, graeae, lignae, ossae pra-
stigiola uomitione, tum etiam expul-
sione rei lineae lanæq; uentriculo &
eius sensibili apprimē orificio ita noxię,
ut suffocationem plerunq; quis uereat;
si in faucium partes exquisitū ad-
modum sensus uel pilus impegerit,
nedum acicula aut acus (quas etiam
cum periculo uitae lucta uel dispen-
dio ignoratē subinde deglutiri cerni-
mus:) uno profecto consensu, adeoq;
ore uno, ob rationis ueritatisq; robur,
hic a sterendum atque proclamādum
erit, dictam rerum ore egestarum con-
geriem, à prestigiatore subtili celeriq;
dæmonio in os solum & fauces imas,
nec ulterius impelli, uenitūsq; impin-
gi, quasi strangulationem minitatem:
acie oculorum nostrorū interim elu-
sa, uel spiritu optico turbato, uel eius
radijs obscuratis, ne prodantur presti-
giae: Sic impliciores exiguaeque fidei
homines expeditus in tuā illicite nal-
sam ueterator. Aliqui uerō affecti ita,
ab alijs infontibus, & se magis fortē
pijs, ipsiq; Christo fidelioribus, eius-
modi sibi irrogatam iniuriā, malumq;
inductum, mendaci satanae suggestio-
ne,

Orisphagus.

Orificium ue-
triculi neruo-
sum, et ualde
sensibile.

Ventriculi do-
lores.

ne, immo ipsius fastidia uoce ebuccinant: id quod meis coram accepi auribus.

Adde quod sapenúmero nihil doloris in stomacho, ante acuta, pungentis, radentisque huius substantiæ rudioris expuitione uiolentam fenserint: quum fieri nequeat, quin in ea huiusmodi rerum copia, una transfusa acta, facile alicubi inhereat, quæ suos pariat continuos postea cruciatus: quemadmodum de muliere quadam, quæ acum aeneam deglutierat, tradit Beniuenus: unde primum nihil sensit incommodi, inde cepit eam circa uentriculum urgere dolor satis acutus: quo dum indies magis magisque affligeretur, plures consuluit medicos, nihil de acu uorata, quæ memoriæ penitus exciderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde sententiæ, alij enim ab acriore humore, alij a uento inter stomachi tunicas recluso, cæteri uerò ex malo habitu excitati hoc malum putabant. Sicq; anis iam decem ex una acu, urgente dolore acerbo, miserissimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uentriculo se prodidit, prodijtque. So acum & uidisse, & mulierem curasse, addit Beniuenus.

Quid ego in huiusmodi casu haud ita pridem uiderim, obseruauerim, fecerimq; paucis subiungam in illorum gratiam, qui me operæ præctum præstisse iudicabunt. Mulier quædam honesta, nomine Helwica, infantem curatura Dufeldorpij in Martio anni sexagesimi quarti supra sesquimillesimum, aciculas ore retentas duas, unâ magnam, alterâ minorem, forte quum pueri casum uereretur, deglutijt: hærebantque eæ aliquot horis palmam latam sub larynge cū dolore pungente & multis angustijs. Ad quam tandem accessit, ut nihil cibi aut potus prius offerretur mandas, quam incur-

uo forcipe subtili, quem sine mora adferri inbebâ, num retrahi possent tentassem. Vixdum me digresso, forbituncula propinatur, qua in gula partes inferiores paululum supra uentriculi orificium illæ deprimuntur. Vbi nouo cruciatu exorto, doloreque pungituo, reuocatus, iulsi cereuitham cum butyro & pane secalino, nostratibus comsueto, crassiusque inciso, exhiberi satis copiose, atque eam decubitu erecto dormire: nox etenim erat. Sic aciculas ad uentriculi sinum impelli potuisse arbitratus sum: nec enim ita infixas uomitu has partes contrahente, altiusque eo nisu impingente, reddidit per fauces potuisse sciebam. Hoc modo hora tertia matutina panis illius pondere ad uentriculum depressæ sunt. Inde eam secundo die alui uisculis pinguibus, cereuithaq; butyrata. Decubitus tū imperabatur in dextram, uentre libero, puluinaribus suppositis femori & brachio, ut minus impediret ex uentriculo per pilorum ad intestina descenderent acus. Ante uesperam quum surgeret, eam corpus uelut in æquilibrio conseruare, nec hinc inde inlascere, ne inæquali motu alicubi in intestinorum anfractu hingerentur aciculæ, sed ut erecta citra uellam corporis inflexionem moderate inambulet uolui, quod cum excrementis conuenientius in intestina magna siderent acus. Deinde feces quas primum exoneraret, studiosè in uase conseruari iussa, eas postero mane reddidit, iisdemque in aqua dissolutis, appaauerunt aciculæ: altera uerò longa nonnihil erat incuruata. Ac licet ab his iam securâ esset, tamen grauitèr adhuc paucos dies ægrotare uidebatur, uel ex concepto metu, uel alia de causa: breui tamen restituta. Iam ad institutum.

Ad cuius assertionem quoque facit,

cit, quòd tamen mox uel paulò longius à cibo subsequatur uomitus hic ludibriosus, nihil tamen cibi uel chyli appareat mixtum: quod à me diligenti inspectione obseruatum est. Ad hæc euestigio ab eiusmodi dura, acuta, multiformique re expulsa, qua omnino uentriculum & œsophagum lancinari, radiq; si profundius quam ex oris cauo reiceretur, oportuit, innoxie quasi in ijs locis illæsi comedunt. Hoc à me non semel circiter annum quadragesimum octauum supra millesimum quingentesimum, apud Geldrorum Arnhemiam, ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quòd hominum hinc modis à dæmonio exercitorum adducebantur plastra, quorum uentriculum (in quo eas res portentosas supradictas reledisse necesse est, si ex imis corporis partibus, quòd omnium propè erat iudicium, expellebantur) quum ante & post uomitionem summa diligentia uigilantiq; studio in multorum conspectu contrectarem, ualideq; sursum ac deorsum pugno, palma & digitis uario torquerem modo, ut si quid grandioris, asperæ, acutæque materiæ in illo contineretur si nu, non amplius posset latere, sed renisu in duriorem ultrò citroque impellentem manus meæ, hinc etiam suam læsionem sensuræ, contrectationem se detegeret: uel nausea, ob non leuem certe eiusmodi palpitationem, uolenter concita reiceretur: nihil prorsus tamen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contectis putatis iniuriam sensit uentriculum. Quòd omnino fieri nequiuisset, si altius quam ex sinuoso otis hiatu prosiliisset, obiecta oculis nostris ex ore materia.

HISTORIA MEMORABILIS de puella demoniaca, quæ à Lamis cruciari dicebatur, ubi de crucis signo nonnihil agitur.

Cap. III.

PVella uerò sedecim plus minus annos nata, æa ratione à me habitata, contrectataq; post alicuius moræ intercapedinem facie obseruabatur à patre, & altero, q his eius moribus assueuerant, uomiturire: cuius os cum mox uigilaret & defixis oculis intueri studerem, eodem inspectionis momento intratam linguæ panni lanei rudioris nigri laciniã uideo: in quam digitis incunctanter iniectis, appendices prodigiosarum rerum distarum ex oris parte altiori, quòd eas in uentriculo antea nõ latuisse ostenderem (id quod paulo antè ibidè latius persuadere conatus fuerã) emulgere uolui. Frequenter enim sic propulsam antea fuisse uariè congestam simul materiem, narrabat pensatis: ostensis quoque ueritatis documentis, utpote panno rudi nigro, cui aliquot acus & aciculæ infixæ, filoq; conuolutæ adhærebant, item clauorum ferreorum uetustorum fragmentis. At quòd meis obiectum dixi oculis, atriti panni nigri lacinosum rudimentum, uix spato irrigatum erat hora etiam tertia pomeridiana, post solitum quoq; prandium: quo tempore illud crudo cibo uel chylò oblitum esse oportuit, si reddidisset uentriculum. Ut autem aliquam opinionem; qua ex stomacho id proiectum esse induceremur, relinqueret fatanas, Quam amarum hoc est, inquit mox post ablationem puella, uoce à natura prorsus aliena, puerili & subllante, à dæmone haud dubie elisa, teste Augustino: qui eius lingua diabolum uiti affirmar, cuius corpus intrauerit.

Atrox uerò paulo antè spectaculũ, mereq;

Historia admirabilis de puella demoniaca.

Lib. Quæstio nã, quæst. 31.

mereq; tragicum, aliquandiu durans
 in hac puella ediderat tortor ille, quo
 puellę os, ut profus obmutiret, arctis-
 simè constringi, manus atrociter con-
 uelli, oculos toruè intorqueri, corpus
 deniq; totum horrendo certè crucia-
 tu exagitari contuebamur: nec citra
 crucis consignationem, manus aut os
 aperiri posse, asserbat pater cum suo
 comite: à me autem, qualicumque in
 Deum fiducia contra dolosam diabo-
 li hypocrisis, absq; illius signi impres-
 sione tandem diucebantur, restitue-
 banturq;. Non quodd cruci quicquam
 derogatum uelim: sermo enim crucis
 potentia Dei est, ijs qui salutem conse-
 quuntur: hæc autem non in signo, sed
 in CHRISTI crucifixi imitatione con-
 sistit, ut nimirum ipsius uestigijs insi-
 stentes, nos ipsos abnegemus, & cru-
 cem nostram tollamus quotidie, & se-
 quamur illum. Iudæi signum querūt:
 sed Paulus prædicat Christum cruci
 affixum. Per hunc nos corroboratè
 omnia possumus. In huius nomine
 expulerunt dæmonia Apostoli. Non
 crucis signū timet diabolus, sed ipsam
 crucem, uel cruciatū aut punishmentem.
 Proinde Christo oblatrat: Venisti ad
 cruciandum nos ante tempus. Et si
 quid picturis aut statuarijs credendum
 est, nusquam cruci Christi latronum
 cruces affingi uidemus, quarum sini-
 stræ non terribilis infideat dæmon.
 Nec interim ignoro, Arabes philoso-
 phos crucem cœlestium fortitudinem
 dicere, quod eorum fortitudo per re-
 ctitudinem angulorum & radiorum
 resultaret: & stellæ maximè fortes es-
 sent, quando in figura cœli quatuor
 obtinerent cardines. Rufinus quoq;
 in Sacra historia narrat, crucem ab Æ-
 gyptijs sacerdotibus inter Sacras liti-
 ras relatum, cuius uis portendebat sa-
 lutis spem hominibus, credentibus
 CHRISTO Saluatori nostro. Hiero-

nymus Demetriadem hortatur, ut cre-
 brò signaculo crucis frontem muniat,
 ne locum in ea exterminator Ægypti
 inueniat. Et ad Eustochium, de Cu-
 stodia uirginitatis: Ad omnem (in-
 quit) actum, ad omnem incessum, ma-
 nus pingat crucem. Idem Tertullia-
 nus dixerat: Ad omnem progressum
 atque promotum, ad omnem aditum
 & exitum, ad uestitum & calceatum,
 ad lauacra, ad mensas, ad limina &
 cubilia, ad sedilia, quęcunque nos cõ-
 uersatio exercet, frontem signaculo
 terimus. Harum & aliarum huiusmo-
 di disciplinarum, si legem expostulas
 Scripturarum, nulla legis traditio ti-
 bi prætenditur: austrix consuetudo,
 cõfirmatrix, & fidei obseruatix. Cru-
 cis etiam signo dolos dæmonum pro-
 pelli, docet Athanasius. Factum quo-
 que per Marcellum episcopum Apa-
 meię, crucis signaculum in aqua cum
 fide aspergenda, ad dæmonis ex Io-
 uis templo comburendo expulsi-
 onem, qui aquæ uirtutem non tulit,
 cõmemorat historia Ecclesiastica Tri-
 part. Signum iure sigillet nemo: sed
 eius abusus omnino accusandus est,
 maximè si qui crucifixo & uiuæ in
 eum fidei debetur honor, ad crucem
 referatur. Sed ad incoẽptam histo-
 riam redeamus.

Vbi deinde curationem mali puel-
 læ dictæ promitterem, illius puerilis
 uocis sono, sibi nihil rei uelle mecum
 esse, & me astutū esse, atque, En quàm
 callidos habet oculos, respondit. Per-
 cunstante præterea me, num huius ca-
 lamitatis authorem cognosceret? ea-
 dem lasciuente pueriliter uoce respõ-
 dens, honestam (meo quidem iudicio)
 matronam eodem tempore in
 custodia detentam ob incantationis
 peractæ suspicionem infimulat: quæ
 tamen postea manumissa, domum a-
 uehebatur liberè, unà cum matre &

De Corona
militiæDe Humi-
nitate uerbi.
De hac re
quedam in
uita D. lu-
sina.Lib. 9.
cap. 14.1. Cor. 1.
Sermo crucis,
potentia Dei.1. Pet. 2.
Matth. 16.
Marc. 8.
Luca 9.1. Corin. 1.
Philip. 4.Nō crucis si-
gnum, sed ip-
sam crucem
timet dæmon.
Matth. 8.

duabus alijs mulierculis, propter maleficij crimen illis falsò intentatum, iam integrum mensem captis. Illud quoque hic silentio minimè prætereundum censui, puellam hanc, illas panni lacinias, fila, aciculas, acus uel clauos ore nunquam reieciſſe, quàm quum à dolore qualicunque, ob incredulitatem (quòd à causa naturali ex abstrusa Dei uoluntate dolor ortus, minus agnosceretur, sed imputaretur maleficæ, ac ad illicita confugeretur consilia) prius Amersfortum, proximum illius habitationis oppidum, ad sacrificum uel templi custodem (ni fallar memoria) itum esset, qui aquam (consecratam opinabantur) numismatis Snapphani precio diuendebat, qua propinata prodigiosus hic ciebatur uomitus. Ad hæc siquidem ludibria maximè Deus conuiuere solet frequenter, ubi ab ipso & naturalibus medijs, in hominum usum diuinitus ordinatis, contra manifestum Dei mandatum, fide Christiana postposita ad satanam curritur, uel eius angelos: quales hi censentur, qui huiusmodi aquam uel ex baptisterio sublatam, uel aliter impiè lustratam, aut cereæ paschalis thus, aut eiusdè religionis nomine sacratas res alias, a usu uetito nefarioq; in conceptæ de maleficio opinionis iniquæ, diaboli instinctu, confirmatione, lubricæ fidei hominibus offerunt.

OB HISTORIAE SVPERIORIS connexum, obiter huius puellæ, & reliquorum secuta sanatio post benedictionis formulam recitatam à sceminis eo nomine captis, coniungitur.

Cap. 1111.

PORRO sceminis, quarum paulo ante memini, incarceratis, ac in concilium productis, cum à Senatu Cæsareo imperaretur, ut hominibus plurifariam excruciatas, ob maleficij

suspicionem formula benedicerent præscripta, nimirum, Benedico tibi in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, in tuis bonis, sanguine & armento: eaq; imperata facerent, euestigiò sanabantur ægroti. Benedicebatur autem quilibet ab æa, quam sui tormenti genitricem, uel dæmonis aut eius ministri accusatoris Pythij, custodia quoque coerciti suggestionem putaret. Ne Lectorem interrupta historiæ series remoretur turbetq; ea hic paucis prosequar, quæ alioqui ad sequentis Libri argumentum pertinent. Hic saniciebatur ille omnium ore tritus cano: Quæ ligauit, eandem quoque soluere necesse est. Quæ uerò huius sententiæ sit absurditas, hoc colliges modo: Si Lamia est, suam habere cum caco-
20 dæmone cõmunionè & fœdus, eiusq; ope alios uariè crudelibus colligere torturis (quæ uulgi est opinio) eisdem quoque pro suo arbitrio, ab eo suo & satanæ opere, cruciatibus scilicet, soluere, ipsius dæmonis ope, qua antea ligauerat, existimatur. Serua autem est & mancipium illius, cui se pacto & stipulatione obstrinxisse creditur: ut hæc sanè nihil diuinis posse uerbis peculiariter efficere, certius fidas. quibus
30 recitatis si aliquid uirium erit donandum, per fideles Ecclesiæ ministros, piæque monetæ homines ea pronuntiata, citius suum ex Dei nutu fortientur effectum, quàm per eas quæ Dei societati ex professo renunciasse, bellumq; uelut hostes indixisse iudicantur. Quinimò quicquid diabolus ligat, id Christus, eius Apostoli ac ministri soluerunt, imò ipsum à suo opere deturbarunt. Peculiare hoc Christi fuit ministerium, cuius nomine apparuit. Necetiam ob qualemcunq; incredulitatem, satanæ uexationem inhibere, ipsum quæ fugare potuerunt discipuli: quod grauiter illis à Christo exprobratur.

Formula be-
nedictionis
uulgò in ma-
leficij curatio-
ne usurpata.

Quæ ligauit,
eandem non
soluere neces-
sario.

Unde diabolus
illudendi ner-
uus accrescit.

Deut. 18.
Leuit. 19. 20.

tur. Quid ergo in eiusmodi dæmonū uexatione & obſidio ualebūt Lamia, Beelzebub (ut creditur) obſtāt? Noſtri Canones, ratio & uſus docēt, Contrariorum eſſe medicinam. Chriſtus cum à dæmonio uexatum cæcum & mutum ſanāſſet, atque à ſcribis & phariſaïs, Beelzebub principis dæmoniorum præſidio dæmones expellere diceretur, eos confutans ait: Quomodo poteſt ſatanas ſatanā eiſcere? Et ſi regnum aduerſus ſeſe diuiſum fuerit, nō poteſt ſtare regnum illud: & ſi domus contra ſeipſam diuiſa fuerit, non poteſt ſtare domus illa: & ſi ſatanas inſurrexerit aduerſus ſemetiſum, ac diuiſus eſt, non poteſt ſtare, ſed ſinem habet. Qui nō eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.

Nec etiam ab impio ſuam gloriā, qua in ſanandis in ipſius nomine hominibus elucet, uelle prædicari Deum, his diuinus uates docet uerbis: Impio autem dicit Deus. Quare tu enarras iuſticias meas, & aſſumis teſtamentū meū per os tuum? Quomodo odio habeas diſciplinam, & uerba mea poſt te abiſcias. Os tuū addixiſti malo, & lingua tua dolum concinnat. Hinc palam eſt, eiusmodi curatione, eas incantationis aut maleficij reas eſſe non poſſe conuinci, & ſuperiorem canonem eneuem exiſtere. Elegāter hic dixit Origenes: Magi neſciunt benedicere, quia dæmones neſciunt benefacere. Quod autem ſanentur, non alia profeſſō ſit ratione, quā, quomodo hæc corpora Dei permiſſu, ob incredulitatem exercuerit diabolus, in hac ut aſſiſtos, & aſtātes, & quibus inuſitatum id malū innotuit, tum demum magiſtratum, cōfirmaret, non coactē, ſed ultrā ac ſuapte ſponte cedit: licet ſe compelli ſimulet, quod magis fallat, illaqueetq; atq; indubitatius eo modo credatur, illas mulierculas benedictionis uerba

recitantes, quanquam innocentes, eſſe tamen ſagas: & alios fide uacillantes, ſpirantesq; uindictam ſuis technis irretiat: ac ſententiæ incōſideratæ reū magiſtratum, in carnificinam inſontitiū foeminarū, & punitionem, uoracesq; flammas inuicet. Ita enim ſuarum rerum pro uiribus ſatagit, ut ab initio in ueritate non ſtetit: quicquid loquitur & agit, mendacium eſt, uel falſitatis fermento conſperſum: quomodo optima agere & loqui uidetur, homicidia ſtruit, & mōdacia architectatur, ut animas illaqueet & perdat, homicida à rerum primordijs. Deſtitit itaq; in his ægrotis à læſione, quam ipſe intulit.

DE MATERIE VARIA AC DV-
ra, Pauli Grillandi ſententia.

Cap. V.

HUc quū faciat ſingulare D. Pauli Grillandi, iuriſconſulti clariffimi, iudicium, id aſſcribendum duxi. Aliās uidi (ait) ſæpenumero, quod maleficio infecti, ubi liberationis remedium uſurparunt, frequenter ex ore euomerēt, uel per ſecceſſū exonerarent acus, capillos, ferramēta, clauos, plumas, ſulphur, lapides, & res deum tales, quas maleficio læſum uorare potuiſſe, erat impoſſibile: nō ſolum integras, ſed nec fractas, nec minutē in fruſta cōciſas. Vnde quid mirandum uidetur. Sed dic, ut quidam cenſuerunt, ſatanam ad maiorem hominum deceptionem facere diſtas apparere ſpecies extraneas in reſolutione facturæ, ut res miranda magis uideatur: quando quidem inſpicitur & cōſiderantur ea eſſe talis naturæ, formæ & qualitatē, ut impoſſibile fuerit talia potuiſſe ingredi in corpus maleficio læſi per aliquam partem naturaliter: ſed in rei ueritate nō ſunt ſpecies naturales. Et quod uerum ſit, hinc apparet, quia illa eiſciuntur per uomitum uel ſecceſſum: atq; ita inter materias il-

Tractatum
uolumine 100
de Sorlezis.

Matth. 12.
Marc. 3.
Luc. 11.
In nomine dæ-
monis nihil
honi fit.

Ab impio ſu-
am non uult
Deus prædi-
care gloriā.
1. Ioh. 4.9.

*Dura male-
ris uomitu
eiusla lique-
fit.*

las liquidas apparent à principio, cū primū ē corpore emittitur. at si seruaueris illas materies biduum aut triduum, aut dies quinque, quemadmodum ego aliās studiosē seruari feci, uidebis omnia ea liquefacta penitūs, & ipsarū formas perisse toras. Quōd si naturalia essent, profectō in sua priori siue primæua forma remanerent, nec possent per aliquos liquores aut humiditates corrumpi, maximē ferrum & lapides, propter eorum naturalem duriciem: ut manifestū est omnibus. Quidam alij dixerunt, dæmones, ut res miranda uideatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad uomitum, uel ad uētris opus, uelocissimē & inuisibiliter afferre ibi species illas siue materias, de quibus suprà, ueras & naturales, quas aliū de acceptas & attulerant. Sed nota, licet dæmon potentia sua naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inserere in uomitu & stercore maleficio agitati, uel nullus hominū aduēteret: prior tamen opinio magis mihi placet, esse scilicet apparentes species sub illis formis non naturales. & quōd hoc uerum sit, apparet ex ratione prædicta: quia communiter non durant sub illa forma, sed breui tempore in illos resoluūtur liquores, cum quibus mixtæ prodierant: uti ego frequēter uidi, & manibus proprijs contrectaui, quæ à principio (ut dixi) apparebant ueræ & naturales, & retinebant in se nescio quid duri: tamen breui tempore, ut dictum est, resoluēbantur & peribant. Hæc Grillandus. Acuum quoque, ofcium, capillorum, & id genus reliquorum reiectionem per os, technas esse, sentit Cardanus.

*Lib. 11. de Va-
guit. cap. 80.*

Alteram Grillandi sententiam magis probabilem sentio: nec enim quilibet humor in tantam cōcrescere potest duriciem, quale est ferrum aut æs:

nec siccam constituere materiem, cuiusmodi pannum laneum aut lineum experimur: nec uicueersa in liquorē resolui queunt substantiæ tales duræ & siccæ. Quōd post dies paucos humorem solum dicat conspectum, aliarum rerum formis perditis, id equidē admitto: sed humor is est, qui antea simul cum reliquis duris aridisq; quilibet fuit reiectus. has autem interea temporis à dæmone, qui in hoc ludibrium illas aduexit, oriq; inseruit, rursus fuisse sublatas, non est quōd ullus dubitet. Nec etiam panni rudioris laciniam ex puellæ ore à me extractam, in humorem postea solutam memini.

Suprà cap. 3.

HISTORIÆ DAEMONIACO-

rum, qui à Lamijis affligi credebantur. Cap. VI.

Accidisse suis temporibus nouū & admirandum morbi genus, tradit Antonius Beniuenius. Mullier sextum decimum agens annum, ab ima uentris parte dolore exortu conuellebatur manibus. Cum que in horrendum clamorem erumperet, intumescibat ilicō totus uenter, ad uterum crederes gestasse octo menses: & uoce exhausta, ubi per totū cubile hinc inde reiectans sese, & plantas interdum ceruici connectens resilliebat in pedes, iterum procidens ac exiliens, isthuc ipsū idēdēdē factitabat, quoad paulatim ad se reuerfa, quoquo modo recrearetur. Interrogata quid egisset, penitūs ignorabat. Nos uerō eiūsmodi morbi causas inquirentes, arbitratis fumus hoc malum ex matricis suffocatione, & uaporibus malis sursum elatis, ac subinde cor & cerebrum ferientibus, provenire. Sed quū medicamentis nihil promoueretur, ea ferocior facta, actoris oculis circumspiciens, tandem prorupit in uomitum, quo longiores & recuruos clauos, æneasq; acus, unā cum cera & capillis

*De Aditijs
morbi. eanlis
cap. 8.
Maleficio la-
sa mulier cla-
nos et acus no-
mit.*

*Ex ore infan-
tium et lactē
tium perfec-
ti laudem.
Pfal. 8.*

la uihorum cilia possent diduci, distra-
hi. Accedens tandem maxima natu-
filia Clatij Gertrudis, iam annum a-
gens undecimum, hortatur eum, ut a-
pud Deum uisus restitutionem exora-
ret. Ut autem pro ipso puella oraret,
eandem ille rogat. Quæ Deum implo-
rans, illius oculos inde cum magna
omnium admiratione aperit. Sæpius
adhæc illum diabolus admonuit, ne
heram multa de Deo effluentem, uel
alios audiret: à quo semel mortuo,
quemadmodum frequenter in publi-
cis audiuisset concionibus, nequiret
iuuari. Cum etiam hic aliàs ancillam
culinariam impudentius attrectaret,
atq; suo hinc nomine nuncupatus re-
dargueretur: horrenda raucaq; uoce
respondit, se nō Guilielmum, sed Beel-
zebub nominari. Putásne ergo nos te
uerituras? ait hera: cui enim nos fidi-
mus, te infinitis superat modis. Qua-
propter Clatius zelo impulsus, unde-
cimum Lucæ caput (ubi eiecti uirtute
Christi dæmonis muti, & Beelzebub
principis dæmoniorum fit mentio)
præsentē familia, attentē legit, ac in
Christi nomine satanam cedere iussit.
Tandem energumenus hic uelut in a-
nimi deliquium lapsus, sedatē tota no-
cte iacuit ad horam usq; matutinam:
qua recreatus iusculo, ad parentes a-
uehebatur sanus prius, actis hero he-
ræque gratijs, imprecatus quoque il-
lis Dei remunerationem ob passam ia-
cturam. In itinere autem loco plano
euertebantur bigæ, nihilq; postea dæ-
moniacæ uexationis sensit unquam.
Daxit interim uxorem, prolemq; su-
stulit, & adhuc superest, ac uescitur au-
ra ætherea.

EIVSDEM ARGVMENTI

hystorie. Cap. VII.

Quæstoris filius Moræ aduersa
nonnihil afflictus ualetudine,
eam credidit inductam à mu-

liercula, cui herbarum plenū corbem
in porcorū pasturam attulisset: quod
gratij actis ipsius pressisset humerū.
Vnde territus eo tempore puer, cœpit
paulatim, etiam animo deiecto, pēius
habere. Hinc trica fœminei capillitij
nigri & cinerei sicca, citra alterius ma-
teriæ admixtionem, excerni uisa est.
Tandem admiranda magis, puta se-
tas porcorum, pelli etiamnum inhæ-
rentes, ita siccas aluo deponēbat, ut
papyro conseruarentur: interdum si-
milia cum excrementis deijciebat. His
ludibrijs circiter medium fatigabatur
annum: quæ dein pedetentim, ut cœ-
perunt, euanuēre. Nec dubium est, ea
ob parentum & adolescentis incredu-
litate fuisse permilla: quod quum
hic secundum naturæ ordinem non-
nihil morbo grauior conspiceretur, eū
non in naturæ uicium, aut Dei uolun-
tatem, sed in mulierculæ impressio-
nem retulerunt. Eam itaque delusio-
nem diabolo, quibus explicatum est
modis, permisit Deus, donec fortassis
respuere.

Novi item cuiusdam uiri consularis
coniugem, cuius aluus sæpenumerò
arena reddere uidebatur, diabolo col-
ludēte, cōniuentēq; Deo: quod egro-
ta ad illicita maleficorum diuorū
que auxilia cōfugisset, contra diuinæ
Maiestatis edictum, impias horum ho-
minum aſtiones comprobās. Cui cer-
tam polliceri opem cum Dei gratia, si
imperata faceret, audebam. Morbum
si quidem, quo afficiebatur, ex natura-
li causa ortum esse iudicabam: at are-
næ deiectione, quod incredula ad ue-
ritum declinasset consilium, eam à sa-
tana ludificari, dicebat animus. Fre-
quenter etenim hoc usuuenire uide-
mus, ut quum à naturali quis infirme-
tur causa, Deiq; (qui naturalium rerū
usum docuit, atque eum nos affectare
& inquirere uoluit) potentiæ diffusus,
uolun-

*Arena per
aluum mulie-
ris reddita.*

*Deut. 8.
Leuit. 19. 20.*

uoluntatiq; immorigerus. ad dæmonij clientelam consulturus cum Saule accurat uoluntariè, in reprobum tradatur sensum, ludicrisq; maligni obijciatur illudendus.

Dordraci ad insigne D. Euualdi, duas haud ita pridem habebat filias Ioannes Theodori, quarum altera in quibuscunq; suis domesticis actionibus atramentum euomere uidebatur sine ullo inualetudinis sensu, altera uerò canum latratus in uita imitabatur. Ad rei prodigiosa conspectum aliquoties clam accitus eximie pietatis uir ex ipsius petitione, semper ad eiusdem aduentum, quicquid id erat ludibrij dæmoniaci, desijt, ut nec unquam ille uideret uel audiret. Nouit illas optimè coniunx mea altera, Henrica Holtia, mirè diabolicis præstigijs ex uiua fide inimica.

Commemorat Cardanus, probum quendam rusticum & amicum, qui facilius decipi poterat, quam decipere, sic ipsi narraffe, quòd morbo incognito plures laborarit annos: quo tempore excantationibus sepius uitrum, clauos, & capillos euomisset: & quamquam demum restitutus fuisset, tamè in eum diem quo hæc referret, sentire se in uentre asseuerabat maximam uetri fracti congeriem, sonumq; non leuem, quasi quis saccù uitri fragmentis plenum concuteret, à quo non parum uexaretur: tū uerò singulis octodecim noctibus septima hora, etiamsi horarum numerum non obseruaret, totidem ictus annis octodecim, quibus iam sanatus fuerat, in corde maxima cum molestia perferre. Quis in eo organo, diaboli ludibrijs ob similitudinem apto, non uidet dæmonis actus, præstigijs & uexationes priores & posteriores?

DE PVERIS DAEMONIACIS. Caput VIII.

Amsterdamo, quod Hollandiæ emporium est maritimum, eiusmodi historia scripta est amplissimo uiro D. Hadriano Nicolai, apud Geldros Cancellario, decimo octauo Martij anni sexagesimij sexti supra sequimillesimum: Elapsis octo aut decem septimanis cœperunt in hac ciuitate horrendo modo torqueri pueri circiter triginta, ueluti mania aut furore subito correpti, & in terram prostrati, cū intermissione tamen, durabatq; hic cruciatus horam integram uel dimidiam. Inde surgentes, nullius profusus meminere tormenti aut rerum tum actarum, uerùm se solùm modò dormisse se putabant. Consulti ibi medici ob morbum creditū naturalem, nihil effecere. Postea ob maleficijs suspicionem, ad eiusdem curatores itum est, qui suis deprecationibus uarijsq; alijs eius amolendi rationibus tantùm demum promouere. Tandem quòd à dæmonio obsideri crederentur, ab exorcistis non paucis rogatum est cōsiliū, quòd ignoranter multa ingenij captum & ætatem superantia essarent pueri. Illi primùm suo more legerunt, coniurarunt, & reliquam suam armaturam aduersus dæmonum insultum usurparūt, uerùm nullo successu. Dum lectiones adhiberentur, acus plurimas uomitu reiecere pueri, aciculas quoq; digitalia, panni lacinias, ollarū frustra, uitra, crines & id genus alia: nulla aut hinc subsequatā est integra curatio. Recurrit etenim hoc malū aliquoties, exhorrescentibus interim ijs qui astant ob rei incredibile spectaculum. Aliorum relatu uera hæc esse scio.

Hic paucis meam subijcere sententiam placuit, nimirum quòd ad legitimam non confugeretur consilia. Deum permisisse diabolo perstringere astantium

De Variet. rerum lib. 16. Vide lib. 3. ed. 14. supra.

Rusticus horarū ictus in corde senties.

tium oculos huiuscemodi materiebus ore proiectis, quæ in corpore neutiquam fuere, nec per arctas puerorum fauces, nec angustum œsophagi meatum aut intrò ferri aut foris propelli à dæmone potuere: qui tamen horrendum hoc spectaculū oculis omnium obiecit in tam celebri loco, ut maleficij & incantationis non modò suspicionem inueheret & auget, sed magis in fontes mulieres eiusdem reas statueret, propterea ignis holocausto postea absumendas: ne innoxij sanguinis fusio negligenter, atque ut maleficij credulitas impia altiores in animis mortalium radices ageret, & rumor hic ex loci celebritate longius latusq; disseminaretur. Sic nõ temerè, sed cū multo sœnore sibi huiuscemodi tragœdiæ finem aliquè decernit uerterat ille. Permittit uerò Deus frequenter tale crucis exercitium, ut probetur fidei nostræ firmitas: interim ne infontibus pueris nocumentum aliquod à dæmone accederet, sedulo cauit. Sic & anno quinquagesimo quinto supra sesquimillesimum, Romæ in orphanotrophio puellæ circiter septuaginta, simul una nocte factæ sunt dæmoniacæ: unde ne quidem una post biennium fuit restituta. Ceterum genuinam mali eiuscemodi fugandi rationem circiter Quinti libri finem comperies.

DE QVODAM, CUI VIVO
excisus clauus, & post mortem cultri, lignum, ferramenta. Cap. IX.

Ceterum illud quod à Christi nauitate, anno millesimo quingentesimo tricesimonono, in quodam Eistetenensis episcopatus pago Fugenthal, accidisse perhibet mulijugæ lectionis uir IOANNES LANGIUS, illusterrimorum Principum Palatinorum Rheni medicus doctissimus, omnem superaret fidem, nisi oculati spe-

ctatæ fidei testes adhuc superessent. In hoc pago Vlricus Neusesler agricola, cū crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, subito clauum ferreum sub illæsa cute manu apprehedit, quem chirurgus illic balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed indes magis in crudescébāt. Quapropter cum nec aliud doloris remedium fore miser, quàm mortem, suspicaretur, arcepto cultello, sibi guttur abscidit. Ita q; dum tertio die ad sepulchrū mortuus efferretur, aderat tū Eucharicus Rosenbader ex Vueilséburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Etenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, demortui agricolæ uentriculum inciderūt, in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar serræ dentatos, ac duo ferramenta aspera repererunt, quorum singula spithami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in uentriculi cauitate contineri potuerint: an qua arte sint ingesta? Certè non alia, quàm dæmonis astu & dolo. Hæc Langius.

Vlrico etiamnum superstitie non ea in uentriculo hæsisse, ut nec clauū sub illæsa cute in carne ante sectione uerè impactum fuisse, ausim dicere. Enim uerò illis locis ea mala intemperie, ac humorum acrium affluxu, uel flatuū copia, huiusmodi poterat prouenisse dolor, qualem in iliaco & colico affectu experimur. Constanti aut opinione sinistra de maleficio iam fortassis ægrotus, uel astantes, uel utriq; ducebantur, dæmonis, uel illius clientelæ, magis ueriti uoluntatem malignā, permisissaq; uires, quàm Dei patrociniò & incòparabili potentia huius. Diabolo

Clauus ferreus sub illa cute latent excisus.

Lignum & cultri in uentriculo inuenti.

Cardan. libro
14. cap. 76. de
Variet. rer.

Libro 1.
Epist. 38.

bolo itaque traditi sunt illudendi, ut
 in carnis, antea non nihil duræ & ten-
 sæ uel à materia, uel flatu, uel dæmo-
 nis astu ita apparentis, sectione clauū
 & in aperiendo stomacho reliqua hæc
 rerum monstra ingesserit, perstrictis
 secantium oculis, quo id in cuius si-
 nem hæc instituerat tragœdiam, nem-
 pe incredulitatem, stabilizer. Vbi sci-
 licet in rebus aduersis, Deo relicto, e-
 iusq; medijs ex gratia donatis ab eo
 qui languoribus nostris uerè mederi
 potest, perfidi, fatanam nimum in cor-
 pus hominis, Dei scilicet creaturæ, ad
 ipsius similitudinem formatæ, posse
 concedimus, extra eius potestatem in
 mutanda rerum natura, aut materia a-
 liqua duriore & acuta, certam meatuū
 per quos inferri oporteret, proportio-
 nem exuperante, illasè & insensibili-
 ter penitus ingerenda, impellèdæue.
 Oesophagū enim & fauces uel quam-
 cunque aliam partem latius diducere
 & extendere nequit dæmon, quocun-
 que suo artificio, quam ex prima crea-
 tione ferant: quemadmodum aliàs
 fusius ostendi. Si uerò clauum ferre-
 um ante sectionem in parte latuisse af-
 fecta urgeas, quando tam insensibili-
 ter ceddò impressus fuit, citra cutis uel
 carnis læsionem? quæ etiam ex isto
 clauo cruciatum, ut putabatur, exci-
 tante, non desijt in altero hypocho-
 ndrio dolor? sublata enim causa tolli-
 tur effectus, qui canon physicis est ce-
 lebratissimus: & quæ post mortem se-
 ctione in uentriculo inuenta fuère, ea
 inter secandum, citra controuersiam,
 à dæmone erant inuenta. At disidij
 seminarium hoc modo à diabolo spar-
 gitur, ubi eo nomine alios maleficij ir-
 rogati reos cõfestim inculsamur: quos
 ad miniculo dæmonis illud machina-
 tos esse, quanquam infantes re-
 uerè existant, credere
 malumus,

RELIGIOSÆ VIRGINES DÆ-
 moniace, quæ Lamiarum maleficio exagi-
 tari credebantur. Cap. X.

Admirabilis & horrifca fuit ue-
 xatio quarundam monialium,
 oclusarum Vuerteti in comita-
 tu Hornensi, exercitarumq; à dæmo-
 nijs. Initia aut eiusmodi dedisse pau-
 perculam sceminam narrant, quæ in
 quadagesima salis libras tres (quartã
 uulgus nostras uocat) mutuo à uirgini-
 bus acceperat, fereq; duplum circa Pa-
 schæ solennitate restituit. Hinc in dor-
 mitorio inueniebantur spherulæ can-
 didæ uelut incrustata saccarø semina,
 at gustu falsæ, quæ tamen nõ edeban-
 tur: nec quomodo peruenissent ed,
 sciebat. Postea eodem in loco obser-
 uabatur incessus rei ingemifcentis, ue-
 lut hominis ægroti: audiebatur item
 quandoq; uox, plerasque uirgines ut
 suigerent, & ad ignem secum accede-
 rent, se ægrotam esse, cõmonefaciens,
 ubi porrò surrexissent, morbidam so-
 rorem inuisuræ, nihil inueniebant. Si
 quãdo etiã hæc in arrepta matula me-
 iere tentarent, ea uiolenter erepta, lo-
 tio conspurcabant lectum. Aliquoties
 pedibus è lecto ad passus aliquot sub-
 trahebantur, plantis pedū usque ad
 subinde titillatis, ut præ nimio risu mo-
 rituras se timerent. Tortura erat mul-
 tiformis, aliarum carnis particulis e-
 uulsis: quarundam in aduersam par-
 tem profus in tortis tibijs, brachijs &
 facie: aliquibus supra hominis caput
 euectis, & uicissim deiectis. Quædam
 sic excarnificatæ, licet ad dies quin-
 quaginta duos nihil præter raparum
 ius citra panem sorpsissent: at tamen
 atriliquoris, uelut atramenti scripto-
 rij multa uomitu reijciebatur copia:
 quæ tam ferebatur amara & acris, ut
 etiam pelliculã ex ore abraaderet: nec
 ullum esungi conditum, quo afficeretur,
 poterat. Cum ægrotas tunc sedita-

Demoniacarum uirginum Vuerteti oclusarum historia horren- da.

tas lætasque, recreaturi circiter tredecim numero amici simul monasteriū aliās ingredierentur, illæ è mensa deorsum citra uocem & intellectū dilabebantur, nonnullæ in uersis tibijs & brachijs tāquam mortuæ iacebāt. Vna in alio sustollebatur, & quanquā manibus iniectis obluſtarētur assisſtētes, tamen supra eorum caput abripiebatur: eoq; denuō præcipitabatur modo, ut haberetur mortua. Postea ad se tanquā è somno rediens, è nosodochio in monasteriū progrediebatur illeſa. Nonnullæ incedebāt tibiārū extremitatibus, innixæ, uelut *innotuit*, citra pedū usum, qui uidebātur trahi tāquam ligamētis nimirū laxatis, in sacculo penduli. Arbores quoq; proſterebāt, nulla corporis imutatione. Contigit item, ut cœnobij præfectæ (quā matrem uocāt) in eiusdem ambitu colloquenti cū generosa & insignis pietatis domina Margareta comitiſſa Burenſis (cuius in iustorum resurrectione meminerit misericordiarum pater) ex fœmore erueretur caro: illaque præ dolore exclamante, & in lecto deposita, uulnus partim hiebat, partim nigricabat: sed curabatur. Accidit quoq; cum duæ ex hoc numero uirgines simul considerent ridentes & exhilaratæ, mutuoq; colloquerentur de sele nigra in dormitorio corbi inclusa à matrona, quam in oppido commorantem nominabāt: colatione clam obseruata à tertia uirgine sana, corbis ab hac & præfecta cum duabus aut tribus uirginibus inquiretur aperireturq; unde felis exiliens aufugit. Ea hinc notata mulier, tanquā maleficij rea in carceres conijciebatur cū septem deinde alijs, inter quas senior numerabatur matrona: cui uicini & pauperes testimoniū, eam fuisse usque ad eodē misericordem & in egenos profusam, ut ipsa etiam indiguerit,

*Margareta
comitiſſa Burenſis
uicinijs pia.*

rit, perhibebāt. Hæc eadem quæstionibus à tortore subiecta, nullis unquā tormentis ad sceleris confessionem adigi potuit. Tandem ubi ex more uictum offerret Burchgrauius, se infirmiore esse quā ut cibum admitteret, ait: at se potum solummodò desiderare: quo à Burchgrauio mox subministrato, ipsius ueltem illa apprehendens, eiusque innixa fœmori expirabat. Alia quoque rerum miracula hic uisa sunt: durauitque ea carnificina ad annos tres manifesta, quam postea celarunt.

Eas uerò uirgines satanam obsedisse, dubitādum minimè: qui ludificandi occasionem sibi commode porrectā ratus ex sale à muliercula reddito, crudelis uirginibus maleficij opinionem iniicere, & in fonti fœminæ insanabile inurere cauteriū studuit. quapropter formam sparsit granorū quasi saccharo obduktorum, ut ad eorum gustationem pellicerentur uirgines: falsedinē autem indidit, ut suspicionem de ea queq; salem restituerat, citius ingereret. Nec defuit euentus. Concessit porro Deus eam diuexandi potestatem, uel ut tentarentur uirgines, uel castigarentur, uel ob earum incredulitatem. Lubricæ fidei notæ fuerunt, quòd nō ad Dei uoluntatē, sed in fœminas cruciatuū causas retulerint. Hinc quoq; satanicum illud duarum uirginum concilium ab astuto fuit institutum diabolo, qui mendaces earum rexit uoces, ut innocenti matronæ maleficij stigma imprimere, carceresque, tormenta & cædes promouerentur. Si quoque felis fuerit uera, eam demonium haud dubiè eodē inuexit: atqui ut dæmonem assumpto felis simulachro, fuisse credam, potius inducor. Vides etiam constitutos illi præcisè legendi limites, ut ex alta illa euectione & præcipiti deiectione, etiam si una

na mortua uideretur, nihil tamen læsionis senserit: sed uelut è somno ex-
perrecta, abierit.

Non ab simile fuit, quod uirginibus
Brigitte strictis legibus inauguras, in
cœnobio non procul à Xanctis dissito
olim usuuenit, quæ miris quoq; mo-
dis diuexabantur, plerisque exilientibus,
nonnunquam balatum uocesq; elidentibus
horredas: urgebantur & interdum ex designatis
in templo sedibus, capitis uelamine quandoq;
abrepto: fauces his etiam, ne cibum admitterent,
nonnunquam præcludebantur. Perstitit
uaria & dira ea calamitas in plerisque;
ad decennium. Tragœdiæ causa imputabatur
uirgini, iuuenis amore aliquando faucæ,
quem ea affinitate non dignarentur huius
puellæ parentes. Idcirco huic in extremo
more positæ, dæmon accita iuuenis illius
effigie, se objicit, eam in uotum illud
monasticum cogens: quæ dicto audiens,
se cancellis confringi patitur, inclusa,
uelut furore percita, omnibus horrendum
plurifariam exhibuit spectaculum: quod
quidem malum uelut contagio in multas
prospersit uirgines: quæ ob propriam illius
confessionem, ipsam uniuersæ eiusmodi
miseriæ genitricem fuisse, cerè crediderunt.
Ex ea dein de capta, alioq; euecta, prolem
bis sustulit carceris custos: ac tandem
manu missam, à maleficij opinione
iueculpatam uixisse arbitròr. Delusio
fuit merè diabolica, qua illa decepta,
se ea fecisse confiteretur, quæ peculiaria
ipsius satanæ erant opera. At in quem
finè ea fuerint à Deo permilla, sequenti
intelligetur Libro: ubi omnibus imitanda
harum uirginum proponetur curatio.

Moniales in Helsingmòre Neomagij,
dæmonium aliquot annos infestasse au-
dio, quod dormitorium noctu uelut cū
turbine ingressum, restudine citharæq;

tam uidebatur ludere suauius, ut ad
choreas temerè induci potuissent uir-
gines: inde canis instar in unius N. le-
ctum insiliebat, in quam muti peccati,
quod uocant, cadebat suspicio. Similia
multa & longè grauiora in eodem
accidère cœnobio, uiuente patre Paulo:
quæ ut ab illis celantur, ita à me
aperiri minimè decuit.

Novi aliud item non ignobile col-
legium in Colonienfis prouinciæ limi-
tibus, ubi ante annos octo dæmon
canis forma interdum procurrens, con-
scendensq; sub interiori religiofarum
uirginum indumento, spurcæ uelita-
tionis indicia exteriore uestium mo-
tu ostendere uidebatur. Idem Hen-
bergi accidit in ducatu Iuliacens, sub
sælium specie.

VEXATIO DIABOLICA IN
monasterio Kentorpio, relata ad Lamias: de la-
te glutinoso, et lac è iuncis non emul-
geri. Caput XI.

Hæc pertinent nobiliù aliarumq;
uirginum in cœnobio Kentor-
pio prope ueterem Marcam, in
Marchiæ comitatu iuxta Hammonè
inclusarum, monstrosæ omnifariæq;
conuulsiones, à dæmonibus excitatæ,
descriptæq; Lib. i. Capite 12. Fædissi-
mum uerò illæ halitum ore spirabant
in ipso, & paulò post ipsum paroxys-
mum: qui aliàs semel interdum, aliquã-
do sepius inuadebat, aliquoties in ho-
ras aliquot multas protrahabatur. In
accessione mali quædam cõuulsæ, in-
telligentes erant, audiebant, astantes
etiam internoscere se pleræq; postea
affirmabant. Nam in accessione pro-
pter spiritualium partium & linguæ cõ-
uulsiones, loqui minus poterant. Istæ
non a quæ ferociter torquebantur, ne-
que uno modo, sed aliæ alijs mitius.
Sed hoc commune propè omnibus
erat, ut cum ex ijs una agitaretur, cæ-
teræ quoque in seiunctis etiam cubi-

Ex obfissa lo-
quebatur dia-
bolus: sic opus
diaboli, suum
esse confiteba-
tur.

Moniales
Neomagij à
diabolo infes-
tata.

colis correptæ, solum tumultuantis strepitum audientes, simili miserimo modo uexarentur.

Vt porrò calamitatis huius origo & incrementum, dehinc tragicus fabulæ actus extremus, quem solum in durissimo hoc spectaculo affectauit ueteratorius ille homicida, innotescant, cautiusq; aliàs maliciosi diaboli conatibus in raris illis horrendisq; nexationibus obuiam eatur, quæ ex ore unius, senioris. & cordatæ uirginis, huic cœtui consecratæ, & omnium primum tam duriter afflicta, exceperim diligenti inquisitione, paucis bona fide narrabo. Hæc Anna Lemgou dicta, quum primum ex sinistro doleret hypochondrio, epilepsiaq; correpta putaretur, ad monasterium Nonhertic in primis religionis ergò ablegabatur, ubi ex D. Cornelij caluarîa bibit: unde eam melius habuisse, falsò dicebatur à monialibus. Postea ubi hæc grauius cœpisset exagitari, aliq; item puellæ, ad arctolum itum est. is opinio nem ingressit, omnes ab Elsa Kamensi coëtrice maleficio lesas esse. Hinc neruum sortitus diabolus, non solum eas multifarijs conuulsionum generibus torquere incipit, sed incitare quoque ut se mutuo & alios morderent cederentq;: subuehere item & deicere citra noxam, ut sicut plumæ sibi uiderentur, unde etiam non suæ potestatis se esse sentirent. Si autem à percussione uel quacunque alia uolentia inhiberetur, cor affliciebatur grauius: at suæ libertati relicta, etiam si seipsas lædere, concutere aut morderere putarent, nihil inde sentiebant mali: ac in proprium sentire corpus, necessarium esse imaginabatur. Si quando Anna in paroxyfmo loqueretur, fiebat id quasi altero inspirante & expirante: ipsa interim seipsam dum loqueretur intelligebat, sed finito sermone penitus mē-

ti exciderant prolata uerba: uerum si ea ab alijs illi repeterentur, tum quidem se dixisse meminerat, sed pudore suffusa tacuisse maluisset. Quando cumq; etiam orationi se dederet, eam cum attentione profequi, aut mouere huc linguam minimè ualuit, à maligno turbata. At si preculas suas horarias, quas uocant, sine mente obmurmuraret, tantum abest ut tum præpediretur, quò etiam inde leuius habere recrearique uideretur. Nequiuit in super ulli rei uel bonæ uel malæ seridò attendere, tanquam mente stupida, sine sensu, discretionè & iudicio. Si etiam pius aliquis suoq; Deo ex animo deuotus, eam alloqueretur, tum quasi à diabolo puniri uidebatur. Sin uerò huic aliq; loqueretur feminae de rebus suis lūdicris, mirè ijs affliciebatur, leuabaturq;: Hæc dein de quum exorcisaretur, incredibilem sanguinis copiã uidebatur fundere per os, unde nihil mali tunc tēporis sensit. Omnibus uerò illis uirginibus ita à demōnio affectis, is erat cum dolore inæqualiter serpente sensus sub pedum plantis, quasi aqua illas calida combussisset. Quamquam etiam uariè torquerentur, cunctis tamen æquè uigebat appetitus & nutritio. Ex iunioribus mentis impotibus frequentur & multum loquebatur demō: quibus se etiã forma nigra obijciebat in specie felis nigre, uel Elsæ Kamensis, aut eius matris uel fratris, ut ab ijs omnes tā crudeliter exercei crederetur perperam. Vbi postremò Anna firmiter animo cōstituisset, non redire in monasterium, unde parentū dūctū cesserat, sed suo Deo extra illud saniori iudicio piè inferuire, desijt calamitas: si uerò solummodò à collegij præfecta ad eã epistola mitteretur, toto horrebatur corpore, quasi relapsura. Postea aut uiro nupit citra ullum eiusmodi noxæ sensum.

Affirmabat adhæc, Ellam Kamen-
sem eodem morbo, uelut epileptico,
quo aliæ, excruciatam fuisse, loquu-
tamq; similiter sine sensu: quapropter
eam libijpsi hoc malum cõsciuille, ne
alijs maleficium inuexisse putaretur,
dicebant moniales. Hinc omnes à dæ-
monibus afflictæ, sua tormeta nec Dei
uoluntari subijciebât, nec diabolo im-
putabât: sed ad Ellæ Kamenensis, in cõ-
nobio cõtrictis, maleficas artes uno
ore & consensu ex arioli indicio refe-
rebant: quæ quidem capta, tragicum
hoc spectaculum à se editum fuisse fa-
tebatur primùm uenenata mixtione:
moritura aut, nihil unquam uirulenti
à se alicui propinatũ fuisse: sed quic-
quid esset mali, se mente & mala im-
precatione effecisse confessa est. Num
uerò hoc ita fieri potuerit, paulo post
explicabitur.

Ab eius & matris exustione tanquã
suæ potestatis iam neruum adeptus
satanas, oppidi proximi ciuibus non
paucis uario cruciamentorum genere
insultat: è quorũ numero quinque,
ubi ecclesiastes in suum acciuisset cu-
biculum, ex Sacris literis eos aduer-
sus satanæ ludibria instructurus muni-
turusque: atque hi Decem præcepta,
Symbolum Apostolorum, & orationem
Dominicam recitassent, hinc alter
alterius nomen inquirat, mutuoq;
ludicrum nimis indicat, primo Libro
inter ficticia dæmonum nomina ex-
pressum: atque unus ecclesiasten irri-
dens, in hæc erumpit uerba: Quid nũc
facturi sumus? expellere nos conatur
pastor: Respondit alter: Se uelle in hir-
co nigro equitare ad quãdam mulie-
rem non ita seiunctè habitãtem, quam
etiam nominabat, se gratum illi fore
hospitem iactãs: ut maleficæ artis no-
mine redderet illã suspectiorẽ. Iden-
tẽdem se facturum alter quoque nar-
rabat, ac eodem uestro profectu sumi

ad aliam sceminam, nomine designa-
tam in eundem sinem: ac uterque sedi
insidens tãquam factus, continuo uo-
cis indicijs ad dictas equitando uide-
batur ferri mulierculas, quum interim
ne à loco quĩdem dimoueretur. Ter-
tius adhæc quasi in globum conuolu-
tus contractusq; ad clausum cubiculi
abripiebatur ostium: per quod inopi-
natõ apertum, è gradibus decidit illæ-
sus. In pago Houel appellato, circa
Hammonem, multi quoque inde ui-
debatur energumeni. Nec procul hinc
in alia ciuitate similiter diris torqueri
modis à dẽmone interea cõperit op-
pidani: quare aliquæ fuerunt uinculis
traditæ mulieres, at plures accusatæ;
quemadmodum in negotio eius mo-
di diabolico fieri afolet.

Circa idem tempus lac tenacibus
filamẽtis ductile, dissoluti glutini mo-
re, ex Comitatu Marcensiad Cancellarium
Cluensem, ex accusatione cuiusdam
ineptæ mulieris allatum est, quæ
lastiẽ eam fuisse redditã formam
incantamenti à uicinia sua asseuera-
uit: quum ignitum titionem ollæ in
qua lac coquebatur subditũ, hæc ab-
stulisset, quo domi igne foueret. Na-
turæ autem uitium, hic sagis tribuitur:
Rei enim ueritas sic elucefcet. In laste
tres sunt substantiæ commixtæ, nimi-
rum butyrum, caseus & serum. Si iam
lac uetustate non nihil subacescere in-
cipiat, quod æstate citius, hyeme tar-
dius euenire solet, & tum coquatur:
mox caseus cum butyro coit: concre-
fcitque, ut ad ductilis collæ modum
etiam longissimè deduci extendi que-
possit: & si circum distensa circum-
uoluatur expandaturue ligna, ad tan-
tam peruenit siccitatẽ, ut fragile red-
datur, atq; in puluerem redigi queat.

Quodd insuper Lamias è iuncis lac
emulgere feratur (ut hoc cobiter in hac
lastis mentione addam.) horum sub-
lac. glutini.
mas.
E. 3; stan-

Fide lib. 6.
cap. 10.

Dæmoniaci
aut Flam-
monenses.

Cap. 22.

stantia leuis, tara, fereq; exucca, id sane non admittit, aduersatur ratio & ipsissima ueritas. Qui ergo fit si ullum iuncos trahenti lac appareat, hoc profectò à dæmone ed transfertur, præstigiatarum fucolamiæ oculis obducto, ut sua emulsione lac è iuncis extractum credat, quod tamen delusorium est, nec rei ueræ historia. Idem dictum nolo, si ex alia inepta materia lac prouocari asseratur. Si lacte destitui præter naturam, comperiantur uaccæ, eisdem lactis receptacula & canales impedire potest dæmon non aliter aut minus, quàm dixi congressum in hominibus posse inhiberi naturalem.

DE VIRGINIBVS IN MONASTRIO NAAZARETH COLONIAE à dæmo-

nasferio Nazareth Coloniae à dæmo-
no exagitatis, & alibi.

Cap. XII.

HAud dissimilia Coloniae passæ sunt uirgines religiosæ in Nazareth monasterio occlusæ: quibus hoc tamen accessit, quòd licet annis aliquot antea uariè & multifariam à diabolo uexarentur, torquerentur, conuellerenturq;: tamen anno sexagesimo quarto supra sesquimillesimum, præter aliud spectaculum horribili modo frequenter editum, prosternebantur sæpenuerò deorsum, infima corporis parte succussata ad eum modum, qui ueneri solet ascribi, oculis interim clausis: qui postea cum pudore aperiebantur, quum uelut à multo labore respirarent. Ansam autem huic malo dederat quædam Gertrudis, anno ætatis suæ decimo quarto monasterio inclusa, quæ ludibria hæc sæpius dissoluto cachinno patiebatur in lecto, licet amasium singulis noctibus ferè congregientem stola consecrata abigere conaretur: quam uelitationem quum altera uirgo in secundo decumbens lecto (hoc nomine adiuncta sociæ, ut tutior esset ab

amasij insultu) audire uideretur, tota exhorruit, æ tandem quoque diaboli hospitium facta miris conuulsionum generibus distrahatur, in paroxysmo quandoq; cæcitiens: ac licet mēte appareret constare, uaria tamen inconstanter nimis, & quæ desperatiōnem spectarent, proferebat. Itidem & aliæ multæ. Ita pestis hæc uelut contagio proserpsit, maximè quum primum ad legitima non confugeretur cōsilia. Dictam uerò amasiam suo proco horrendas scripsisse literas, postea inuentas, in inquisitione à me in eodē collegio facta, Anno 1565. 25 Maij, præsentibus nobilitate & prudentia clarissimo uiro, Domino CONSTANTINO à Lyskerken, consule dignissimo, D. IOANNE Altenano, decano olim Cliuen. D. IOANNE Echtigio, medicinarum doctore ornatissimo, & filio meo HENRICO philosophiæ & medicinarum doctore, cognoui: eas autem ab illa ut energumena, nec mentis compote fuisse exaratas, non est quòd ullus dubitet.

Dum hanc carnificinā adhuc exereret diabolus, harum uirginum quædam peste correptæ, interea dū ea laborarent, nihil diabolicæ uexationis sensere, ex Dei solius benignitate singulari, qui torquendi in hoc seculo limites præfigit satanæ, ultra quos ferri nequit.

Porro calamitatis initia subministrasse uidetur iuuenes lasciuui, qui per coniunctum sphæristerium contracta amicitia cum una aut altera, clam in monasterium conscenderunt, libidinemq; explerunt: Quibus postea exclusis quū re ipsa amplius frui eæ nequirent, eiusdem imagine mētem uitauit, taliumq; motionū ignominiosum spectaculum, astantiū oculis obicit Milleartifex. At quo conuenienti Christianoq; consilio huic tragediæ ob-

Virgines religiose in collegio Nazareth Coloniae à diabolo uexatae.

Constantino à Lyskerken

obuiam iri possit, peculiaribus literis
eò missis fusè explicui.

*Puella à de-
mone uexa-
ta.*

Huic albo accèseat uirgo sacra su-
dith nomine, quam haud ita pridem
Bulfiducis in collegio iuxta ædem
D. Ioanni Baptistæ dicatam, uidi cru-
delissimis in torqueri à satana conuul-
sionibus: eiusq; fauces, ne cibum ad-
mitterent, comprimi: linguam item
inhiberi quandoque, ne proloqui pos-
set: uoces interim reddi & ridiculas
& horrendas audiui.

Accedat & cognita mihi puella, uir-
gini nobili in cœnobio famulâs, cui fi-
dem dederat rusticus, qui deinde ad
aliam animû adiecit. Qua re cognita,
mœrore turbati illa cœpit: ablegatq;
medium circiter miliare à monaste-
rio, in eximij iuuenis forma obuium
habet dæmonè, qui se familiari collo-
quio in eius insinuâs amicitia, omnia
rustici amati secreta huic detegit, cun-
ctosq; cum altera puella habitos ser-
mones enarrat, ut ad restim illam illi-
ceret cogeretq;: & cum ad angustum
peruenissent ponticulum, ille assum-
pto oleo, quod ea manibus gerebat,
ut minus impedire trāsiret, eam iuuit:
inuitauitq; tãdem, ut ad notum comi-
taretur locû. Quônâ eò sequerer (re-
spôdit illa) ubi paludosa tãtum modò
luit aqua? Hinc ipse euanuit, illaque
perterrita in animi incidit deliquium:
quare iussu dominæ, mihi familiaris,
bigis in cœnobiu reducebatur. ubi ue-
lut mente turbata, multisariâ sensu di-
strahebatur, querebaturq;: se etiam nû
miserè ab illo dẽmone uexari, ipsûm-
que aliquando p fenestrâ uel aliò ue-
le eam abripere. Nulla certè alia huius
maleficij extitit causa, quàm medita-
bundus animi mœror, ob amoris im-
potentiam: quam illudendi perden-
diq; occasionem præproperè arripuit
satanas. at puella rustico eodem po-
stèa marito freta, bellè ualuit.

ADMIRABILIS HISTORIA DE

puella, cuius è latere culter exectus fuit.

Capit XIIII.

Hic minime prætermissum oport-
uit id quod accidit in pago Le-
uësteer sub Duce Brunfuit, ubi
sorori commorabatur puella nomine
Margarita, Henningi Achils filia, an-
num agens uicesimû: quæ anno mil-
10 lesimo quingentesimo sexagesimo se-
cundo, altero die Iulij, nimirum diuæ
Virginis uisitationi sacro, sororis cal-
ceos absterfura, eius cultrum (duo au-
tem erant in uagina cõiuncti eiusdem
formæ, capulis græcis incisis ornati) ex-
trahit, seq; in humiliorẽ sedem de-
mittit, propterea quòd uiribus diutur-
na febris cõsumptis imbecillior adhuc
esset. Præter opinionem domum in-
20 greditur uetula, num puellam febris
etiamnum fatigaret rogâs, & quomo-
do sese ex morbo haberet? Respõsum
illi ut fuit à puella, rursus extra ædes
nullo uerbo factò egreditur. Calceis
mûdatis cultrum in sinu deponit: qui
quum postea studiosè ab illa quære-
retur, nec repertus esset, metu percul-
sa, dum singula uestigando diligenter
& sollicitè perustrat, horribili specie
30 canem nigrum sub mensa uentri incu-
bantem anima duertit: eo abactò spe-
rabat fore, ut amissus culter detectus,
ad pristinum dominum rediret. Unde
indignabundus ille, cum fremitu den-
tes ostentauit, simulq; se cû salta trans
ostium in fugam coniecit. Mox puel-
læ uidebatur à capite uersus dorsum
defluere quiddam tanquam humoris
frigidi, cui etiam accedit animi deli-
40 quium, perduratq; ea uelut mortua
sine sensu ad diem tertium: quo tan-
dem nonnihil respirare, cibo & potu
resici cœpit. Summo autem studio ro-
gata, quinam hoc malum inuississet?
respondet, se certo certius scire, cultrû
illum, è sororis uagina à se extractum,

in sui corporis latere sinistro defixum
 herere: eo enim in loco se dolorē per-
 sentiscere. Cui licet cōtradicerent pa-
 rentes & alij, quōd eam melancholia
 agitari, uel diurni morbi, ieiunij, aut
 alterius rei molestæ fortuito casu ob-
 uix ratione nonnihil delirare arbitra-
 rentur: persistit tamen usque ad eō in
 suis querelis, lachrymis assiduis & in-
 somnijs, ut mente caperetur, nec cibū
 diebus quobus sæpenumerō admit-
 teret, licet in blandē inuitaretur,
 uel serio minisque urgeretur. Sua ta-
 men habuit plerumque interualla &
 intermissiones, ut etiam quietē de-
 cumberet, licet non tam diu, ob dolo-
 rē cōtinuum, à quo ita exercebatur,
 ut toto corpore incuruatā baculo in-
 niti oportuerit. Auxit & hoc eius ani-
 mi dolorem, solatiumq; minuit, quōd
 quum illa in corpore cultrum defigi
 certissimē crederet, alij tam constan-
 ter contrauenirent, proponerentq; *α-
 λουαράριον*, & phantasiā corruptam
 esse iudicaret, præsertim quum nul-
 lum quidem uestigiū indiciumue ap-
 pareret, præter quotidianos eius lu-
 lus, qui iam circiter tres perdurant
 mēses. Hinc prominere occipit in sini-
 stro latere supra lienem intra infimas
 duas costas spurias uomica, oui ferē
 gallinacæ magnitudine, & lunæ in-
 star: cuius incremento aut decessu, uel
 intumuit, uel refedit. Tum inquit illa:
 Hactenus fidē mihi denegastis, quōd
 in meo corpore hæreat cultellus: at u-
 bi uisitationis Mariæ solēntas denuō
 apparuerit, eum in corpore figi, mani-
 festissimē intelligētis uidebitisq;. Sic
 tricesimo Iunij erupit ex ulcere tanta
 copia puris, ut tumor nonnihil sese re-
 miserit, & inde cuspis uelut culti ap-
 paruerit: quam puella aripere cupi-
 ens, præpeditur à parentibus, qui chi-
 rurgū ducis Henrici ex arce Vuolfen-
 büttel eo nomine accersunt. Hic quar-

*Puella dæmo-
 niaca*

to Iulij accedens, parochum rogat, ut
 prius puellam alloqueretur, solaretur,
 Dei uerbo institueret, atque ipsius re-
 sponso uigilanter attenderet, quōd eā
 à dæmonio quādoq; exagitari pleris-
 que omnibus uideretur: & simul cum
 responso illa subiungit, se libenter cu-
 rationis huius modum admissuram, e-
 tiam si sciret sibi moriendū esse. Tum
 eodem die, Dominico scilicet, cultelli
 cuspidem sub costis prominere uidēs
 chirurgus, eum cum suis instrumentis
 attrahit, qui alteri conformis erat. ue-
 rùm circa ferri acuti mediētate non-
 nihil absumptus erat. Chirurgi opera
 hinc ulcus coaluit. Sic habet historia
 Germanicē de hoc prodigioso opere
 euulgata.

*Cultellus en-
 trahitur*

ADMIRANDI HUIVS SPĒ-

Aculi explicatio. Cap. XIII.

Q Vum admirabile hoc spectacu-
 lum citra ulla diaboli præsti-
 gias nerē editum fuisse, nec ul-
 las admittere glossas aut explicatio-
 nem, clamet una uoce quilibet, meam
 hīc simplici interpretatione senten-
 tiam interponere non grauabor: cul-
 trumq; non fuisse in corpore, sed dæ-
 monis præstigias & ludibria omnium
 oculis fuisse offusa, puellamq; à dæ-
 monio obfessam, quoad fieri potest,
 breuiter ostendere cum Dei benefi-
 cio, ad eius gloriam, ac dæmonis e-
 iusq; sequacis turbæ delusæ contem-
 ptum, adnitar: quanquam uoce Sten-
 torea multos occlamaturus minimē
 ignorem.

Primum obseruari debuit, simpli-
 cem puellam longa exercitā fuisse
 febre, quam ex eius diurnitate, quar-
 tanam fuisse colligo, natam ex grauif-
 simi aeterrimiq; humoris melancholi-
 ci, qui in corpore putruit, copia: qui se-
 penumerō etiam lienem obstruit, in
 eoq; tumorem, duriciem & apostema
 gignit, eaq; occasione talem sobolem
 quar-

*Dæmonis ad-
 minicula in
 hoc actu præ-
 stigio.*

Sexu.
Aetas.
Morbus lon-
gus.
Humor meli-
cholicus dia-
bolo conueni-
entissimus.
Cap. 7 8.
Solitudo.
Venula ido-
lora.
Canis niger-
rimi speciet.

quartana febris etiam non raro post se
relinquit. Hoc iacto fundamentum, ni-
mirum sexu foemineo, ætate iuuenili, &
diurni morbi tædio, reliquum suum
opus uigilanti indefesso; studio su-
perstruit & fabricatur dæmon. In fœ-
minis facilius multo, quàm in uiris, æ-
tate matura & bona ualeudine fidem
cõsequitur. Hic in opificij subsidium,
humorem suis actionibus conuenien-
tissimum, quippe melancholicum, à
quo puellæ cerebrum & corpus tan-
tum abest ut expurgata forent, quod e-
tiam eo summè adhuc grauaretur, as-
sumpsit. Enimuerò, quanto affectu in
hunc ut succum *αυαλογυνωσ* sibi suisque
actionibus peculiarem se immergere
solet, etusq; adminiculo admirabilia
inducere phantasmata & imaginatio-
nes raras, superiori libro ea demon-
stratione ostendi, ut repetitione mini-
mè opus esse iudicem.

Ut porrò institutum tragediæ actû
prosequeretur dæmon, solitudinis an-
sam arripuit, exorsus manè semotis a-
lij, qui fortassis fide uiua eius cona-
tus impedissent: primumque uetulæ
faciem induit, quæ de puellæ ualetu-
dine sciscitaretur, ut quum eam pos-
tea cultri in corpore sepulti opinio-
ne dementasset, in suspicionem pro-
cliuius ipsa induceretur de lamia, quæ
carmine id effecisset. Hoc etenim in-
primis sanguinario ueteratori studio
est, ut lites moueat, cædesq; struat, ma-
ximè infantium, & falsam persuasio-
nem aduersus uerum Dei cultum in-
ducat imprimatque. Ut quoque altius
animo postea inngeretur, cultrum ex
sinu in latus à uetula lamia (cui cum
diabolo communiõ est) translatum
esse, in canis nigerrimi forma appa-
ruit, quem menti non nihil restituta dæ-
monem fuisse sentiret. Hinc in obse-
sionis initio eam aggressus dæmon,
sensum uelut cataracti, uel humoris sui

gidi à capite ad tergum destillatis in-
ducit, ut post redditam mentem, eo
momento cultrum hoc frigoris sensu
in corpus sibi inuictum esse crederet.
Inde mox ingressus, sensuum organa
ita turbauit, ut ad tertium diem uoluit
mortua haberetur: interea tam uali-
da persuasione de cultro in latere de-
fixo imbutam phantasmam confirmat,
ut secus in animum inducere illa ne-
quiverit, quàm ita uerè rem gestam esse.
Antea enim norat ueteratorius ille
medicus, ex diurna febre reliquias
maligni succi ea in parte collectas esse,
quæ putredini erant obnoxia, &
ulcus excitaturæ: uel quas ille, ut spi-
ritus, ad putrefactionem promouere,
eoq; protrudere: uel quod etiam hu-
morem frigidum ad huiusmodi colle-
ctionem aptum, à capite accersere qui-
uerit. Talem abscessum inter abdomi-
nis musculos sinistros ex destillatio-
ne post longam febrem genitum, uidi
in Electore Colonienfi archiepiscopo,
D. Antonio, felicitis memoriæ, cuius in
iustorum resurrectione ex gratia me-
minerit misericordiarum pater uenicus.
Cæterum ulcus in eum sinem fabrica-
tus est in loco & humore conuenien-
ti, ut cultri cuspidem eo aperto osten-
deret, & exectionis occasione sub-
ministraret. Sic obiecta cuspidis for-
ma, uel uera cultri allati cuspide, inte-
rim reliqua eius parte crasso aëre tæ-
cta, puellæ, parætum astantium & chi-
rurgi oculos perstrinxit: quod facile
uel aëris uel insecti spiritus uisionij ad-
miniculo potest. Hac ratione cultel-
lum ex sterquilinijs alicubi, ubi rubi-
ginem cõtraxit, eductum, supra ulcus
deposuit satan: ibiq; cuspidem osten-
dit, reliquã cultelli portionem præsti-
gijs uelat. hunc non nihil à diabolo re-
tentum, ut trahi uideretur, chirurgus in-
strumentis attrahit: sed non è corpo-
re, ubi hæsit neuiquam, uerum ex eius

Antonius
archiepiscopus
Coloniensis.

Culter in cor-
pore non fuit.

superficie. ibi enim adumbratus deli-
tuit, cantillo tempore dum cuspis con-
spicitur, & chirurgus trahit, antea mi-
nimè. Nec mirum id uideri oportuit,
quò à circulatoribus & agyrtis quoti-
die talia fieri cernas, cum uel per ma-
xillas, uel per brachia, citra sanguinis
effusionè & pugiones & graphia traj-
ciūt: uel cum terà ori labijsq; affigūt,
uel globulum in os injiciūt, & steracus
educunt: sic mille alia rerum miracu-
la oculis obijciunt, quibus tamen ni-
hil inest præter fucum & dolum.

Si nondum tibi satisfactum hac in-
terpretatione putabis, & cultrū è cor-
pore eductum esse contendas, ceddò,
qui & per quos meatus iniectus hic
fuit? immissum enim prius oportuit,
quod alicunde extrahitur. A capite
dorsum uersus, & ad latus inferi à dæ-
mone citrà manifestā lationē, quem-
admodum humorem stillare per po-
ros obseruamus, nequaquam potuit.
Per os non aliò, quàm ad gulam, sto-
machum, intestina & anum apta ma-
teria deferri potest, minimè uerò cul-
ter: quem licet quoque per os inue-
ctum esse concederem, non tamen ad
eam lateris partem perferri potuit, ni-
si dissecto prius à latere uentriculo, pe-
ritoneoq; cum grauissimo uitæ nau-
fragio. Ab ano uicissim non alius pat-
et meatus, quàm ad intestinorum in-
uolucra, stomachum, gulam, fauces &
os. Hic denò uia huic cultello circū-
quaq; præcluditur. Si per carnem ex-
teriorem insertum esse, uoles, ubi do-
lor, effusus sanguis, uulnus, uel leuissi-
mum eius uestigiū, aut cicatrix? Hic
autem à uersutissimo spiritu id negle-
ctum fuit, quòd cuspidem sursum in-
uulneris ore ostenderit, quum potius
capuli formam certiori cautela exhi-
bere oportuerit, si cuspide deorsum
insertus fuisset, culter: quæ in corpore
non nisi cum lethali multarū partium

incisione inuerti potuit: nisi primò ab
infima uentris parte sursum innoxie
protensum esse, stulcè dixeris, quum
eo loco nihil unquam doloris senserit:
eas uerò interiores partes omnino
fuisse illasas, docet breuis curatio ab-
scessus, quâ impedire noluit: prorsus q;
à suo opere, obsessione, afflictione, di-
nexatione & cruciatu destitit diabo-
lus, q; institutæ suæ tragædiæ finē iam
se consequutū uideret: quū nimirū in
eam sententiā omnes perduxisset, ut
cultrū ex latere excisum esse certò cre-
derent. Sic diabolo maior tribuebatur
potentia quàm debuit, peruersa de la-
miarum uirtute opinio acceuit, ac in
Dei patrocinio, Christ q; potestate mi-
nus fiducia collocatum est: maximè
in illis ditionibus, ubi ex præstigiariū
diabolicarum indicijs per fas & nec
carnificinæ exerceri non desinunt.

Si fortè obijciatur, ferrum ita in car-
ne fuisse excisum: respòdeo, dæmonè
cultrum è puella sine exemptū in ter-
ram uel in liquorem salsum inferuisse,
aut alibi ea dexteritate reposuisse, ut
in medio ferrum exederetur toto an-
no, quo absoluto fabulæ catastropherū
addere statuerat. Consideretur quoq;
locus ferri excisus, qui digitos ferè
duos latos à cuspede distat, & tanta
quoq; exehionis deorsum est magni-
tudo: quum uerò cuspide in carne,
ac ulceris maligna putredine hæserit,
qui fit quòd cuspis ab acri pure illæ-
sa, & reliqua pars ferri, quæ in uentris
uacuo hæserit, fuerit erosa? Vel si uo-
les, ferrum cum parte absumpta in car-
ne dehxum fuisse: respòdeo, id fieri
nequiuisse, nisi secundū lōgitudinem
deorsum cultrullis in musculis hæsis-
set. quod si factum defendas, ego ui-
cissim hac ratione nego, q; manu firmā
ille potuisset extrinsecus conuertari,
quinimò uisu dijudicari. Ad hæc ferrū
totū carni insertū simul & ferè equali

terab acri humore ardi debuit. Quū uerò in medio saltem acies exesa fuerit, alibi quàm in corpore exhesionē fuisse factā sequitur: & diaboli illusionē operationēq; translatum cultrum, & in sterquilinum, aut alium liquorem salsum, aut a crem, aut putrem immisum eoufque, ut materia rodens aciei medietate solūmodo attigerit. Haud dubiè cautiùs hunc fucum instituisset, si has eius actiones ea solertia excussum iri prauidisset.

Quòd insuper in rei ueræ gestæ asseritione obrudatur, eam baculo innixā perquam curua inclinatione ingredi oportuisse: hinc quilibet rerum naturalium peritus luculenter intelligit, cultrum in corpore nō hæsisse, qui ex qualicunq; inclinatione uel desorsum uel antrosum, uel uersus utrumque latus graues cruciatus excitasset, uulnerassetque: nec alia corporis constitutione, quàm erecta, habuisset mitius puella.

Si adhuc urgeas historiæ ueritate, que so ubinam toto anno illa cultri longitudo delitescere, aut firmiter hæere ualuit? si in sinistri lateris musculis: hoc tactui & oculis, ut dixi, apparuisset. nec in hene recondi tanto tempore, tamque innoxie potuit, multo minus extra musculos introsum in uentris cauitate: sic enim in imas partes concidisset, cū multo uitæ discrimine. Hæc siquidem fuit cultri longitudo & forma: * * *

Cæterū puellam à dæmonio obsessam fuisse, non est quòd ullus ambigat: quemadmodū pleriq; etiā peritiores coram attestati sunt. argumēto esse debent multa eius uerba & actiones: quòd sepius mente caperetur, cibum & potum ad dies aliquot reijceret: amici cū ea blandè, serid, & minis agerent, nec tamè promoueret: quòd ipsa iudè uaticinaretur, prædiceretq;

tribus mensibus, palam fore in uisitacionis Mariæ festo, cultellū in corpore figi. Quis certum hunc diem norat, indicaratue? naturali profectò ratione ab ea imperita puella stupidaque præsciri poterat minimè. Has ergo uoces haud dubiè ex ea edidit diabolus, qui circa illum diem abscessum perruptū iri iudicarat, & commodam eam amplexus ansam, suas simul præstigias obijcere statuerat. Erupit autè sanies tricesimo Iunij, quo cuspidem prius ostēdit præstigiator: inde uisitacionis foriæ agebantur secundo Iulij, & quarto cultrum extraxit chirurgus. Sic in exacta sua ratiocinatione fallitur quòque mendax sæpe uates.

RIDICVLVS MODVS RES
duras in corpus ingerendi.

Cap. XV.

PORRO modum quèdam ineptum futilemque, quo eiusmodi materies duræ in corpus ope diaboli à Lamij ingeruntur, describit Doctor quidam in libello Germanico, qui Iacobi domini in Lichtenbergo nomine, prædicatur circumferiturq;. Eiusdem insuper fuisse sententiæ, à me non nisi lucidissimis rationib. explosæ, Theophrastū Paracelsum, nō est quòd egrè ferant pleriq; religiosi nimis eius admiratores. Hanc item rationem fuisse amplexum Ludouicum Milichiu, uirum alioqui piū & eruditū, in lib. Germanico, Magicus dæmō inscripto, miror. Ab his alleritur, corporis poros à diabolo extendi, per eosq; inferi stramen, setas porcinas, 2 stillas, coriū, præsegmina, fila, pisciū & fruticū spinas, & quascūq; materies acutas. deinde poros occludi, ut quandocunq; uolet architectus, reconditæ res rursus extrahi queant. Subiungit doctor ille hæc similitudines: Quemadmodum, ubi quis sub aqua lapidem recondit, nec eo ibi relicto manuq; retracta, quomodo

F a eò

In diei prædi
cti certitudi
ne fallitur
diabolus.

si talia nobis
demoni quælia
hæc legimus in
libello dæmonico
dixit non est
concordantia
per hoc quod
nec omnia extrahit
per hoc quod
extrahit per omnia
setas porcinas
stillas coriū
spinas & cetera
in
libello dæmonico
dixit non est
concordantia.

edò deuenit lapis, scitur: sic quoque naturali ratione uaginæ poros absq; læsione penetrat, ferrumq; liquefacit fulminis radius. Non dissimili modo in hisce delusionib. fit, quæ magis noxia stigmata uulneraq; inferunt. Hæc eius uerba.

Rationes has admodum esse ieiunas, quilibet rerum naturalium cognitione leuiter tinctus, intelligit haud difficulter. Siquidè poros illos natura ex prima creatione strictissimos, à demone eousque distrahi innoxie posse, ut stramina, coria uel cultros transmittent deinde concideret, emitteretq; suo tempore ad Satanæ arbitrium libidinemq; conseruatam tot diebus uel mensibus substantiam, prorsus ad dubitandum esse, nec ullo modo fieri posse, quilibet sanus mecù fateri debet. Pori enim corporis à conditore tam anguste ab initio constricti sunt, ut præter tenuissimum liquorem, uelut sudorem uel uaporem, crassius aut solidius nihil transmittant: quemadmodum etiã in duris crassisq; lapidibus, maximè co stilibus, & lignis obseruamus: quorum pori quidem liquorem transmittunt, at nihil durum aut solidum sine incisione fractioneue. Talia quidem phantasia facile imaginatur, at in actum non item deducuntur. Similitudo de lapide in aquã manu demisso, profecto multum absona existit: ridiculumque est, conferre hominis corpus solidum compactumq; cù humida, tenui & fluiditate aqua, omninù capaci, quæ naues, & quodcunq; uoles, natura admittit. Sic nec igneus ille subtilissimus radius uaginæ poros peruadens, quicquam habet similitudinis cum crassa & dura re, quam in corpus humanum per poros illasè intrudi cõtendunt aduersarij. Nisi demonstrationis uanitatem quilibet parum cerneret, in confutando prolixio-

Similitudo
absona.

rem me ostenderem: probationes uerò non dissimiles sparsim in illo Doctoris libello sunt obuia.

IN CORPORIBUS REPERIUNTUR quedam naturaliter, quæ ad maleficia quandoq; referuntur.

Cap. XVI.

Interim naturali etiã ratione in steatomatum & atheromatù, aliorumque apostematù sinibus, carne exsata, ex uiscosis & putridis humoribus ac fibris calore coquente exiccatis, materias lapidibus, topis, arenis, urceolorum testis, lignis, carbonibus, capillis & amurcæ similes nasci, in cantationibus ab imperitis ascriptas, scimus ex Galeno, Cornelio Celso, & obseruatione quotidiana. In steatmate lapidis auellanæ magnitudine nuper generatus, angulosus, rotundus, spadicæus. Curauit aliàs noster collega in Lucensium Burgo matronam procreatoris ætatis, uxorem Hieronymi Luchefini patricij Lucensis, ab abscessu, quem diu sustinuerat supra clauiculã sinistram: ex eo aliquot dies aperto extraxit, præter crassioris puris multam copiam, quidam tenax ac lentù, quod cum non facile posset diuelli, eluebatur diligenter: elotum tam simile erat hapsi lini madentis, ut uix persuaderetur egrotæ & astantibus excrementum esse toto genere præter naturam ex uiscida materia, calore & aliudiuurnitate cõcretum: omnes siquidem maleficium esse, arbitrari penitus maluissent.

Varia apostematù contenta, apud Galenum lib. 2. ad Glauc. & lib. 14. met. & Celsum lib. 1. cap. 6.

Nonne in morbo articulari plerisq; à pituita cruda, resiccata, crasso terrestriq; humore indissolubiliter impacto, resolutis partibus tenuioribus, topis, Græcis. *ωάπος*, uelut calcem, in iuncturis enasci uidemus: quã etiam exemplam materiam, paulatim excipit alia? In cerebro repertus lapis magnitudine & forma mori; in tonsillarum.

Tophi in iuncturis.

Joan. Kennerman, de cæcitate.

rum fauciu abscessu, calculus gypseus
 simillimus tophis, qui intra digitorum
 articulos chyragra affectis accrescere
 solent: sub lingua lapillus arefactæ &
 excorticatæ lauri bacæ similitudinē
 habens, colore spadiceus & iustæ gra-
 uitatis. In Imperatoris Maximiliani
 secundi corde lecto inuenti sunt tres
 lapilli quantitate pisorum, unus inter-
 rim maior altero, colore rubigineo.
 10 frequenter uerò cordis palpitacione
 graui afficiebatur, dum uiueret. In pul-
 mone calculi plures asperi tribulorū
 modo ad siliquarum magnitudinem
 latuere, aliquando & faba maïnscula
 nō minores, lati, tuberosi, cinerei, sub-
 duri. Qui post longam frequentemq;
 rursim ex thorace uolenter calculum
 expectorauerunt, supra recensuimus. In
 panniculo item eparcingente, lapilli
 20 aliquo numero inuenti sunt lethales,
 & grandes, ex ipso epate excisi. In ie-
 coris substātia concreti lapides, etiam
 ad magnitudinem dimidiatū ferè oui
 columbini, unus totus angulosus, co-
 lore liuido, ex phlegmate & humore
 melācholico coagulatus: alius in eod-
 em amygdalē nucis magnitudine uisus.
 In uenis partis cauæ hepatis, pri-
 usquam in communem illum caudicem
 portæ desinūt, inuenti lapilli eas
 30 obstruentes distendentesq; foris nigri,
 intus flauī, in hydropico: cuius &
 meatus, ex fellis folliculo in intestinū
 definens, lapide eiusmodi infartus e-
 rat. In uesica fellis simul conspecti, in
 uno uiginti duo, quasi sublutei, magni-
 tudine dissimili, quorum minimi pi-
 sis minutis, maximi fabis exiguis re-
 sponderunt, omnes quinque, septem,
 40 octo, aut plurium erant angulorum.
 Hinc & alius porraceo colore, quanti-
 tate unius articuli digiti fuit excisus.
 Alius durus hæmatitū lapidi non dissi-
 milis, in cysti fellis Georgij Bohemiæ
 regis uisus. Minoris formæ superioris

apparuerunt plures in eodem follicu-
 lo Christiani regis Daniæ. Maior in ea
 uesicula repertus fuit in Friderico ter-
 tio, duce Saxonie, cognomine Prudē-
 te, forma quadrangulari, articuli ma-
 gnitudine, colore ferè prasinio. In hoc
 bilis receptaculo uisi in alio centū &
 uiginti tres, quorum unus instar me-
 dij oni gallinacæ grādiusculus, latior
 quàm rotundior, digitum crassus, mul-
 tisq; tuberculis asper, ut tophus leuis
 & luteus, quinimò senex quidam de-
 crepitus ad iram mirè procliuius, post
 obitum sine felle & folliculo inuen-
 tus est: in huius aut loco ingens appa-
 ruit calculus. Fuerunt & qui post diu-
 turnū icterum, oborto alui profluuiō,
 innumeros calculos instar pisi aut hor-
 dei granorum, per anum emiserunt.
 20 Conspiciuntur etiam sæpe in bubulo
 felle lapides magnæ iuglandis quan-
 titate rufo colore. Ex intestinis uarij
 quādoq; excernūtur: repertus & oui
 quantitate. Ex uteri acetabulis duos
 memini excisos.

Obseruauit Monspessali anno 1572.
 filius meus Galenus Medicinarū Do-
 ctor, in cadauere puellæ cuiusdam hy-
 dropicæ, quam secuit, duos spithamæ:
 30 longitudinis uermes, quorum unus
 meatū uesiculae bilis duo deno infertū
 occupabat, alter in ipsummet hepar
 (ex defectu credo alimenti) progres-
 sus, gibbum iecoris obfidebat, capite
 ambientem uiscus illud membranam
 attingente. Idemmet uidit Patauij no-
 bilem Germanū, qui ab exercitio plu-
 res tussiedo reijciebat calculos instar
 pisi, molles adhuc & friabiles.

Aperta mulier in scholis medicorū
 Lutetiæ lapidem habens in utero, in
 cranio anteriore, & quæ sine liene in-
 uenta est. De tophaceis calculis in ute-
 ro natis, uide Actium lib. 16. cap. 100.
 At ab eadem causa in his partibus, qua
 in renibus uel uesica, generari potest

runt, ea coctionis specie quam *in nouis* dicunt, nimirum ab humore crasso, uiscido, terreo, & calore igneo: quâdoque uerò & naturali, sed non analogo materiæ, humorem hunc ad assante, cogente, & in lapidem indurante, qui interdum uariæ & admirabilis inuenitur formæ, potissimum quum & uasorum accedat aptitudo. Galenus se pilos meiendi excretos uidisse narrat, & cum ex colore, tum ex mole credidisse dicentibus eos ex crassa lentâque materia, quam calor calc fecit excicauitque, in uenis consistere, & se longitudinis ipsorum causam ignorare. In lotijs quoque eorum qui lue ueneræ infecti sunt, multoties innatare uidentur minuta animalcula formicis affinia, aut ijs præsertim qui æstiuis mensibus in aqua cœlesti uolutari conspiciuntur.

Lib. 6. cap. 9. de Loc. affect.

Pili & animalcula cum urinis excreta.

Lib. 2. Anatom. cap. 22. Calculi mineralium.

Tradit Alexander Benedictus, multes calculi minus affici in uesica, præterquam calculi setarum, ueluti quibusdam capillamentis, qui nõ sine diro cruciatu innascuntur ex mucosa materia, additque, aliquibus quædam in uesica concrecere, quæ nihilo à conchilijs specie differunt. Simile quiddam se uidisse in nobili quadam domina adhuc superstiti, indicauit excellentissimus medicus Ioannes Euuichius, quæ cum longo tempore renum calculo afflicta fuisset (nulla enim quantumuis eruditorum medicorum opè iuari potuit) post aliquot annos primum quidem aliquandiu lanam tenuem, nonnunquam inuolutam, interdum fila longa, alba, duplicata, instar eorum quibus utuntur uestitij, & quod fidem superat, sæpe cum nodo, ac si ad usum consuendi aptata fuissent, per urinam excreuit. Deinde uerò, quæ res etiam aliquantulum temporis durauit, ætius compactam, uelut ochra comixtam nõ tam lanam,

quàm membranam lanosam, quali integunt sese illi uermiculi qui ex Seribus insulis ad nos adferuntur, cum lotio reddidit. Postremò non rarò, præter reliqua, pilos longitudo unius digiti, partim utrinque albos, in medio nigros: partim contrâ principio nigros, cætera albos: præterea acutos in una parte tanquam extremitate, obtusiores in altera quasi profunditate ac radice (etsi radice carere oportuit) fortiusculos, durabiles. Atque eiusmodi materiæ tantum non miraculosæ ipsa secum plenam portauit arculam, & pluribus uidentam exhibuit, eiusque partem Euuichio donauit. Sed mea sententia, si res has monstrosas in renibus uel uesica non genuerit natura, meienti egrotæ dubio procul eas subiecisse dæmonem ob incredulitatem certum est, maximè si illi suspicio fuerit ingesta de maleficio.

Cum Pisis experientissimum medicum & chirurgum D. Gabrielem Fallopium præceptorem sectaretur collega noster, simulque accessissent quendam mercatorum internuncium natione Lucensem, cuius uxor ualitudinaria colicis subinde doloribus laborabat, tum uerò ipsidem torquebatur grauissimè: post alterum aut tertium curacionis diem, à multis remedijs ex arte adhibitis, tandem præter omnium expectationem deiecit pilam, uel tophum potius nõ admodum grauem, magnitudine maiorem paulo columbæ ouo, à cuius reiectione paulatim desijt dolor, pristinaque redijt ualetudo. Hæc reliquis demirantibus affirmabat Fallopius, idem aliàs nobilissimo medico Frisimelicæ doloribus colicis uexato, & cuidam tertio accidisse. Hanc uerò pilam quæ pepeterit materia, eadem aperta uel fracta certius dijudicari potuisset. Illud autem naturæ genimen haud difficulter proderet præceden-

uentis sequentis que narrationis qualiscunque explicatio.

Pilas item magnas nigras, instar pugni, æqualiter orbiculas, sine futura, pilis paruis mollibus arctissimè infartas, ex boum iuniorum sanorum laniæ destinatarum uentriculo & intestinis exemptas, aliquot annis penes me habui. Incantatione ingestas has, exclamarent multi: generatarum tamen harum pilarum causam inuestigare naturalem libet. Vituli adhuc lacte uiuentes materno, si quando alimonia destituti, uel alio qui perculsa reate insolescentes, ad parentem uel aliam accurrūt uaccam, eius suras uel quemcunq; contigerint ore locum hirtum, maximè posteriorū coxarū, tam exungunt auidè, ut etiam depilem reddāt: piliq; ualido crebroq; suctu in uentriculum attracti, & frequenti motu saltuq; lasciuo paulatim conglomerati, plerunq; lacte uel chylo obuoluuntur, aut pituitoso succo lento: qui temporis successu tenacior redditus, membranas induit faciem: quemadmodū substātia limosa albidā statim à secedone uisa est primū obducta hæc pilarum pellicula: quæ deinde exiccata pedetentim, corio tincto etiam nigricae asimilabatur. qua una in parte cutro non nihil excisa, eiusmodi uniformes pili molles (quales in illis dictis pecorum locis inueniri cernimus) admodum compacti apparuerūt. Citius huic sententiæ astipulabūtur si demq; habebunt, quicumque ueterinariæ rei assueuere, & iumentorum educationē attentius obseruarunt. Ita nihil omnino rationi derogatum uolo, si quando ea in rerū miraculis uel manifestò adesse, aut occultè foveri uideatur. Verū quæ præter naturæ ordinem & rationis cognitæ modum à milleartifice satana, dolo & prestigijs, ut nō crederes in suam illicitam lassam, nemine

Pila in bonis uentriculo un- de nata.

uerè, licet quidem phantasticè cooperante, esinguntur; & incantamenta putantur (quorum nomine frequenter incuntur puniunturq; innocentes) propono, quod ueritas à mendacio secreta cognoscatur, & dæmonis ludibria penitus nota negligantur, atq; sanguini innoxio posthac parcatur: æquioriq; sententia accusatores, peculiaria diaboli mancipia (diuinos alij uocāt, mihi uerò erunt malefici) conuersa male inolitæ consuetudinis fori forma exhibebuntur.

Seruat quoq; alius apud se eiusmodi pilam lenem admodum, oui magni quantitate, sed orbicularem, Pisis extractam ex colo intestino iuuenæ bulbæ: hæc poma citrio uel aurantio tam erat similis, ut si eo fuisset colore (erat autem nigro) uisu solo discerni non potuisset. Arbitrabantur quidam tum, ex integro aurantio deglutito eam ita in uentre induruisse, sed arbitrariū hoc & ridiculum: cultro autē uix ægrè cortice una in parte inciso & detracto, inuenta fuit tomenti nigrioris congeries, & suffarcinata, uel potius tota concreta ex pilis. Huius pilæ meminisse uidetur Plinius in hæc uerba: Et in iuuenatarum secundo uentre pilæ rotunditate nigricans tophus reperitur, nullo pondere: singulare (ut putant) remediū ægrè patientibus, si tellurem non attigerit. Ineptrè autem tophum appellat, si de nostra loquitur pila. Ille siquidē inter lapides numeratur foraminulos: hæc uerò pila ex pilis compacta, nihil habet uel lapideum, uel arenosum, uel foraminulentum: sed est circumquaq; spississima, & solidissima.

Nec minus admirabile Aristomenis Messenij cor, quod Athenienses ob eximiam calliditatem exestū pilis referunt inuenerunt, cum enim aliquoties captū, & astutia elapsū cepissent.

Valer. Max. lib. 5. cap. 8.

In Maio anni millesimi quingentesimi sexagesimifecundi, mulier iuuenis N. Coloniae prope aedem D. Antonio sacram, puellum ad sextum mensem lactans, enixa est animal fibrosum ad erucæ magnæ longitudinem, dum reptando sese extenderet ductaretq; unguiculis prominentibus, dorso glabro, ventre albicâte, capite corneo nigroque, oculis gagatæ lapidi similibus, ore hiulco lampetræ modo aërem inspirante. Sub initium cervicis tres uisebantur aculei, aut uerius unci utrinque asperi, quibus quæcunq; uellet, amplectebatur, seseque attollebat. Prodiit uerò absque humore, aut humidi alicuius mistura ex locis muliebribus ante septimam matutinam, dum fortè calcem prona inderet. Vixit autem hoc animal in tertium diem lacte nutritum. Mortuum à chirurgo inciditur, præsentè D. Bernhardo Cronenburgio medico excellentissimo, qui ad huius miraculi inspectionem uo carat D. Ioannem Echium & Hubertum Fabrum medicos, mihiq; postea ob casus raritatem communicauit.

*Intra & la-
certa in corpo-
ribus inuicta.*

Anno 1549. commemorantur in Vngaria circa Thayxæ flumen inuenti homines, in quorum corporibus absolutæ lutræ & lacteæ essent inuentæ. nū uerisimile uideatur, aliorum esto iudicium. licet non ignorem, uermes prodigiosos ex causa naturali quâdoque in hominum sinibus ingigni. De qua etiam puella suspicio spargeretur falsa, serpentem stomacho inhærere, cruciamenta excitare, & subinde ad fauces conscendere, hæc sub mea fuit cura, belleq; iam habet.

Contigit & ante annos quinque, ut retulerunt fide digni, in insula prope Masecum, rusticum quendâ post continuum uentris dolorem, & sumptam aliquândo aduersus id mali theriacam,

uermem excreuisse octo pedum longitudine, & digiti unius, quasi cornuto ore, non admodum dissimili anatis rostro. Sepius item uisuntur uariæ formæ lumbrici ore reijci.

*Vermis longitudo
ostendit
pedum.*

Rerum adhæc miracula alia huc facientia Alexander describit lib. 3. Anatom. in hæc uerba: Acies scalpelli fracta, dum uenam imprudens chirurgus cuidam incautè secaret, meatus penetravit diuersos, postq; aurem cõstitit, ubi continuis ferè punctiõibus sentiebatur: qua molestia sepe à nobis leuari uoluit. Supra fidem est, quod ipsum in Creta essemus, uidimus. Rusticus in quodam tumultu seditioso sagitta circa dorsum impacta uulneratus fuit: euulsa sagitta, ferrum in thorace relinquebatur, ac uulnus, per quæ sita frustra cuspside ferrea, chirurgus fanauit. at post biennium per inferna ea excidit: quæ miraculi gratia, barbatae figuræ duorum digitorum latitudinis ostentabatur. Secundū enim diaphragma prius mucrone penetravit, ubi pars carnosior est: deinde secundum intestina delapsa, iuxta aluum sensim podicem secuit, uiamq; sibi ad exitum fecit semiexesa: qua de re magna medicorum fuit concertatio. Idem libro 2. Anat. Qui uenarum mesentericarum orificia inter intestina ampliora putant in uiuente, quæ in cadauere delitescant, longè decipiuntur: arbitrantur enim, ciborum frustra per easdem fibras tenuissimas attrahi posse: putantq; uirginem ætate nostra Venetij, dum hæc cõderemus, quæ crinalem acum quatuor digitorum longitudine, quam inter dentes dormitura continebat, incauteque in somno deglutierat, per urinam post menses decem maximis emisisse cruciatis: quoniam in uesica collectis uiscosis humoribus, lapis circū acum coaluerat, gallicæ oui magnitudine: & à uenis mesen-

*Cap. 9.
Acies scalpelli chalybeæ per uenas et tor-
tuosas ascen-
dit, non mi-
hisit uerisimi-
le.*

*Cuspside ferrea
in thorace re-
licta, quæ iux-
ta aluum post
biennium ex-
cidit.*

Cap. 9.

*Acus deglutita,
cum locustio
excreta.*

mesenteriacis acum prius haustâ fuif-
se contendunt. Obiter hic adijciam,
acus illius per urinam reddita exem-
plum plurimos dissectionis ignaros
commouisse, qui eam per uenas me-
seraicas à stomacho ad iecur, ac per
uenam maiorem ad renum angustias,
inde ad uescicam pénétrasse, falsò ar-
bitrantur, ora fibrarum in uiuentibus
patientiora esse ad acum suscipiendam
putâtes: acus enim sua acie paulatim
multoq; tempore per intestina pene-
trauit (siquidem uiam sibi facit, quod
à natura propellitur) hinc per uescicam
qua parte carnosa est, inde per urina-
rium meatum excerni potuit. Ad eun-
dem censeatur modû, de sagittâ fer-
rea cuspidè, quæ biennium naturæ du-
ctu commodas fecit partes: quod &
alijs mirabilibus faciliè comprobaue-
ro exemplis.

A^o DAEMONIACIS SAEPE

falsi medicos doctissimos.

Cap. XVII.

Huiusmodi porò dæmonis actio-
nibus sæpius uel pericissimos,
& in artis operibus exercitatiss-
imos circumueniri medicos depre-
hendimus. Exemplum erit memora-
bile, quòd haud ita pridem, cum me-
lancholia puellâ uiginti annorum af-
fici iudicaret clarissimus medicus, no-
tesque ea in somnes circiter undecim
transegiisset, hic ex arte pilulas de cy-
noglolla somnum conciliaturas offer-
ret: quarum una deuorata, digito al-
terum ægrota ocludens oculum: Vi-
de, inquit, quàm nûc dormiam. Mox,
à dæmone eam obsidione subingata,
nec perperam, asserit medicus: à quo
se irrideri animaduertit. Cum uerò
hinc hominum cogitationes dæmoniunt
perspicere arbitraretur, quòd nulli, se
eas ad somnum exhibiturum pilulas,
aperuisset (id quod tamè satanæ puel-
lâ obsidenti innotuisse, docuit ironica

illa de somno ex pilula exigua de glu-
tita generato, obiectio) inquam ego:
Medicum ad obsessæ curationem ac-
citum fuisse nouerat dæmon: quare
omni eius instituto curandi hanc mo-
do, & medicamentorum præparatio-
ne uigilanter obseruata, ut spiritus est,
eas somno prouocâdo destinatas fuif-
se pilulas, ex ratione naturali prom-
ptè intellexit: quo nomine captata
occasione, medicû illudere ridereq; il-
li nō fuit difficile. Nec hominû cogita-
tiones nouisse dæmonè, tradit quoq;
Augustinus. In ea etiam puella, horre-
da cōuulsionum atrocium facies, cre-
pitanibus quoq; iuncturarum compa-
gibus, aliquando cōspiciebatur. Ad
aquæ lustralis asperisionem mirè etiâ
uidebatur exhorrescere. Hunc fucum
quum aliàs detegere conaretur Melâ-
chthon, dæmoniacum accessit, quem
lustralis aquæ asperisionem mirandum
in modum exerceri exagitariq; intel-
lexerat, aquâ uerò simplicem sub pal-
lio clam contulit. Iniecta itaq; à quo-
dam lustrali aqua, suos cruciatus con-
festim mirè ostèdit dæmonium. Hinc
ex sua pura aqua eundem asperisit Me-
lanchthon, cuius iniectione nō minus
affici uidebatur energumenus. Pro-
inde is se diabolum sefellisse aliquan-
do narrare solet, qui antea ipsius actio-
nes, & cuius esset animi, minus ob-
seruarat.

Recenset Langius historiâ de qua-
dam muliere, quæ, cû Bononiæ rei me-
dicæ operâ ille nauaret, circa pudenda
ulcere sanioso, meliceride scilicet, la-
borabat: simulatq; uerò spem consoli-
dationis maximè læto chirurgo osten-
taret, tum repentè nouus *ixor*, humor
melli simillimus ubertim erumpebat,
donec dæmon, quo obsidebatur, de-
precationibus diuinis expelleretur: tû
eadè nocte, nullo relicto cicatricis ne-
stigio, ulcus sua sponte cōsolidabatur.

G In hac

De diffinit.
eccl. dog-
mat.

Lib. 1. Epist.
medic. epist.
38.

Puella à dæ-
mone obsessa.

A medicis irri-
detur à damo-
niaca.

Cogitationes
hominû igno-
rat dæmon.

In hac muliere, quā obsidione con-
firinxerat demon, sua ipsum ostentaf-
se ludibria, & ulceris illius speciē, cer-
tū est: atq; allato illitoq; humore mel-
li simillimo, chirurgi oculos fascino
delusisse, ut hic ex ulcere *χώρα* proma-
nasse crediderit: quem à dæmone in-
uectum fuisse in ulceris cōsolidati ue-
stigium, uel in ulcus phantasticum, i-
pla momento peracta dæmonij seces-
su restatur curatio.

*De abditio-
ri causis lra.
A mali usu
quidā factus
dæmoniacus.*

Narrat præterea insignis philoso-
phus & medicus Ioannes Fernelius,
quòd quum non ita dudum quidam
per æstus nocte uehementer sitiret, è
somnia surgens, potu non inuento, ob-
uium malum fortèprehendit: id mād-
dens, fauces sibi quasi manu præcludi
strangulariq; sensit: simulq; à sube-
unte dæmone iam obsessus, uisus est
in tenebris uidere se à prægrandi ni-
gerrimoq; cane uorari: quæ postea,
restitutus integræ menti, ordine recē-
sistit. Hunc non pauci ex pulsu, ex calo-
re & scabrie linguæ febricitare, ex
uigilijs & mentis perturbatione sim-
pliciter delirare iudicabant. Alios e-
iusdem ordinis uiros doctissimos no-
ui, qui eas symptomatum laruas con-
spicati, aliorumq; relatu fidentes, ue-
nenum morbi causam esse censuerint,
frustra q; propinarent antidota, & cau-
teria imprimerent.

*Fquestris or-
dis quidam
canoniacus.*

Tradit adhæc Fernelius, iuuenem
alium equestris familiæ, paucis antè
annis, corporis concussione, & quasi
cōuulsione ex temporum interuallis
laborasse, quā nūc solum sinistram bra-
chium, nūc dextrum, interdum etiam
digitum unicū, aliās crus alterū, aliās
utrumq; aliās corporis truncum tanta
celeritate exagitarer, ut uix à ministris
quatuor decumbens cohiberetur. Caput
autè in concussum iacebat, lingua
& locutio libera, mens sana, omnesq;
sensus integri, uel in cōuulsionis fero-

cia. Decies ut minimum quotidie cor-
ripiebatur: in interuallis sanus, sed la-
bore cōfractus. Vera epilepsia iudicari
poterat, si mentis sensuumq; læsio ac-
cessisset. Peritissimi quiq; adhibiti me-
dici, cōuulsionem epilepsicā finitimā à
maligno uenenatoque uapore, spinæ
dorsi impactō censuerūt: è quo uapor
in eos neruos emanaret, qui à spina in
artus quoquo uersum, non aut in cere-
brū disseminantur. Hæc credita causa
utrum moueretur, clysteres imperatū
frequētes, purgationes generis omnis
& ualidæ, cucurbitulæ insinguntur ner-
uorum inijs, fotus, unctiones, empla-
stra primū quæ discuterēt, dein quæ
roborarēt, uenenatamq; malignitatē
obtererent. His parum proficiētibus,
sudores proliciūtur balneis, æstuarijs,
& Guaiacinae hebeni decocto: quæ ni-
hilo magis profuerunt, quoniam om-
nes longè aberamus à cognitione ue-
ri. Nam mense tertio primū depre-
hensus dæmon quidā totius mali au-
thor, uoce insuetisq; uerbis ac senten-
tijs tum Latinis tum Græcis (quanquā
ignarus linguæ Græcæ laborans esset)
se prodens. Is multa medicorū secre-
ta detegebat, ridens, quòd eos magno
periculo circumuenisset, quodq; irri-
tis pharmacis corpus hoc penè ingu-
lasset. Quoties laborantem pater in-
uisebat, is procul à conspectu in clama-
bat, Appellentem hūc arcete, & ab in-
gressione propulsate, aut torquē è cer-
uice detrahitte. ex hoc enim, ut Gallo-
rum torquatis equitibus in more est,
diui Michaelis imago propendebat.
Ad hanc Fernelij narrationē, uelut pa-
renthesi interiecta, respōdeo: hunc dæ-
monem se Michaelis imaginē usque-
ad eò uereri simulasse, ut astantes falle-
ret euidētius: quasi uerò hic ullius ex-
horrescat simulachrum, qui ne quidē
ipsum Christum, expressam Dei ima-
ginem timuit, quem aggredi, assume-
re at-

*D. Michaelis
imagine
se formidare
simulat dæ-
monium.*

*Math. 4.
Marc. 16.
Luc. 4.*

re at-

a Cor. 12.
Iob. 12.
Gen. 9.

re atq; tentare ausus est: Paulum, uas electionis, colaphis cædere: Iobum iustum affligere: Euam in innocentia cõstitutam, uastro affatu fallere. Interrogatus hic (prosequitur ita Fernelius) quis esset, aut quo modo, & qua hæc potestate moliretur: dixit, multa intus esse domicilia, in quibus se recondit, & in quiete ad alios commigrare: se in hoc corpus iniectum à quodam cuius nomen nõ efferret: à pedibus ingressum in Regia, & à pedibus egressurũ, cum præstitutus dies aduentarit.

CONFUTATIO ILLIUS, QVOD se in corpus à quodam iniectum proximè dixerit diabolus, idq; prorsus à nemine fieri posse: inefficaces item esse imprecationes malitiosas: & de parentum imprecationibus. Cap. XVIII.

SE in corpus iniectum à quodam (mea quidem sententia) mendacij parens fingit, libenterque fateatur, non coactè: licet ceremonijs & execrationibus se compelli simulet, ut alios ludat, à Deo auocet, sinistram de innocente opinionem iniiciat, atque authorem iniecti dæmonis mox hunc de quo illis uoliter suspicio, peruersè opinentur: ita rerum suarum satagisse arbitrat, si hac quoque ratione hominũ diuellat animos, cædesq; struat, sceleratus generis humani hostis. Enimuerò ut ne dæmoni quidem licitum est, corpora aut hominum aut bestiarũ ingredi pro sua libidine aut arbitrio: he nulli uetula, nulli obstetrici (quæ corrupta multorũ est opinio) nec ulli homini, quãtumuis maligno aut scelerato diaboli mancipio, concessum est, corporibus dæmonas imprecando immittere. alias satanæ potentia exuperaret hominis uirtus maligna, si homo pro corrupta sua uoluntate hic posset, quod dæmoni denegatum scimus: quum hunc nihil omnino aut intus aut extra posse, circa pe-

culiarem Dei assensum, ex Sacrarum literarum traditione manifestum sit: quo suffragante, in procinctu stat spiritus ille nequam, opinione celerius corpus uel ingrediens, uel collidens. Hæc unica est eius uolũtas, spes & expectatio: Dei nutũ obseruat, & calculum expetit, non uerò maliciosam uilius hominis imprecationem. quæ si tantillum haberet momenti, uix homo in rerum natura superesset, qui nõ uel dæmonum myriadibus infarciretur, uel ab ijs auferretur, uel pestetoleretur, uel lue Gallica, aut Iobis ulceribus fœdissimis conspurcatus lugeret: ita domos, cõpita, uicos & urbes, his diris & imprecationibus personare ubilibet audias, ut nec parères liberis, nec liberi parentibus parcant, imò seipfos leui de causa pleriq; deuoueãt horribiliter, sitq; eiusmodi execrabilis saluatio coniugi à marito plerumque etiã horã matutina expectãda, & edinersò. Sæpenumerò ira perciti nõnulli, usque ad hunc assuescunt uotis, ut in habitum ea degeneret: & pro decò tandem habeatur, atque orationis lenocinio, si in familiari colloquio, uel amica salutatione, uel risu iucundo, horrendæ eiusmodi concrepent uoces: quas tamen nullum sortiri effectum in alium, palam cernimus: tantũ illæ maledici hominis, olim rationem reddituri, nisi penitidine conuertatur, lædunt animam. Atq; potius, si quid imprecationes ualere quis urgeat, omnibus erit indubitatè æterna salus expectanda: cum nemo sit, cui non aliquis salutè precetur perpetuam: quæ precatio ex Dei uoluntate fit, quemadmodum ex satanæ impulsu illa maligna. Si quandoque ex maliciosa parentum in filios imprecatione sinister aliquis euentus sit uisus, nihil contra nos facit, ob peculiarem ingentiamq; parètum cum filijs synt-

Malum imprecandi consuetudo uulgaris.

Dæmones ne
ma alicui im
precando po-
tuit immitte-
re.

pathiam, cuius nomine exemplum quandoq; horrendum proponere solet Deus. Sic haud ita pridem circa initium anni 1575. quidam non obscuri nominis, Regi Hispaniarum apud Geldros militans, quum è familia nobili honestam duxisset cõiugem (quã & durius tractabat) intelligeretq; tandem ipsam uerum ferre, indignanter uelut sinistra precatus ait ille: Tu infer

*Emperat. p. a
uentum exem
plum horren-
dam.*

*Lib. 7. de
Leg.*

*Gen. 27. 49.
Tobia 5.*

nalem gestas dæmonē, quem gladio confodiam. Non longe post filiolum genuit dimidia corporis inferioris parte bene formata, uerum superior pars lituris rubris & nigris sœda apparuit, oculis in fronte locatis, ore rotundo nigro tetro ut satyrus, auribus longis uelut canis uenatorius, in uertice duo cornua non nihil intorta, quæ manibus contrectata reddebantur sanguinea. Non immeritò itaque Plato nihil parentis imprecatione filijs censet periculosius. Contrà uerò accidit pijs: quemadmodum in Iacobo, Isaaco, eiusque liberis, item Tobia & eius filio apparuit.

DAEMONIA CARVM IM-
precationum puniarum exem-
pla. Cap. XXI.

Spectacula interim non uulgaria subinde oculis nostris à Deo proponuntur, ut ijs terri, in ueteratam male imprecãdi, uel etiã temerè iurandi, & sepe falsò, cõsuetudinem declinaremus. Sic fertur, militem pedestrem ante paucos annos iter per Marcham fecisse: ac nummos loculos cuidam suæ hospitaë, apud quam decubuit ægrotus, cultodiendos tradidisse. Post dies paucos restitutus, pecuniam reposcit ab hospita, quæ iam cū marito eam esse retinẽdam statuerat. Se itaque eam habere negat, iniuriarum alterum accusans. Iratus pedes, hospita uicissim infidelitatis infirmulat. Quo audito, coniugem purgat ho-

spes, peditemq; ex ædibus deturbat. Hic rei indignitate permotus, extructum ensem in ostium insiguit inconsideratè. Vim suæ domui fieri ab hõmine, proclamat hospes. Quare à magistratu in carcerem conijcitur: agiturq; sententia, ob illatam uim, illum gladio feriendo. Iam extremus dies iudicialis præ foribus erat, ipsiq; captiuo moriendum esse, in carcere nunciatur dæmon: at si se ipsi dedere uellet, ut nihil sit periculi, se facturum pollicetur. In innocentia se mori uellet, responderet captiuus, quàm ea ratione liberari. Proposita denuò periculi iminentia, ubi se aërem uerberare, & nihil proficere animaduertit dæmon, gratis suam illi deserit operam, quæ apud aduersarios uindicaretur: consultiq; Quando iudicio sisteris, tuam in negotio forensi prætendes inficitia, præsertim in dicendo: eapropter tibi patronum, quem aduocatum dicunt, concedi orabis: atque me non proculstante pileo cyaneo plumis insignito, postulabis causæ defensionem. Annuit captiuus, ac postridie in iudiciũ productus, cognita magistratus accusatione & instituto, rogat sibi in extrema illa necessitate permitti patronũ: qui conceditur. Multa disputat hic doctor Iuris uersutissimus, & argutè defendit, falsò accusatum esse & cõdemnari peditem: hospitem enim illi pecunia spoliato uim intulisse, ostendit: rem omnem ordine quo gesta est, & ubi seposita conseruaretur pecunia, aperiens. Hospite uerò audacius inficitante, & se diabolo deuouente, imprecanteq; aliquoties, ut ab eo sustolleretur, si pecuniam haberet: destitit tandem à defensione causæ. LL. doctor pileolo cyaneo ornatus, ac hospite abreptum per forum in aërem auehit, ut ubi manserit, nemo cognouerit unquam.

*diabolo
aufertur ho-
spes ob impre-
cationem ma-
liciosam.*

*A' demone
anchisur fe-
mina, ob ne-
faria iurami-
ta.*

Anno millesimo quingentesimo
quinquagesimo primo, in Megalo-
policis finibus, non procul à Vuilsta-
dia, in Pentecostes ferijs, plebem ce-
reuisiæ poculis indulgisse scribitur: cui
mulier intererat, quæ septennero dia-
bolum suis immiscebat iuramentis.
qui, spectantibus omnibus, eam per os-
tium in aërem altius sustulit. Reliqui
perterriti insequuntur uisum quod ue-
heretur foemina, cernuntq; eam extra
pagum in aëre aliquandiu pendulam,
inde redditâ in agro præcipitem com-
pererunt mortuam.

TESTES CARMINE NON A-
dimi, & concubitus impotentiam etiam à
demone modo naturali inuchi.

Cap. XX.

Illorum insuper sensus à demone
obtrundi, & oculorum aciem per-
stringi censeo, qui carmine sibi tes-
ticulos totâue pudenda auferri exi-
stimant: quibus quum aliquandiu or-
bati uideantur, in integrum postea re-
stituuntur. Hic satanæ potentia & ar-
te nerui testium pudendorumque ad
sua couelli originem queunt. Sic &
plerunq; in deploratis morbis uide-
mus fieri, malæq; notæ argumentum
dicit esse Hippocrates: Testiculi pu-
dendaq; retracta, uehementes dolo-
res atq; lethale periculum significant.
Inter moritur enim facultas uitalis, &
nerui uerfus originem retrahuntur. In
demonis uerò operibus minimè illud
uitæ naufragiû hic peritescendum;
nec naturalis ea perpetuè subest cau-
sa. ille etenim ad tempus fascino obie-
cto deludit, uel dolosa neruorum re-
tractione fallit. Ita sit, quod postea, u-
bi ad uerita consilia sic affectos ad ege-
rit, impietatisq; reos effecerit, libenter
ab opere desistat, coactus minimè: li-
cet se compelli simulet, ut superstitionis
studia confirmet, aliosq; ipsidem ar-
tibus irretiat. Si enim hæc membra ue-

rè adempta fuere, quando hoc factum
est, & quibus medijs? num citra san-
guinis effusionem, partium læsionem
& uulnerationem, omni adempto sen-
su id fieri potuit, & uel momento sa-
nari? Et si hoc quoque, licet *ἄδύροϋ*,
demus: unde quæso cõigit restitutio,
si prorsus ea à corpore auulsa, & proin-
de alimento & uitali fomite destitu-
ta, tanto tempore mortua, putrediniq;
obnoxia fuere? Num satanæ est, & an-
gelorum eius, noua creare: aut ablati
omnino partibus uitali uirtute desti-
tuti, redintegrare pro suo arbitrio ui-
tam, ac ueluti colla eas agglutinare,
aut sua potentia genuino afingere lo-
co: quem admodum à Christo aurem
Malchi, à Petro abscissam, in dubitan-
ter credimus restitutam? Minimè gen-
tium. Antea auditum est, nihil planè
dæmonem posse cõdere: explicatûq;
quid illi *ἐπιπυροϋ*, uel inimitabile.

Cæterum uerè, non profecto imagi-
nariè auferebantur testes, anno mille-
simo quingentesimo quinquagesimo
tertio in Iunio, cuidam monacho Her-
manno Vuolfratgen Euerfeldensis, cu-
stodi templi in monasterio Crucife-
rorum Dufeldorpij. Hic ubi societatis
actionisq; Venereæ cum muliere nu-
pta insimularetur à monachis, qui ea
quoque frui dicebantur, & hinc sen-
tentiam ex actione aduersus se insti-
tuenda coram Generali, uelut carnifi-
cinam grauiter timeret, morbum fin-
git, nimirum rupturam in umbilico.
Quocirca accitur M. Engelbertus Hol-
ter Euerfeldensis, illustrissimi nostri
Principis chirurgus, malû hoc curaturus.
Huic, detecto significato, animi mor-
bû insinuat Hermannus, meditariq;
quibus rationibus collegarum manus
pœnamq; euitare possit. Hinc conue-
nitur, ut Prior à chirurgo persuaderetur,
rupturam illam non posse restitui,
nisi egrotus apud se Euerfeldi aliquân-
diu

Lucæ 22.

*Testes mona-
cho sano uo-
lunt: excessu*

*Testes carmi-
ne nō adimi.*

*Lib. 2. 10.
Præfag.*

se fuisse, ne cum mulieribus congrederetur: ac restitutum dexteritate quadam, qua hic alterius persuasionē confirmabat, adducens ei librum Cleopatrae, quem de foeminarum informanda speciositate fecerat: legensq; locū, ubi eo modo ligati corpus totum inungi iubet coruino felle, mixto cum sesamelaō, & ita iuari: hoc audito, confusus ille Libri uerbis, id fecit, citōque augmentato libidinis æstu restitutus est. Quem admodum impia credulitate quis leditur: sic & leuari eadem, credibile est, usuq; obseruatur.

De ludicro incuborum & succuborum cum hominibus congressu, prolixè superiori Libro, ubi sagarum discutiantur ponderanturq; actus, egisse mihi uideor.

DE LIGATURIS VARIIS.

Caput XXI.

Hic leuiter uelut in Catalogum reducantur multiplicis ligationis deliria: quem admodum ligatione in amorē uel in odium, in ægritudine & sanitates, & similia: item ligatione furum & latronum, ne in aliquo loco furari possint: ligatione mercatorū, ut in designato loco emere uel uendere nequeant: ligatione exercitus, qui limites aliquos transgredi prohibeatur: ligatione nauium, ne ulla ui uentorum, etiam infinitis uelis uento obuersis, portum egredi ualeant: item ligatione molendini, ne ullo impetu uolui queat: ligatione cisternæ uel fontis, qua aqua extractio inhiabitur: ligatione agri, ne progerminet: ligatione alicuius loci, ne quid in eo possit extrahi: ligatione ignis, ut in certo loco accēdi nequeat, nec aliquid combustibile admoto etiam igne uehementissimo ardeat: item ligatione fulgurum & tempestatum, ne noceant: ligatione canum, qua uetatur latratus: ligatione auium & ferarū, qua uolatus & fuga præpediuntur: atque

id genus reliqua, si dem profectō exuperatā, quæ partim ficta sunt: partim, si euctus eiusmodi spectentur, nō impijs imputandi hi erunt ligationibus, sed ad causas naturales, impiam creditatem, dæmonis collusionem, uel ad occultam Dei uoluntatem referendi. Quomodo autē sanguis, ne fluat, ligetur, & morbi modo non dissimili coerceantur, uide libro sequenti cap. 8.

Cum aliās in Gallicano Lucensium sub Apennino uersaretur cum amico noster collega, de uia audiebantur acclamationes rustici, uulpem uoce persequentis: ubi illi suspicerent, ecce ad montis latus ascēdit ocyssimè uulpes gallina præpingui onerata. Ibi collegæ nostri comes, Quid, inquit, auferam illi prædam? ac mox uerso non admōdum prægrādi lapide, fortē in uia obuiō, uulpem firmat, quæ deposito onere substitit. Accurrit ille, fugienteque uulpe, prædam aufert. Deinde sola lapidis uersione se id effecisse narrat, quem ablata præda semper ponderosiorē esse oporteret: uidebatur tamen in ipsa lapidis euerfione aliquot immurmurare uerba. Cum redirent in Gallicanum, rusticus cui fuerat erat gallina, eam repetit: alter reddere recusat. uocatur inde in ius, & ablatæ gallinæ accusatur: qui id quidem nō inficiatur, sed se eam optimo sortitum esse iure, quippe è uulpis faucibus erptam, defendit. Tandem uentilata ali-quandiu causa, sententiam pronūciat iudex, ut gallinam simul coquerent, eaq; unanimes cum aliquot bonis amicis fruerentur.

Ioannes Sohetius Ebaro Lepidigenij medicus, quum aliās disputaretur de ligationibus, narrabat se aliquoties obseruasse à matre, quādo sub in-tempestatam noctem non redirent ad præsepia boues, nec errabunda iumenta inuenirentur, matrem tum arreptā

securim obuiam uel quoduis aliud feram etum proiicisse per fenestras, addendo, Ecce pignus pro his aut illis: nam hac ratione, illa à lupis aut id genus feris illa se fuisse credebat. Quibus annumeretur conscripta ab Olao historia magi Gilberti nomine, apud Ostrogothos, ut immobilis maneret, ligati in specu à præceptore Catillo, cui ille insultare solet.

Habent & Turcæ suum modum, quo inuitos retrahunt. Nomen serui in scheda scriptum suspenditur in tabernaculo uel domicilio serui: deinde diris uerbis & imprecationibus illius caput impetunt: hincui dæmoniaca, putat fugitiuus sibi in itinere uel leones uel dracones occurrere, uel mare uel flumina contra se exundare, uel cum tenebris nigrescere, ijsq; terriculamētis repulsus, ad herum redit. Sic Baal Zephon idolum obseruabat retinebatq; feruas ex Ægypto profugas.

Porrò uariarum eiusmodi ligationum opinio perficitur per maleficia, collyria, unguenta, potiones seu philtrea, certas designatas materias: per alligationes, suspensiones: per fortes ite imaginationes, & animi excessus: per imagines, characteres, annulos, lumina, sonos, numeros: per imprecationes, inuocationes, cōiurationes, sacrificia, cōsecrationes, uota, nomina, uerba, perq; uaria obseruationum & superstitionum deliramenta.

His aut nugis commiscere solent, si quæ ex Sacris literis instituto accommodari possint: quemadmodum in serpente adiuratione, maledictione serpentis in paradiso terrestris commemoratur: item serpentis erectionem in deserto, aptè admodum, si dijs placet: in superuersum illum, Super aspidem & basiliscum ambulabis, &c. Superstitio etiam hic plurimum ualet, translato ritu aliquo Sacramentali ad id quod

uincire uel impedire statuit. Se quoque ligari simulant dæmones: ac certe nō alijs uinculis, quàm quæ ipsi tradiderunt, mēdacijs scilicet, sacrilegijs, adeoq; uanis ac obscænis rebus, ut eas referri pudor sit. At Hildegardis sententia hoc finiam caput: In efficacia ligaturæ alligata est perueritas nequitie diaboli, ut à zelo furoris Dei non mereatur solui, quia nunquam illum recta cogitantem uidit: sic neq; eum aspiciunt, qui Deum fideliter timent.

HOMINES VLLIUS REI POTENTIA IN BESTIAS TRANSFORMARI NEQUIRE. *Explicitio fabularum de Vlyssis & Diomedis socijs, atq; Arcadibus transmutatīs.*

Caput XXII.

PLerosque etiam sagarum maleficio in bestias conuerti, uoluit credula superstitionisq; uetustas. Sic quoq; Demarchum commemorat Plineus, degustatis pueri immolati in sacrificio extis, in lupum se conuertisse (merito uorax dicitur lupus, qui hominis exta uorat) & Circe poculo socios Vlyssis in illo errore diuturno fertur mutasse in feras, ut est apud Virgilium:

Quos hominū ex facie dea seuā potentib. herbis inducat Circe in uultus & terga ferarum.

Item Eclog. 8.

Has herbas, atq; hæc Ponto mihi læta uenena,
Ipsa dedū Mæris: nascuntur plurima Ponto.
His ego sepe lupum fieri, & se condere syluis
Mærim, sepe animas imis excire sepulchris,
Atque satas aliō uidi traducere menses.

Huc facit Boetij carmen:

Vela Nariçij ducis,
Et uagus pelago rates,
Eurus appulit insula:
Pulchra qua residens dea,
Solis edita semine,
Insect hospitibus nouis
Tecla carmine pocula.
Quos ut in uarios modos
Veruū herbipotens manus,

HUNC

Lib. 3. h. 11.
Sept. cap. 20.
Ligatus in
specu Gilber
tini.

Lib. 1. v. 1.
sane v.

In bestias
transformat
hominet ma
leficio.

7. Aeneid.

Libro 4. de
Consul. plin.

Gen. 3.

Num. 21.

Psal. 90.

40

Hanc apri facies tegit,
 Ille Marmaricus leo
 Dente crescit & unguibus
 Hic lupis nuper additus,
 Flere dum parat, ululat;
 Ille tigris ut indica,
 Testa mitis obambulat.
 Sed licet uarijs malis
 Numen Arcadis alitis,
 Obstum miserans ducem
 Peste soluerit hospitibus
 Iam tamen mala remiges
 Ore pocula traxerant,
 Iam sues Cerealia
 Glande pabula uerterant,
 Et nihil manet integrum
 Voce & corpore perditis.
 Sola mens stabili, super
 Monstra quæ patitur, gemit.
 O leuem nimium marum,
 Nec potentia gramina,
 Membra quæ ualeant, licet
 Corda uertere non ualent.
 Intus est hominum uigor
 Arte conditus abdita.
 Hæc uenena potentius
 Detrahunt hominem sibi,
 Dira quæ penitus meant,
 Nec nocentia corpori,
 Mentis uulnere seuiunt.

In dialog.
 de Asino.

Hicse figmentis, & Apuleij in asinū
 uerſi fabulæ, aſcribatur Luciani meta-
 morphoſis: qui in Theſſaliam profe-
 ctus, ut magicas artes diſceret, in ho-
 ſpiciū forte diuertit, ubi mulier ſe un-
 guento illinens, in coruū mutaba-
 tur. Lucianus eodem linimento ſe uo-
 lens inungere, in aliud errore incidit,
 quo unctus uertitur in aſinum. Indu-
 ctus autem in theatrum uarijs cōſper-
 ſum herbis, ex ancillæ inſtitutione per
 roſarum eſum reſtituitur.

Herbis & uenenis non ſunt uires
 attribuendæ, quæ nec ad manifeſtas
 qualitates, nec ad totam illarum ſub-
 ſtantiam referuntur. his uerò rationi-

bus homines ab illis non transforma-
 ri in beſtias, notum eſt: carminibus
 itaque eam imprimi illis efficaciam,
 ſequitur. Auguſtini hic accidiatur ſen-
 tentia: Si dixerimus ea non eſſe cre-
 denda, inquit, non deſunt etiam nunc
 qui eiſmodi quædam uel certiffima
 audiſſe, uel etiam expertos ſe eſſe aſ-
 ſeuerent. Nam & nos cum eſſem in
 10 Italia, audiebamus talia de quada-
 regione illarum partium, ubi mulie-
 res ſtabularias his malis artibus imbu-
 tas, in caſeo dare ſolere dicebant, qui-
 bus uellent ſeu poſſent uiatoribus, un-
 de in iumenta ilico uerterentur, & ne-
 ceſſaria quæq; portare: poſtq; per-
 functa opera, iterū ad ſe redirent: nec
 tamen in eis mentem fieri beſtialem,
 ſed rationalem humanamq; ſeruari:

20 ſicut Apuleius in libris quos Aurei aſi-
 ni titulo inſcripſit, ſibi ipſi accidiſſe, ut
 ueneno accepto, humano animo per-
 manente, aſinus fieret, aut in dicauit,
 aut finxit. Hæc uel falſa ſunt: uel tam
 inuitata, ut merito non credantur. Et
 libro de Spiritu & anima: Dicit huma-
 na opinio, quod quada-
 rum & poteſtate dæmonum homines
 conuerti poſſint in lupos & iumenta,
 30 & quæque neceſſaria portare, & poſt
 peracta opera iterum ad ſe redire, nec
 fieri in eis mentem beſtialem, ſed ra-
 tionalem humanamq; ſeruari. Hoc ſic
 intelligendum eſt, quoniam dæmones
 naturas non creant: ſed tale aliquid
 facere poſſunt, ut uideantur eſſe quod
 non ſunt. Deinde proximo etiam ca-
 pite de Ciuitate Dei citato ſubiungit:
 Non itaque ſolum animum, ſed nec
 corpus quidem ulla ratione credide-
 rim dæmonum arte uel poteſtate in
 40 membra uel lineamenta beſtialia ue-
 raciter poſſe conuerti: ſed phantaſti-
 cum hominis (quod etiam cogitādo,
 ſiue etiam ſomniādo per rerum inu-
 merabilium genera uariatur, & quum

De Ciu. Dei
 lib. 18. cap. 12.

Libro 3. & 4.
 ubi ſe à Fots
 da maga in
 aſinum uer-
 ſum, & quid
 tū egerit, de-
 ſcribit, at me-
 ra ſunt uerba,
 ut etiam que
 in reliquis il-
 lis leguntur li-
 bri.
 Cap. 16.

Libro 18. ca.
 18. & libro de
 Spiritu & a-
 nima, cap. 18.

corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus) ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducī, ita ut corpora ipsa hominum alicubi iaceāt, uiuētia quidē, sed multò grauius atq; uehementius quàm somno suis sensibus obseratis. Phantasticum autem illud ueluti corporatū, in alicuius animalis effigie appareat sensibus alienis, talisq; etiā sibi homo esse uideatur, sicut talis sibi uideri posset in somnis, & portare onera: quæ onera si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerū corpora, partim iumentorum falsa cernentibus. Nam quidam nomine Præstātius, patri suo contigisse indicabat, ut uenum illud per caseum in domo suasumeret, & iaceret in lecto suo quasi dormiens, qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot autē dies eum uelut euigilasse dicebat, & quasi somnia narrasse, quæ passus est: caballū se scilicet factū, annonā inter alia iumenta baiulasse militibus quæ dicitur Retica, quoniam ad Retia deportabatur: quod ita ut narrauit, factū fuisse compertum est, quæ tamē ei somnia sua uidebātur. Indicauit & alius, se domi suæ per noctem, antequā requiesceret, uidisse uenientē ad se quēdam philosophum sibi notissimū, sibiq; exposuisse nonnulla Platonica, quæ antea rogatus exponere noluisset. Et quū ab eodem philosopho quæsitū fuisset, cur in domo eius fecerit, quod in domo sua petēti negauerat: Nō feci, inquit, sed me fecisse somniaui. Ac per hoc alteri per imaginē phantasticā exhibiturum est uigilantē, quod alter uidit in somnis. Hæc ad nos non quibuscūq; qualibus credere putaremus indignū, sed eis referentibus peruenerūt, quos nobis non

Præstātij pater in longo alioq; somno se equum pavidum facit.

existimaremus fuisse mentitos. Proinde quoddam homines dicuntur, mandatumq; est literis, à dijs, uel potius à dæmonibus Arcades in lupos solere conueri, & quoddam carminibus. Circe socios mutauit Ulyssis, secundum istum modum mihi uidetur fieri potuisse, quem dixi, si tamen factum est. Diomedes autem uolucres, quandoquidem genus earum per successiōnem propagnis durare perhibetur, nō mutatis hominibus factas, sed subtractis credo fuisse suppositas: sicut cerua pro Iphigenia, regis Agamemnonis filia. Neque enim dæmonibus iudicio Dei permittis, huiusmodi præstigiæ difficiles esse possunt. Sed quia illa uirgo postea uiua reperta est, suppositā pro illa ceruā esse facile cognitū est. Socij uerò Diomedis, quia nusquam subito comparuerunt, & postea nullo loco apparuerunt, perdentibus eos uoltoribus angelis malis: & pro eis aëus occulte ex alijs locis, ubi est hoc genus auium, ad ea loca perductæ sunt, ac repente suppositæ, idē creduntur esse conuersi. Quod autem Diomedis in templum aquam rostris afferunt & aspergunt, & quod blandiuntur Græcigenis, atque alienigenas persequuntur, mirandum non est fieri dæmonum instinctu, quorum interest, id est, ad quos persuadere pertinet, deum factum esse Diomedem, ad decipiendos homines, ut falsos deos cum ueri Dei iniuria multos colant: & hominibus mortuis, qui nec quum uiuerent, uerē uixerunt, templis, altaribus, sacrificijs, sacerdotibus (quæ omnia quum recta sunt, non nisi uni Deo uiuo & uero debentur) inseruiant. Hactenus Augustinus.

Nisi uerò alius dormientem Præstātij patrem obseruasset, ipse omnino rarus fuisset & narrasset ea reuera se gesta fuisse, quæ tantummodo per som-

somnum cognouerat, atque ita ueritatis opinionem apud multos fortitus fuisset rumor falsus. Sed mera sunt somnia & phantasmata: cui opinioni suffragatur D. Thomas, in quæstione de Miraculis. Pagano quoque & infideli deteriorum esse indicant Decreta, qui credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusue transmutari, aut in aliam speciem uel similitudinem transformari, quam ab ipso omnium Creatore.

Socios porro Vlyssis in bestias uersos, & Diomedis comites in aues, atque Arcades stagnū quoddam transgressos in lupos commutatos, fabulosa esse, & poetarum commenta, multi credunt cum Plinio: qui scribit, homines in lupos uerti, rursusque sibi restitui, fabulosum esse, confidenter existimari debere, aut credere omnia quæ fabulosa tot seculis credimus. Inde subiungit: Mirum est quod procedat Græca credulitas. Nullum tam impudens est mēdacium, ut teste careat. Hinc illud de Diomedis socijs ideo confictum à poetis tradit, quoniā aues Diomedæ, à Iuba cataractæ dictæ, in solo totius orbis loco uidetur in insula, ubi tumulus & delubrum Diomedis extant, contra Apuliæ oram, fulicarum similes. Et quoniam aduenas barbaros clangore infestāt, Græcis tantum adulantur, miro discrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: eademque eam quotidie pleno gutture madētibus pennis perluunt, atque purificant: unde origo fabulæ, Diomedis socios in earum effigies mutatos. Sūt qui ea ad mores referant: nimirū quod Arcades luporum more uiuebāt, ut homines uoraces & immanes, crudis uescentes carnibus, & fortè humanis. Idem de mutadone sociorum Vlyssis, iumētis asinilatorum ob prauitatem morum, intelligi potest: quemadmodū quoque de Na-

buchadnezare Babylonis rege cōuerso legitur. Sic & quum Diomedes ex patria pulsus in Italiam uenit, atque eius socij in aues cōuersi dicantur, eos piratas factos, & paulatim interfectos esse, significatum fuit.

Cæterum de Circes potentia & eiusmodi transformatione ita obiter Xenophon, de factis & dictis Socratis: Socrates tam parçè cibo utebatur, ut iucundè comederet, atque ad illum ita paratus ibat, ut pro epulis esset ipsi cupiditas comedendi. Potus uerò omnis erat illi gratus, propterea quod nūquam bibebat, nisi sitiret. Si quando autem in conuiuium conuocatus uoluisset ire, à quo difficillimum plurimis cauere est, præter quàm deceat saturari, facillimè ipse ab illo cauebat. Qui uerò hoc facere nequibant, his consulebat abstinere ab illis quæ persuadent non famescendo comedere, neque sitiendo bibere: hæc enim esse aiebat, quæ uentribus, capitibus atque animis noceant. Arbitrari autem, iocando dicebat, idcirco suos homines effici à Circe, quoniam multis talibus illos nutrebat: Vlysses uerò partim Mercurij consilio, partim abstinentia sua, suum factū nō fuisse. Huiuscemodi de his seriò simul ac ioco dicebat.

DE ΑΥΚΑΝΘΡΑΪΑ ΜΟΡΒΟ,
quo se in lupos conuerti credunt homines. Cap. XXIII.

Iterarum monumētis tradit Guilielmus Brabantinus in sua historia, uirum prudentem diaboli arte eò perductum fuisse, ut aliquibus anni temporibus non secus sciuerit, quàm se rapacem esse lupum, qui per loca syluestria & specus oberraret, ac maximè pueros persequeretur, & eū sæpe uelut amentem per nemora uagari inuentum fuisse: qui tandem Dei gratia ad mētem redijt. Adhæc Patavij lupus sibi uidebatur agricola, anno

H 2 mil.

3. Parte 10.
3. 1. ep. 6.

Lib. 8.
cap. 22.

Li. 10. ca. 44.
De Diomedis
& Vlyssis socijs,
atque Arcadibus
in aues
& lupos conu-
ersis, fabula-
rum explica-
tio.

Dan. 4.

Vide li. 3. cap.
10. lib. 6. cap.
11. huius operis.

Job. 1.
lib. 2.
cul.

millesimo quingentesimo quadragesimo primo: multosq; in agris insiliit, trucidauitq;. Tandem non sine multa difficultate captus, confidenter asseueravit se uerum esse lupum, discrimē solum existere in pelle cum pilis inuersa. Quapropter quidam omnem exuti humanitatem, uereq; lupi truces uocesque, tibias & eius brachia gladio feriunt amputantq;, ueritatem rei exploraturi: cognita uerò hominis innocentia, eum chirurgis tradunt curandum, sed post dies non multos expirauit. Hos ea melancholiæ specie exagitatōs fuisse, dubium est minimè, quæ Arabibus chatrab dicitur, deriuato nomine à bestiola, quæ irrequieto motu super aquas modò huc, modò illuc absque ordine uagatur. Latini, ut quidam uolunt, tipulam id insectum uocant, in palustribus locis frequens. *Tipula.*

λυκανθρωπία, id est hominis in lupum cōuersionem uocant Græci: quidam melancholiam quoque lupinam appellant ex Marcello, item insaniam lupinam: pleriq; λυκανον, alij λυκανθρωπία. Eo malo correpti, ex atræ bilis fuligine se in lupos, uel etiam canes credunt mutatos. Quapropter domo egrediuntur, potissimum noctu, in cūctis lupos imitati, aut canes. Hi pallēt, oculiq; ijs sunt concaui & sicci: crassè imbecilliterq; uident, linguam habēt siccissimam, ualde friuunt, os saliuā caret. Tibiæ his sunt ita ulceratæ: ut curari nequeant, propter frequentes offensiones, & canum morbosones. Curatur hi sanguinis missione usque ad animi deliquium, iustu boni succi, balneis dulcibus, fero lactis, hiera ex colocynthide, Ruffi, aut Archigenis, aut Iusti, theriaca, & reliquis melancholiæ utilibus. Caput his ante acclisionem irrigatur saponiferis, nares opio inunguntur. Quandoque & somniferum medicamentum propinari oportet.

Chatrab. Avicenna. lib. 1. 3. sen. 1. tract. 4. cap. 11.

Tipula.

λυκανθρωπία, Paul. Aegin. lib. 3. cap. 16.

Actius lib. 6. cap. 11. Melancholia lupina.

Insania lupina.

λυκανθρωπία.

tet. Hoc naturæ uitium & humanæ mentis alienationē fabulæ apud Ouidium subministrasse occasionem uerisimile est, de Lycaone Arcadiæ rege, quem à loue in lupum ob sua scelera mutatum finxit. Interim inter bilis morbi, lycæthropiæ dicti, adiungit notas, quemadmodum ridicula poetarū commenta naturales sæpe solent habere causas:

Lib. 1. Metamorph.

Territus ipse fugit, nactusq; silentia ruris, Exululat, frustra; loqui conatur, &c. Plerosque etiam atra bile uiciatos, se leones esse, uel dæmones, uel aues, imaginari, annotauit Auicenna. Neuri adhæc Scythiæ populi eius erant persuasione, quòd se in lupos uerterent, ut uult Herodotus: sic & Baianus filius Simeonis, qui Bulgaribus imperabat, arte magica efficere credebatur, ut quoties uellet, lopus uel quælibet fera uideretur fieri. Plinius & Eddouardus scribunt, cerebrum urfi deoratum ingignere imaginationes, quasi in ursum quis trāsmutatus sit. Id nostro hoc seculo euidā Hispano nobili oblatum fuisse edendum traditur, qui per deserta & montes uagabatur, se in ursum esse cōuersum phantasia uitiatatus. Atqui dæmonem aut ullam creaturam, nihil posse condere, uel reuera immutare, rationibus, & ex decretis abundè demonstratum est: & euidētissimè constat ex eorum quihæc fuerunt pafsi ludibria, confessione, quam lib. 6. cap. 11. descriptam, qualicunque explicatione sum interpretatus.

10

Auic. lib. 3. sen. 1. Tract. 4. cap. 19.

Sigebertus in Coron.

20

30

40

DE NATURALI SEXVS HUMANI MUTATIONE. Cap. XXXIIII.

Cæterum quæ mihi fortassis hic obtrudere conabuntur alij naturæ miracula, ipse referam. Plinius: Ex feminis, inquit, mutari in mares, non est fabulosum. Inuenimus in Annalibus, Licinio Crasso, C. Calsio

Natura miracula in sexus immutatione.

lib. 7. cap. 4.

Cellius lib. 9. cap. 4.

Lon.

Longino Coss. Casini puerum factum ex uirgine, sub parentibus, iussuq; haruspicum deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus prodidit, uisum à se Argis Arescontem, cui nomen Aresculæ fuisset: nupsisse etiam, mox barbam uirilitemq; prouenisse, uxoréq; duxisse: eiusdem sortis & Smyrnæ puerum à se uisum: subditq;, Ipse in Africa uidi mutatū mare nuptiarum die L. Cossirum ciuem Tisdritanum. Liiuius lib. 4. secū d. bell. Punic. tradit, Q. Fabio Maximo & M. Claudio Marcello Coss. uirum ex muliere Spoleti factum. Hippocrates aut scribit, Phaetusa cuiuspiam Pythæi uxori corpus uirile, & in uniuersum hirsutum & pilosum fuisse redditum, barbamq; eam emisisse, uocem item asperam fuisse effectam: quod ipsum etiā Namytiæ Gorgypyi uxori in Thaso euenisse, subiungit.

Vt autem huic naturæ miraculo firmiter detur fides, quid ætate nostra cōtigerit Neapoli regnante Ferdinando primo, audi. Ludouicus Guarna Salernitanus cuius quinque habuit filias, quarum natu maioribus duabus, alteri Franciscæ, alteri Carolæ nomē erat: quibus, posteaquam ad quintumdecimum peruenerunt annum, in marium morem uirilia erupere membra, mutatoq; habitu pro maribus habitu sunt, Franciscus & Carolus nūcupati. Item Ebuli sub eodē rege, puella, quæ iam quatuor annos uiro promissa sponsæ nomen habuerat, qua nocte primū uiro tradita cum eo concubuit, genitalia membra proderunt, domumq; reuersa, in iudicio dotem reposcit, in uirorum numero postea habita. Præterea Amatus Lusitanus conscribit historiam eiusdem argumenti, his uerbis: In oppido Esguerra, nouem leucis à Conybrica, nobili apud Lusitanos ciuitate, puella quædam genere nobilis

erat, cui nomen (si rectè memini) Maria Pacheca: quæ cum ad ætatem peruenisset, in qua mulieres primū mēstrua emittere solent, uice mensium priapum usq; ad id tempus intus latitantem extrā eiecit. Et sic ex fœmina factus est masculus: & uirili toga indutus, ac sacra aqua respersus, Manuel fuit uocatus. Qui ad Indos perueniēs, & diues ac clarus factus, postea ad suos redijt, & uxorem duxit. Sed an liberos genuerit, non satis comperum habeo. Conscij tamen sumus, imberbem hunc semper mansisse. Hactenus ille. quæ eo à me adducuntur studio, ut probem non solum hanc sexus permutationem & uerissimam esse, & naturalium rationum basi inniti: sed etiam fœminas solum transire in masculos, saltem aduersus inanem Ausonii assertionem, qui duorū exemplorum auctoritate etiā tueri conatus est cōuersionis huius oppositionem. Verū ubi causa incredibilis istius effectus fuerit cognita & perspecta, illico conuentionis necessitas alterius falsitatis detegit: quæ ut inuestigatione acquiratur, duo ponenda sunt fundamenta demonstrationi naturæ profusus conuenientia. Primum est, post animantis productionem, uirtutem conformatricem non esse ociosam: alterum, particulae alicuius prærogatiuo iure dotatas mulieres. huius præsentia subministrabit generationi materiam, illius confessio efficientis actionem. Quæ si uera sunt, ut profectō sunt, oportebit circa pudendum muliebri latirare aliquod membrum priapi figuræ persimile: quia ex Physicæ speculationis certitudine constat, operationem naturæ non exerceri in subiecto quolibet, sed idoneo & prædisposito: quæ admodum etiam uis conformatrix, animante iam edito in lucem, non procreat de nouo partes ob materiæ conueni-

475
uenientis & reliquarū occasionū de-
fectū, sed imperfectas adimplere faci-
le potest. Proinde his ita cōstitutis, sci-
endū est, eiusmodi particulā reperitū
in *ἰσχυρὰ γυναικείῃ*, quæ cūctis mentulæ
uirilis cōditionibus prorsus respōdet,
ad eū ut prædita sit ligamentis, neruis,
uenis, arterijs, musculis, præputio, glā-
de, ne quid omnino desideretur. Eius
exq̄sita obseruatio hæcenus ferè fuit
neglecta, ob pinguedinis uelamen, à
recentioribus: at ab Auicenna descri-
bitur sub nomine Albathara, uel Albā-
dar: & à Ruffo Ephesio *ἰλετωρῆς* uoca-
tur, unde obscenū uerbum *ἰλετωρῆσαι*,
uel *ἰλετωρῆσαι* deriuatur: nec nō Nym-
pha, Myrton, *ἰπεδορῆς*. Atque exigua
hæc carūcula paulatim molis augmē-
tatione exurgit tandē in priapū omni-
bus suis numeris absolutū: quod cō-
tingit præcipuè aut mēstruæ expurga-
tionis initio, aut cōnubij tēpore: quo-
niā in eo Naturæ impetus incrementū
molitur: in hoc uerò, propter primi co-
itus uehementiam, estringūtur particu-
læ istius carceres, quib. exonerata uir-
tus formatiua dein elaborat in prom-
ptiori expulsionē. Ita etiā fit, quòd tūc
corpus & hirsutius euadat propter mē-
suum suppressiōnem, & robustius ob
sexus uirilī succēssiōnem. Hoc autem
membro quū saltem mulier dote-
tur (unde omnes fœminæ licet actu-
tales sint, potentia tamē masculos no-
minarim) necessariò elicitur, hunc mu-
tationis ordinem progredi tantūm à
sexu fœmineo ad masculum, nō econ-
uersò: quia natura semper addit, nun-
quā demit: semper expellit, nunquā
reprimi: semper mouetur uersus di-
gnius, nunquam indignius. Itaq; Au-
sonio uanitati crimē adstringo, quòd
Beneuenti puerum quempiam repen-
tē uirginem factum refert:
Nec satis antiquum, quòd Campano in Beneuētio
Vnus epheborum uirgo repente fuit.

Lib. 3. fen. 21.
Tract. 4. cap.
33.
Albathara.
Albandar.
Kittoris.
Nympha.
Myrton.

Poetas eiusmodi fabulas excogi-
tasse uel inde liquet, quòd fingunt Ti-
resiam uatem Thebanum, cuius suprā
meminimus, cum coëutes angues ba-
culo percussisset, mutatū in fœminam
fuisse, postq; annos undecim, iterum
cæcis à se anguib. uirilem naturam
recepisse. Horum item miraculorum
meminere Sabellicus & Pontanus.
10 Sed quòd abstrusa naturæ operatione
contingit, atq; in ea metamorphosi, &
quidem solius sexus, continuo perdu-
rat, nullum hic meretur locū, ubi tan-
tummodò de fictis momentaneisque
dæmonum formis & prestigijs, quoad
fieri potest, explicandis agitur.

QVO'D PLERIQVE PVTAN-
tur dæmoniaci, qui melancholia agi-
tantur, & è diuerso. Cap.

XXV.

DE melancholicorum imagina-
tione deprauata, & subsequen-
tibus eorum interdū deliris ri-
dicularisq; actionibus: nonnūquam etiā
grauibus, serijs, horrendisq; operi-
bus, suprā lib. 3. cap. 7. satis multa dixi,
ut repetitione minus opus sit. hinc ta-
les uel fatui uel à dæmonibus obsessi
sæpe iudicantur, quemadmodū quo-
que energumēni uicissim melancholi-
ci interdum dicuntur. Exquisitum
itaq; desideratur hic iudicium, ut in-
ter utrosque discernatur affectus: qui
plerūq; etiam complicantur. Humori
etenim melacholico, uti materiæ suis
ludibrijs consentanea, diabolus se, ut
antea memini, insinuat libentissimè:
propterea & perquam appositè, melacholiam
esse diaboli balneum, dixit
40 D. Hieronymus. Non tamen à dæmo-
nijs cuncti exercentur melancholici:
at contrā ferè fit, ut omnes dæmonia-
ci ob acerbos cruciatūs affectusq; gra-
ues, reddantur melancholici. Mulier
quædā Bydericiæ singulis annis eius-
modi melancholia, uel potius mania
agita-

Sabell. lib. 6.
cap. 2. de O.
Restit.

Balneum d.
boli, melach-
lia.

agrabatur, ut septimanas aliquot multas noctu circa sepulchra in cœmeterijs degeret: excurreret etiã subinde in plateas, effringens huius ianuas, & illius fenestras pertrunans, interdum aufugeret ad loca secretiora & syluestria. Et quia is paroxysmus maximè incideret circa diem festum Paschæ, hoc est, tempus uernum, huic morbo ex humorum motu aptum: credebatur tum temporis à uulgo, illam à spiritu exagitari maligno. Vide item historiam dæmoniacæ, quæ melancholia infestari putabatur, suprâ cap. 17.

FICTI OBSIDII DIABOLICI HISTORIA memorabiles duæ: alterum autem ad incantamenta relatum. Cap.

XXVI.

IN hac eorum qui à dæmonum maleficio exagitantur, historica serie, non extra institutum fuerit, recensuisse naturale, rarumq; tamen, diabolicæ obsidionis signum, à me olim Neomagij apud Geldros uisum, in quodam mendico nomine Iusto. Hic ut iusta occasione pecuniam emendicaret largiorem, ante templi fores decubuit, dæmonij in se dominium simulans. Nam perpetua inquietudine exiiebat concidebatq; iacenti ueter: interdum & fugam minacè, insultum uolentum, & toruam faciei inuersionem fingebat. Custodes latus utrinq; clauderant, eius coniunx & scortum: quæ profilienti renixæ, ferramentis appositis eum coercendum mentiebantur: interea oratione mendicorum rhetorica oppidò instructæ, strenuam nauabant operâ, ut elemosynam à populo die Dominico manè hunc ad euntelocum, elicerent uberiosem. Tandem in dolosi machinamenti opinionem uenit magistratus. Adhibiti licitores, qui à cœmeterio discedenti, sub prandio, quo tempore ab hominum frequentia hic tutus est locus, manus iniice-

rent. nam hic eiusmodi apprehēdisse hominem, erat religio, nefasq; ducebatur, ob prophanationem, loci scilicet sacri. Postremò tamen cognito latrocinio quater perpetrato, abreptus, in uinculis artem cōfessus est, qua uentrem, ut pro suo nutu exūdaret subitò, relabereturq; cōtinuo uortice, coegisset. Prius obice altius podici indito, & multo butyro simul deuorato, quo antea obliniebatur præmuniebaturq; uentriculus & intestina aduersus uim hydrargyri deleteriam, argentum uiuum deglutiebat, quod suo pondere ex uetriculo per pylorum in intestina ferebatur, ubi ob pessulum ostio obditū, præcisa erat exitus uia: quare quū uehemēter id humidū sit, & tenuium ualde partium, ac cognata mobilitate inquietissimum, quanquam à calore naturali excitatum, non tamen ob intestinorum butyro inunctorum anfractus euaporare (etiã nisi ea fuisset caloris uehementia) potuit. Hinc ciebatur ualida illa ueteris perturbatio, & iactus inæqualis, quam augebat uehemens & uoluntaria uentris succussatio, illæsis interim ob præsumptum butyri antidotum partibus interioribus. Stipe autem collecta, & arbitris semotis, inquietum dæmonem, captiuum quippe Mercurium, extracto pessulo liberabat. Hunc tragædum decimo post editum hoc spectaculum die, propter latrocinium, Germanica punitione imponi rotæ uidi: ex qua horis duabus post descendit, eodem tamen repositus die, strangulatusq;.

Ad hunc numerum referatur impostura, uerè comētijs ligaturis ascribenda, cuiusdã Ioãnis Patris nomine, Germanis Hans Vatter, nati in pago Mellinge, mediū miliare disito à Durinorum Vuymaria. Hic professione bubulcus, trienniu p̄ celebres aliquot Germaniæ ciuitates uagatus est, simu-

Hydrargyri ualde humidum et tenuium partium.

Ioãnis Patris commenta. Ligatura ficta.

lans se ipsis D. Ioannis ferijs hora matutina, quum boum curam gereret, à Nicolao Gottle, postea ob sua flagitia Vnymeria exulto, incantatum, pane assumpto cyaneo ex sextuplici sanguine confecto, nimirum infantis nondum baptismo initiati, & ab eo occisi, serpentis, bufonis, echini, uulpis ac lupi, ut duodecim annis atrociter à diabolo diuexaretur. Hoc Nicolaum in carceribus confessum fuisse asseuerabat. Hinc dæmonè excruciasse ipsum multifariam ait, ac tam strictè momentò colligare manus sæpe in tergo uinculis ex pilis equinis & sericeis lacinijs intortis, ut nisi mox eorum incisione laxarentur, sanguinis subsequeretur eruptio. Coartabatur enim singulari artificio ligaturæ nodus inexplicabilis. Ac antea præ angore sanguinem è sinistra aure atq; ore frequenter effluere querebatur: & inter reliqua, semel Mansfeldia in aère euectum se, & ualido ueto Halam ultra muros translātū, ibiq; catenis argenteis colligatū fuisse narrabat: item Bornæ, ubi in turbine inclusus fuerat, ut nonnihil à diaboli torturis leniretur, atque ab eius laqueis tutus conseruaretur, per foramen angustum crassi fornacis à diabolo perrupti, se indusio solummodo relictum, à dæmone extractum fuisse, atq; in uastam traductum solitudinem: sed quomodo, se nescire: atq; ibi tres noctes sine ulla cibatione humana peregisse. Addidit quoque, se catenis ferreis crebrò à dæmone constrictum fuisse circum corpus, pedes & collum: ac semel ita in patibulo ad hoc spectaculum à fatana exingētibus lignis constructo, in quodam horreo, alligatum fuisse. Admiranda quoq; phantasmata, apparitiones & spectra annexuit, nec omnia enarrare breuibus se posse inquit: sed cuncta ordine, uelut seriem historicam, conscripta esse, tandemq;

per typographiam lucē uisura, ut mūdo innotesceret, quanta crudelitate plurifariam à dæmonio excrucietur dilanieturq;. Nec prætermisit suum in orando, concionibus sacris audicēdis, & communicatione Sacramenti corporis & sanguinis Domini singulis quatuor septimanis, studiū zelumq;. Ad resipiscētiā quoq; ut populū hortaretur, se impelli affirmabat. Post diuinam huius tragediæ ostentationem, Norimbergam eadem uenit, ubi iisdem usus technis, à prudenti & circumspecto Senatu obseruari cum uigilanti sagacitate industriaq;, semotis custodibus solitis, iuebatur: & licet primū abiectionem urgeret, desperationē deinde simularet, & nescio quæ non comminisceretur ad artis suæ fūcum: eò tamen ad extremū redactus est, ut se nunquam à diabolo ligatum fuisse, sed sibi ipsi laqueos à se paratos, celeriter semotis arbitris iniecis, ubi item eorum materiem suffuratus fuisset, fateretur. Vinciendi etiā specimen ostendebat liberè: & suctu sanguinem ex gingiuis extractum fuisse narrabat, quem quoque manu quàm ocysimè in aurē seorsum instillabat. Reliqua item enarrata miracula, mera fuisse mendacia fassus est: uniuersamq; huc spectasse fabulam, ut inde rem faceret. Quapropter ob facilem, nec extortam confessionem, sententiam mitigauit, reumq; publico palodimidiū alligatū, exilio puniuit amplissimum eximie prudentiæ, iudicij, uirtutis atq; authoritatis ordo Senatorius, 9 Maij, anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo. Id uerò diabolica uexationis per incantamenta figmentum, tanquam rem ueram, alius antea epistola typis excusa præmaturè euulgauit, testè dolo fassus.

Eiusmodi certè dexteritate uaria se-
penumerò nimis imponitur homini-
bus. Sic Eunus Syrus fanatico furore
simulato seruos quasi Numinum im-
perio ad bellum concitauit, idque ut
diuinitus fieri probaret, in ore abdita
nuce, quam sulphure & igne stipauit,
leuiter inspirans, flammam inter
uerba fundebat, quo miraculo sexa-
ginta amplius millium hominù coe-
git exercitum, oppida uastauit, & Ro-
manorum prætorum castra uicit.

EIVSDEM SIMVLATÆ OBSES-
sionis iuuantibus sacrificii historis.

Capit XXVII.

Eodem anno, nimirum sexagesi-
mosecundo, in Martio, Dusseldor-
pium uenit puella quædã Vuer-
lensis, circiter annos uiginti nata, be-
ne habita, sed uultu torua. Hæc, ut me-
dicandi solennior esset occasio, literis
munita testantibus, eam à dæmonio
obsessam, ad D. Hubertum Ardennæ
tem profectiorem instituerat, ut ibi à
satanæ iugo solueretur. Cum patruo
& conducticio homine comitem etiã
habebat monachũ, annum propè tri-
gesimum agentem. In collo, tanquam
amuletum contra diaboli scilicet im-
petum, dependebat stola ecclesiastica.
Ab eximie pietatis & doctrinæ uiris
ornatissimis, ecclesiaste uo, & medi-
cis collegis meis coniunctissimis (qui
bona fide rem omnem mihi exposue-
runt, tum enim aberam) quicquid id
esset negocij, solertissimè inquiri uo-
luit Princeps noster illustrissimus, qui
buluis imposturis non tam faciles, ob-
non uulgares ingenij dotes, offerens
aures. Quantum itaq; ex ægotæ & a-
liorum relatu conijcere illi poterant,
epileptica putabatur. At monachum
comitari, quòd ob ecclesiastici uiri præ-
sentiam, minus à dæmonio impetere-
tur, dicebat: tãdemq; eò adacta est, ut
illũ in eodem secum decumbere no-

tu lecto fateretur, non autem à suis e-
xuijs prorsus nudatum, sed qui indu-
sio adhuc tectus esset. Quum uerò ho-
ra quadam matutina è somno excita,
patruum, atq; alterum custodem ue-
stitos in lecto secum conqueuisse ob-
seruaret (fortassis uespere præceden-
ti potu ad eò cõsopita, ut minorem ho-
rum concubitorum habuerit ratione)
se aliàs eos pedibus è lecto expulsurã
10 minitabatur, si redirent: at nullam pa-
tiebatur repulsam monachus. Rogata
etiam, quomodo aliæ monachi lupæ
aut concubinæ (quas duas illum Vuer-
læ reliquisse non negabat) ipsius pere-
grinationem ferrent? Ægerriemè, re-
spondit. Monacho quoque iactanti, se
tribus uerbis horribile in ea posse spe-
ctaculũ excitare, quũ à collegis meis
20 permitteretur, ut quicquid ad hanc
rem ualeret, ostendere non grauare-
tur, nihil omnino poruit.

Maubusæ in Hannoniæ finibus hu-
iusmodi contigit facinus, mihi narra-
tum à uiro cui fidere quis possit, & qui
modò mihi à affinitate iunctus est, do-
ctus & pius, totiusque actus spectator.
Nam tum fortè diuersabatur apud ur-
bis illius præpositum, suum consan-
30 guineum, quem salutandi gratia con-
uenerat. ibi subsistens præ foribus, ui-
dit undiq; populum confluere, & ue-
lut agmine facto ad templum concu-
rere. rogabat quid rei esset? Tum illi
quidam, Obsessum à dæmone quen-
dam aiebat ibi exorcisari: quod ut ui-
deret, accessit. Ingressus templũ, uidit
sacrificum quandam peragtem sac-
rum, & dæmoniacum altari proximi-
40 mum, qui aspectu horridulo & turba-
to sedebat tacitus. Hunc sacrificus ille
per scitimas undiq; regiones circũ-
dlexerat, subinde exorcismis tentans
dæmonium eiicere. is dum pronun-
ciaturus Euangelium, se in illud latus
ubi erat dæmoniacus, cõtulisset, & ad

Obsessionis
diabolica cõ-
mentũ puni-
tum.

Marci 6. Euangelij locū peruenisset, Dæmonia
eijcient, linguis loquentur nouis: tum
dæmoniacus, quasi horū sermonū im-
paciēs, sese cōcutere, agitare, & altūm
clamare incēpit. perlecto Euangelio
subiit, donec finita missa, sacrificus
illū suis aggrediretur exorcismis, qui
quidem & ridiculi fuerūt, & stolidi ac
inepti. Subinde inculcabat illud, Ma-
ledicte diabole, dic maledicte diabo-
le. At dæmoniacus ad pauca responde-
bat. Tandem exorcista: Dic, inquit, ma-
ledicte diabole, quid nam est omniū
tibi inimicissimū, maximeq; contra-
rium? Subiit aliquādiu, ac tergiuer
fabatur dæmoniacus. exorcista uerò
acriter urgebat atq; instabat: tandem
dæmoniacus ueluti uictus, clamabat,
Aqua lustralis. Tum ea aqua crateram
argenteam impleuit exorcista, ac ori
dæmoniaci adnotam cōegit illum ex-
haurire: qui torquere se, & sic grūnare
plānē cēpit, ut porci solent, dum cul-
trū iugulo infigit lanio: ac paulo pōst
totus intumuit, gutture potissimū,
ita ut supra naturā id contingere qui-
uis dixisset. Hinc exorcista ueluti prę-
sentissimum alexiterium ad expellen-
dum dæmonem, illius gutturi appli-
cuit D. Gundulæ reliquias, theca ar-
gentea reconditas. Tum ille agitare
se, & intorquere, sicque clamare cō-
pit, ut Srentora illum dixisset uincere,
uel quantum Gradivus Homerus: ut
inquit ille. Deinde quasi uictus, ad in-
terrogata respondebat omnia: uerūm
quæ sciscitabatur exorcista, talia erāt,
ut uel ad aliquorum cōtumeliam, uel
uindictam producta uiderentur: cer-
te stolidi erant, indigna, minimeque
ferenda. Altero die denuò subiectus
est exorcismis dæmoniacus: sed ut ac-
cessit hic meus affinis, ilico destitit
exorcista. Audierat (ni fallor) hunc
cum præfecto, & nescio quo alio pru-
dēte sene habuisse sermonem de hoc

dæmoniaco: & in hanc incidisse illos
suspicionem, ut omnia ista fētē agi &
fraudulēter crederent. Vnde huic ob-
uiam ueniens ait, idq; Latine, quo ui-
delicet perspecta esset illius eruditio,
& Latini sermonis lepore: aic inquam,
Ipse est extra: hominem à dēmonē li-
beratum innuens. Post die urbem re-
liquit. Non ita multo pōst detecta re,
palām fuisse imposturas patuit: qua-
re tandem uterq; meritas ob tantum
flagitium dedit penas.

EIVSDEM ARGUMENTI ELE-
gans historia. Cap. XXVIII.

Aliud diabolicæ obfessionis &
exorcismi figmentum legitur in
libello Gallico ante triennium

Parrhisijs edito, in scriptoq; Narratio-
nes mundi fortuitæ, narratione 32. In
pago cuidam arci proximo inter Del-
phinatus & Sabaudia montes, qui à
rudiori plebe incolitur, sacrificus ma-
gis bigis agendis quā parochiæ ad-
ministrandæ aptus, in pastorem eligi-
tur, quōd lectiois sciētia tantummo-
dò reliquos præcellere rusticos uide-
retur. Et quum ex recepto more nihil
ferē in pagis illis circa pastoris cog-
nitionem perficiatur, hic pedetentim a-
pud omnes illius pagi fœminas factus
est compater: quibus quum ea occa-
sione uteretur familiariter, una tamē
Lisseta nomine, à curatore magis ha-
bebatur in delicijs. Huius maritus, qui
in bello Gallico uictum fodiēdo aliās
quæritasset, & iam ad eādem decre-
uisset redire operas, cœpit non nihil
angi ob nimiam parochi cum uxore
familiaritatem, eique omnium sacrifi-
corum consuetudine interdixit. Mœ-
rore itaq; offusus pastor bonus, aliud
caprat ex tempore consiliū: mititq;
secretò anum maleficam, cū sua com-
mate, quam uocant, cōsulturam, qui-
bus modis ad consuetam amoris ue-
litationem reuertitur possent. In e-
iusmo-

*Historia seu
sua signifi-
ca familia da
moniacæ*

iusmodi comœdiæ actu exercitata ap-
 primè uetula, Lisetta aures hoc blan-
 do demulcet affatu: Mea filia, te ani-
 mi admodum esse anxiam comperio:
 eisdemque doloribus conficitur tuus
 compater, propterea quòd legitimū
 suum amorem præpediri uideat. com-
 pator & ego quidem, quòd iuuen-
 cula eandem olim sim experta aleam, &
 duram perpessa sortem: nihilominus
 rebus afflictis remedium inuentu fa-
 cile, si prudentiam quis prouidè adhi-
 beat. Auderésne fingere te à dæmo-
 nio obsessam? Helas mea mater, re-
 spondet iuuencula, personam hanc
 nō in scitè inluerem, si ea ratione pro-
 fici posse, spes affulgeret: quando-
 quidem in mentem redit, uicinam no-
 stram, me puero, simili uulnere fau-
 ciam, quotiescunque cum alijs puel-
 lis illi obuiam eram, bellè & artificio-
 se cruciamētum hoc simulasse. A' for-
 tilega hac dein de accuratius instructa
 Lisetta, ante templum audita missa
 intorquere oculos, contrahere ma-
 nus, spuma descendere os, & lupi eiula-
 tum edere incipit. Accurrens mox uul-
 gus stolidū, præcipiti & nouo hoc ma-
 lo attonitum, eam à dæmonio agitari
 cēsuit. Miser maritus nō ita procul ob-
 zelotypiā sedulò eam obseruās, haud
 leuiter turbatus, illam domum redu-
 cit, ubi consolatū uicini confluunt. Sic
 ille ob grauem torturam, qua oppres-
 sam inopinatò arbitrabatur cōiugem,
 suspicionis non immeritò conceptæ
 oblitus, restā ad parochi ædes, uelut
 mētis impos, properat oratum, ut suis
 exorcismis tam maliciosum ex uxore
 spiritum exturbare dignaretur. Domi-
 nus Mauricius quāta poterat dexteri-
 tate sese continens, mirè exclamat, lu-
 getq; insperatum huius ægræ infortu-
 nium, in quietis: Ha ha ha, mi compa-
 ter, morositas in uxorem nimia, & sus-
 picio ob causam nō factis iustam, pro-

bum maritum certè decet minimè: si-
 quidem eo nomine in sensus commu-
 nis errorem quandoq; etiam dilabun-
 tur matronæ inculpatissimæ. Inde ar-
 repta stola atq; organis coniuurationi
 idoneis, egrotam liberè adit, atq; post
 suffragia infinita occulto murmure
 deblaterata, interrogat spiritum, quis-
 nam esset? Lisetta probè instituta à ue-
 tula, uoce rauca submissaq; respōdet:
 Ego patris huius iuuenclæ spiritus
 sum, ut hanc pœnitentiā decem annis
 ex uno corpore in aliud transgressus,
 agere n, condemnatus. Maritus præ-
 sens ubi intellexit focieri esse spiritū,
 non sine lachrymis in has euestigidi
 erumpit preces: Mi pater, per Deum
 te oro, ut ex eas, nec amplius torqueas
 misellam filiam. Respondet spiritus:
 Hinc equidem egrediar, sed in te com-
 mutato hospitio rursus commigrabo,
 ubi designatū pœnitentiæ tempus ab-
 soluam. Sabaudus hic horribili ea sen-
 tentia territus, usque adeò exhorruit,
 ut incunctanter stola parochi arrepta
 cinxerit collum, exclamans: Mi com-
 pater, mi amice, aliquémne modū no-
 sti, quo grauis illa sententia mutari
 queat, per preces, ieiunia, elemosy-
 nas, uel alia pietatis officia? Tum Li-
 setta uidens ex uoto succedere insti-
 tutum & fucum, uoce ait fiducia: Ami-
 ce pauperior es, quàm ut qualia con-
 ueniunt euitandæ huic pœnitentiæ bo-
 na conferre ualeas: sed horū loco qua-
 dra ginta inuisere templa, & in quolibet
 orationes fundere attentas oportet,
 quibus apud Deum offensarum re-
 missionem impetres: alioqui ordina-
 tionè cœlestè eua surus neutiquā. Hæc
 pœnitentia marito ea ratione impera-
 batur à Lisetta, ut propter templorum
 distantia in ea peregrinatione, temp-
 ris satis furori spiritus extinguedo do-
 naretur. Ut autem uoti compos minus
 impedire redderetur, spiritus uoce si-

Etia sermonem prosequitur, cum ho-
mine exostulans, quòd iniqua suspi-
cione suū aggrauarit compatrem, uirū
scilicet sanctum, cuius preces quoque
Deo apprimè forent gratæ: eo nomi-
ne uxoris curam huic compatri esse
commendandam, interea dum religi-
onis ergò peregrè illum agere oportet,
studiose hortatus est. Miser hic Io-
annes, à purgatorij pœnis se facile ab-
solutum ratus, in genua ante parochū
prouoluitur, ut ignoscat obsecrās. Re-
missione haud grauatim exorata, ne
deterius quid illi cōtingeret, religio-
sam ilicò exequitur peregrinationē.
Interim cōmissæ sibi Lisetæ qua po-
tuit uigilantia fidelem nocte dieque
præstitit operam D. Mauricius, ut pro-
figato hoc spūitu, alter eius loco suc-
cesserit, cuius paulatim in uiui infan-
tis imaginem a dolentis, patrem se
esse post absolutum pœnitiæ tem-
pus, credebat maritus uerè cuculus.

Ridicula hæc capita finiam experi-
mèto hic non inidoneo, in sulfo tamè,
epileptici, lunatici & dæmoniaci, ex
Ioâne Anglico desumpto: Dicatur in
aure hominis affectū: Recede dæmon,
uel exi, quia Effimolei tibi præcipiunt.
Si sit dæmoniacus, redditur mox simi-
lis mortuo ad horam ferè: eumq; ubi
surrexerit, de quacunq; re interroga-
ueris, tibi respondebit. Sin uerò, hoc
audito nomine, non ceciderit, ipsum
epilepticum esse scito. In multis ete-
nim non dissimiles sunt epilepticus,
lunaticus & dæmoniacus.

DE IIS QUI VENEFI-
cium patiuntur. Cap. XXIX.

Veneficio in-
fecti.

Ceterum si qui ueneno oblato, 40
uel illito, uel eius uapore attra-
cto, à ueneficis infecti sunt, iudi-
cium esto penes medicos: qui hic in-
ter uenena (quorum uis cæca & deli-
tescens uario symptomatum cruciatu
fatigat) & inter morbos ex illis natos

(quæ non tantum manifestis qualita-
tibus, sed totius etiam substantiæ dis-
sidio, uitæ nostræ primordia demoli-
ri constat) atque inter morbos alios
uulgares, raros, occultos, naturales ta-
men, secundum peculiare quorum-
cunque notas, discernent. Siquidem
uenenati, pro pharmaci hausti uel ap-
plicati qualitatibus apertis, uel occul-
ta totius substantiæ proprietate, mul-
tifariam afficiuntur: ut stomachi, alui,
intestinatorum, iecoris, renum & uesci-
cæ cruciatibus grauius exerceatur, ut sin-
gultiant, erodantur, cōtremiscant, re-
frigerentur, obmutescant, conuellan-
tur, pulsus difficilis fiat, ueternus pre-
mat, uertigo obuersetur, caligent sen-
sus, sanguis eiumpat: ut item strangu-
lentur, hti aut febre consistēt, ægrè
lotium reddant, torminibus uexen-
tur, nausea premantur, crebrò uomāt,
frequens animi deliquium ex nimia
cordis angustia sentiāt, dysenteria flac-
cescant, rubescant, tabe putreant, liuo-
re suggillentur, pallescant, desipiant,
stertant, uiribus deficient: imò ex ta-
rantulæ morfu alij perpetuò ridēt,
alij plorāt, alij clamitant, alij dormiūt,
alij uigilijs afficiuntur, pleròq; uom-
itiones torquent, nonnulli saltant, sunt
qui sudant, alij tremebundi fiunt, qui-
dam pauoribus infestantur: alij alia
patiūtur incommoda, & phreneticis,
lymphaticis ac maniacis assimilātur:
& mirum, quòd auditis continud mu-
sicis instrumentis tripudians, donec
ueneni uis insensibiliter p cutis me-
atus & per sudorem discutiat, libe-
rentur.

Venena autem, eorumq; tam gene-
ralia quàm priuata indicia, præter reli-
quos, non minus diligenter & exat-
tè, quàm etiam doctè, descripsit Dio-
scorides: nec segnem in eo opere ex-
plicando exornandòq; præstitit ope-
ram, solertissimus simplicium investi-
gator

Dioscor. li. 6.
in Proemia.

Tarantula
morsus sym-
ptomata &
curatio.

Li. 6. de Ma-
teria med.

Vena in iusto
sumpta.

Contactu la-
lentia.

Halitu feri-
entia.

de Nat.
hum.

Lib. 6. de Lo-
is affect.

Pecudum ne
venatio.

gator Matthiolus. Inter ea uerò, quæ
intrò assumuntur, multò præsentius
ac atrocius, quàm quæ foris adhiben-
tur, offendunt. Nam quæcunque con-
tactu lædunt, heberiora, minusq; effi-
cacia sunt: neque in solo spiritu uel in
aëre, uerùm in humore quodam pro-
mouète, uires fortiuntur. Porro quod
halitu ferit uenenum, omnium præ-
sentissimū & efficacissimum est, nec
humoris nec crassioris materiæ tan-
quam uehiculari indigum, ut in nos a-
gat commigretq; Enim uerò tenuissi-
mum quū sit, spiritu attractum, & ocys-
simè per pulmones in cor, uiscus uitæ
primariū, & in arterias propagatur, in
uniuersum deniq; corpus prorepens:
primūq; spiritus, deinde humores,
postremò ipsam partium substantiam
uitiat. Morbi, teste Hippocrate, qui à
corpore membrorū ualidissimo profi-
ciscuntur, grauissimi sunt: atque si, u-
bi ceperunt, permanerint, necesse est
ualidissimo membrorum laborante,
totū corpus affici. Interim meminisse
oportet, ex putredine longius grassata,
uel alia abditore ex causa, uirus etiā
in nobis prouenire gigni q; posse. Hæc
quæstionem ueteres disputasse, docet
Galenus: rationibus quæ apertissimis
collegisse, eisdem affectus fieri & à
lethalis ueneni haustu, & à corruptio-
ne quæ à corpore scaturire potest.

Huc pertinēt eorū notæ, quos *ορμη-
νες* læsit: ubi scilicet philtia ad amorē
ciendū porrigitur, esu haurienda, uel
potu. Sic in uita Marci Antonij Plutar-
chus de eodē refert, quod magicis car-
minib. & amatorijs poculis deuincta
mēs, amissa libertate propria, in Cleo-
patræ uultu hebebat infixæ, longè rede-
undī quàm uincendi cupidior.

PECUDES QUANDOQUE VENE-
nis tolli, sed uelut in iusto peste. Cap. XXX.

Veneno adhæc propinato, uel ita
collocato ut halitu lædat, iu-

menta perniciosè affligi quandoque,
inficiatur nemo: sed ea numero sa, læ-
pius ad internecionē grauissima pro-
sterni peste his peculiari, homines nō
inestante, item præcipitibus alijs mor-
bis in suo quæque genere, partim ho-
minibus quoque familiaribus, partim
plerisq; pecoribus proprijs, subitò tol-
li, ab optimis agriculturæ & ueterina-
riæ artis uel mulomedicinæ scriptori-
bus tam ueteribus quàm recentiori-
bus memoriæ proditum est: qui tamē
morbi à uulgaris ingenij hominibus,
ne alios nōinem, maleficia frequen-
ter creduntur.

Sæpenumerò id contuemur, & su-
perioribus annis contigisse memini-
mus, ut solos iugularit boues pestilen-
tia quædam, irrepit etiam, quæ sues,
& quæ oues, alia quæ gallinas interi-
mat. Pecudes ferasq; tollentem pul-
chrè describit Virgilius:

Hic quondam morbo cæli miseranda coorta est
Tempestas, totoq; autumnu incanduit æstu,
Et genus omne neci pecudū dedit, omne ferarū,
Corruptiq; lacus, infecit pabula tabo.

Discrimen uerò paulo antè expres-
serat:

Quam multæ pecorū pestes, nec singula morbi
Corpora corripiunt.—

Anno millesimo quingentesimo quin-
quagesimo secundo, medicinam faci-
ente in Lucensiu balneis collega meo,
narrabat Franciscus de Pergula, eius
loci Lucensiu nomine uicarius, ibi cir-
ca pagū Menabiam, supra balneā, in fi-
nē Maij, morbum quendam inuasisse
pecora tam pestilentem, ut statim cor-
repta, tumescencia conciderent mor-
tua: rusticos uerò cum id animadu-
tissent, quædam subitò affecta, euesti-
giò mactasse: in quibus id erat ob-
seruatum, ut si horum insectorum san-
guis nudum contingeret hominis cor-
pus, anthraces procrearet, qui (quod
mirum uidebatur) nō patefacti, erant

Pestes animi
tium.

3. Georg.

innoxij: aperti aut, & confestim cauterio non notati, latissimè serpebant, & aliquibus mortis erant causa. Caro pecorum recens laforum & mactatorum cocta comestaq;, nihil inferebat incommodi: atius carnis, lethale potanti deprehensum est.

Therionarca in Cappadocia & Misia nascente, omnes feras torpescere, quib. fuerit admota, nec nisi hienæ urinæ aspersu recreari, tradidèrè ueteres.

*Pestis pecorū
O frugū sterilitas accidit
sape ab nostra peccata.
Exod. 7.*

Pestem etiam pecorum, quæ admodum & frugum sterilitatè, interdum à diuina uoluntate ob populi flagitia prouenire, obseruatu necesse est. Sic ob Pharaonis duriciem pestis grassatur in pecus, ulcera in homines & iumenta, grando item in uniuersa Ægypto. Et Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est triticum, 20 ingemuit animal, mugierunt greges armenti, quia non sunt pascua eis, sed & greges pecorum disperierunt. Et Aggæi 1. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus. Semina stis multū, & collegistis parum: comeditis, & non estis saturati: bibistis, & non estis inebriati. Et infra: Respexistis ad amplius, & ecce factū est minus: & intulistis in domū, & ego exufflaui illud. 30 Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suū: & uocaui siccitatem super terrā, & super montes, triticū, uinum, oleum, & quæcunq; progignit humus, & super homines, iumenta, & omnem manuū uestrarum laborem. Et cap. 2. Percussit uos uento urente, & aurigine, atq; omnia manuum uestrarū opera, & non fuit qui ad me cōuerteretur. Item Leuit. 26. Si non feceritis mandata mea, dabo cælum uobis desuper ferreū, & terram æneā, & consumetur in cassum labor uester, immitramq; in uos bestiam agri, quæ orbos uos faciet, atq; exter-

Deut. 32.

minabit pecora uestra, & imminuet uos. Si aut in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. Porro respicientibus uicissim hæc uertutis sit promissio, Iohelis 2. Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo, & dicit: Ecce ego mittam uobis frumentum, uinū & oleum, & replebimini in eis: & non dabo uos ultra opprobrium in gentibus.

Eam uerò rerum suarum iacturam impatienter quidam tolerantes, nec cum Iobo eam Deo acceptam ferunt: uerū ad diuinos & ariolos, sacrificos, diabolicarū actionum patronos, quasi à Lamia, satanæ ad ninculo, ad eam deuenerint stragem iumeta, confluunt: qui inde emittis uotis, & quacunq; possunt fallaci persuasione, hos damno & incredulitate bis miseros homines, in maliciosa opinionis semel conceptæ præiudicio obfirmant: adhibita etiam nō solum supersticiosa, sed & impia curatione, quam Libro sequenti explicabo: ubi quoq; ostendetur, quod stercore lupi in præsepibus posito, iumentorum maleficium aliquando fingitur. At quo modo in animalium uentriculis ex pilis, iustæ quætitatis pilæ increuerint, paulo ante dictum est.

Cap. 16.

Gadarenorum porci, satanæ maleficio adacti, in mare præcipientes lati perierunt: ut Scriptura docet. Docuisse quoq; senem Hilarionem, tradit Hieronymus, diabolum hominum causam etiam iumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, ut non solum ipsos, sed & ea quæ ipsorum essent, cuperet interire: atque huius rei proposuisse exemplum, quod antequam beatum Iobum tentare permitteretur, 40

*Matth. 8.
Marc. 5.
Luca 8.*

In uita Hilarionis erod. 16.

omnem eius substantiam interfecerit.

Iob. 2.

CVRATIO EORVM, QUI LA-
MIARVM MALEFICIO AFFICI, VEL
dæmonis obsidione subigi creduntur.

Liber V.

*Vbi eadem opera, ob argumenti communionem, curationes à male-
ficio diabolico non aliena interferuntur: & ligaturarū, characterum,
annulorum, periaptorum & effugierum tam in sanando, quàm in la-
dendo, siue claustris aperendis, siue furibus inuestigandis
& similibus, vanitas ostenditur.*

DE CVRATIOE PRAE-
seruante ab hoc mali genere.

Caput 1.

VRATIONIS ratio
hic partim erit *πρωτοπλα-
στειν*, ex optatissima me-
dicationis pars, ut à fa-
scino & incantationum

ludibrijs quis præseruetur: partim e-
tiam *υποδομικη*, ut ij quos iam maleficio
collisos credimus, ritè legitimoq; re-
stituantur ordine: atq; erit illa aliquo
modo communis, ex Sacrarum lite-
rarum fontibus deprompta: non au-
tem magica uel superstitiosa, tantope-
rè à multis desiderata exultaq;. Quū
uerò, quicquid hætenus rerum mon-
strosarum in hanc relatū est historiam,
diaboli sint artes, opera, ludificatio-
nes, laruæ & spectra: contra hunc nos
circumqua; ualidis aggeribus, præ-
fidijsq; infallibilib. cōmuniū est ope-
ræ precii. Atqui spiritus quū sit, spiri-
tuali accingamur armatura: quā ex di-
uina Pauli exhortatione cognoscere,
atque uniuersis cōplecti neruis decet,
qui ita hortatur: Quod superest, fra-
tres mei, sitis fortes per Dominum,
perque potentiam uerboris illius. In-
duite totam Dei armaturam, ut aduer-
sus diaboli assultus consistere possi-
tis. Quoniam non est nobis lucta ad-
uersus sanguinem & carnem, sed ad-

uersus principatus, aduersus potesta-
tes, aduersus mundi dominos, recto-
res tenebrarum seculi huius, aduersus
spirituales astutias in celestibus. Qua-
propter assumite uniuersam Dei arma-
turam, ut possitis resistere in die ma-
lo, & omnibus peractis stare. Stare igi-
tur lumbis circumcinctis baltheo peg-
ueritatem, & induti thoracem iusti-
ciæ, & calceati pedibus, ut parati sitis
ad Euangelium pacis: super omnia
assumpto scuto fidei; quo positis om-
nia iacula mali illius ignita extingue-
re: galeamq; salutaris accipite, & gla-
diū spiritus, qui est uerbum Dei, in om-
ni deprecatione & obsecratione, orā-
tes in omni tempore, in spiritu, & ad
hoc ipsum uigilantes cum omni sedu-
litate. Petrus item fideliter admonet:
Sobrii estote, uigilate, quoniam aduer-
sarius uester diabolus tanquā leo rugiens
obambulat, quærens quem deuoret. Cui
resistite solidi in fide, scientes eadem
afflictiones, uestre quæ in mundo est
fraternitati consummari. Hic enim agit
in incredulis.

Hic & saluberrima Tertulliani ex-
hortatio suam habebit locum, qui nos
uelut lobum, forissimum Dei athle-
tam, aduersus tentationū insultus pug-
nare uoluit: item serico uestiri probi-
tatis, purpura pudicitie, chlamyde pa-
tientie. In animū quoq; inducendum

*Thessal. v.
Armatura
Dei.*

*Gladus spi-
ritus.*

1. Pet. v.

Ephes. 6.

suadet, cuncta quæ dæmon ad nostræ integritatis euersionem machinatur, in gloriam constantis casura: & eius machinamenta in hunc finem à Deo permilla esse, ut qua constantia perferre aduersa uelimus, experiatur: quem ad modum apud Hieremiam prophetam quoq; legimus: Dominus exercituum iusti probator est. D. Maximus in lib. de Charitate, dæmones nos infringere interficereq; iubet: atq; illud haud dubie perfici, quando cum præceptorum Dei obseruatione affectus in nobis efferuescetes uincimus: hoc uerò, quum prorsus affectibus carentes, illis uniuersam calumniandi occasionem præscindimus, cum propheta dicentes: Va de homicida, Dominus mecum est, bellator fortis: tu cades, & deleberis apud me in æternum. Olympiodorus cap. 10. in Ecclesiasticæ historię interpretatione, omnes sensuum aditus occcludendos censet, sic ut neque per oculorum illecebras, neq; per aurium puriginem, neq; per nocentis linguæ petulantiam dæmon admittatur: hoc enim signaculum contra dæmones absolutissimū habetur. Quidam duobus in pugnam progrediendum armis monent: precatione quidē pura, quæ in cælum subuehat affectus: & scientia uera, quæ salutaribus opinionibus communiat intellectum, & suggerat quid sit orandum, ut ardentem oremus non hesitates. D. Antonius ita suos cōfratres aduersus dæmonum insultum munit: Magna, inquit, dilectissimi aduersum dæmones arma sunt, uita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto, perime scit sa-
 40 ranas recte uiuentium uigilias, orationes, ieiunia, mansuetudinem, uoluntariam paupertatem, uana gloriæ contemptum, humilitatē, misericordiam, iræ dominatum, & præcipue purum erga Christum amorem. Nouit teter-

rimus Coluber ex præcepto Domini, sub iustorum se iacere uestigijs, qui ait: Ecce dedi uobis potestate calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici. Hic porro præclara longaque oratione contra quascunq; dæmonum præstigias uexationesq; suos instruit.

Recte Hermes Trismegistus tradit, unam & solam custodiam hominum à dæmonum astu, esse pietatem. Pium enim hominem nec dæmon malus, nec fatum tenet. Et quem admodum uera fides mirabilia aduersus diabolum eiusq; potentiam in credentibus operatur: sic & falsa credulitas, Deo permittente, euentus cooperante diabolo inauspicatos interdum gignit, uel potius demeretur. Cum Dauide ergo confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Omnium itaq; primum tanquā rei caput desideratur, ut in uera doctrina & genuino Dei cultu instituti, nos totos resignemus, tradamusq; ipsius uoluntati, hęc uia & spe indubitata, nos illi curæ esse, sub ipsius patrocinio & tutela securos degere, ipsius primum gratia progenitos esse, singulariq; nos conlectante misericordia seruari, uerè confisos, Christū in hoc nobis natum, & filium nobis datum, qui peccata nostra super humeros suos in ligno pertulit: & per potetiam Patris, à morte suscitatus, mortem uicit, & factiæ imperium demolitus est, ut hic iam inde irrito conatu suas nobis machinetur insidias, si sepultri unā cū Christo per baptismū in mortem, & peccatis mortui, in nouitate uitæ ambulemus, iusticiæq; uiuamus. Si etenim Christo insiti, in illū atq; Patrem eius credimus, illius mandata obseruamus, uestigijs insistimus, abnegato dæmone, omnibusq; eius consilijs, uniuersa denique
 imple-

Laclant. de Orig. err. lib. cap. 16.

Psal. 117.

Esai. 9. Ioan. 3. 1. Pet. 2.

Rom. 6. 1. Pet. 2.

Galat. 1. impietate, opera spiritus sectantes, fructusq; fidei edentes, in charitate non ficta erga Deum & proximū, in mansuetudine, benignitate, lenitate, temperantia, cōrinenia, castitate, sensuum cohibitione, constanti cuiuscunq; aduersitatis, iacturæ & iniuriæ tolerantia, uitæ demum innocentia, puris manibus extensis orationi assiduæ intenti, peccati inquinamentum ut ueneni perniciosissimi perditissimiq; halitum, interneccionis periculo repère nos obijcientem, declinantes: maleficorum profectò minas haud difficulter cauebimus, uel negligemus, uel tolerabimus. Si uerò quis peccauerit, inquit *Ioan. 1.* Ioannes, aduocatum habemus apud Patrem, **I E S U M C H R I S T U M** iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et per hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui dicit, Noui eum: & præcepta eius non seruat, mendax est, & ueritas in eo non est. Qui uerò seruat sermonem eius, uerè in hoc charitas Dei perfecta est. Per hoc scimus, quòd in ipso simus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille *1. Ioan. 3.* ambulauit, & ipse ambulare. Qui committit peccatum, ex diabolo est: quoniã ab initio diabolus peccat. Ad hoc apparuit filius Dei, ut dissoluat opera diaboli. In hoc manifestati sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, nõ est ex Deo: & qui nõ diligit fratrem suum. Hinc Paulus, in Christo **I E S U** neq; circumcisionem, neq; præputium ualere asserit: sed fidem, quæ per dilectionem operatur: *Galat. 5. 6.* cuius fidei loco nouam creaturam, sequenti capite ad Galatas, locat: & obseruationem mādatorum Dei, ad Corinthios, supponit. *Corinth. 7.*

Vnde satis liquet, de qua hic fide loquar: quam amplecti, cuique firmiter

insistere oporteat. Non simplicem formulæ fidei præscriptæ enarrationem propono, quam & facile pronūciaret diabolus: non etiam ore iactatam ab *ijs* quorū cor à Christo procul est, quæ consopita, mortua, sterilisq; delirescit, nusquam se prodens, uelut infæcunda arbor excindenda, igniq; mandanda: sed hanc urgeo, quæ totum inno-
 10 uat hominem, uirtute uiua se in Christi membris exerens, fructificans, efficax potentia Dei ad salutem habenti, sacra saluationis nostræ ancora, prora & puppis, petra contra quamcunq; satanæ tempestatem impetumq; immobilis: in qua quicquid superstruitur, inuiolatū perdurat, imò aduersus hæc ne quidem inferi portæ præualent.

Augustini hic audiatur consiliū: De *De Civitat. Dei lib. 8. cap. 18.* ista tota dæmonum ludificatione, ait, nos quid dicamus, qui hæc legent, forsatis expectant: quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentium miracula fieri asseruntur. Et quid dicemus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quo præceptum Propheticum ita spiritualiter intelligitur, ut de huius seculi ciuitate, quæ profectò & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum uiuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima potestatem dæmonum maiorem uidemus, tanto tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Item de utilitate credèdi *cap. 22.* Vera pietate homines Dei, æream potestatem inimicam contrariamq; pietati exorcizando eijciunt, non placando: omnes tentationes aduersitatesq; eius uincunt orando, non ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem uincit aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine uincitur, qui hominem assumpsit,

egitq; sine peccato, ut in ipso sacerdote ac sacrificio fieret remissio peccatorum: id est, per mediatorē Dei & hominū, hominē Christum Iesum, per quē facta peccatorū purgatione reconciliamur Deo. Cyprianus ad Fortunatū, de exhortatione martyrij: Aduersarius, inquit, uetus est, & hostis antiquus, cum quo prælium gerimus. Sex milia annorum plenē complētur, ex quo hominē diabolum impugnat. Omnia iam genera tentandi, & artes atq; insidias deiiciendi usu ipso uerustatis edidit. Si imparatum Christi militem inuenit, si rudem, si non sollicitum actoro corde uigilātem, circumuenit nescium, fallit incautum, decipit imperitum. Si quis uerō Dominica præcepta custodiens, & fortiter Christo adhærens, contra eum steterit, uincatur necesse est: quia Christus, quem

Lab. 4. cap. 17. Apocalyp.

confitetur, inuictus est. Docet & Anbertus piē admodū, quomodo sit aduersus diabolum pugnādum: Si querimus quæ sunt arma Ecclesiæ, quod prælium contra bestiam, inuenimus fidem & innocentiam. Gladio enim bis acuto, id est, duobus testamentis, & duobus charitatis præceptis, contra luos agni utuntur: dum q; falsa audiūt, uera prædicant: dum tormenta excipiunt, fidem proferunt. hinc proinde uictores existunt, etiam cum moriuntur. Item Bernhardus: Vis non terri à tam terrifico monstro, uis securus post mortē ambulare super aspidem istam? Caue ne interim post eam ambules, caue ne imiteris, & nō erit quod paueas in futuro.

Sermon. 13. in Psalm. 129. habitat. Et Sermon. de S. Audrea.

Huic fundamento firmiter insisteres, tantum abest ut ulla unquā ratione, satanæ artibus siue astutijs à uera in Deum uiuentem fiducia dimoueri possint, ut etiā uarijs ac multiplicibus illius conatibus & insulubus impetiti, exercitati, ac uelut aurum in fornace

examinati, indes seipsis sanctiores iustioresq; euadant. Quare dæmonibus imbecillitate in eos, quos diuina non destituisset gratia, exprobrare solet D. Antonius, in asiduis suis aduersus illos luctis: & eos expauescere uerē credentes, asserit Petrus apud Clementem. item inuisibilis Dei iudicio, in huiusmodi cogitationum uanitate languentibus, labores & afflictiones pro remedio conferri, idem Clemens tradit, postea subiiciens: Dæmonem, nisi quis uoluntatibus eius se spontē subdiderit, potest atē aduersus hominem non habere, ut uincat scilicet. Vitæ igitur emendatione, & attenta asiduaq; oratione ad Christum cōfugiendum est, exēplo Chananæ mulieris. Hæc, Chrylostomo auctore, non iuit ad diuinios, non quæsiuit ligaturas, non defectiois reas mulieres: sed omnia reliquit tentamenta diabolica, & uenit ad Iesum. Si enim uolumus Deum sententiam mutare suam, nostram in meliorem mutemus uitam. Ritē hīc hortatur Iesus Sirach: Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Reuertere ad Dominum, & auertere ab iniusticia tua, & nimis o ditō execrationem, & cognosce iusticias & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis altissimi Dei. Non demoreris in errore impiorum. Nec minus piē quā prudenter, in tribulatione inimicorum consulit Iosaphat rex Iuda: Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus relidui, ut oculos nostros dirigamus ad te Deus. Hic suum habeat locum Psalmus Davidis 90.

Dæmones ea pauescunt ut uerē credentes. Li. 4. Recog.

Matth. 17.

Cap. 17.

Paral. 100.

Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cæli cōmorabitur. Dicit Domino, Susceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus, sperabo in eum.

Quo-

Quoniam ipse me liberabit de laqueo uenantium, & à uerbo aspero.

Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis.

Scuto circumdabit te ueritas eius, non timebis à timore nocturno,

A sagitta uolante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurfu & dæmonio meridiano, &c.

Saluberrimum in supera aduersus dæmonum machinamenta consilium, in cōscripta hac p̄seruationis lege, subiungam ex Chrysostomo his uerbis:

Hæc nostra salus est, hæc spirituales diuitiæ, hæc securitas, si sic nos ipsos quotidie munimus, & per lectionem & per auditum & per spirituale uerbum. Poterimus enim sic etiam ipsi inuicti fieri, & maligni dæmonis technas eludere, cœlestiaque regna assequi, gratia & misericordia Domini nostri

IESV CHRISTI. Item: Sicut sine calceamentis uel uestimentis uestrum nemo in forum descendere uellet, ita sine Dei uerbo nunquam in forum prodeas. sed quum es ianua uestibula transgressurus, hoc prius loquere uerbum: Abrenuncio tibi satana, & coningor tibi Christe. Ne unquam absque hac

uoce exeas; hæc erit tibi baculus, hæc

armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc uerbo & crucem in fronte

imprime: sic enim non tantum homo obuius, uerum nec ipse diabolus te

quicquam lædere poterit, cum his te cernens armis ubique apparentem. Et

hæc te ipsam iam hinc doce, ut cum signum ceperis, sis miles paratus, & cōtra diabolum trophæum erigens, iusticiæ coronam capias, quam nos asse-

qui contingat gratia & benignitate Domini nostri

IESV CHRISTI, per quem & cum quo Patri gloria, simul

& sancto Spiritui potestas & honor, nunc & semper, & in

secula seculorum.

QUOMODO AB ECCLESIA-

rum pastoribus in maleficio curando seducatur populus. Cap. II.

AD huius fundamenti iacti per dædiculum, si recto filo superstruerent ecclesiæ pastores, obstru-

ntis quibuscumque adulterinæ doctrinæ impietatisque fenestris, saluberrima

præcautione subditis prospectum cō-

sultumque foret contra dæmonis artes, præstigia & ludibria: quibus non u-

que adeo temerè illa que arētur incauti, quemadmodum quotidie cum ani-

marum iactura usuuenire cernimus, non modò pastorum (quorum inter-

erat, munusque postulabat præcauere) negligentia: sed eorum instinctu, consilio, peruersa doctrina, fallaci que ope-

ratione, qua imperitum uulgus in rebus afflictis, morbis subitibus, longis, cogitis, incognitis, ex causa naturali

uel præter naturam, mox ad inquisitionem illicitæ opis illestant. Imò

eam sepe numero idem promissa certa salute ostentare, uenalemque prosti-

tuere non erubescunt: homines plane inepi, rudes & indocti, sacræ medicinæ (quam ne à limine quidem salutarunt) cognitionem nefandè salu-

antes (de ijs saltem hic loquor, non de uiris bonis, pietatisque; nomine spectatis) ut uel hac suspensa hedera, ueluti

specioso pallio actiones suas tegant fraudulentas: potissimum quum professione sint uiri scilicet ecclesiastici, sacerdotes uel monachi, de quibus, ut

gregis exemplaribus doctoribusque, in sinistram partem immodò impegisse suspicionem nefas ducitur.

40 Sed fortassis hæc artis quasi per manus traditæ prærogatiua, iure sibi uendicât hæreditario hi magi: quod Ægyptiorum sacerdotes (à quibus Pythagoras, Empedocles, Democritus &

Plato magiam didicerunt) quo quisque

remedio sanitati restitutus esset, id si-

Quidam pastores ecclesiarum magi.

Quidam pastores ecclesiarum magi.

Galen. lib. 1. de Cop. med.

sec. gen. et li.
6. Epidem.
Herod. lib. 1

mul cōscriptum, Memphis in Hephēstio, Vulcani & Isidis sacratio, deponēbant: quemadmodū & Græcorum sacerdotēs magiæ antistites, suas obseruationes in adytis templorū Apollinis & Æsculapij in Pergamo etiam repositas custodiēbant, quas uelut Æsculapij oraculo edocti sacerdotes, ægrotis communicabant, à quibus summa cū fiducia eæ acceptari solent. Sancta extat in horū impudentiam, eximij Hippocratis, quanquam religione ethnici, sententia: qua non argutē tantum, sed & piē hos redarguit, & impietatis insinulat: Qui, in quiens, iustrationibus & magicis incantamentis morborum affectiones depellere se iactāt, hi uictus indigi, uerba eorum ad dæmonium referūt, ut quiddam se amplius scire uulgo ostentent, & homines decipiant. Expiant enim morbo correptos, sanguine & sceleribus inquinatos, iniustos & intoxicatos, ac expiamenta alia sub terram defodiunt, alia in mare proiciūt: alia ad mōtes deferros, ne quis ea contrectet, asportāt. At Deus, ait, q̄ maxima & sceleratissima peccata purgat, nostra est liberatio.

Nec eod̄ impudētia illos arbitror dilapsuros in liberioria incantationum usus defensionem, ut mihi obtrudere audeāt, plerōsq; Romanos pontifices magiam infamem edoctos, eam quæstuosē uoluptuarieq; exercuisse: cuiusmodi erat Syluester secundus, qui (teste Platina & Nauclero) eo artificio pontificatum adeptus est: quemadmodum & anno 1032, Benedictus nonus, antē Theophylactus dictus, postea ob maleficia Maledictus nuncupatus: item Ioannes uicesimus, & Ioannes uicesimus primus (authore Bennone cardinale) qui Laurentio, Ioanne Gratiano & Hildebrādo, cardinalibus, incātamentorum conscijs, ut & Malficā & Gerardo Brazuto fami-

liariter usi traduntur. Nam à Syluestre secundo ad Gregorium septimū, magum eximium (qui, ut Benno refert, quando uolebat, manicas discutebat suas, unde ignis in scintillarum modū disiliij, ijs miraculis uelut sanctitatis signo simplicium oculis ludificans) omnes pontifices fuisse incantatores, scribitur in eorum Vitis: ubi eius fari-næ exempla execrabilia, quibus mulieres in amorem pellicerent, dæmonum sacrificijs in syluis & montibus dediti, leguntur: quæ silentio sepelire malui, ne hominū in eo dignitatis fastigio collocatorum flagitia ueneficiāque commemorasse, in reprehensionem rapiatur. Licet etiam pauci tales fortassis extiterent, quemadmodum & inter episcopos Albertus Bremensis, Guilelmus Roschildensis, Vulfstauus Vigorniensis: maiorem tamen numerum à malis artibus fuisse liberū, nulli in dubium uenit. Non est itaq; quod hoc pallio se tegant, aut aliud prætexant hi nostri recētiores malefici. Hoc tamen deplorandum, quod nusquam ullum genus hominū comperies tam iniquū impunitumq; atq; horum plerōsq; qui ubi in aliqua calamitate corporis uel animæ, rebus perditis, uel quacunque alia adueritate, in consilium à simplicioribus uocantur, neuiquam eos admonent, hæc à Deo uel immitti, uel permitti, ut tanquam in igne probētur: & propterea ad Deum unicum assistorum patronum confugiendum, ac diuina & à Deo in nostrū usum iusto ordine instituta auxilia ritē inquirenda: uerūm impietatis incredulitatisq; uiam sternunt, ore impudentissimo ac mēdacissimo ad maleficium uel incantationem uicinæ allicuius matronæ quicquid id est mali referentes, fictasque quasdam notas, quibus malignatrix dignoscatur, insinuantes, nā sacrilegi perditionis au-

Pontifices Romani pleriq; infames mō-
p.

1. Pet. 4.

tho-

thores. Odij certè plusquam Vatiniani feminarium hoc, frequenter inter proximos quosq; uti pestilentissimū, ita & durantissimū, ut non modò integre uicinia admodum antea pacata, hac arte grauibus conturbetur diffidijs, cædibusque diuexentur, sed & pagorum atq; urbium auita societate unitarum compages dirumpantur, ac iniusta familijs calumniarum stigmata in longam propagentur posteritatem. Eius sectæ noui sacrificum, qui (designatum numerum exprimere prope modum pudet) trecentas sagas in oppido minus amplo aut populoso, ubi iam dego, quod fortè ingrediebatur ille, alias ipsi incognitum, commorari, mendaciter fingere non erubuit.

Quemadmodum ea ratione satanæ regnum accrescit confirmaturque: ita Christo summa fit contumelia iniuriaq; ac eius Ecclesiæ immedicabilia insiguntur uulnera ab illis, quorū studio ex professo sanari eam lauciam luxatamq; magis decuit. De eius familiæ hominibus manifestò Paulus, ueluti digito monstrans, suo uaticinatur Timotheo in hæc uerba: Spiritus certò loquitur, quod in posterioribus temporibus desciscant, quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notata habentium cōscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentū abstinere à cibis, quos Deus creatur ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, &c. Rectissime igitur à Basilio scribitur: Qui incantatorem audit, illumq; obseruat, quantumque pressus est necessitate, tamen ipse uerbo dicat in Deum se fidere, re tamē ipsa ex futilibus uanisque rebus auxilium sibi asciscit. nam iusto uerū auxilium Deus est. Augustinus: Qui sine Saluatore salutem uult habere, &

sine uera sapientia æstimat se prudentem fieri posse, non sanus, sed æger: non prudens, sed stultus, in ægritudine laborabit, & in cæcitate noxia stultus & demens permanebit. Ac proinde omnis inquisitio, & omnis curatio, quæ à magicis expetitur artibus, mors potius est dicenda quàm uita. Paulus per Dei spiritum ita loquitur: Digni sunt morte non solū qui mala faciunt, uerū etiam qui mala faciētib; consentiunt. Eiusdem igitur impietatis reus est, & eisdem pœnis obnoxius apud Deum, & qui artem exercet magicam, & qui ex ea remedium petit.

Eiuscemodi hominum genus profectò impurum impiumq; uidetur notari in epistola quæ legitur à Beelzebub prælatis & rectoribus Ecclesiarū transmissa, in autore uetere libelli de tribulationibus & signis ruinæ Ecclesiæ, ubi duos præfixit tractatus, in quorum parte secunda cap. ii. circa finem hæc inuenitur epistola: Beelzebub princeps dæmoniorum & dux tenentiarum cum satellitibus suis, omnesque Tartaræ potestates, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, præpositis, presbyteris, cæterisq; Ecclesiarum rectoribus, suis charissimis amicis, nunc & in eum Tartaræ salutes, & in uiolatæ societatis fœdera, quæ dissolui nō possint in æternum. Magna fiducia nobis est in amicitia uestra, amici charissimi, multum de uobis gratulamur, quia sentitis oprime nobiscum, & quæ nostra sunt, diligenter quæritis & procuratis, ubiq; tuendo arque fouendo quicquid ad ius nostrum pertinere cognoscitis. Sciant ergo, Vniuersitati nostræ uos multum esse acceptos, multaque gratiarum actione studia uestra profsequimur, eò quod infinitæ multitudines animarum per ministeriū uestrum, uitæ exemplum, atq; negligentiam faciendi in populis opus Dei, à

Epistola Beelzebub

1 Tim. 4.

uia ueritatis abductæ & relictae, quoti-
die nobis captiue adducuntur: unde
& regni nostri potentia magnificè ro-
boratur. Perseuerate ergo tanquam fi-
deles & intimi nostri in amicitia no-
stra per opus quod cepistis ac tenetis:
quia profectò parati sumus pro his om-
nib. repêdere uobis retributionem
condignam & mercedem congruam
in inferioribus inferni. Valete, & sa-
lus nostra sit uobiscum in æternum.

QVIBVS REBVS IN DÆMO-
niaci mali curatione decipiant magi ec-
clesiastici. Cap. III.

Sacrilegi hu-
ius seculi ma-
gi.

PRæter mendacem illam persua-
sionem, qua uulgo nimis credulo
hi malefici imponūt, ut se aliquid
scire præter doctorum hominum cog-
nitionem in hoc inscitia theatro illi
ad præbuerit, imperiti & impij uenitêt,
suis hinc inde emêdicatis blasphemis
exorcismis, se mendaciorum unicum
authorem in speculo uel urnæ aqua,
incantationis conscij imaginem præ-
se ferentem cogere, qui rei ueritatem
tanquam irrefutabilis testis detegat,
prohntentur. Nec minus blasphemiam
rum, multifarijs crucibus sæpenume-
rò scelerata manu consignatis ornata-
rum, inter miserorum hominum cura-
tionem effundere audent, mente re-
probi, cum lanne & Mambre olim pœ-
nas daturi, nisi maturè respiscant.

Hic suam fortitur uim aqua extra
primam Dei consecrationem bene-
dicta, uel sæpius insperfa, uel propinata:
sal item exorcismo expiatus, cereæ Pa-
schalis eadem ui consecratæ particu-
la, uel eiusdem thus, cadelarum in die
Purificationis contra pauidum (si dijs
placet) dæmonem lustratarum incen-
sus, ramorum & frondium in die Pal-
marum sacrorum, item herbarum in
ferijs D. Ioannis Baptistæ ante ædes
suspendarum, uel in solennitate assump-
tionis D. Virginis in templo aspergi-

ne lustralis aqua solenni ex more, uir-
tute ex alto aduerfus satanæ potentia
maiore, quàm in prima Dei creatione
indutarum suffumigia, & nescio quæ
non eiusdem religionis ostenta, qui-
bus in admirationem imprudentes il-
liciant, stuporemq; incutiant.

Scibit in hanc sententiam Marti-
nus de Arles, Theologiæ professor:
Multi eius sunt sententiæ, ut quando
campanæ ipso die D. Ioannis, uel pridie
D. Agathæ pulsantur, non solum
profligare Lemures, sed & Lamias, ne
hinc inde uehi queant, aut etiam no-
cere, credât. Idem in eodem tractatu:
Quod præstigijs & pythones & ne-
cromantici sunt isti, ad quos quotidie
populus stultus & insipiens concurret,
ut futura cognoscat, uel perdita resti-
tuantur: quibus fiunt, ut uulgò fertur,
dæmonum apparitiones in uictris uel
annulis, ubi ueniunt inuocati ad uo-
cata prædicenda, uel ablata manife-
standa: & ut dicitur, isti arioli semper
miscere conantur sacra inter suas su-
perstitiones: ut qui ad eos cõcurrunt,
simplices hi attestantur. Nam & infel-
lices ipsi eodem die quo similia nefan-
da perpetrare non uerentur, sacrificiũ
eucharistiæ celebrare infelicitè au-
dent. quod Magister Ioannes Nider
in suo præceptorio ostendit, dicens:
Malefici instrumenta suæ maliciæ per
Ecclesiæ sacramenta, uel per alia diui-
na contingi uolunt: ut filum trahendo
per chrisma sanctum, imaginem ter-
ream sub pala altaris, ad tempus po-
nendo, & similia faciendo. Nam eu-
charistiæ sacramento (ut fertur) urun-
tur in suis maleficijs, & plurima talia
committunt, immiscentes res sanctas
suis superstitionibus. Sed ex instinctu
dæmonis ista fiunt triplici de causa, ut
recitat idem doctor. Primò, ut non so-
lum homines talium occasione perhi-
di fiant, sed etiã sacrilegi, diuina quan-
tum

Tract. de
perfit. num.
8.9. 14.

tum in eis est contaminatio, ut magis creatorem suum offendat, & intimius animas proprias contaminent, & plures in peccata ruere faciant. Secundò, ut Deus grauius ab hominibus offensus, secundum beati Augustini sententiam, demoni maiorem potestatem in hominibus malis tribuat: cui Deus cōcedit iratus, quod denegaret propitius. Tertio, ut sic sub specie boni apparentis, plures simplices facilius decipiant, qui facta diuinis rebus & orationibus à Deo putant aliquid numinis obtinuisse, ubi solum grauiora erant commissa peccata. Hæc ille. In alijs autem superstitionibus, quæ sunt ab istis ruralibus, etsi demones non expresse inuocentur, interserunt tamen se actibus & superstitionibus, ut hominum decipiant mentes. Hæc tenus theologus ille. Et 2. q. 3. Episcopi à diabolo captiui tenentur, qui relicto Creatore, à diabolo auxilium quaerunt. Et post: Attendite ubi maleficium occulto Dei iudicio permittitur, non ad magos & necromanticos & sortilegos est recurrendum pro solutione & remedio, ut hæc nostra tempestate ad quosdam nefandos sacerdotes passim isti vulgares concurrere non uerentur: sed ad Deum, per humilem confessionem & deuotam orationem: ut habetur 33. q. 1. cap. ult. Nec faciendâ mala, ut eueniat bona. Plura ibid. Idem postea: Quare autem ad predictos necromanticos & sortilegos & diuinos nullus debet concurrere, ultra hæc quod peccant mortaliter, & participes efficiuntur culpæ & damnationis ipsorum, ratio est: quia ipsi, etsi Deo permittente, aliquando uerâ dicunt: eorum tamen testimonio non est utendum, quia sæpius fallunt & mentitur. Patet, quoniam in spiritu ueritatis, falsitas non est: in spiritu autem mendacij, plurimæ quoque sunt ueritates, ut unica latente falsitate decipiat,

ut dicit Gerson de Probatione Spiritu: Hac ratione, inquiens, prohibebunt à testimonio ueritatis, quam fatebantur, Christus dæmoniacos, & Paulus Pthonissam. Hic Augustinus: Fratres, ait, nostis me supplicasse frequenter, ut consuetudines paganorum & maleficorum minimè seruare deberetis, &c. ergo apud Deum me absoluo, dum iterum atque iterum admoneo & contestor, ut nullus ex uobis diuinatores aut sortilegos requirat, nec eos de qua libere aut causa aut infirmitate interroget. Nam qui ad hos consultum accedunt, eos fidem abnegare, probant Theologi ex Augustino, 27. q. 7. non obseruabit. ubi enumeratis multis superstitionibus sic cōcludit: Qui hæc & quascunq; obseruationes aut facta aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit, aut ad domum eorum uadit, aut in domum suam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam aut baptismum præuaticasse: & ut pagani & apostatam & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauius incurere: nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

SACRAE SCRIPTURAE ET NOMINUM DEI ABUSUS EXECRABILIS, IN CURATIONIBUS MORBORUM MAGICIS, & QUIBUSDAM ALIJS ACTIBUS, Cap. 1111.

HVC, ut inuocatio suis fucata coloribus, multorum demereatur animos, atque in sui amorem emendicato lenocinio, alios cautè illicitat, uerba Scripturæ sacræ pura, uel instituto immixta, item Dei nomina, uelint nolint, cōtorquetur: uerum quam conuenienter, iudicent illi, qui penitius mysticum Dei uerbum, eius essentiam ac ueritatem intelligunt. Sed hanc uerbi Dei abusum prorsus detestabilem, & hanc sacratissimi Dei nominis profanationem, scelus horribile di-

cendam esse meritò, fateamur neces-
 se est. Nec profectò mendacium audi-
 tur impudentius, atque in Deum con-
 tumeliosius, quàm ex prolata Scriptu-
 ræ sententia, aut nomine Dei pronun-
 ciato contra designatum à Deo. Scri-
 pturæ ordinem, & sacratissimi nomi-
 nis usum, & rebus quibuscunq; uel lu-
 dicris uel serijs, aut cõtra morbos, no-
 uam exilire uim effectricem, qua id
 obtineamus quod proposuimus. Cu-
 iusmodi hæc sacrosancta de Christi of-
 ficijs à Iudejs non confringendis exi-
 sit propheta: Os non comminueris
 ex eo. Si quis hæc uerba proferens, dẽ-
 tes cõtingat, dum Missa peragitur, dẽ-
 titium dolorem sedari credunt. Alius
 ante febris accessionem manus cum
 ægrotò lauat, secretò ad febris sana-
 tionem Psalmum illum enarrãs, Exal-
 tabo te Deus meus rex, Est qui labo-
 rantis prehensa manu dicat: Æquẽ fa-
 cilis tibi febris hæc sit, atq; Mariæ uir-
 gini, Christi partus. Contra eandem:
 Recipe tres panes Missales: in uno scri-
 be, Qualis est Pater, talis est uita: in al-
 tero, Qualis est Filius, talis est sanctus;
 in tertio, Qualis est Spiritus, tale est re-
 medium. Hæc tres hostiæ sic inscriptæ,
 dandæ sunt febricitanti, ut eas singu-
 lis trium continuorum dierum uelpe-
 ris deuoret: sed ea conditione, ne ijs
 deuoratis quicquã cibi aut potus eo-
 dem die sumat. Iubetur quoq; singu-
 lis uelperis quindecies recitare, orati-
 onem Dominicam, & toties salutati-
 onem Angelicam, ad gloriam & lau-
 dem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.
 Aliud aduersus eandem: Duc ægrotũ
 feria sexta ante solis ortum uersus O-
 rientem, qui expansis ad solem mani-
 bus stabit, deinde hæc uerba dicito:
 Hodie dies illa est, qua Dominus
 Deus ad crucem accessit: sed sicut
 crux nunquam amplius ad eum ue-
 niat, ita nunquam amplius ueniat ad

te tam æstus quàm frigus: In nomine
 Pa tris, & Fi llij, & Spiritus tr sancti.
 Deinde recitato nouies ternas oratio-
 nes Dominicæ, & ternas salutationes
 Angelicæ. Hæc ut efficacia sint, non
 uno die, sed tribus continuis diebus
 perficienda sunt.

Sunt qui ad sanguinem restringen-
 dum accipiunt aquæ frigidæ cyathũ,
 cui instillat profluentis sanguinis gut-
 tas tres, & inter unamquamq; legunt
 orationem Dominicam, & Angelicam
 salutationem. Hinc patienti propinat,
 rogando, Quis te iuuabit? Respon-
 detur: Sancta Maria. Tum subditur: San-
 cta Maria hunc fluentem sanguinem
 firma. Inscribunt alij laborantis fronti
 sanguine effuso, Cõsummatum est.
 Sunt qui in sanguine sistendo hæc re-
 citant: Sanguis mane in te, sicut fecit
 Christus in se: Sanguis mane in tua
 uena, sicut Christus in sua pœna: San-
 guis mane fixus, sicut Christus quan-
 do fuit crucifixus. Ter repete. Item:
 In sanguine Adæ orta est mors: In
 sanguine Christi redempta est mors:
 In eodem sanguine Christi præcipio
 tibi tr õ sanguis, ut fluxum tuum cohi-
 beam. Aliud: De latere eius exiuit san-
 guis & aqua. Item, ex quacunque cor-
 poris parte profluentem sanguinẽ co-
 hibere nituntur his uerbis: Christus
 natus est in Bethlehem, & passus in
 Hierusalem, sanguis illi turbatus est:
 dico tibi per Dei uirtutem, & omni-
 um sanctorum auxilium, ut consistas,
 quemadmodum Iordanus, in quo san-
 ctus Ioannes Dominum nostrum I e-
 s u m Christum baptizabat, in nomi-
 ne Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Te-
 ne innominatum digitum in uulnere,
 & fac cũ eo tres cruces super uulnus,
 dic quinque Pater noster & Aue Ma-
 ria, & semel Symbolum in sanctorum
 quinque uulnerum honorem. Hic in-
 signis philosophus Iulius Scalger ad
 Carda-

Exod. 11.
 Ioan. 19.
 Contra den-
 tum dolori.

Aduersus fe-
 brem.

Psal. 144.

Cardanus de
 Subr. lib. 18.
 Ad sangui-
 nem sistendũ.
 Vide & cap.
 8. proximo.

Ioan. 19.

Cardanum scribit: Declarasti præcantantis fidem magnopere conferre ad efficaciam præcætionis, in tuis Antilogijs: exire à fascino tris animo facultatem, atque aërem immutare, cuius corruptione, ueneficæ spei finem illa consequatur. Quod si uerba tua sanguinem sistunt ex incisa uena profuētem, nulla cum eorum robore magnetis potentia comparari mereatur. Haud minor, propè dixerim, impietas in alia ratione.

Vt à quibuscunque malis & peste conseruaretur Hispani atq; Itali, dum in Belgis bellum faciunt, anno supra millesimum sexagesimo octauo, hac forma & uerbis, ex autoritate Pontificis Romani, se tuos fore, eorū quidam gloriabantur: † Crucem pro nobis subiit † & stans in illa sicut *12 SVS*, sacratis manibus, clauis ferreis & pedibus perfosis, *12 SVS 12 SVS 12 SVS*: Domine libera nos ab hoc malo & ab hac peste. inde ter recitatur Pater noster, & ter Aue Maria. Iisdem uexilla & arma nescis quibus ceremonijs & exorcismis eodem anno palam in templo aduersus hostes consecrabantur: sed cuius successus prærogatiua, quandoque historiæ huius belli ueritatem testaturam, non dubito. Vexillum primarium, Margaritæ quæ diabolum uicisse fertur, nomen sortitum esse audio: equo item Viceregis in sacello suum fuisse locum, ubi celebraretur Missa. Continebat & dux exercitus uexillum in manu, quam diu solennibus ritibus id ipsum, uti campanæ solent, baptizaretur. Ornabat & hunc adum, effigies D. Virginis Mariæ cum filio in eodem uolans, & duæ complicatæ manus ad stipulantium morem. Narrat Beniuenius, arriolum duobus digitis uulneri militis superpositis, & carminibus nescio quibus in susurratis, telum in dextram partem immis-

sum, oisq; sinistra scapulæ infixum, redire ex osse iussisse. Unde (scribit) etsi absq; ægroti noxa, non tamen sine utriusque animæ dispendio miles curatus est. Facile fuit dæmoni, ad magi murmur colludenti, telum extrahere, ut magis alios suis fraudulētis perniciosisque actionibus sibi deuinciret. Gratis autem huius mysterij donum à me accipe. En, dicitō tribus uicibus flexis genibus: Oremus præceptis salutaribus moniti, & cum Pater noster & Aue Maria, cum signo † miles Hebræus impietate motus percussit Dominum Iesum Christum. † Domine Iesu Christe, precor te † per illud ferrum † per illam hastam † per illū sanguinem † & per illam aquam, ut foras extrahas illud ferrum † in nomine Patris † & Filij † & Spiritus sancti, Amē.

Vidi haud ita pridem apud magnæ autoritatis uirum nobilem, librum conscriptum execrabilem, flammis dignissimum, plenum exorcismis, frequenti crucis consignatione, & ex sancta Scriptura formulis in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti finitis, contra equorum nō modō morbos quoslibet, sed & quæcunque eorum impedimēta: ut si uel calceus equo ferreus in itinere excidisset, statim precatione eiusmodi recitata, illæsus ungula ad stabulum progredi crederetur, etiam longissimè dissitum.

Contra uermes equum infestantes, *Contra equum uermes.* tribus diebus ante solis ortū quæ sequuntur, dicitō & facito, super equo: In nomine Pa † tris, & Fi † lii, & Spiritus † sancti, exorciso te uermem per Deum Pa † trem, & Fi † lium, & Spiritum † sanctum, ut nec carnem nec sanguinem nec ossa huius equi edas aut bibas, & ut has tanta patientia, quantus fuit sanctus Iob, ac tanta bonitate, quantus fuit sanctus Ioannes, quum baptizaret Dominum nostrum in Iordane,

L danc,

dane, in nomine Pa tris & Fi lij & Spiritus sancti. Recita deinde ter orationem Dominicam & salutationem Angelicam, in dextram equi autem, ad gloriam sanctæ Trinitatis:

Dominus, Filius, Spiritus, Maria.
O curas hominum, o quantum est in rebus inane.
Ut unum eo anno non peruertatur, uasi inscribit Aphricanus: Gusta-
& uidete, quod bonus est Dominus.

*Ne in omni
uertatur.
Psal. 33.*

*Serpentum
conjuratio.*

Hac impietatis formula serpentes quoque coniuratur: † Adiuro te serpens hac hora per quinque sacra uulnera, ut hoc loco consistas, nec mouearis, tam certo quam Deum ex uirgine pura natum esse constat. † Exorzizo te serpens in nomine Patris, Filij & Spiritus sancti. † Impero tibi serpens per dominam nostram Diuam Mariam, ut mihi obsequaris, quemadmodum cera igni, & ignis aquæ, ut nec mihi nec ulli Christiano noceas, tam certo, quam Deus ex immaculata uirgine natus est. † Proinde te eleuo † in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Eli las eiter eli las eiter eli las eiter. Te uermem ad me accedere oportet, quemadmodum ad Iudeos Deus noster accessit: te uermem à me discedere oportet, uelut à Iudeis discessit Deus noster.

Interim scelera hæc & blasphemix exterminandæ suos habent & admiratores, & cultores: & à quibus impudè exercentur, noui. Atqui uix hæc merentur ut Cabalistarum commentis assimilentur, qui decem Dei ueris nominibus, & angelorum, quorum
in sacris Biblijs fit mentio, ea quæ magnificè pollicentur (quemadmodum & illi nefandæ impietatis patroni diabolo operante, & Deo ob præfractam eorum incredulitatem conuiuente, plerunque conficiunt) pera-

gere se asseuerant. Horum Cabala ligaturis & nefarijs magiæ nugis scater foetetq;: de quibus etiam librum con scripsit Costa ben Luca apud Hebræos. Verè hic Clemens ait: Usque ad hoc res denique accessit, ut cum uerbo Dei fugentur dæmones, per quod esse prouidentiam declaratur, inuenit ars magica ad infidelitatem con firmendam, quomodo etiam hoc ex contrarijs imitetur. Sic serpentum uenena mitigare carminibus inuentum, & uerbo ac potestati Dei contrarias inducere sanitates, Angelis quoque Dei contraria reperit magica, per quæ ministeria, animarum suscitationes, contra hæc & figmenta dæmonu ponens.

Chrysostomus ad seductos ligaturis & incantamentis obmixtu Dei nomē: Non ligaturas (inquit) tantum, sed etiam ex cantamenta tibi con ducis, uelulas ebrias & titubantes domum ducens. Nec confunderis, nec erubescis, post tantam ad hæc trepidans disciplinam: & quod grauius est errore, quando hæc admonemus & dissuademus, putantes se excusari, dicunt: Christianam esse hanc mulierem excatantem, nihilq; aliud loqui quam Dei nomen. Propterea enim magis eâ odi & auersare, quod Dei nomine ad cõtumeliam utitur, dum se dicens esse Christianam, gentilium opera facit: etenim & dæmones Dei nomen fatebantur, sed tamen erant dæmones, Christo que ita loquebantur: Nouimus te, quoniã es sanctus Dei. & tamen ipsos in crepauit, & eiecit. Propterea obnixè oro, ut uos ab hac fallacia puros conseruetis: & tanquam baculus Dei uerbum habeatis. Condemnat item eos, qui in ægritudinibus suorum infantium, relicto Christi auxilio, & medicæ artis remedijs, confugiunt ad fascini curatrices mulierculas fœiles, aduersus quas sic docet: Christus eiicitur,

Li. 8. Recog.

*Serpentes à Nigritis fascina-
tis scribit A-
loysius. Cada-
mus in nar-
uig. cap. 28.*

*Homil. 11. de
Mulier. orna-
tu.*

Luc. 4.

*Homil. 8. ca-
p. 1. ad Colo.*

cur, & inducitur temulenta & nugatrix anus, mysteriū crucis cōculcatur, & seductio diaboli tripudiat. Quid tierō & alia ridicula commemorem? cinerem, salem, fuliginem, & rursus uetulam in medium productam? reuera ridiculum & dedecus. Et oculus quisque, inquit, puerum fascinauit. Quousque Sathanica ista? quomodo non ridebunt nos Græci, quando illis dicimus, magnam esse crucis uirtutem, quum uideāt nos istis egere, quæ ipsi derident? Nōne Deus medicos dedit, & pharmaca?

MAGICI MODI FVRIS INVE-
stigandi, ledendæ sage, & maleficij amoliciendi,
cum blasphemio diuini nominis & sa-
cre Scripture abusu.

Cap. V.

Non alienum ab hoc argumen-
to modum inuestigandi furis
interferam, quem sic experien-
dum quidam præscribunt. Conuer-
sus ad Orientem, in crystallo crucem
facito cū oleo oliuæ: & sub cruce scri-
batur, Sancta Helena. Inde puer ca-
stus, ex legitimo thoro natus, anno-
rum decem uel circiter, capiat manu
dextra crystallum, à cuius tergo tu ge-
nibus flexis prouolutus, ter summa
cum ueneratione hanc recitabis ora-
tionem: Deprecor te domina sancta
Helena, mater regis Constantini, quæ
crucem Domini nostri IESV CHRIS-
TI inuenisti, per illam sanctissimam
deuotionem & inuentionem crucis,
& per illam sanctissimam crucem, per
illud gaudium quod habuisti, quan-
do illam sanctissimam crucem inue-
nisti, & per illam dilectionem quam
erga filium tuum regem Constantinū
habuisti, & per illa summa bona, qui-
bus fructus perpetuo, ut commonstres
in hoc crystallo quicquid peto & sci-
re cupio, Amen. Et cum angelum in
crystallo uidebit puer, rogabis quæ-

cunque uolueris, & respondebit an-
gelus. Hoc autem facies in solis orra,
cum iam emergerit, & aër serenus cla-
rusque extiterit.

Iridere eiusmodi commenta (in-
quit Cardanus) semper consueueram,
quanquam hoc ipsum experimētum
à multis probaretur, habereturque se-
creti loco. Verū contigit, ut puer
quidam contubernalis ac sciolus affir-
maret, se uidisse in phialæ collo furē,
de quo interrogabatur, qui in imum
descendisset, nec amplius apparuisse,
idemq; alios duos spectasse: in aduen-
tu item ipsus quasi fulgur illuxisse, ac
manum capiti imaginem admouisse,
capitium que antè retraxisse. Erat au-
tem phiala uitrea, niti daque, aqua sa-
crata plena, in linteo expiatio colloca-
ta: linteam uerò erat instratum scam-
no, tres candelæ cereæ accensæ & lu-
stratæ: super os phialæ duo oliuæ foli-
a transuersè in crucis formam impo-
sita. Perbreuis accedebat coniuratio:
Angele sancte, angele candidè, per tuā
sanctitatem, meamque uirginitatem,
ostende mihi furem. & hæc super os
phialæ obmurmurāt: prius uerò pre-
cationem Dominicam, & salutatio-
nem Angelicam, singuli genibus fle-
xis proferunt ter, ac singulis uicibus
pollicis ungue crucem super phiala sig-
nant. Soli astant in obscuro. Videbāt
integrum hominem, pallium habentem,
capite pronò, caluum, ascendentem
descendentemque in phialæ collo,
non aliter quàm solent atomi in sole.
Visus est autem fermè ad octauam
horæ partem. Totum hoc spectaculum
ad tres horas perdurauit: nihilominus,
ut author rei ait, fur non est de-
prehensus, neque inuenti calices duo
argentei, qui perierant. Referūt, eum
qui sustulit, si ritè hæc peragantur, ali-
quid pati, dum peraguntur. Hæc dum
ille narraret, experiri di talia incelsit

cupido, adfuitq; occasio. Mulier quædam contubernalis desiderio uidentis quædam capta, aduocat aliam mulierem admodum eiufcemodi rerum peritam: adornant sacrificiū, tres puellæ (ut referebant ipsæ) uiderūt multa: ego tunc temporis aberam. Denud mulierem aduoco, paratur sacrificium: folia oliuæ non intererant, nulla precatio Dominica, nulla salutatio Angelica, sed tenentiorum solum undique conclusum aditur. Adest & ipsa femina, quæ nō solum uidebat, sed & puellæ: non in phialæ collo, sed in cono illo qui super eius fundo consistit: non in aqua, sed uitro: non perfectas imagines, sed quasi partem solum superiorem: non magnas effigies, sed non minores minimi digiti ungue: nō descendentes è superiore parte, sed ex imo quasi conuacuo ascendentes, uidere se referebant puellæ, puerq; ille de quo iam antea dictū est, qui & fratrem tunc in Hispanijs degentem cōspicere se assererat, puellæ alios sibi cognatos: mira res, seu fabula. Cum ab initio filium magæ cernerent (is erat puer & monachus) illiusq; aspectu delectarentur, rogabant eam ut dimitteret: negauit se facturam, quod interim ipsius filius torqueretur. Referebat aliquando Iosephus Niger, harum rerum maximè peritus, dæmonē pueris se sub forma Christi ostendisse, petijisseq; ut adoraretur: quod cū polliceretur quidam se facturum ea conditione, si dæmon eius cogitationes aperiret inde iratus hic euauit. Spectabant præterea in phialæ collo quid rubens, quod quasi in extrema erat aquæ superficie (nam phialæ aqua tantum ad collum usque, aut paulo altius conurgebat) hoc saga angelum, cum nauicula textoria in manu, esse dicebat puellæ illius faciem in uacuo se uidere aiebant, tanquam pueruli: puer,

solum brachium cū nauicula. Hic, ut referebant, perpetuo circumfertur ac uidetur: nam reliquæ imagines statim abeunt. unde anis illa imperare uidebatur, ut pueris ludimagistri, unamq; imaginem statim post aliam euocare. Cumq; ipsa alijs demonstraret, sciscitatus sum, quo modo ipsa quæ iam filios quinq; pepererat, spectaret quæ ego non uiderem? se facturam respondit ut conspicerem: uerum opus esse festo D. Ioannis baptistæ, aut Natalis Domini, ait. Iam in foribus erat id festum, accedo media nocte, docet arcana: ea erant sex uerba, quæ multiplici sensu explicari poterat, sed (meo iudicio) in Christi contemptum potius maximum, quàm gloriam. uelut, Iesus transit, significare potest quod moriatur, quod transeat per uia, & quod finem habeat. qui sensus uideretur uerior esse, cum subijciat, Ego sum: deinde, Angele sancte, & reliqua. Deprehendi meras esse fabulas, nec quicquā illam scire præter nugas. Cum enim bullas in aquæ margine excitasset nescio qua arte: ut margaritæ mihi uiderentur, uolebat. Forſitan constanti illa sua intrepidaq; opinione puerulos, alioqui faciles, in suam trahit sententiam: atque ita se uidere fatentur, quæ minimè uident. Etenim puellas, de quibus dixi, tandem eò adégi, ut nihil se uidisse faterentur: cum multæ, ne uideantur corruptæ, se uidere simulent. Hucusque Cardanus.

Vt in hoc actu blasphemus nominis Dei & Sacrarum literarum abusus euidentius innotescat, exempla prodendi furis in sagæ, ex sacrifici libro clam à me subtracta, annectam. Accede fluctem aquam: inde collectos tot numero lapillos, quot sunt de quibus furtum commissum suspicaris, domū confer, & ignescant: hinc sub limine sepeliantur, per quod ingredi conſueuerunt

Vt fur deprehendatur.

uerunt homines, & triduum relinquatur: postea ante solis ortum eximantur: deinde scutella cum aqua imponatur circulo, trāsuersa obliquaq; mixtim cruce insignito, cui inscriptū est, Christus uincit, Christus regnat, Christus imperat. Scutella a dhæc cruce signata, & formula coniurationis per Christi passionem, mortem & resurrectionem adhibita (quam propter impie curiosos celo) in aquam singuli lapilli in cuiusq; suspecti nomine conijciantur: & ubi ad rei lapillum fuerit uentum, tum calculus tanquam ignitum ferrum, ferrorem concitat. Ut in fontem grauet, fraudetq; eiusmodi fingere ebullitionem, diabolo non est difficile.

Ex oculo excusso sic fur cognoscitur. Primum leguntur septem Psalmi, cum Letania: deinde formidabilis subsequitur oratio ad Deum Patrem & Christum, item exorcismus in furem: hinc in medio ad oculi similitudinem uestigio figuræ circularis nominibus barbaris notata, figitur clauus æneus triangularis, conditionibus certis consecratus, incutiturq; malleo cypresino, & dicitur: Iustus es Domine, & iusta iudicia tua. Tum fur ex clauo proderet.

Si furem, sagam, inimicum secus ledere uoles, & malum tolli: ante solis exortum, die sabbathi, ramum auellanae anniculum abscondes, sic dicens: Ego te ramum huius ætatis refeco, in illius nomine, quem cedere aut mutilare institui. Inde in mensa sternatur tegumentum, additis his uerbis: † In nomine Patris † & Filij † & Spiritus sancti †. ter hæc & sequentia recitentur, & incute, droch, myroch, esenaroth † betu † baroch † ass. † maaroth. postea dic: Sancta trinitas puni hunc, qui id mali designarit, atque hoc aufer per magnā iusticiam tuam, † elon

elion † emaris ales ege: in tegumentum incute. Blasphemiam uides.

VT RES FURTO SVBLATA

restituatur, anathema magicum.

Caput VI.

Anathema hoc S. Adalberti magicum potius ob diuini nominis & sacre Scripturæ abusum, quam Christianum, hic ea adijcio ratione, ut occulta eiusmodi actionum plerisque religiosis hominibus usitarum impietas oculis omnium magis eluceat. Cautionem tamen lucri inde fraudulenter elicendi nomine adhibent, ut nemo scilicet præsumat anathematizare anathema huius sancti sine licentia prælatoris sancti Adalberti & Diocesani loci, sub pœna anathematis prædicti, &c. ut ipsi loquuntur. illud autem tale est:

Ex autoritate Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus sancti, & sanctæ Mariæ uirginis matris Domini nostri Iesu Christi, & sanctorum angelorum & archangelorum, & sancti Michaelis, & sancti Ioannis baptistæ, & ex uice beati Petri apostoli & aliorum apostolorum, & sancti Stephani & omnium martyrum, sancti Syluestri & sancti Adalberti & omnium Confessorum, & sanctæ Alegundis & sanctarum uirginum & omnium sanctorum qui sunt in cælo & in terra, quibus data est potestas ligandi atq; soluendi: excommunicamus, damnamus, maledicimus uinculo anathematis, & à liminibus sanctæ matris Ecclesiæ segregamus illos fures, sacrilegos, seu raptos, operarios, consiliarios, coadiutores, coadiutrices, qui hoc furtum siue malum perpetraverunt, siue sibi inde aliquid usurpauerūt: sit pars eorum cum Dathan & Abiron, quos terra propter eorum peccata & superbiam deglutiuit: sit etiam pars illorum cum Iuda traditore, qui Dominum precio

L 3 uen-

Quomodo fur
oculus ex-
cutiatur.

Psalmus.

Impius mo-
dus ledens fu-
ris, sage &
mimici.

Anathema
S. Adalber-
ti magicum.

uendit, Amen : & cum Pontio Pilato, & cum eis qui dixerunt Domino Deo, Recede à nobis, uiarum tuarum scientiam nolumus : fiant filij eorum orphani: sint maledicti in ciuitate, maledicti in agro, in campo, mal. in sylua: sint maledicti in domibus, in horreis, in lectulis, in cubiculis: mal. in curia, in uia, uilla : mal. in castro, mal. in flumine, mal. in ecclesia, in cœmiterio, in tribunalibus iudicij : mal. in foro, in bello, morando, loquendo: mal. tacendo, maled. manducando, uigilando, dormiendo, bibendo: mal. palpando, mal. sedendo, iacendo: maled. stando, mal. in ocio, in omni tempore : mal. in toto corpore, in tota anima, & in quinque sensibus corporis : mal. in omni loco : mal. fructus uentris eorū, mal. fructus terræ eorum, mal. sint omnia quæ eorum sunt, maledictū caput eorū, ora, nares, natus, labia eorum, fauces eorū, dentes eorum, oculi, pupillæ eorum, cerebrum, palatum, linguæ eorū, guttura, pectora, corda, uenter, iecur, uiscera omnia, stomachus : mal. splen, umbilicus, uesica : mal. crura, tibia : mal. pedes, pedicæ eorum : mal. colla, mal. scapulæ, maled. dorsa eorum, mal. brachia, mal. cubitus, mal. manus eorum, digitus : mal. ungues in manibus & in pedibus : mal. costa, genitura, genua : mal. caro eorū, mal. ossa eorū, mal. sanguis eorum, mal. pelles corporis eorū, mal. sit medulla in ossibus eorum, maled. sit superior pars à capite usque ad plantas eorum : quicquid interest, totum maledicatur, scilicet quinque sensus sui, uisus, auditus, gustus, odoratus & tactus. Et maledicatur in sancta cruce, & in Christi passione, & cum quinque uulneribus Christi, & cum effusione sanguinis Christi, & cum lacte uirginis Mariæ. Adiuro te Lucifer cum omnibus satellitibus tuis, a cum Patre & Filio & Spiritu sancto, & cū huma-

Anatome
hominis.

nitare & natiuitate Christi, & cum uirtute omnium sanctorum, b ut nullam habeas requiem diebus neque noctibus, donec perducas eos ad interitū, siue mergantur in fluminibus, siue suspendantur, uel deuorentur à bestijs, siue comburantur, siue interficiantur ab inimicis, & odio habeantur ab omnibus uiuentibus. Et sicut Dominus

beato Petro apostolo & eius successoribus, e quorum uices tenemus, & nobis quamuis in dignis potestatem committit, ut quodcūq; ligaueris in terris, ligaretur & in cœlis: & quodcūq; solueris in terris, solueretur & in cœlis: sic illis, si emendare noluerint, cœlum claudimus, & terrā ad sepeliendū negamus, sed sepeliuntur in pascuis asinorū. Insuper sit terra maledicta, in qua sit sepultura eorū, pereat in futuro iudicio, conuersationem cum Christianis non habeat, neq; corpus Domini, quū in mortis articulo sunt, suscipiant: fiant tāquam puluis ante faciem uenti : & sicut Lucifer abiectus est de celo, & sicut Adam & Eua de Paradiso expulsi sunt, sic expellantur de quotidiana luce. Item confociati sint cum illis, quibus Dominus dicit in die iudicij: Ite maledicti in ignem æternū, qui paratus est diabolo & angelis eius: ubi uermis nō morietur, nec ignis extinguetur. Et sicut candela de manib. meis eiecta extinguitur, sic opera eorū & animæ eorū in fœtore barathri extinguetur, nisi reddant quod furati sunt, infra certū terminū. Amen dicant omnes: postea cantabitur, Mediam uitā in morte sumus, &c.

a Præter uniuersam huius impietatis farraginem en quam cōuenienter hic coniungatur Lucifer eiusque satelliticium cum Patre, Filio & Spiritu sancto, &c. Quam profectō hic exclamare lubet, Quæ communitio Christo cum Belial?

b Hinc

b Hinc constat (si quid ualent imprecationes) theologicum anathema mortalibus quæcūq; infortunia, morbos & inquietem eiere, non Lamias, quæ ut plurimum nec legere, nec eiusmodi coniurationum portenta ob extremam ferè gratem, femineum sexū, & nimis grauem ingenij stuporem fingere, multo minus usurpare norunt.

c Tam impium hoc esse anathema sentio, ut publici edicti anathemate, eius etiam nomen exulare deceret. *Math. 16.* Dabo tibi clauēs regni cœlorum, Petro prædixit Christus, doctrinam scilicet cœlestem, cuius potētia quicquid ligaret, ligatū foret, &c. Non blasphemorum eiusmodi anathematum fulmina cōcessit, multo minus mādauit.

Alij quidam uiri Ecclesiastici eodē ferè modo, hoc est, tanquam magico incantamento usi sunt Psalmō 108. secundum uulgare distributionem, certa persuasionē ducti, cōtra quemcūq; ardua hæc & dura pronunciaſſent solum uerba, illum protinus uel interiturum, uel ut longissimè, annū superuiuere non posse. Verū alid prorsus spectat hic Psalmus, querelis, lacrymis & suspirijs potissimum aduersus eiusmodi scribas & pharisæos plenus, cuius & genuinam sententiā sine negotio capies, si eum personæ Christi applicueris, grauius expositulantis de Iuda proditore, & Iudæorum sanguinem innocentis sitiētium crudelitate. Ipsa Davidis uerba asseribo, ut quantā nimis sepe patiatuſ sacratissimus ille sermo, nemo non intelligat.

Deus laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est.

Loquuti sunt aduersus me lingua dolosa, & sermonib; odij circumdederunt me, & expugnauerunt me gratis.

Pro eo ut diligerent, detrahobant mihi, ego autem orabam.

Et posuerunt aduersum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.

Constitu super eum peccatorem, & diabolus stet à dextris eius.

Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum.

Fiant dies eius pauci, & episcopatū eius accipiat alter. *Joan. 19. Ath.*

10 Fiant filij eius orphani, & uxor eius uidua.

Nutantes transferantur filij eius, & mendicent, & eiciantur de habitacionibus suis.

Scrutetur fœnerator omnem substantiā eius, & diripiāt alieni labores eius.

Non sit illi adiutor, nec sit qui miseretur pupillis eius.

Fiant nati eius in interitum, in generatione una deleatur nomen eius.

20 In memoriam redeat iniquitas patrum eius in cōspectu Domini, & peccatum matris eius non deleatur.

Fiant cōtra Dominum semper, & dispareat de terra memoria eorū, pro eo quod nō est recordatus facere misericordiam.

Et persequutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare.

30 Et dilexit maledictionem, & ueniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem sicut uestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleū in ossibus eius.

Fiat ei sicut uestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur.

40 Hoc opus eorum qui detrahūt mihi apud Dominum, & qui loquuntur mala aduersus animam meam.

Et tu Domine Domine, fac mecum propter nomen tuum, quia suavis est misericordia tua.

Libera me, quia egenus & pauper

ego sum, & cor meum conturbatum est intra me.

Sicut umbra quæ declinat, ablatum sum, & excussus sum sicut locustæ.

Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & caro mea immutata est propter olem.

Et ego factus sum opprobriū illis: uiderunt me, & mouerunt capita sua.

Adiuuā me Domine Deus meus, saluum me fac secundum misericordiam tuam.

Et sciant quia manus tua hæc, & tu Domine fecisti eam.

Maledicent illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur, seruus autem tuus lætabitur.

Induantur qui detrahunt mihi, pudore: & operiatur sicut diploide, confusione sua.

Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.

Qui astitit à dextris pauperis, ut saluam faceret à persequentibus animā meam.

Aduersus uniuersam nimisq; inolitam pluribus in locis apud religiosos, anathematis cōsueti impietatem, hoc sacrum diuini Chrysostomi consilium ex sermone de Anathemate, cunctis amplectendum propono: Eapropter uos oro, inquit, ne uobis uerba hæc mente excidant. Dogmata impia, & quæ ab hæreticis profecta, arguere & anathemizare oportet: hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

DE SACRILEGO, ITEM QVE genuino uerbi Dei usu, & impio sanandi malefici modo. Cap. VII.

Porro, quòdnam sacrilegium grauius existimaueris, quàm omni propriæ salutis memoria pertinaciter excussa, tam sceleratè uenerabili Dei nomine abuti, & sacrosancto eius

uerbo uim inferre, & rapere in torque req; ad dæmonij præstigias in Dei cõ-

tumeliam tegendas, quod ex arcano Patris æterni sinu humani generis a-

more uictus Dei Filius CHRIS TVS

12 SVS deprompsit, promulgauitq; miserorum & perditorum hominum

causa: ut hi cum essent lapsu primorū parentum à Deo separati, omniq; gra-

10 tia excidissent, ex hoc se in gratiam repositos haberent, haberentq; certa

& expressa diuinæ erga se uoluntatis testimonia, quibus se in ueris animo-

rum consternationibus, & ancipitibus distraكتورum sensuum fluctibus erige-

rent & erudirent? ut prolixius docet Peucerus in suo de Diuinationibus

commentario.

De genuino sacre Scripturæ usu sic

20 Timotheo scribit Paulus: Omnis Scrip-
tura diuinitus inspirata, est utilis ad

doctrinam, ad redargutionem, ad cor-

rectionem, ad institutionem, quæ est in iusticia, ut integer sit Dei homo, ad

omne opus bonum apparatus. Item Romanis: Euangelium est potentia

Dei, ad salutem omni credeti. Ad He-

bræos 4. Viuus est sermo Dei, & effi-

30 cax, & penetrantior quouis gladio utrinque incidente, ac pertingens usq;

ad diuisionem animæ & spiritus, com-

pagumq; & medullarum, & discretior

40 cogitationum & intentionum cordis. Ad hos usus, nimirum ad renouādā

hominum corruptam naturam, traditum est Dei uerbum. Hoc præstat fide

apprehensum in cordibus credentiū, cooperante Spiritu sancto, qui per uer-

bum efficax est: non, ut mentitur diabolus, à sceleratis & impijs ipsius mi-

nistris ore solum prolatū, alias exerit uires, quàm quòd destinatum ab initio

fuit. Cumq; pronunciet Dei lex: Non assumes nomen Domini Dei tui in uanū: nō enim insonitum habebit Deus eum, qui assumpserit nomen Domini

Dei

Verbi Dei ge
nauis usq;

2 Tim. 3

Rom. 1

40

Dent. 5

Dei sui in uanum: certissimū est, & irrefragabiliter uerum, eos omnes qui eiusmodi incantationū Scripturæ sanctæ fūco uelatarum ritibus & modis utuntur, atrocissimas manere pœnas. Quare si quis effectus sub horum uerborum pallio, uel uerè uel fascino uideatur consequi, dæmonis esse opus ne dubites. Nihil aut accedit, aut decedit uirtuti uerborum, ab impijs his hominibus pronūciatorum. Confirmat hæc Augustinus, dicens: Verum est, fratres charissimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Christianum: ut cum interdum per illa sacrilegia, aliqua remedia, in illa infirmitate percipere, & aliquid uerum poterint agnoscere, facilius diabolo credāt. Sed qui totam religionē Christianā desiderat culto dire, oportet ut hæc omnia tota animi uirtute contemnat.

Memorandum fallacis curationis maleficij dæmoniaci, cum certa benedictionis formula exemplū, ob historiarū continuatum tenorem, superiori Libro conscriptum inuenies. Cui obiter adijciatur alter modus superstitione priorem uincens, atq; ex sacrificij libro exscriptus, ut hinc de reliquis eiusmodi sanationibus præiudicium cōcipiatur. Accipe tres olei uiolacei men-
 suras: & consistens contra solem, ante eius ortum, exprime nomen hominis læsi, & matris eius, & angelos gloriæ qui stant in gradu sexto, septem diebus, ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus sub sole, & oleo uerfa innogatur caro: hinc coram sole suffumigetur myrrha, olibano, & præcipuis aromatibus: deinde istos hono-
 ris angelos inscribe in argenti lamina, quæ cum aromatum incenso suffusa, in collo suspendetur. Vicesima die mensis hoc fiet cum successu, ut maleficio affectus curetur.

MAGICAE ET SVPERSTITIOSE morborum curationes, adhibitis quandoque carminibus, plerunq; uerbis ignotis: quod tota uerborum uirtus ab harmonia celesti non pendeat. Cap. VIII.

Hæc pertinent superstitionum & uerborum ignotorum, quibus utrum bene aut malè preceris ignoras, monstra: haud dubiè à malis inueta hominibus, & pro libidine excogitata, quæ cum Dei contumelia in sacrosanctæ nostræ medicinæ cōspurationem calumniamque furtim irrepserit. cuiusmodi hi usurpāt rhythmi contra epilepsiam:

Caspar fert myrrbā, ihu Melchior, Balthasar autem Hæc tria qui secū portabit nomina regum, riu: Soluitur à morbo Christi pietate caduco.

Item, arrepta ægroti manu, in auri-
 bus immurmuretur. Adiuro te per Solem & Lunam, & hodiernum Euangelium à Deo traditum D. Huberto, Egido, Cornelio & Ioanni, ut surgas, nec in terram relabaris, in nomine Patris, Filij & Spiritus sancti, Amen.

Ita antiquitas credebatur, uerbasum cum sua radice tusum, uino aspersum, folioq; inuolutum, & in cinere calefactum, strumisq; impositum, eas abigere, si hoc fecisset uirgo ieiuna ieiuno, & manu tangens supino dixisset: Negat Apollo pestem posse crescere, quā nuda uirgo restinguat. Atque ter hic despuendum putabat.

Ad hæc, ut sanguinis fluxus in hibeatur, in usu est: In homine Patris & Filij & Spiritus sancti, Chunrat cara sarite confirma cōsana imaholite. Item: Sepa † sepaga † sepagoga † sta sanguis, Consummatū, in nomine Patris † pendendi † & Filij † pandera † & Spiritus sancti † pandorica † pax tecū, Amen. Addam, quod carmine apud Homerum, fauciato Vlysi sistere sanguinem potuit Autolyçi filius. Serpentina per uiam portata fugere serpentes, bufones,

M nes,

Curationes
 magica, in-
 pristinose &
 impie.

Adstro-
 ma.

Ad sangui-
 nis fluxum.
 Vnde cap. 4.
 ant.

Plin lib. 28.
 cap. 2.

Contra ser-
 pentes.

nes, laeetas, & quicquid uenenosi in uia fuerit, creditur. Quod hac ratione quoque experiuntur: fit in terra circulus trina circuitione ijs uerbis, In nomine Patris an t̄ & Filij elion t̄ & Spiritus sancti redion t̄ Pater noster. Hinc ter dicitur: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & cōculcabis leonem & draconem, trina circuitione. Tunc in circulo, quicquid id fuerit, alligatum apparet. Quam hic non immeritō exclamare lubet: Quæ communio luci cum tenebris, aut quæ cōcordia Christo cum Belial? Theophrasto ischiadicos sanat carmen: Catoni luxata membra cantio hæc, Darnata, daries, dardaries, astararies, & reliqua. Est qui contra arthritidem, manu sua arbusculam iuniorum inserit, preculis simul fuis eodem in loco: tamque diu morbum exulare credit, quam illa uiuis radicibus germinet: ubi uerō interiorerit, recurrere malum: sed tum ad huius amuleti repetitionē redeūdum. Si duo maleficio læsi, mutuo se grauiter prosequantur odio, in pane missali hæc inscribantur uerba: Abracamon filon. & offeratur utriq; edendus panis: hinc perpetuus utriusque subsequetur amor.

v. Corinth. e.

Canis rabidi
CHRISTO MA.
gita.

Contra canis rabidi morsum, pani inscribitur: Irioni khiriori essera khuder fere, inde uoratur. Vel hoc scriptū in papiro aut pane, homini siue cani in os inseritur: O rex gloriæ Iesu Christe, ueni cum pace in nomine Patris t̄ max in nomine Filij t̄ max in nomine Spiritus sancti t̄ prax Caspar Melchior Balchasar t̄ prax t̄ max t̄ Deus ymax t̄. Non infimæ fortis nobilem cognoui, simili curationis ratione celebré, qui pomi particulæ inscribit, Hax pax max Deus adimax, atque edendam illā uenenatā à cane rabido porrigit. Voces autem corruptæ sunt ex ignorantia linguæ Latinæ & literatū,

ubi fortè is nobilis in schedula Germanica comperit ad eiusmodi curationem has ualere uoces, hoc t̄ po t̄ mo t̄ Deus adiuuet t̄, cum crucibus interstinctas, uti ferè in similibus superstitionum mysterijs fit, eruces ex affinitate, x literam esse ratus, hax pax max Deus adimax, legit, & in pomo exarauit. A singulis autem medium stufurum Brabanticum postulare eum audio. qua pecunia congesta, facellum prope arcem suam extruxit, missis aliquot ea impietatis mercede redemptis cohonestatum, uti fertur. Ut uerò huic mysterio ponderis aliquid accederet, ad maximum natu ex sobole uelut iure hæreditario propagari eam curationis efficiaci, nec ad alios posse deriuari, temerè credulis persuadetur. Similibus diabolicarum uocum portentis contra dentium dolorem utuntur, Galbes galbat galdes galdat. Ridiculum quoque hoc scriptum appenditur: Strigiles falcesq; dentata, dentium dolorem persanate.

Aduersus febrem quotidianam, pomi tribus particulis seorsum inscribitur, uni, In creatus pater: alteri, Immensus pater: tertiæ, Eternus pater: eisdem ieiunus tribus diebus edat. Si minus successerit, in pane missali scribitur: O febrem omni laude colendā: in altero, O languorē sanitati & gaudijs ascribendum: in tertio, Pax t̄ max t̄ fax t̄. eundem ægratus norat ieiunus. Si nec hic modus iuuerit, denuò in pane dicto toties pingatur: Pater pax t̄ adonay t̄ filius uita t̄ sabaoth t̄ Spiritus sanctus t̄ tetragrammaton t̄. quem tribus diebus ut suprā, mane absumat. Quidam ad febrem omnis generis intermittentem, uirgas duas parallelas uerborū ui medijs partib. committit, ipsoque contactu uincit crucis effigie, quam collo subnectit: sic quidem multos leuat, sed qui ferè grauius recidat.

Com.

Contra febres, thoraci lignum rotundū applicant Turcæ, deinde illud alio simili ligno percutiūt, nescio quid submurmurantes. In collo schedulam cōtra easdem suspendebant quidam superstitionis monachi, iubentes singulis accessionibus quasdam effundere preces, & post tertiam accessionem bene sperare. Quis non anima uertit fucū? In primis plurimum ualet confidentia, nec in principio consilium quæritur: deinde in acutis, iam morbo adueto, uix fieri potest quin post tot paroxysmos mutetur morbus. Si Dei aut dæmonis uirtute ob scriptum euenit sanitas, cur non euestigiō ea sequitur Exaratas item has uoces, Gibel got gabet, rostro pulli imponunt: inde stylo præcuto huius caput restā in medio pertundunt, pullusque exilit ac uiuit, maxime in estate. Ea autem delitescit causa, quod pulli caput cerebrum quod utrinque diuiditur: inter quod in medio distinctum, stylus quā facillē potest, penetrat: nec quicquam, illæso cerebro, uitæ decedit. Verbis porro eam inesse uim existimat uulgus, earū rerum imperitum. Atqui ab illis si uirtus ea promanat, cur translixo hædi siue hominis aut canis capite, non idem contingit? His adde illud Constantini, in piscium captura: Iao Sabaoth. Carminibus adhæc equos apud Nigritas strenuiores & in bello tutiores reddi, docet Aloysius Cadamustus. Iure itaque optimo Galenus, quamquam ethnicus, Chariachirum & Bamachium derisit: ipsis quod Dioscoridem prætulit, qui non imprecationibus & uerbis superstitionis, uelut illi, tradiderit medicinam.

Nec profectō hic in nostratium muliercularum gratiam prætermitti oportuit erucarum è brassicis abigendum amuletum in Ducatu Montensethymia Germanicis usurpatum in

hanc sententiam: Vobis dilectis erucis tam conueniat hic autumnalis erucus, quā Mariæ placuerit, ubi bibebatur edebaturque, nec Christi mentio erat, in Dei nomine, Amen. Ibdem obseruatum, Si uirga ex uicinia domus adulteri uel scabini probi collecta, in horto incutiantur brassicæ erucis oppletæ, euanescūt, potissimum si restā uel transuersè ingrediatur percussor: si uerò circumeat, in brassicis permanent erucæ.

Illud porro omnem superat stulticiam, quod quasdam uoces cum imaginibus quibusdam cœli conuenire, plerique autem: & uerba quæpiam eō solennitate prolata, mutare sensus hominum & brutorum: hinc in speculo consecrato uideri imagines, hinc moueri fœminas in amorem, hinc mutari elementa, terram uariè affici, ignem abustione cessare, morbos curari. O' delirium incomparabile. Quæ nam uis hæc quæso, unde deriuata, ubi recepta? Si etenim pender ab harmonia cœlesti tota uerborū uirtus, ut Alchindus contendit: cur non ipsa per sese operari id potest, cum sit causa superior? Dicit fortasse, cœlum media & proxima causa, hoc est uerbis agere. At hoc doceat, in sonōne, aut in uoce, an in uerbis exterioribus operandi uis recipiatur. prior enim natura sonus quā uox, & uox quā uerba: hæc enim ex illa, illa uerò ex alio conficiuntur, cum uerba uocem & sonum includant, & in definitione uocis contineantur sonus. Sine uoce sonus esse potest, quia natura prior: pari ratione sine uerbis uox. sine uoce autem & sono uerba non sunt. Si igitur uis in sono recipitur, & qua sonus mouet elementa, omni sono etiam inanimatorum corporum poterit ea uirtus communicari: quare nec uoce, nec uerbis opus erit. Si autem in uoce, cum ea plerisque

*Nolle motus
cum imaginibus
cœli conueniant.*

*Fuit de his
tra Alchindus
disputat
Joan. Franc.
Præter lib. 7.
cap. 16. de Pre
not. supersti
tiosa aduer
sus magiam.*

etiam animantibus præterquam homini competat, id ipsum poterit à brutis etiam fieri. Si uerò in humanis uerbis tantum recipi dixeris, rogo unde accipiat uis, in primæ syllaba, aut medijs, aut ultima? Si in syllaba, iam nõ in uerbis: ea uerò mox perit. eadem in alijs erit ratio. Quare colligitur, nullo modo uerbis inesse hæc posse uirtutem cœlitus operantem.

Vt hic mihi procluius deferatur calculi à pijs collecti, sacratissima Chrysofostomi autoritate môstrata hæc capira truncabo finiamq; . Verba, ait, sacerdotis ore proferuntur, Dei autem uirtute consecrantur & gratia: & magici susurri siquid habent efficaciz, id occultæ uirtutis habent à certa fiducia in diabolum. Nulla uerò inest ijs uerbis efficaciz: sed qui ijs fidunt, hos ob impiam confidentiam sæpe illudi à fatana finit iustissimus Deus. Hic & in sequentibus proximè capitibus ad Leonis Suauij characteristica satis responsum esse arbitror.

DE MAGICA SANATIONE PER
periapta, characteres, effigies, annulos uel
figilla. Cap. IX.

Periaptorum
nauitas.

Hic periapta tum magica, tum ex
Sacris maximè literis furtim tra-
cta, suum habent locum, quibus
contra dæmonum studia, incantationes
& maleficia homines quoque demen-
tantur. quemadmodum cum pri-
mum Euangelij Ioannis caput minu-
tissimis literis in schedula pictum, &
Missæ recitatione consecratum, collo
alligatur, mirum contra incantamen-
ta & diaboli machinationes creditur
esse amuletum. At si chartula hæc ali-
cuius habeatur efficaciz, prærogati-
uam certè singularem aduersus lata-
næ molimina obtinebunt illi, qui sa-
cræ Scripturam ex professo in mani-
bus uel manicis continuo circumse-
runt. Sed ea nisi animis sit irradiata

Verbum Dei

nostris, ubi uelut à fomite uitali in-
ctum exciterur, mortua permanet li-
tera, etiam si millies suspendatur, alligetur, portetur, affricetur, obmurmuretur, inscribatur, sigillis aut annulis imprimatur, bibatur, edatur, uel etiã ueretur. Confirmat hæc Chrysofostomus: Quidam, inquit, sacerdotes aliquam Euangelij partem scriptam circũ col-
lum portant. Sed dic sacerdos inspi-
ens, nõne quotidie Euãgelium in Ec-
clesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus posita Euangelia nihil profunt, quomodo possunt circa collum suspensa seruari? Deinde ubi est uirtus Euangelij? in figuris literarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspendis: si in intellectu, ergo melius in corde posita profunt, quam circa collum suspensa. Eiusdem est sententia: Quando in grauem lapso morbum, aliqui incantamentis succurrédum esse consulunt, alij rebus collo alligandis, alij aliter: & tu constanti animo, quicquid id est, ob Dei timorem sustines, patiq; fortiter malis quam eorum aliquid sectari, hoc te martyri facit proximum. Hac ratione docet Athanasius quoq; dæmones plurimum formidare uerba Psal. 68, si quis ea attentè ex animo oret. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius qui odiunt eum. Sicut propellitur fumus, tu propelles eos: & sicut liquefcit cera à facie ignis, sic pereant impij à facie Dei, & reliqua. Hac etiam oratione fatanam abegisse D. Antonium in acerbissimo illo certamine aduersus dæmonum turbas, testatur idem. Aliàs & illud Psalmistæ occinebat: Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum.

Periapta Agnus Dei nuncupata cõsecrat Romanus Põuifex aduersus noxios dæmones, & quascunq; eorundè machi-

nõ mortua est
litera, sed spi-
ritus & uita.
Ioan. 6.

Homil. 43. in
ca. Mattih. 23

In lib. de Va-
rijis quasi.

In Vita D.
Antonij.

machinationes: quod palam est ex libro 1. de ceremonijs Romanæ Ecclesiæ, sectione 7. ca. 3. de consecrat. Agnus Dei, ubi post eiusmodi consecrationē hæc subdditur: Legimus Vrbanū quintum Pontificem maximum misisse ad Imperatorem Græcorum tres Agnus Dei cum uersibus infra scriptis:

Balsamus & munda cera cum chrismatis unda
Conficiunt Agnū, quod munus do tibi magnum, 10
Fonte uelut natum per mystica sanctificationum,
Fulgura desursum depellit, & omne malignum
Peccatum frangit, ut Christi sanguis & angit,
Pregnans seruetur, simul & parus liberatur,
Dona refert dignis, uirtutem destruet ignis,
Portatus mundē de fluctibus eripit unda.

Characterū
figurū, an
nuloꝝ & si
gillorū nuge.

Minus insuper momenti habebunt manu efficti characteres, effigies, annuli uel sigilla, hac illaue figura delineata, sculptræue, uel imaginibus ad certos cœli positus hoc momento, & illo loco insigniti. Atq; ut nulla astorum uis in ea quæ manibus conficiuntur, opera imprimitur: ita etiam si infinitē diuinis notis, nominibus, aut Scripturæ sanctæ uerbis ornentur, substantijs nihil ex figuris quibuscuq; ueræ uirtutis, uel accedit uel decedit: quibus singulis mirandas peculiareq; uires certarum actionum effestrices ab initio Deus indidit. Nec enim iam noua ibi instituitur qualitatum mixtura: nō materiæ, ex prima ordinatione, cōuenienti qualitatum temperamento induta, noua & essentialis forma infunditur: sed corpori antea conformato, sua materia & forma, quibus existit, conseruantur, suaq; ad ornato temperie, arte duntaxat noua affingitur species: ad quam nihil sidera, nihil eo tempore existentes in aëre qualitates conferunt: immō, ut semel dicam quod res est, uniuersam hanc mentitiarum specierum congeriem, uenam esse, & inefficacē, nō pudet liberē profiteri: etiam si hic mihi offundēt Thebit

philosophum, & magiæ antilitem, annulos conficiendi modum docentem, quibus animum exhilarari, hostes, cæcōdæmōnes & morbos arceri, miraculaq; edimentuntur: cuiusmodi annulorum commenta Eudemum philosophum quoque fabricatum esse tradunt. Obijcient & Albertum sui semper similem, & horum annulorū sigillorumq; ueritate sæpenumerō diuaricantem fabrum. Accedet quoque Marsilius Ficinus, doctissimus alioqui philosophus, & plerique alij. Nec Gygis Lydorum regis annulus menti excidat, ut magiæ annulorum cathena ornatus prodeat Lamia, Menippi Lycij sponsa: cuius digito, ne comitiali morbo correpta cadat, à philosopho redarguta, annulus applicetur argenteus, hoc modo intus notatus: † habi † haber hebr †. atque hinc breuiola, quæ uocant, contra febres à quodam nebulone quæstore ficta, offerantur:

Ananisapta serit mortem que ledere querit.

Est mala mors capta, dum dicitur ananisapta.

Ananisapta Dei, iam miserere mei.

Per nuptialem uerō annulum spon sus mingat, ut ab impotentia ueneris & fascino soluatur, authore Nicolao & Guilielmo Varignana medicis, & Petro Argelate chirurgo. Si amorem quis dissolui uelit, in amantis calceo stercus amatæ collocetur, odorq; perceptus amore infringet. Causam profectō eius uirtutis nimis manifestam, non est quòd ad occultam proprietatem torqueas.

MAGICA CVRATIO MA
lesicij. Cap. X.

VAnissimū curandi maleficij mysterium, ex ineptorum delusorumq; hominum archiuis erutum, pijs cordatisq; ea ratione huc aperiō, ut uideant intelligantq;, quantum sit in rebus inane, ubi sigilla, cha-

M 3 racte-

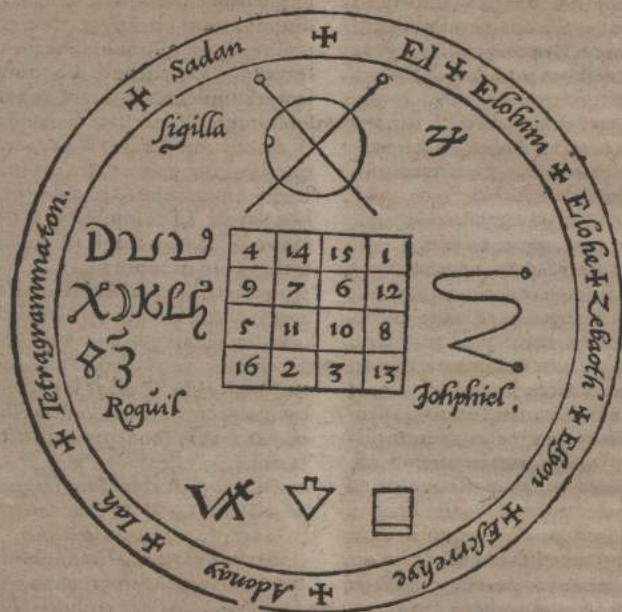
Plato lib. 2.
de Rep.
Lib. 2. Mine
ral. Tract. ca.
1. & 3.

Marsiliū Fi
cinum hoc no
miæ notat
Ioan. Franc.
Picus lib. 7.
cap. 6.
Philos. lib. 2.

Breuiola con
tra febres.

raçteres, numeros, uoces & coniurationem penitus cōsiderauerint, sed ad populum phaleras. Eiusmodi commentis dementare & fallere hæctenus

uoluere maleferiati homines. Hora & die Iouis, Ioue potente & dominante, accipitur lamina Iouialis, & insculpitur sequens tabula

Luna crescente, dicendo: O' tu Iupiter planetarum maior fortuna dulcis & mitis, ô damasses, mahadis, Camas, lada2, Dichidos, Offididus, Canores, coniuo te per eum qui te creauit, ordinauit & posuit, ubi suæ placuit uoluntati, ut sis mihi in hoc opere adiutor, quò uirtute istius laminæ omnia maleficia soluantur, gestanti conferat lucrum, gratiam & amorem, pacem & concordia hominum, Oomitero Zedelay Troppines Zozin Agare Bitelbault, Viteluault Yion, per eum qui uenturus est iudicare uiuos & mortuos, & seculum per ignem,

Amen. His ter dictis, suffumigatur lamina mastiche, olibano & ligno aloes, & custoditur in panno serico citrini coloris, uel portatur. Cum per hanc quis operari uolet & maleficia soluere, lamina hæc in igne ponitur, dicendo: O' uos spiritus Iouis, amoris & dilectionis, me facite amabilem & complacibilem ad placendum omnibus, yeferaye date potestatem, ut sicut hæc lamina cælesti igne, ita etiam, &c. inde extrahitur Lamina, & in uino extinguitur, dicendo: Sicut hæc lamina extinguitur in uino, ita extinguat omne maleficium, &c. ubi hoc gustauerit & bi-

& biberit, Ioth, he, uau, het, fiat fiat fiat amen. Apertius singula explicare nolui ob curiosos cuiusmodi impietatum imitatores, quibus omnem errorum viam præcludere malui. Galeno nostro hic fidem demus, dicenti: Substantia est quæ suspenditur, non uoces bararæ, ut quidam prestigiarum facere assolent.

DE CHARACTERIBVS, IMAGINIBVS, FIGURIS, EXORCISMIS, REBUSQ; ILLICITIS, QUIBUS THESAURUS INQUIRITUR, CLAUSTRA APERIUNTUR, CAPILLITIO SUSPENDUNTUR MALEFICA, OBJICIUNTURQ; RELIQUA DIABOLI LUDIBRIA.

Cap. XI.

THESAURUM PORÒ sic inquirunt hi magi. Virga auellanæ trib. signata crucibus, cõiuratur non modò superstitiosè, sed & impiè ac blasphemè. Adduntur characteres cum barbaris nominibus, & in fodiendo leguntur Psalmi, de Profundis: missa, Misereatur nostri: Requiem, Pater noster, Ave Maria, & Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo, Amèn. A porta inferi, Credo uiderè, &c. Expectate Dominum, Requiem æternoâ, cum oratione certa. Et si fodiendi tempus neglexeris, à diabolo tollitur thesaurus.

Vt claustra aperiantur, in particula cereæ baptismo designatæ flores uolubilis imprimuntur, liganturque in anteriore indusij parte: ac ubi referare uoles, ter in flabis, dicesq; hæc uerba: Arato hoc partiko hoc maratarikin tuo nomine aperio hoc claustru, quod infringere cogor, quemadmodum inferna confringis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen.

Æthiopicis etiam herbæ tactu claustra omnia aperiri, quibusdã simul admurmuratis cantilenis, traditur. Eòdè referendum, quoddã cuidam ad laqueu damnato Venetijs, omnes patefactæ fuerint fores, disciclis seris, una tantum

admota herba, signaculis quibusdã decâtata. At finis ea inest herbis, quorsum admurmurantur cantilenæ, aut adhibentur signacula? Vel si uirtutem hanc obtineant cantilenæ & signacula, cur aduocâtur herbæ? Si simul coniuncta hanc efficaciam fortiri dicas, meram esse superstitionem, cõtrâ obijcio. rerum alioqui naturalium miraculis ut nihil derogatum uolo, ita eiusmodi cantionculis & signaculis nihil penitus tribuendum esse, ingenuè assero. Quum autem herbæ illæ non operentur nisi cantionibus & signaculis applicatis, consequens est, ijs etiam nihil eiusdem uirtutis adesse. Si effectum subsequi respondes: contingit is profectò dæmonis opera hic colludētis ratione cãtilenæ uel signaculi, ut eiusmodi ludibrijs incautos alliget strictius, cautiusque fallat, nec ullo modo iuuet. Dicam hic cum Plinio, non fatius fuisset Æmilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, quàm machinis claustra per tot annos quærere? Quid & tam grauibus se onerant sumptibus nostri Christiani principes in effringendis oppidorum portis tanto ponderosorum globorum infernalis pulveris potentia excussorum numero? quum etiam apud Acherõtem inuestigare erubescerent neutiquam, si quid hic in talem usum posse acquiri iudicarent?

Pro defensione, figura cum creta in terra notatur, & miræ affinguntur nugæ, recitanturq; Psalmi, & Orationes, nec non Missæ actus adhibetur, & in arbore clauus figitur ferreus.

Vt mille hominibus uel equis cinctus quis appareat, anniculus salicis ramus unico instinctu abscissus usurpatur cum exorcismo, barbarorum nominu recitatione, & characteribus absurdis.

Damnus alicui inferre se credunt hi male sani, si imaginem cõficiant in

M 4 eius

Lib. 10. Simplic.

Magici thesauru inquirendi modus.

Diabolica claustru aperiens.

Plin. lib. 24. cap. 4.

Lib. 24. cap. 2.

imagines dæmonu

eius nomine quem læsum cupiunt, ex cera uirginea noua, sub cuius axilla dextra hirūdinis cor locetur, & hepar sub sinistra. Item, collo appēditur filo nouo effigies, quæ acū noua in membro lædendo figitur, recitatione uerborum, quæ ob curiosos studiū prætermittenda censi. Ea ex ære quandoq; apparatus, cuius membra ad diuorem deformationem inuertuntur, ut pes manus loco formetur, & pedis uicissim locū subeat manus, faciesq; inuertatur. Ad atrocius malum similia imago adornatur in hominis forma, in cuius capite nomen certum scribitur, & in costis ea nomina, Alif caseil zaza hit mel meltat leuiatan leucatace: ea in sepulchro defoditur. In eundem usum, ut ipsi uocant, in Martis dominio, paratur duæ imagines, una cerea, altera ex hominis mortui terra: & ferrum quo homo necatus fuit, traditur alteri imagini, ut alterius necandi simulachri caput transfigat. In utraq; duo inscribuntur nomina, & characteres seorsum peculiare: & certo altera reconditur loco.

In mulieris amore conciliando, conficitur in hora Veneris imago, ex cera uirginea in amatæ nomine: cui character imprimitur, & circa ignem calefit: & inter agendū, cuiusdam angeli memoria in mentem repat. Non ab simile monstrum fingitur, ut quis tibi in omnibus obsequatur.

Ut tandem capillitio suspēdatur nostra hæc malefica, & huius nugatorij ædus scena tragicum sortitarius exitū, apparatus effigies ex terra capitis mortui hominis, in alterius nomine baptisanda, cui nomen cum characterē inscribitur: hinc osse putido suffitur, & inuerso ordine leguntur Psalmi, Domine Dominus noster, Domine illuminatio mea, Domine exaudi orationem meam, Deus laudem meam ne

tacueris, &c. Deinde duobus diuersis locis ea sepelitur.

Ut periaptorum, characterum, figurarum, annulorum, imaginū, reliquorumq; id genus prodigiorum uanitas ubique explodenda, omnium obtutui lucidissimè pateat, formulas has sacrifico surreptas suppressere nolui, quo de cæteris eiusmodi hominum ludibrijs facilius pronunciaretur sententia: quibus si uel ueritatis momentum inesse leui solūm cogitatu suspicatus fuisset, eas haud dubiè euestigio, cui debentur, consecratas excepisset Vulcanus.

QVIBVS VERBIS STVPOR AC taciturnitas in tormentis & quæstionibus induci & solui creditur.

Cap. XII.

20 I nueniūtur, qui cum scelus aliquod capitale admiserint, uel antequam subijciantur quæstioni, uel interea dum torquentur, quorundam aut scriptura, aut prolacione uerborum consequi sibi uideatur, ut & tacere possint, & nihil omnino sentire. Id quod tam firmiter sibi persuasum habent, ut fuerint qui hac fiducia ultrò se tum carceri, tum quæstioni obtulerint. A diabo-
30 lo enim, cuius interest scelera non puniri, sed in dies accumulari, confirmatur in malo, nec solūm organis uocis obstructis impediuntur, ne loqui possint, uerū graui etiam somno opprimuntur, ut nec audiat interrogata, nec tormenta sentiant. Interim tamen his illi penduli uerbis ac uersibus, sanè perquam *audibus* utuntur:

Imparibus meritis tria pendet corpora ramis,
40 Dismas & Gestas in media est diuina potestas:
Dismas damnatur, Gestas ad astra leuatur.
Sunt qui uerba Prophetæ eucter: Eru-
ctauit cor meum uerbum bonum, ue-
ritatem nunquam dicam regi. Alij autem hac prece se muniunt: Quemad-
modū lac beatæ gloriose Mariæ uir-
ginis

Quomodo tormenta quidē non sentiant.

Uerba stuporem & taciturnitatem inducentia.

Psal. 44.

Uerba, ut capillus suspendatur malefica.

ginis fuit dulce & suauē Domino no-
stro IESU Christo, ita hæc tortura siue
chorda sit dulcis & suauis brachijs &
membra meis. Alij uerò saltem hæc

Luce 4. proferunt: IESVS autem trāsiens, per
Joan. 19. medium illorum ibat. Os autem non
comminuetis ex eo. Et tamen contra-
rium uidemus euentum. Licet enim

ad Dn̄m̄ ita dæmon occupet, ut nihil
sentiant: ossa tamen illis comminuetur
& confringitur. Qua etiam ratio-
ne probari posset, eorum uerborum
nullam esse uim: quin ridicula potius
esse, quàm credibilia, quæ iam propo-
suimus. Enimuerū nec diabolo quid-
dem esse permillum ut efficiat aliquid
eiusmodi, interea dum ijs ut supersti-
tiosè utuntur flagitiosi, propter duas
mihi causas uidetur. Primò, quòd cum

Rom. 13. omnis potestas à Deo sit, diabolus nec
ipsi nec legitimis ipsius actionib. pos-
sit resistere, ut nocentes publicæ eri-
piat iusticiæ: sicut docet D. Augusti-
nus, & Thomas Aquinas. Secundò,
quòd impunitas scelerum Deo non
placeat, & malefaciendi licentia mi-
nimè permittatur: alioquin institutus
ordo & iusticia Dei ibi inuicem repu-
gnarent. Sed tamen hominum impie-
tate sic merente, sæpius hæc accidisse

fateor. Testatur enim clarissimus Iu-
risconsultus Paulus Grillandus, se bis
id & uidisse, & in facto comperisse, his
uerbis: Primò Pisis, dum essem assel-
sor magnifici Domini Capitanei illi-
us ciuitatis: deinde Romæ, dum es-
sem auditor criminalium causarū re-
uerèdis. domini Auditoris Camerae,

tibi quidam fur sagacissimus, & dupli-
cis maliciæ reus, contra quem erant
examinati quindecim testes super di-
uersis indicijs magni furti 137 ducato-
rum aur. habens noticiam quòd curia
přefati domini Auditoris procedebat
contra ipsum, antequam personaliter
compareret, accepit nonnulla sortile-

gia contra torturam: quibus expertis
iterum atq; iterum uidens quòd suf-
ficiebant ad paragonem, quadam die
dum ego essem in ædibus turris nouæ
ad examinandū quosdam alios reos,
ille spontè ueniens accessit ad me, &
se cõstituit in carceribus ipsis, dicens,
quòd ultrò uenerat ad purgandum in-
dicia, & notā infamiæ sibi illatæ. Con-
tra quem tamen necesse fuit deuenire

ad torturam, tot indicijs contra ipsum
laborantibus. In qua dum erat eleua-
tus, dormiebat super cliu, ac si iace-
ret in lecto, absq; ulla penitus lamēta-
tione, aut clamore: & ad tractus chor-
dæ erat tanquàm statua marmorea. qui
dum eleuabatur à principio, dicebat
quædam uerba submissa uoce, deinde
silebat ut dormiens. Statim ego suspi-

catus fui, ne gestaret aliquod sortile-
gium siue facturam maleficæ penes se,
aut ex illis uerbis captaret aliquod suf-
fragiū: perquisiui quàm diligēter per
omnes partes corporis sui, demumq;
reperi in capite, sub scuffa scilicet in-
ter crines, quandam paruā schedulam
hæc uerba continentem, uidelicet: T

IESVS autem trāsiens † per medium
illorum ibat † os nō comminuetis ex
eo † cum crucibus ita signatis: quam
illico abstuli ab eo. qui licet illa sic ab-
lata satis conquereretur, nihilominus
iterum positus ad torturam, & eleua-
tus iterum, illud idem sicut antè facie-
bat. & in principio ipsius eleuationis
nonnulla uerba submissa uoce dicebat,
quæ percipere nunquàm potui, nec quic-
quam confessus est. Demum mutatis
tormētis, sub tormēto taxilli subiectus
fuit, & similiter spernēdo dolores, ni-
hil unquàm cõfessus est: sed in sua nega-
tina semper audacius conualuit, ad eò
q. necesse mihi fuit eo in stāte, ab in qui-
sitione eundem absoluere. Similis ca-

40
sus occurrit Hippolyto de Marsilijs,
dum erat officialis ducis Mediolani.

50
N

Ite-

*Hippolyt. de
Marsil. in l.
repet. col. 4.
ff. de quest.*

*Diabolus cur
semper lin-
quam & sen-
sus impediatur.*

Rom. 13.

*De ciuit. Dei
ab. 10.*

*Thom. 2. 2.
prima partis
tract. 99. tit.
de miracul.
de sent. ex-
tra. c. ut sit
na. l. ita uel
ar. 9. D.
h. 1.*

*Tractat. de
quest. et tort.
4. num. 14.*

*Armenta nil
traxit fur.*

*Nihil sentio
doloris.*

*Hippolyt. de
Marsil. in l.
repet. col. 4.
ff. de quest.*

Aliud exem-
plum.

Iterum ait Grillandus: Necdum est annus elapsus, quod audiui alium Romæ positum ad torturam, & repetitis uicibus grauer cruciatum, qui uerba de laete Mariæ uirginis submissa uoce proferebat, & nullum dolorem pati, sed cuncta spernere uidebatur: & dormiebat sicut alius in tortura: ac quamquam à tribus iudicibus presente procuratore fiscali examinatus esset, nulla tamen unquam ab eo confessio extorqueri potuit, licet correus & criminis focius id fateretur expressè, & illum in socium nominaret: cuius processum uidi, illumq; cognoui.

Exemplum
mulieris.

Aliud exemplum, quod similiter in facto accidit mihi Romæ, cuiusdã maleficæ mulieris, quæ antequam eleuaretur in tortura, uerba quædam submissa uoce dicebat: deinde eleuata si lebat penitus uelut mortua, & nigrior apparebat in uultu carbone extincto, oculos extra caput ualde tremendos more illorum qui strangulatur emittens, & nihil penitus loquebatur neq; boni neq; mali. Vltima aut hæc historiola minimè nostro obstat instituto. Nam si ex lamijis nostris illa fuit malefica, quid mirum si diabolus linguam ei faucesq; præcluserit? ne scilicet illa suam innocentiam probaret, & demonis ludibria detegeret.

Carnificis per
torturam.

Superioribus uerò exemplis simile nuper habuimus Antuuerpiæ, in carnifice eius urbis Gelenio, natione Gallo: quem cum innumera, eaq; notiora flagitia commississe nemo nõ sciret, adigi tamen nullo tormentorum genere, quamuis immani, potuit, ea ut confiteretur, in tantam statim *auonclap* ac sensum penè omnium alienationem incidebat. De qua cum prudētissimus Senatus Medicos ordinarios consulisset, eiusmodi stuporem non nisi phar macis quibusdam somniferis induci posse deprehendit: cuiusmodi supra

Libro tertio, capite decimo septimo, descripsimus. Vel etiam alia ratione eam torturæ tolerantiam, ut immensos nimirum ille cruciatus perferret, Deus permittere potuit, uel quod ipsè ad respicientiam tandem cogeretur, uel ut reprobis, acerbiores dignasq; extremè pœnas luere. Siquidem gladio tandem cæsus est citra ullum penitētis animi indicium ebrius, qui multis retrò annis se hominum utriusque sexus innumerorum sanguine inebriarat, quos multifario supplicij genere ob fidei confessionem, uita spoliaret.

Nonnulli tamen, ait Grillandus, dixerunt, q, aduersus istas coniurationes & maleficia taciturnitatis reperiuntur remedia quædam, quæ diuersis precibus conficiuntur. Ex quibus dicunt,

quod omnes ligaturæ & maleficia huiusmodi dissoluantur, & reus grauissima tormenta & cruciatus patitur in corpore: & inter alia solè dicere uerba illa prophætæ: Eruit auris cor meum uerbum bonum, dicam cuncta opera mea regi: & Dominus labia mea aperiat, & os meum annūciabit ueritatem: & Confundatur nequitia peccatoris, perdes omnes qui loquuntur mendacium: & Contere brachia iniqui rei, & lingua maligna subuertetur. Ex quibus uerbis, precibus & exorcismis, dicunt maleficia ipsa resolui, & reum mirabiliter cruciari. Vide Paridem de Puteo, in Tractatu de Syn dicatu, & tortura. lo. 3. folio centesimo decimo tertio. & Syluestri. Prior. in Tract. de Strig. demonstr. mirand. lib. 4. cap. 5. Super quibus tamen cogita, ait ille, quia de uirtute ipsorum remediorum nõ possem quicquam certi attestari, ex quo illa nunquam expertus fui, nec per alium experiri hætenus uidi. Ego uerò, licet & D. Grillandus, & mille alij oculis id uiderent suis, tamen uirtute uerborum siue prolatorum, siue pictorum, siue scul-

Tractat. de
quæst. et tort.
q. 4. num. 16.
An uerbis
dissoluantur
coniurationes
&
super.

psal. 44.

et 118.

psal. 60.

psal. 7.

psal. 6.

ptorum, fieri posse nunquam credam. Ennuero fur ille etiam schedula spoliatus, nihil adhuc, crudeliter licet distractus, confitebatur: nec submurmurata uerba insensibilem habitum inducere, satis superq; à me ostensum est. Quare uel somnifica re assumpta, aut à diabolo, quicum antea pepigisse animo tales, eiq; se deuouisse, & etiam traditos esse necesse est, insensibilitate illata id fieri sentio, quum dæmoniacos complures Libro quarto à me enarratos, uarijsq; cruciatib; à diabolo exercitos, nihil eorū sensisse, sed postea uelut è somno surrexisse, commōstrauerim. Statuendū itaq; si quid tale eueniat, id dæmonis arti potius tribuendum esse, qui ut spiritus, cerebri humores turbat, soporem mouet, neruorum originē obstruit, sensum tollit & stuporem inducit, chartulis uel uerbis in eū finem admissis, ut eorum apparatus quippiā inesse uirū consideretur, atq; interea reliquus satanæ dolus lateat. Idem dictum uolo ad torturam uetulae Brugensis, quæ tum habitu, tum uictu, tum incessu, tum moribus, tum fucata sanctimonix specie ab omnibus obseruabatur, habebatur in precio & plurimi fiebat, ueluti uera Christi apostola, quod multarum matronarum liberos quasi miraculosè curaret, gibbos liberaret, crura tibiasq; ilico restitueret, idque non arte, aut externo medicamine adhibito: uerū qualiscunq; pietatis aliquo exercitio adiuncto, nempe ut uno, duobus, aut tribus diebus ieiunaret panis solius & aquæ usu: uel ter legerent orationem Dominicam, aut inuiserent Mariam Ardenburgensem, aut S. Arnoldum Audenburgensem, aut S. Iacobum, aut S. Hubertum Ardennatem: uel ut missam unam aut alteram religiosè audirent, aut aliquot precalas persoluerent ægri. Hisce rebus ex præscripto ritè ex-

pletis, ab incommodis postea liberabantur ægri propter confidentiæ insignis de mulierculæ potentia cōceptæ prærogatiuā. Exigebat etenim prius, ut se posse, firmiter crederetur. Atqui extorta tandem doli cōfessione, licet aliquandiu torturæ & quæstiones frustra fuissent adhibita, exilio à prudenti Senatu puniebatur. Historiam integram leges in Rerum criminaliū praxi cap. 37. de quæstione siue tortura, Iodoci Damhouderij Brugensis.

Quidam Iacobus nomine, mihi nō ignotus & familiaris, torturæ ex magistratus decreto subijciendus anno supra sesquimillesimū septuagesimo octauo, se ad insensibilitatem premunire uolens, prius opium uorat, sed iuxta quantitatis ignarus, cum multa præcordiorum angustia, sopore tandem oppressus graui expirat. Schedulam apud ipsum mortuū inuentam, & propria illius manu scriptā, qua opij drachmas tres sibi è pharmacopolio adferri iusserat, uidi, legi, & characterem agnoui: quod certè dolenter refero.

Insensibilitatem doloris & cruciatuum quoq; inducere, teste Aarone & Hermere, lapidem Memphitem à ciuitate Memphis dictum, si tritus & aquæ mixtus propinetur ei qui quæstionibus erit subijciendus, asserere Albertum Magnum eam dem fide qua plura alia, hic prætermitti non oportuit. Vide & circa finem capituli 17. lib. 3. & cap. 7. lib. 6. sequentis.

FIGVRATO NVLLAM IN-
esse uim ratione figuræ.

Cap. XIII.

Hinc liquet, quātum si de iis adhibendum fucō dæmoniacō, ab Hieronymo in uita D. Hilariōnis eremitæ descripto: Eiusdē, inquit ille, Gazensis emporij oppido, uirginem Dei uicinus iuuenis deperibat:

N 2 qui

qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & cæteris huiusmodi quæ solent morituræ uirginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphis, ut confesso uulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad uirginem. Igitur post annum doctus ab Esculapij uatibus non remediatis animas, sed perdentis, uenit præsumptu animo stuprum gestiens: & subter limen domus puellæ tormenta quædã uerborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit. Illico insanire uirgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis, magnitudo quippe amoris eam in furorem uerterat. Perducta ergo à parentibus ad monasterium, seni traditur, ululante statim & confitente dæmone: Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebam? O' cruces, ô tormenta quæ patior. Exire me cogis, & ligatus subter limen teneor. Non exeo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, air, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puellam Dei? Vt seruarem, inquit, eam uirginem. Tu seruares, proditor castitatis? Cur non potius in eum qui te mittebat, es ingressus? Vt quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum, amoris dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret uirginem uel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon uideretur, aut ipse sermoni eius accomodasse fidem: asserens fallaces esse dæmones, & ad simulandũ esse callidos. & magis reddita sanitate increpuit uirginem, Cur fecisset talia, per quæ dæmon intrare potuisset? Hucusq; Hieronymus. Sed puellam magis obsedisse amorem me

*Dæmonis me
dæmonem, ut il
lis quisquis
se dæmonem
suaderetur a
lyi.*

tiens dæmonium, quàm amorẽ, mea est sententia. nec uerborum aut figurarum in lamina incisarum potentia id contigit: sed quod diabolo occasionem subministrasset, quem admodum exprobrat Hilario, eam exmerendi facta illi fuit potestas. Qui ad eiusmodi magicas curationes in morbis confugiunt, seuerè redarguuntur à Basilio in explicat. Psal. 45. Paruus, inquit, filius incidit in morbum, tu mox incantatorem requiris, uel superuacaneos uariosque characteres uel figuras aut literas puerorum innocentium collo suspendis, &c.

D. Thomas quoq; credit, annulos, uel quicquid est figurarum ex arte, nihil operari ratione illius figuræ: neq; ex illa figura maiorem uim recipere à corporibus cœlestibus, quàm non sic figuratum: quoniam quæ ex arte sũt, non sequuntur materiam, neque formam. Identidem & de uerbis prolatis sentit: quoniam uerba nihil immutant, nisi auditum. Verissimè ergo, imagines ex ære, plumbo, auro, cera alba, rubra uel alia materia baptisatas uel adiuratas, consecratas, imò potius execratas, per magorum artes & sub certis diebus, uirtutes obtinere mirabiles, in eiusmodi artium libris recitatas, errorem esse scribit Martinus de Arles theologus. Et Porphyrij opinionem de talibus construendis imaginibus, fuisse falsam, comprobat D. Thomas Augustini testimonio, libro 10. de Ciuitate Dei. Verum quidem est, res naturales, formas suas & uirtutes consequi ex corporibus cœlestibus: sed imagines artificiales nullã ab arte uirtutum imbibere, aut aliã assequi uim queũt, nisi quam ratione materiæ obtinent. Figura autem non est alterandi uel actionis principium. ideo nec alius uirtutis causam habet aurum eius imaginis, quàm aliud alterius figuræ

*In libell. de
Oculis natura
operibus*

*Figurato uel
la in uirtute
sione figuræ.*

*Lib. de San
perstat.*

*Thomas Ag.
in libro cœlesti
gentes de Fã
tude Operibus
natura oculi
tis, et præci
pua in 1. parte
Summi a theo
logica.*

guræ aurum. Atqui si alium consequi effectum appareat, sit is dæmonum operatione, homines ludificantium, secundum Augustinum. Tales itaque imagines astronomicæ uim adipiscuntur per dæmonem: cuius signum est, quod illis imaginibus quosdam imprimi characteres oportet, cum naturali uirtute eæ operentur nihil. In hoc tamen à magicis simulachris discrepant astrologica, quod in magicorum compositione sicut expressæ quædam dæmonum inuocationes, unde eiusmodi effigies ad expressa pertinent pacta cum dæmonibus inita. At in astronomicarum factura, tacitum existit cum dæmonibus sœdus per quosdam characteres & figuras ab ipsis dæmonibus inuentas, ad quorum characterum impressionem, facientibus suffragantur dæmones. Hactenus ille.

Scitè igitur à Cardano, philosopho & medico, scribitur: Licet sigillis uim non leuem tribuant, ut Solis ad magistratus honores & gratiam cum principibus, Iouis ad diuitias & amicos, Veneris ad uoluptates, Martis ad audaciam, Mercurij ad solertiam, Saturni ad laborum patientiam, Lunæ ad populi fauorem: non ignoro lapides prodesse, figuram autem nihil. Idem, ubi magicæ stulticiæ maximi in ea arte Artephij placita enarrauit, ac non solum dolosos, sed etiam mente captos fuisse magos monstrauit: prodigiosos inde planetarum characteres; item annulos terrificis planetarum notis insignitos, & sigilla monstrosos eorû formis munita delineat, mox subiunges: Hi sunt characteres dolosa mente excogitati, quorum uirtutem nullam esse certum est. Nam quid his characteribus cum planetis ipsis rotûdis commune est? At ne nomina putes aut Arabica aut Chaldæa, aut Hebræa aut Græca; quod si etiam essent, quid

plus eis inesset uirtutis quàm Latinis? Igitur signum mera esse oportet, nulliusquæ uirtutis: quam si contendas obtinere, non nisi dæmonum pacto fieri potest. Quis etenim talia inuenire ualuit, nisi dæmonum persuasionebus? At iam dæmones nihil docere constat. Dicent autem, formas esse in Nona sphæra, quæ in India uidentur. Ita siquidem malus ille Aponensis finxit. Sed concedatur: quis uerò postmodum docuit, hunc characterem Solis esse, illum Saturni? Hinc clarè liquet, delirantium hominum hæc pura fuisse commenta. Plura inde magorum deliramenta ordine ex Artephio ibidem recitantur.

Si contendant magi, se rebus naturalibus uti, characteribus, figuris, herbis & uerbis, publica alioqui dæmonum commercia abominati: hinc refellentur, quum sit apud Aristotelem & omnes naturales philosophos comperitissimum, actiuas uirtutes non posse figuris inesse, uti nec literis uel quibuscunque characteribus, cum nihil aliud sint quàm compositio & ordo excogitatus ab artifice seu pingente seu fingente: præterea & materiales imagines ultra suam speciem & formam operari non posse, testatissimum est, multò minus admirabiles supra naturæ legem producere effectus. Signa uerò si dicantur, ea quum diuinitus insinuta nõ sint, quin potius reiecta, & à natura abhorrentia, restat ut plus quàm superstitiosa sint, & à dæmone inuenta, uel palàm fabricante, uel clam in malè credulorum phantasmam suggerente. Somnia item sunt, quod figuras & characteres in elementalibus materia impressos parere radios fingat Alchindus Arabs, quibus motiones in rebus alijs excitentur, quum illi quatenus ex arte fiunt, nullo modo causarum superiorû influxus commoueât.

Lib. 12. de
Subtil.

Lib. 6. cap.
90. de Partic.
ate.

Similia apud
Agrippam de
Occult. philos.
lib. 1. ca. 33. &
lib. 3. cap. 29.
& 30.

His adde Porphyrij deliramenta, quibus figuras à dijs maximoperè amari, eosque in sacra imagine contineri imaginatur: contra Aristotelem, atque etiam Theologos, qui characterum, herbarum, aut etiam uerborum uis, separatas mentes supra hominem in aliqua materia coerceri posse negabunt. Si quem characterum iuuabit uarietas, si quid dignitati uel uetustati eorum tribuendum quis contendat, in *impersonis* hominis lineamenta, notas & multiforme characterem collimet, adeoque ipsum cælum, terram & omnia quæ in eis sunt, uigilanti inspectione consideret, inueniet profecto quod cõemplatu & admiratione sit dignissimũ. Quapropter ociosa, patrocinante ueritate, prodigioforum huiusmodi figmentoium permanebit fabrica.

Porro sacra uerba ea pollere uirtute, si denuò ed confugiatur, ut notatis solis literarum figuris tam mirabiles progignantur effectus, cõminisci, certè impium est. Euangelij efficacia, nõ in exaratis characteribus, huic figure uel illi annulo, sigillo aut imagini applicatis, uerũ in uirtute mystica, ad salutem credenti, consistit. Verbum Euangelij in corde iuxta uiam satũ, auditum, & nõ intellectum, rapit malus ille: auditum autem, protinusque cum gaudio exceptũ, radicem, ut in petra satum, non habens, cõtinuò euanescit: auditũ item, & cura huius seculi suffocatum, ut semò inter spinas insectum, infecundum manet, inefficaxque: sed auditum & intellectum, firmaque fide apprehensum, efficax est, hominemque in nouam commutat creaturã, & mentes consolatur afflictas, aduersus demonis insultus communiens, ardenti que innocatione in Christi nomine inflammans, exorante quacumque petuntur: non autem hoc præstat chartis illitum uerbum, aut cuiuscumque materia impres-

sionum insculpturũ, uel collo alligatũ, siue superliminari impositum, aut sub- tus limen in terra sepultum. Tantum enim abest ut intuitu pictarum aut incisarum insculpturũ uel Scripturæ sacre uocum aut sententiarũ, quacumque sint expressæ forma, treatur, fugeur aut uinciatur diabolus, ut etiã ipse eadem probè calleat, nec allegare erubescat, quòd fallat cautiũ: quemadmodum cum Christum tentatione impeteret, fecisse legitur. bona autem conscientia, uiua fide, ex uera Dei agnitione & Spiritus sancti inspiratione prognata, atque uerbi Dei potentia proferitur ille, profligaturque. Hinc ligaturas omnes & remedia, quæ medicorum condemnat schola, iure optimo quoque Augustinus reijcit.

20 FORMVLA CVRANDI MALEFICIJ *superstitiosa, item alter modus futilis pel- lendi demonis.* Cap. XIIIII.

Non incõuenientem curandi maleficij modum merè superstitiosum, quanquam mysterij loco habitum, hic ascribam, ut euidentius quorundam hominum eluceat impia credulitas. Hunc insignis doctrinæ, integritatis atque usus uir D. Ioannes Echtius, *ἰατρὸς ποικίλῃ ἀντάξιον ἄλλων*, pro suo candore, communicauit: non quòd eum approbaret, sed risu unã mecum exponendum arbitraretur: à matre autem ægrotæ natus erat, quæ studiosè religioseque omnibus obseruatis, filiam curatam, si dijs placet, asfirmabat. Historia, cui annexitur curatio, sic habet: Clarissimi iuriconsulti N. filia, annos nata circiter tredecim, monialis (quam uocant) monasterij non procul à Susato sita, maleficio laborare credebatur. nam uenter tumidior erat, ut hydropicam quis iudicaret: & cũ lotio calculos excernere uidebatur, qui uera erant fragmenta latericia inæqualia, magnitudinis anel-

Matth. 4.
Marca.
Luc. 4.
Psal. 90.

Li. 2. de doct.
Christi.

Io. Echtius
medicus.

Superstitiosa
dampniace
uirginitatis
ratio.

Rom. 2.
1. Cor. 4.
Matth. 13.
Marca. 4.
Luc. 4. 2.

Ianæ nucis, & minora, præcedere summo dolore. adhæc, alterum crus habebat luxatum. quocirca quum extrema metuerent moniales, & puellæ parentes, ea Coloniam deferre batur, accerserenturq; duo celeberrimi eius urbis medici, D. Ioannes Echtius, & Hubertus Faber: qui re ad exactâ artis trutinam uocata pensculataq; dæmonis opus foveri iudicârunt. Ad puellâ itaq; curationem adhibebatur quidam ariolus uetulus, nomine Abrahamus, qui hanc sanandi formulâ parentibus præscripsit. Omnium primò sacra administretur synaxis. Deinde potionis sequentis cyathus paruus plenus, uel uitreus, matutina hora & uespertina puellæ maleficio affectæ propinabitur.

Recip. Rhabarbari electi drach. ii. radices enulæ, artemisiam rubram uulgò dictam, centauium minus, mentâ aquaticam: hæc simul, præter artemisiam, in olla noua indentur, & in honore sanctorum triû nominum ebullient in uino albo: artemisia aut in aquæ pinta, quâ hic uocamus, unciarû duodecim pondere equualere decoquetur. Item pauperi alicui homini pio commendabitur recitatio orationis Dominicæ & salutationis Angelicæ, quinque separatim repetenda: prima, in nomine puellæ maleficio læsa, quod Christus in hortu duceretur: secunda, q. Christus aquâ & sanguine sudarit: tertia, q. CHRISTVS IESVS condemnabatur: quarta, q. IESVS citra culpâ in crucem conijciebatur: quinta, ob Christi passionem, quod in cruce spiraret, ut sagam conuertere, & illatû malum amoliri dignetur IESVS. Præscripto modo hominem simplicem in genua prouolurum, attentione summa orare oportet: deinde octo diebus continuis Missam audire ægrotam, & consistere ubi recitatur Euangelium: atque in cibo & potu aquam lustra-

lem, salemque expiatum miscere.

Alia quædam puella exagitata aliquandiu à dæmonio, eius inspiratione ita liberabatur, ut itinere satis longo & recto singulis ferè passibus in genua procumberet: Marco durum usq; nusquam è uia communi trita destitens, etiamsi fouea, aquæ, lutum uel excrementa essent obuia, in ijs quoq; genibus deuolui oportuit: at in ara sacra D. Annæ (ad quam frequētissimis ibi religionis ergò concursus) missa celebrata, liberationis indicium iri ostensum pollicebatur dæmon. Proinde circa puellam sub missæ actione se conspexisse umbram cæcidam, ait sacrificus: quam quoq; puellâ se obseruasse tanquam certissimam liberationis notam asseruit. En dæmonis fucum, quo *diduræ uicinas* stabiliat.

Domum à lemuribus turbata Theophrasti Paracelsi affectæ uindictam liberantq; suspensis in quatuor domus angulis, mēbranis uirginis, quas uocant, quibus inscriptum est: Omnis spiritus laudet Dominum: uel, Mosen habent & prophetas: uel, Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius. Si eodem modo suæ artis statuêt incipia, quo hanc commentati sunt curationem, dæmonesq; fugare conantur, non est quodd ueterem medicinam euersum iri metuamus. Absurdè enim prima hæc sacri Vatis sententia in chartulis suspensa, ad dæmones exturbandos usurparat. Nam omnis spiritus, hoc est, quicquid spiritu & uita fruitur, laudet Dominum: non autem ab impio, multo minus à diabolo, laudem suam celebrari uult Deus. Quomodo etiam instituto respondeant illa uerba Abrahamæ, diuiti epuloni red dita, Mosen habent & prophetas, ipsi iudicent. Si tertiam urgeant sententiam, ad Caput nonum huius Libri, de Periaptorum uirtute, eos relego.

*Obfesse cura
no futalis*

*Paracelsi
ca dæmonum
profligatio*

*Psalm. 130.
Luca 16.*

Psalm. 60.

*Rhabarbari
quidem bitem
uacuat, sed
quorum hoc
cum reliquis
plantis pellen
do dæmonio
conferet?*

MALEFICAE CVRATIONES

chirurgi. Cap. XV.

Chirurgus
secleratus.

AD insignis malitiæ chirurgum, qui multos annos toleratur apud Geldros, quandoq; etiam Colonia, anno supra sesquimillesimū sexagesimo septimo in ætate apud im-
peditionis linguæ nobilem in ducatu Montensi, quem quoque sefellit, promotum, quum fortè poculis ibidem indulgeret, accessit eiusdem nobilis minister proximæ arcis præfectus, nomine Elbertus, calantica ægrotorum more testus, ut medica eius opera, sic persuasus, uteretur. Hic mox uitam lineâ ex capite abijci iubet medicaster, atq; ut secum cyathos exhauriat, hortatur ægrū. Quod quum hic auersaretur, sibiq; à medicis, uino ut parcè uteretur, imperatum assereret: respondit iste, sibi alias occultiores esse curandirationes, quas nescirent reliqui medici. Id ideo tentatū, ut à bene poto, nec satis ob id prudente, liberaliorem curationis suæ mercedem pacisceretur, eiusq; dimidiū, quod ei moris est, antè auferret. Hinc seorsum cum ægroto secedit, morbi magnitudinem proponit, causamq; esse maleficium, in uniuersam deinde eius familiam atq; pe-
cora proserpturū sæuissimè, nisi obuiâ iretur, perfritissimâ fronte mendaciter imperito homini persuadet. Tandè ubi de ampla curationis mercede trâlactū esset, diligenter porrò industrieq; inquiri, num quem domi inter familiam aleret, cui fidi queat? respondit ægrotus, se famulum & filiam habere. Impostor, quot annorum esset filia, rogat: ait pater, Viginti. inquit impostor: Satis est, hæc erit nostro instituto & actionibus non inidonea. Inde iubet utruq; parentem ad filiæ pedes pro-cidere suppliciter, & obnixè orare, ut in cunctis medico obsequeretur, dictoq; audientem se exhiberet, alio qui

non ritè consuli posse patris ualetudini: cuius uterq; cupientissimus ad filiæ genua prouoluitur, supplexq; ex nebulonis istius præscripto obsecrat & obtestatur. Tum mādatur, ut pilum tam suū quàm uxoris, item filiæ, nec non omnium quos domi aleret, hominū, ut & brutorū, abscissum, filiæ traderet, sibi in arcè, ubi ægrotus degeret, certa atq; cōstituta hora deferendū. Hac fabulæ epithesi in dustrè ad hunc modum instituta, ad reliquos actus progreditur. Nam quū illa ad præscriptā horam, dicto obediens, ut patris sanitati cōsuleret, aduenisset, in cōclauē seorsum ducitur: ubi longa simulanter habita occulta oratione, librum qui in mensa erat, aperit, duosq; cultros decussatim transuersos in eo ponit multo cū murmure, diris item coniurationibus, fictis his illisque characterebus: tandem & circulum in terra ducit, in quem & alterum cultrum à se adiurationibus execratum, à puella configi iubetur: tum interpositis aliquot non intellectis suffuroque prolatis uerbis, alterum cultrum, ut antè factum erat, desigēdum tradit: deinde puellæ metu consternatæ offulam quādam offert edendam, illique refragatū eam perfrigidam (sic enim illa narrauit postea) in os inserit: qua accepta, ita perturbata uisa est, siue metu seu alia occasione, ut sibi non satis constaret. Hinc pectus nudati iussit, sicque mamillis diu popismo seu palpo tractatis, supinam inclinari detecto ventre uoluit. Quā in re ubi puella pudica se difficilem præberet, atque hic Tragicus comædus patris exitium certissimè subsequuturum, ipsamque in idem & grauius malum lapsuram, nisi morem gereret, minitaretur, necessarioque hic mutuam carnis contrectationem requiri persuaderet, in sinum prolapsus, pudoris mox zonam soluit, castitatisque munimen-

nimentum perripit. Altero die eodem curationis modo obseruato, secundum fabulæ actum simul cum iuuecula abfoluit. Tentauit idem & tertio, sed solum bis ipsum suam satiasse libidinem, illa falsa est postea. Interea & medicamenta ægroto exhibuit singulis diebus tam crudelia, ut præsentem hic præ nimio cruciatu timeret mortem, ob idq; lecto affigeretur contraud, quæ ante inceptam curationem, quasi nihil incommodi pateretur, obambulare. Nec quidem immerito, quod mercurium præcipitatum huic fuisse propinatum, à prudentioribus & fortè actionum medicalium conscijs iudicaretur. In ijs suis tormentis & carnificina hunc quandoque suppliciter, licet uenire detrectantem, aduocat, lenimenq; torturæ querit: tandem & dilectissimam filiam rogat, quid ipsa animaduerneret consilij, & quem speraret successum ex curationis modo. Quam ubi pudore suffulam, ac in lachrymas pronam, uix quicquam respondere obseruaret, doloris causam extorquet. Illa rem omnem ordine patri explicat, & catastrophe dolum detegit, se etiam mēstruam fluxionem ex eo congressu passam fuisse queritur, hymenis uenarum eiusmodi insultu ruptarum imperita. Ex lamentabili patris relato hæc ad me peruenerunt. O uerum maleficium: ô facinus horrendum, flagitium & scelus morte etiam crudelissima expiandum. Nec aliud à me teterimum hoc factum promulgari quis arbitretur, quam ut in similibus casibus, alieno damno quilibet cautiore, non tam faciles aures & obuias manus præbeat cuiunque sanitate tanta impudentia atrogantiaq; pollicitanti, & merce de iniqua stipulanti. Interim actor hic suos habet qui ipsum mirentur, prædicent, promoucantque, etsi quoq; lippis & tonsori-

bus innotuerit, eum licet prouectioris ætatis, alteram duxisse uxorem, superstite etiamnum priore. Sed in eam mētis caliginem dilabi, prohi dolor, hos qui aliò iniquius commissi gladij potestatem torquent, est quod gemitibus assidujs, quum peccatorum nostrorum amplitudo sic mereatur, conqueramur.

Cuidam nobili extremè decumbenti, contra febrem adhibuisse eundem chirurgū sequentem curationem, mihi referebatur, quum ad eundem deploratum postea accerferet. Tres ille radiculæ partes huic obtulerat, singulas semel mordendas, ad primam inueniens, Vtinam Christus non esset natus: ad alteram, Vtinam mortem non obijisset: ad tertiam, Vtinam non surrexisset. Deinde illis collo appensis, iubet eum bono esse animo, si illæ perirent: qui enim eas tolleret, hunc simul febrem ablaturum pollicebatur. Sic non multo post, empyemate, meo quidem iudicio, interijt.

Vsurpatus & is modus, Iesus Christus † qui natus est, liberet te N. ab hac infirmitate †: Iesus Christus qui mortuus est † liberet te N. ab hac infirmitate †: Iesus Christus qui resurrexit † liberet te N. ab hac infirmitate. Inde quinquies oratio Dominica & Salutatio Angelica recitentur quotidie.

Eiusdem ordinis fuit is medicaster, qui apud Xantos Cluizæ, cuidam iuueni ex tympanite tumescenti nuper persuasit seniore uiperam cum duobus rubris colli circulis, & duas iuniores in uentre exundante foueri ex maleficio: & quum exactius obseruaretur, dum hunc curat, ne à uehementibus purgationibus, simul excrementis uiperas mortuas miscere fraudulenter posset, tandem ægroto partus dolores passurum fingit, ac proinde se oportere partibus pudibundis occulte

culæ manus admoliri: cui responderet mater egroti admonita prius, suis manibus se effecturam, quicquid in eam rem desideraretur. Sic desijt impostor, & post dies quatuordecim moritur æger, qui à quodam chirurgo eam ob causam secabatur, ut cunctis huius nebulonis innotesceret dolus, quem admodum & contigit: hinc incunctatè aliò auolauit funesta hæc & insufla strix.

DAEMONES NON ALITER sanare morbos, quàm à læsione ab illis inuecta cessando. Cap. XVI.

Fortalium
fidei lib. 7. de
Bello demo-
num.

SI iam obijciatur felix curationum harum magicarum successus: respondeo, In uita sancti Bartholomæi legi, dæmonem curasse morbos: atque hoc fecisse non sanando, sed à læsione, quam ipse inuexit, cessando, ut tradit Abdias episcopus Babylonix libro octauo Certamin. apostol. in hæc uerba: In idolo Astaroth apud Indos dæmon erat, qui se curare languidos, & cæcos, quos ipse lædebat, illuminare faceretur. Erant enim sine Deo uero homines illi: & necesse erat ut à Deo faso ludificarentur, qui eiusmodi arte illudit, uerum Deum non agnoscentes. His concitat dolores, morbos, damna, pericula, datque responsa ut ipsi sacrificent: & quum à se inuecta remouet, tanquàm ab ipso sanentur, existimant omnes, nimirum stolidi: ille autem non sanando subuenijt, sed à læsione cessando. itaque cum lædere desinit, curasse putatur. Et post: Ipse diabolus arte reddit homines ægrotos, ijsq; sua det uenerari idola: & ut sibi eorum animas

potestatem, nisi sacrificauerint. Deinde subdit: At ubi pro corporis sui salute nobis sacra fecerint, ab afflictione desinimus, quòd tum in illorum animabus dominari inchoamus. Cum itaq; à læsione quiescimus, eos curare uidemur, & uelut dij colimur, dæmones interim existentes. Pulchrè id à Tertulliano etiam docetur his uerbis: Habè de incolatu aëris, & de uicinia siderum, & de commercio nubium, cælestes sapere paraturas, ut & pluuias, quas iam sentiunt, repromittant dæmones, benefici planè & circa curas ualetudinù: lædunt enim primò, dehinc remedia præcipiunt ad miraculù noua, siue contraria, postq; desinunt lædere, & curasse creduntur. Adiungam qd in hæc sententià Tatianus Assyrius, Iustini discipulus, qui clauit circiter annum centesimum septuagesimum, contra Græcos disserat: Nullus affectus, inquit, per occultà alterius rei dissensionem tollitur, nec egrotus aliquis curatur amuletis, ut pelliculis appensus. Dæmonum istæ aggressiones sunt: & qui egrotat, uel amat, uel odit, uel appetit ultionè, istos sibi auxiliato res asciscit. Utuntur autem dæmones hoc artificij modo. Quemadmodù figuræ literarum, & uersus qui inde cōscribuntur, non per se possunt indicare, quod scribitur: sed hæc sibi cogitationum suarum signa homines constituerunt, ex certa ipsorum coniunctione, ita ut ordo literarum definitus est, rem intelligentes: sic etiam uariæ radices, & neruorum & ossium adhibitio, non sua natura aliquid efficiunt, sed tanquàm elemētariis institutio sunt improbitatis dæmonum, qui ad quid singula ualere debeant, præscripserunt. Vbi uerò ab hominibus usurpari uiderint ministerium uel curationè ipsorù, superueniunt, & eos ad seruitutem redigunt, Et post: Non sanāt dæmones, sed

sed dolo capiunt homines. & recte Iu-
stinus ille maxima dignus admiratione,
demonones latronibus similes esse do-
cuit. Siquidem ut illi viros aliquos ca-
pere solent, deinde pacta mercede fa-
miliariibus eos restituere: sic etiã qui
à vobis existimantur dii, quorundam
hominum membris se insinuantes, de-
inde per somnum suam in illis gloriã
fabricantes, in publicum prodire iu-
bent: & in conspectu omnium, post-
quam desideratis ex mundo rebus se
expleuerunt, ab ægris auolant, & mor-
bum suo dolo productũ obliterantes,
pristinã valetudini homines reddũt.
Testatur & D. Hieronymus, licet uir-
tute magica possunt aliqua fieri mira-
cula, ut illa quæ pertinent ad curiosita-
tem tantũ, & uanitatem (sicut Simo-
magus fingebat status ambulare, lo-
qui, ridere, & similia) ea tamen quæ
sunt salubria, ut existunt curatio lan-
guidorum, illuminatio cæcorum, &
huiusmodi, non posse artibus magicis
sue à dæmonibus effici. Elegãter bre-
uiterq; hoc dæmonis studium ac mel-
delam expressit Cyprianus De idolo-
rum uanitate, ubi post longam de Au-
gurijs & Aruspicijs disputatione sub-
iungit: Hi spiritus maligni afflatu suo
uatum pectora inspirant, extorum fi-
bras animant, auum uolatus guber-
nant, sortes regunt, oracula efficiunt,
falsa ueris semper inuoluunt. Nam &
falluntur & fallũt, uitam turbant, som-
nos inquietant, irrepentes etiam cor-
poribus occulta mentis terrent, mem-
bra distorquent, valetudine frangunt,
morbos lacessunt, ut ad cultum sui co-
gant. Et mox: Hæc est de illis mel-
delam cum ipsorum cessat iniuria. Nec aliud
his studium est, quàm à Deo homines
auocare, & ad superstitionem sui ab
intellectu ueræ religionis auertere: &
quum ipsi sint penales, querere sibi
ad penam comites, quos ad crimen

suum fecerunt errore participes.

Hinc Augustinus, & legitur 26. q. ul-
tima, admoneant: Admoneant fideles
sacerdotes populos suos, ut nouerint,
magicas artes incantationesque qui-
buslibet infirmitatibus hominum ni-
hil remedij posse conferre, nõ anima-
libus languentibus claudicantibusue,
uel etiam moribundis quicquam me-
deri: sed hæc sunt laqueus & insidiæ
antiqui hostis, quibus ille perfidus ge-
nus humanum decipere nititur. & si
quis hoc exerceat clericus, degrada-
tur, laicus anathematizetur. Idem fe-
rè in libro de Ciuitate Dei legitur: &
26. q. 2. qui sine ubi mortem potius es-
se dicendam eiusmodi curationem,
quàm uitam, docetur. Idem: Valent de
mones affligere, quoscũq; Deus pro-
pter peccatum, eorum tyrannidi subie-
cit. Ilychius lib. 6. comment. in cap. 19.
Leuit. Pessimum est magis adhærere,
quã dæmonum inimicorum nobis &
pestilentium nomina dicunt. Qui etsi
ad breue tempus, ut in errore mit-
tant, uidetur operari aliquid quod ad
corporalem sanitatem uile & paruũ,
quale etiam imperiti medici operari
possunt: ueruntamen nec hoc ut boni,
neq; ut bene uolentes hominibus ope-
rantur, sed in seruitutem illos redige-
re, & à Deo separare cupientes.

Ad curationum harum dæmoniacarum
cognitionem facit, quod Sabellius
scribit: Talis, inquiens, Circensium
ludorum fuit pompa, quos tum instau-
rari cõtigit, quoddam quidam è plebe ho-
mo T. Latinus, siue Tyberius Atinius,
ut alij scribunt, à Ioue erat monitus, ut
consulibus nunciaret, non placuisse si-
bi proximorum Circensium præsul-
torem: instare urbi periculum ingens,
nisi darent operam, ut sibi Iudi ex in-
tegro fierent. Id ille imperium quum
fortè detrectasset, ueritus ne, si fidem
non fecisset, pro ludibrio abiret in ora

O 2 homi-

hominum: ita accidit, ut paucis diebus quibus species illa fuerat homini nostro oblata, filium nulla euidentiore morbi causa amiserit. At tum iterum simili oraculo interrogatus, an satis magnam haberet spereti numinis mercedem? Cæterum quum rem adhuc in occulto haberet, subita est corporis debilitate afflctus. Tum demum propinquorum consilio usus, lectica primò in forum ad consules, mox per illos in curiam delatus, ubi quæ per quietem fuerat iussu dicere, ordine exposuit. Miraculo accidisse aiunt, ut in pedes erectus, domum incolumis abierit. Sed malorum dæmonum aliquis Atinio in somnis affuit, qui futurum intelligēs, ut paucis diebus ille filium amitteret, ipseque aliquanto breuius graui esset morbo defuncturus: ubi scilicet à se affligi desisset, hanc fallēdi ansam nactus, ut Romanum pop. in maiores adhuc tenebras cōijceret, ridiculum illud ludorum schema oculis cæcæ multitudinis offudit.

FICTAM ESSE DÆMONVM SANATIONEM, & eam quandoq; à Deo permitti ob imprudentium credulitatem, admodum sepe efficacem. Cap. XVII.

Itaque liquet, fictam saltem simulatamq; curationem quandoque exhibere dæmonem, à cruciamento cuius ipse author extitit, desistendo libenter, cuius rei admiratione faciles hominum mentes illaqueet, sibiq; infidelitate subiuger spiritus in diffidentia filijs effcax: hoc unum, cum primis annitens, ut hi quos defraudarit, eum diuino cultu & honore dignentur. Vel Deum, ob contumacem hominum incredulitatem, plerunque aliqua permittere credimus, ut uidentes non uideant, & audientes non audiant, nec intelligant. Vel quo modo ex confidentia in medicum, medicamenti plus accrescere interdum ui-

rium conspiciamus: sic ex fide superstitione adhibita eiusmodi incantationū uerbis, quanquam ex Scriptura frequenter furto satisq; inconcinne subtractis, aliquid singularis energię accedere, non temere quis credat. quod nec Galenum latuit, illum plures curare affirmantem, in quem plures confidūt. Tantum habet ponderis, intensa sanationis imaginatio. Quare Pomponatius dicere non uereret, in sanatione acquisita ex ueneratione ossium Diuis ascriptorum, si essent ossa canis, & tanta & talis de eis haberetur imaginatio, non minus subsequeretur sanitas. Multa siquidem corpora ueneratione dignam sæpe in terris, quorum animæ patiuntur in inferno, auctore Augustino.

Ex maiorum historijs recentiq; patrum nostrorum memoria repetūt pleriq; exempla, asseruntq; non paucos ad sola uota sanctis nescio qua credulitate & religione facta, aut ex contactu contuitiue ossium (nō dicam thecarum) quæ de quorundam cadaueribus collecta ac reseruata ferebantur, recuperasse amissam uirium integritatem, sanitatis restitutione stabiliri, uniuersi cultus impij auctore unico diabolo. Imò inde natā peruasisse in animos hominum opinionem, auctamq; etate & roboratam inueterasse aiunt: ut plus ualere, longēque ualidius obortas corpori ægritudines euellere atq; extirpare sola uota statuis delata, quàm remedia censerentur. Eam inoleuisse cōsuetudinem addunt, ut si quid aduersi accideret, non diuina desiderarentur auxilia, sed in subsidium illi inuocarentur sancti, quos talib. presidere ac dominari malis persuasum erat: neglectum ea ratione fuisse Deum, contemptuique & pro nihilo habitam medicorum operam: preces quoq; Deo ad cœlestium manda-

Lib. 1. Prognost. cap. 1.
Lib. de Incantamēt. cap. 12.
Imaginatio iniuria sanationis effcax.

Ephes. 2.

mandatorum præscriptum deferendas, directas fuisse ad sanctos, aut ad statuas: uim item medicatricem, diuinitis remedijs in natura ordinatis inditam, uotis fuisse tributam.

Quantum autualeat constans credulitas apud uulgus, propè innotuit. Credulitatè requirit superstitione, què admodum fidem uera religio. Tantù potest obfirmata credulitas, ut etiam 10 miracula operari credatur in opinionibus & actionibus falsis. Quilibet enim in sua religione, etiam falsa, modò firmisimè credat ueram, spiritum suum ea ipsa credulitatis ratione eleuat, donec alsimiletur spiritibus illis qui eiusdem religionis duces sunt & principes: eaq; uideatur operari, quæ natura & ratio non discernunt. Hæsitatio uerbò & diffidentia, institutum o- 20 pus non modò in superstitione, sed etiam in uera religione infirmant: & effectum quæsitum, licet multo usu confirmatum, eneruât. Quomodo autem superstitione imitetur religionem, exemplâ ostendunt, inquit Agrippa: uidelicet quando excommunicantur uermes & locustæ, ne frugibus noceant: quâdo baptizantur campanæ & imagines, & eiusmodi plura. Sed quia pri- 30 sci illi magi, & qui eius artis authores apud ueteres extiterunt, fuerunt Chaldæi, Ægyptij, Assyrij, Persæ & Arabes, quorù religio omnis peruersa erat, & idolorum cultu inquinata: cauendum nobis summoperè est, ne permittamus illorum errores supra nostræ religionis Christianæ puram ueritatem dominari. Blasphemum enim hoc esset, & seditur.

HISTORIIS NON ILLEPIDIS
ostenditur, quantum in magicis curationibus ualeat temeraria credulitas.

Cap. XV III.

Ceterùm quid temeraria illa ualeat credulitas, exemplis ostendit.

dam ridiculis: & prius nõ illepidum, à uiro Ecclesiastico, non infimi nominis Theologo, accepi. Narrabat is, ad mulierculam quandam oculorum lipitudinem aliquandiu laborantem, casu nebulonem diuertisse, qui sanatione oculorum certissimam pollicitus, suspensa in ipsius collo schedula, tam cauit strictè, ne ea auferretur aut aperiretur aut legeretur, ut nihil hinc prorsus expectandum iuuamenti asseruerit, si aliquo hinc modo delinqueretur. Mulier in multam erecta spem confidens, à lachrymis se quoque continuit, quibus antea oculorum accreſcebat uitium: atque hac ratione paulatim cõualuit. Demum ob adeptam sanitatem schedula negligenter habita decidit: eiusq; cui hætenus unicè fidebat, animaduersa dein iactura, redeunt lachrymæ, malumque recrudescit. Schedulæ interim ab alio inuenta, reserata & lecta, inscripta Germanico idioma hæc aiebat fuisse uerba: Der Teuffel 40 frage dir die augen auf; vnd scheisse dir in die löcher. Quòd si uerbù uerbo reddatur, sonat: Diabolus eruat tibi oculos, ac eorum foramina suo stercore impleat. Si horum aliqua fuisset uirtus uerborum, euulsi perijissent oculi, cavitatibus demõnis excrementis rursus infartis. Non omnino abſimile, Plinio referente, uidetur illud Marci Seruiliij Nouiani principis ciuitatis, qui in metu lipitudinis, priusquam eam ipsam nominaret, alijs uerè ei prædiceret, chartam duabus Græcis literis P & A inscriptâ, circũligatam lino, subnectebat collo.

Sic cuidam puellæ terrifico furore 40 interdum à dæmonio agitata, chartulam corio tectam, antea quidem in altari Missæ recitatione sacratam scilicet, suspendit ecclesiasticæ professionis uir, sanationem pollicitus: ea tamè cautione adhibita, ut in officio & rei fiducia retineretur puella: si schedula

Idem ferè legitur in Libro Germanico de ludicris & serijs, cap. 477.

Schedula ritus dicula collo appensa

Chartula inanis collo subnecta.

neglectui habita periret, eam ad pristi-
 num relapsuram. Idcirco de custodiē-
 da uigilanter chartula, singularis om-
 nibus incumbebat cura & studiū. Tan-
 dem coniunx mea Iudith ad uillicum
 nostrum diuertit, è quo ubi miserabi-
 lem puellæ casum cognouisset, illam
 continuè uoluit accersiri. Atq; hic illa
 studiose pieq; admonita ab uxore, ac
 reſtius inſtituta, ut nimirum fiducia in
 Deum afflictorū patronum concepta,
 dæmonis negligat ludibria, sacrile-
 gumq; sacrifici consilium contemnat,
 eam mensa apparatus cibo quoq; refici
 iubet, simulq; à collo periapton aufert.
 Qua re percussu terriq; procul fugiūt
 spectatores, relicta cum puella in do-
 mo coniuge sola, unā cum Sophia si-
 lia, ueriti, ne ob suæ anchoræ sacræ ia-
 cturam, cui hucusq; nixa puella minus
 angebatur, tanquā in portu subsistens,
 mox exiliret furore percita, inſultuq;
 uiolento aſſiſtentes ſuo impeteret mo-
 re. Interea admonitioni acquieſcens,
 appoſito fruitur uictu, citra ullam ani-
 mi turbati notam, hilaris: ac, ne un-
 quam amplius tranſuerſam à uiua in
 Deum fiducia ſe auocari ſineret, eru-
 dita, optimè inde, noſtra quidem ſen-
 tentia, habuit. Corio autem concifo, 30
 implicata aliquoties chartula inerat
 ſublutea, plana, ſine characteribus:
 quam cōfeſtim Vulcano conſecrauit,
 præſente puella, uxor.

Huc accedat & aliud de obſeſſo quo-
 dam exemplum. Is dum per ſacrificū
 mirè *pl. au. 100.* plerifque coniurationi-
 bus & exorcifmorum fulminibus im-
 peteretur, aded ut iamiam prorfus ui-
 deretur abigendus dæmon: eoq; cun 40
 ſtante, ſupra uerticem energum eni tā-
 dem adhibita fuiſſet particula S. Cru-
 cis in theca ſiue locoſto conſectæ, ut
 uulgus opinabatur: ſic demum inſu-
 dantem uehementer exorciftam aſſa-
 tur dæmon: Tameti non neſciam ua-

nam atq; impiam eſſe ueſtram de ue-
 ro crucis ligno, in quo pependit Chri-
 ſtus, confidentiam, quum reuera fra-
 gmentum ſit è patibulo ſectum, nihi-
 lominus pertinax iſta opinio ueſtra ac
 confirmata omnium fides facit, ut aſ-
 ſeſtibus ueſtris obſequens, nunc hinc
 cedam, deſeramq; hoc hoſpitiū.

Fallacem, captioſam & periculoſam
 huiusmodi eſſe ſanationem, nemo nō
 uidet. Ludit ſæpenumerò ſub rerum
 harum ludicrarum ſpecie diabolus: &
 hoc exequitur, quod machinatores il-
 li malefici perſequantur, ut uidelicet
 omnis uis ab einſcemo di ſigmeto pro-
 ficifci credatur. Reſtè itaq; Rabi Mo-
 ſes ille Ægyptius, mendaces & ſtultos
 eſſe aſſeruit, qui ſoli figuræ, ſoli ſcri-
 pturæ, ſolis lineamētis, ſolis deniq; uo-
 cibus aère fracto natis, tantam miracu-
 lorum uim & poteſtatem tribuāt. Nec
 temerè Antoninum Caracallam impe-
 ratorem eos condemnare ſtauiſſe, tra-
 dit Ælius Spartianus, qui cōtra tercia-
 nas & quartanas febres periapta geſta
 rentque quoq; à Luciano lepidè irri-
 dentur. Similes quoq; curationū mo-
 dos, ut ſuperſtitioſos, reiicit Auguſti-
 nus his uerbis: Superſtitioſum eſt, quic
 quid inſtitutum eſt ab hominibus ad
 faciēda & colēda idola, pertinens
 uel ad colēdam, ſicut Deum, creatu-
 ram, partē uel ullam creaturæ: uel ad
 conſultationes, uel pacta quædam ſi-
 gnificationum cum dæmonibus placi-
 ta atq; ſœderata: qualia ſunt molimi-
 na magicarum artium, quæ quidem
 cōmemorare potius quàm docere ſo-
 lent poëtæ. Ex quo genere ſunt, ſed
 quaſi licentiore uanitate, haruſpicum
 & augurum libri. Ad hoc genus perti-
 nent omnes etiam ligaturæ, atq; reme-
 dia quæ medicorum quoq; diſciplina
 condemnat, ſiue in præcantationibus,
 ſiue in quibusdam notis quas chara-
 cteres uocāt, ſiue in quibusdam rebus
 ſuſpen-

Lib. 1. perple-
 xorū, cap. 71.

In Dial. phī-
 loſoph.

Lib. de De-
 ſtrin. Chriſt.
 ca. 20. & 27.
 q. 1. c. illud.

Libro 2. me-
thod. cap. 11.
de Homericis
med.

tales accessiones, ad partus difficultatem, ad febres intermittentes & erraticas, ad lumbricos, uulnera, fistulas, luxationes, hernias, & nescio ad quæ non, haud pauca inuenerint. Quorum experientiam (inquit Augerius Ferrerius) cum ob oculos positam, & torilustrium uirorum auctoritate confirmatam uideris, quid facies? Nam ijs quæ sensibus exposita sunt contrauenire, sani hominis non est: doctorum uero experimenta infirmare, temerarium. Tu uero (dices) qui hæc inculcas, quid sentis? Dicam liberè. Neque enim supersticiosus homo sum, neque fabularum amans, sed ueritatis studiosus: in quam cum toto animo ac studio omni incumberem, prodigiosas quoque has curationes attingere uolui, ne qua parte in artis operibus deficerem. Deprehendi itaque, curationis huius euentum non è characteribus, non ex carmine promanare: sed tanta est uis animi nostri, ut si quid honesti sibi persuaserit, atque in ea persuasione firmiter perseverarit, id ipsum quod concepit, agat, & potenter operetur: modo alterius, in quem agit, animum non habeat repugnātem, neque diffidentem. Nam si etiam fidentem & coadiuuantem habuerit, citius quod intenditur, perficitur: si neque fidentem neque diffidentem, nihilominus uis animi agentis operabitur. Id in dentium doloribus, in quibus frequentissima hæc est medicatio, aperte uidere licet. Nam præcantator ita mouet non reluctantis ægroti animum, ut dolor illo submurmurante, uel cum characteribus agente, sensim extinguatur. Quod miraculo non caret. At si forte æger diffidat, aut planè ridiculum existimet remediū, aut circumstantes habeat qui fidem eleuent, & remedium coram illo contempnant, præcantanti nulla uis erit, quia persua-

sioni suæ repugnantem habet alterius animum. Hic illud interferam, quòd cuidam puellæ nobili dolorem dentis à nobili uiro carmine lenitum meminere: sed illam redargutā ob impium curationis modum admissum, facti pœnituit: quare recurrit dolor, qui tamè postea euauit spontè. Qui uero citra fidem ac persuasionem ad incantandum accesserit, operam suam ludet: nisi fortè tam stupidum alterius nanciscatur animum, qui simulatione se decipi non sentiat. Non sunt ergo carmina, non sunt characteres, qui talia possunt: sed uis animi confidentis, & cum patiente concordis. ut doctissimè à Poeta dictum sit:

Nos habitat, non tartara, sed nec sidera cœli:

Spiritus, in nobis qui uiget, illa facit.

Verum confidentia illa ac firma persuasio comparatur in doctis animis per opinionem, quam de characteribus & sacris uerbis conceperunt. Doctis & rerum intelligentiam habentibus, nihil opus est externis: sed cognita uis animi, per eam miracula edere possunt. qualia de Apollonio refert Philostratus, cum ab externis mundanisq; negocijs in animi secessum se recepisset. In doctus ergo animus, hoc est, suæ potestatis & naturæ inficis, per externa illa confirmatus, morbos curare poterit. Doctus uero, & sibi constans, solo uerbo sanabit: aut ut simul indoctum animum afficiat, externa quoq; assumet, non solum quæ uulgò prolata dicuntur, uerum etiam alia quoq; à se inuenta, uel quæcūq; illi ad manū aut in mentem promptè uenerint. Hactenus ille. Hanc aut Ferrerij sententiam, eiusmodi nimirum effectus ex cōstanti & firma operātis persuasione cōsequi, modo patientis animus nō reluctetur, eruditè cōfutat ornatisissimus uir D. Thomas Erastus in parte prima disputat de noua Paracelli medicina.

Vt por-

Ennead. 7.
lib. 1.

Vt porro intelligatur manifestius, in illis quæ præter naturæ ordinem adhibentur curationibus, dæmonium sæpe operari & colludere in hominum exitium, uerba Antonij Sabellici hic adferam: Mirum, inquit, quantum præstigiorum, ipsius principis & aliorum oculis offuderunt mali dæmones per id tempus, quo Vespasianus Alexandria fuerit. Nam & Basilides libertus, qui aberat, uisus est illi sacrificanti ministrare, ut regum nomen futuro imperio omen fecerit: & mox paulò illū pro tribunali sedentem, duo è plebe uiri adierunt, opem sibi orantes à Serapide demonstratam: hic oculis caprus, ille debili crure, per quietem se monitos dicere, fore ut cæco dies illu- cesceret, si ipsius oculis sputo Vespasianus inuinxisset: alterq; firmior fieret, si calce contingeretur. Quum uix fides rei esset, necies ullo modo successura crederetur, ne experiri quidè à principio Vespasianus ausus est. Cæterum amicis hortantibus, utrunque pro concione tentauit: nec defuit euentus. Verebatur scilicet dæmon ille, quem sub Serapidis nomine colebat Ægyptus, errorū mater, ne piorū ecclesia recens ibi constituta, ex uetusto illo ipsum exturbaret domicilio: præuiditq; futurum, ut duo ægri, uterque sua defuncturus esset clade: impulsitq; proinde ambos, ut à Vespasiano opem implorarent, ut quum euentus secutus esset, eius fauore qui erat rerū potiturus, oraculi maiestas augetur, nec ex ipso Imperij fastigio ad ueræ lucis fulgorem animum intenderet.

Cap. 26. q. 1.
p. 109.

Finiam hæc capita sententia hac memorabili, quæ 2. Decret. legitur: Semper diabolus sub uelaminibus latens, prodit se, dum ea confingit quæ hærent personis, per quas fallere nititur. Si aut quilibet opponit & dicit: Quomodo eueniunt illa, quæ illi diuini præ-

dicunt futura: aut quomodo possunt ægris præbere medelam, aut sanis immittere ægritudinem, si aliquid propriæ uirtutis aut potestatis non habeant? hoc à nobis accipiat responsum: Quod ideo quisquam non debet eis credere, quia aliquando eueniunt quæ prædicunt, aut sanare uidentur languidos, aut lædere sanos: quia hoc permissu Dei fit, ut ipsi qui hæc audiunt uel uident, probetur, & appareat quæ fide sint uel deuotione erga Deum. sicut in Deuteronomio legitur Moses ex diuino uerbo Dei populo præcepisse: non esse credendum prophetæ aut somnatori, etiam si euenierit signū atque portentum quod loquutus est, si à uero Dei cultu is abducatur.

DE LIGATVRIS, PERIAPTIS,
& amuletis physicis: item demones nullis plantis aut terrena materia allici aut fugari. Cap. XX.

Nillam tamen hic fidem ligaturis, periaptis & amuletis physicis subtraham uolo. Pleraque enim substantiæ in earum generatione specificæ aut individualis (ut sic dicam) constitutionis ratione, cœlitus aliqua imbuuntur uirtute, quæ ingenua & occulta antipathia aliarum quarūdam actiones inhibeat & liget: unde physica ligaturæ origo & nomen. Ita adamantis & allij præsentia, magnetis operationes, ne ferrum trahat, impedit: oleum, à palarum attractu uim succino adimit ligatq; Oenothora (authore Crateua) collo alligata uel iugo suspensa, prius uino aspersa, omnium animalium feritates domat.

Periapta adhuc & amuleta uerè physica, ratione quoque fulciri naturali, & ab eorum substantia uapores quosdam uelut ærores defluere, quidam contendunt medici: qui spiratione occulte attracti, morbi causam uirtute sua alterare, corpusq; rescere possunt. Hac ratio-

Ligatura
physica.De periaptis
& amuletis
physicis, uide
Theodori Prisci in
medicum ad Eusebium lib. 10.
sermo.
Galien. lib. 6.

Et 10. de
Simpl.

tionem radicem pæoniæ maris recentem, & anagallidem rubro flore contra epilepsiæ minas suspendimus: ster-
cus item lupi & intestinum, doloris coli cruciatibus afflicto alligamus, non
(ut opinatur Pamphilus medicus) ob
incantationis uirtutem, sed causam na-
turalem (ut dixi) occultam, uel spiritus
scilicet harmoniacos, ut Paracelsi se-

Lico. Simp.

statores sentiunt. Quocirca Galenus
eorum experientia doctus, periaptis sic
cōsiderare oportere admonet, ut substā-
tia illorū, & nō incantationis magorū
uerba, auxilietur. Eandē sustinuit sen-
tentia Theophrastus: Potius, in quies,
absurda illa putentur, quæ alligata &
ueneficiorum aduersantia uocatur, &
tum corporibus tum domibus unice
opitulari creduntur: hæc commenta
hominū planè esse uidentur, qui suas
artes magnificare celebrareq; cupe-
rent. Vnde nullā contra malignos spi-
ritus antipathiam in esse moly uel hy-
periconi sentio, etiam si Fuga dæmo-
num à supersticiosè credulis nuncu-
petur: nec alia facultate quàm cœle-
stium gratiarum, noxios malorum de-
monum uapores à nobis arcere pute-
tur. Luporum item capitibus ianuis
in eundem finem affixis tribuo nihil.

Lib. 2. de Hi-
stor. plant.

Moly.
Hypericon.
Fuga dæmo-
num.

Luporum ca-
pita.

Cnebisus car-
dium. Cuis.
Diosc. lib. 1.
cap. 37.
Plin. lib. 25.
cap. 10.
Diosc. lib. 3.
cap. 15.
Præcis de
Magia &
to. Crif.
Cruentur hic
opponat 10.

10
20
30
40
rum & uaticiniorum diabolicorum la-
byrinthis, præclarissima illa ueterum
ingenia implicita magis, irretitaq; fu-
isse perhibet historia: quæ Christi ad-
uentu, multorum testimonio, profusus
desistere & obmutere. Spiritus sunt
dæmones, qui ut nullis alliciuntur plā-
tis uel terrena substantia, ita nec fugā-
tur: etiam si plerunque apud suos cul-
tores, se aliquarum rerum potentia
inuitari, allici, trahi, cogi, uel etiam a-
bigi, ut impia credulitate eos sibi ma-
gis obstringant, fraudulenter simu-
lent. Hic D. Thomas docet (allegans
Augustinum 21. de Ciuitate Dei) dæ-
mones allici per uaria genera lapidū,
herbarum, lignorum, animalium, car-
minum, rituum, non ut animalia ci-
bis, sed ut spiritus signis, si modo hæc
eis exhibentur in signum diuini hon-
oris, cuius ipsi sunt cupidi. His ergo
rebus utitur maleficus instinctu de-
monis, per pactum inuocationis ex-
pressè uel tacitè, uel ad infamandum
creaturas Dei, quæ de se bonæ sunt:
uel ad maiorem credulitatem & dece-
ptionem fidei animarum hominum
perditorum, qui his & alijs utuntur ad
inuocationem. Non igitur utitur ma-
leficus, immò uerius dæmon, huius-
modi tanquam rebus efficacioribus
ad tale maleficium, sed tanquam si-
gnis pacti illius inter se & ipsum ma-
leficum, quem iam ut suum cultorem
possidet tanquam hæreticum, & à fi-
de alienum. Hæc ille. Possè tamen
quædam corpora, uelut melancholi-
ca uel cholericæ, non tam grauiter à
dæmonio exagitata, quibusdam ad-
hibitis rebus uel harmonijs nonnihil
immutari, & ab afflictione leuari, in-
ficias ire nolo: quo modo Saulem mu-
fica per auditum demulcete quie-
torem reddimus le-
gimus,

10
20
30
40
annis Franc-
Picus lib. 7.
ca. 5. de Prau-
not. superstiti-
aduersus ma-
giam.
Augusti. de
Ciuitat. Dei.
Euf. lib. 1.
cap. 1. 8. 9. 11.
8. cap. 6.
Plin. lib. 30.
cap. 1.
Plutarch. de
Abol. or.
1. Part. 9. 159.
ar. 5. ad. 7.
1. Reg. 16.

QVIBVS MATERIIS DAEMONES & maleficia arcei credebant antiquas, & ecclesia Romana.

Cap. XXI.

Sulphur. In eiusmodi religione suum habere locum credebatur sulphur, ad expiandum suffitu malos daemones: quo in purificationibus sacerdotis uti solitos, uelut & asphaltu aut ablutione aquæ marinæ, scribit Proclus: quoniam purificat sulphur ob odoris acumen, aqua uerò marina propter igneam portionem. Hinc Ouidius de Medea: Terq; senē flām, ter aqua, ter sulphure lustrat.

Pentaphyllon. Expiare & pentaphyllon herba putabatur, proinde in hanc rem usurpant eam sacerdotes antiqui: quem admodum & oliuæ ramos, quæ tantæ esse puritatis dicitur, ut ferant oliuam à meretricæ plantatam, nel in fructuosam perpetuò manere, uel omnino exarescere. Simili modo expiationi conferre arbitrantur thus, myrrham, uerbenam, ualerianam, phu Arabibus dictam, palmam Christi portatam, antirchinon, uel radicem bryoniæ siccam, ac radicis aristologiæ sicæ suffitum, item benedictam, & gariophylatam, scillam quoque in limine domus suffensam.

Veronica. Tantum gloriæ tradiderunt quidam herbæ ueronicæ, ut domus in qua facta sit, existimetur tuta à piaculis omnibus. *Holista.* Holista herba in Morauia nascitur rara, quæ spiritus malignos pellat.

Similiter fel canis nigri suffitū, uel eiusdem sanguis linitus per omnes parietes, maximè prestare dicitur tam ad expiandum daemones malos, quàm maleficia, ubicūq; fuerint. Sunt & alia antiquis contra fascinoles commentata, uelut palmarum lignū in pomosseum dente limatū, radix fatyrii Orchis cognominati, fœminæ scilicet, quæ distinguitur internodijs & ramo

fiore frutice. Rutā fascini amuletū esse, tradit Aristoteles. Alissum in domo suspensum, salutare amuletum existere contra hominū quadrupedūq; fascinoles: item thami terij ramum ualuis fenestris ue impostū, ueneficia omnia depellere, tradit Dioscorides. Contra hæc quoq; ualere cyncephaliā, docet Appion Grammaticus. Baccharē herbam beneolentem, Virgilij testimonio freti, contra fascinum singulari pollere uirtute putant: in Bucol.

— Bacchare frontem

Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.

Resistere & fascino, frontis hyæne corium dicitur.

Huc etiā multi lapides tū ex alijs, tum ex Alberto, ut mendacibus diaboli nundinis accedat authoritatis pondus, conferri queūt. Iaspidem empusis & alijs idolis aduersari, refert Dionysius. Sardiū à ueneficijs maleficijsq; gestantem asserere, uti & chrysolitum & Carchedonium daemones pellere fertur: adamantem quoq; aduersus incantamētā ualere creditur. Corallum rubrum collo infantiū appensum, aut armillis insertum, in brachioq; gestatum, uel etiam in domo retētum, prærogatiuam habere aiunt contra fascinum. Lyncurii lapis prestigias ab oculis auferre creditur: quo modo heliotropius lapis uisum perstringere, & gestantem inuisibilem reddere: lipparis suffitus omnes bestias euocare, lyncchitides umbras inferorum educere, anachitides diuorum imagines apparere facere: enectis somniantibus suppositus oracula reddere putatur.

Oleum ex gata. Oleum adhæc ex gata sacratum, daemonijs conferre, supersticiosè docet Mesue. Dicuntur & pennæ upipæ suffitæ, phantasmata fugare. Omentum quoque in lustrationibus acciri solet: hinc oua lustralia dicta sunt: unde Ouidius:

Sectione 20. Probl. 14.

Li. 3. cap. 89. Plin. lib. 30. cap. 2.

Lapides maleficium tollentes.

Oua lustralia.

Ad teniat quæ lufret anus lectumq; locumq;
Deferat ex tremula sulphur ex ona manu.

Ligatos cu-
rantia.

Ligatum adhæc sanare creditur pi-
cus anis comesta: suffumigium ex dē-
te hominis mortui: si item corpus to-
tum inūgatur ex felle coruino & oleo
sesamino, ex Cleopatra: uel si argen-
tum uiuū in calamo uel auellanæ nu-
cleo uacuo cū cera oclusum, sub pul-
uinari maleficio læsi collocetur, aut
sub limine ostij, per quod is in domū
uel cubiculum ingreditur.

Lib. de incū-
tatione, asse-
ntio Galea.

Narrat & Eusebius Serapin, qui Græ-
cis Pluto dicitur, apud Ægyptios sym-
bola dedisse, quibus dæmones expel-
lerentur: docuisse etiā supplices, quo-
modo assumptis brutorum figuris in-
sidentur hominibus dæmones: qui-
bus maximè obnoxij fiant, qui cibis
subinde distendantur laurioribus.

In sinum despere, aduersus fasci-
nationes, ueteribus quoque in usu fu-
isse legitur. Sic apud Theocritum:
ὄς μὴ βασανθῶ ἢ, τρεῖς εἰς ἐσθῆρ ἑσθῆρα λῶνον.

Dili. cap. 5.
Memorat.
Contra tem-
pestates.

Quidius:
Despuat in molles tam sibi quisq; sinus.
Vehementiore adhæc strepitu & ma-
leolentium graminum fumo dissolui
& sedari aëreorum dæmoniorum in-
sultum, creditum est. Idcirco (ait Gau-
dencius Merula) tanquam ex Acade-
micorum officina fluxerint, etiam nūc
Italæ mulieres tempestatibus immi-
nentibus, diri odoris pabula sub dio
comburunt: sacerdotes autem more
Thracum (qui tempestate imminen-
te, armati cum strictis ensibus & crota-
lis, horribiliq; clamore in nubes fre-
mebant) ad obstrepera cymbala, quæ
campanæ dicuntur, contolant: magis
confidētes in boatib. illis apud Deum
inanius, quàm orationib. & ieiunijs.
De suis conterraneis ferè quid simile
scribit Olaus Gothus, qui concitato in-
nubib. fragore, sagittas ex arcubus in
aëra excutientes, ostendebāt se opem

Lib. 1. cap. 8.
de genti. So-
pente.

ferre dijs suis uelle, quos tunc ab alijs
oppugnari putabant. Nec ea temera-
ria superstitione contenti, inusitati pō-
deris malleos, quos Iouiales uocabāt,
ingenti aëre complexos, magnaq; re-
ligione cultos, ad eum usum habebāt,
ut per eos tāquam per Claudiana to-
nitrua, & per usitatam rerum similitu-
dinem, cœli fragores, quos malleis cie-
ri credebant, exprimerent: tantiq; so-
nitus uim fabulium specie imitantes,
deorum suorum bellis sic adesse, ad-
modum religiosum existimarent. Du-
rabat is Iouialiū malleorum usus usq;
ad annum à Christo nato 1130. Eodē
malleos Iouiales pagana superstitione
Sueones colere, tradit Gothica hi-
storia lib. 18. cap. 16.

Mallei Iouia-
les.

Apud nostros quoq; proanos, non
sana parochorū doctrina inoleuit lon-
ga annorū serie persuasio, artemisiam
in ferijs D. Iohanni baptistæ factis ante
domos suspenfam, item alios frutices
& plantas, atq; etiā candelas, facesq;
designatis quibusdam dieb. celebrio-
ribus. aqua lustrali rigatas, uel nescio
quo modo expiatis, & quando usus
postulat incensas, contra tempestates,
fulmina, tonitrua, & aduersus diaboli
potestatem, opera, & quæcunq; male-
ficia, uelut prærogatiua quadam uale-
re. Hoc ipsum tradit & Martinus de
Arles. Quinimò aduersus illa etiam a-
gminatum euestigium ad omnium cam-
panarum uolentium cōtinuumq; tra-
ctum atq; pulsus, ut præsentissimum
auxilium & anchoram sacram, con-
curratur.

Hic nostri in primis confugient ad
suffimentum prunæ, cui cor piscis &
iecur impositū erat à Tobia: ex cuius
odore in superiora Ægypti fugisse dæ-
monium legitur, ubi angelus illud li-
gauit. Ar nō tam suffumigio fugatum
hoc respondeo, quàm Tobia iunioris
castitate, & attenta ipsius; eiusq; con-
iugis.

In tract. de
superst. uua-
micro 9.

Tobia 8.

Tobia 6.

iugis ad Deum misericordem oratione, ex angeli institutione.

At ueritati minimè oportet præscribere uetustatis obseruantiam. Fides est, spiritualis existens, quæ dæmonem exterminat: uerbum item Dei, spiritu efficax. Verusta huius rei testimonia & exempla, in ueritatis libris sacrosanctis quam plurima atque irrefutabilia leguntur.

Sua adhæc religionis obseruatione in Apennino Italia intra Bononiam & Pisas, exorta tempestate mulieres foras procurunt, eam eleuatis manibus cõsignantes caelo in die ascensionis Domini presso, decussatimq; signato, crucis figura impresso fune, atque ita se fore illæsas arbitrantur. Eodem in Apennino ouum in Ascensionis festo excludum adseruant, summoq; illicant testo, atque hoc modo istas ædes à tempestatibus iniuriatutas fore existimant. Alij strata mensa in medio cubiculi, imponunt inter duas cereas ardentis cerauniam lapidem (cui ueritatis) is tum sudat, quo d iplis uideatur miraculum: cum tamen non minus natura id fiat, quam uitrearum fenestrarum sudatio aut tum temporis, aut in hypocausto calente.

In hanc insuper rem uariè quibuscunq; substantijs applicatur exorcismi, quibus & herbæ ita consecrantur, ut sint uentibus eis sanitas animæ & corporis: sitq; precatio, ut ex omnibus hominibus pecoribusq; quæ inde gustauerunt, putredo & cuncta diaboli phantasmata expellantur, &c. Ex agendis & obsequialibus hæc nota.

Huc pertinet aqua in usum innumerum ab omnipotente creatore condita, quæ nouas scilicet uires induerit ijs uerbis, Exorciso te creatura aquæ in nomine Dei Patris omnipotentis, & in nomine IESU CHRISTI filij eius Domini nostri, & in uirtute Spiritus

sancti, ut fias aqua exorcisata ad effugandam omnem potestatem inimici, & ipsum inimicum eradicare & explantare ualeas cum angelis suis apostaticis. Alexander I. Romanus pontifex author fuit, ut huiusmodi lustralis aqua cõsecraretur ad dæmones pellendos, & ut in templo domiq; conseruaretur. Regino item lib. i. de disciplina Eccles. cap. 210. ideo benedicti aquæ asserit, ut ea aspersi sanctificentur. Ea quoque domos, agros, uineas, pecora eorumque pabula, cibos item & potus, quibus homines uescuntur, aspergenda esse, ex cap. 5. Nannerensis concilij probat: sed in Græcorum ecclesia, hæc aqua cõdemnatur ut superstitiosa.

Habet item uirtutem suam peculiarem sal. Eo quoq; Elizæus ex Dei mandato in salubrem aquam Hierichutis reddidit salubrem: iam aurem absq; eo exorcismis redditur sanctior præstantiorq; contra satanam hoc modo: Exorciso te creatura salis per Deum & uinum, per Deum & uerum, per Deum & sanctum, per Deum qui te per Elizæum prophetam in aquam mitti iussit, ut sanaretur sterilitas aquæ, ut efficiaris sal exorcisatus in salutem credentium, ut sis omnibus te sumentibus sanitas mentis & corporis: & effugiat atq; discedat ab eo loco, qui te aspersus fuerit, omnis phantasia & nequitia uel uersutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immûdus adiuratus, &c. Alexand. i. in epist. Decretal. i. Idem textu, ext. in c. aquam sale conserpsam, de Consecr. distin. 3.

Huc referatur & nobile illud balsamum uirtutis uariæ, præter insignem eius odorem: quo ut reges & sacerdotes Leuitici inungeretur, in ueræ electionis confirmationem constituit in sua polittia Moses, donec hominem indueret æternus Rex & sacerdos IESU

Matth. 4.
Marc. 1.
Luca 4.

Sal exorcisatus.

Balsamum.

Ex pontificali.
in Agenda ueteri.
Aqua lustralis.

In veteri
Agenda.

svs Christus. In ecclesia autem Romana grauib. exorcismis & trina expiatione ad crucis modum facta lustratur, nouiesque cum multo murmure genu ter flexo salutatur, Aue sanctum oleum, ter Aue sanctum chrisma, ter Aue sanctum balsamum: atq; huius ope & prestantia non solum creditur exturbari daemionium, sed eius loco substitui Spiritum sanctum. Nihil autem hic minus adhiberi quam uerum balsamum, pium lectorem uolui admonitum.

NULLA RADICE DAEMONEM extrahi, contra Iosephum, ex radice Baaras nuncupata.

Cap. XXII.

Lib. 8. antiq.
Iud. cap. 2.
Criminus lib.
9. cap. 9.

Annulo inclusa radices daemones extrahenti historia.

Supra ca. 20.

Ceterum quod Iosephus gloriatur, se praesente Vespasiano Imperatore, uidisse quendam de gente Hebraica Eleazarum, naribus cuiusdam à daemone obsessi annulum, cuius signaculo radix à Salomone reperta, erat subdita, applicuisse, & daemone è naribus odorantis extraxisse: qui cum in terram repente concidisset, Eleazarum coniuurationis Salomonis catico daemionium proscriptis: hic certe fatendum est, Iosephum Iudaeum, ut & Vespasianum ethnicum, atq; Eleazarum Hebraeum, diaboli praestigij illufos fuisse, qui se radices Salomoni ascriptae potentia attrahi simulabat: cum non coactè, sed spontè, Dei assensu, celsit ferit (simulat enim se cogi, ut alios cautius dementet) quod plus si dei annulo, uel figmento radices, materiae daemioni exturbado ineptae, adhiberetur, nec ad Deum unicum fatanae propulsore legitimo cofugeretur ordine. Proinde ut fabulae exitus cõsimili incitijs commeto absolueretur, nimirum decore tegetetur pallio actus hic per se impius: nec in doli quaestione uocaretur, pondusque acquireret, Salomoni ars ascribitur, cuius existimatione quascunq;

suas stabiliret sanciretque; fraudes diabolus. At hunc diuinum ueræ sapientiae Antistitem, atq; à supersticiosa daemionum magia alienum fuisse constat: & secundum sacras Hebraeorum historias, disputare solitum de arboribus & herbis, à cedro Libani usque ad hyssopum: item de iumentis, uolucris, reptilibus & piscibus. quæ omnia rerum solum naturalium cognitionem, uel si mauis, naturalem magiam praese ferunt: nisi fortè idololatriæ postea in uxorum gratiam, eum curiosas annexuisse artes, quis obstinatius suspicari uelit.

Fortassis radix illa fuerit, quam idè Iosephus alio describit loco, cuius historiam, ut daemones figmenta & imposturae magis elucescant, non pigebit adiungere: Vallis, inquit, quae Macherus Iudææ ciuitas à parte Septentrionali cingitur, quidam locus Baaras appellatur: ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flamma quidè a similibus est colore, circa uesperam uerò ueluci iubare fulgurâs accedentibus, eamque euellere cupientibus facilis non est: sed tam diu refugit, nec prius manet, quam si quis urinam muliebrem uel menstruum sanguinem super eam fuderit: quinetiam tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi fortè illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur autè alio quoque modo sine periculo, qui talis est. Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum: dein de ab ea canem religat illoque; sequi eum à quo religatus est cupiente, radix quidè facile euellitur, canis uerò continuò moritur, tanquam eius uice, à quo herba tollenda erat, traditus: nullus eam postea accipientibus metus est. Tantis autè periculis propter unam uim capi eam, operæ precium est. Nam quæ uocantur daemionis, pessimorum hominum spiritus,

Dehell. Iud.
lib. 7. cap. 35.

Baaras dicitur.

tus,

tus, uitis immersa, eosq; necantia quibus subuentum non fuerit, hæc citò, etiam si tantum modò ad moueatur & groiãtib; abigit. Hucusq; Iosephus. At minus fidei dabitur radici, si eius colligendæ modus sereniore mentis oculo perspicitur. Spiritum quoque terrestris materiæ potentia nec propelli, nec inuitari, supra ostensum est.

Eadem propè scribit Ælianus lib. 14. *Cynospastus*, cap. 27. de Cynospasto herba magica, quæ alio nomine Aglaophotis dicitur, & eadem cum baaras putatur. hæc per diem inter cæteras herbas (à quibus ne minimum quidem differt) delitescit, nec ullo modo agnoscitur, nocte uerò stellæ instar lucens, & igneo splendore coruscans, facîle in conspectum uenit: itaque signo ad radices eius defixo discedunt, absque eo neque colorem eius interdium, neque speciem cognitari. Noctè iam exacta aduentant, & herbã ex signo agnoscunt: euellere uerò, aut circum fodere tantum cauèt. primum enim qui eius naturæ imperitus, eam attingit, perijsse ferunt. Canem igitur iuuenem adducit, dieci spacio famelicum, & funiculum ualidũ arctissimè ad inferiorem herbæ stipitem uinctum cani etiam alligant, & carnes assas multas ei obijciunt, quàm longissimè interim possunt recedentes. Canis nidore motus, impetu ad carnes fertur, & herbam radicis eruit: cuius radices si sol uiderit, canis mox expirat, & secretis quibusdam ceremonijs, utpote in ipsorũ gratiam extinctus, sepelitur. Plinius lib. 4. cap. 17. inter magicas herbas à Democrito proditas Aglaophotin commemorat (quæ ex admiratione hominum propter eximiũ colorem acceptum nomen) in marmoribus Arabiæ nascentem Persico latere: qua de causa & marmaritin uocari: ac magos utiq; ea uti, cum uelint deos euocare, ait.

At mirum uideri nõ debet, eiusmodi nugæ & ineptissimas superstitiones, impijsimasq; ceremonias in antiquissimorum auctorum libris subinde resperfas reperiri. fuerunt siquidem non pauca, illorum seculis, multa uanitate ad ostentationem, uti Plinius uerè testatur, ab Ægyptijs & alijs præstigiatoribus efficta, quorum sectatorem olim quendam Andream medicum, præstigiaturas ac mendacia in materiam medicam inuexisse, asserit Galenus, præcipitq; ab huius lectione, ea de causa, & aliorum itidem mendacium, prorsus cauendum.

Tale ferè commentum quoq; narratur de homunculo illo facticio, ex mandragoræ, harundinum, bryoniæ, aliarumq; plantarum radicibus concinnato. Sculpit enim impostores in his adhuc uiribus, tam uirorũ quam mulierũ formas, infixis hordei & milij granis, ijs in locis, ubi pilos enasci uolunt. deinde facta scrobe, tam diu tenui arena obruunt, quousque grana illa radices emittant: id quod uiginti dierum spacio ad summũ fieri dicunt. Demum eas erunt, & adnatas è granis radices acutissimo cutello scindunt, aptantq; ita ut capillos, barbam, & cæteros corporis pilos referat. Vulgo autem ignaro & simplicibus persuadetur, has radices humanam effigiem representantes, effodi handquam posse, nisi cum magno uitæ periculo: cane qui effodiat, radicibus alligato, & auribus pice obturatis, ne radicis clamorem audiãt effodientes: quòd audita uoce periclitentur, pereantque soffores: idq; certum est. Mirum quantum uirium huic facticio homuncioni, quasi ex urina furis suspensi enato sub patibulo, ex uulgi persuasione tribuatur contra tempestates & nescio quas non calamitates. Meræ autem sunt nugæ.

*Homunculus
ex radice mæ
dragoræ.*

GRAVISSIMVS EXORCISTARUM
vulgarium sacrificulorum ab-
usus. Cap. XXIII.

ADhæc, ad eorum qui maleficio affecti creduntur, uel à fatana ob-
sidione prelsī, curationem ine-
pri, temerarij & audaculi homines,
professione Ecclesiastici, sed uite spur-
cicia nimis mundani (quales in hoc
ministerium & scenam postulat fabu-
læ actor) accurrunt suis præscriptis e-
xorcismis & formula certarum cere-
moniarum obseruata, ut morbum fol-
uant, pellantq; dæmonium: quod in-
terdum horū diris & deierationibus
cedit uolens & colludens, ut impieta-
tem corroboret. Næ incantatoribus
iure optimo hi accensendi erunt exor-
cistæ. Hic ut quasdam eorum obserua-
tiones breuib; enarrem, unde (ueluti
ex ungue leonem) reliqua metiaris:
post confessionem illius qui coniura-
tionibus expiabitur, per singulos do-
mus angulos, in lectisternijs & culci-
ris, uel sub limine ostij, diligenti in-
dagatione quæritur, num aliqua ma-
leficij materies possit inueniri, mox
exurenda. Ab Apostolis sanè uel pri-
mitiua Ecclesia, id promanauit mini-
mè. Si enim à diaboli malefico actu,
exorcismis integrè quis curetur: quor-
sum eæ quisquiliæ in angulis recon-
ditæ, uel terra obrutæ, corpus nullo
modo contingentes, aut halitu ferien-
tes oberunt? Inde candelam benedi-
ctam cõrinet manu genibus flexis ma-
leficio læsus, qui aqua etiam aspergi-
tur lustrali, & collum stola cingitur: ac
præter orationes recitantur Litanïæ
uulgares, addendo ad sanctorum in-
uocationem, Ora pro eo, uel Orate, &
Propitijs esto, Libera eam Domine.
Et orationum loco adhibentur exor-
cismi, qui quoque ut minimum ter in
septimana continuantur: ut multipli-
catis intercessionibus, gratia obtinea-

tur sanitatis. Hanc formam præscribunt
Mallei maleficarum auctores Theo-
logi, contra euidentem Christi doctrinam:
Venite ad me omnes qui laboratis &
onerati estis, & ego reficiam uos:
Ego sum uia, ueritas & uita: Quicquid
petieritis Patrem in nomine meo, da-
bit uobis. item: Orantes ne sitis multi-
loqui, sicut ethnici: putant enim fore,
ut ob multiloquium suum exaudian-
tur. ne igitur efficiamini istis similes.
nouit enim pater uester, quibus uobis
opus sit, priusquam oratis ab illo. De
ceremoniarum lenocinijs nihil aliud
dicam, quàm ea quidem pietatis præ-
bere speciem: sed quoniam inania re-
rum existunt simulachra, non arcent
impiorum spirituum assultum: at ma-
ioris impietatis quandoq; sunt occa-
siones. Lucerna pedibus meis, inquit
regius Vates, uerbum tuum, & lumen
semitis meis. Ea lux in tenebrarū po-
testatibus abigendis efficax mirè: illā
hæc longè auertantur & odiunt. Nec a-
quæ lustralis asperginè formidat, qui
Christum ipsum tentare neritus non
fuerit. Ab illis autem maximè operè si-
bi cauere, qui stolas in agni sanguine
ablutas induti apparent.

Præterea extra ordinem exorcista
procedere potest per orationes: & si
legere nouit Scripturam (sic illi Theo-
logi loquuntur: unde exorcistā quan-
doq; nõ nouisse legere, multò minus
intelligere quæ legit, manifestum est)
legat Euangelia quatuor prima Euan-
gelistarum: item Euangelium, Missus
est angelus: & passione Domini: quæ
omnia magnam habent uirtutem ad
expulsionem operum diaboli. Item,
Euangelium sancti Ioannis. In princi-
pio erat uerbum, scribatur, & ad collū
suspendatur, & sic gratia sanitatis ex-
pectetur. Hæc eorum sunt uerba. Hic
plura Scripturæ testimonijs conuelli
possent: quemadmodum, si exorcista
quan-

Supersticio.

*Supersticio-
sa maleficio af-
ficti curatio.*

*Exorcismo-
rum abusus.*

*2. Secunda par-
tis q. 2. cap. 6.*

Matth. 11.

Ioan. 14. 16.

Matth. 6.

*Ceremonia in-
nana rerum
simulachra.*

Psalmus.

Apocal. 7.

*Fusus item
hoc in uita
tu de mundo
exorcistæ ma-
leficium
nomen excu-
so, uide paulo
post.*

quandoq; nō intelligat quæ legit, so-
lumq; lingua loquatur, quomodo ue-
rè pronūciabitur Amen: uide Paulum
1. Corinth. 14. sed breuis esse laboro.

Officium adhæc super energume-
nis, item coniuratio malignorum spi-
rituum in hominum corporibus exi-
stentiū, prout fit in sancto Petro Rom.
(sic scribitur) prius Romæ excusa sunt,
postea Auenioni anno decimo quinto
supra sesquimillesimū: ubi inter ora-
tiones uarias, & exorcismos etiam in-
sulcos, eiusmodi interferitur oratio,
quæ anatomē corporis humani Chri-
sto proponit, qui alio qui nesciret, quā
eius partem esset sanaturus. Ea ita ha-
bet: Obscuro te Domine IESU Chri-
ste, ut extrahas omnes languores ab
omnibus membris huius hominis, à
capite, à capillis, à cerebro, à fronte, ab
oculis, ab auribus, à naribus, ab ore, à
lingua, à dentibus, à faucibus, à guttu-
re, à collo, à dorso, à pectore, ab uberi-
bus, à corde, à stomacho, à lateribus, à
carne, à sanguine, ab ossibus, à tibijs, à
pedibus, à digitis, à planta, à medulla,
à neruis, à cute, & ab omni compagine
membrorum eius, &c.

Ioannes Anglicus epileptici, luna-
tici, siue dæmoniacy curationem ex
Constantino, Gualterio, Bernhar-
do, Gilberto, collegisse se asserit: ut scili-
cet ægrotus cum parentibus post triū
dierum ieiunium, accedat ad ecclesiā
die Veneris in ieiunio quatuor tem-
porum, audiaturq; missam de die, & si-
militer die sabbathi & Dominico se-
quentibus. Vbi sacerdos bonus reli-
giosus legat super caput patientis E-
uangelium, quod legitur in Septem-
bre & tempore uindemiarum post fe-
stum Sanctæ crucis in diebus quatuor
temporum, scilicet, Hoc genus dæmo-
nij non eiicitur, nisi ieiunio & oratio-
ne: deinde scribat illud idem deuotè,
& portet in collo, & curatur.

Commodè hic Augustinum in lo-
annis Euangelium me adducturū ui-
deor, qui ita habet: Fingūt spiritus ma-
li umbras quasdam honoris sibi met-
ipsis, ut sic decipiant eos qui sequun-
tur Christum: usque ad eò, fratres mei,
ut illi qui seducunt per ligaturas, per
precaiones, per machinamēta inimi-
ci, suis præcātationibus misceant no-
men Christi: quia nō possunt sedu-
re Christianos, ut dent uenenum, ad-
dunt mellis aliquantū: ut per id quod
dulce est, lateat id quod amarum est,
& bibatur ad perniciem, usque ad eò,
ut ego nouerim aliquo tempore illius
Palleati sacerdotem solere dicere: Et
ipse Palleatus Christianus est. Ut quid
hoc, fratres, nisi quia aliter non pos-
sunt seduci Christiani? Ne quærat
ergo alibi Christum, quàm ubi se uo-
luit prædicari Christus. Et quomodo
uoluit prædicari, sic illum tenete, sic in
cordib. uestris scribite. Murus est ad-
uersus omnes impetus, & aduersus o-
mnes insidias inimici. Nolite timere:
ne tentat ille nisi permissus fuerit, aut
missus. Mittitur tanquam malus, à po-
testate dominante. Permittitur, quan-
do aliquid perit: & hoc, fratres, non fit
nisi ut probentur iusti, puniatur iniu-
sti. Quid ergo times? Ambula in Domi-
no Deo tuo: certus esto, quod te non
uult pati, non pateris: quod re permi-
serit pati, flagellum corrigentis est, nō
pœna damnantis. Ad hæreditatem su-
pernam erudimur, & flagellari dedi-
gnamur? Hæc Augustinus. Audiatur
& uerè aurea Ioannis Salisberien-
sentētia lib. 2. Policrat. cap. 27. Hæc est
fraudulencia malignorum spirituum, ut
quod ultrò faciunt & distant homini-
bus faciendū, operosè dissimulent, ut
hoc facere uideantur inuiti. Simulant
se coactos, & quasi exorcismorū uirtu-
te extrahos fingunt: & quo minus ca-
ueantur, exorcismos quasi in nomen

Quare Chri-
sti nomi præ-
cātationibus &
exorcismis im-
miscent sedu-
tores.

Domini aut in fide Trinitatis, aut incarnationis & passionis uirtute conceptos componunt, eosdemq; hominibus tradunt, exercentibus eos obtemperant, donec eos secum crimine sacrilegij & pena damnationis inuoluant. Transfigurant enim se interdum in angelos lucis, honesta sola præcipiunt, illicita prohibent, mundiciam confectantur, utilitatibus prouident, ut quasi boni & propitij familiarius admittantur, audiantur benignius, amentur atq; facilius exaudiantur: habitum quoque induunt uenerabilium personarum, ut eis maior & promptior reuerentia impendatur.

*Verbis in officio
to confusus o-
pus est in elu-
minando sa-
rana.*

Quomodo autem ad exturbandum dæmonem, uel opera eius euertenda, ualebit illa superior Euangeliorum recitatio, cum non sint instituto huic, intellectu consona? & ubi dæmonia eijceret Christus eiusque discipuli, & uiri postea sancti, uerbis huic negotio aptis consignatisq; loquebantur, & respondebant (ut fertur) ad formam. Si etenim in uerborum inconuenientium pronuntiatione simplici uirtus cõsistit desiderata, non minus, imò maius præstiterunt quidam è circumcensibus Iudæis exorcistis, qui tentauerunt super eos qui habebant spiritus malos, inuocare nomen Domini *1. s. v.*, dicentes: Adiuuamus uos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant uero quidam filij Seeuæ Iudæi, principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant. At respondens spiritus malus, dixit: Iesum noui, & Paulum scio, uos aut qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat dæmonium malum, & dominatus eis, inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem inuoluit omnibus Iudæis simul & Græcis, qui habitabant Ephesi, & timor incidit super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini *1. s. v.* Multi uero ex ijs qui curiosas

exercuerat artes, comportatos libros exusserunt coram omnibus: & supplicatis illorum precijs, pecuniæ quinquaginta millia reppererunt.

HISTORIAE MEMORABILES quorundam exorcistarum.

Cap. XXIII.

RAram, sed memorandam historiam cuiusdam exorcistæ, ex eorum numero qui ad se solū spectare exorcismis dæmones expellendi officium, persuasum habent, negligere decuit minime. Quidam pastoris munere fungens in pago Durweifs, circa Elweiler, puellam nomine Helena diaboli obfisione pressam in Loenpago, prope Aldenhouium sito, in Iulia ducatu, suis execrationibus se liberare uelle, elato supercilio promittebat, conuocatis ad huius miraculi spectaculū solenne aliquot ecclesiasticis uicinis: quorum unus, pastor nimirum in Biecht Ioānes Vuindelius, qui actio ni interfuit, rem omnem mihi recensuit ordine, atq; ex mea petitione scripsit. Exorcistæ huic aliquandiu suis deiterationibus stultus sudanti in exturbando dæmone. hic tandem ait, se mansurum propterea, quod circa uitrum loco illi illustrando, ut fieri solet, applicatum uersaretur multi eius collegæ, à quibus confirmaretur. Miser ille pastor mendaciorum auctori cõfusus, ad eos per uitrum expellendos, quod hic scilicet commonstrat, euestigò conuertitur: atque se operam Iudere uidens, indignabundus tandem in hæc erupit uerba Latina, quæ non intellecturum dæmonem, fortassis sperabat. Si ullam habes potestatem transmigrandi in Christianum sanguinem, transmigra ex illa in me. Cui incõstanter Latine, & quidem iuridicè respõdit diabolus: Quæ pleno iure in postremo die possidebo, quid opus est illum tentare? Postea dæmonis testimonium de Mis-

*Exorcistæ
Latine respõdit
dæmonem.*

sa cognoscere cupiens Ioannes Sartorius parochus in Loen, materna lingua rogabat dæmonium, quare puella mox ad sonum campanæ, indicationem missæ actionem celebrandâ, semper ab eo cogeretur ad templû: num Missa tam esset bona, aut mala? Ad hanc quæstionem se iam nō respōdere, deliberaturû tamē, inquit. Actus hic celebratus anno 1559. circiter 17 Augusti.

Si exorcista ille assuescisset lectioni nitæ Francisci, non difficilem dæmonis fugandi modum inuenisset. Cum enim Franciscus in eo pellendo quandoq; se aërem uerberare intelligeret, Inipetum Christi nautam se missurum minitabatur: quo nomine audito, fugam sine ulla mora arripiebat diabolus.

In eadem narrationum obscurarum historia legitur, Franciscanû suis exorcismis diabolum compulisse ad ueritatis cōfessionem quater alta uoce repetitam, de uirtute indulgentiarum ad D. Virginem. uti dicunt, pro pena & culpa, tam efficacium, ut quiduis in ecclesia remitteretur, eam si uniuersi mûdi homines quis trucidasset. Querebatur item, earum potentia omnes subtrahi animas, quarum antea potentiam obrinuerat: & pro dolor, non paucas ex purgatorio euolantes animas sumentam indulgentiarum energiam mirè predicare: mulierem quoque ea ratione à se obsideri, ut maxima earum uis innocesceret. Fatebatur insuper rogatus, earum contemptori consultus esse, ut asinum cauda traheret Rauenna Mediolanum.

Monachus dæmonem expulsurus, cum numerosa & solenni supplicatione, quam Processionem uocant, ad obfessum uenit. Quare huic cœtui illudens satan. Latine ait: Popule mi, quid feci tibi?

Anno ad hęc millesimo quingente-

simo sexagesimotertio, quum apud Vuesaliam inferiorem nouerca priuignam annorû circiter duodecim, Gerardam nomine, tam premeret duriter uerbis, uerberibus & fame, ut in morbum illaberetur caducum: dæmonium ex ea pellere conatus est exorcismis, & pixide cum pane missali gula admota, monachus quidâ Vuinandus, ex Dominicanorum cœtu: qui & uaccæ exorcismos applicuit, stola q; Missalis portionem in pascuis iussit fodi, ubi pascebatur uacca. Demirandû sanè, tam impunè eiusmodi dæmonum mancipia tolerari à magistratu, ægerimè etiam hospitium cōcedente pijs quibusdam, uel certè pio zelo ductis, si propositæ cōfessionis formulæ subscribere grauentur. Quæ in re, uelut & id genus reliquis, moderationem & iudicium præferre decet consulis in uenerando illo ordine clarissimi, D. THEODORI GRONII, ob non uulgarem doctrinam, pietatem, prudentiam ac humanitatem, sua laude multa citra controuersiam dignissimi.

Qui suis adiurationibus diabolo bellum Coloniz facit, pater est collegij Conuersarum, nomine Godhardus ab Hagen.

Simō Molitor ex Hafsia siue nō pcul à Moguntia oriûdus, exorcista bis cæcus & corpore & mente, quû diuis exorcismis & nescio quibus suis fraudulentis modis pellen di dæmonis artē apud Vuestphalos & ditiones uicinas annos aliquot exercuisset, eadē Osnaburgi (ubi degerat iam trienniu, sed admonitus magistratus eum abigere decreuerat) cum uxore ob surreptam sibi pecuniam lites mouet, quæ die nono Februarij anno sexagesimoquarto supra sesquimillesimum hora uespertina in sublimis tabularû eum uocans, ut simul pecuniam perditam inquirerent, inde eum præcipitem per-

tabulati ualvas dedit: moxq; insequuta, caput & brachium sinistrum securi amputat, ac in ignem conijcit, sic porro reliquas corporis partes flammis absumptura. Strepitum & nidore grauem animaduertunt uicini, in eades irruunt, & tragici spectaculi furias conuertunt. A magistratu in carcerem abripitur foemina haec, & distracta prius ignitis forcipibus, rotæ imponitur 12. Februarij. Attende iustis Dei iudicijs, pie Lector.

Coniuratio Magdeburgi familiaris cuidâ mulieri Catharinæ nomine aduersus maritum militem, si quando ipsa uapulet: asseritq; hac ratione securam à uerberibus se esse, quorum aliqui frequenti impressione tantum non pesselum iuisset. A nobili foemina se edoctâ fuisse fatebatur anno 1573. in Augusto, quum illæ in Prusiam comitatu solenni illustrissimâ Ducissam Marianam Leonorâ deduceremus. Germanica exorcismi uerba ita sonant Latine: Coniuro tuam insolentiam, ut cor tibi infingatur, nec os tuum loquatur, & brachium mutiletur: sic me iuuat Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus, Amen. Extrema uerba ter reiterantur. Ea insignem impietatem.

DE EXORCISMO ET MISSA
ad gehennam condemnante.

Cap. XXV.

Obitur hic inferendum occurrit, apud Theologos quosdam arcanam esse Exorcismi formam, sed execrabilem, quam uocant Condemnationem ad gehennam. Hanc usurpant, quando anima corporeo scilicet uestita aspectu per solitarias eades noctu uagatur, & habitatoribus molesta est eiulatibus altisq; suspirijs, ex tormentis quæ in Purgatorio miserè suffert, ob facultates malè questas aut patrata facinora, aut ministeria non ritè administrata, aut quacūq; alia de

causa, nec uel Missis uel exorcismis communibus alijsue imprecationibus potest abigi, uel ad quietem cogitū, inquam, exorcista, adhibitis prius ceremonijs, tumulum demortui corporis, quod hæc anima repræsentabat, conculcat pede, prolatis his uerbis, Vade ad gehennam: ac ilico parens dicto ad inferos delabitur ista anima in perpetuum condemnata. Inde nihil amplius animaduertitur nocturni terroris: raro tamen nec libenter ad hoc uenitur remedium, quum habeatur periculosum, nisi alijs irritis. Non ignotus Confluentiæ ciuis est, quem monachi sunt hortati, ut in eiusmodi exorcismum, suum dare uotum non grauaretur.

Huc facit & Missa in gehennam deturbas, nostratibus Theologis Seinckmiss nuncupata: cuius celebratione, uti decreto irreuocabili ad tartara incūctanter demergitur irrequietus spiritus. De hac exemplum memorabile mihi nimis cognitum enarrare non pigebit, si forte ului quandoq; in similibus casuum dignotione esse possit. Circiter annum 1548. in ciuitate comitatus Montensis apud generosam dominam in Vuiss, in cubiculo quodam (ubi & ego lecto fruebar eodem, si quando uocabar, stipendiarius nimirum huic matronæ medicus) uir quidam ecclesiasticus mihi non ignotus, dignitatem postea consequutus, quū dormiret, & per effratum uitri orbiculum noctu felis insiliens exiliensq; eundem è somno excitasset inquietum quæ reddidisset, hic apud generosam Dominam, nimis ad tales suggestiones facilem, hora matutina luas effundit querelas, se scilicet in cubiculo illo inauspicato tota nocte à uagabundo spiritu terribilamentis in somnem reddidit, & uelut acerbum sibi impressum tormentum. Quid multis illa

Missa ad gehennam deturbans. Seinckmissa.

Illā attonita pauidāq; quæ eiuscemo-
 di muliercularum est conditio, consi-
 lium mox rogat. Seinckmissa ad ge-
 hennam præcipitante opus fore, sta-
 tim responderet alter. Placet consilium.
 Conditione accepta, ad Collegium
 suum ille redit. Post septimanas pau-
 cas se Dominæ rursus sistit, solutione
 Seinckmissæ importunius iniquiusq;
 postulata: se quidem nihil petere, sub-
 iungens: sed miseris illis sacrificis, qui
 frequenti talium Missarum celebrati-
 one non ignauam præstitissent operā,
 indeq; uictum quererent, non pro ro-
 gandam solutionem. Mercedem illa
 quærit: octodecim, si rectè memini, e-
 quites aureos Geldrienses inde deberi,
 asserit hic Ecclesiasticus. Illa quum
 Doesburgi apud Geldros esset, & tūc
 temporis pecunia careret, à Patre so-
 cietatis Fratrum uicino, petit mutuo
 pecuniam, altero inscio: qui eadem
 accepta, ostium domus aperiens, præ-
 dam ablaturus, Patrem illū fortè ob-
 uium, quippe ad prandium à Domina
 uocatum, impudenter ita salutat allo-
 quiturque extensa manu, qua pecu-
 niam ostentabat: Pater, hoc mihi ces-
 sit, quid tu es consecutus? Euestigid
 hic infert: Quum pecuniam illam pos-
 tremò uiderem, mea erat. Sic cum
 Seinckmissæ precio se surripit presby-
 ter ille, Plutonis spiritum usoram us-
 que adeò liberalem refundisse ob ope-
 ram præstitam, in sinu ridens: mirè aut
 celebris ob pecuniæ acupium. Cre-
 dulitatem hæc & passam fraudem pos-
 stea Dominæ aliquādo coram expro-
 brasse me recordor.

CELEBRIS EXORCISMI SPI- 40
 ritus Aurelianensis historia.

Cap. XXVI.

FILII exorcismi historiam aliam sa-
 nè lectu dignissimam hic subiun-
 gere placuit, ut hæc eius generis
 actiones ex *αἰσθησι* penitus dijudi-

centur. Est autem ea ut mihi notissi-
 ma, ita & certissima Nam eo ferè tem-
 pore Lutetia Aureliam ueni, ubi co-
 gnomine meo Latino, nimirum Piscin-
 nario, notior, Natalis Ramardi medi-
 ci regis Francisci & reginæ Nauarræ,
 filios duos, Natalem apud sanctum La-
 zarum in suburbij Priorem, & Ioan-
 nem, item Ioannem Vernetum nepo-
 tem, instituendos suscepi: quos etiam
 post paucos menses Parrhisios redu-
 xi. Hic tum familiariter utebar multis
 nō obscuri nominis uiris, potissimum
 medicis, Gerardo Fabro Cadureano,
 Vitale Besumbæo, Ioachimo quodam
 ex Prouincia oriundo, Michaelè Vil-
 lanouano, & reliquis. Ibi tunc tem-
 poris quoque cum Ioanne Sturmio,
 multijugæ eruditionis uiro, simul de-
 gebat doctissimus ille Ioannes Sleid-
 danus, qui institutam tragædiæ nar-
 rationem ea fide & ordine explicat,
 ut à me nihil debeat immutari.

Anno millesimo quingentesimo sex-
 pra tricesimū quartum, Prætoris uxor
 Aureliæ testamento cauerat, ut sine
 pompa sepeliretur, atq; strepitu. Quū
 enim è uita quis excessit in Gallijs,
 præcones funebres ad hoc conducti
 per urbis loca frequentiora circum-
 eunt, & cymbalis excitato sono mul-
 titudinem cōuocant, deinde nomen
 eius qui discessit, atq; titulos edunt &
 hortati populum, ut pro mortuo Deū
 precentur, quando sit & ubi sepelien-
 dus, pronunciant. Cum autem funus
 deferretur, adhiberi solent plerūq; mo-
 nachī mendicantes, & multa præferū-
 tur luminaria. certatim ista sunt, &
 æmulatione quadam: & quo magni-
 ficentior est apparatus, eo maior est
 populi cōkursus & admiratio. sed ea,
 quam dixi, scæmina nihil eorum sibi
 fieri uoluit. Maritus ergo qui coniugis
 memoriam diligeret, morem eū
 gessit: & Franciscanis, quorū in tem-

*Piscinarius.
 Natalis Ra-
 mardus.*

*De Aurelia
 nensi spiritus
 historia me-
 morabilis.*

plo sepulta fuit iuxta patrem & auum,
 muneris loco dabat sex tanrùm au-
 reos, quum illi sperassent multo maio-
 rem prædam. Et eum deinde sylvam
 cæderet atq; diuideret, petentibus
 illis ligna dari sibi gratis, denegabat.
 Tulerunt hoc ualde grauiter: & cum
 antea minus illum probarent, ulciscē-
 di rationem hanc excogitabant, ut di-
 cerent, ipse uoxem in sempiternum
 esse damnatam. Architecti erant huius
 tragædiæ Colimannus & Stephanus
 Atrebatensis, ambo Theologi docto-
 res: & ille quidem erat exorcista, to-
 tum que suum apparatus in eiusmodi
 rebus adhiberi solitum, habebat in
 promptu. rem uerò sic administrant.
 Nouitium quædam adolescentem su-
 pra testudinem templi collocat: is in-
 tempesta nocte, cum ad demurmurâ-
 das preces illi more cõsueti uenirent,
 magnum excitat strepitum. adhiben-
 tur adiurationes & exorcismi: sed ni-
 hil ille proloquitur. iussus edere signũ,
 quo declararet, num sit mutus spiri-
 tus, de uo tu multuatur & per strepit:
 id erat loco signi. Eo iacto fundamen-
 to, ciues aliquot, & celebres quidem,
 ac ipsorum studiosos ad eunt: narrant
 sibi trisse quiddam accidisse domi, ne-
 que tamen quid rei sit exponunt: sed
 rogant ne grauentur ad esse nocturnis
 precibus. Cum hi uenissent, & preca-
 tionum esset factũ initium, ille de su-
 periori loco turbam excitat. rogatus
 quid ueller, & quis esset, significat nõ
 sibi licere loqui: iubetur ergo per signa
 respondere ad interrogata. Foramen
 autem erat factum, per quod ad moris
 auribus exorcistæ uocem haurire po-
 terat, & intelligere: deinde tabulã ha-
 bebant ad manum, quam interrogatus
 feriebat, sic ut infra posset exaudiri.
 Primum itaque rogatus, num ex eorũ
 sit numero, qui ibi sint sepulti: postea
 multis ordine recitatis nominatis,

Hi monachi
 uicini legi-
 scuntur in
 hac interrogã

quorum ibi erãt corpora condita, ue-
 nitur tandem ad uoxem Prætoris: ibi
 dato signo, se spiritum eius esse demõ-
 strat. An sit damnatus, & quõnam suo
 merito seu delicto? num propter aua-
 riciam, aut libidinem, aut superbiam,
 aut nõ præstitam charitatem, an uerò
 propter nuper natam hæresim & Lu-
 theranismum? Deinde quid sibi uelit
 illo strepitu & inquietudine? num ut
 corpus loco sacro sepultum effodia-
 tur, alioque transportetur? Ad hæc om-
 nia sic, ut iussus erat, per signa respõ-
 det, quibus aliquid uel affirmabat uel
 negabat, prout bis aut ter tabulã ue-
 riter. Cum autem & damnationis suæ
 causam esse Lutheranam hæresim, &
 effodiendum esse corpus significaret:
 monachi petunt à ciuibus quos adhi-
 buerant, ut ijs quæ coram uiderent,
 dent testimonium: & actis, quæ iam erant
 cõfessã superioribus diebus, subscri-
 berent. Hi, re deliberata, ne Præto-
 rem offenderet, aut molestiã sibi ce-
 rare, id facere recusant: illi nihilominus
 panem azymũ, quem uocant hostiam
 & corpus Domini, cũ reliquijs omni-
 bus diuorũ aliõ transferunt, & Missas
 ibi suas peragunt: quod lege pontifi-
 cia fieri solet, quum locus aliquis pro-
 pter infamiã & prophanationẽ est ex-
 piandus. nã certa quædã eius rei capi-
 ta sunt, ipsorũ comprehensa libris. Epi-
 scopi autẽ uicarius iudex, Officialem
 uocant, ea re cognita, ut propius om-
 nia cognosceret, uenit eò, comitatus
 honestis aliquot uiris, & exorcismos
 fieri sa præsentẽ iubet: ac deligi non-
 nullos petit, qui supra testudinem a-
 scendant, & uideant num spectrum a-
 liquod appareat. Ibi Stephanus Atre-
 batensis admodum repugnat, & ualde
 dehortatus ne fieret, aiebat nõ esse
 turbandum spiritum: & quantum is,
 quem dixi, uicarius multum instabat
 ut adiurationes fierent, tamen impe-
 tra-

di. mod. Trã-
 flatum Iaco-
 bi de Chuis
 ordina: Char-
 ius. S. Thilo-
 gic. professio-
 nis.

trare nihil potuit. Interes Prætor, ubi reliquos iudices urbanos, quid fieri uellet, docuisset: ad Regem profectus, rem omnem commemorat. Et quia suis priuilegijs ac immunitatibus freti, iudicium monachi declinabāt, Rex è senatu Parisino deligit, qui de causa cognoscant: ijsq; plenam potestatem attribuit. facit idem Cancellarius Antonius Prætenſis, Cardinalis & legatus per Galliam pontificius. Itaque quum nullam haberet exceptionem rei, traducti Lutetiam, coacti sunt respondere: sed nulla potuit ab eis exprimi confessio. Postæ singulis erant custodiæ separatim, & nouitijs quidem tenebatur in ædibus Fumæi senatoris, & sæpe sollicitatus nihil uoluit fateri, metuens ne post interficeretur ab illis ob inuictam ordini maculam, & factam ignominia: sed quum iudices & impunitatem ei promitterent, & fore dicerent ut in ipsorum potestatem minimè rediret, totam actionem ordine recenset: & adductus ad illos, idem adfirmat. Illi, quamquam erant conuicti, & in ipso propè maleficio deprehensi, recusabāt tamen iudices, ac priuilegia sua iactabant: uerum id frustra fuit, & de communi consilio lata sententia damnati sunt, ut Aureliam reducti, & in carcerem conditi, publicè deinde producerentur ad primatiū templum, & ad eum urbis locum ubi supplicia sumuntur de malefictis, atq; ibi suum scelus ipsi profiterentur. Postea in prouebium abiisse memini, ubi figmentū aliquid narraretur, C'est l'esprit d'Orleans, id sonat, Spiritus est Aurelianensis, dici solitum.

GALLICAE SUPERIORI SIMILES historia, Heluetica, Italica, Scotica, Belgica: item diabolum esse exorcistam.

Cap. XXVII.

QUum autem Georgius Buchananus, noster esset Maro, non

modò hoc ipsum, sed etiam alia similia sat nota, quæ Bernæ & Senis contingere, in suo Franciscano attingat, & uerò singularem de tentata infeliciter Purgatorij restauratione à fratre Langio in Scotia sua, ita eruditè, ut omnia sua, contexat, eam descriptionem hic minimè prætereundā esse puto. Queritur ergo apud eum frater Eubulus ordinis Minorum:

Ille tamē patrib. seges olim uberrima nostris, Fingere nocturnos lemures, Mancsq; uagantis Lusitrali compescere aqua, magicisq; susurris, Frigida nunc tota est: postquam nasa iuuentus Pectora crassorum malè credula ridet auorum: Nec credit nisi quæ scriptura teste probaris: Coniurata licet magnis Sorbona sigillis Figmenta asfirmet. Verum melioribus annis Hæc thalami clausus frangebatur machina portas, Hæc testamenti tabulas mutabat, & ibat (chum Vir peregrè Romæ, aut Solymæ, dum tædia moliam sibi permisi caperent læti: ast ubi diues Umbra oblita sui paucas in funera Missas Legarat, potiusq; suis bona linquere natis Duceret excedens, quàm nostris ungere caules, Non impunè nefas soliti id perferre priores.

Is dolor arma dedit generosis fratribus undã Ad Ligeris, quã diues agri, quã diues lacchi Ostentat longè formosa Aurelia turres. Et nisi cauta parum pietas in fraude paranda, Inter tot uigiles Argos deprensã fuisset, Partus honor nostræ foret & dignatio secunda.

Sæpe quæ nobis facimus mala multa: uelut cùm Alter in alterius damnum sese ordinis armat: Berna noui sibi Franciscum iam finxerat, & iam Stigmata clara pedum, & manuum cõfixa patebãt: Ni uicima dolens augete commoda liuor, Ficta renudasset magno ludibria risu, Nec damno leuiore. Itale sapientia maior

40 Illa ore, quæ Senensis tacitè Catharinæ Vulnera dissimulans pensat mendacia quæstus, Barbaricumq; ad sese his artibus attrahit aurum. Sed tamen hoc euo temerè miracula fingi Noluerim, nisi monticolas inter crassosq; Pastores: nec pastores iam spernere tutum est, Quando etiam in solas migrat sapientia Sylvas.

Q 4 Quis

Quis rigidos Scotos gelidi sub uerice caeli
Aut animi, aut aures, oculosue habuisse putasset?
Et tamen ille catus uetularum Langius auceps
Cùm teter locus errori, & nox caeca saueret,
Non potuit celare pia ludibria fraudis.

Campus erat late inculcus, non floribus horti
Arrident, non messe agri, non frondibus arbos,
Vix sterilis siccis uestitur arena myricis:
Et pecorum rara in solis uestigia terris:
Vicini deserta uocant, ibi saxea subter
Antra tegunt nigras Vulcania semina cautes:
Sulphureis passim concepta incendia uenis
Fumiferam uoluunt nebulam, piceoq; uapore
Semper anhelat humus, caeciq; inclusa cauernis
Flamma furēs, dum lucido penetrare sub auras
Conatur, totis passim spiracula campis
Fmdit, & ingenti tellurem pandit hiatus.

Teter odor, tristisq; habitus, faciesq; locorum:
Illic sepe animas torqueri Langius, illic
Sepe queri, & longas in stetum ducere uoces
Audiit, aut uoluit credi auditisse frequenter,
Et utulabundos Cacodemonas, & per arenas
Caudarum longos sinuatum ducere tractus.
Sepe etiam infernae (quoties ieiunus adibat
Antra) sibi uisus nidorem haurire culinae.

His ubi iam uulgi stolidas ramoribus aures
Imberat, parat Exorcismum: circulus ingens
Ducitur, hunc intra spacio breuiore minores:
In medio stabat palus, iuxtaq; catinus
Plenus aqua, sed cui cimeremq; salemq; sacerdos
Addiderat multo cum murmure, nec sine anhelis
Flatibus, hoc postiqua scena est instructa paratu,
Langius ipse pater sacro uenerandus amictu,
Cum omnem irrorat setosi aspergine sceptri,
Verbaq; praecipiti contortuplicata rotatu
Conuoluens, caelum ac terras adiuurat, & undas,
Et tremefacta imis Acherontia regna cauernis.

Et iam nox aderat secreti conscia sacri,
Iamq; è uicinis populus conuenerat agris,
Matres atq; uiri, pueri innuptaq; puellae,
Scire auidi quò tanta cadant promissa, nisi ille
Conscia secreti formidans lumina & aures
Esse procul magna iussisset uoce profanos:
Quic sacerdoti non illa luce disertè
Cuncta susurrasset taciturnam crimina in aurem.
Latca ne trepidi fugiant commercia manes,

Neue inbians praede uel ieiunus Cacodemon
Inuolet, & laceret sceleratorum unguibus artus.

Ducitur ad palum uelut hostia Rusticus ipse,
Fissa quidem gnarus cuncta, at formidine tanta
Attonitus, quam si Stygia egressurus ab alio
Aspiciat nudas mandentem Cerberon umbras:
Siue animo timor à puero conceptus, aniles
Fabulae haud modicus pueris plorantibus hor-
Siue locus fumo, & caeca caligine opacus, (rori:

10 Et uelut inferna terreat imago culinae,
Cetera submoto clam cuncta peracta popello:
Sed tamen audiri gemitus, uocesq; minantis
Demonibus, mixtaeq; preces, nulloq; rogante
Interdum responsa dari: nunc tollere uultus
In caelum, nunc figere buni, nunc plangere peccata
Langius, & sacra templum cõspargere lympha,
Donec auis lucis pronuncia spectra moneret
Cedere, & in ueterem se denud condere nidum.

Tum templo egressi, dicenda tacenda referre
20 Langius, umbrarum poenas, flammae rapida uim
Lustralis, quot carnifices Cacodemonas ollas
Admoueat, ueribus quot figant, fluctib. umbras
Quot mergent gelidas, quot dixisset cuiq; leuctur
Poena, uelut cuius Stygio uixisset Auerno,
Ordine cuncta recensabat, neq; credula deerat
Turba homini: purgatricis rediuiua saulle
Gloria crescebat multum indignante Lutero:
Et creuisset adhuc, nisi uel formidine captus,
Vel precio uictus, uel uino rusticus ille
Anormis comes, Exorcismi proditor eheu,
Cuncta reuelasset taciti mendacia sacri.
Ex illo fluere, & retrò sublapsa referri
Spes praede, & nimium uiuacis gloria ueri
Crescere. Quapropter moneo dehinc fingite par
Somnia, nocturnos lemures, miracula, ni fors ceè
Aut apud extremos fieri dicantur iberos,
Americósue, aut Aethiops, calidus sub axe,
Et caput ignotis ubi Nilus condit arenis,
Vnde aderit nemo, qui testis dicta refuset.

40 Forstian externos solertia fugerit hostes
Callida, sed pestem natam intra uiscera, & ipsi
Hærentem uenis hominum uix ulla cauebit
Cura: nisi nostros uis prouida numinis olim
Respexisset auos, iam dudum Funiger ordo
Proditus à proprijs miserè perijisset alumnis.

Non omnino abfimile est, quod ab
Eraf.

Erasmo narratur. Cōiuebat cuidam
parcho neptis mulier bene numma-
ta. In huius cubiculum profunda no-
cte solet irrepere lineo inuolucro um-
bram mentiens. Emittebat uoces am-
biguas, sperans fore ut mulier accer-
set exorcistā, aut ipsa loqueretur. Ver-
rūm illa nimis masculo animo clam
rogauit cognatum quendam, ut unam
noctem secum esset in cubiculo. Ille
uero fuste armatus pro exorcismis, &
probè potus, quò minus expauesce-
ret, occulitur in lecto. Adest spectrum
solito more, nescio quid triste mug-
iens. Excitatur exorcista, prosilit non-
dum sobrius, aggreditur. Ibi spectrum
uoce gestuque deterrere parat. At e-
brius ille, Si tu es diabolus, ego sum
mater illius: & correptum impo-
stem fuste dolat, occisurus, ni mu-
tata uoce clamasset: Parce, non sum
anima, sed sum dominus Ioannes. Ad
noctem agnitam mulier exiit è lecto,
pugnamq; dirimit, &c.

Huc referenda est & alia historia,
nostrum hoc argumentum spectans,
nostratibus fatis cognita. Chirurgus
illustrissimi ducis Cliuia, &c. Ioannis
patris Guilielmi, nomine Euerhardus,
quum uetulam in oppido Cliuia ha-
beret coniugem, & ancillam uenusta
forma iuuenem, huius in amplexu
peruenit: ut autem maiori cautela in
actu huius comœdiæ perseuerari pos-
sit, à spectro exagitari se miserè, que-
ritur famula, quod aliquādo ab Euer-
hardo erat abigendum. Hoc lusu tem-
pore longo uariè agitato, cepit uul-
gus sinistri nonnihil suspicari de hoc
spectro: quapropter ad Ecclesiasten
40 abit Euerhardus expostulatum de in-
iuria peruersæ opinionis sibi facta, cu-
pitque apud populum in publica con-
tione purgari, & spectrum defendi:
quod & factum est. Tandem ex ami-
corum consilio ancilla rogat spiritum,

quonam pacto ab huiusmodi tormen-
tis liberari possit. Respondisse ait il-
la, singulis septimanis bidui ieiunium
cum solo pane & aqua obseruandum
esse, quod & à se religiosè fieri, apud
heram suam simulabat: deinde & hoc
subiunxisset spiritum, religionis ergo
cū duobus comitibus Aquisgranum
esse peregrinandum. Hæc dicto pa-
10 rens, in toto hoc itinere spiritum ubi-
que læta facie aperuisse craticia quæ-
cunque ostia obuia, arrisisse quoque
ipsi in lecto: atq; peregrinatione ab-
soluta, incuruatione & terno nutu in-
dicium gratitudinis ostendisse, asse-
ruit, mysticè tamen. Enimuerò Euer-
hardus erat spiritus ille, qui omne mi-
nisterium præstitit: ex quo etiam ten-
nellum femini generis spiritum, fi-
liolam nimirum, dum peregrinatio-
nem mentitur, peperit, pallidissimam
semper facie, ut spiritus appareret,
quo nomine & ab omnibus appella-
batur. Quum autem eodem tempore
in Gallias duceretur exercitus, Euer-
hardus compositis huc suis negocijs,
relixa uxore, cum illa sua amalia co-
pijs se adiungit, simulque in Gal-
lias contendit, ubi uterque perijsse
30 creditur, quod nunquam ad suos re-
dierit.

De alijs sacerdotibus, simulatū dæ-
monem exorcismis fallaciter expel-
lentibus, item de simili dæmoniaca
muliere sanata, uide capita 27 & 28
Libri quarti. At hoc hominum genus
prærogatiuam hereditariam haud du-
biè hic prætender: adiurabat enim
Christum quoque per Deum uiuentem
40 princeps sacerdotum. *Matth. 27.*

Exorcismi modum nouit quoque
diabolus, eoque adoriri Christum i-
psum audet: Adiuro te, dicens, per
Deum, ne me torqueas. Sed sua po-
tentia dæmoni uni uel pluribus im-
perauit Christus: Exi, Abite; & eue-
50 stigio *Matth. 8.*

Mat. 5.
Luca 9.
 stigid ad obedientiam sunt redacti,
 ut recte Eusebius ille Caesariensis in
 Panegyrico dixerit: Communis qui-
 dem omnium Seruator rebelles po-
 testates, quæ circum hunc qui terris
 imminet aërem peruolantes, huma-
 nis animis insinuant sese, innisibili
 ac diuina potestate, uelut feras a gre-
 stes, suarum ouium ceu pastor bonus,
Mat. 16.
 procul fugauit. In ipsis nomine egre-
 di dæmones iusserunt paucissimis uer-
 bis Apostoli, & illius discipuli, totius
 naturæ dominium, & imperium om-
 nis abstrusæ uirtutis in cælo & in ter-
 ra, & spiritum omnipotentis ore suo
 gerentes.

Explosis itaq; exterminatisq; no-
 stris diuinis, arctolis, magorum occul-
 tis antistitibus, & quibuscunque alijs
 superstitionum collegis uulgaribusq; 20
 exorcistis: abijciamus Ægyptiacas di-
 sciplinas, feralia carminum arcana,
 nanos furores, execrandas artes, &
 piltra uim factura dijs, & Colchicos
 succos, & dæmoniacas factiones: Plu-
 tonica denique uolumina, & umbra-
 rum libros, Strygasque coniuratio-
 nes, atque Acheronteos ritus mem-
 brana chartæue contentos, Pyriphle-
 gethonti, hoc est, igni focoque (ut 30
 Capnion inquit) tradamus, & sici-
 mus Deo: ac in CHRISTO Dei fi-
 lio, per quem uiuimus, mouemur &
 sumus, sinceriter simpliciterque spem
 omnem fixam habeamus. Quare &
 genuiuam maleficii curationem iam
 proponamus.

CVRANDI MALEFICII

methodus certissima. Cap.

XXVIII.

Nobis hic longè alia, quàm ino-
 lita iam dudù consuetudine ac-
 ceperimus, in profigando sata-
 na, eiusq; sanandis maleficijs, ratio in-
 eunda uidetur, doctrinæ Christi & A-
 postolorum cõformior. Omnium ue-

rò primùm, ubi malum aliquod præ-
 ter naturæ ordinem in aliquo se pro-
 dit, ad eum ex Dei ordinatione consu-
 giendum est, qui professione, doctrina
 atq; artis usu celebris, morbos, eorum
 differetias, siq; causas penitus di-
 gnoscat: nimirum ad doctum exerci-
 tatumq; bonæ conscientis medicum.
 Enimuerò tã rara sapenumberd & gra-
 uia in morbis suboriuntur symptoma-
 ta, quæ licet naturæ impetu exoriatur,
 tamen ad maleficiũ mox referunt re-
 rum imperiti atq; exiguæ fidei homi-
 nes: quemadmodũ in diuersis cõuul-
 sionum speciebus, melancholia, epilep-
 sia, uteri suffocatione, putrescente se-
 mine, & multifatis uenenorum esse-
 tibus frequenter apparet. At inter hos
 affectus & accidentia discernens pruden-
 dens & circumspexus medicus, ubi ea
 penficularit exacta trutina, adhibito et-
 iam ad diligenter causarũ naturalium
 indagacione iusto, quoad fieri potest,
 perpendiculari, ubi naturæ limites ma-
 lum exuperare egrediũ, ac satanæ qui
 spiritus est, motus actionesq; animadu-
 uertit, in spiritualem medicum, Eccle-
 siastem nempe, aut Ecclesiæ ministrũ
 inculpatũ, sanæ doctrinæ, tenentẽ my-
 steriũ fidei cũ pura cõscientia, uitæ in-
 nocentia notũ, nõ turpiter lucri cupi-
 dũ, non uinolentũ, cui etiam bonum à
 pijs perhibeatur testimoniu, curatio-
 nis onus transferet. Interim meminisse
 operæ precii est, multa nõ ex male-
 ficio euenientia, sed ex occulta naturæ
 occasione, medicos quandoq; latere.
 Vt enim rebus inest secreta iuuadi pro-
 prietas, ita & nocendi: quam tamen
 40 non perpetuò agnoscit medicus.

Tantum tamen operæ à medico hic
 accedet, si forte æger natura, uel ex
 morbo, aut aliunde humore melan-
 cholico (cui, uti aptæ suis operationi-
 bus materis nõ illibenter se insinua-
 re solet dæmoniu) aut alio succo ma-
 ligno

Eccles. 38.

Curandi ma-
 leficii metho-
 dus certa.

1. Timot. 3.
 Tit. 2.

ligno grauari uideatur, ut hic prius blandè expurgetur medicamèto. Tradit enim Pomponatius, priscos exorcistas, quos præcàtatores uocant, ante coniurationem, obfessorù corpora ab atra bile expurgasse. Morbis siquidem geminis ut plurimum hi infestàtur, corporis nempe, ex melancholico succo genitis: & animi, ut amètia, mœrore, timore, uitæ odio, & desperatione, quibus nocte diuq̃ue eiusmodi homines macerat iuratus humani generis hostis, & ueluti lugubribus tentationibus ita uellicat, ut quasi aquila apud inferos Titij iecur arrodere uideatur. Obfessos expulso eo humore, non amplius mirabilia facere, experimento se uidisse, in expositione illius problematis dicit Conciliator. Vxorem quoque cuiusdam futoris à dæmonio agitatam, uariaq̃; sonantem idiomata, eo modo perfectè curauit Galgarandus medicus, Mantuæ celeberrimus.

Puella quædam in Burgo melâcholica, se Virgilij spiritu obfessam esse fatebatur, diu coniurata: quod creditum est facilius, quia puella simplex, admodum pia, & quæ semper domi latuerat, Hetrusca, affectare exprimeretq̃; Mátuanum, hoc est, Longobardicum idioma, ut subinde Latinum aliquid sonaret. Cum nihil proficerent coniuratores, medicus ex arte adhibitis melanogogis primùm, & deinde alijs roborantibus, illam optimè per Dei gratiam restituit. Exonerato itaq̃; corpore, promptius in reliquam sanationis obseruatiã, uelut à naturaliã impedimento leuatus, ab Ecclesiæ ministro inducetur *ἀναμνηστικῶς*.

Ille tum de obsessi uel maleficio Iessi uita & moribus, item de eius in religione Christiana, institutione, & in præcipuis fidei nostræ capitibus, & qua fuerit, uel etiamnum sit in Deum confidentia, uigilanter inquirat. Qua de

re ubi penitus fuerit instructus, procliuior, & propemodum strata erit restitutionis uia. Etenim satanæ in corruptor mortù, spurcæ uitæ, itemq̃; diffidentia filijs efficaciam & illusionis potentiam permittit Deus, quorum sensus excæcauit deus huius sæculi, ne illucescat illis lumen Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei. *Ephes. 2. 2. Thess. 2. 2. Cor. 4.*

10 Affectuum quædam requiritur *αἰσχρογῆς*, ut sit, quod dici solet, mali corui malum ouum.

Vbi ergo uigilati inquisitione & artificiosa cõiectura, affectus causam aliquatenus cognouerit Ecclesiæ minister, conueniens huic medicamentum applicet: ut si eger fuerit antea dissolutior, ex sacræ Scripturæ libris admoneatur, corripiatur, exemplis auocetur, & ad emendationem inuitetur, tãdem resipiscencia in ordinem redigatur. Apud præfractæ in dolis hominè instãdum, urgendumq̃; tempestiuè & in tempestiuè: item redarguendus hic, & iusto Dei iudicio in contumaces, subinde terendus. Pusillanimis, & diffidentia deiectus, in spem certã & fiduciam in dubitatã de ineffabili Dei bonitate & misericordia incomprehensibili erigendus, & undequaque confirmandus erit: in quam sententiam plena consolationis testimonia extãt quã plurima, quæ suo loco & tempore adducuntur. Si quoq̃; peruersa doctrina aut fanaticis opinionibus, uel superstitionũ ludibrijs quosdam trãsuerse raptos esse, uelut antea eo modo dæmoni subministrata, comperiat: zizaniam hæc erunt erucanda, atque salubriora doctrinæ purioris substituta semina cum omni uigilatiã sedulò inferenda. Nec cognitione recitationis Dominicæ orationis & symboli Apostolici secundum litteram, contentum esse oportet (tantum etiã posset quibus maliciosus) uerùm illud uinũ Dei

Rom. 1.

uerbum ita in animis implantetur, ut apprehensum efficaciter, sentiatu-
rentia esse Dei ad salutem omni cre-
denti, contra quoscunq; dæmonū co-
natus: ut item uiuifica fide inuocare
Deum uerum, æternum, omnipoten-
tem, & multæ miserationis parentem,
in nomine Filij pro nostris peccatis
mortui, & ad nostram iustificationem
per gloriam Patris, absorpta morte, ui-
cto latana, debellato inferno, poten-
ter exuscitati, iidem ualeant.

Rom. 6.8.

QVOMODO DAEMONIS MA-
lefcio affecti, de eius præstigijs & imbe-
cillitate deinde erunt instituendi.

Cap. XXIX.

*Diaboli in-
firmi-
tas, qui
nihil potest
nisi permis-
sus.*

DE diaboli item operibus & præ-
stigijs erudiatur, & quàm ener-
uatus imbecillisq; sit, ut nihil e-
tiam possit, nisi Dei permisso: nec Deū
quæcunq; permittere, sed in re cōces-
sa illi limites, ultra quos ferri nequit,
præfigi: quinimò Christum profectū
in cælum, sedere ad dexterā Dei, sub-
iectis sibi angelis, potestatibus & uir-
tutibus: cui si tanta fuit subiugādi po-
tentia, multo magis satanam subegit
coërcuitq; ut nihil omnino ualeat, ni-
si peculiariter illi concedatur. Quod
itaque clemēter in nobis permittit
Deus, nō potest esse malum. illi enim
cura est de nobis: qui cūm omnis gra-
tiæ sit Deus, nos ad æternā suam glo-
riam per IESVM CHRISTVM uocatos,
iam parumper afflictos instaurabit, ful-
ciet, roborabit atq; stabiliet. Quis est
qui nobis noceat, si boni æmulatores
fuerimus? Quicquid enim fideli irro-
gatur, id illi bono commodoq; cedit,
iuxta illud Pauli: Diligentibus Deum
omnia cooperantur in bonum. Preca-
tionem ergo perpetuā esse decet, quò
fiat uoluntas cœlestis Patris in nobis.
Quicquid patimur, teste Hieronymo,
nostris peccatis meremur. Non habet
dæmōnes, inquit D. Ioan. Damasc. uir-

Lib. 1. cap. 4.

tutes aduersus aliquem, nisi à Deo di-
spensate concedatur: sicuti in Iobo, &
in porcis. Permissione uerò Dei facta,
& fortitudinem habent, & transmutā-
tur & transfigurantur in quacūq; uo-
lunt figuram secundum imaginem, id
est phantasiā. Item Gregorius: Abs-
que omnipotētis Dei cōcessione nul-
lam habet potestatem contra homi-
nem malignus spiritus: qui etiā in por-
cos transire non potuit, nisi permisso.
Rectè quoque Chryostomus: Homi-
nes non quantum uult, tentat diabo-
lus: quoniam quantum ad se, nunquā
cessaret à tentatione. neque enim ha-
bet alium actum: nō enim manducat,
nec dormit, nec aliud operatur, nisi ut
tentet, fallat & subuertat. Non magis
itaq; timidam diaboli potestatem,
quàm Deum impediētem, docet Am-
brosius super Lucā. Spiritus enim ma-
li, etiam Dei uocantur spiritus, quòd
eius captiui sint: nec attingere, casti-
gare, tentare quicquam aui, nisi à Deo
concedatur. Iob ne pilum quidē læ-
dere potuit satanas, nisi impetrata per-
missione, eaq; limitata. Quocirca non
est formidandus diabolus: sed Deus,
qui ursum hunc carenis alligauit ca-
prum, ut nihil omnino absq; eius sin-
gulari nutu ualeat. Hinc Christianus
quæcunq; aduersissima à Dei digi-
to excipiet, qui omnia in sua continet
manu. Nec Christiani nomen merentur,
qui malignæ alicui mulieri aut dia-
bolo imputant malum inuectum, ad
Dei uoluntatem id minus referentes.
Iobus affligitur à dæmōne, at à Dei ma-
nu accipit dicens: Dominus dedit, Do-
minus abstulit: sicut illi placuit, ita fa-
ctum est: sit nomen Domini benedictū
perpetuò. Non cædentis uirgæ ratio-
nem ille habet, sed uolentis patris. Vir-
ga punit filium: at non eam fecisse hic
dicit, nisi mente nondum constet: sed
patrem, qui uirgā in manu habet, eaq;
uti-

Iob. 1.
Matth. 2.In Dialog.
lib. 10.Super Matth.
lib. 10.

Iob. 1. 20.

Matth. 10.

uitur. Sine eius uoluntate, ne pilus quidem capiti excidit, quin omnes pilii numerati sunt: ipse uirgam usurpat, quàm grauitè, & quàm multum, & ubi uelit.

QVOMODO AD TOLERANTIAM INIUSTIAM ERUNT EXCIENDI DEMONUM MALIFICIO LESI.

Cap. XXX.

Qualiscunq;
afflictio patienter ferenda.

Propterea æquo patienti quæ ferendum nobis erit animo, quicquid afflictionum acciderit carni, siue id lege nature, siue supra naturam contingat. Idem quoque faciendum, si animum immensus inuadat dolor, angor, mæror, tristitia, cætatio. Ob oculos uelut speculum semper reuocetur exemplum sanctissimi illius Iobi, qui tot exercitatus modis, & tantarum calamitatum ac miseriarum mole pressus, Deum laudibus extulit (quâquam malorum interim ponderi impar, in uerba animi parum patientis erupisse uideatur) ac licet nullius male occasione sibi conscius esset, non demonem accusat tamè, nec ab illo aut ullo homine tantas sibi iniustas ærûnas queritur: sed ex Dei æquissimi uoluntate sibi ista accidisse agnoscit: ut cum uxor ei exprobraret, Vbi nunc tuus est Deus, cui confisus es? non animum abiecit, sed respondit: Ut fatua loqueris. Si bona à Deo acceperimus, quare mala non tolerabimus patienter? Sic nos quoque in afflictione nostra, ad Deum oculos mentemque dirigere decet, & iustissimæ eius uoluntati nos nostraque placidè summittere: quandoquidem ille nihil uult, nisi quod optimum, quantum nobis interdum fecus uideatur. Quos diligit, castigat: nec peccatoris uult mortem: sed ut conuertatur & uiuat. Suorum famulorum, ut diaboli uel cuiusuis alterius, ministeri utitur, quò nos ob nostra scelera aut incredulitatem puniat, & hoc modo

ad rectam conuersionis uiam reducat: uel etiam sic tentat nos Dominus Deus noster, quem admodum Deuteronomij 13. legitur, ut palam fiat, utrum diligamus eum, an non, in toto corde & in tota anima nostra. Pro summo gaudio itaque ducite fratres (inquit D. Iacobus) quoties in tentationes incideritis uarias: illud scientes, quòd exploratio fidei parit patientiam. Cæterum patientia opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, nullaque in parte imminuti. Beatum item prædicat uirum, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam promisit Dominus his, à quibus fuerit dilectus. Hinc admonet D. Petrus: Charissimi, ne miramini, dum per ignem exploramini, quæ res ad experimentum uestri sit: perinde quasi nouum aliquid uobis obtingat: imò in hoc quòd confortes estis afflictionum Christi, gaudete, ut in reuelatione quoque gloriæ eiusdem gaudeatis exultates. Timotheum quoque hortatur Paulus, ut afflictiones ferat tanquam bonus miles Iesus Christi. Non enim quis coronatur, nisi legitime certauerit. Exemplum accipite, fratres mei (monet Iacobus) afflictionis & patientiæ, prophetas, qui loquuti sunt in nomine Domini: Ecce beatos dicimus eos qui sustinent. Tolerantiam audistis Iobi, & finem Domini uidi distis, quòd ualde misericors sit Dominus, ac commiserans, qui pios è tentatione nouit eripere, Petro teste. Iobum (excepta illius anima, quam illæsam permanere uoluit Dominus) etiam in suis substantijs & sobole durissimè, Deo annuente, afflixit satanas: uerum post inuiolatam illius patientiam, cum sta illi uberrimè reposuit Deus: cuius iam non est decurtata manus, id ipsum potest, & in finitis partibus maiora. Quorsum

Aug. serm.
24. de Temp.

Iacobi 2.

1. Petr. 4.

2. Timoth. 2.

Iacobi 5.

2. Petr. 2.

Iob. 1. 2.

Iob. 4. 2.

Proverb. 2.
Febr. 11.
Exech. 18.
Cui diaboli
& angelorum
minister
uolunt
Deu.

ergo alicuius hominis, aut etiã ipsius
dæmonis, nos terrebit uolentia aut
malignitas? cur ab horum iaculis us-
que ad eò expauescimus? quæ si in nos
uibrentur figanturque, non tamen ad
internecionem transigent, si constan-
ti fide reuerberemus, retorqueamús-
que. Resistendum diabolo; & fugiet à
nobis: nec illi locus est dandus: sed
Christi uerbo pellendus, Abi satana.

*Jacob. 4.
Ephes. 4.*

1. Corin. 10.

Matth. 4.

Psal. 91.

2. Corin. 11.

Tolerantia.

*Antonij
Ægyptij
in Cæsa cum
dæmonib.*

Fidelis est Deus, qui non finit nos ten-
tari ultra id quod possumus: imò fa-
ciet unã cum tentatione exitum, quò
sufferre queamus. Nouit ille, quibus
nobis opus sit, priusquã petamus. Ne
exhorrescamus, hortatur Dauid, à ti-
more nocturno, tentatione scilicet oc-
cultã: nec à sagitta uolante in die, ten-
tatione quippe manifesta: nec à nego-
cio perambulante in tenebris, nempe
à spectris in tenebris uersantibus: nec
ab incurso & dæmonio meridiano, quò
Paulo nūcupatur angelus lucis, in
quem se transfiguratur diabolus.

Ad tolerantiam præterea inuictam
contra dæmonum insultus, & cõstan-
tem in Deum fiduciam, ita afflicti se-
dulò excitãdi sunt patrũ quoq; exem-
plis: uelut Antonij Ægyptiaci, quem
in tumulo lauantem tam grauitè la-
cerarunt dæmones, ut tanquam mor-
tuum ad hospitium reportarit illum mi-
nister: ubi nonnihil respirans & quasi
reuiuiscens, clam alijs ad tumulum se
referri iubet: ibiq; ex priorum uulne-
rum dolore prostratus, cum ex animi
fortitudine ad consiliũ dæmones
prouocasset, nec illi cunctarentur, as-
sumptisq; uariarum bestiarum & ser-
pentum formis, Antonium dentibus,
cornibus, unguibusq; impeterent, &
denuò lancinarent, subito lucis quidã
radius dæmones & tenebras fugauit.
statimq; sanatus Antonius, Christum
præsentem esse intellexit, dicens: Vbi
eras Iesu bone, ubi eras? quare à prin-

cipio non adfuisi, ut uulnera curares
mea? Et uox ad eum facta: Antoni, in-
quit, hic eram: sed distuli ob teum cer-
tamen, quod prius obseruare libuit:
iam autem, quoniam strenuum te pu-
gilem præstititeris, in toto orbe celeb-
re tuum erit nomen. Hæc in uita S. Anto-
nij ab Athanasio descripta, & à Græco
per Euagrium Presbyterum transla-
ta: ubi lucã cum diabolo uaria mireq;
acerba, & insignis diuini uiri patien-
tia constantiaq; legitur.

Nullus certè, quod sciã, animosior
fuit Hilarione (qui Antonio fuit con-
temporaneus, sed iunior) fortiusque
neglexit dæmonum fraudes, quippe
qui in solitudine sæpe infantium uo-
ces in tempesta nocte se audire existi-
mauit, nunc balatus ouium, nunc mu-
gitus bouum, planctus mulierum, leo-
num rugitus, strepitum armorum, uar-
iarumq; portenta uocum. Cæterum
ausus aliquãdo totum phasma explo-
rare, Dominicæ crucis signo ad lunæ
lumen tugurio egreditur, & sollicitè
circumspiciens, ecce currum directis
in se equis euntem conspicatus est:
hic Christi Nazareni nomine inuo-
cato, in uestigio mansit, expectans rei
euentum. tum uerò terrificã illa biga-
rum species subito terræ hiatus in con-
spectu absorpta est. Atqui licet à dæ-
mone excrucietur mirè, oratione ta-
men uincebat: à qua ubi aliàs paulu-
lum quieuisset, satan ferianti in hãdi-
tus, repètè eius dorso insiliit calcib. la-
tera quatiens, ceruicem flagro: Eia, in-
quit, dormitas? mox cachinno desu-
per increpitans: Hordeum iãmne, ait,
an paleas fesso tuo alino offeres? Nam
suam carnem nonnihil obstrèperam,
aliquando sic affatus fuerat: Ego te a-
sine non hordeo, sed palea palcam, fa-
ximq; ne posthac recalcitres.

Hic uidet Franciscum non satis no-
uisse hominis pij uires in toleranda
quauis

*Anton. 54.
bell. libro 10.
Exempl. 41.*

*In lib. Conf.
Fol. 42.*

quavis afflictione dæmonis. Legitur enim in eius uita, fratrem Egidium interrogasse Franciscum his uerbis: An diabolus sic sit terribilis, quod homo per unum Patrem nostrum non possit sustinere? ipsi respondisse, Quod nullus possit sustinere diabolum per medium Patrem nostrum, quin statim moretur. Huc referatur Cypriani sermo de Bono patientiæ, ubi & impatientiæ exempla proponuntur: item sermo quartus Chrysostomi.

COMMUNIUM PRECUM

in maleficio sanando efficaciam.

Cap. XXXI.

Communes
prece.

VT insuper maleficio læsorū fidē adaugeat, uulneraq; tortore dæmone eius iussu fugatō, sanare dignetur misericordiarum pater, communibus ad eum ex animi pēntrali-
bus suis confidenter precibus erunt iuuadi. Id ab authore epistolæ ad Hebræos disertè mandatur: Memores estote uinctorum, tanquam unā cum illis uincti: eorum qui affliguntur, uelut ipsi quoq; uersantes in corpore. Orate pro uobis inuicem, ut sani sitis: piē monet D. Iacobus, multum enim ualeat deprecatio iusti efficaciam. Helias homo erat similiter obnoxius afflictioni
bus ut nos: & precatus est ne plueret, & non pluit super terram annos tres, & menses sex: & rursum orauit, & cælum dedit pluuiam, & terra produxit fructum suum. Item: Infirmatur quis inter nos: accersat seniores Ecclesiæ, & orent super eum, unguentes eum oleo in nomine Domini: & obsecratio fidei saluum reddet laborantem, & eriget eū Dominus: & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Hinc orationum fidei publicè & seorsim à Christi fidelibus ad rem præsentem acommo-
datam respōdentiumq; energia, liquiddū constat. Ne Petri fides dehereret
sanae insultu, qui expetierat ut eum

Hebr. 13.

Jacobi 5.
3. Reg. 17.

Luca 22.

uelut triticū cribraret, Christi oratione intercedente impetratum est. Contra diaboli astutias ut uigilent cum omni sedulitate & deprecatione pro omnibus sanctis, Ephesios studiosè exhortatur Paulus. Admonet item Timotheum, ut ante omnia fiant deprecationes, obsecrationes, interpellationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. Fidem quoq; Christi operā sibi augeri orant Apostoli. Per Mos
sis orationem ad Dominum, soror illius Maria liberatur à lepra. Sic patris oratione, Christo genua flectentis, dicentisque, Domine miserere filij mei, quoniam lunaticus est, & miserè affligitur, &c. increpatur dæmoniu, puerq; sanatur. Se autem credere testabatur hic uir in suis precibus, & orabat Christum, ut ipsius incredulitati succurreret. Mulier quoque Græca, Syrophœnissa genere, ad pedes Christi prouoluta, rogabat eum, ut dæmoniu à quo filia miserè cruciabatur, extirparet: & ob eius interpellationem, exonerabatur filia. Multum confidebat Iudith in oratione fratrum, quando dixit: Orate ut firmum faciat propofitū meum Deus, &c. Nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominū Deum nostrum. Petrus & Ioannes orant pro Samaritanis, ut acciperēt Spiritum sanctum. Siquis inter nos affligitur, orare iubet D. Iacobus.

Ephes. 6.
1. Timoth. 2.

Num. 12.

Matth. 17.
Marc. 9.
Luca 9.

Matth. 16.
Marc. 7.

Judith. 8.

Actor. 2.

Jacob. 5.

Chrysostomus de incomprehensibili Dei natura, homilia 3 testatur, obfessos in templum adductos à diacono tēpore publici congressus, quū cœna Dominica peragi solet, iussosq; caput inclinare, & sic pro ipsis orasse populum. Homines, inquit, à dæmone agitati, tanquam uinculis quibusdam retenti adducebantur, ut populo uniuersaq; ciuitate præsentē, communes pro his fierent supplicationes, ut omnes iugi concordia Dominū com-

munem orarent pro his, & quod misereretur, magno clamore contendere. Recitat insuper Prosper Aquitanicus, in locum publici congressus ad altare, dum cœnæ Dominicæ instituta actio celebraretur, adductam puellam, & plebem pro ea ad Dominum orasse, ac de cœna participem factam quoq; & sic liberatam. Idem lib. 6. de Prædictionibus & promissionibus. tra-

dit, suo tempore Carthagini puellam quandam Christianam, quum in balneis quoddam Veneris simulachrum minus pudicè intuita esset, seq; eidem assimilasset, mox à diabolo obsessam fuisse, qui gutturis meatus occuparit, ut circiter dies septuaginta noctesq; totidem fermè, nec cibum nec potum trahere potuerit. Parentes quum nullam leuationē animaduertent, puellam ad Ecclesiæ ministrum adducunt, eiq; rem ut acta erat, bona fide exponunt. Vnum hoc puella confessa addidit, Noctis medio uideri sibi auem quandam adesse, & nescio quid ori ingerere. Tandem in templum deducitur, fiunt preces: & cum ei cœna Domini porrigeretur, quam ægrè accipit, cacodæmone nimirum reluctate, liberata est. Narrat Theodorus Lector

Theodoret.
lib. 4. cap. 21.

Theodoret.
lib. 5. cap. 21.

10 atrum dæmonis spectrum, uim ignis suppositi coercens, sic repulit. Iussit aquam adferri in uasculo: qua supposita sacro alitari, ipse in facie humi prostratus, Domino supplicauit, ne ulterius progredi dæmonis tyrannidem sineret. Finita oratione, figura crucis aquam consignauit, atq; flammæ diaconum iussit inspergere: quo facto, dæmon aufugit.

Augustinus etiam commemorat, uirum quendā tribunitium Hesperium, in Fusalensi territorio Africæ fundum habuisse, qui fuit in festatis à malignis spiritibus, ita ut animalia & seruos grauius affligerint. Domestici igitur hac calamitate coactus, accessit Dominus fundi ad Ecclesiæ ministros, rogauitq; ut aliquis ibi preces facere dignaretur. Abijt igitur quidam eorum, orauitque ardèter & serid, imò etiam ibi cœnam Domini distribuit: & protinus illa dæmonum uexatio cessauit. Ambrosius: Bonū scutum est oratio, ut quo omnia ignita spicula aduersarij repelluntur.

IEIUNIUM IN OPERIBVS
diaboli uincendis energia.

Cap. XXXIII.

Indicantur etiam ieiunia, si fortè ca-
10 ro, nimia sui indulgentia proteruens, locum dæmoni dederit: hoc restricta freno, in ordinē redeat. Quare Porphyrius tradit, ieiunium & castitatem maximè laudari, non quia ijs placatio inprimis efficiatur Deus: sed ut retroagantur qui sanguine & immundicia gaudentes, quo persequi possint his, utentium corpora inuadunt. Est enim aliquod dæmoniorum genus, quod non nisi orationibus, & ieiunijs eiicitur, Christo auctore, incredulitatis, propter quam illud expellere nequiverunt, discipulos redarguente. Eleachim quoque sacerdos Domini magnus, sic omnem Israelem alloquitur: Scitote quoniam exaudiet Dominus

Lib. 22. de Ciuitat. Dei, cap. 8.

ieiunia.

Matth. 27.
Marc. 9.
Lu. 4.

1. d. 4.

minus

Tob. 11.

minus preces uestras, si manētes permanseritis in ieiunijs & orationibus in conspectu Domini. Et Raphael Tobiam docet, bonam esse orationem cum ieiunio.

Eib. 8. b. 177. r. 8. c. 1.

Historiam in hanc rem mirē cōmodam narrat Hec̄tor Boethius, in Gaeothē sicilicet regionis uico quodam, quatuordecim uix passuum milibus ab Aberdonia disito, eximīæ formæ adolescentem coram Aberdonēsi antistite questum esse palam, sese à dæmone succuba (ut dicunt) gratissima omnium quas uidisset forma, multos iam menses infestari, eandem que oculis foribus noctu ad se ingredi, & blanditijs in suos compellere amplexus: dubia luce eam penē sine strepitu abire, nec ullo se modo, cum plurifariam tentasset; à tanta tamq; turpi uersania liberari. Iubet continuò circumspēctus & pius Episcopus, a doloscentem aliò se conferre: & ut secundum Christianam religionem magis laudatis ieiunijs & orationibus solito attentius accommodaret animam: hinc fore arbitrabatur, ut pijs operibus intento, uictus caco dæmon tandem terga daret. Nec felix defuit successus salubri consilio: quod adolescēs religiosè exequutus, paucos post dies omnino ab illis uindicatur ludibrijs. Sic incubum dæmonem non amplius infestasse Nauetis mulierem, post confessionem & sacram communionem, quæ ieiunia & preces comitari solent, legitur in uita D. Bernhardi.

Ieiunij uirtus
in eorum.

Hic ieiunij, uti theriacæ præsentissimæ, uires & encomium, oculis omnium semper opponendum hoc seculo dissolutissimo exalceratissimoq; ac animi & corporis morbis dæmonum que insultui apprimè obnoxio, ex Athanasio & Cypriano adducam: Ieiunium morbos sanat, destillationes exiccat, dæmones fugat, malasq; cogitationes

expellit, & mētem nitidiorē reddit, & cor purgatius, & corpus salubrius, & ad thronum Dei hominē silit. Et pōst: Quisquis igitur ab immūdo spiritu uexatur, certū habere debet, hoc pharmaco, ieiunio inquam, statim spiritus malos afflitos abscedere, uim ieiunij metuētes. Valde enim dæmones oblectantur crapula, & ocio corporis.

10 Cyprianus de Ieiunio & tentationib. Christi: Ieiunium, inquit, si discretione regatur, omnem carnis rebellionem edomat, & tyrānidem gulæ spoliat & exarmat. Ieiunium extraordinarios motus in cippo claudit & arctat, & appetitus uagos dstringit & ligat. Ieiunium si humilitate ornatur, seruos Dei contemptores mundi efficit. Ieiunium carnes azymas mundat & solidat, & putredines quæ ex adipe proueniunt, consumit & siccit. Ieiunium Scripturarū delicijs pascitur, contemplatione reficitur, gratia stabilitur, cœlesti pane nutritur. Danieli interpretatio somniorū reuelatur ieiunio, & tres pueri de Babylonio illæsi egrediuntur incendio. Moses in monte quadraginta diebus ieiunus cum Domino perseverans, & Dei familiaritatem, colloquium, & legis ministerium promeretur. Helias quoque eodem dierum numero abstinens, in eremo conuersatur. Et pōst: Efficax est oratio præcedente ieiunio, & sacris studijs antecedentibus. non patitur postulatio deuota repulsam. Origenes in cap. 7. Matthæi, ubi Christus dicit, Apostolos propter incredulitatē nequiuisse eijcere dæmonium: Si aliquando nos oportuerit circa curacionem tale patiētium permānere, non adiuuemus neque interrogemus, neque talia loquamur, quasi audienti spiritui immundo: sed permānētes in orationibus & ieiunijs, impetremus patienti salutem à Deo, & abigemus ieiunijs & orationibus spiritus mali-

gnos. De ieiunij potētia insignes duo sermones Basilij Magni, item unus Chrysoctomi 18.

ELEEMOSYNARVM VIR-
tus. Cap. XXXIII.

Eleemosyna.

Accedat adhuc, pro facultatū ratione, earum cōmunicatio, & in pauperes erogatio, oblatioque: quem odorem bonæ fragrantia, hostiam acceptam gratāque Deo, appellat Paulus ad Philipp. qui Romanos etiam impensè adhortatur ad tolerantiam in afflictione, & precationi ut instarent, necessitatibusque sanctorum communicarent. Cornelius item centurio ex cohorte Italica, religiosus ac timens Deum, præstans eleemosynas plebi multas, deprecansq; Deum semper, quam audiuit ab angelo uocem? Corneli, orationes tuæ & eleemosynæ

*Philipp. 4.
Roman. 12.*

Actor. 10.

Tobia 12.

Tobia 4.

Lucæ 11.

Daniel. 4.

tyq; ascenderunt in memoriam coram Deo. Et Raphael angelus ad Tobiam: Bona est, ait, eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere: quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & uitam æternā. Item Tobias 4. Tobias pater ad filium, ante mortem: Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini. Quomodo poteris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum penes te fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Præmium enim bonū tibi thesaurizas in die necessitatis: quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnib. facientibus eam. Lucæ 11. Apud Lucā ipsa ueritas loquitur. Date eleemosynam, & ecce munda sunt uobis omnia. Nabuchodonozori Babylonis regi suauis Danie, ut eleemo-

synis redimeret animam. Apud Ecclesiasticum legitur: Ut aqua ignem ardentem extinguit, ita peccatum expiat eleemosyna: cuius Dominus gratiam redditurus, memor erit in posterum, ut auctor tempore casus sui adminiculum inueniat. Nam eleemosyna uiri, quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conferuabit, & postea resurget & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum. Ergo concludere eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Hic locum habebit Cypriani sermo de Eleemosyna, item Chrysoctomi homil. 32. 33. 34. 35. 36. 37.

Ecclesi. 7.

*Ecclesi. 17.
C. 19.*

CVM MULTIFARIAM AFFLICTIS QUAM UARIE AGI DEBEAT, & Imitanda diuerse sanationis exempli.
Cap. XXXIII.

Apuđ ægrum, lucida suarum exacerbationum habentem interualla, horum plurima, cum iudicio à prudente Ecclesiæ ministro proponi possunt. Apud hūc uerò qui continud torquetur, mente læsus, orationes (ut dixi) communes, & fidelium intercessiones necessitati præsentis cōsono sensu applicatæ, ieiunia & egenorum subleuatio, suum habebunt pondus.

Cæterum si uno in loco maleficijs collidantur numero plures (quem admodum in monasterijs, potissimum uirginum, uelut organorum satanę ludibrijs magis accommodatorum, frequenter usuuener cernimus) ante omnia huc cura propendat, ut separentur, & unaquælibet ad parentes uel sanguine aut affinitate proximos auehatur, quo singulæ seorsim cōmodius fideliusq; institui & sanati queant. Restitutionis autē habeatur pro cuius que necessitate delectus, ne uno (quod aiunt) calopodio (quorundam ineptorum,

*Ybi plures maleficijs
lesi simul
uno in loco
sunt, quid faciendum.*

rum, mendacium, impostorum, superstitionis impietatisq; antistitum more) quis calcare conetur omnes, & dissolutis præscriptorum uerborum minus conuenientium formulis, comēticijsq; quibusdam ritibus & obstantijs ad rem minimè facientibus, profligare pergat dæmonem, in ijs ridentem illudentemq; , & fugam plerumq; simulatē egregiè, quasi compulsum, licet ultrò cedentem, ut nos incredulitatis labyrintho altius inuoluat, si uetitis eum medijs fugatū credamus: hac ratione è corporib. cedit sæpenumerò, & quidē libenter, ut animas minus impeditè possideat, eisq; dominetur. Quæ uerò uirgines arctius oclusæ cohibētur, nec egredi permittuntur, quod e quidē in eiusmodi casu comprobare nequeo: uel quæ in designato eo loco clementē Dei manum, patrisq; uirgam, cum uera sui abnegatione fortiter tolerare cum sobo in animum induxerint, mutam hic præstent in suorum cruciatuum interuallis operam, se mutuo consolantes, modumq; præscriptū, quoad fieri potest, obseruantes: nec ad huiusmodi spectaculum admittantur iuniores, ne territæ tormentorum raritate & uehementia, quid mali contrahant, cum eis auidè admodum insidietur diabolus.

Cum aliàs ad piam puellam in cœnobio obseratā literas dedissem, quibus uirginum eo in loco olim incredibili cruciantorum genere à dæmonio exercitarum (quarum superiori memini Libro, cap. 10.) historias mihi cupiebam describi, ea in hanc ferè sententiam respondit: Duas adhuc ex illis superesse octogennarias propemodum, à quibus sæpius audiuisset, ne magno quidem se uelle graui illa caruisse calamitate, ex Dei uoluntate nata, quod d inde peculiare gratiæ diuinæ donum & illuminationem se conse-

quitas sensissent: nec secus earum testari uitam. Quid Antonio no cuit, se ueros in suis ceruicibus tulisse magistros: cui eos ad Deinum perpeſso in maius celsit lucrum & gloriā. Scribebat quoque, missos eo tempore fuisse undecunque uiros doctos, qui terrificorum eorum symptomatum laruas contuiti, eas penitissimè scrutarentur, amolirenturque: sed quo in eiuſmodi consilij confidentius perſistere, eo malum recrudit grauius, ut tandem Dei opus esse singulare fateantur: à cuius manu cum id exciperent, & se toto corde sub potenti eius brachio submitterent, semet integrè abnegantes, humilitatemque usque aded amplexæ, quo etiam cunctis suis affectibus restiterint, eosque uicerint: & breuiter, ad diuini uerbi normam toto animo uitam conformarint, tunc paulatim euanuerūt uniuersæ illæ diræ. Piam epistolæ illius uirginis partē iustis de causis inferere uolui, quòd id consiliū meo instituto prorsus responderet: & ne eiusmodi uirgines usque aded à piorum numero alienas esse, quis temerè in animum inducat, etiam si adhuc multa in ijs desiderari non diffitear, quæ infcīa & non sana informatione prætermittuntur.

Porrò monasterium id ingressus, coram cum altera contuli uerula, quæ id mali decem sustinuerat annos, eo nomine gratias Deo agens quàm maximas: ac si ætas admitteret, se libenter denud ijsdem uelle calamitatum fluctibus obijci asserebat. Hortata autem me est maximopere, ut si in consiliū ad ita afflictas accerferet, ne exorcismos admittèrem unquam. Quædam in eo tormentorum theatro constituta, à fratre uirgis ex quorundam cōsilio excarnificabatur: quem admodum ab ineptis etiamnum hodie confulitur, quasi dæmonem profligent uir

Iuniores ad tale spectaculum non admittenda.

Memoranda historia curarum monialium apud Adriam arborem prope Xanthos.

Vera abnegationis exemplum.

gæ, & non potius eo modo ille carnicinam procuret. ea rei indignatione & pudore illa percussa, contabuit pedentem, & moritura cecinit. rogata uerò cantionis causam, respondit: eo quòd de salute sua æterna minimè hesitaret. Altera quoq; iam diu à dæmonio excruciat, & morti proxima, se totam àtèta oratione Deo offerebat, ut secum pro suo arbitrio quicquid uellet, in tempore & in æternum ageret, dùmmodo ipsius glorificaretur nomen, obsecrâs: rogabatq; reliquas uirgines, ut post eius mortem nõ ex more, Miserere mei Deus, canerent: sed, Gloria patri. Memorabile abnegationis ueræ exemplum.

Curandi dæmoniaci exemplum insigne.

Singularem insuper, & suo loco imitandam aliquando curationis eorum quos uexat diabolus, rationem, ex sequenti colliges historia. Philippus Vvesselich Coloniensis, monachus abbatie Knechtenstein, integer & simplex, à spiritu referente abbatem macilentum, ante multos annos mortuū, exagitabatur miserè & multifariâ, circa annum quinquagesimū supra millesimum quingentesimum: interdum auehebatur sub tectum, aliàs per ligna transuersa coniunctiora supra campanam intrudebatur, plerumq; per murum transferebatur in opinatò, inuentus quandoq; est corpore super piscinam proiecto, capite autem in terram reclinante. Tãdem se prodir spiritus, diuina & multiplicis uexationis causam explicans: se nimirum esse illum abbatem Matthiam Durensem, tot annis sepultum: ac eo torqueri, quòd suspensam D. Virginis effigiem exquisitè depingi curauit: nec satis fuisse factū pictoris Nouesiani laborib; & impensis, qui inde iacturam tulerit, ac sibi ipsi bim fecerit. uerum id fuit. Subneſtebat hinc solutionis modum, cuius nomine hanc exorsus erat fabulâ dia-

bolus: expiari scilicet hoc delictū non posse, aut ulla se liberari ratione, nisi religionis ergò Treueris & Aquisgraniperegrinaretur hic Philippus (què ob simplicitatem accòmodatum suis ludibrijs organum rarus est diabolus) & tres Missæ, de trinitate scilicet, de domina, & de tempore, in eius assertionem recitarentur. Vt hic spiritus uoto satisfaceret, consuluerunt Theologi Colonienses: & capitulariter (ut illorum more loquar) id reliqui postulabant quoq; monachi à suo superstite etiamnum abbate D. Gerardo Strailgen Morsensi. At hic saniori institutione atq; acri increpatione in aliam potius sententiam Philippum existimauit tradendum, ut uidelicet si de uiua omnis miserationis Deo patri, & Christo assertori nostro unico confisus, dæmonis imposturas animo negligeret forti: redeuntiq; spiritui obiceret, se non esse sui iuris, uerum sub aliorū degere imperio, propterea nec posse ob rerum penuriam à se obediri eius uotis. Quo factò, spiritus respondit: Dic Suppiori. de eo enim confirmandi sui instituti spem conceperat. Quare Abbas, ubi dæmonem perseuerare, nec monachum illius illusionibus satis confidenter resistere animaduertit, ipsum denuò rectius instituit, studiosè hortatus ut respisceret, nec tam pronas offerret satanæ technis aures: si uerò manes, uti haftenus, audire pergeret, se illum flagris, & quidem capitulariter caesurum, seuerissimè minitatus est. Hinc irritos suos spiritus uidens conatus ob abbatis constãtiam, & animum Philippi magis erectum fiducia in Deum aduersus fraudulentam exitialiaquè dæmonij studia, nunquam redijt, alioq; migrauit. Hanc curandi methodum, in eo fraudum diabolicarum genere, quandoq; in usum reuocandam arbitraret.

FACTAE OBSESSIONIS CVRA-
tiones certe probatę. Cap.
XXXV.

Muliercula Bartholomęa nomi-
ne, quum in pago Vuell, preter
morem sub Missę actione hy-
mnus ille qui incipit, Gloria in excel-
sis Deo, Germanica lingua caneretur,
mox uelut dęmonio correpta, in ex-
tasi conijci uidebatur, cum maxima
hominum perturbatione, in eo tor-
mento perdurans, donec absoluere-
tur cantio. Quum ad hunc actum ali-
quandiu conuieretur, nec tamen de-
sineret scemella, tandem à pagi domi-
na, Anna à Virmont, in arcem uocatur:
quę humaniter & amicę causam ro-
gat, cur sub ea cantilena se ita uinci si-
neret, quum eadem essent uerba Ger-
manica quę Latina, absque mutatio-
ne? eiq; hymnum Germanicum præ-
legit, & uerba interpretatur, quibus
nihil absont, nihil impium, aut quod
ullam offensionis daret causam, ines-
set. Iubet itaque eam forti esse animo,
se iam eundem hymnum Germanicę
cantaturam in cubiculo, præmonens:
& si illa deijci se pateretur, adhibiturą
se remedium, quod pellendo eiusce-
modi dęmonio esse cumprimis usui
didicisset, minitabatur. Ita mox in cę-
tionis initio, muliercula loco prius ob-
seruato, quę se prosternere uellet, in
terram pronoluitur, cui incunctanter,
uestitu prius leuato, domina prudens
& cordata matrona, simul cum filia,
uirgas imprimit acres, eo quo decuit
studio: illa interim retracta manibus
ueste, earum conabatur arcere titilla-
tionem. Extremis enim morbis, teste
Hippocrate, extrema ex quib; reme-
dia optima sunt. Hoc propinatũ phar-
macum, contra huiusmodi dęmonis
insultum existere antidotum incom-
parabile, atque se à doctis uiris didi-
cisse, mulierculę denuo persuadet do-

mina, hortaturque eam confidentiori
esse animo, neruum dęmonij hoc me-
dicamento iam esse haud dubię infra-
ctum: eamque simul concinere iubet.
Sic dulci modulamine simul repeti-
tur cantilena, finiturque sine ullo com-
motionis indicio. Hoc comędia actus
à famulis ante ostium obseruato, fę-
minam illi egressam arripiunt, unaq;
10 hymnum alta uoce canunt: & confu-
lium hoc fuisse exturbando huic fata-
næ ut certissimum, ita & saluberimũ
compertum est. Oportet autę habere
delectũ in usurpanda hac theriaca. nõ
enim omniũ oculis uno medendũ est
collyrio: solũ eius generis dęmonio
profligando præsentissimum citra ul-
lam moram aut hęsitationem erit ale-
xipharmacũ, quod hominem inuadit
exercetq; pro ipsius energumeni uol-
20 luntate, arbitrio & libidine. Se ea ratio-
ne fuisse sanatą, à domina in arcę Vuel-
reuocata Bartholomęa, coram me cõ-
fessa est. Hic qualemcũq; sortitus fuit
effectum Canon 60, de his qui se simu-
lant dęmoniacos, qui ita habet: Eos
qui se dęmone correptos esse simulāt,
& mortũ improbitate eorũ figuram &
habitum simulatę præ se ferunt, uisum
30 est omnimodo puniri, & eiusmodi af-
flictionibus & laboribus eos subijci o-
portere, quibus hi qui à dęmone uerę
correpti sunt, ut à dęmonis operatio-
ne liberentur, uerę subijciuntur.

Se uidisse Romę quędam nomine
Iuliũ, narrat Rondeletius, qui catale-
psi putabatur corripi, quies illa Pas-
sionis uerba audiret, Consummatum
est. Voluit autę probare, num uerę cor-
40 riperetur, an fingeret. Quũ itaq; simul
essent apud Alexandrum, linguę He-
braicę professorę, & huius uxor fortę
in alterius gratiam recitaret duo illa
uerba, statim sacrificus hic extrasi uide-
batur affligi: eoq; uiso, alter baculum
adferri iussit, quo morbum profliga-

ret: proinde sine mora ad se redijt. Auxit luspicionem, quòd quum eo malo afficeretur, prius undiquaq; spectaret, ubi suum tutò reponeret caput. Auditum postea est, illum ob hanc simulationem missum fuisse à Venetis in exilium cum quadam meretrice, quæ simili morbo se prehendi simulabat.

Catalepsis à melancholico sanguine.

Porro figmentum non erat, sed catalepsis, à sanguine melancholico cerebri substantiam occupatè, quam patiebatur puella in quodam pago non procul à Nemauso in Simeneis montibus. Hæc erat annorum uigintiquinque, nupta cuidam iuueni quem parùm amabat: uixitq; tantùm dies octo cum eo, ubi hoc morbo ob animi ægritudinem corripereetur. Quam ob causam in parentù edes redijt, in quibus tantùm à malo illæsa permanebat, quam mariti obliuio duraret: recrudescere uerò, quum de marito cogitaret, uel illius mentione audiret: aut etiam quãdo ad illam insciam maritus fortè ueniret, priusquam eum uel uideret uel audiret. Quòd si in uia aquæ hydriam gestaret, eam quandoq; deponebat, aliquid horas in eodem loco sedès uel decumbens, oculis & ore apertis, sine sensu & motu, nisi quòd uentris & costarum infernarum musculi multum mouerentur.

IN CONCUBITVS MALEFICIO quid faciendum. Cap.

XXXVI.

DE naturalis congressus, satanæ opera præpediti, curatione ita scribit Igmarus Remensis archiepiscopus: Si per fortitias atq; maleficas artes occulto, sed nunquam diabolò præparante, concubitus non sequitur: hortandi sunt quibus ista eueniunt, ut corde contrito & spiritu humilitatis, Deo & sacerdoti purè confitentur, &c,

In cap. Si per fort. 33. q. 2.

In controuerfia, ubi maritus ad congressum ineptus esse ex maleficio accusaretur, in foro Constantiensis decretum fuisse scribit Vlricus Molitor, ut primum à medicis ille, quem leges dicunt maleficiatum uel frigidum, inspicere, num alia illius impotentia naturalis foueretur causa: deinde ut triennium adhuc uxor cum marito conuueret, qui suas interea temporis experiret uires: utq; eleemosynas liberalius erogarent, & ieiunijs uacaret, quòd matrimonij institutor Deus eiusmodi malum amoliri dignaretur. Decretum sanè ad imitationem reuocandùm. Huc accersantur etiã, quæ in legitima maleficij curatione hætenus proposui.

In Tract. de lamij & Pythoniis.

Novi & characteres in charta uirginæ scriptos, & aduersus id mali, uelut arcanum summum celebratos, super quos septies legitur Psalmus, Eripe me de inimicis meis: ligaturq; charta ad uiri coxam. at mysterium hoc apud Acheronta sepultum malo.

Psalm. 14.

Cæterum ridiculam admodum, nimisq; religiosam curationem plerisq; bona fide ne prodant, in aurem exemplo insinuare uoluit. Mulier Katharina Loe nomine, cuius mihi nota soboles, uiro nupta, hunc in initio comperit impotentem. Quare à uario temerè quæsito consilio, hæc in ara D. Antonii sacra Euerfeldi in ducatu Montensi, ubi degebat, ceream membri uirilis effigiem religionis ergò, ut à suo malo leuaretur maritus, suspendit offertq;. Sacrificus rei ignarus canone ad altare demissis oculis recitato, ut fieri solet, suspicit, priapumq; illum ce-
reum inopinatò intuitus, Tollatur dæmonium illud, acerbè inquit.

EXORCISMI QUANDO, ET quomodo, & à quibus adhibendi. Cap. XXXVII.

PORRÒ si dictis rationibus nõdum cedit insidita calamitas, opusq; satanæ modo,

Quandò adhibendi exorcismi, & quomodo.

tanae perdurat, eum increpare licet ex Christi doctrina Marci decimo sexto, quod credentes per eius nomen daemonia sint ei eicuri. Eapropter Apostolorum & primitiuae purioris Ecclesiae exemplo, per Christi nomen expellat minister, uero ductus zelo, conscientiae bonae testimonio fretus, habens peculiare illud Spiritus sancti donum, eiciendi nimirum daemonia: gladio spiritus, quippe Dei uerbo accinctus, atque diuina panoplia circumquaque munitus, assumpto super omnia fidei scuto, quo omnia iacula mali illius ignita queat extinguere (quem armaturam in huius Libri initio, ex Paulo proposui) ne cum discipulis Christi daemonium fugare nequeuntibus a Christo audiat: O natio incredula & distorta, quousque tandem ero uobiscum? quousque patiar uos? firmiter hinc infallibiliter nitarur promissioni: Amen dico uobis, qui credit in me, opera quae ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad Patrem uado. Et: Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater per filium. Si quid petieritis per nomen meum, ego faciam. Scribitur etiam Lucas, septuaginta reuerfos ad Christum cum gaudio discipulos, dicentes: Domine, etiam daemonia subiiciuntur nobis per nomen tuum. Ait autem illis: Videbam satanam sicut fulgur de caelo cadentem. Ecce do uobis potestatem calcadi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit. Ita in Christi nomine stantur genua caelestium, terrestrium, & infernorum. Nec aliud nomen sub caelo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Solo hoc Patris aeterni uerbo creata sunt caelum & terra, & quicquid in eis consistit. Eius nutu in praecipitum ruit illa immensa angelorum caterua. Ad Chri-

sti aduentum imperiumque horruerit & profugerunt, quotquot arctissimo uinculo in sua custodia miseriores tales constrinxerant diaboli. In hoc nomine credentes discipuli, daemonia exturbarunt. Pythonis spiritum in Macedonia, ex puella daemoniacae eiecit Paulus. his uerbis: Praecipio tibi in nomine IESU Christi, exire ab ea. & exiit eadem hora. Sic a Petro iussi sunt daemones egredi, qui uel unicum diem sibi indulgeri, ut in subiugatis permanerent corporibus, rogabat: teste Clemente.

Apud Hieronymum presbyterum in uita Hilarionis Palaestini eremita, legitur de quodam Constantij Imperatoris candidato, ex Francia Germaniae orto, quem a teneris unguiculis daemones obsederat malignus. Ductus igitur ille Gazam ad Hilarionem, exponensque tam Syra quam Graecae lingua (quas tamen nusquam didicerat daemoniacus) multiplicem obidionis causam, ei respondit uir sanctus: Non curio quomodo intraueris, sed ut ex eas in nomine Domini nostri IESU Christi impero. In hoc nomine Simo apostolus simulachrum Solis comminuit: & Indas Lunae, daemones inde uisibiliter Aethiopum forma expulsi. Daemonem ex Solis idolo fugauit D. Thomas: draconem sub mortis statua in Scythia exeuntem profligauit Philippus apostolus: septem daemones similitudine canum inter monumenta commorantes fecus uiam, pretereuntesque grauius laedentes, abegit D. Andreas. Sic in Capitolio draconem clausisse Syluestrem, & Philippum Leuiathan fugasse, traditur.

Ioannes Euangelista superato ueneno, daemone in Dianae templo ducentos & quadraginta nouem annos commoratum, his uerbis loco expulsi: Interdico tibi in nomine IESU Christi

Marci 14. 9.

Luc 4. 8. 9.

11. 13.

Act. 16.

Andi. lib. 2.

Hist. Apost.

Li. 4. Recog.

Abdias opa

scop. Babyl.

lib. 6. Histor.

Apost. item

lib. 9. 10. 13.

Ioannis euang.

gelista in suo

gando demonio

contra magis

Cynopem

miracula.

Qualem oportet esse exorcistam.

Ephes. 6. In caelo Carthaginensi 4. 23. dist. c. exorcista. ca. 7. de Consec. dist. 5. c. omne die. ubi de energumens, id est, obsessi agitur, quibus manus imponantur exorcista.

Iuxta ca. 79. Synodi. A. quosdam sub Ludomiro Pio, neque in Ecclesia, neque in domibus locabatur, qui exorcizare, qui non erant ab Episcopo ordinati.

Matth. 17. Marci 9. Luca 9. Ioan. 14. Matth. 21. Marci 11. Luca 10.

Philip. 2.

Act. 4.

Genes. 1. 10. 11.

Matth. 8. 9. 11. 17.

Nazareni, ne ultra hichabites. & confestim decessit Epheso. Quocirca iussu Domitiani in Paphmon insulam exul deportabatur uir sanctissimus. Hic cum Cynops magorum princeps in Phara oppido contra Ioannis doctrinam, & edita in Christi nomine miracula, ex falsa sacerdotum Apollinis in Ioanne criminatione, maleficijs populum dementaret auocaretq; , mortuos etiam se excire iactabat: quorum facie assumpta etiam daemones apparuerunt, et mari emerfi. Tandem Ioanni ait Cynops: Veni sodes ad portum, ut aspicias potentiam meam, & amplius admiraberis. Igitur Ioannes cum uniuersa multitudine redijt, praecipiens illis tribus daemionibus, qui sub imagine hominum nuper resurgentium comitabantur, ne discederent. Cocusis itaq; manibus, & terribili maris sonitu peracto, Cynops se, ut antea, demisit in mare, atq; sic ex oculis hominum euanuit: qui clamare non cessabant, laudando dicentes: Magnus es Cynops, & nemo praeter te. Ioannes interim orabat Dominum, ut inter uiuos ultra nequaquam connumeraretur magus ille. Tum repente uehemens est pelagi murmur auditum: & procellis ingruentibus ei loco, ubi se praecipitauit, nusquam apparuit. Et daemones qui sub humana figura stabant, quasi iam pridem resuscitati a mortuis, adiurabantur ab Apostolo Dei, dicente: In nomine crucifixi IESU Christi ex hac insula exite; nunquam redituri. & statim ab uniuersorum oculis disparuerunt, frustra expectantium Cynopem, si forte ex freto resurgeret.

Cynops magus submersus oratione D. Ioannis.

Saetomen. libro 4. cap. 16.

Arfatus insignis confessor sub Licinio, uidit aliquando daemonicum quendam gladio stricto per forum discurrere, & obuium quenque terrere ac fugare. Huic itaq; obuiam sese offerens Arfatus, Christum nominauit,

ac uerbo daemionum expulsi, obfessumq; liberauit. Verbo adhaec daemones fugauit Paphnutius, teste Rufino lib. 1. cap. 4. Sic apparet, quantum uere Christianae magistri nomen profuerit, & imitatio iuuerit.

Anno 1529, in turrem terriculamentis a multis annis inquietissimam Coloniae Gallinaceam portam nuncupata, religionis causa deductus est pius & doctus uir Adolphus Clarebach, ut die noctuq; acerbius torqueretur. At lemuribus prima nocte ad ingenium consueto more redeuntibus, turbasq; & terrores citantibus, ad ardentem ille conuersus orationes, eosdem ita uicit exturbauitq; , ut talium umbrarum potestae eo in loco fuerit obseruatum nihil, quum ille etiam inde eductus constanti Christianae fidei confessione uitam finisset, corpore flammis absumpto. Tantarum est uirum contra diaboli machinamenta feruens pij hominis ad Deum oratio. Scripserat autem distichon in dealbato turris pariete, digito denigrato carbonis puluere & aqua mixtis (quod atramentum & pyrus illi fuissent in carcere denegata) in hanc ferè sententiam: Vbi Emanuel, nullus terriculamentis satanicis relinquitur locus.

Haec est coüratio, hic uehemens fortisq; exorcismus, hic modus fugandi daemionis certus, haec breuis formula, hi sunt characteres, quibus inuocatur omnipotentia rebus supra communem uitae rationem agendis: haec doctrina uera, hoc fundamentum solidum: hic philosophorum lapis, longè quidem exuperans eum, de quo Alchimici halucinati contendunt: imò lapis angularis, in quo omnis structura firmiter coagmentatur. Haec sunt diuina testimonia, haec sacrorum nostrorum monumenta, haec ueri sacerdotis memorialia, haec purissima signa, haec nostrae in ex-

Adolphus Clarebachi officae oratio.

Esaie 28. Ephes 2o

in exturbandis demonib. ceremoniæ,
pauca contenta, facili usu, uili appa-
ratu. Hæc ars cœlo sublimior, tartaro
profundior, libera periculis, umbratū
hostis, contemptis lacuarum, simula-
chorum perosa, nec thuris nec meri
indiga, uniuersis manibus, lemuri-
bus, laruis imperitans, omnia busta, omnia
sepulchra & species mortuorum con-
temnens, & inania terri culamenta, &
noctium occurfacula, & inferorum
commacula (ut Capnion inquit) ex-
porrecta fronte fugans, fatum & na-
turam uincens, & quicquid unquam
ritè optamus, si modus à magistro tra-
ditus obseruetur, indefinenter perfici-
ens, & indeficienter adimplens. Verbo
languores uniuersos sanauit, & dæ-
mones expulit Christus. Si ergo secu-
rè operati uoles, necessariò illud Pau-
li consilium ob oculos pone: Quod-
cunque facitis in uerbo & in opere, ut
omne id in nomine Domini nostri IESU
CHRISTI faciatis. Hoc est salutiferum
medicamentum: quin ipsa panacea,
uel potius hæc salus nostra & medela.
Rectè hinc Nazianzenus in Defensorio
ait, Dæmones adhuc contremiscere,
quando Christi nomen inuocatur. Contra
hunc nullæ ligaturarum præstigiæ,
nulla maleficiorum ostenta, nec ulla
dæmonij opera, momentum quidem per-
durant, quin dicto citius euanescent.
Proinde à Lactantio quàm uerissimè
dictum est: Dæmones iustos, id est, ueri
Dei cultores metuerè: cuius nomine ad-
iurati, de corporibus excedunt: quorum
uerbis uerberati, non modò se dæmones
esse consentunt, sed etiam sua nomina
edunt. Quia nec Deo, per quem adiu-
rantur: nec iustis: quorum uoce tor-
quentur, mentiri possunt. Itaque ma-
ximis sæpe ululatibus editis uerberari
se ac ardere, & iam iamque exire
proclamant. In hoc ordine curationis,

Scripturæ sacræ fundamento innixæ,
nullâ erroris suspitione, nihil idolola-
triæ, nullâ blasphemæ opinionè foueri,
lucè meridiana clarius cõuenit.

D A M O N I A E I C C I E N D I

modus Ecclesiæ ueteris. Cap.

X X X V I I I.

Ceterum ne quis hoc nostrum
consilium uelut ab usitata no-
strorum hominum ecclesiastico
ratione alienum calumnietur, &
explodèdum decernat, bona fide hic
beati Clementis uerba subiungam,
quibus pellendi satanæ formam in
Ecclesia ueteri & puriore familiarem,
nostroq; præscripto conformem, pul-
chrè describit lib. 8. capite 32. de Con-
stit. S. Apostol. Iacobus Alphæi: Exor-
cista non ordinatur: spontanæ enim
beneuolentiæ est hoc certamen, &
gratiæ Dei per Christum superuenti-
one Spiritus sancti. Nam qui accipit
charisma curationum, per reuelatio-
nem à Deo declaratur, quum pateat
omnibus gratia, quæ est in ipso. Ecli-
bro eodem, capite 7. Postquam exiue-
runt Catechumeni, dicat diaconus:
Orate energumeni, hoc est, uexati ab
immundis spiritibus: intente omnes
pro ipsis orate, ut benignus Deus per
Christum increpet immundos & ne-
quam spiritus, & eripiat seruos suos
ab imperio inimici, qui increpauit le-
gionem dæmonum, & principem ma-
lorum diabolum, ipse nunc increpet
pietatis rebelles, & liberet figmenta
sua à uexatione ipsius, & purget ea
quæ ingenti sapientia cõdidit. Etia at-
tete oremus, Salua & excita illos Deus
in uirtute tua. Inclinate uos Energu-
meni, ut benedictionem accipiatis. Et
Episcopus oret dicens: Qui fortem ar-
matum ligasti, & omnia uasa eius diri-
pisti: qui dedisti nobis potestatem
ambulandi super serpentes & scor-
piones, & super omnem uirtutem ini-

T micij

Matth. 9.

Colossen. 1.

Lib. 1. c. 16. de
Orig. erroris.
Idem apud
Clem. li. 9. Re-
reg.

Energum-
enti.

Cap. 1.

mici: qui homicidam serpentem ligatum tradidisti nobis, tanquã passerem puerulis, quem cuncta pauent & horrent à facie uirtutis tuæ: qui eum deiecisti, sicut fulgur è cœlo in terram, non lapsu locali, sed ab honore in ignominiam, ob uoluntariam nequitiam: cuius aspectus siccatur abyssos, & minæ liquefaciunt montes, & ueritas Domini manet in æternum: quem laudant

Iob. 8.

Psal. 103.

Nabum. 1.

Iob. 9.

infantes, & lætentes benedicunt: quæ celebrant & adorant angeli: qui aspicit super terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant: qui minatur mari, & siccatur illud, & omnia flumina deserta facit: cuius nubes puluis pedum eius: qui ambulat super mare sicut pavementum: unigenite Deus magni patris filii, increpa ipiritus nequam, & libera opera manuum tuarum ab alieni spiritus uexatione: quoniam tibi gloria, honor & adoratio, & per te tuo patri in sancto Spiritu in secula, Amen. Consentit his Augustinus, de utilitate credendi, cap. 22. Vera pietate homines Dei aëream potestatem inimicam contrariamq; pietati, exorcizant eo eijciunt, nõ placando: omnes tentationes aduersitatesq; uincunt orando, non ipsam, sed suum Deum aduersus ipsam. Non enim aliquem uincit aut subiugat, nisi societate peccati. In eius ergo nomine uincitur, qui hominem assumpsit, egitq; sine peccato, ut in ipso sacerdote atque sacrificio fieret remissio peccatorum, id est, per mediatorem Dei & hominum, hominem Christum IESVM, per quem facta peccatorum purgatione reconciliamur Deo.

IVDICIVM PHILIPPI MELANCHTHONIS de demoniacis, ex Epistolarum libris. Cap. XXXIX.

ETh sunt interdum physicae causae furorum seu *μαρμαρσούβρις* seu *μαυρίτις*: tamen certissimũ est, dia-

bolos in aliquorum hominum corda ingredi, & efficere furiosos & cruciatus in eis, uel cum physicis causis uel sine eis: quia manifestum est, tales homines interdum etiam sine physicis remedijs liberari. Et sæpe hæc diabolica spectacula sunt prodigia & significationes rerum futurarum. Ante annos duodecim mulier erat in Saxonia, quæ nullas literas didicerat: tamen quum agitaretur à diabolo, post cruciatus loquebatur Græcè & Latine de futuro bello Saxonico: Erit magna angustia in terra, & ira in populo, *ἔτι με ἀνάγκη ἐπιτῆ γῆς, ἢ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τῆσι.*

Ante annos sedecim erat in Marchia puella, cui rapienti pilos à uestibus, uertebantur illi pili in nummos Marchicos, quos deuorabat puella longo fragore dentium. Et figuræ illæ numerorum interdum ex manibus eius subitò extortæ, erant ueri nummi, qui adhuc à nonnullis seruantur: ac subinde magnos cruciatus sentiebat puella: sed à toto illo morbo liberata est post aliquot menses, & adhuc uiuit sana. Sunt autem crebræ piorum precesiones pro ea factæ, & consultò omiffæ sunt aliæ ceremoniæ.

30 In Italia audio fuisse mulierem, quæ etiam nullas didicerat literas: quæ quum agitaretur à diabolo, interrogata, quis uersus Virgilij sit optimus respondit:

Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos.

De illis miseris uirginibus, quas Rome cruciari audio, eas à diabolis torqueri iudico, & significatur pœnæ Italiæ & aliarum gentium. Nec uerò dubito uera piosum precatione tolli id malum, & expelli diabolos posse. Retiè etiam facient, si qui homines non Epicurei, sed uerè inuocantes filium Dei Dominum nostrum IESVM Christum, seriò præcipiant diabolis, ut ab illis miseris discedant: & de uenturo iudi-

iudicio filij Dei, in quo malicia diabolorum ostenditur, palam uniuersæ ecclesiæ dicent, & de pænis diabolorū. Sed hæc fieri oportet serid, & omitte dæ sunt ceremoniæ & ἀπολαυτήριαι & lustralis aquæ & balsamum inuocationū Cornelij & similibus. Scio plura exempla, in quibus profuisse precationem certum est.

INEPTVS MALEFICII BËSTIARVM curandi modus uulgaris, temporis item sedatio impiæ.

Cap. XL.

Civis uerò Scripturæ testimonio, aut quo exemplo fulciatur uulgaris illa & aliquandiu malè inolitata maleficij per quemcunque ineptum, & quandoq; bis cecum, curadi, & dæmonis eliminandi ratio, me profectò latet. Nam præter inuilem ceremoniarū congeriem, exorcismos ij homines adhibet diros, ne dicā blasphemos: Stentorea adhæc uociferatione, profuforūq; uerborū turbine, uiolenter abigere dæmonē uelle uidetur, Euāgelia à proposito dissona, Symbolū Apostolorū, orationē Dominicā, salutationem Anglicam, & nescio quæ alia, iterū atq; iterū repetentes. Quorsum hæc ad satanæ expulsionem conferent? ubi mandatum, ubi exemplū, apud Christum, Apostolos, uel eius discipulos, siue etiam primitiæ Ecclesiæ ministros? Rei propositæ non respondet uerborum intellectus. Christus, eiusq; imitatores in fugando diabolo cōuenientibus sunt uel uerbis. Illam aut uerborum recitationem cum instituta actione minimè coherere, nemo non uidet. At abominabile suum sacrilegium ponderent illi, qui eum modum necdum usurpare audent, uerū etiā bestiis & inanimatis rebus, præter subnascentis Ecclesiæ sinceritatis exemplum, exectandas coniurationes & frequetem tremendi nomi-

nis Dei nūcupationem solenniter applicare, item signum crucis cum oratione Dominicæ & salutatione Angelica ter uel sæpius repetita (sic Mallei referunt authores) uacæ consecrare non uerentur. Hos ut minimum in secundi Præcepti transgressione haud leuiter delinquere, ne quid grauius addam, sentiunt alij.

10 Describit præterea Iacobus de Chusa Chartusianus, quomodo sal, panis & aqua exorcismis cōsecrantur, & quomodo panem cum aqua gustari oporteat nouem diebus cōtinuè, quibus etiam recitabuntur tria Pater noster & Aue Maria in honore sanctæ Trinitatis, & sancti Huberti, &c. aduersus quæcunq; morbum tam hominum quàm pecudum, item insultū satanæ, & mortuum canis rabidi. At bonas horas hūc nimis malè collocaſſe sentio. Alibi eiusmodi sale asperguntur, & thure cōiurato suffiuntur homines & bestię, & recitantur Letaniæ.

Conſilium item cōtra maleficas, ne animalia, &c. ab eisdem inficiantur, sic describitur: Recipe tempore Paschali de candela Paschali benedicta uidelicet, stillas uel particulas à superiori parte collectas, ubi ardebat, & fac de illa cera candelam paruam: & tunc in die Dominica surge mane, & accende ceram, & accipe lumen illud, ut stilla aut particulæ cadant super cornua & aures illius animalis, In nomine p. & f. & duplex ff. & combure illud animal modicum cum lumine illo benedicto infra cornua aut aures, &c. & quicquid residuum fuerit de cera aut candela, affige ad modum crucis circa stabulum supra ianuam aut sub ianuam, ubi animalia solent intrare & exire: tunc illo anno animalia tua non inficientur à maleficis.

Benedictionem in super hanc pecorum, quibus abſtrahitur per incubos

T 2 lac,

Bestiis ex rebus inanimatis conſecrationes superſtitioſe applican-
tur.

2. ſecunda
part. quaſt.
2. cap. 7.

lac, &c. ut hic scribitur, ita docet libellus. Recipe ramos palmarū, & fac crucem, deinde scribantur hæc nomina, Tetragramaton Adonai, Otheos, Iesus, Maria, Ioannes: & ponantur in modum crucis super crucem præfatam, & tegantur hæc de cera consecrata in vigilia Paschæ: aut scribantur prædicta nomina in cera benedicta ad modum crucis posita super lignū crucis de ramis palmarum prosternatis ante crucem in die Palmarum, & tūc super hoc ponatur in modum crucis parum de corporali & stola benedicta: & illud sui aut inuolui debet panno lineo, imponendo modicum de abrotano & folijs palmarum, & istud ponatur in uasculo, trans quod colari debet lac extractum à bestijs: & debet bestia sumere nouem uicibus de aqua cōsecrata seu benedicta: & debent in quibus lac funditur, aspergi cum aqua benedicta, ut supra, &c. Item, Istud etiam ualet contra omnia maleficia, sine sint in braxatura & cultura, tinctoribus & hominibus, bestijs: & sic de alijs, ut infra. Item, Præscripta nomina contra maleficia scribi debent in cera benedicta, ut prædictum est, & ponatur in ceruicia recenti antequam ascendat, & incipit laborare ad caput, &c.

† IESVS Nazarenus † rex Iudæorū †. Non percuties eos qui signati sunt hoc signo thau †. Istud præscriptū ualet pro hominibus & pecoribus, qui sunt per Pythonicam infecti, & debet dari in ferculis aut poribus eorum, uidelicet in chartula scripta, ut supra. Hactenus ille.

Idem adhæc hominum genus in formam cornu uaccini terebra impressum, contra incantamentum quandoque intrudere solet mixturam ex cereæ Paschalis, & eiusdem thuris ac stola momento.

Huc accedat lactis uaccini restituo

per consecrationis modum in frequenti usu habitum apud ancillam Theodori Lopers, uicarij in nosodochio Kreueldiensis, tres alentis uaccas: quæ ubi domum reuersæ, non satis laetis pro more redderent, ancilla Christina nomine, uaccas in mille diabolorum nomine egredi, atque suum repetere lac iubebat: inde ad cuiusdā mulierculæ ob maleficium suspectæ edes progredi, consistereque; aliquādiu cum ualido & frequenti boatu illæ uidebatur: deinde ad stabulum regressæ, lac refundere solitum dicebantur. Nugæ sunt, & mera ludibria.

Contra grandines uerò & tempestates, ultra crucis signum, lapilli tres ex grandine in igne sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis coniunguntur, oratio Dominica cum Angelica salutatione bis aut ter recitatur: adiungitur Euangeliū Ioānis. In principio erat uerbum: atque signum crucis undique contra tempestatem ante & reerò, & ex omni parte terræ subinfertur. Demum quum in fine ter repetierit exorcista, Verbum caro factum est: & toties annexerit, Per Euāgelica dicta fugiat tempestas ista: subito tempestas, si eam maleficium excitarit, cessabit. Hæc uerissima experimenta, nec suspecta iudicanda, dicunt Theologi illi. Qui sanè illum ipsum uitiū committere uidentur, quod in alijs emendare cupiunt: & ut ille canit poëta Satyricus,

Dum stulti uitant uitia, in contraria currunt.

Quantum enim deest eiusmodi coniuratoribus, ut non uerè exprimant rationem præstigiatorū & incantatorū? Et tamen ista & similia nō in leuibus solum experiuntur rebus, sed etiam in benedictis Dei creaturis, imò in mysticis & institutis Christi perfidè abutuntur. Sed absurdiora hæc sunt, quàm ut longiori confutatione indigeant. In secundum Decalogi præceptum hic quo-

Ridicula consecratio

Gradini & tempestatis cura maleficio nata se tatio perfuturosa. Ab Augustino interdictum, & legitur 26. q. 7. nō obseruati.

quoq; haud dabie impingitur, quanquam secus ab illis doceatur.

Atqui si in nomine Dei & Christi pronuntiato preces & exorcismos finiri, & exoptatum finem interdum consequi obijcitur, Christi ueracis quæso uicissim uerba audiant: Multi dicent mihi in illo die, Domine Domine, nōne in nomine tuo prophetauimus, & tuo nomine dæmonia eiecimus, & tuo nomine multas uirtutes præstitimus? Actum cōfitebor illis: Nunquam noui uos. Discedite a me qui operamini iniquitatem. Impiorum itaq; exorcismi uirtute non cedit diabolus, sed sponte: ut impietatem confirmet, & erroribus alios immergat altius.

Rectè itaq; D. Thomas de potentia Dei, quæst. 6. art. 10. in solutione 3. argumētū, ait: Si Salomon fecit exorcismos eo tempore, quando erat in statu salutis, potuit esse in illis exorcismis uis cogendi dæmones ex uirtute diuina. Si autem tēpore illo fecit, qui idola adorauit, ut intelligatur eū per magicas fecisse artes, non fuit in illis exorcismis uis dæmones compellendi.

SI IUMENTA PRÆTER NATURAM quid pati uideantur, item contra uenena, quid faciendum.

Cap. XL I.

SI uerò præter naturam quid pati iumenta credantur (quod tamen cognitu difficilimum, cum sæpe in pascuis uenena uel depascantur, uel spiritus attractu illicitant) primum omnium his pharmacum contra uenena uel similia uitia offerri potest, & reliqua administrari, quæ ex naturali coniectura & arte (quam doctè copioseq; tradit Vegetius de arte ueterinaria uel mulomedicina libris quatuor, item Columella, Cæsar Cōstantinus, & pleriq; alij ueteres & recentiores) usui fore arbitrabitur, successum toleranter expectantes. Quæ si minus iauerint,

sed morte armatum abripiatur: uelut speculum, mentis oculis opponenda erit Iobi patientia: & quicquid id est calamitatis ac damni, Deo sic uolenti (qui dedit & abstulit, idq; sicut illi placitum est, ita facit) ferendum erit acceptum: nec ad ariolos aut diuinus, aut Pythonis spiritu turbidos, contra euidens Dei mādaturum, impie confugiendum. Hi nanque imitatione sacrilega comprobare uidentur M. Catonis idolastriam, qui in agro lustrando certis utitur ceremonijs, solennibus sacrificijs, uerbis atque uotis Telluri dicitis, ut insuetas alat arbores: ipsi etiam arboribus exoratis ut transmigrent, & in alieno solo accrescant: rapis quoque obsecratis dum feruntur, ut sibi & familiæ uicinisq; benignè conferant: precibus Marti Iulius, ut ager pecoraq; feruentur.

Suffimentum autem animantium morbis prohibēdis utile, legitur apud Vegetium, qui licet id quoq; lustrare animalia, fascinum tollere, demones fugare, & grandines inhibere, ab alijs malè perluasus scribit: tamen odore suo, causa quippe naturali, tam hominum quam animalium morbis resistere, & aërem defecare addit. ita habet:

Recip. sulphuris uiui lib. ij. bituminis Iudaici lib. j. opopanax, achanti, galbani, castorei, irios crudi, an. unc. sex. salis Ammoniaci unc. ij. salis Capadoces, cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis femine, an. unc. iij. lapidis hēmatitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis, an. unc. j. equuleas, id est, caballiones marinos, caudas marinas, ungues marinos, an. numero septē. uuæ marinæ unc. iij. medullæ certuinæ, cedrei, picis liquida, an. pondera iij. ossa sepis numero 7. auri semunciam, ballucæ siliquā. Hęc uniuersa cōmiscantur, & succendantur. Sed si memoratos lapides aut in-

T 3 uenite

Job. 1.

De re rust. cap. 14.

De Arte uete. lib. 1. cap. 20.

Columell. de re Rust. lib. 6. cap. 7. Cæsar Cōst. lib. 17. 18. 19.

uenire uequiueris, aut enormitate precij ab emptione cessaueris, reliqua efficaciter profunt.

Pecora deloso maleficio acta.

Interea tamen studiosè inquirendum, num aliquid monstri alatur, aut fucus alicubi foueatur: quemadmodum à quodā latomo apud Batauos factum memini, qui stabula ingressus, lupi sterces clam in præsepibus abscondebatur: cuius odore, ut uoracis sui hostis præsentia, ob antipathiam, ueluti malefico actu, territæ pecudes, ultrò citroq; exultare, & insolito concitari furore uidebantur, unde turbati rustici incantamētum esse conijcerent. Quocirca ad fabulæ actorem, uelut è specula hæc obseruantem, atq; sanandi maleficii nomine celebrem concurrebatur: qui testā fascini materia, lupi nimirum excremento, occultè ablata, 20 ocyus malum amoliebatur. Sublata enim causa, tollitur effectus. Sic rem qualemcunq; ex hac professione faciebat: à uiris tamen bonis admonebatur, ut maturè eiusmodi falsitati renunciaret, ne merita falsarium consequeretur punitio.

Perrò contra quæcūq; uenena, oblatā philtrea aut cupidinis pocula, medicorū imploranda erit opera: ut postquam perpicaci indagine ex relatu, circumstantijs & symptomatibus ortis, si non in ueneni essentia absolute cognitionem, saltem ad eius qualemcunq; coniecturā illi peruenerint quàm ocysimè (in mora enim hic sæpe periculū existit) tum pro eius qualitate deleteria & uehementia, quàm poterunt artificiosa & exacta methodo admoliti euestigiod manum, alexiteria, & quæ ars dictabit, ordine admistrent. Venena, eorumq; assumptorum uel aliàs inficientium indicia, simul & propria antidota, medicorum nouit schola: nec ea hic explicare, nostri est instituti. Si uerò ita affectos, ad temerarios alterius scholæ homines aberrare contingat, mortis aleam profectò haud rarè, etiamsi pestifera ueneni uis sit lenta, uirulentia pederentim accrescente, tandemq; cordis uitalem fomitem feriente, experiuntur infelices.

Contra uenenum quid faciendum.

DE MAGORVM INFAMIVM, LAMIARVM ET ueneficorum poenis.

Lib. VI.

QVOD MAGIS INFAMIBUS uarijs diuersa sit irroganda poena. Cap. I.

QVOD meam hic sententiam à uulgari, & iā multis annis inueterata opinione dissonā, uelut appendicem, quinq; superioribus Libris annectam: non mihi professione medico, uerti debet ui-

tio, quasi uocationis meæ sepes transfiliam. Veritatem enim in profundo abstrusam inuestigare licet cuilibet, nec illi uetustatis autoritatem præponderare oportet ullam. Negocium uerò illud dæmonicum tam inextricabilibus cum sit inuolutum labyrinthis, ut non facillè quis hinc se explicet, etiamsi ducem habeat emanatarum narium Theseum: inde si aliquis pro

pro ingenij modulo ueritatem elicere
 studeat, non is reprehensione coercen-
 dus: at potius iuuandus, suamq; mere-
 bitur laudem, si uel bonæ operæ mo-
 mentum præstiterit. Quare autem nõ
 concedetur medico, rerum abscondi-
 tarũ ex professo indagatori, qui huic
 scholæ aliquandiu nauarit operam
 (quàm uerò felicem, erit penes alios
 iudicium) in forum prodire, & suam
 proponere opinionem, citra eorum
 quorum interesse agnosco, præiudi-
 cium? Iuris perito uicissim, aut cuius
 alij, nedum non inuidebimus medici,
 sed eum cum sænore honorem liben-
 ter ponere interesse agnosco, si in re apud nos
 magis placitis aut lōgi usus obseruan-
 tiæ, quàm rationum hermitati nixa, uel
 alio qui cōtrouersa, ingeniuẽ suam in-
 terponere uolet sententiam: à nobis
 certè obuijs amplectendam ulnis, si in
 ueri cognitionem aliquo ducar mo-
 do: reiiciendã autem, si à ratione com-
 petiatur aliena.

Cum bona itaque Iuriscōsultorum
 uenia dicam, magos infames uarios
 quum suprã multo discrimine à sagis
 & ueneficis meritò distinxerim, non
 eadem debet his simul confusè & in-
 differenter statui pœna. Quotquot e-
 nim magorum nomine dignatus sum,
 ij non ignoranter, aut coactè, sed stu-
 didò sedulaque uigilantia, factis etiam
 grauibus impensib; interdum & pere-
 grinationibus huc influtis, curiosas
 has inquirũt artes, & blasphemiarum
 plaustra, libros uidelicet execrabiles
 magno frequenter ære redimunt, è
 quibus satanicæ scientiæ mysteria, si
 dijs placet, exugant diaboli mancipia
 & nutricij. Tales post non uulgarem,
 sed eximiã suo doctõri primario præ-
 stitam operam, merita donantur ut
 strenui discipuli laurea, qua is suos co-
 honestare solet, quos sibi & animo &
 corpore mancipatos, in præcipitium

rapit: nisi ex Dei gratia, conscientia ac-
 culeo pungente adacti, satanæ nunc-
 cium remittant, ac maturè respiciant.
 Eiusmodi magos olim capitali sup-
 plicio multauit Moses. Fuisse item
 postea punitos, ex Petri uerbis apud
 Clementem liquet. Ille, fratres, (in-
 quit) quem ostendo uobis, paulo ante
 uenit ad me, de Simonis mihi ma-
 lis artibus nuncians, quomodo ipsam
 sceleris sui officinã proiecerit in pro-
 fundum, non quasi pœnitentia ductus,
 sed metuens ne deprehensus publi-
 cis legibus subiaceret. Propterea e-
 tiam in Iudæa Antiochiam fugit ter-
 ritus, putans se à Cæsare quaeri ad pœ-
 nam. Tradit quoque Cassiodorus,
 Athalarici regis Gothorum esse sen-
 tentiam: Maleficos, uel eos qui ab eo-
 rum nefarijs artibus aliquid credide-
 rint experèdum, legum seueritate pun-
 niri oportere. Quia impium est circa
 eos esse remissos, quos celestis pietas
 non patitur impunitos. Huc referatur
 Augustinus, qui ex Ciceronis senten-
 tia dicit, in XII Tabulis, antiquissimis
 Romanorum legibus conscriptum es-
 se: Ei qui has artes exercuerit, suppli-
 cium sit. Magus & ueneficus hic intel-
 ligitur, non illusa uetula, cunctarum
 expers artium. Illorum artem exter-
 minant respublicæ omnes bene con-
 stitutæ.

Sunt interim pleriq; magi non ita
 extremè cum aliorum iactura, flagitio
 scelerèq; exorbitantes, qui pro suo nu-
 tu ex occulta quadã, quam ex uolun-
 tatis & studiorum consensu cum dæ-
 monibus contraxerunt, societate, re-
 citata superstitiosæ uel impiæ coniur-
 rationis formula, uel submurmuratis
 secretò insulsis uocibus, cuiuscunq;
 formæ requisitæ imaginem aut spe-
 ctum, præstricto oculorum acumine,
 in urna uel speculo uel aëre aut alibi
 ostentat. nihil autem uerè in rei essen-

Leuit. 20.
 Deut. 18.
 Lib. 3. Recog.

Abdi. lib. 2.
 hist. Apost.

Lib. 10.
 Recog.

Lib. 9. ca. 17.

Lib. 8. ca. 19.
 de Cui. Dei.

Magi omni-
 bus non eadẽ
 debet infligi
 pœna.

tia, non phantasticum uel imaginariū,
 hac ratione præstare hi queūt: quem-
 Exod. 7. 8. admodum omnes Pharaonis magi, e-
 iusdē cum his hominibus profelsio-
 nis & potentia, nihil præter rerū præ-
 stigiolam exhibuere faciem. Hoc ma-
 gorum genus non perinde alijs no-
 xium, ut repudiata dæmonum cōmu-
 nione ad mentem redeat pœnitens,
 & admonendum & compellendum
 est. Idem in republica ritē composita
 circumforaneis illis præstigiatoribus
 & ioculatorijs *symplicibus* meritō acci-
 dat, ne ea impunitate, curiosarum re-
 rum studiosæ plebis oculis cautē in
 posterum insidientur.

Quicūq; uerō diris execrationibus,
 exorcismis, precationibus, blasphemō
 nominis diuini cōtra secundum Præ-
 ceptum abusu, barbaris uocib. autho-
 rem pro dentibus, quēcunq; effectum
 præter naturæ ordinem, aduersus uer-
 bi diuini institutum à Deo rationem
 extorquere, in reb. serijs uel ludicris
 fatagunt: ij ut curiosarum artium ad
 propriam perniciem cultores, saniori
 doctrina primū instituti, stricta lege
 coercendi sunt, & ad respicientiā co-
 gendi. quōd si præfracti perseuerent,
 arbitraria esto multa, qua cōstringan-
 tur, ne tandē in legem contra blasphe-
 mos à Mose latā deliquisse iudicetur.

Leuit. 24.

Magorum
religiosorum
multa.

Cæterum magorum plurimi pro-
 fessione sunt religiosi, quos uocant,
 qui occultant mentiu artē, malefici-
 ij dignotionem curationemq; in cō-
 re non uerētur. Nam si morbo aliquo
 cōtumaci, imperitæ plebi ignoto, nec
 uulgari quis confidetur, atq; eorum
 si cōsensus scientia, cōsiliū quæ-
 rat, maleficium esse uel incārationem
 persuadent morbum ex naturali cau-
 sa ortum, medicisq; doctioribus non
 obscurum: additis etiam indicijs, qui-
 bus uelut digito commōstratur inno-
 cens sepe femina. Morbum hac ratio-

ne comminiscuntur, & intuicibilem
 calumniam insoniti impingunt, illuso-
 res utroque nomine non modō inter
 perniciosissimas iniqui quæstus *ap-
 pias*, ad uulterinæ monetæ (quōd pieta-
 tis præteuē alios inescunt, & dæmo-
 nio deuoteant, offerantque) archite-
 ctos & falsarios reputandi, uerū et-
 iam illis qui libellos spargunt famo-
 sos annum erādi, & uoluit civilis, ne di-
 cam publicæ trāquillitatis turbatores
 censendi, si hoc controuersiarum & a-
 trocissimorum odiorum, quib. miser-
 rimē cōsistantur intonantq; uiciniæ,
 pagi & urbes, feracissimum femina-
 rium, ad iustam trutinetur bilancem.
 Suos tamē hi inueniunt patronos, ob
 religionis fortē titulū. Hos enim qui
 tangit christos, Dei configere pupillā
 clamatur. Hoc grande nefas, & morte
 piandum. Interim tamen, ut minimū,
 ab hoc instituto coercendi sunt, à bo-
 norum fruitione suspendendi, uel et-
 iam exilio puniendi: at pro sceleris
 enormitate, ijs quorum interest, ne su-
 tor (quod dici solet) ultra crepidā, pœ-
 nam decernendi, augendi uel immu-
 tandi potestatem relinquo.

In horum magorum albo censendi
 suo quodam iure, quo quot contra di-
 uini uerbi maiestatem & genuinum
 usum, in medicinæ, omnium artium
 & sacratissimæ & uilissimæ, non to-
 lerandum despectum, contra quos-
 cunq; tum hominum tum bestiarū
 morbos, salem coniurationibus uer-
 bisq; sacris huc contortis execratum,
 & aquam eadem potentia expiatam
 propinant. Huc accedunt qui exorcis-
 mis uerē uirtutis exortibus, aut incon-
 ditis incongruis que uerbis, sacro ali-
 quo nomine, uel diuinæ Scripturæ uo-
 cibus, scitē fucatis ut dolus lateat, re-
 ste Augustino: uel sacris aut alioqui
 horrifonis sine intellectu dictionibus
 recitatis aut scriptis, & collo suspēdis,
 aut

Zach. 4.

Magorum
medicorum
punitio.

aut alicubi alligatis utuntur. Superstitionis limites hos transiisse fatendum est, & propterea redarguendi acriter refrenandi que, ne in immane idololatriæ scelus & sacrilegium utrique, & actores, & qui admittunt, incurrentes, illius olim diras subire se pœnas, serò querantur.

QVAM POENAM ARIOLI, & qui in annulo uel uitro captiuum circumferunt demonem, mercantur, & quòd magici libri sint exurendi.

Cap. 11.

PLERIQ; insuper magi Pythonis spiritu inflati, artem diuinandi profitentur: & res perditas quis suffuratus fuerit, aut ubi eæ recondite sint, & alia abdita, uel etiam ancipitia, se manifestare posse iactant. Quum autem hi uel *phalotris* fumo inducti, ut aliquo habeantur saltem numero, sibi artem uendicant occultam, & scientiam quam ignorant: uel propria compulsi malicia, ut fraudent: siue auaricia illecei studio, ut quæstum fraudulenter faciant, etiamsi interdum per satanæ cooperationem nihil aut parum nouerint, gloriètur nihilominus de diuinandi cognitione, siue etiam aliquib. exorcismis, execrationibus, uotis & ceremonijs, quod pollicètur, peragant: utrique mendacis & mendaciorum auctori, uelut testi certissimo innixi consisq; non ita impunè tolerari debent. Furti enim aut alterius sceleris notam inurunt ijs qui hic ut innocentissimi agnoscentur, ita & illeſi nominis inter uicinos antea semper uixerunt pacificè: at hoc notati cauterio præter meritum, calumniam in posteritatem multam sustinent, ut hac ratione graui similtate & odio diuellantur conturbenturq; numerosæ familiæ, & celebres uiciniae antea continuo pacatissimæ: discordiæ itaque huius exitialis & calumniarum exe-

crandarum authores, non alio habendos esse loco, quàm seditiosos Reipublice turbatores & falsarios, eundem sentio. Quibus, ut minimum, cum primis silentium à magistratu imponi decet: deinde arbitriam pro delicti qualitate, pecuniæ irrogari multam: ac nisi à maleficio desistant, exilio puniri: quemadmodum in quodam ariolo Ioachimo, ab ornatisimo Senatus Cæsarei ordine apud Geldros, olim prudenter factum memini. Enim uerò pœnam à Mose, ex Dei uoluntate sub lege ueteri, eius farinae hominibus cõstitutam, illis non imprecor. Ea ita sonat: Vir & mulier, in quibus Pytho uel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super eos, uel capitali pœna digni sunt. Item: Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra illam, & excindam eam de medio populi mei. Et Deut. 18: Non inueniatur diuinus qui diuinando futura prædicat, nec mathematicus, nec ueneficus, nec maleficus, nec incantator, nec consulens Pythonem, nec magus, nec à mortuis sciscitans. Abominatur enim Dominus quicumq; ista facit, & ob istas abominationes excindit eos Deus tuus ante te. Sic interijt Ochofias rex Israel, quia infirmus spero Deo uero, & legitimis medijs, misit ad consulendum Beelzebub deum Accaron. Quapropter à populo Israelitico illos publico edicto designata pœna exulare uoluit rex Saul, qui magos & ariolos abstulit de terra, atque interfecit eos qui Pythones habebant in uentre. Nec pœnas idem ille euasit debitas, quòd huius familiæ mulierculam in Endor consuluerit. Contra Manassem quoque, & Israelitas, Deus mirè excanduit: grauiusque puniri fuisse,

V quòd

Diuini Arioli ut Reipublice turbatores & falsarij habendi.

Lenit. 10.

Pœna diuini magi & uenefici à Mose constituta.

4. Reg. 1.

1. Reg. 18.

quod diuitios sustinuerint, 4. Regum 17 & 21. horum etiam meminit Elaias cap. 19. & 44.

Forum qui in annulo uel uitro dæmonem captiuum circumferunt, pœna.

Suus hic locus quoque debetur ijs, qui, ut ipsi, ipsorumq; uoluntati obediunt, & ad nutum respondeat, miserum circumferunt dæmonem, in dedicationem extreme suffribus & ceremonijs adactum, & iam annulo ab aurifabro sanè subtili artificiosoq; incarcerationum; item qui eundem ostentant in duro, nec fragili scilicet crystallo, aut uitro (mirū est, id à diaboli, ex tartaris, continuè ardentibus euolantis, calore non colliquefcere) tam strictè & irremissè concatenatum, ut suis solum nunc dominis, uelut seruus captiuus & mancipium, suam diuinando, aut res abstrusas detegendo, strenuè præstaret operam. Sic ipse naturalis postulat ordo reciprocus, ut dominus serui dominus, ita & seruus domini seruus. Hi quum anime suæ confulant malè, & alijs imponant impietatisq; inquinamentum affricent, minime tolerandi sunt. Præclarum iustæ pœnæ, imitationeq; dignissimum exemplum ante paucos annos in huius professionis hominem, Iacobum Iodoci de Rosa nomine, Cortricensem, Arnhemix apud Geldros proposuerunt, promulgaruntq; Cæsaris auctoritate eximij uiri Senatorij: eius ordinis clauum uigilanter gubernate amplissimo doctrina, existimatione & prudentia uiro D. Adriano Mario Nicolai, cancellario mihi multis nominibus obseruando. Annulum ille circumgestabat, in quo exorcismis colligatum putabat dæmonem, quem etiam singulis quinq; diebus, ut minimum, alloqui, & de rebus nouis alijsque consulerè, ut ipse ait, oportuit: libros quoq; maleficas artes coniurationesq; impias continentes habuit, qua occasione nō modo hominum &

Adrianus Marius Nicolai Geldricæ cancellarius.

bestiarum morbos ex maleficio ortos ab alijs discernere, sed & curare uoluit. Quapropter post suos carceres, heros ille publico loco ante aedes Senatorias circa forum solènter spectatorum corona cinctus, malleo simulatum captiui dæmonis carcerem, annulum uidelicet, positi impositum, sententia ritè lata aperire, atq; omnino perfringere cogebatur, eoque modo captum libertate donare: nisi forte uolento mallei impulsu contritum dæmonem credat is, qui annuli solido munimento illum constringi posse ratus fuerit. Accessit quoq; ut libros in ignem idem ille conijceret: astaretq; tantisper, donec flammæ eos absumpsissent. Exilio insuper puniebatur, post exolutas huius actionis causa factas impensas. Actum Arnhemix, 14. Iulij, Anno 1548. Eadem ratione erūt crystallus, uitra, & reliqua nefario usus consecrata organa, sententia solenni condemnanda, & palam infringenda. Horum artificibus & patronis pro delicti magnitudine, ex æquioris magistratus arbitrio irrogabitur pœna.

Porro de curiosarū harum artium, uel potius præstigiorum libri quid decerni debeat, ne quidē in questionem uocādum: quum non modò Romanorum exemplo, qui licet Ethnici essent, tamen Mathematicos & incantatores Senatusconsulto ex Italia pellunt, & eorum libros concremari uoluerint, aboleri illos oportet: uerū etiam quod memorabile & posteris omnibus sine contouersia imitandum hic exemplum legamus in Apostolorum Ephesi comburantur cuncti ed comportati execrationum libri, pecuniæ quinquaginta millium precio æstimati. Hermogenes item magus librorum magicorum copiam magnam offert Iacobo apostolo, qui exurebatur.

Annulus, crystallus, uitra, & reliqua nefario usus consecrata, solènter infringenda.

Magorum libri palam exurenda.

Act. 19.

Actus lib. 4. hist. apoc.

Eos qui magiam admirati fuerant, uolumina combulsisse, tradit Athanasius de Humanitate uerbi. Imperatores item Honorius & Theodosius constituerunt, eiusmodi libros sub episcoporum oculis consumi flammis debere. Similes quoque congestos tenebrarum libros uti damnabiles, improbatæ lectionis uocauit, prorsusque corrumpti uoluit Vlpianus Iuriscōsultus, ¹⁰ l. cæteræ. §. i. ff. familiæ herciscæ.

Huc uniuersum illud diuinatorum dæmoniarum theatrum, secundo Libro inter infames magos relatum, accenseatur. Ob necromantiã accusatus est L. Apuleius à Sycionio Æmiliano, coram Claudio Maximo Africae præconfuli: & ut quidam uolunt, damnatus: licet plerique fecus arbitrentur. Carolus VII. Gallia rex Egidium regni ²⁰ Marischalcum suspendit ob magiam. De pœna maleficorum apud Persas, & Cyge, Plutarchus in Artaxerxe.

QVID LEGES ET DECRETA de magis, & ariolis, eosdemque consulentibus statuunt. Cap. III.

Quid deinde leges & decreta de tota illa magorũ colluue propo-
sita statuunt, subiiciendũ dixi: potissimum uerò, quod ab ijs quo-
que obijcitur, qui Lamias in tempe-
ste cienda & grandine prouocando a-
liquid posse contendunt, illud est l. multi. C. de maleficis & mathematicis: Multi magicis artibus usi elemen-
ta turbare, uitam insonium labefacta-
re, non dubitant, & * manibus acci-
tis audent uentilare, ut quisque suos
conficiat malis artibus inimicos: hos
(quoniam naturæ peregrini sunt) fe-
ralis pestis absumat. Data Non. De-
cemb. Constantino Aug. I. x. & Iulia-
no II. consulis: quorum ille Con-
stantinus secundus dictus, hic non mul-
to post Cæsar factus, & tandem Apo-
stata cognominatus. Lamias autẽ no-

stras, ut indoctas, uetulas & deliras, ar-
tes exercere nullas, nec ulla ratione e-
lementa mouere aut uitare, quem ad-
modum nec ullum hominem, nec de-
mones cogere ut alijs noceant, posse,
satis superque demonstratum est. Quo-
circa eas decretum hoc minimè con-
cernit. Si quæ sunt, quæ uitæ hominũ
insidiantur, eique uim faciunt, uene-
no id fieri oportet: proinde etiam uene-
ficæ tales dicuntur, & sunt: eæ ex
hoc edicto puniantur.

Item lib. 9. Codicis, Imperator Con-
stant. A. ad Maximũ: Nullus aruspex,
nullus sacerdos (id est, uetita magia
doctor) nullus eorũ qui huic ritui as-
soler ministrare, ad limen alterius ac-
cedat, nec ob alteram causam: sed hu-
iusmodi hominum amicitia, quam uis
uetus, repellatur, concremando illo
aruspice qui ad domum alienam ac-
cesserit: & illo in insulam deportando
post ademptionem honorũ, qui eum
a duocauerit suasionibus uel præmijs.
Idem Imp. ad populum: Nemo aru-
pem consulat, aut mathematicum, ne-
mo ariolum: augurum & uatum pra-
ua confessio conticefcet, Chaldaei ac
magi, & cæteri quos maleficos ob fa-
³⁰ cinorum magnitudinem uulgas ap-
pellat, nec ad hanc partem aliquid mo-
liantur: sileat omnibus perpetuò diui-
nandi curiositas. Idem Imp. Constant.
A. & c. ad Thaurum præfectum præto-
rio: Etsi excepta tormentis sunt cor-
pora honoribus præditorum, præter
illa uidelicet crimina quæ legibus de-
mōstratur: etsi homines magi, in qua-
cunq; sint parte terrarum, humani ge-
⁴⁰ neris inimici credendi sunt: quoniam
tamen qui in comitatu nostro sunt, i-
psam propemodum pulsant maiesta-
tem, si quis magus, uel magicis certa-
minibus assuetus, qui maleficus uulgi
cōsuetudine nūcupatur, aut aruspex,
aut ariolus, aut certè augur uel mathe-
maticus,

Vide lib. 3.
cap. 16.

Contra diui-
nos, magos,
sacrilegos, &
ueneficos. Lat.
Imperatorũ
leges.

Chaldaei, ma-
gi & malefici.

maticus, aut narrandis somnijs occultans artem aliquam diuinãdi, aut certè aliquid horum simile exercens in comitatu meo uel Cæsaris fuerit deprehensus: præsidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat. Si uerò conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegando, sit eucleo traditus, unguisq;e sulcantibus latera perferat poenas proprio dignas facinore.

Nullus debet consulere diuinationem, & quilibet à diuinãdo debet cessare: & contrã faciens punitur, h. d. secundum Salicet.

Nullus debet consulere incantationem de his quæ futura sunt, nec Chaldaeos, nec maleficos: & qui contrã fecerit, ultore gladio capitali poenę subiacet. Viuianus.

Qui dæmones inuocant, uel imagines cereas incantant, puniuntur, h. d. Salicet.

Facientes incantationes ad finem mali, sunt puniendi: de lure uerò Canonico, etiam si faciant ad finem boni. 26. quæst. 2. cap. illos, & c. ex tuarũ. extrã, de Sortilegis. & c. fn. d. tt. ubi Glossa. Bart. Salicet.

Vlpianus in litem apud Labeonẽ. 30 §. si quis. ff. de Iniur. dicit teneri constitutionibus principum eos, qui aliquã illicitam diuinationem pollicetur, iuxta l. nemo habet. C. de Mathemat.

Diuinationo diuinorumq; consulta in Toletano synodo, & in epistolis Decretalibus condemnantur. Gregorius 3. cap. 12. suorum Decretorum. 26. q. 5. c. si quis: Si quis ariolos, aruspices, uel

incantatores obseruauerit, aut phylacterijs usus fuerit, anathema sit. Gloss. Phylacteria dicuntur hic chartæ, in quibus continentur incantationes. Idem, & hab. 26. q. 5. contra: Contra idolorum cultores uel aruspices atq; fortilegos fraternitatem tuam pastorali ue

hementius hortamur inuigilari custodia: quòd si emendare se à talibus nolere repereris, si serui sunt, uerberibus. uolumus castigari: si uerò liberi, in clusione digni, districtamq; sunt in poenam dirigendi.

Augustinus, & legitur 26. q. ultima, admoneant: Admoneant fideles sacerdotes populos suos ut nouerint, magicas artes incantationesq;e quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij posse cõferre, & c. Et si quis hæc exercuerit clericus, degradetur, laicus anathematizetur.

Item ex concilio Ancyritano, can.

34. Qui diuinationes expetunt, & morem gentilium subsequuntur, uel in domos suas huiusmodi homines introducunt, exquirenti aliquid arte

magica aut expiandi causa, sub regula quinquennij iaceant secundum gradus poenitentię diffinitos. Gloss. Secundum legem isti concremantur: sed ille in cuius domo hæc fiunt, post publicationẽ bonorum in exilium mittitur: ut C. de malefic. l. nullus. In hac Synodo etiã generali decreto damnatur incantandi ars & sortilegium, ut à diabolo inuentum & perniciosum, & iubentur ecclesiarum administri, id genus mali ex ecclesijs eradicare penitus. Dånari ad hæc præcipitur illa maleficarũ opinio, qua mulieres dæmonum illusionibus seductę, putarent sese noctu cum Diana equitare in bestijs quibusdã, & multa terrarum spacia peruolitare: quum tamen nihil earum rerum uerè fiat, & tantum præstigijs diabolorum decipiantur.

Item ex concilio Martini papæ: Si quis paganorum consuetudinem sequens, diuinos aut sortilegos in domũ suam introduxerit, quasi ut malum foras mittant, aut maleficia inueniant, uel lustrationes paganorum faciant, quinq; annis poenitentiam agant.

Item

In Pannormia seu Decreto D. Iudonis Carnothi sui episcopi, lib. 8. tit. de diuinationibus & incantationibus, ca. 61. Phylacteria.

26. q. 5. ca. Qui diuinationes.

Cetera nostros
incantatores
ecclesiasticos.
26. q. 1. c. non
oportet.

Item ex cōcilio Laodicensi, can. 36: Nō oportet sacris officijs deditos uel clericos, magos aut incantatores existere, aut facere phylacteria, quæ animarum suarum uincula probātur: hos autem qui talibus rebus utuntur, proijci ab ecclesia iussimus.

26. q. 1. c. Si
quis Episc.

Item ex concilio Toletano 4. ca. 30. Si quis episcopus, aut presbyter, uel diaconus, uel quilibet de ordinibus clericorum, haruspices, aut incantatores, aut hariolos, aut certē augures uel sortilegos, uel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ suspensus, monasterij curam excipiat: ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat.

Gregor. Hadriano notario: Peruenit ad nos, quōd quosdam incantatores atque sortilegos fueris insequutus: & omnino nobis sollicitudinem zelumque tuum gratum fuisse cognoscas. studij enim tui sit, sollicitē quærere: & quoscumque huiusmodi Christi inimicos inueneris, districta ultione corrigere.

Item ex concilio Aurelianensi: Si quis clericus, monachus, uel secularis, diuinationes uel auguria crediderit obseruanda, uel sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quibuscumque putauerint intimandas, cum his qui cum eis crediderint, ab Ecclesiæ communione pellantur.

Item ex concilio Carthagin. ca. 89. Augurijs & incantationibus seruientem, similiter Iudaicis superstitionibus uel ferijs inhærentem, à conuentu Ecclesiæ separandum præcipimus.

Ex concilio Acquirensi, part. 2. caus. 26. quæ est. 5. episcopi: Episcopi eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, ut perniciosam & à Zabulo inuentam, sortilegam & magicam

artem ex parochijs suis penitus eradicent: & si aliquem uirum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inueniunt, turpiter de honestatum de parochijs suis deijciant. Air enim Apostolus: Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita, sciens quōd subuersus est, & is etiam qui eiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore suo, diaboli suffragia querunt: & ideo à tali peste debet mundari sancta Ecclesia.

Tit. 1.

Canon 61. de sortilegis damnandis: Qui se uatibus tradiderunt, uel ijs qui Centuriones dicuntur, aut ijs similibus, ut ab illis discant, si quid sibi reuelari uelint, secundum ea quæ prius à patribus sunt sancita, Canonibus qui est de sexennio subijciantur. Eidem pœnæ subijcere oportet eos, qui ursas aut similes bestias ad lusum & perniciem simpliciorum circumferunt: & eos qui fortunam, fatum, genealogiā, aut similia uerborum turbam ad nugas deceptorias obloquuntur: eosque qui nubes fugare dicuntur, & imprecatores & amuletarios & uates. In his aut perseuerantes, nec mutantes sententiam, nec fugientes hæc perniciofa & ethnica instituta, omnino deijcendos ab Ecclesia definimus, sicuti sacri Canonibus dicunt. Nam quæ luci cum tenebris communiō? aut quæ concordia Christi & Belial?

2. Corin. 6.

Ex Concilio Agathensi, ca. 3. Perquirendum est, si aliqua fœmina sit, quæ per quædam maleficia & incantationes mentes hominum immutare se posse dicat: item, ut de odio in amorem, uel de amore in odium conuertat, ut bona hominum aut dæmoner aut furripiat: & si aliqua est, quæ dicat cum dæmonum turba in similitudinem mulieris transformata, certis noctibus equitare super quasdam

bestias, & in eorum consortio annu-
meratam esse, talis omnimodo scopis
correcta, ex parochia eijciatur.

Hic nulla in legib. aut decretis, La-
miarum à nobis descriptarum, aut at-
tributorum ipsidem scelere fit men-
tio: quare nec eorundem poenis sub-
ijci illas oportet.

Quamcunq; item diuinatoriam ar-
tem cõdemnat lex Mahumetica, alle-
ritq; Deum solũ arcana & futura nos-
se: quare à Mahumetanis Inquisitorib-
us nonnunquam apprehenduntur,
coniungunturq; in uincula illius disci-
plinæ sequaces.

Subiungam hic Ifychij sententiam
lib.2. comment. in 7. cap. Leuit. Qui-
cunq; omina & diuinationes & pur-
gationes, uel dies & tempora custo-
diunt, multò aut magis magi & uene-
fici, abominabiles sunt apud Deum.
Et lib.6. comm. in 20. cap. Leuit. Non
qualecunq; peccatum esse, declinare
ad magos uel ueneficos, prædiximus:
in utroque enim à Deo receditur, siue
sensibiles Pythonicos & ueneficos, si-
ue intelligibiles dicas, id est, eos qui
nomine Christi falsa prophetant dece-
ptores & adulatores, qui ueneficis ser-
monibus auditus multorum corrum-
punt, ut à ueritate quidem auditus au-
uertant, ad fabulas & errorem cõuer-
tuntur. Item: Pythonicum esse uel di-
uinum siue incantatorem, nimis ini-
quitatis est. Qui enim talis est, & ipse
corruptus est, & alios in sua iniquitate
corrupt. Cyprianus lib. de Duplici
martyrio: Qui magicis artibus utun-
tur, tacite Christum abnegant, dum cū
dæmonibus habent fœdus.

DE MAGORVM INFAMIVM ET
diuinorum poenis edicta Imperialia Ger-
manica. Cap. 1111.

Decreta adhæc contra magos in-
fames & diuinos promulgata
inter statuta Imperij Germani-

ca de Actionibus criminalibus & tor-
turis, hoc loco adiungam, paucis meâ
subiecturus explanationem.

Artic. 17. Ex indicijs magi infamis
uel cuiuscunq; alius diuinatoris ar-
tis, nullus carceri tradetur, aut quæsti-
onibus subijcietur: magus aut ille &
accusator poenas propterea dabit. Si
quoq; iudex ex eiusmodi accusatione
magi processerit, is puniti hominis im-
pensas, cruciatu, iniuriâ & iacturam
præstare rependereq; tenebitur.

Artic. 35. Si quis aliquem docere ar-
tem magicam uoluerit, siue eadem ali-
cui fuerit minatus, & incommodum
sequatur: uel idem incantatoribus aut
incantatricibus familiariter usus fue-
rit: uel suspectas eiusmodi res, mo-
dos aut uerba incantationes specta-
tia usurpauerit: atque idem ille talis
magi nomen sustinuerit, indicia hæc
uidentur rationi satis consentanea suf-
ficientiaq; ut quæstionibus subdatur.

Via autem qua iam proceditur, mul-
tò est alia, dum solum ex maliciosa ac-
cusatione, uel falsa aut imperita suspi-
cione ineptæ rudisq; plebis, uetula à
diabolo delusa & obfessa, quinimò
maleficio à dæmonio læsa in terribi-
les latronum speluncas, & cacodæmo-
num antra à præfectis coniunguntur, &
mox crudelibus tormentis excarnifi-
candæ traduntur, excogitatis multifa-
rijs ineffabilium tormentorum modis
tyrannide non toleranda. Nam uelint
nolint, sint & innocentiſsimæ, non ta-
men à cruetâ hac carnificina prius des-
istitur, quàm delictum illæ confitean-
tur. Sic fit, ut temporis momẽto semel
inter sanguinarios eiusmodi homines
in innocentia semel Deo suam offerre
malint animam inter flammâs, quàm
tragicorum truciumq; tyrannorũ pha-
larides & equuleos continuò sustine-
re. Si uerò torturarũ acerbitate uictæ
inter carnificum manus expirent, uel spi-

Spiritu vitali uiribusq; eoufque fuerint tormentis inter umbras exhaustæ, ut in lucem productæ, mox exoluantur, animamque reddant, eho cum iubilo exclamatur, eas nimirum sibi uim fecisse (quod & ex cruciatu uehementia & carcerum squallore fieri posset) aut dæmonem ijs collum infregisse.

Sed ubi tandem is apparuerit, quem nihil latet, scrutator cordium & renū, ipsius abstrusissimæ etiā ueritatis cognitor & iudex, uestri actus palam fiēt, o uos præfracti tyranni, o iudices sanguinarij, hominem exuri, & cæcitate ab omni misericordia procul remoti: ad ipsius extremi iudicis tribunal iustissimum uos prouoco, qui inter uos & me decernet, ubi sepulta & cōculcata ueritas resurget, uobisq; in faciem resistet, latrociniorum ultio-
nem exactura. Tum palam fiet uestra Euangelicæ ueritatis cognitio, quam tantopere quidam uestrum eructant: tum experiemini quanti apud uos uerum Dei uerbum fuerit: tum remerietur uobis eadem mensura, qua emēsi estis. Exemplis manifestissimis mihi passim in Imperio Romano, ubi hoc promulgatum edictum, obujs, hæc demonstrauero haud difficulter: sed
unico iam destinam, reliqua præter ea quæ sparsum in toto hoc Opere leguntur, mundo tempore suo ostensurus, nisi ab ea incredibili & plusquam Turcica tyrannide cessetur.

Comes quidam mihi non ignotus, intra biennium ob maleficij suspicionem mulierculas duas torturis distractas exulsit, quarum altera cruciatuū acerbitate, priusquam in lucem producta esset, expirauit. Ex unius confessione, quæ nobilem uirum suo maleficio ad insaniam adactū fuisse subdicio cuiusdam puellæ nobili matronæ famulantis, præ tormetorum magnitudine ferebatur, hæc eadem puella in

carcerem quoq; incunctanter abripitur cum uiro quodam, atq; ea crudelitate excarnificatur uterq; à tortore, ut ipse quæstor à Comite ad me missus, quod priorum fœminarū exultarum confessionem petiissem, suo ore mihi factus sit, se nihil æquè mirari, quàm quod in incredibilem cruciatuum sæuitiam sustinere quauerit. Experimento adhæc in puella hac tentatum fuerat, num aquæ injecta supernataret: quod & accidit, ut etiam hac nota pronunciaretur Lamia. Falsitatem hoc unico argumento ostendi, quod nobilis nullo maleficio læsus deprehenderetur, sed à dæmone obsessus: quapropter quum sacrificus quidā & monachus in eo abigendo frustra laborassent, nostrum fuit requisitum consilium. Orati in super Comitem per eius quæstorem & literas ea causâ scriptas, ut in domus meæ ministerium ob innocentie eius certitudinem destinaretur puella dimissa. post menses uerò multos ea cum uiro à tanta carnificina soluta est. Antea tamen etiam in Comitibus familiam, & (nisi memoria fallat) in fratrem eius nothum grassatus fuerat suis ludibrijs præstigijsque caco-dæmon. Affigitur & iam læsto ipse Comes menses plures mitulus in ætate nondum decrecente.

Nunc ad articulum 42. Constituit. Imperial. Si quis maleficij se reum statuatur, inquiretur causa & circumstatiæ (ut prædictum est) quibus uidelicet organis, quomodo & quando, quibus uerbis & quali operatione id perpetratum sit. Si cōfessionem addat, se aliud sepultum esse uel conseruatum, incantationi perficiendæ idoneum, hoc ut inueniatur, curadum erit: si autem uerbis aut alio opere designatum id intelligatur, similiter attendendum erit, num malefica sint, aut eò spectet: quærendū adhæc, à quo incantamen-

ta edoctus sit, & quomodo huc deuenit: an in alijs quoq; eiusmodi maleficio usus fuerit, & in quo, & quod consequutum inde fuerit incommodum.

Cum primis hic iubetur, ut prius investigatione prudenti inquiratur, qua materia, quibus modis, quo loco & tempore maleficium sit commissum: an ueneficium sit uel ars & ludibrium diabolicum: an etiam in rerum natura existat, & perfici queat: an quoque talibus organis aut medijs: an hæc etiam rei propositi conueniant: quapropter ab ijs rogandum consilium, qui substantias earundemq; uires penitus intelligunt: quid adhæc detrimenti harum ope inuexere, uel inferre potuerunt, quum eæ ut plurimum res nihili & inefficaces, imò quisquiliæ comperiantur, ut postea Capite septimo & octauo fufius docebitur.

Artic. 98. Si quis per incantamenta alicui damnū fecerit, punitor hic mortis supplicio, & quidem flammis.

Qui uerò incantamentis citra alicuius iacturam usus fuerit, poenas luet pro delicti magnitudine: atq; ea in re consilium inquireret iudex, quem admodum de eo quæredo supra scriptū est.

Hic in dubium uenire omnino non debet, quin incantamentorum uel hic alicuius iacturam senserit: quod si factum sit, ueneficium fuisse necesse est, alioqui non: quum intuitu, uerbis, imprecatione, aut inepta quauis materia sub ostij uestibulo aut alibi abstrusa, nulla induci possit læsio, quem admodum in his Libris multifariam demonstratur.

MAGIS RESIPISCENTIBVS 40

proponitur Syluestris secundi papæ historia. Cap. V.

Syluestris 2.
magi histo-
ria, eiusq; re-
sipiscencia.

RESIPISCENTIBVS autem, pontificis Romani 81. Syluestris secundi famosum exemplum ex Platina, Nauclero, Petro Præmōstratensi, Ben-

none cardinale, Chronico fratris Martini ordinis Prædicatorum, & alijs, proponere uolui. Hic Gilbertus antea uocatus, natione Gallus, malis artibus (ut aiunt) Pontificatum adeptus est. Adolefcens enim, in Floriacensi cœnobio diœcesis Aurelianæ inauguratus fuit monachus: relicto que monasterio, diabolum secutus, cui se totum mancipauerat, Hispalim ciuitatem Hispaniæ bonarum artium causa profectus est, ubi se philosopho Saraceno magiæ perito insinuat. Apud magum uerò hospitem uiderat librum necromanticum, quem ille clam surreptum cupijt. Cum autem religiosius cautiusque custodiretur, per hospitiæ filiam, cum qua illi domestica intercesserat familiaritas, tandem secretò ademptum ut perlegeret, impetrauit Gilbertus: qui eo bona fide accepto, meditatur abijctionem, periculum tamen ex furto sibi metuens. Gilbertus igitur ambitione & diabolica dominandi cupiditate impulsus, largitione primò quidem archiepiscopatum Remensem, inde Rauennatem nactus: pontificatum postremò, anno millesimo (ut tradit Petrus Præmonstratensis: ut alij uerò, anno 997) maiore conatu, adiuuante diabolo consecutus est: ea tamen lege, ut post mortem totus illius esset, cuius fraudibus ad illud dignitatis fastigium cōcendisset. Quanquam interim artes magicas in Papatu dissimularet, caput tamen æneum in abdito conseruabat loco, à quo responfa accipit, si quando à spiritu maligno quicquā postularer. Demum cum Gilbertus regnandi cupidus, diabolum sciscitaretur, quam diu in pontificatu uicturus esset? respondit humani generis hostis ambigè, ut solet: Si non attigeris Hierusalem, diu uiues. Dum itaq; Pontificatus sui anno quarto, mense uno, die decimo in basi-

basilica sanctæ crucis in Hierusalem Romæ sacrificaret, graui statim correptus febre, fato se moriturum cognouit ex dæmonum strepitu (teste Petro Præmonstratensi) qui pensum sibi soluendum existimauit. At penitentia ductus Pontifex, & scelus magici erroris sui coram populo factus deplorat: omnesque primò posthabita ambitione & diabolicis fraudibus, ad bene sanctæque uiuendum adhortatus est: deinde unumquemque rogauit, ut post mortem truncum corporis sui laçeri & dissecti, quemadmodum merebatur, bigæ superimponerent, eoque loci sepelirent, quo sponte ab equis uectum foret. Inter ipsas uerò mortis angustias supplicat (inquit Benno) sibi manus & linguâ abscindi, per quas Deum blasphemasset, dæmonibus sacrificans. Ferunt igitur Dei nutu & prouidentia (ut ait Platina) equos ipsos spontè ad Lateranensem peruenisse basilicam, eoque in loco sepultum eius fuisse corpus: ut scelerati sciant, apud Deum ueniæ locum sibi relictum esse, si in uita aliquando pœnituerint. Cæterum ab huius funeris tempore circa annum millesimum primum, sepulchrum hoc collisione ossium & sudore emisso, semper Pontificum mortem prædixisse fertur: teste Mario Marco Fryschio Latibano in Catalogo prodigiorum.

RESIPISCENTIS ET REMISSI
onem consequitæ maleficæ Magdalænæ Crucis, uel à Cruce, Hispanæ, historia admirabilis. Cap. VI.

Accidit circa annu Domini quadragessimu quintum supra millesimum quingentesimu, in urbe Corduba Bethicæ Hispaniæ prouinciæ, res non minus stupore quam admiratione digna. Puella obscuris orta parentibus, quæ uix quintum ægeret annum, à parentibus aut illis qui

eiusdem curam gerebant, monachorum contubernio adiungebatur, pietatis ne, an paupertatis causa, incertu. In tantula ætate & peccati adhuc nescia (quæ abstrusa sunt Dei iudicia) puellam aggressum esse dæmonè specie humana terribissimi Æthiopis traditur. Quæ licet primo intuitu non nihil abhorresceret, tamen blanditijs & pollicitationibus earum rerum, quibus illam ætatem affici nouerat ueterator ille, eam tandem in familiare colloquiū pellexit induxitque, cautione semper strictè iniuncta, ne huiusmodi societatem proderet meticulosa adhuc. Apparuit autem toto hoc tempore præcox in puella ingenium ac in dolens rara, quæ cæteris uirginibus, atque etiã prouectioris ætatis monialibus mirè commendaretur. Hoc etenim cum primis malo genio fuisse studio uidetur, ut iuuenulam, qua uniuerse Hispaniæ illudere uoluit, suo instituto idoneam consequeretur, quam ad religionem & sanctimoniam speciem ita conformaret, ut ea ratione quæ ad fallè dos mortales unica semper est habita, uoti demum compos redderetur. Hinc ad annum ætatis duodecimum ferè progressa, de cõiugio sollicitatur à dæmonio, se facturum promittente, ut per triginta uel nescio quor annos amplius, ea sanctitatis existimatione per uniuersam frueretur Hispaniam, qua omnes facillè uel superaret, uel certè equaret, qui eo laudis genere unquam fuere celeberrimi. Ab illiusmodi contractus opinione, si quandoque Magdalena uoluptuarijs ludibrijs in cellula indulgeret, alter dæmon huius sponsi famulus, interea temporis in uera Magdalænæ forma eiusdem uices gessisset in choro, claustro, templo, in omnibus demum conuentualibus (quos uocant) congressibus magno pietatis studio, scribitur: Magdalænæ item

denunciaſſe, ubi ab Eccleſiaſtico ſeruitio liber eſſet, quicquid rerum in orbe terrarum tractaretur: quod quum ipſa ijs apud quos in ſummo erat precio, ſignificaret, eximiæ ſanctitatis de ſe exiſtimationem mirè augebat, uariſque ſibi nomen comparabat. Quæ ratione præter ætatis morem in Abbatiffam tandem communi fraterculo-
rum & monachorum ſuffragio electa
10 eſt. Vulgariſſimum hoc eſt, quoties moniales conſuetis ſuis diebus communicabant, ſacrificum ex numeratis panis orbiculis, unum ſemper deſideraſſe, qui talium ſcilicet angelorum miniſterio ad Magdalenam inter moniales in choro conſiſtente-
20 clàm perſerebatur, & quem ore acceptum circumſtantibus in miraculi teſtimonium illa oſtendebat. Fertur ad hæc, quòd quum inter miſſæ celebrationem Magdalena non procul abeſſet, interpolito tamen pariete, hic ad hoſtiæ miſſalis eleuationem dehiſceret, conſpectaque eadem ſacrata cibaretur. Haud minus notum habetur, quoties in aliqua ſoleni feria ſacra, hæc abbatiffa à monialibus eſſet du-
30 cenda, ipſam inſigni atque prodigioſo quopiam miraculo, edito in omniũ aſtantium conſpectu, nunc è ſolo elatam ad tres aut amplius cubitos in altum, nunc ferentem paruuli iſſe u-
40 recens nati idolum nudum, ad lachrymoſas ſuas preces (lachrymis etenim ualebat multũ) creſcète ad imos uſque talos capilliũ, quod mox ad iuſtam priſtinamque formam ruruſus contraheretur, cum nudo idolo coopertam: atque id genus alijs præſtigijſ diem
40 feſtum actionemque ipſam reddidiſſe ſanctiorem. Quanquam uerò eam ſummæ pietatis ſamam ad tot annos duraturam, in contractus initio Magdalenæ promiſiſſet milleaſtiffex, id tamen in uulibus factũ miraculis, Ne-

que enim ulli mortalium ægotanti contuliſſe ſanctitatem, auditum unquã. Interim à pontificibus, Cæſare & Hiſpaniarum proceribus accipiebat literas, qui ſe quoque & ſua negocia ardua ſanctiſſimis ipſius precibus commendabant, quinimò de rebus etiam grauiffimis eam uelut diuam aut fatidicam quandam Oldam conſulebãt:
10 quemadmodum & poſtea detecto iniquitatis myſterio, docuerunt literæ ſummorum Chriſtiani orbis magnatum, in ipſius repertæ ſcrinio. Erant ad hæc ſemina nò ignobiles, que prolem recens natam nò alijs inuoluebãt ſacijs, quàm prius ſacris Magdalenæ Crucis manibus contrectatis cõſecra-
20 tiſq; Neq; leui hic ſibi applauſu placebat uniuerſus ille monialiũ ordo, quicquid illud ſanctitatis erat, ſanctiſſimæ ſuæ Regulæ acceptum ferens. Interea in tanto inſignium doctoremq; hominum cœtu, qui eas dæmonum impoſturas agnoſceret, fuit nemo: tam denſæ fuerunt tenebræ, tanta hominum caligo & cæcitas. Tandem tamen pro inelſtabili ſua bonitate ſclerata hãc
30 hypocriſin & ſatanicam fraudem manifeſtatam uoluit ipſe unicus ueritatis Parens. Annis itaque ad minus triginta in dæmoniaca illa familiaritate exactis (duodecim uerò monialibus præfuerat) Magdalenam anteaſtæ uitæ cœpit penetrare. Quocirca diabolicas deteſtata artes & nefandam ſocietatem, Viſitatoribus Ordinis quos uocant, qui circa id tempus fortè aderant, præter omnium opinionem, ſcelus illud inſigne ultrò fatetur. Sunt
40 autem Hiſpani non malæ fidei & inſigniter docti, qui mihi narrarunt, Magdalenam animaduertiſſe conuentuales ſuas fraudem ſuſpicari, & ea cauſa ſe accuſandam, ac propterea ſcelus ſpontè falſam fuiſſe: cum primis quòd apud Hiſpanos moris ſit, ſi quis crim-

*ſuius memi-
nit quoq; Eſte-
ronymus Ben-
no Martialis-
neſis in hſto-
ria noui or-
bis.*

men ultrò confiteatur, eiusdem remissionem consequi reum.

Mirari ac stupescere tum omnes rei nouitate, uisumq; negocium exactissima inquisitione dignum. Ea ut com modius & legitime administraretur ordine, in eodem monasterio in carcerem includi iubetur Magdalena. Inquiritur demum: illa fatetur singula: interim à suis artibus non desistit. *Æ-* 10 *thiopicus ille demon. Enim uerò quò ipsa detineretur captiua, carceres foris obseruatis uigilanter ministris, dum acta illius examinantur, monialibus hora noctis duodecima ad matutinas preces, quas uocant, chorum ex more ingressis, en Magdalena spectrum, quo illa affollet loco, in primaria quippe chori sede, conspicitur flexis genibus oranti simile, aliasq; mo-* 20 *niales ad consuetas preces & conciones expectans, quarum nulla fuit quin ipsam esse Magdalenam crederet. Putabatur uerò ea libertate communes obseruandi preces & conuentus, à Visitatoribus donata esse ob insignem quam præ se ferebat respicientiam. Sic nocturnis his orationibus solum præfuit spectrum: quibus finitis, ad suam quælibet monacha redijt cellulam, ausa minimè Magdalenam al-* 30 *loqui ob pristinae existimationis honorem. Insequenti autem die, quum ipsam adhuc carcere coerceri intellexissent moniales, proxima nocte in choro conspectam, Visitatoribus indicant: qui inquisitione penitus facta, ipsam è carcere non fuisse egressam compererunt. Actio in illam instituta, ac iuris processus tandem missus* 40 *Romam, & ob spontaneam maleficij confessionem, ueniam & plenariam absolutionem consequuta fuit Magdalena malefica. De qua tetriora quædam habet historia, à me studio omissa, quod solum insigni magistra-*

tus tanti exemplo, ueniam respicientibus deberi, nec diris flammis tam atrociter absumendos, ostendere uoluerim.

FIGMENTVM MISERABILIS
finis cuiusdam maleficæ mulieris. Cap. VII.

TRistiores maleficæ Anglicanæ finè describit ex Guillerino Vincentius, licet figmentum esse credam: tamen ut misceantur seria iocis, Lectorè iuuabit fabula, uel historia fabulæ non absimilis. Mulier, inquit, eodè tempore apud Berheliã Angliæ uillam, malefica & diuinatrix, cù quodam die cõuiuaretur, cornicula quam in delicijs habebat, uocalius solito nescio quid cornicata est. Quo audito, dominæ cultellus de manu excidit, simul & uultus expalluit: eaq; diuissimè ingemiscens, in hæc prorumpit tãdem uerba: Hodie ad ultimum sulcum peruenit aratrum meum, hodie incommo dum grande & audiam & patiar. Adhuc ea loquente, aduenit nuncius, eodem die eius filium & totam familiam subita interijisse morte narras. Ea re intellecta, continuo saucia dolore decubuit: iussitq; acciri superstites liberos, monachum & monacham, quibus cù gemitu ait: Ego miserabili meo quodam fato dæmoniacis artibus hactenus operam nauaui, uitiorum omnium sentina, & illecebrarum magistra, spe tantum uestre religioni innixa, quum à me ipsa desperarem. nunc itaque, quãdo quidem me dæmones habituram exactores pœnæ scio, quos habui scelerum suosores, per matrem uos rogo uiscera, ut mea tentetis leuare tormenta: erit enim de animæ perditione sententia irreuocabilis. Corpus ergo meum, in corio ceruino insutum includite in theca lapidea, operculum deinde ferro plumboque constringite, & lapidem ipsum tribus ma-

In Spec. hist. li. 2. cap. 26.

Malefica & diuinatrix quod à morte accituri.

gnis circundate catenis. Si tribus noctibus ita securè iacuerò, quarto die me sepelietis, quamquam terram corpus non admitturam ob meà maleficia uetear. Cantentur pro me Psalmi quinquaginta noctibus, & Missæ celebrentur totidem diebus. Matris uoluntatem exequuntur liberi, at nihil promouerunt. Primis enim duabus noctibus, cum clericorum chori Psalmos canerent circa corpus, dæmones ostium templi immenso obice clausum, leui negotio confringentes, duas extremas thecæ funeralis diruperunt catenas, media autem operosior permansit illæsa. Tertia nocte circa galliciniū, strepitu eorum qui ostio appropinquabant, totius monasterij fundamēta uidebantur succuti. Vnus autem cæteris uultu terribilior, & statura celsior, ianuas maiori uirtute collissas in frustra deiecit, arrogantiūq; funus petit: in clamatoq; mortuæ nomine, ut surgeret imperauit, ea mox respōdente, Neque eo uincula: Soluēris, inquit, & malo tuo. statimq; catenam, quæ reliquorū ferociam eluserat, nullo conamine ueluti stupam infregit, thecæque funeralis operculum pede detruxit, & apprehensa manu palam omnibus eam ad templi fores protraxit, ubi in prociētū stabat equus niger superbè hinniens, undiquaque prominentibus uncis ferreis: quibus imposita misera, ab intuentium oculis cum uniuerso comitatu euauit. Suppetias tamen orantis clamores miserabiles per quatuor ferè audiebantur miliaria.

LAMIAS HAERETICIS NON

esse annuerandas: item de custodia

& carceris discrimine.

Cap. v. lll.

Quoniam uerò Lamia, quas ita nuncupāt, sunt sexu mulierculæ, ut plurimum uetula, natu-

ra melancholicæ, mentis impotes, animum temerè despondentes, exiguæ in Deum fiducia: ijs uelut idoneis organis libentius se diabolus adiungit, ac promptius insinuat, ut earum mentes uarijs conturbet formis: quarum ludibrijs effascinatae, se fessicæ existimant, fatenturq; id quod ab ipsis fuit alienissimum. Enim uerò si perspicua-

10 ciori mentis acie rem omnem ad normam exigas eorum quæ à dæmone & agi possunt, & aguntur, ac quæ ab hominibus, illius opera ac instrumentis propositis perfici creduntur: à dæmonio, quicquid id est, designatū esse comperies. Vix itaq; in ducor, ut eas in hereticorum numero collocare audeam: quem hoc nomen nemo, nisi

20 semel atque iterum admonitus, & tamen fanaticis imbutus opinionibus, constanter & præfractè perduret, mereatur. Error in mente nō facit hæreticum, sed uoluntatis pertinacia. Quare hæc mēte proflus à latana corruptæ, & falsis imaginationibus distractæ, si nihil aliud ipso actu in alium commiserint, erunt examinandæ, & rectius in præcipuis nostræ fidei Christianæ capitibus instituendæ, ut quod in suæ

30 huius religionis inchoatæ primordijs sponponderint, diabolo renunciantes, atque eius tamen clandestino fraudulentoq; inductu (quod primæ parenti Eux quoq; contigisse scimus) postea declinatint in cautas, id iam respicientes, ex salubriori institutione præstare per Dei gratiam, omnibus suis uiribus fatagant. Quid hic dæmonio minus poterit, suasiōe cōtraria fidelis Christi ministeri qui ouem fatanæ suggestionē perditam requireret, atque ad quide Christi reduceret. Facile uerò, facto attentè periculo in ipso articulorū Fidei examine, si fortè alicubi aberrarit malè persuasæ, elucescet: & num saniori doctrinæ pertinacius reluctetur

Quomodo
mia delis
demonis ope
ra patent esse
sua.

Hæreticus
quis.

Tit. 3.

Postea ca...

melius docta, mereaturque hæreticos notam: an conuersa, & à seductionis uitiataeque mentis ueterno excitata, in Ecclesiæ membrum denuò recipi, & pro se orari ex toto peccatore cupiat, obsecretque. Propterea non tam procliuus esse decet Christianos, ut fide & mète propter sexum ac ætatem imbecilles uetulas, ex sinistra alicuius maleuoli opinione, sugillationeque, in tetros illos, squalidos, hominum custodiæ non designandos carceres, horrida cacodæmonum captos torquentium domicilia, præcipites agant, atque crudelissimo cuius tortori immaniter excruciantas quouis etiam atrocissimo tormentorum genere, uelut in Phalaridis tauro conclusas, in carnicinam, humanitatis profectò affectum omnem exuti tradant: quemadmodum multis in locis non tam prudenter quam seuerè fieri constat.

Præter exorbitantium cruciatuum dolores iniquè inflictos, anima duertendum etiam, inter carcerem & custodiam multum discriminis constitui à Iurisperitorum schola: quæ, eorum qui postea plectentur uita, custodiam nequitiam uult esse pœnam: quam à carcere horrido ditam irrogari etiam infontibus senserunt, qui præter meritum quandoque in illum fuere detrufi. Verùm ut æquitatis comiserationisque ratio labefactata negligitur, conueniturque: sic & custodiæ nomè cum usu apud plerosque propemodum euauit. Ita fit, ut solitudine diutina, carcerù squalore, caligine tetra, uariisque dæmonum spectris exhorrescètes infellæ Dei creature, antea non nihil diaboli assidua suggestione, fascino & delusione, mètis sensu luxatæ, & iam denuò torturis uariis excarnificatæ, dum questionibus atrociter subijciuntur, cum morte semel momento acerbissimam eiuſmodi uitam commuta-

re malint, quæcumque propofita flagitia libèter cõfessæ, quàm ferocius in eadem putidissimorum carcerum speluncas & equuleos præcipites retrudi.

Hoc modo factum est, quòd haud ita pridem aniculam tormètis eò adegerint, ut iam Vulcano litanda, fateretur se hyemis proximæ anni sexagesimi quinti supra sesquimillesimum, asperitatem incredibilem, frigus extremum, & durantissimam glaciem genuisse. Nec defuere uiri graues, qui ueris ueriores hæc crederent, quum in uniuersa rerum natura nihil exeret infulsius, quemadmodum ad me scripsit D. Antonius Houæus, uir doctrina, pietate, atque existimatione amplissimus, abbas Echternacensis.

Ad truculètæ huius tragædiæ actus egregiè perficiendos, ne quid interim desideretur, ut plurimum accersuntur sanguinarij spiculatores, qui flagitiorum in auditorum, & sepe in rerum natura non existentium confessionem potionibus eliciant: quæ profectò non ex alijs possunt apparari substantijs, quàm quæ uel inebrient, uel demerent. Ab ijs itaque, quibus mens eiusce modi potionum uel læsa est, quomodo ueritatem, cui in re criminali fident, inquisieris?

EXPERIMENTA IN DIGNO

scendis Lamijſ fallaciſſima.

Cap. IX.

AT eheu tanquam ad sacram anchoram in Lamijſ citra hæſitationem cognoscendis, & uelut digito commoſtrandis, ad aquas confugitur, ubi manibus pedibusque colligatis, uel pollice manus dextræ, magno digito ſiniſtri pedis, & uiciffim pollice ſiniſtræ, digito magno dextræ pedis tranſuerſè uinculo altricis, Lamias maleficij reas, aquæ iniectas nunquam ſubmergi, at ſupernatare, uelut certum experimentum, nec fallax in-

X 3 dicitur

Discrimen
custodiæ &
carceris.

Col. lib. 9. de
custodiâ reo-
rum, l. 1.

dicium esse, apud magistratum & car-
nifices in plerisque ditionibus obserua-
tur. Næ illud nimis est ridiculum, mi-
rumq; huic infulsæ persuasione ullum
hominem, uel leuiter rationis sensu
præditum, fidei tantillum apponere.
Quandoquidem maleficium si quod
est, cum primis è mente emergit, dum
cum diabolo confœderatas Lamias,
Deo renunciaſſe, creditur. Quid hic
causæ comminiferis, quo minus in
aquis subsidere, quàm aliæ, debeant?
Natationis si quidem causas, ut leui-
tatem, raritatem, spiritus sustinentis
conclusionem, corporis uiui habilita-
tem, idque genus reliquas naturales
occasiones, non magis inesse his cor-
poribus, etiam fontibus, ut quidem fa-
teor: ita asserere audeo, si quid eius-
modi præter naturæ ordinem uidea-
tur, id fieri suffulciète feminas, de qui-
bus etiam falsa est suspicio, diabolo,
ne submergantur (cõnuente Deo ob
incredulitatē magistratus, fallax hoc
experimentum admittentis) quo in
sententiã iniquam iudicem tandem
inducat hac fraude impostor ille, ab
initio sanguinarius. Corpus nullo pa-
cto immutat, ut rarius leuiusue & na-
tationi conuenientius reddatur, fidei
abnegatio, uoluntas mala, uel corrupta
phantasia. Hic profectò credi mag-
is oportet naturali rationi, quàm e-
mentitæ experiētiae, stultæ & ineptæ,
nulli etiam nixæ rationis basi, & ob-
seruata sæpenumerò falsæ, propterea
quoque à diabolo inuentæ, & ab ho-
mine Christiano proſtigandæ. Mulie-
rem quoque rariore carne præditam, &
tenuiorem esse, quàm uirum, docet
Hippocrates. Tradit uerò Philarchus,
in Ponto genus Thibiorū esse, & mul-
tos alios, quorum notas in altero oculo
duplicem pupillam, in altero equi
effigiem aſſignat: nec eosdem posse
mergi, ne quidē uelte degrautos. Id

Natationis
causa.

Liv. de Ator
bia multibr.
in initio.
Plin. lib. 7.
cap. 2.

si uerum est, connatum esse oportet.

Similis temeritatis & superstitiolæ
dæmoniacaquæ falsitatis experimen-
tum est, quod in Malleo legitur: Die
Dominico sotularia iuuenum axun-
gia seu pinguedine porci, ut moris est
pro restitutione fieri, perungunt: &
sicubi ecclesiam intrant, tam diu male-
ficæ ecclesiam egredi nequibunt, do-
nec exploratores aut exeant, aut illis
exeundi licentiã expresse cõcedant.
Nec abſimile erit, quod in hac digno-
tionem plerisque in locis obseruatur
admodum impiè, ubi ex terra quam
ter spata primùm in sepultura iniiciūt
pastores, portiuncula Missæ sacrificio
scilicet sanctificata, calcando templi
limini supponitur: nec sagã, si in tem-
plo sit, tum posse egredi putatur. Item
assulas sume ligni quercini, in quo ali-
quis sit suspensus, uel se strangulari:
inspergantur illæ aqua lustrali, collo-
centurq; in templi ingressu: nec egredi
ea poterit, nisi assulas summoueris.

In libello Conſulationum Romæ
& Auenioni impresso sic legitur: Ad
corrigen- dum & notificandum male-
ficam, accipe mulctram nouam, & for-
mulam casealem nouam, & stâneam
nouam, & mulge de omnibus uaccis,
quas habes, tantum lactis, quod pos-
sis formare uel facere unum caseum
in nomine illius maleficæ, & forma
per prædicta uasa unum caseū: & cum
factus est caseus, perfora cum armilla
acuta totum caseum: & per hoc denu-
dabitur ipsa malefica in facie, &c. Cõ-
sidera item maleficam in fronte illius,
quia diabolus abra dit eam cum ungu-
la post consensum ad delendã sacram
unctionem baptismatis, ita ut stigma
in fronte gerat: id quod tamen sem-
per, quantum potest, cum peplo uela-
re nititur. An hoc uerè ita contingat,
uide lib. 3. cap. 3.

Præterea regulus apud Lamij de-
uoratus,

2. Secida p
tis, que est
in initio.

uoratus, creditur has, ne delictum in tormentis fateantur, confirmare. At eadem hic est ratio, quæ in alijs, superstitiosa nimirum credulitas. Contrà, Achemenidon plantam colore electri sine folio nasci in Tardistylis Indiæ, meminit Democritus, cuius radice in pastillos digesta, in diem quæ ex uino pota, noxij per cruciatu nocte confiteantur omnia per uanas numinum imaginationes. Experimentis illiusmodi haud absimile, quod olim in Noruegia & alijs multis in locis, cum quæstio ageretur de homicidio aut adulterio, candens ferrum suspecto in manum dabatur: quæ si illæsa maneret, absoluebatur suspectus: at si lædebatur, uti reus condemnabatur. Huc pertinet exploratio, quæ alicubi fiebat per feruentem & bullientem aquam. ²⁰ Innocens sine ulla noxa manum in aquam immittere credebatur, nocens uerò læsionem sentire. De utraq; exploratione, nimirum, per candens ferrum & feruentem aquam, censendum profectò neutram esse approbãdam. Duo etenim non leuia hic cõcurrunt peccata, temeraria scilicet Dei tentatio, & ordinis diuini peruersio. Hinc rectè in Decreto dicitur c. 2. q. 4. ca. ³⁰ Consuluiti: Nam ferri candentis uel aquæ feruentis examinatione confessione extorqueri à quolibet, sacri non censent canones. Et quod sanctorum patrum documẽto sancitum non est, superstitiosa adinventione presumentum non est. Spontanea enim confessione, uel testium approbatione, publicata delicta sunt puniẽda: occulta uerò & incognita, illi sunt relin- ⁴⁰ quenda, qui solus nouit corda filiorum hominum.

Finiam porrò hoc argumentũ puluere Sufati loco arcani habito, & tanquam infallibili experientia comprobato, communicatq; cuidam, qui as-

siduè torturæ ex officio præerat, qui & me prius consuluit in exploranda eius uirtute, ne in exhibendo læderet, quàm alicui propinaret. Cõficitur autem ex seminis hyperici (fugam dæmonum uocant) olibani, & seminis cardibenedicti, uniuscuiusque drachma una, quæ est uncie pars octaua. Simul cum aliquo liquore ante torturã ¹⁰ offertur. Ad cuiusuis flagitij confessionem hoc assumpto incitari impelliq; reum, putatur, quod nimirum dæmonem cõfessionem criminis impediẽtem, hyperici, ut arbitror, usu fugari credatur. Vide & Caput. libri huius nostri Quinti.

QVÆ IN MALEFICII PERPETRATI INQUISITIONE SUNT FACIENDÆ, & CONFES-
SIONI SOLI NON ESSE STANDUM.

Cap. X.

REgulam autem hanc minimè fallacem à quæstionibus obseruare decuit, ut de singulis illis flagitijs iam confessis, accuratè cum iudicio inquiratur, quas alios passos dicunt, fateanturq; ærumas & calamitates à se illatas lamie, num ita se habeant, uel in rerũ sint natura: & si comperiat quosdam ita læsos, uel morbos aut damnũ perpellos esse, ut iam ab alijs hæc confessis, designata huiusmodi mala putentur: inde quibus medijs, materiebus aut organis perpetrata sint, penitus inuestigetur: & num illa media, materies aut instrumenta istiusmodi effectibus producendis sint apta, consonaq;. Vbi naturalium rerum & uirtutũ cognitione equebrium medicorum iudicia in consiliũ accersantur, quemadmodum in alijs quoq; casibus eos spectantibus fieri uolunt leges. Vt enim non est alicuius melancholici, aut mente uiciati standum confessioni: ita etiam ex illarum confessione non est infligenda temerè punitio, nisi ex certis circum-

*Confessio
mẽte læsi non
est standum.*

In actione criminali oportet probationes luce meridiana esse clariiores.

stantijs, & demōstrationibus euidentibus, indubitarum cōstet ueneficium uel uenenatio, pharmaco uidelicet propinato aut illito: aut eo loci, unde halitu certō ferire potuit, deposito. Oportet siquidē probationes luce meridiana esse clariiores, maximē in actione quam uocāt criminali, quæ iurisconsultorum laudabilis est sententia. Nā in hoc maleficij negotio, multa turbulētē, uel ex sinistra opinione aut suspicione, uel malitiosē ex maligno affectu, uel ob morborum difficultatem, aut rerum iacturam, ex incredulitate, quōd non satis Dei iustæ uoluntati ex animo se totos quidem tradant, subiiciantq; dicuntur. Multa insuper confusē de alijs sparguntur, confessione item illufarum à dæmone uerularum sancuntur, diabolo frigidam hic suffundente, & machinationis clauum fideliter dirigente: ut si quis aurem applicet facili, accusationem & confessionē ratas existimans, ita se tādē delusum sentiet, quo tanquam in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquam sit exitum inuenturus, si ad legum normas & iuris rigorem cuncta ex auditis exequi statuat. Ea satanæ ars est, res usque ad obtriticis subtilissimis implicare, confunderēque, ut nec ulla Thesi sagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino substitisse, & intra metas se continuisse, aut maturē retrogressum esse præstare, ne diabolo ab initio homicidæ, ob aperta mendacia aut ueritatem dolo falsitateq; uiciatam, aperiat fenestra, per quam se in actiones nostras insinuet, ipsa re & usus obseruatione comperi. Nec omnem longius grassandi occasione satanæ præcidendi, compendiosior unquam erit uia: alioqui mendaciorum, calumniarum falsarum, ueritatis momento in-

terdum mixto ut dolus lateat, criminationum atq; accusationum nullus uidebitur modus aut finis. Proinde hic suum habere neruum sententiam uerē auream Iuris pontificij optarim, 30. q. 5. ca. Nec illud: & sunt uerba Victoris ad Theophilum: Incerta nullatenus iudicemus, quousq; ueniat Dominus, qui latetia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Quamuis enim uera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis iudicijs comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur, &c.

Huc Cardani sententiam adduxisse iuuabit. Constat has sæpe merito plecti, inquit, quōd sint maleficæ, aut etiam ob impietatem: cæterum plerunque stultæ solum sunt, nec confessio integra, nec iudicium, uelut de latronibus ac furibus, reliquisq; sceleratis hominibus, ad mortis penā trahi posset. Sed omnia plena uanitatibus, mendacijs, repugnantia, instantiaq; nam illud quod dicitur, conuenire & contestari absentes, omnino falsum est: nec nisi de die congregationis conueniunt, cū uulgata sit quænam sit. Id uerō argumentum si rectē & diligenter examinetur, ostendit hanc artem esse prorsus falsam, & illas non uerē in unum coire: nam una centum aut etiam plures detegere posset, cū illarum muliercularum opinione tot intersint. Verū non nisi fama agnitas, aut uisa, accusant, quas non ex ludo (sic enim uisionem illam uocant) sed ex auditu & colloquijs agnoscunt: utrum uerō uigilantes, an dormientes, certum est quōd in utroque tempore. Eadem autem uident atque audiunt, ob fixam contemplationem, fidem quæ illius rei: uelut Rasis enarrat de illo qui se gallum ob stul-

De Variet. H. 15. cap. 80.

ob stulticiam existimabat, statis horis gallorum more ad canendum surgens annis pluribus. Hæc autem opinio ac uisio mutuis inter se colloquijs multum confirmatur. Neq; a deo frequenter ad hunc abeunt ludum. quædam enim uix ter in anno accedere sibi uidentur, nec quidem uolentes: quamuis & hoc perseque contingere putetur, maximè unguentorum auxilio. 10 Hæc ille.

TRIVM MULIERCVLARVM ob maleficij opinionem exustarum confessiones proponuntur, penitusq; excutiantur.

Cap. XI.

PORRò ut exemplis lucidior euadaret per se obscura, tenebrisq; inuoluta, duarum mulierularum in ciuitate Imperiali paucis abhinc annis captarum, exustarumq; confessio- 20 nes, à me requisiti, Consulisq; assensu ex codicillis iudicialibus communicatas, hic proponere uolui, quibus subiunxi tertiam.

Primum una quidem fatetur, se à Deo omnipotente desciuisse, & diabolo maleficio adhæsisse, ac amasium suum appellari Bernardum: deinde effecisse singulis uicibus pomo, ut ma- 30 trona quædam N. sexies partum ediderit mortuum. Confitetur item, se cuiusdam uiri N. filiam, cereuistiæ hau-
 40° stu per maleficium enecasse: identidem & N. uxorem ita iam lecto tanquã ex morbo affixam, maleficio læsisse. Propter hanc confessionem, tradendam igni misellam decreuit magistratus: & quidem non immeritò, si uerè compertum fuisset, illa scelera ab ea fuisse designata.

Amabò autè tribus excutiatu confessione uerbis. Quod à Deo desciuisse se fateatur, & dæmonio adhæsisse, id in foro ciuili non erit criminale. Quo-
 40° tusquisq; etenim nostrum est, qui id-
 50° ipsum non facit? Si quidem omnis qui

facit peccatū, seruus est (docente Chri-
 sto) peccati. Qui cōmittit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio dia-
 bolus peccat. In hoc manifesti sunt fili-
 j Dei, & filij diaboli. Omnis qui non
 facit iusticiam, non est ex Deo: & qui
 non diligit fratrem suum. Qui non est
 mecum, ait Christus, contra me est: &
 qui nō colligit mecum, dispergit. Sed
 admoniti relipiscere possumus, & pœ-
 nitentiæ locus est. Quid ergo uetat,
 quo minus & illa redarguta, reatusq;
 instituta, ad sui cognitionem ualisset
 reduci? Sortiatur hic locum apud libri
 Conformitatum patronos, ubi legi-
 tur, uxorem ambijisse quendam mo-
 nachum, ac ut eam adduceret, diabo-
 lum orasse, se illius fore pollicitū, tra-
 dito chirographo, ppria manu, & san-
 guine consignato. Postea penitudine
 ductus, animi morbum fratribus fidis
 explicuit, qui Missarum pluriū turba
 dæmonio schedulam excusserunt.

Quodd se cōcubitum dæmonis Ber-
 nardi passam dixerit, phantasticum &
 imaginarium protulisse fuisse, ex supe-
 rioribus liquet: ubi ex professo dilui-
 tur illud phâtasma, ut minus fidei uel
 hoc saltem nomine confessioni eius
 fuerit adhibendum, quæ ex mente hal-
 lucinante, erronea quoque censenda
 est. Quis alius rogo huic proco Ber-
 nardi nomē indidit, quàm ipsius sibi:
 id corrupto auditus sensui uel ui ima-
 ginatiuæ ingerēs, ut edito nomine in-
 ter Christianos usurpato, in maiorem
 confidentiam, mente titubantem mu-
 lierculã illiceret, sibiq; deuinciret: nec
 ob hanc satanæ illusionem, mentisq;
 40° mulierculæ læsionem, mortis pœna ir-
 rogari debuit.

Nec pomo interimi potuit fœtus,
 nisi accesserit uenenū, quod solertius
 indagandum erat: quemadmodum
 quoq; num ea fuisset illius ueneni ef-
 ficacia fœtui enecando peculiaris, ut

Y
 matri

1. Ioan. 4.
 Ex diabolo
 est, qui pecca-
 tum cōmittit.

Math. 14
 Luca 2.

Concubitus
 cum dæmone
 imaginarij.
 Li. 3. cap. 19.
 & postea.

Prima mu-
 liercula uti
 Læmie con-
 fessio.

Confessionis
 refutatio.

Ioan. 8.

matrī hinc nihil aliud inferri potuerit incōmodi: & unicum illud uenenum semel tātam modō exhibitum toties diuersis annis fœtum excuteret: nec solum inualidæ eius confessioni standum erat. Quod etenim ex Dei uoluntate & arcano consilio contingit, uel diabolo diuinitus permittitur, id uitiatō feminæ cerebro dēmon sæpe ingerit, quasi ab illa designatū sit: cuius tamen sceleris illam planē infontem esse comperie. is, qui singula ad rationis perpendiculum non somnolēter expendere. Id ipsum de filia N. cereuisiæ haustu sublata per maleficium, dicendum est. Quid enim cereuisiæ immisum fuerat, quod interimendi uim deleteriam obtineret, adhibitis in consiliū medicis, in earum rerum cognitione insignibus, uigilantius erat inuestigandum. Nec minori studio inquirendum, quibus organis aut medijs coniugi N. morbum consciuisset. Nec uulgatæ & odiosæ carminis aut maleficij uoci pronas adeò offerre decuit aures. Enim uerò ubi sola incantatione infortunium quocūq; à se procreatum narrant amentes & inconstantes hæ uetulæ, peruerso dæmonis instinctu id fieri, easq; falsum contra semet dicere testimonium, & à uera morbi ciuicemodi inuestione tam esse liberas, quàm quēuis alium, deierare non uereret. Unde cuius se criminis reos faciant, qui tam inconsideratē immaturas effundunt interdictum sententias, ipsi uiderint.

*Alterius
excusatā
confessio.*

Iam alterius quoq; eodem in loco igni adiudicatæ cōfessionem editam audiamus, leuiq; inuestigatione excutiamus. Confitetur hæc, quum ante sexennium ferè, hora quadam matutina, præ animi desperatione, de ui sibi inferenda cogitaret, ad se accessisse uirum quemdam proceræ staturæ, & formæ non inuenuste, pallio nigro, & re-

liquo eiusdē coloris uestitu ornatum. Hic eius dolorē solatus, inter alia iussit eam non abiectō, sed confidenti esse animo, suum pollicitus patrociniū, seq; semper illi res necessarias & pecuniam abundē prospēcturum, si modō uicissim ipse consilio & uoluntati se deuoueret: inde & magnū auri cumulum illi ostentabat hic uir. Ea uerò in ipse assensit consiliū, abnegans Deū omnipotentē, Mariam matrem Iēsu Christi, & omnes sanctos. Hinc christma ei ex fronte exemit, atq; se perpetuum fore concubinum spopōdit, nomen sibi esse Alexander, inquiens. Fateri adhæc, cōcubinum quater domi suæ in lecto opus uenerum secū perfecisse: item, se cuidā cereuisiæ coctori N. felicem rerum fortunam carmine subtraxisse, resinæ uulgaris pauillo, uasi mancipato huic coctioni, subdito: item, se uestoris N. coniugē ualetudine bona per incantamenta priuasse, quod alicuius rei donationē ipsi degasset: & puerum N. maleficio morbidum reddidisse ac mutilasse.

Punienda certē flagitia, si uera sunt. Atqui uides eam non sanæ mētis mulierculam ad testim propemodum uenisse, atq; cōtractum inijsse uel imaginariū, uel nullius certē momēti, ut tertio Libro amplissimè ostendi, cū amissio phantastico, qui ea imaginaria uestitus forma apparuit, quum solū spiritus esset uestium & coloris expers: speciem auri præstigiosè hic protulit, qua illam delusit, nō aurum: quemadmodum quoq; concubitu eam excucit ludibroso. Christma præterea eximere simulabat, cuius uirtus qualis qualis sit, si in externa duntaxat applicatione consistit, uel consimili exemptione perit, iam dudū aqua, qua frōs & reliqua toties mūdatur facies, eam omnino absterisilet. Baptistinū autem uis secus nos docet, eam minimè in

*Confutatio
confessionum.*

carnis

1. Pet. 3. abluatur. sed ut bona apud Deum con-
scientia bene respondeat. Fusio-
rem omnium refutationem Libro 3. cap. 3.
4. & reliquis inuenies.

Matth. 16.
Marc. 14.
Luc. 22.
Rom. 18.
Non plus habebit ponderis, huius
mulierculæ in fraudulento contractu
abnegatio: quin si admonita, si delitius-
que instituta, eas diaboli cognouisset
artes, respiscens, errorem q̄; confessa, in
Ecclesiæ sinum rursus debuerit admit-
ti. Petrus à Christo præmonitus, ip-
sum ter, sana mente & corpore, contra
animi testimonium, abnegauit, etiam
præstito iuramento: quem tamen clem-
entiæ suæ oculis Christus usque eò
non est dedignatus, ut ipsum etiam
Ecclesiæ caput constituerit. Quid fre-
quentius impunitiusque (apud Italos
maximè, si quid illis ex uoto minus
cedat, præsertim in illicito aleæ lusu)
quàm blasphemis horrendisq̄; uoci-
bus, pollice etiam inter indicem & di-
gitum medium tenso, ac facie cœlum
uersus erecta, Deum & Christum, in
eorum despectum, abnegare?

Num insuper resinæ modicum, uasi
suppositum, habeat eam potestatem
uitiandi cereuisiam, in quæstionem
exactiorem uocari oportuit. aliam e-
tenim corruptæ cereuisiæ causam ne-
cessariò fuisse asserent, qui rerum
naturalium fontes uera ratione scrutantur
& intelligunt. Nec sanitate frandari
potuit uetoris uxor, nec puer mutilari
per carmen, nisi accesserit uenena-
tio, cuius hic nulla sit mentio.

Tertia ita habet. Apud Hollandos
in oppidis maritimis, Roterodamo
& Scheidamo, ex piscium captura ma-
ximè uiuitur. Horum incolæ quum
haleces piscaturi enauigassent, & pi-
scium copia onustas reducerent na-
ues Roterodami, retia lapidibus one-
rata Scheidami retraxerunt. Quod
insperatū infortunium maleficio con-

festum iri putabatur. Quo circa mulie-
ri iniicitur manus, quæ incunctanter
fateetur maleficis suis artibus id acci-
disse, & se per uitri foramen (quod o-
stendebat eius magnitudinis, ægrè ut
digitum transmitteret) dum piscibus
illi insidiarentur, trāsuolasse, & in my-
tuli testa (mosselscolp nostratibus di-
citur) se mari commisisse, illudq̄; tra-
iecit usque ad halecum stationem,
& ibi incantamenti haleces fugasse,
& earum loco subiecisse lapides. Lata
hinc potissimum sententia, flammis il-
la deuoranda traditur.

*Tertia con-
fessio rudi-
cia.*

In hac confessione expendendum
erat, num in rerum natura sit, operan-
te diabolo quomodocunque pro suo
arbitrio & uiribus, per arctissimam ui-
tri rimam, ne digiti quidem capacem,
adultum transferri posse hominem,
non ex solo spiritu stabilem, aut ex
substantia ductili liquabilitate con-
cretum: sed ex solidis ossibus, tenacibus
cartilaginibus, siccis tendonibus, liga-
mentis, neruis, membranisque præter
musculosam carnem, cōpactam: qui
si etiam in status resoluti potuisset, eo-
rum tamen simul perumpente ui il-
lud uitrum infringi debuit. Ad ratio-
nis item normā oportuit uocari, quo-
modo in mytuli testula prouectæ æta-
tis fœmina cum tanto lapidum acer-
uo, fretum potuerit sulcare uariū
turbulentumq̄; Sed nec traiectu hoc
in testula opus fuit ei, quæ mox per
uitri angustissimum foramen pernici-
cissimè uolarit. Tam uerò omnis hæc
confessio est insulsa, futillis, dissona,
absurda & mendax, ut mulierculam
hanc uel delirasse, uel melancholia
fuisse agitaram, uel alioqui deprauata
phantasia ductam, uel à dæmone ob-
fessam, qui uel huius linguam rexe-
rit, uel ex ea uocem ediderit, quilibet
non omnino mentis impos dijudicaf-
se ualuerit. Glossas comminiscantur

*Estte res-
fatio.*

quascunque uolent eiusmodi iudices, sententiam ita sanguinariam ritè pronunciarì posse in re uel incognita, siue extra rationem & rerum naturà posita, nullis unquam conuincant rationibus. Quare autè non citius pronusq; credam, ex Dei permissu propter hominum incredulitatè, ut ij punirentur, aut etiam probarentur, si ad sint, fideles, diabolum qui potuit, eos inuexisse lapides ut deciperet, quod illi peculiare est: quàm admittam, mulierculam, quæ omnino non potuit, ea perpetrasse? Si cum dæmonis subdicio, illà fecisse occlamat, & id quidem uelantur nego: si etenim diabolus uel milies hoc uellet & conaretur, per exiguam rimam posset neutiquam transferre mulierem: quod tamen accidisse, illa confessa est. Si hoc meum esse delirium, nugas & mendacium obtinuerò, mi patres conscripti, quæ reliquis eius farinae nænijs debebitur fides?

Eodem modo infinitæ possent recenserì confessionum formulæ ex publicis magistratuum diplomatibus, quas si penitus expenderis, uel impossibilitatè (si ita loqui liceat,) inconstantiam, uanitatè, mendacia ueritate fucata testatq; uarietatem, labyrinthum, imò fabulas comperies.

ALIA CONFESSIO EXPLICATA: *ex uerbis aut imprecatione neminem posse ledi: item Lamias esse amantes.*

Cap. XII.

HAud ita pridem quædam in uinculis detenta, se plurimas uirgines religiosas in cænobio uarijs tetani cruciamentis exercuisse, indita oleribus mixtura ex aspide, bufone & sanguine menstruo simul confusis, fatabatur. Hic omnium primum diligenter inquirendum erat, num ex horum uenenorum cõmixtione, eiusmodi resultent effectus, uel morbi, uel

symptomata. Tandem illa publico iudicio flammis tradenda, in hoc extreme perstitit constanter, illam calamitatem à se atq; matre ægrotis illis uirginibus irrogatam quidem, mortemque perpeti uelle: hoc autem se palàm confiteri, ne tantillum unquam à se illis per os illatum fuisse. Quo igitur modo diram hanc induxisset sortem, rogata: se mente & imprecatione eam inuexisse fassa est. Quibus uerò medijs tolli possit illatum malum, deinde interrogata, respõdit: Matre & me prius è medio sublati.

Vnicum hoc dæmonis ab initio homicidæ studium est & machinatio, ut quàm plurimus fundatur sanguis. Vtraque enim exusta, nondum desijt horrendum spectaculum: sed à priore sacrificio secundum demum exorcista accessit cæcus, qui ex omnium ferme ægrotarum corporibus dæmonia fugam simulantia abegisse putabatur, à quibus tã atrociter antea fuerat quibusuis conuulsionum specieb. excruciatæ: necdum propterea remisit hæc pestis, at lógius hinc in proxima proserpsit oppida. Hic post mulierularum exustionem, se produnt morborum authores: num uerò illæ uirginum corporibus dæmones cogitatu imprecatione uel immittere ualuerint Libro quarto decimum est. Eiusmodi hominum impotentiam penitus nouerat Imperator Fridericus primus, Barbarossa nuncupatus, in cuius exercitum cõtra Mediolanenses ductum, hi mercatorem Arabem ablegarunt, qui Fridericum ueneno tolleret: qua re cognita, Arabem cepit Imperator, punijtq;. Ac licet Arabs magus grauerit Friderico minitaretur, se illum uerbis enecare, nisi dimitteretur, uelle: nullo tamen modo commouebatur Imperator, uerbis tantam non inesse uim sciens, propterea & acerbas alter dedit

Mente & imprecatione infortunij aut dæmonem alteri non posse inuelli, demonstratum est
Li. 4. cap. 18.

Lib. 8. de Hi
stor. animal.
cap. 24.
De Varietate
lib. 6.
Lamia meli
cholice, am
tes, à demoni
aci parū dif
ferentes, opi
nionum tenē
eti.

dit pœnas. Verè ita que uidetur dicere
Aristoteles, incantamenta esse mulier
cularum figmenta.

Cardani uerbis & historiæ suus hic
erit locus, qui de Lamijis sic scribit: Sūt
deformes, pallidæ & subobscuræ, atrā
bilem ipso intuitu præ se ferentes. Sūt
taciturnæ, amētēs q̄: ac parum ab his
quæ dæmonio teneri creduntur, dif
ferunt: fixæ in suis opinionibus, atq; 10
adeo firmæ, ut si solūm ad illarū uer
ba respicias, quàm intrepidè, qua con
stantia ea referunt, quæ neq; unquam
fuerunt, neq; esse possunt, tamen uera
illa esse existimes. Vnde nil mirum ab
his moribus, ijs qui philosophiæ ex
pertes sunt, egregiè imponi. Laborare
autem eas atræ bilis morbo, tum ui
ctus ratio, tum acris qualitas, tum for
ma atque effigies ipsa uultus & corpo 20
ris, tum uerba ipsa stulticiæ, & (ut ita
dicere liceat) impossibilitatis plena,
ipsæq; toruus in dicēdo aspectus, tum
casus quidam qui Philippi uicecomi
tis Mediolani principis etate contigit,
declarant. Res uerò ita gesta est, ut pa
ter meus retulit. Damnatus erat pro
fanæ huius artis uillicus quidam no
mine Bernardus: alioqui uir simplex
& frugi, ob idq̄ domino percharus. 30
Sed quia nec minis nec persuasiōni
bus adduci poterat, ut pœnitere uel
let, ad ignis pœnam poscebatur à iudi
cibus. Dominus, cuius pigebar, quiq;
principi gratus erat, obtinuit, ut hie
iussione data, quanquam illis reluctā
tibus, liceret hominem apud se uigin
ti diebus habere. Cœpit ergo illum a
lere non ut medicus, sed ut rusticum
nobilis amicus. quatuor oua recentia 40
manè, totidem uesperī, tum uinū dul
ce atque iucūdam suppetebat, carnes
quoque & iura pingua. Postmodum
ubi uidit hominem ex longo ueterno
respicere, horratus est, ut omīssis fal
sis atq; absurdis periculosisq; persua

sionibus, Ecclesiæ adherere uellet. Sed
paucis opus fuit, respicit: optimusq;
Christianus factus, usque ad mortem
absque aliorum querela perseverauit:
quem atrocitas iudicū immeritò cru
deli supplicio affecisset.

CONFESSIO EORVM QVI SE
in lupos fuisse transmutos crede
runt. Cap. XIII.

HOc loco subiungam eorum cō
fessionem, qui se in lupos ali
quoties fuisse conuersos, arbi
trati sunt: quam in hoc meo instituto
fræpius obiecere uiri alioqui cordati
& magnæ existimationis, eamq; uel
ut ex Tripode prolatam cum summa
religione & singulari fiducia, tanquā
ueracem obseruant, quibus fortè co
rām à me non esse factum satis uidebi
tur. Vt itaque illis, & quibuscunq; a
lijs, mentis oculi nitidius contra eiu
modi præstigias abstergantur, nec us
que adeo temerè illudi se, oculisq; ne
bularum offundi sinant, neque uelut cæ
cæ talpæ, in fordibus à dæmone ob
trufis perdurent, sed ab oculorum pu
pilla nubeculas, quinimò & unguis
permittant sanari à medico, qui præ
sens hoc collyrium gratis offert cuiū
que lucidos & à præstringente spiritu
liberos oculos cupienti: historiam
hanc raram uagamque, nec minus ad
mirabilem, ex Sabaudia finitimis que
ditionibus in Flandriam, Brabatiā,
Geldriam & regiones alias translata,
atque à me in qualemcunq; ordinem
breuiter ea fide ex Gallico scripto cō
tractam, ut iure nihil quod alicuius est
momenti, desiderari debeat: deinde
excussam, & uelut ueritaris lapide Ly
dio exploratam, proponere uolui.

Ad quæstiones M. Ioannis Bom, do
ctoris Theologiæ, Prioris Prædicato
rum in Poligni, & generalis in quifiro
ris fidei, ordinati in diocesi Besancon
nensi, confessio Petri Bourgotti, nun

Quidam à iu
dicib. igni de
notus ob ma
fimum presi
ficat ab amē
ta meliori ui
tu.

cupati Magni Petri, & Michaëlis Verdung, captorum ob maleficij hæresin, uarijs diebus in Decembre extorta, Anno millesimo quingentesimo uicesimo primo, sed maxime coram multis & spectabilibus testibus repetita postremo eiusdem mensis die.

Confessus est Petrus, ante annos circiter nouendecim, ipso die nundinarum Polignensium tam ualidam procellosamq; defluxisse pluuiam, ut non solum nundinæ disturbarentur, sed & armenta quibus ille custodiendis tunc præerat, ita disijcerentur, ut ubi requiri possent, planè ignoraretur. Quum igitur cum reliquis agricolis pecudes uariè quæsitum collectumq; abiret, & solus alicubi aberraret, tres equites nigros, atrumq;ue indutos uestitum habuit obuios, quorum postremus rogabat: Amice, quò abis? uideris esse turbator. Verum est, respondit Petrus, id autem euenit ob pecora ex sæuo tempestuosoque nymbo dissipata, & perditâ: & cum nullam ea recuperandi rationem uideam, animû equidem pro fus despondeo. Bono hunc animo esse iussit eques ille, pollicitus, si modò fidem ipsi daret, magistrum se donaturum, à quo inslitueretur, ne in posterû ipsius armentû à lupo uel quauis alia bestia impeteretur, aut ullum sentiret damnum, aut etiam ullum periret pecus: ut item ipsum redderet confidentiorem, perditas reperturum pecudes addicebat, nec desideratum iri ullas: pecuniam adhæc se daturum spondit. Conditionem hic acceptat, se in eundem locû post quatuor aut quinque dies reuersurum promittens. Hinc cum millicorum comitatu indagatum pergit, armentumq; quærendum inuestigat, & post quarriduum eodem ad equitem mox agnitum redit. Querit ille, num operam suam ipsi locare decreuisset Petrus? quo uicissim interro-

gante, quisnam esset? respondit: Seruus sum magni inferorum diaboli: sed ne metuas. Tum ea lege suam demoni operam addidit Petrus, si promissis ille in conferuando pecore & beneficijs conferendis staret. Inde Deo, D. uirgini Mariæ, omnibus sanctis & paradisi incolis, baptismo & chrismati renunciare iubetur: quo facto, illi exfolcandam manum porrigit sinistram, nigram, uelut mortuâ, frigidamq;: hinc in genua prouolutus alter, aperto capite honorem satanæ desert, eum appellans dominum. Ne quoque fidei symbolum recitaret, inhibebatur. Perstitit itaq; in diaboli ministerio circiter biennium, non prius templum ingrediens, quàm in sine Missæ, uel saltem post aquæ lustralis consecrationem, qua illum noluit aspergisse quoque mandarat ipsius præceptor, cuius etiam nomen tum adhuc lauit, sed postea se Moyset appellari significauit. Interim non erudiebatur Petrus, quomodo iumentum tutari posset: sed hoc officium conferuandi pecoris solum præstare uidebatur diabolus, si quando conspicerentur lupi, qui tum nihil iniuriæ inferebant. Post uerò pascendi pecoris cura exonerata, facile diabolus neglexit, frequentans templa, fideiq; confessionem recitans, annos circiter octo uel nouem: donec à Michaële Verdung denuò in sui magistri obedientiam dicto in loco excitatus, ea assenserit conditione, si pecuniam ex promisso suppeditaret præceptor.

Ita simul in partibus Chastel charlon uespere quodam cõuenitur in nemore, ubi ab alijs ignois choreas duci concurriq; uisum est. Cernebat autem Petrus in cuiuslibet manu candellam uiridem, flammam cyaneam subobscuram euomentem.

Alias illi à Michaële proponebatur, si modò fidem adhiberet, effecturum se,

Spiritus
nem
non habet
Lucæ 24

se, ut quantacumq; uellet leuitate procurreret. Consenfit Petrus, modò seruentur promissa, pecuniaq; donaretur: alioqui se fraudem uereri ait. Pecuniam se curatum abundè, pollicetur Michaël: qui exutum Petrum nudum linimento inungit, quod secum ferebat, unde hic se mox in lupum uerè mutatam autumabat, & quatuor suos pedes lupinos ac pilos intuitus exhorruit: sed tam celeriter, quàm uetè status prouolat, se concurrisse asseruit: nec id fieri potuisse, nisi uehementis ipsius magistri opera, qui continuò in eiusmodi excursionum uolatu aderat: quamuis eum nò prius uideret, quàm humanæ restitutus formæ. Michaël itidem inunctus, unà tam perniciosè batur cursu, quàm optaret, celeritate etiam uisum preuertens, Vbi eam uisissent falsi meramorphosin horam unà aut alteram, rursus à Michaële illiti, opinione citius in pristinam redière figuram. Vnguentum utriq; donabatur à magistro, Guillemm scilicet Michaëlis magistro, & Moyser Petri.

12 Vbi de sua lassitudine post eiusmodi cursum, ut se difficulter quandoq; erigeret, apud magistrum quereretur Petrus: nihil id esse, respondit ille, & mox curatum iri.

Contigit quoq; Petrum ex Michaëlis institutione inungi, & conuersum in lupum, sex uel septem annorū perurum masculum dentibus comprehensum occidere: què tamè ob clamorem & eiulatū relinquere coactus, ad suas uestes cōfugit, ubi se herbis ex Michaëlis doctrina fricans, in humanam reuertebatur faciem. Simile quiddā Michaëlem cum ipso aliàs tentasse ferebatur, & quodam die in luporum imagine enecasse feminam pisa colligentem: superuenisse autè dominum de Chusnee, cui etiam nocere uolentes, aliquoties insultabant frustra.

Confessus item est uterq; se in lycanthropia trucidasse puellam circiter annos quatuor natam, eamq; totam deuorasse, excepto brachio: ac Michaëlis palato placuisse carnem, licet parum comedisset: non tamen ad Petri identidem uoratis stomachum ita fecisse. Quandam item puellam se iugulasse, eiusdemque exuisse sanguinem, & collum uorasse, falsi sunt: similiter tertiam perdidisse, eiusq; orificiū uentriculi comedisset ob famelicas Petri fauces. Aliàs etiā se ait in horto puellam interemisse octo uel nouem annorum, cui dentibus collum infregerat Petrus, quòd rogatè ibi elemosynæ repulsam aliquando fuisset passus: & hoc perpetrato facinore, euestigid elemosynam in Dei honorem ibidem orasse. Hic insuper confessus est, se capram iugulasse prope agrum magistri Petri Bongre: eam scilicet momordisse, & guttur secuisse cultro.

Michaël in lupum transfigurabatur uestitus, Petrus uerò exutus: qui etiā se ignorare quòd pili deuenirent, quando desineret esse lupus, retulit.

Lupas etiam se iniisse, & cum tanta uoluptate quasi cū uxoribus cōgressi essent, confessioni addidit.

Aliquādo transmutationis tempus designatum, opinione & uoto breuius erat.

Confessioni tandem subiunxerit, puluerem quoq; coloris uelut cinerei sibi traditum fuisse, quo confricatum brachium sinistrum, & manus, quodcumq; animal contingerent, interiret.

Hos autem interrogatos, diuersè in eodem facto, & controuersè nonnunquam respondisse, operæ precium est meminisse.

CONFESSIO SIGILLATIM EXPLICATA, & CONFUTATA, Cap. XIII.

Am conuellendæ huius confessionis usque ad hætenus celebrata,

periculum pro uirium nostrarum imbecillitate facere aggrediamur.

Confessio et
ronca.

In hoc rei cardo ueritur, num tota illa cōfessio sit uera. Spero autem me, suffragante ope diuina, ostensurū manifeste, eam in p̄cipuis capitibus ueritati clarā aduersari: & proinde non modò erroneam, sed & falsam prorsus existere, imaginesq; rerum per insomnia tantū cognitarum, uel p̄stigiōse oculis obiectarum, pro ipsis rebus proponi: sic ei nullum deberi locum in concilio sano, sed exhibitari potius oportere, ut ueternosi uel cataleptici fabulam, liberè fatebor.

Primum de factæ mutua manu stipulationis uanitate, nihil dicam: nec anxie contendam de promissa toties pecunia, & nūquam soluta: ut nec de custodiendi illas pecoris arte ex pacto non tradita: cum tamen fœdus fuerit initum illis legibus, ut pecuniam subministraret, & armenti à bestijs defendendi artem doceret dæmon. Illa ut non habet nisi imaginariam, sic nec hanc tradere ita potuit aut uoluit, quē luporum simulachris, quæ pro suo arbitratu offundere quiuuit, Petrum solum modò tertium circumuenire, & in officio continere, sagacius conaretur: à quibus tamen, licet rebus nihili, euandis, nec ullam relinquentibus noxam, ille dæmonij studio & industria pecudes seruatas esse confideret.

Quamquam etiam de fidei abnegatione & fœdere siculneo, in tertio huius Operis libro, ubi sagarū historiam describo, copiosius dissererim: id tamen adhuc leuiter hoc loco aspergere placuit, fœderis compedes tam omnino fuisse inualidos & exigui momenti, ut quum Petrus à sua pascendi pecoris functione desisteret, contrariumq; dæmoniacum negligeret, octo aut nouem continuis ferè annis in ueteri religione piè uixit, unde citius

delusi phantasticiq; hominis stultam fuisse persuasionem dixerim. Dum enim pastorem ageret, & in campis solitudinibusq; seorsim uersaretur, ubi diabolo promptior erat p̄stigijs illudendi occasio, eiusmodi exercebatur idolis, non adeò renunciationis ratione, quàm solitudinis. Proinde & luporum species quandoque euocabat dæmon, quæ nihil damni faciebant, quod nec poterat, ut nudæ rerum formæ: uel si ueros demus extitisse lupos, illos ed & egisse & abegisse satanam credibile est, fabula in eum finem ab eo instituta, ut deliris suis inductionibus sibi Petrum arctius deuiniret. quod postea cū hic non amplius ea frequentaret loca, relicto pastoris munere, non ita potuit commode.

Sic anno quadragesimo secundo supra millesimum quingentesimū, apparuit Constantinopoli luporum ingens turba, incolis usque adeò infesta noxiaq; ut inuiti domos egredierentur. Turca itaq; prius muros ciuitatis p̄sidio munitis, postridie cum magno comitatu equestri pedestriq; urbem circuiuit, tandemq; lupos circiter centum quinquaginta ad muri eius angulum offendit: qui incunctanter impetiti, per murum euefligib; simul transilire uidebantur, nec ullus postea in urbe aut uicinia apparuit.

Chorearum item & cadelarum ludicras effigies à dæmone fabricatas fuisse, & solum sicut oculis apparuisse, uel in somno tantum fuisse cognitās, ex Augustino, Decretis, atq; ipsius rationum fontibus, Libro tertio, & alibi fatis superq; demonstrari: ubi quoq; uniuersam illam λυκανθρωπινὰς fabulam, mera extitisse somnia ostenditur.

Cæterum admirari satis nequeo, uel lum mortalium saltem leuiter mentis sensu tinctum inueniri, qui eò dementiæ sit dilapsus, ut hominem ad Dei imagi-

Job. Finco
bro 2. M.

Lib. 3. cap.
10. lib. 4. c.
22. 23.

Flomo

705
 imaginem & similitudinem creatum,
 conformatumq; ex corpore, anima &
 spiritu, Dei & Spiritus sancti templū,
 rationis hospitium, cupidum scientiarum organum, sublimem, erectum, & ad cœli quasi cognationis domicilijq; pristini conspectum, excitatum, imò μικρόσωμος, cui Deus omnia subiecit, oues, boues, campi pecora, uolucres cœli, & pisces maris, eaq; propter solum hominem condidit: hunc inquam, in lupum, bestiam irrationabilem, pestilentissimum animalium gurgitem uoraginemq; siue in ullam aliam creaturam, rei ullius potentia uel uirtute manifesta, occulca aut specifica, uerè transmutari credat. Ordinis enim diuini providentia non admittit, occlamāt Sacræ literæ, contradicunt decreta, ipsa rerum natura atq; 20 ratio minimè patiuntur. Si itaq; obtinero, illam metam orphosin non reuera fuisse factam, quod etiam nemo mentis sanæ inficiari poterit, & propterea imaginariam esse confessionē, atq; hac in parte falsam: quam fidem quæso merebuntur reliqua, quæ confessi sunt, flagitia & homicidia? quæ in ea transformatione & larua lupina solum fuisse designata, nec aliter eo 30 modo fieri potuisse, iam in confessum uenit. At mera profectò sunt deliria, & plusquā nugæ, immò infania. Dolendum sanè, prudentium uirorū oculos hæctenus tam dēsa caligine fuisse obductos, ut sibi uel fidei momentum in his ludibrijs extorqueri permiserint. Sed ea fuit superioris potissimum seculi labes & cæcitas, quo pro libidine cum hominibus crasse nimis, ridiculè 40 & nocētissimè collusit ueterator ille. Vtinā animo cuiuslibet hoc obstricti fascino, etiamnum ex immēsa Dei misericordia insonet dulcissima illa uox Ephphata, ut quemadmodum ea ex Christi ore potēter prolata, surdo au-

res aperiebat, ueritati inde cōuertendas: & linguæ uinculum soluebatur, qua porrò ueritatem prædicaret: ita & ex hac gratia luminis diuini radius effulgeat, quo offusis tam impotenter à diabolo tenebris, semel tandem cœlesti luce discussis, profligatisque, in clarissimæ ueritatis cōspectum & cognitionem citra præstigiæ impediētum rectà perueniri possit. Ne uerò quis à me eludi obiectiones criminetur, paucis reliquū huius fabulæ commentum excutiam.

Linimentum quo ungebantur lupum in duturi, haud dubiè somniferū erat: quale etiam Libro tertio, capite decimo septimo descripsi: quod suam fortiebatur uim, quum nudis partibus corporis illiniretur, illicereturq; à natiuo calore in actum: inde somno oppressis alto, simulachra conuersionis eorum in lupos uagabundos, alians filientes, puellas iugolantes uorantesque, cum lupis item coeuntes, & quecunque id genus alia idola ingerebat milleartifex: hinc & pernix ea subsequeretur uelocitas, qualis imaginatione, cogitatu uel somno haud difficulter perficitur. Vbi deinde post horam, uel longius, unguenti soporiferi uirtus elangueretur, periretque, tunc uelut ex graui ueterno expergefacti, se homines esse uidebant, qui antea fuerant. Simile quid leges apud Augustinum de Præstantij patre, libro huius Operis quarto, capite uicesimo secundo & uicesimo tertio: ubi ex professo argumentum id fusius agitur, explicaturque, *λυκαυθρωπία* etiam morbus describitur.

Aliud autem linimentum, quo in hominem redituri se inungebant, uel phantasticum fuit, & in somno usurpanti uisum, uel contra unguenti somniferi nocumenta facere potuit, uel etiam nihil efficere, ut eo tantum suos

Z

clicn-

Genes. 1.
 1. Theff. 5.
 1. Cor. 3. 6.
 Lucian. lib.
 2. ca. 12. Insi.
 dia. & de opi.
 scio Dei uel
 formatione
 hominis cap.
 23.
 Seneca ad
 Lucilium 2.
 pist. 77.
 Cic. de Leg.
 & 1. Offic.
 Aristot. 1.
 Metaphys.
 & lib. 2. Phyl.
 sit.
 Plal. 8.
 Chrysost. su.
 per Math.

clientes illuserit dæmon, quasi id petulare quippiam in ea metamorphosin ualeret.

6 Quod etiam citius quandoq; in hominum formam redirent, quam tempus erat constitutum, id euenit, quod minus linimenti soporiferi illitum fuisset, uel id ipsum non satis penetrasset: ac propterea celerius uis fatisceret, somniumq; redderetur breuius.

Quomodo insuper hæc cohererent, quod se horam unam aut alteram, uel eo amplius in lupos conuersos, in sine puellam cum osibus deuorasse falsi sunt, & mox hominum conditione restitutos fuisse? in quo sinu amabo, aut

7 uentre, ipsis tam subito in homines reuersis delituere illa puellæ caro & ossa? Ad hæc, si integram puellam dempro brachio deglutierint, quomodo se parum comedisse, eidem confessionis articulo adiungunt? Superuixille præterea eas adhuc, quas a se iugulatas fatebantur, compertum forbitan fuisset, si uigilanter fuisset inquisitum: uel si quæ mortem oppetissent, eam citra controuersiam quacunque alia occasione naturali accidisse, fuisset de-

8 prehensum. Deinde quomodo in Dei honorem elemosynam orare potuit diaboli mancipium, suo hero, Dei iuratisimo hosti ex fœdere obligatum? Si item uerè in lypum conuersus erat Petrus, quarum rogo manuum ope in ressecanda capre gula usus fuit?

9 Licet quoq; Michaël uestitus loca ueneno somnifero in actiones perducendo commoda, ut temporâ & manuum arterias, illinire ualuerit, non minus quam Petrus nudus: quomodo in suis uestibus oberrare, homines mordicis apprehendere, morsuq; trucidare potuit ut uerus lypus?

10 Paro de ueneri congressus cum lypa uoluptate, hoc tantum subijciam, eam imagines somnorinas in illa som-

ni profundioris ex linimento somnifico, illusionem admodum temerè ciere: quemadmodum etiam quotidie usuuenire in sanis obseruamus, quibus ex eiusmodi idolis uoluptas tanta pro obiecta in somno specie delectabili gignitur, ut cum multa titillatione feminis subsequatur quandoq; effusio. In finitis partibus citius faciliusq; in his hominibus id euenire potest, quorum phantasiam proliuem serulemque, quibuscunque uult imaginibus, imbuunt soporis spiritus.

Ad fatigationem à metamorphosi relictam, quæ memoria propemodum exciderat, respondeo, ab eo facile intelligi, quâ lassitudinem pariat grauis & inquietus somnus, maximè pharmaco uolèter cum teterrimis insomnijs impressus, qui incubum in solo iuuadentè somno nouit. Eo detentes difficilis comitatur motus, torpidus in somno sensus, suffocationis imaginatio, & uelut ingruentis alicuius detentio: uox etiam supprimitur, aut incerta indiscretaque editur: plerique tam inanibus afficiuntur imaginibus, ut se opprimentes audire credant. Lassos certè reddit tanta facultatis animalis exagitaro.

Laruarum rursus somnorinarum nitatem amplius ostendit, quod ubi pilii post humanæ formæ restitutionem manserint, se dixerit ignorare Petrus.

Num quoque puluerem illum dæmon uerè exhibuerit, uel acceptus illentantæ etiam fuerit uirtutis, dubium est: quum illos eo fuisse usos, non posset conuinci. In ea etenim lycanthropia nullum animal præter capram semorsu & cultro iugulasse cõfessus fuit Petrus, nec alius interempti meminit. Deinde si tantæ erat ueneno sitatis puluis, ut si uel manus eo conficta, quandoque animal etiam pelle crassa densaque, & pilis longis compactisq;

Ejaiz. 24.

12.

20

30

13.

14.

40

com.

communitū solo tactu enecaret, quomodo à tam effera pharmaci præsentissimi malicia tuti esse potuerunt hi dementati uiri, affriktionem pulueris in brachio sinistro, arteria & manu, unde ad cor proximè celebrimèque penetrare ualuit, tam innoxie tolerantés?

15 His ad extremum adde, auditam in confessione Gallica fuisse inconstantiam controuersiamque, ut quod aliquando hic affirmabat, negaret alter.

Si eiusmodi æquilibrium expendentur singulæ cōfessiones, tormentis crudelissimis frequenter extortæ, uel etiam, si uoles, spontè à captiuis editæ, grauiorem profectò indies tyrannidis suæ iacturam sentiret funestissimus ille homicida: Christi autem, qui 20 ueritas & uita est, gloria plurimum accrosceret: suam item functionem ex Dei uolūtate prouidentius obiret magistratus: in meliorem quoque usum conuerterentur ligneorū fascium acerui, quibus insonites crebrè exturuntur, & parceretur sumptibus in carnicum mercede soluenda iniquè faciendis.

EXEMPLA MULIERCVLARVM 30
innocenter ob maleficij opinionem puni-
tarum. Caput XV.

ADde his, celebre apud nostrates existere, prætorem quēdam ex arioli iudicio, delusas id genus mulierculas cōprehendisse quàm plurimas, easq; incendio puniuisse: tandem ariolum uel Pythium hunc uatē, cui hæctenus ille fidē apposuerat, prætori seorsum pollicitum, adhuc unam 40 maleficij ream se indicaturum, nisi iniquè ferret. Prætorē haud difficulter annuente, eius uxorem quoq; insimulat index: ac ne quid hac in re hæstraret, palàm se id demonstraturum addicit: horamq; præhigit, qua eam reli-

quarum sagarum cōuentui & choreis interesse, suis ipse maritus testaretur oculis. Consentit prætor: qui statuta hora quosdam amicos & consanguineos in eadem mensa secum & cum coniuge cænare uoluit, suppressa interim cōuocata societatis causa. Hinc designata ab ariolo hora, è mensa surgit, iubetque omnes simul cum uxore 10 permanere: nec prius loco dimoueri, quàm ipse rediret. Deductus porrò ab ariolo quò is uoluit, lamiarum cecum, choreas, & nescio quas alias uoluptatum illecebras, quibus ipsius intererat coniunx, reliquarū delicias sectata, non obscure uidebatur spectare. Mox domum reuersus, amicos uocatos eo quo reliquerat ordine, unà cū 20 sua uxore, letos mensæ assidere comperit. Et cū studiosè, num stationē deseruisset coniunx, percūstaretur: eā eadem affixā fuisse loco in ipsius absentia, uno ab omnibus affirmabatur ore. Itaq; rem omnem aperuit prætor, ob inflatā innocentib; pœnam serò pœnitudine ductus: & si rectè memini, Pythium accusatorem morte multabat.

Sic in arce Mindensis ditionis Rasenūcupata, de quibusdam fœminis ob maleficiū, paucis abhinc annis extremum fuit sumptum supplicium, ex accusatione mulieris Margaritæ Mindensis nomine, quæ aliàs in carcerata fuerat in castro Huisberch, circa Visurgim sito. Eadem postea in oram & ciuitatem Verdensem uocata, quādam denuò accusauit ea lege, ut nisi illa uinculis tradita maleficium confiteretur, se ream fore uouerit: nec certè felix defuit successus. Nam altera constanter in carcere flagitium negante, & ex grauisimis forte tormentis eodem in loco expirante, attrahi in uincula iubetur accusatrix, quæ furibunda tanquam uenenum & ignem euomens, tortorem & quoscunque alios exter-

*Malefica ac-
cusatrix fal-
sa pana.*

ruit, abegitque: donec quidam ratio-
num præfectus, cui penitus innotu-
erant eius technæ, manus iniiceret, a-
liosque ad eam apprehendendam ex-
citaret. Sic illa tandem quæstionibus
subiecta, crimen quod alteri confiden-
ter inficiati impegerat, ipsa luit. Hanc
etenim falsa criminatione detulisse al-
teram in carcere defunctam, atque a-
lias antea flammis absumptas, constâ-
ti spargebatur more.

Nostra memoria Marcoduri, ubi hor-
torum olera ex grandine dissipata for-
rent, illæsis proximi horti cuiusdam
uetulæ plantis, qui sapius esse solet
tempestatum tractus, uetula maleficij
accusata in carcerem pertrahitur: de-
inde maxima tyrânide dirisimis sub-
iecta torturis, ad nullius criminis con-
fessionem impelli potuit sed penes se
non esse, tempestatem ciere uel aërem
conturbare, Deiq; solius id opus esse,
ualde dixit prudenter. Quapropter per-
trabem suspensam, & onerosis ponde-
ribus utrinque pensilibus distractam,
iamq; animam agentem, relicturus in
illis cruciamentis præses, carnificem
ut secum simul abiret potatum hortat-
ur: uetulam, ubi redirent, alia falsurâ
inquiens. Tum illa miserabiliter ex-
carnificata, ut prius accerferetur con-
fessionarius, quam ille pocula seque-
retur, præsidem suppliciter orat: qui
irridens discessit. Postea autem reuer-
sus, eam ita adhuc suspensam offendit
mortuam, mentitus eam sibi manus
interea dum abesset intulisse. Nec mul-
to post tempore tyrannus hic in eius-
modi incidit maniam, ut ipse laceran-
dis uestibus, & excrementis faciei suæ
illinendis, uim sibi faceret.

*Iniqui indi-
ci pana.*

Nec ita procul hinc in alio oppidu-
lo, ubi ulla carnificina ad sceleris ali-
cuius confessionem a digi nequiret ca-
pta ob maleficij opinionem muliercu-
la, hanc blandis adoritur uerbis sacri-

ficulus, ut se non amplius torturis ita
distrahi sineret hortatus: at leuiter so-
lummodò confiteretur delictum, in-
de se eam aqua lustrali à maleficijs ex-
piatam, & uelut fartam testam Deo re-
stituere uelle promittebat. Hæc ita à
sacerdote inducta, circumuentaque
blanditijs, se forte quædam huiusmo-
di mala designasse falsa est, ea ratione
quemadmodum persuaserat sacrifi-
cus, se sperans euasuram. Ob eiusmo-
di confessionem fallaciter & dolose
eblâditam, ut Vulcano ea litaretur, la-
ta fuit sententia. Qua præter expecta-
tionem audita, Videte quomodo me
interficiatis, præmonuit furdos mise-
ra fœmina.

*Confessio fal-
laxiter oblan-
dita.*

Prope Elten pagum, miliare mediū
ab Embrica, in ducatu Cliuensi dissi-
tum, circa uiam regiam loco ericeo an-
te annos circiter quadraginta duos,
dæmonium uiatores miris uarijs que
exercebat modis, egdens, ab equis de-
ijciens, uehiculari subuertens: nec aliud
unquam uidebatur, quam manus effi-
gies. Eckerken huic nomē indebatur.
Vicini increduli, nec satis hoc dæmo-
nij ludibriū exercitiumq; dignoscen-
tes, ad Lamixæ maleficiū referunt id fa-
cinus: quare manus mulieri Sibyllæ
Duiscops nomine, seruitutis iure Co-
miti Montensi mâcipatæ iniicitur: eâ-
que tandē exusta, desijt uexatio. Non
aut id euenit ea causa, quod illa præsti-
giosus actus fuerit rea: licet quoque ob
crudelem carnificinam, uel etiam in-
credulitatem à dæmonio illusione in-
facti cōfessionem in duci potuerit: ue-
rùm ab eiusmodi diuexatione à dia-
bolo solum inuenta, hic destitit ultro,
& quidem libenter, ut homines al-
tius incredulitatis barathro immerge-
ret, & reos sanguinariæ sententiæ red-
deret, quam cum primis in insontibus
auide appetit, ut ab initio homicida.
Si etenim industriè obseruatum, in-
qui-

*Sibylla Dui-
scopi.*

IN ACCVSATIONE OB MA-
 lefium, singularis quorundam prin-
 cipum prudentia. Cap.

XVI.

quifitumque foletter fuiffet eisdem
 horis, quibus manus imagine hoc cer-
 neretur ludibrium, Sibylla domi dor-
 miens ut plurimum, uel aliud agens
 fuiffet proculdubio deprehēfa. Si con-
 feffionem urgeas: eam fuiffe à leftore
 extortam, uel à uitiatæ phantafæ mu-
 liercula editam, refpondeo. Quo au-
 tem modo illa à diabolo corrumpat-
 ur, toties dictum eft, ut crebræ repe-
 tionis tædeat.

Septem uiri iudices cuiusdam ciui-
 tatis ad Mosellam eodem tēpore, quo
 mulierem glutinofa ductilisque lactis
 nomine captam, à me examinatā in-
 fontem q̄; pronunciatā, & poftea à Re-
 uerēdifiſimo dimiffam, ſubijcere exa-
 mini uellent, cōmuni decreto aliam
 iubent etiam adduci ciuem maleficij
 ſuſpectam à multis annis, nulla habi-
 ta ratione hydropis, qua tantum non
 agonizaret tantopere, ut paucos ante
 dies animam, quam Deo reddere cupie-
 bat, confuetis in Eccleſia Romana
 facris & ceremonijs expiarit. Quid
 fit? Aſportatur in ſedili, & ad aream ar-
 cis, en magnitudine morbi cueſtigio
 oppreſſa, expirat. Nihilominus perle-
 uerat plebeiorum iudicum tyrannis:
 denegatur ſepultura in communi ce-
 30 miterio, quæ tandem adhuc ex gratia
 conceditur. Hinc fit, ut iuſtus Deus
 etiam quandoque magiſtratus ſini-
 ſtras ſententias & inanem plebeio-
 rum credulitatem, plerunq; & tyran-
 nidem ulciſci uelit: quemadmodum
 circiter idem tempus, nimirum 9. Se-
 premb. anni milleſimi quingentefimi
 ſeptuageſimi quarti, non lōgè ab hoc
 oppido prope Linſam accidit, ubi ex
 40 iſſi qui holocauſti Lamiarum inſpe-
 ctione aſſiciebantur, mox circiter
 quadraginta nauigio in Rhe-
 no ſubmerſi ſunt in
 reditu.

PORRO ut eiufcemodi Syrtis & per-
 petua animarum naufragia pro-
 uidentius declinentur, memoria
 & imitatione digniſſimā ſententiam,
 quam haud ita pridem circa quadra-
 10 geſimam anni ſexageſimitertij ſupra
 ſeſquimilleſimum, pronunciauit illu-
 ſtriſſimus Princeps noſter D. Guiliel-
 mus dux Cluiæ, Iulix, &c. cū ſtorum
 oculis uelut ſpeculum proponere uo-
 luit. Agricola quidam ex Marchiæ co-
 mitatu, armento numeroſo locuples,
 cuius uacæe ſolito minus lactis ali-
 quantisper reddidiſſent, ad ariolum
 confugit, capturus cōſilium: qui pro-
 20 tinus ſe Lamiam eius iacturæ genitri-
 cem oſtenſurum pollicetur. Hinc ad
 uillici huius eſdes comitatus, filiam ex
 priori eius coniuge adhuc uirginem
 apprehendit, huic lactis maleficii im-
 minuti crimen impingens. Hæc mox
 à dæmone illuſa, malè perſuaſa & in-
 duſa, uerum eſſe fatetur: ſed ſe non
 ſatis eſſe maleficii peritum ſubiun-
 git, ſimul ſcæminas ſedecim accuſans,
 quas ea in arte abſolutè doctas eſſe af-
 firmauit. Illuſtriſſimo principi hæc
 ilico ſignificantur à ſatrapa, qui eas o-
 mnes carceribus incunſanter man-
 cipari oportere conſuluit. Ne tamen
 alicui hic manus iniiceret, grauior
 inhibuit Princeps: ſtriſtè etiam man-
 dans, ut quocunq; modo aut inſidijs
 in uincula pertraheretur ariolus ille.
 Puellam uerò ab eccleſiæ miniſtro ac-
 30 cipi uoluit eius Ceſſ. & in præcipuis fi-
 dei Chriſtianæ articulis examinari,
 deinde ab hac dæmonis illuſione do-
 ctina ſaniori ad mentè reduci: eam q̄;
 cautioſiorem ea ratione à ſatanæ ſtro-
 phis redditam, fideiuſſoribus conſti-
 tutis, ſi modò eos conſequi poſſet (ut

Guilielmi du-
 cis Cluiæ, etc.
 prudentia.

In Imperial.
 conſtit. de a-
 ction. crimina-
 l. art. 11.

magis in officio contineretur) sin-
nus, tum propria fide interposita, cum
bona gratia dimitti. Alias autem ma-
tronas, hoc falsæ criminacionis caute-
rio à corruptæ mentis uirgine iniustas,
ulla omnino re grauari minimè per-
missum est. Ac prudētissimo hoc con-
silio desijt hic fabulæ actus, & lac uac-
carum qua solet copia fluxit. Vtinam
hoc salubri exemplo moniti alij, prin-
cipijs harum tragœdiarum quibuscū-
que legitimis pijsq; rationibus irent
obuiam deliberatores: non profectò
in re, ubi parum certi posset statui, ue-
lut inextricabili labyrintho implica-
ti, ex simplici errore in mille ita pro-
laberentur cauti minus, unde tandem
nullus uideretur euadendi aut finiendi
modus. Eiusmodi telæ genus soler-
ter contexere nouit, consueuitq; ue-
ratorius ille textor.

Sed maximè dolendum est, in
ijs qui principibus sunt à consilijs, uel
magistratum gerunt, aut republi-
cæ gubernant, desiderari quando-
que maturam deliberationem, discre-
tionem, & absolutam rerum intelli-
gentiam: unde fit, ut præcipites nimis
plerumque ferantur ad sanguinis effu-
sionem tum in hoc negotio dæmo-
niaco, tum in causis quibusdam alijs
non ita diffinitis. Quanta autem con-
siliorū maturitate ac prouidentia con-
tra has dæmoniorum artes, sine inno-
centium carnificina, cuncta admini-
strètur in amplissimo regno electoris
Palatini D. Friderici, principis (quod
citra palpum dictum uolo) sapientiæ
insignis, memoradæ pietatis, & mode-
stiæ incōparabilis, præterquam quod
res ipsa non obscure docet, & testan-
tur insignia dicta iam promulgata:
accedit id quoq; in primis, quod D.
Christophorus Probus, LL. doctor con-
sultissimus, & cancellarius uigilantis-
simus, nuper in proximo Bingæ desi-

gnato cōuentu principum electorum
Rheni, ubi huius mei operis fortè in-
cideret mentio, palàm disertè ac pro-
funder suam de harum officiarum &
dæmoniacæ tragœdiæ cōtrouersia sen-
tentiam explicauerit.

Optimo iure in hunc referēdus erit
catalogum generosus & illustris Co-
mes à Niuwenar D. Hermannus, uir
profectò linguarum peritissimus, do-
ctrinæ multijugæ, memoriæ fidelissi-
mæ, & ingenij rari: qui haud ita pridè
industriè admodum Lamiam, quæ-
cunque flagitia fatuo huic hominum
generi assueta, sed imaginariè solum
nota confessam, exilio punijt, quòd
huius mulierculæ uicinos hoc incre-
dulitatis fascino adhuc detentos, eam
minimè toleraturos uideret. Confes-
sionem mihi ab eius clementia com-
municatam ipse legi.

Suam quoq; hic laudem meretur
generosus comes Montensis Guillel-
mus, qui quum haud ita pridè in uin-
culis detineret uetulam octogenariã
ob incantamentorum suspensionem,
ad illã ingressus, studiosè singula per-
quiro, licet mendacijs eam onerari,
narib. minimè obstructis odorarem.
Quum uerò obiectum esset, filium ma-
tri captæ, curruq; ut auheretur, insi-
denti globum terreum, cuius poten-
tia se à uinculis liberaret, porrexisset:
eundem quoq; matrem promissi ad-
monuisse: quod sinistrè etiam torque-
bant accusatores, quasi effecturam se,
ne ea ratione finem uitæ faceret, pol-
licita fuisset mater. Hos articulos tam
acriter apud Comitē urgebant alij,
ut nisi ualidiore rationis neruo, atque
ad eò ipsa rei ueritate seridò restitisset,
eam flammæ post dies non multos
deuorassent. Inter colloquendum in
animi deliquium quandoque incide-
re uidebatur: quare à me eius os ape-
riebatur, contredabantur & manus,
&c

Palatini ele-
ctoris Frideri-
ci prudentia.

Christopho-
rus Probus
cancellarius
Palatini.

Comes Niu-
wenarius
Hermannus

Guillelmus
comes Mon-
tensis.

& arteriæ motus pensculabatur: inspiciebam item linguam: donabam postremò pecuniolam, quòd uulgò feratur, Lamias uirus suum eiaculari posse in eum, à quo beneficium fuerint consequute.

Cæterùm huiusmodi responso objectionem priorèm scitissimè diluit, à filio scilicet non globum terreum, sed in eam formam inuoluta lineæ matri 10 fuisse suppeditata, quibus exulceratas grauitè tibias curaret, easq; mihi ostendit tantopere descædatis crudelitate tormentorum aliàs ob eandem suspicionem in carnificina toleratorum, quum oleum quippe feruidum in tibias, ut extorqueretur falsa confessio, infunderetur. En accusationis impudentiam, qua calamitatis huius extremæ facies deformatur. Huius etiã 20 matèr ea ratione inter terroris manus antea interijisse perhibebatur.

Alteram partem, quòd nimirum pollicitationis recordaretur mater, ita explicuit, quòd filijs suis in amsidua illa uulgè fugillatione ob maleficijs famam, addixisset, si fortè ad supplicium eapropter abriperetur, se mortis suæ autorem ad æquissimum Christi iudicis iusti tribunal prouocaturam, ut 30 tricesimo die à suo interitu se ibidem fisteret, sententiæ latæ rationem redditurus. Si itaq; effectus consequeretur, argumentum fore non obscurum innocentia, filiosq; matrem extra culpam esse intellectuuros, quum insontium preces exaudiat Deus iusticiæ iudex unicus, qui ad fictas alioqui orationes obsurdescit. Proinde Comes à me admonitus, & rectius in eo delusionum 40 diabolica rum genere institutus, pauperculâ causâ prius uigilanter discussa dimisit. Nec prætermittendus hic eius leuir insignis, Dominus Adolphus, comes à Nassau, qui studij multum impendit apud Danos in bello con-

tra Suecum Anno 1564, ut ab his præstigijs heroum oculos uindicaret.

Pia & laudabilis omnibus seculis 50 sententiâ, suam apud hos principes & amplissimos uiros pondus & locum habet: Còsultius nimirum esse decem nocentes dimittere, quàm insontem unum punire.

DE SEDUCTIS ERRORE, ET
hæreticis non interficiendis, sententiæ
Patrum. Cap. XVII.

Q Vum uerò horum plurimos mente corruptos esse, errorq; à satana seductos, iam satis demonstratum sit, citius hæreticorù pœnam, quàm uoraces meretur flammæ: qui rectius instituti, si conuertantur, corporali punitione minimè afficiendi sunt: quod summorum patrum sententijs probare conabor.

Augustinus ad Donatum, pro consulem Africam: Ex occasione, inquit, terribilium iudicium ac legum, ne æterni iudicij pœnas incidant, corrigi inimicos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi uolumus, nec supplicijs quibus digni sunt exerceri. Sic ergo eorùm peccata compece, ut sint quos pœniteat peccauisse. Quæsumus igitur, ut cum Ecclesiæ causas audis, quamlibet nefarijs iniurijs appetitam uel afflictâ esse cognoueris, potestatem occidendi te habere obliuiscaris, & petitionem nostram non obliuiscaris. Non tibi uile sit, neq; contemptibile, fili honorabiliter dilectissime, quòd uos rogamus, ne occidatur, pro quibus Dominum rogamus, ut corrigantur. Idem ad Marcellinum: Pœna illorum, quamuis de tantis sceleribus confessorum, rogo te, ut præter supplicium mortis sit, & propter còscientiam nostram, & propter catholicam mansuetudinem commendâdam. Ad eundem Epist. 159. Imple iudex Christiane, pij patris officium: sic succense

iniquitati, ut cōsulere humanitati memin-
 eris. Nec in peccatorum atrocita-
 tibus exerceas ulciscendi libidinem,
 sed peccatorum uulneribus curandi
 adhibeas uoluntatem. Noli perdere
 paternam diligentiam, quam in ipsa
 inquisitione seruasti: quando tantorū
 scelere confelione non extenden-
 te eculeo, non fulcātibus unguis, non
 urentibus flammis, sed uirgarum uer-
 beribus eruisti. Et contra epistolā Fun-
 damenti capite. Dominus per seruos
 suos regna subuerit erroris: ipsos uer-
 rò homines, in quantū homines sunt,
 emēdandos esse potius quā perden-
 dos iubet. Nec est quidd de conuersio-
 ne fratris in hēresim prolapsi despere-
 mus. Nisi enim qui eiusmodi est, per
 gratiam Domini posset conuerti, pror-
 fus inanis esset Iacobi admonitio. Scie-
 bat hoc Augustinus, ideoq; se totum
 conuertendis hæreticis mancipabat,
 atq; id iuxta Apostoli monita cū ma-
 gna lenitate ac māuetudine spiritus,
 nec abq; pij laboris fructu. Sic enim
 in Epist. 48. ad Vincentium scribit: De
 multorū iam correctione gaudemus,
 qui tam ueraciter unitatē catholicam
 tenent atque defendunt, & à pristino
 errore se liberatos esse lætātur, ut eos
 cum magna gratulatione miremur.
 Cum primis autem Christianum ma-
 gistratum hæc decet moderatio, ut à
 sæuitia & crudelitate absteineat. Om-
 nino citra dissimulationem me inter
 eos esse fateor, quibus admodum dis-
 plicet, quōd ubi interficiendi sunt er-
 rores, interficiuntur homines. Nullis
 bonis, inquit idem noster Augustinus,
 in catholica Ecclesia hoc placet, si usq;
 ad mortem in quenquam, licet hæretic-
 um, sæuiatur. Et libro primo cōtra
 literas Petiliani, capite uigesimo nono:
 Diligite homines, interficite erro-
 res, sine sæuitia pro ueritate certate.
 Iterum contra epistolam Fundamen-

ti: Illi in uos sæuiant, qui nesciūt cum
 quo labore uerū inueniatur, & quā
 difficile caueantur errores. Illi in uos
 sæuiant, qui nesciunt quā rarū & ar-
 duū sit carnalia phantasmata pię men-
 tis serenitate superare. Illi in uos sæ-
 uiant, qui nesciunt cum quanta diffi-
 cultate sanetur oculus interioris homi-
 nis, ut possit intueri solē suum: non
 istum quē colitis cœlesti corpore ocu-
 lis carneis & hominum & pecorū ful-
 gentem atq; radiantem: sed illum de
 quo scriptum est per prophetā, Ortus
 est mihi iusticię sol: & de quo dictum
 est in Euangelio, Erat lumen uerum,
 quod illuminat omnem hominē ue-
 nientem in hunc mundum. Illi in uos
 sæuiant, qui nesciunt quibus suspirijs
 & gemitibus fiat, ut ex qualicunq;
 parte possit intelligi Deus. Postremò
 in uos illi sæuiant, qui nullo tali erro-
 re decepti sunt, quali uos deceptos ui-
 dent: & cætera. Ergo sæuire in hæreti-
 cos, etiam admodū detestabiles, qua-
 les erant Manichæi, quibus Augusti-
 nus ita scribit, nō uidetur esse piorum
 hominum, qui sciunt quanto cum la-
 bore uerum inueniatur, & quā erro-
 res difficulter caueantur, quibusq; su-
 spirijs & gemitibus fiat ut ex quali-
 cunq; parte possit intelligi Deus. Ex
 libro Quæstionum Euangelij secun-
 dum Matth. cap. 13. Hinc est quod ser-
 ui dicunt: Visimus, & colligimus ea?
 Quibus Veritas ipsa respōdet: Non ita
 hominem constitutum esse in hac ui-
 ta, ut certus esse possit, qualis quisque
 futurus sit postea, cuius in præsentia
 cernit errorem: uel etiam quid error
 eius cōferat ad profectum bonorum:
 non esse tales auferendos de hac uita,
 ne cum malos conatur interficere, bo-
 nos interficiat, quod fortē futuri sunt:
 aut bonis oblit, quibus & inuiti fortē
 utiles sunt: sed tunc opportunē fieri,
 cum iam in fine nō restat uel tempus
 compu-

computandæ uitæ, uel proficiendi ad ueritatem, ex occasione atq; comparatione alieni erroris. Ibidem quæst. 11. Nec tamen consequens, ut omnis hæreticus uel schismaticus corporaliter ab Ecclesia separaretur. Multos enim tales portat Ecclesia, quia non ita defendunt falsitatem sententiæ suæ, ut intentam multitudinem faciant: quod si fecerint, tunc pellantur. Idem de Vera religione, cap. 8. Utamur igitur etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinam aduersus eorum insidias asseretes, uigilantiores & cautiore simus, etiam si eos ad salutem reuocare non possimus. Idem, & habetur 24. q. 3. dixit: Dixit Apostolus, Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita, quia subuersus est huiusmodi, & peccat in semetipso dånatus. Sed qui sententiã suam, quamuis falsam atq; peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam nõ audacia suæ præsumptionis pepererint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt: quærent autem cauta sollicitudine ueritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.

Chrysostomus homilia quadragésima septima, in caput Matthæi 13. Vis igitur abeuntes colligimus ea? Dominus autem prohibet, ne forte simul cum zizanijs herbam etiam tritici euellat: quod dicebat, ut bella & effusionem sanguinis prohiberet. Nam si trucidarentur hæretici, absq; fœdere pacis atque inducijs bellum orbi inferretur. Duabus igitur rationib. prohibuit: altera, quia frumētis parum noceret: altera, quia nisi sanarentur, extrema supplicia non euaderent. Quare si puniri eos uultis, & frumentis nequaquam officere, opportunitas temporis congrua expectanda uobis est. Quid autem

est, quod eradica-bitis simul cum ipsis etiam frumētis? Certè aut, quia si arma capietis, inquit, necesse est quum hæreticos trucidatis, multos sanctorum simul interimere: aut quia ab ipsis zizanijs multa commutata, in frumenti conditionem se ipsa conuerterent. Si ergo præuenientes euellatis, ea frumenta deperibunt, quæ à commutatis zizanijs prouenirent. Non prohibet autem conciliabula hæreticorum dissipare, ora obstruere, libertatem loquendi concidere: uerum interficere & trucidare. Ex Homilia octaua, in caput Genesios 2. Hæretici simili modo adfecti sunt, sicut hi qui morbo laborat, & corporalibus oculis cæcutiunt. Illi enim ob oculorum suorum infirmitatem solis luci aduersantur, & ob aduersam corporis ualitudinem etiam optimos saluberrimosq; cibos aspernantur: ita & hi anima ægrotantes, & mentis oculis capti, ad lumen ueritatis respicere non possunt. Idcirco nostro fungētes munere, manus eis porrigamus, magna eis mansuetudine loquamur. Nam & beatus Paulus ita nos admonuit, dicens: Ut in mansuetudine erudiātur aduersarij, si forte det eis Deus pœnitentiam in agnitionem ueritatis, & emergant è laqueo diaboli, capti ab ipso in illius uoluntatem. Vides quomodo uerbis declarauit, quod quasi ebrietate obruti sint? Eriterum: Capti, inquit, à diabolo, quasi laqueis irretiti sunt. Vnde & nobis gemina opus est mansuetudine & longanimitate, ut possimus eos eripere & educere ex laqueis diaboli. Dicamus igitur eis: Emergite & respicite paulisper, aspici-te lumen iustitiæ, &c. Idem in sermone de anathemate: Dogmata impia, & quæ ab hereticis profecta, arguere & anathematizare oportet: hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

Hæreticorū
conciliabula
dissipari
possunt.

2. Timoth. 2.

Athanasius ad Antiochenſes tomo 12. Omnes qui uobiscum pacificè agere uolunt, in primis autem illos qui in ueteris ecclesiæ cōmunionē fuerunt, deinde qui ab Arrianis redierunt, elicit ad uos, eosque ut patres assumite, & ut magistri & tutores recipite, coaptates uos interim dilecto nostro Paulino, eiusque socijs: nihilque amplius ab illis exigatis, quàm ut execrentur Arrianorum hæresim, confiteanturque sanctorum patrum in Nicæa fidem.

Seuerus Sulpitius quoque D. Martinum noluisse hæreticos puniri, scribit in eius uita, Libro 3. his uerbis: Maximus Imperator pridie ex episcoporum sententia decreuerat, tribunos summa potestate armatos ad Hispanias mittere, qui hæreticos inquirerent, deprehensis uitam & bona adimerent. Nec dubium erat, quin sanctorum etiam maximam turbam tempeſtas ista depopulatura eſſet. Sed Martino illa præcipua erat cura, ne tribuni cum iure gladiatorum ad Hispanias mitterentur. Pia enim erat sollicitudo ipsi, ut non solum Christianos, qui sub illa occasione erant uexandi, sed ipsos etiam hæreticos liberaret.

QUOMODO CVM HÆRETICIS
agendum, sententia Erasmi.

Cap. XVIIII.

IN Apologia aduersus articulos aliquot per monachos quosdam in Hispanijs, exhibitos, hæc scribit Erasmus ad Alfonsoſum Mauricum archiepiscopum Hispalensem, titulo quarto sic à monachis distincto, contra sanctam Hæreticorum inquisitionem. In Paraphrasi Matth. 13: Servi qui uolunt ante tempus colligere zizaniam, sunt qui Pseudapostolos & hæresiarchas gladijs ac mortibus existimant è medio tollendos, quum patet familiās nobilitate eos extingui, sed tolerari, si forte respiciant, & è zizanijs uertantur in

triticum. Quod si non respiciant, seruentur suo iudici, cui pœnas dabunt aliquando. Hæc ille.

Ad hunc articulum abundè responsum arbitror in supputationibus ad Bedæ propositionem 32. respondi & Latino, qui nonnullis uisus est obliuiscere me suggillare, ut superuacaneum sit hic eadem reperere. Quoties mecum reputo, quàm execranda res sit hæresis & schisma, non possum damnare legis licet durum cauterium: rusus ubi considero qua mansuetudine Christus plantatit, aluerit, prouexerit, stabilieritque suam Ecclesiam multis seculis, uix reperio quomodo tuear exemplum quod hodie uidemus in nonnullis, qui opiniones scholasticas ilico pertrahunt ad carceres & incendium: ueluti nunc exuri uidemus sacerdotēs, qui puellam quidem habet consuetudinem, malunt appellare uxorem, quàm concubinam. Equidem talibus mederi soleo, non patrocinari: nec in hoc hæc mihi dicuntur, quod tales uelim esse impunitos: tantum illud admirror, quomodo tanta seueritas conueniat cum ecclesiastica mansuetudine. Non est meum probare aut improbare principum mundanorum leges: habent suum ius, habet sua consilia, habent suum iudicem, cui reddituri sunt rationem. Mea paraphrasis Euangelicæ parabolæ sensum explanat: qui si uerus est, si Christo dignus, si probatis orthodoxis interpretibus placuit, si multis seculis usu ecclesiæ comprobatus est, quare reprehenditur: aut si reprehendendus est, quare non pariter in ius uocentur & illi? Vtique ad ætatem Augustini, hoc est plus quàm quadringentis post Christum natum annis, nusquam legimus orthodoxos implorasse Cæsaris præsidium aduersus hæreticos, quum id frequentissimè factum eſſet ab ipsis hæreticis.

hæreticis. Nunquam tamē hoc exemplum imitari uisum est orthodoxis, donec Donatistarum & Circumcellionum huc perpelleret perucax & insanabilis infania, nimium diu tolerata. Nam præter schisma, quo non aliud exitiabilis si processisset, agitabant, uulnerabāt, iniecta in oculos calce aceto temperata exoculabant orthodoxos, alios occidentes, alios ad homicidium metu mortis adigentes. Nec mitiores erāt in seipos quā in alios, ultrō sibi uel gladio: uel si gladiorum nō esset copia, præcipitio necem accersentes. Quid multis? tanta erat rabies, ut nec ab ethnicis principibus tolerari debuerint: nec à Christianis, etiā si nulla fuisset hæresis, aut schismatis crimen. Per hos quum nulli liceret esse quietū, nec ullus esset infaniendi modus aut finis, tandem inter episcopos agitatum de implorando Cæsaris præsidio aduersus Donatistarum intolerabilem improbitatē. Mansuetioribus, inter quos fuit D. Augustinus, non placuit imploratio prophanæ potestatis ad negocium Ecclesiasticum, existimantibus non decere episcopos alijs armis uti, quā uerbo Dei, precibus: & si malum foret insanabile, anathemato, hoc est, separatione à communione. Hoc erat tum extremum ecclesiæ supplicium: & sicut apud Iureconsultos, ciuilis mors dicitur exilium: ita apud Apostolos & horum successores, pœna capitis erat, ab ecclesiæ consortio submouisse. Ad hanc sententiam non solum inuitabant exempla Christi, apostolorū & martyrum: uerū etiam metus propellebat, considerantes fore periculum, ut si ageretur terroribus, pro hæreticis fictos haberent Christianos, maiore Christiani gregis pernicie. Verū ubi uicisset aliorum sententia, resq; bene cessisset multis hac feneritate corre-

ctis, qui uel inuicti manserant in ea factione, uel ambigui, uel errore modo seducti, fortiter probauit Augustinus, quod prius improbauerat. Sed tamen aduersus tam furiosos latrones ac sicarios uerius quā hæreticos, lex meo iudicio nimium mitis lata est, quæ primum nec corpus cuiusquam attingeret, nec quenquam facultatibus excuteret: sed tantum ecclesiarum hæreticarum facultates ad orthodoxorum ecclesias transferret: ad quas qui transfire uellet, & ijs quas prius habuerat, & ijs quas inueniebat, uti frui posset, tanta mansuetudine, ut nec clericis & episcopis respicientibus suus honos adimeretur, tandem & multis cæteriis indicta non admodum graui: qui quum essent pauci, nollet respicere. & adeo nihil tentatum est de occidendis tam immanibus beluis, ut quum prius editum Macedonij (ni fallor) præsidis sic ambiguis uerbis esset propositum, ut hæreticis uideretur minari necem, ni respicerent, Augustinus illum diligenter admonuit, ne quenquam interficeret, quū hoc ius ex constitutionibus Cæsareis haberet, lauderq; quod edito posteriore uerborum ambiguitatem explicuisset. Idem admonet præter alios Dulciciū tribunum, ne quē capite plectat. Ex his satis liquet, quantum illorum animus abhorruerit ab hac cōsificationum, carcerum, suppliciorum, incediorum sæuitiā, quæ nunc quibusdā & nimium & sola placet, præsertim ex eorum numero, qui perfectionē Christianæ pietatis profitentur, quorum omne studium esse decebat mederi potius quā interimere, & legum sinceritatem sua intercessione mitigare. Nunc etiā ultra principum editum sequitur ab istis elementia magistris, Cæsaris editum habet, Legitimē conuictis: quā hoc interdū fiat legitimē, ea nihil refert:

tamen multis incognitū non est. Nam hoc hominum genus ferè nullis legibus parer, nec ecclesiasticis nec prophanis: sed quicquid uolunt, sanctum est. Mihi nulla placuit unquam hæresis, nec ulli unquam faui, faueo, fauturus sum hæretico, nisi spe medicandi, ne quis me suspicetur hæc mea causa dicere. Nullum abstractum ab ecclesiæ caulis adiunxi mihi: sed ipse constantissimè persistens in ecclesiæ confortio, nonnullos ad illius societatem reuocauit. Tantum loquor de quorundam sæuitia, quos oportebat esse mitissimos, etiamsi principes terrent gladio, si qui episcopi pro sua autoritate potestatem ad improborū terrorem exerent. Nunc contrā sit, ut illorum sæuitiæ monarcharū ac præsulū autoritas cogatur frenū imponere. Eo quod huius negocij principatus summis ecclesiæ proceribus delegari solet, ne istis liceat, quicquid libet. Quid autē quorundam seditionis, apud populum uociferationibus, sæuitiaque profectum sit, res ipsa loquitur. Fortassis è longinqua regione nonnunquam scribunt principi quod uolunt: ille rescribit. Si sic habet res, sumatur supplicium. Hoc rescripto non liberantur, sed onerantur illorū conscientie. Præterea quum index laicus pronunciat ex illorum relatione, non ex cognitione causæ, totum iudicij pondus in ipsis recidit. Iam mihi confer episcopos ecclesiæ proceres cum monachis, confer sicarios Donatistas cum his qui fortè dixerunt monachorum ordines non esse necessarios ecclesiæ, aut in concionibus Christi spiritū inuocari decētius, quàm uirginem matrem, aut se dubitare, an horum temporum confessio sit instituta ab ipso Christo, & an sacerdotum cœlibatus sit iuris diuini: confer lenitatem Cæsareæ constitutionis uic impetratæ à Theodosio, & confer

atrocitatem suppliciorum, quibus nunc agitur cum idiotis, etiam in qualemcunque indutiis errorum, desiderabis planè in nonnullis exemplum ecclesiasticæ mansuetudinis. Sed postea, inquit, lex non sine causa lata est seuerior. Non damno cauterium, tantum doleo tam asperum remedium Christianorum peccata mernisse: & parricidarum supplicij in dolesco, tamen hunc dolorem publica tranquillitatis respectu consoletur. Eodem modo sum affectus erga illos, qui quoniā sanari non possunt, necessariò tolluntur, ne plures trahant in luem. Quicquid agit legum fortassis necessaria seueritas, certè sacerdotum & monachorum est studere sanandis potius, quàm extinguendis. Principum constitutiones nunquā improbaui, quantum & ipsos oportet legum rigore ad Christianæ moderationis lenitatem, quatenus licet, deflectere.

Multum enim interesse debet inter principem ethnicum & Christianum: rursum plurimum interesse inter profanum principem & ecclesiasticum. Postremò non nihil interest inter præfulem autoritate publica præditum, & monarchum aut theologū, quorum est cum omni mansuetudine docere. Quale est autem, olim nullis theologis scholis institutis, solo Dei uerbo feliciter pugnatum esse cum hæreticis: nunc quum orbis celebribus Academicis sic plenus, articulis & fasciculis rem tantum geri? Quid autē reprehendi potest in Paraphrasi, nisi quòd non meminerit de Constitutione monarcharum posterioribus annis inuentum non licuit, eo quòd illi Euangelistam facio loquentem, qui constitutionem illam non nouerat: nisi debuisse illum inducere loquentem: Vt que ad annos octingentos Christus neminem hæreticum uult occidi, sed post-

illud

Articuli et fasciculi aguntur contra eos qui dicuntur hæretici à monachis.

illud tempus exorietur alia lex, ut exuruntur. Ineptè nimirum imaginatur, sermonem hunc à me dici his temporibus, quum dicatur ab Euangelista priscis ecclesiæ temporibus. Neq; Christus illic agit de gladio principū, quū ecclesia tor à Christo passo seculis egerit sub principibus ethnicis: sed de studio loquitur Apostolico cum māsuetudine pertrahendi omnes ad salutē, exemplo summi pastoris, qui uenerat non ad perdendas animas, sed ad seruandas. Ita fit, ut hæc mea interpretatio non officiat principum constitutioni. Nam illa docet māsuetudinem euangelicam, non adimit principi ius gladii: illa præscribit quid illi congruet tempori, non quid in fine seculorum exactura esset hominum improbitas. Nonnullæ principum leges ad terrorem eduntur uerius quàm ad exemplū. Atq; ut profani iudicis est eximere gladium interdum, quo unius interitu lerneret multos: ita quoties error, aut casus, aut etas excusat crimen, & spes est correctionis, debet meminisse Christianæ clementiæ. Quin & illud inspiciendum, an monarchæ ius habeant, ob quo diuis delictum, capitis poenam indicere. Tum illud etiam uidentum, an principes uoluerint ob quemuis errorem, qui uideri potest hæreticus, hominem tradi flammis. Etenim si certus est error, nihil hic opus est theologis, quum tantum sit cognitio facti: si dubius est, nō est cuiusuis theologi, sed Romanæ sedis potissimum, de articulis fidei dubijs iudicare. Multo durius est ob articulos nō solum dubios & controuersos, uerum etiam leuiculos hominē flammis tradere. Sed multo durissimum ob titulos, quos ipsi suo arbitrio consingunt: subinde nouos, hoc est contra doctrinæ scholasticos, hoc est suspectū, hoc est scandalodes, hoc est contra laudabilem

consuetudinem, hoc male sonans ut iacet, hoc impertinenter dictum, & huiusmodi innumeros, ut nihil sit, quod non aliqua pateat calumniæ, si maleuolus accefferit animus: & interrim tamen disputant, an ecclesia possit condere nouum articulum fidei, quum isti quoties commodum est, gignant eos in ipsa cognitione, nonnunquam & post editam sententiam. Res agitur per relatores, deputatos, ac iudices monachos, nec sincerè, nec legitima iuris forma, pronunciant in carcere tres priores, monachis duobus testibus, & apparatus rogos. Hæc nescit princeps, cuius lex præteritur, priuato quorūdam odio seruiens, quum in publicam utilitatem sit edita. Hæc quoniam fieri compertum est, admonendi erant principes: quæ tamen admonitio nec hæreticos ueros & insanabiles subleuare, nec sinceros inquisitores grauare debet. Constitutio quæ in Cod. libro primo. tit. de Hæreticis Manichæis & Samaritanis, fuerit octaua, solos libros & chartas iubet exuri: doctores tantum capite plecti, discipulis decem librarum auri multa dicitur: eos uerò qui non solum audiūt illos, uerum etiam contemptis principum legibus, libros illorum apud se seruant, manifestum hæreseos fauorem præferentes, in exilium deportari iubet. Nec hæc tantum constitutio ferit quoslibet hæreticos, sed nominatim Manichæos, Apollinaristas, & Samaritanos; qui manifestam docebant blasphemiam. Huiusmodi ferè sunt: quæ præcedunt eodem titulo, quæ iubent inquisitionem etiam usq; ad capitis poenam extendi: sed exprimunt certas hæreses. Similiter eodem libro, titulo de summa Trinitate, &c. Arianos exprimit. At hi spoliabant Dei filium, & multo magis Spiritum sanctū ueritate diuinæ naturæ. Quem admo-

*Professus
fidei nego-
cio.*

Quos concernat constitutio Imperatoris.

Arianis.

*Apollina-
rista.*

Donatiani.

dum Apollinaristæ uerum hominem negabant, detrahentes illi meliorem hominis portionem, nimirum animâ humanam: Donatiani furiosi latrones erant, non solum pestilentissimi schismatici. Non hic agebatur, an hæc confessio sit instituta à Christo, an constitutio hominis pura obliget ad crimen, an symbolum sit frustulatum editum ab Apostolis, an Apostoli calauerint linguam Græcam: sed de maiestate Christi, deq; summa Christianitatis. Iam per Pontificum constitutiones, quæ sunt in Decretalibus libro 5. titulo de Hæreticis, & in sexto eodem numero ac titulo, conuicti, & in errore persistentes, aut in hæresim abiuratum relapsi, tantum iubentur tradi curiæ seculari: quâquam hic Glossematographi de suo adiecerunt, Aut comburantur: quando Pelagianis aut Iouinianis ex Cæsarem edictis dicta est multa. Nunc ad ignem pertrahitur, qui dubitet, an Romanus pontifex ius habeat in purgatorium. Et olim in synodo episcoporum hæretici citati reddebant suæ doctrinæ rationem: conuictis libera erat optio, utrum mallent ipsi in suum dogma pronunciare anathema, an simul cum dogmate feriri anathemate: hoc est, à communionem separari. Nam hæc tum erat pœna ecclesiæ grauissima. Berengario, qui non de confessionis origine, neque de purgatorio postulatus erat, sed de ueritate corporis Christi, ne tum quidem uis est adhibita, quum semel dimissus in eundem errorem esset relapsus. Nunc interdum monachi unum spargunt rumorem, mox ueluti suspectum pertrahunt in carcerem: ibi disputant suo more, notantur articuli, & parantur fasciculi.

Esaiæ 42. Linum fumigans nō extinxit Christus, nec arundinem quassatum confregit. Ouiculum ab initio persequu-

tus est lupus, illa autem semper tolerantia uicit.

CENSURA INSIGNIUM IVRISCONSULTORUM de Lamijs, quæ poenitentes, poenitentibus euitant corporales: nec in criminalibus solistandum esse confessioni.

Cap. XLIX.

AT in sagarum patrociniū annectam censuram eximij Iuriconsulti Pauli Grillandi de Sortilegi. 10. uolumine Tractatum, quæst. 7. fol. 44. pag. 235. Nota, ait, unum ualde singulare, quod istorum apostatarum duæ sunt species. una est, quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam dæmonis: altera est, quæ postquam Christi fidem abnegando reliquit, & deiecit ex corde suo, iterum se baptizat expresse in nomine diaboli, & aliud nomen sibi superimponit. licet utraque species sit damnata: prior tamen, si peccatum suum reuocat, admittitur ad poenitentiam, & euitat poenas corporales: sicut hæretici. ut I. Manichæos. C. de hæreticis. Identidem theologi authores Mallei, in tertiæ partis initio, quæstione 35. his uerbis docent: Ex corde uerò apostatæ si nolunt resiliere, ut hæretici impoenitentes, tradentur curiæ seculari. Si autem uelint, recipiuntur prout hæretici poenitentes. iuxta c. ad abolendam. §. poenitenti. de hæreticis lib. 6. Concordat Raymundus. tit. de apostolica. c. reuertentes. ubi dicit: Quod reuertentes ab apostasiæ perfidia, cum fuerint hæretici, tantquam reuertentes ab hæresi sunt recipiendi: & hic sumitur unum pro alio. Et in 2. parte Decretorum; caus. 26. quæst. 5. episcopi: Ex præmissis autoritatibus colligitur, quod arioli, aruspices, incantatores & sortilegi, atque cæteri huiusmodi sectatores ab Ecclesia sunt eliminandi: & nisi respuerint, perpetuò excommunicandi. Sed quod

in ul-

Lamij poenitentes euitant poenas corporales.

in ultimo Acquirénsi ca. ea quæ sunt per incantatores, non in corpore, sed in spiritu fieri dicuntur, Augustinus in libro de Ciuitate Dei idem uidetur asserere, ita dicens: Quæ magorum prestigij sunt, non uera, sed phantastica esse probantur. Quare criminali acti-
oni hic nullus erit locus.

Si urgeatur hic denuò propria earum confessio: cum D. Ioanne Francisco Ponziuibio Placentino, Tractatum uolumine decimo, de Lamij, respondere audeo: Cum tales personæ sint illusæ, ut dictum est, ergo debere dici, earum confessionem etiam esse erroneam, nec admittendam. l. error. & l. cum post. C. de Iuris & facti ignor. No. in l. de ætate. §. fin. ff. de Interroga. action. Confessio enim debet continere uerum & possibile: ut per gl. Bald. & alios in l. 1. C. de confess. per gloss. in c. si. de confess. in 6. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. fin. Sed ista respuit ius & naturam: ergo nõ sequitur: Istæ mulieres sic confitentur, ergo sic est. Nam confessio longè distat ab actu (uel actus possibilitate) & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Præterea in criminalibus regulariter non statur soli confessioni rei, ut per Bald. & Ang. in l. 1. C. de confess. & dicam infra in 2. no. Nec obstat, quod dicit Bald. in d. l. si quis non dicam raptore: quia eius dictum procedit in hæresi, in quantum perficitur in sola mente & cogitatione: quo casu bene, ut inquit ipse: quia cogitatio mentis, quam solus Deus nouit, nõ potest aliter probari, quàm per confessionem: ideo statur soli confessioni. sed confessio, de qua in casu nostro, continet actum ab extra, & minus possibile de iure & natura, ac etiam minus uerisimilem: & ideo potest dici, quòd licet, quoad ea quæ credunt, sit tãdum confessio-

ni earum, quoad punitionem: quia talis credulitas pendet ab animo & uoluntate: nõ tamè quo ad hoc, ut quia sic sit, uel sic fiat, sicut asserunt. Hætenus ille. Nec est quòd hic lex Cornelia de sicarijs & ueneficis mihi obtrudatur, quæ suum paulo post fortietur locum, ubi de ueneficorum pœnis agetur.

PRÆCLARA EXIMII IURISCONSULTI ALCIATI SENTENTIA, & ex Grillando historia de Lamiarum innocentia. Caput XX.

Narrat item D. And. Alciatus, hæreticæ prauitatis (ut uocant) inquisitorem in subalpinis uallibus, aduersus hæreticas mulieres, quas ueteres Lamias, nos Striges uocamus, inquisiuisse, & supra centum flammis consumpsisse: quotidieq; ceu noua holocausta, alias super alias Vulcano obtulisse, è quibus non pauca helleboro potius quàm igne purgandæ uidebantur: donec rustici arreptis armis uim illam inhiberent, & negociũ ad episcopi iudicium deferrent. Et post: Et quãuis aliqui ex maritis, magnæ fidei homines, asseuerarét eo potissimũ tempore, quo illæ in ludo & choreis sub Tellina arbore fuisse dicebãtur, se exploratum habere, in lecto potius secũ fuisse: tamen respondebatur, nõ illas, sed caco dæmonem potius, uxoris forma assumpta marito illuisse. Atqui ego replicabam: Cur non potius caco dæmonem cum suis dæmonibus, illam uerò cum marito fuisse, presumis? Cur uerum corpus in sicto lusu, phantasticum in uero lecto comminifceris? Quid hic opus est usque ad auge-re miracula, & nõ tam Theologũ quàm *τοπαλόγοσ* agere, scitoremq; partem in pœnis eligere? Constat ex illis actis, semel in eo ludicro per quandam mulierculam nomine *ΙΕΣΥ* appellato, omnem illum apparatus, omnes sal-

Lib. 8. Parer
yon iuris, ca-
p. 22.

tratrices cum amafijs suis repente euauisse: qui fieri id potuit, si uera fuissent corpora, & non phantasmata, & Tantalii horri? quod apud Philostratum libro quarto, etiam Apollonius Tyaneus censuit: & apud Plutarchum in Bruti uita C. Celsius. Nam & medici maximos effectus corruptæ menti, imaginariæq; ludificationi tribuunt: unde Ephialtici, afflati, supersticiosi, in cubitati, amore furentes, imaginosi, Lycaones, Cynanthropi, qui tamen medicamentis curantur: uidenturque hæc esse quæ Plinius & alij ueteres Faunorum ludibria appellant, pœoniaq; herba emendari censuerunt: ut etiam harum pleraq; curari posse sit uerisimile, nisi quod pauperes & foemellæ omnes sunt, quibus talis facultas non suppetit. Ego certè magis iuri Pôtificio, communiq; nostratium doctorum interpretationi hac in quæstione, quam Theologis istis tribuerim, maximè in re à synodo decisa in concilio Anquirens. ca. i. ubi talia phantasmata mētibus à maligno spiritu irrogari ait. & rursus: Infidelis, inquit, non in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extra seipsum deducitur? Quæ etiam uidetur fuisse Augustini sententia libro 18. de Ciuitate Dei, cap. 18. ubi: Verum, inquit, corpus nulla arte dæmonum conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera uariatur: & cum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut oppressis corporeis sensibus, ita ut uera corpora alibi iaceant, sensibus obseratis. Nec refert quoddam ibi Herodiadi aut Dianæ honor exhibetur. Hastenus Alciatus.

Paulus Grillandus de Sortil. ro. uolum. Traçt. Quidam maritus ex oppido agri Sabinenfis habebat uxore ma-

leficam siue strigam, ut uulgò dicunt. De crimine autem solùm erat suspicio, non certa noticia. Nam quum aliquoties à marito rogaretur, num eius esset profersionis, negabat constanter. Crescente porrò rumore, & uiris fide dignis apud maritum eius flagitij uxorem insimulantibus, quod ea familiariter uteretur alijs mulieribus, huius criminis ratione cognitis, cum quibus etiam se turpibus miscere sceleribus, & nocturnos agere coetus uidebatur: decreuit maritus ipsam in euismodi operibus obseruare & apprehendere: & cæpit pluribus noctibus diligenter & attentè inuigilare: noctesq; circiter duodecim egerat in somnes, attendens studiosè, num illa aliquid ad dæmonum lusum uel aliud maleficiũ noctu euagaretur, num & penes se in lecto permaneret nocte tota, quando lectum conscendisset: nihilq; unquam fraudis comperit, sed manibus illam semper in lecto contrectauit. Quum uerò post dies paucos unà cum quibusdam alijs de eodem crimine accusatis in carcerem conijceretur, subdereturq; quæstionibus, confessa est dæmonum, se tali interfuisse lusum unà cum alijs mulierculis incarcerationis, flagitijq; huius reis, tali die, undecimo mensis, &c. tali nocte, hora tali, &c. Idem fatabantur & aliæ. Maritus uerò in coniugis patrociniũ afferere præstito iuramento grauissimo, eam illa nocte designata, & maximè illa hora, secum decubuisse in eodem lecto: & se eam tum studiosè non semel tantum tetigisse, sed pluries, ac cum ea loquutum fuisse.

POENA, QVA LAMIAS AFFICE-
re solent Bononienses. Cap. XXI.

Solent Bononiæ maleficos utriusque sexus, quorum damnatæ incantationes generi humano, uel uitæ bestiarũ minus nocuissent (quos mulie-

muliebrī in sexu lingua uulgarī le stri-
ge Itali appellant) nudos ad umbili-
cum usque ueteri ex palatio educere,
afino impositos in uerso corpore, ita ut
ligatis manibus caudam afini, quem
lento ductu præibat lictoris minister,
retinerent. Capiti imponebatur mitra
chartacea, in qua terrifici cacodæmo-
nes, qui forcipibus suis ignes inferna-
les mouerent, depicti erant. Interea
10 dum solenni hoc progressu circumdu-
cuntur, à lictore comitate uirgis egre-
giè in pectore & dorso ceduntur. Cum
uerò è foro publico peruentum esset
in cœmeterium ædis Dominicanæ ce-
lebris sepulturâ gentis Germanicæ,
deponabantur ex afino, & à carnifice
in conclauē quoddam superum dedu-
cebantur, cuius pergula firmata can-
cellis ferreis, ijsque raris, cœmeterium
20 uersus spectare: quæ destinata pœnæ
hæreticorum à monachis monasterij
illius, inquisitoribus hæreticæ prauita-
tis, perhibetur. Hinc capite galeato se-
di curuli, quæ rotis quatuor ferebat-
ur, impositi, ter in pergulam promi-
nentem detrudebantur, ubi & per ho-
ræ quadrantem consistebant. Interim
à spectante foris turba, tidente, clamā-
teq; lapidibus impetebantur: frustra
30 tamen ferè, ob interpositos cancellos
ferreos. Tandem uinculis soluti, &
pro delicti qualitate puniti, ablegabā-
tur in exilium.

In finitis certè modis præferri decet
hanc moderationem magistratus Bo-
noniensis, quæ nonnihil adhuc ue-
tustatis Italicæ prudentiam sapere ui-
detur, præ aliorum quorundam tyran-
nide, qui ad igneum illud holocau-
40 stum præcipites nimis feruntur: eò-
que non minus affici, quàm innocen-
tis sanguinis effusi sumo dæmones, ui-
dentur:

o cæcis hominum mentes, o pectora cæca.

MULIERES MINVS PUNIEN-
das esse uiris. Caput XXII.

D Ici solet, mulieres in eodem de-
lictī genere minus peccate, mi-
nusq; puniendas esse uiris, cæ-
teris tamen per omnia paribus: nem-
pe ob imbecillitatem animi, mentis &
ingenij. I. sacrilegij pœnam, in prin. D.
ad legem Iul. pecul. & I. si adulterium,
10 §. stuprum, & §. fratres, & §. incestam.
D. ad legem Iul. de adul. & c. sicut di-
gnum, in prin. extrâ de homicid. & c.
indignantur. 32. q. 6. ubi scribitur: tan-
to grauius uiros puniri oportere, quā-
to magis ad eos pertinet & uirtute
uincere, & exemplo regere fœminas.
Et facit text. in l. quisquis. §. ad filias.
C. ad leg. Iul. maie. ibi: Mitior enim cir-
ca eas debet esse sententia, quas pro
20 infirmitate sexus, & c. Et quod uoluit
Bald. in l. quicumque. col. 3. uersic. sed
pone statuto. & uersic. & in summa. C.
de ser. fug. In quam sententiam apud
Saxonem historiæ Danicæ libro 6, E-
ricus uir quidam multæ prudentiæ cõ-
tendit, muliebribus erratis sæpius i-
gnosendum esse, nec pœnam infligē-
dam; nisi correctio culpam corrigere
nō potuisset. Et illud Æneæ apud Vir-
gil. lib. 2. Æneidos:

—Nullum memorabile nomen

Fœminea in pœna est.

Plinius libro 8. Natur. hist. scribit, Ieo-
nem, ubi sæuit, in uiros plus quàm in
fœminas fremere: ueluti natura eū do-
cuerit, mulieres mitius quàm uiros,
esse tractandas. Aristotel. lib. 2. 9. capite 11. Cur, ait, mulierem
interficere iniquius sit, quàm uirum,
40 quanquam naturæ ratione mas fœmi-
na præstantior est? an quia mulier im-
becillior est, minus que proinde iniu-
riam facere potest? etenim eniti ad-
uersus id quod longè infirmius est, ni-
hil uixile, imò stolidum atq; iniquissi-
mum est. Hæc ille, quæ tam ad ani-

mum quam ad corpus referri possunt. Tradit Vopiscus, Aurelianum imperatorem, cum Zenobia ad poenam uocaretur à militibus, quòd sibi imperium usurpasset, illam uita donasse: quòd indignum existimaret, mulierem interimere. In quam sententiam Euripides in Hecuba, *ὅς δὲ τὸν εἰς αὐτὴν φθόνος γυναικῶν*: Quàm inuidiosum interficere feminas? Quàdoquidem, ut idè in Hercule furere scribit, mulieres quodammodo sunt masculis miserabiliores:

τὸ βίον γὰρ τῶν ἀνδρῶν οὐκ ἔστιν ἰσοδύναμον.

Cui stipulatur Bald. consil. 96. factum tale est: Carolus lib. 2. quòd mulier miserabilior est uiro. Nunc porò filum orationis educat, ut quo punitio- nis modo in hoc hominũ genere casti- gando utendũ censeam, intelligatur.

QVOMODO LAMIAE MENTIS 20
errore à diabolo afflicta, nec ulli noxiae, sint red-
ducenda, & que eis statuenda poena: nec om-
nem uoluntatem esse puniendam.

Cap. XXIII.

QVæ ergo Lamiaë errore & phā-
tasia delusæ, & satanae peruersa
institutione seductæ cognoscā-
tur: nec alicui ab ijs malum reuera, at
solùm imaginatione illatum esse, cer-
tò sciatur: saniori doctrina informan-
dæ erant, ut repudiatis dæmonij ludi-
brijs, Christo sacramentũ rursus præ-
sistent, atq; ut luxata ex corporis com-
page membra, debita ligatura restitu-
antur poenitentes. Quanto pere hic fi-
delem mysteriũ Dei dispensatorem
enitũ deceret, ut ad Christi ouile redu-
ceretur quis perdita, nemo non nouit.
Suum quoq; hic habebunt locum pub-
licæ & communes preces ex animo
susæ. Admodũ piè hic D. Iacobus ad-
monet: Fratres, si quis inter uos erra-
uerit à ueritate, & conuerterit quis eũ,
sciat q. qui conuerterit peccatorẽ
ab errore uia suæ, saluam faciet ani-
mam à morte, & operiet multitudinẽ

peccatorum. Nec hæresis solùm in er-
rore, quòd quis dæmoniorum doctri-
næ adhæret, figitur: sed in sui confidẽ-
tia quoq; conceptu fastu & præfracta
pertinacia, ubi nulla admittitur admo-
nitio: errore etenim seductionemq;
mentis cõfessus hæreticus, semper re-
missionem ueniamq; ex Patrum con-
sensu & Christiana mãsuetudine me-
retur. Nam, teste Seneca, quem poeni- In Thyrs
tet peccasse, penè est innocens. & ap-
ud Ecclesiasticum legitur: Poenitenti- Eccl. 17.
bus dedit uiam iusticiæ. Eiusmodi itaq;
malè à dæmonio persuasæ, & resi-
piscẽti feminae, relictusq; iam in Chri-
stianæ fidei sanctissima basi confirma-
tæ, pecuniarum quoq; (si eius res fer-
rant) multa in pauperum subsidiũ im-
poni potest, & quæcunq; alia arbitra-
ria, non tamen uitæ poena, pro delicti
ratione & magnitudine. Vel si iniun-
gere uoles multam eiusmodi femi-
næ irrogatam à Romanis pontificibus
in taxa lacræ poenitentiaræ, ut ipsi uo-
cant, per melicet. Ibi legitur: Mulier
incantatricem, postquã superstitiones
abiurauit, in quolibet supradictorum
casuum taxari, Turon. 6. duc. 2. Si etiã
ex usu ò reipublicæ tranquillitatem 30
conseruandam uidebitur, ut exilio ad
certum tempus puniatur, donec uitæ
innocentia uerè se conuersam esse, &
fidelem, perstiteretque comprober, ac
deinde libertate hospitij pristina rur-
sus donetur, nõ contraierim. Eiusmo-
di esto poena temeritatis, quòd demo-
niacæ suggestioni & ludibrijs non sa-
tis constanter resisterit, immò etiam
consenserit fatua.

Quòd si quis contentiosè uolunta-
tem seuerius puniendam defendat, is
primũ distinguat inter uoluntatem
hominis sani perfectam, quæ in actum
uerè dirigi cõperit: & inter uitiatã mè-
tis sensum, uel (si uoles) corruptã a-
mèris uoluntatem; cui suo opere, quasi 40
altè

Suprà ca-
pit. 6.

Iacob. 1.

Non om-
nitas p-
nienda.
Vide & p-
in spũ. p-
ri ad Bren-

2. Paral. 13.
Eccle. 12.

Apol. 1.
Luca 12.

alterius esset, colludit diabolus, nec alius insulse uolentem subsequitur effectus. Tale uoluntatis uitium impingi etiam possit melancholicis, fatuis & pueris, qui facile inducuntur, ut uel hæc uel alia se designasse mala falsò imaginentur fateanturq; qui tamè à Deo tenes & corda scrutante, nõ equè plesti permittuntur, ac alij metis compotes: multò certè minus ab hominibus id fieri oportuit. De ijs quid sentiam, qui elementa commouisse, aërem turbasse, grandinem acciuisse calamitosum infrumenti & uinearũ perniciem, & rerum aliarum stragem, creduntur, Lib. 3. cap. 16. explicui: ubi argumetum ea de re prosequi, ut cõtinuum silum, ad certiorẽ intelligentiã malui, quã eo diuulso Lectorem suspendere.

ADVERSUS CAPVT PRÆCEDENS obiectiõnum quarundã productarum consuetudo. Cap. XXIIII.

Exod. 22.

Hic Moyses edictum grauiorẽ contra me urgetur, Exod. 22. at *φαρμακὸν ἢ ἐπιθήσει*, aliã *φάρμακον*, legis huius uoluntatem explicuerunt septuaginta ueniores, Veneficos nõ patieris uiuere, aut si maui, ueneficas (genere feminino) ut uolũt Hebræorum interpretes, quæ nimirum pharmacis malis, hoc est, uenenis interimunt. Nec aliæ profectò hic intelligi debent, quã quas Moyses, & ea nouit ætas. Lamias autem uulgò dictas, & à me descriptas, ne quid Christi temporibus apparuisse, multò minus Moyses, inde colligi potest, quòd nulla earum uel ab ipsis lestorum mentio fiat in Sacris literis, quum tamen Christus eò in mundũ uenerit, ut diaboli conatus & opera manifestaret ac perderet. quorũ uerò in cantatorũ meminisse Scriptura, magi infames sunt, suis notis antea à nobis depiãti. Quapropter illud Moyses decretum ad huius Libri caput sequens 23. de uenefi-

carum pœnis referendũ putauĩ. Quũ uerò inueniantur, quibus cuiusmodi explicatione legis nondum satisfactũ sit, qui & omnibus contendunt uenies, ut sub ea nostras cõstringete queant Lamias, illis sic quoq; responsum uolo, decretum nullum promulgari contra id, quod rerum natura, ut dixi, nondum agnouit. Ad hæc non deceat, ut translationis septuaginta interpretum fidem temerè mihi sinam eripi eleuarique, qui sine dubio peritissimũ fuere uernaculi patrijque sui idiomaticis Hebraicis, tum & linguæ Græcæ: quos senos ex singulis tribus singulari religione delectos, Spiritus sancti proculdubid in inspiratione & ductu, E-

70. interpret.

E Hieron. uenefat, secũda in Paralip. Philo Iud. de uita Adolphi.

leazarus Pontifex Alexandriam Prolomæo Philadelpho misit, ut Moyses legem extremo studio & indubitata fide in Græcã commutarent linguam. Quod opus piũ sanctumque diuini numinis auxilio feliciter ab solutum, & à patribus tam longo tempore religiosè habitum, non oportet insolenter in dubium uocare, errorisque nota conspurcare, cum primis ob interpretum numerosã multitudinem & unanimum consensum: quibus profectò & sanctior debetur fides, quã Eliæ Leuitæ, aut quibusdam recentioribus. Hic si in cõceptæ semel opinionis defensionem de uoce *φάρμακον* cõtendere quis pergat, nomen *φάρμακον*, *φάρμακον*, quãdo in malã accipitur partem, ferè apud Dioscoridem, Galenum & totã Græcorum antiquitatem sumi pro ueneno, aut medicamento uenenofo: & qui cuiusmodi medicamētis nocere student, *φαρμακὸν* uel *φάρμακον* uocari meminerit. At hic parenthesin admittat beneuolus Lector breuiem, qua leuiter aduersario respondeam, à quomox Dioscorides, uelit nolit, cap. de Zhamno obruditur: Fertur, ramos eius, si pro foribus aut fenestris ponatur,

Tertoll. aduersus gentes apoloq.

φάρμακον, *φάρμακον*.

Exod. 74
Leuit. 19, 20.
Deuter. 18.
Esa. 8, 22, 47.
Ipsalm. 57.

tur, *ἀντιφάρμακός τῶν φαρμάκων* *ἀντιφάρμακός*. quod aduersarius uertit, Maleficia pharmacorum seu incantamentorum pellere. Quar huic uersioni citius credam, non uideo, & non potius, Maliciam uenenorum aut rerum uenenatarum, halitus scilicet malignos expirantium, quemadmodum aër quoq; in peste infectus agnoscitur. alioqui quorsum opus fuit coniungere *ἀντιφάρμακός*, quum per solam uocem *φάρμακός* potuisset exprimi, si incantamenta sonent? Veneficia interpretantur alij. Vim ficcantem & refrigerantem (quæ aëris putredini & infectioni resistit) illi Galenus tribuit. Nec contra nos facit, quod ex sexto lib. Galeni de Simpl. pharmac. facult. adducitur de uoce Pharmaco; quemadmodum nec omnino liquet ex Galeni uerbis, quod non candidè obijcitur, ubi lib. 2. *ἀντιφάρμακός*, de Archigenis amuletis loquitur, ad capitis dolorem ea se relicturum, ut nullam medicam rationem habentia, ait: uerum quæ ab ipso iuxta medicam rationem sunt eradita, selecta tantum relaturum iuxta ipsius dictionem, quomodo hæc tenus de pharmacis facere consueuit. Hæc Galeni uerba, ubi prorsus se iugit Pharmaca, hoc est medicamēta naturalia, ab alijs medicam rationem non habentibus, quæ à Galeno Pharmaca illis locis appellari non comperio: sed medicinas naturales propè semper & serè citra numerum in illis libris ipse Pharmaca nuncupat: Nec profectò satis intelligo, quorsum Galeni sententia ex initio libri 10. de Simplic. aduersus me torqueatur, ubi se basiliscorum aut elephatorum & equorum Nileorum, neq; alterius cuiusquæ, cuius ipse periculum non fecerit, mentionem se facere nolle asserit: nec etiam uelle meminisse poculorum amatorum, *ἀγροκόων*, *καυδοπαιτών* & *μαϊνδρών*, etiam si abun-

lib. 3. Sim-
plic.

dè illa expertus esset, sicuti nec lethaliū medicamentorum, aut, ut ipsi uocant, *παιδοκίον*. Nam illa sanè ridicula sunt, constringere ac uincire alios, ut in iudicio nihil eloqui possint, aut grauidæ abortum asserere, aut ut ne unquam concipiat efficere, & quæcunq; eius sunt generis. Sanè horum pleraque, uel antequam facias periculum, scire licet esse impossibilia: quædam uerò possibilia, cæterum uitaæ hominum noxia. Itaque ego per deos admiror, qua cogitatione, quòue consilio ad ea scribenda quidam accesserint. Hæc tenus Galenus. Hic uox *φάρμακός* ab interpretibus & medicis affectu minus præoccupatis non secus intelligitur, quàm pro medicamento. Quod item Hippocrates libro de Morbo sacro in auxilium accersatur, sit potius calumniæ exaggerandæ causa, quàm ueritatis defendendæ, uelut & alijs locis. siquidem *φάρμακός* uox *ἀντιφάρμακός* uocare uidetur incantatos seu incantatione lesos, cum ibi de curationibus magicis agat: ita scribit aduersarius. Verus autem à Cornario uerti intoxicatos apparet; hoc est, ueneno ab hominibus læsos. Nec ibi de curationibus magicis secus agitur, quàm quòd in naturalibus morbis, cuiusmodi est epilepsia, magicas adhiberi curationes grauitè incuset. Sed ad nostrum institutum. *φάρμακός* Iesabelis, ueneficia uertit D. Hieronymus, 4. Reg. 9. Quòd in hæc sententiam libentius inclinem, facit quoq; Flauius Iosephus, *Ιωσήφου* ex regio & sacerdotali sanguine ortus, Mathathiaæ sacerdotis filius, natione Hebræus, patria Hierosolymitanus, genere sacerdos: qui decimum quartum agens annum, eam cōsequutus est laudem ob intellectus & eruditionis famam, ut de penitiori legum sensu à Pontificibus & Ecclesiæ Hierosolymitanæ primoribus consuleretur.

Nec.

Ιωσήφου
Ιωσήφου

Nec modò patriarum linguarum nemini suæ gentis secundus, sed & externæ literaturæ, nimirum Græcæ studio uel cum Philone conferendus. Proinde & à D. Hieronymo Græcus Liuius appellatur, à recetioribus uerò Iudæis Ioseph Berengarion. Eundem Hieronymus in Catalogo Ecclesiasticorum scriptorum digna cum laude recensuit. Hic quum animaduertisset solos 10 quinque libros Moyse apud Græcos extare, opera Ptolomei regis Ægypti translatos, ut dixi, de creuit Epaphroditum uiri doctissimi adhortationibus incitatus, uniuersam ueteris Testamenti historiam Græcis auribus tradere: quod & effecit, conscriptis primùm Hebraicæ lingua, deinde & Græca, De antiquitatibus libris uiginti, in quibus seruat simul & sanctarum Scripturarum 20 ueritate, & historię legibus, quandam ueluti paraphrasim in omnes fèrmè ueteris Testamenti libros accommodauit. Hic cum septuaginta senioribus quoque conuenit, nudè & simpliciter Moysi mètè, & presbyterorum *φάρμακός* his explicans uerbis, Antiquit. Iudaic. lib. 4. cap. 8. *φάρμακόν μὲν ἐστὶν τὸ ἐν ἀνθρώποις βλάβη καὶ πόνημα, ὡς τὸ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴων ἐστὶν ἰσχυρὸν ἰσχυρὸν ἰσχυρὸν, ἔχει τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ ἐν τῷ σώματι καὶ τὸ ἐν τῷ πνεύματι. 30* *ὡς τὸ φάρμακόν τὸ ἐν τῷ σώματι καὶ τὸ ἐν τῷ πνεύματι καὶ τὸ ἐν τῷ σώματι καὶ τὸ ἐν τῷ πνεύματι* id est, uenenum neque letale, neque in alios noxios usus præparatum, Israelitarum aliquis habeat: quod si habere deprehensus sit, morte mulsetur, & patiatur id, quod facturus erat illis, aduersus quos uenenum parauerat. Idem fèrè sonat lèx Cornelia de sicarijs & ueneficis: Qui uenenum 40 malum necandi hominis causa fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Nec ullam legem de ueneno prohibito, aut ueneficis puniendis inter reliqua Moysi edicta cõperies, quam eo loco apud Iosephum, qui cum alijs

decretis Moysi Exodi 21. & 22. promulgatis conformis est. Adhæc uoces illas, magos infames, ariolos & diuinos spectantes, quæ Exodi 7. 8. 9. Leuit. 19. Deuter. 18. atque alijs locis leguntur, distinctæque à nobis sunt cap. 1. lib. 2. ab ijs qui crudelius citra ullam commiserationis notã, Lamias excarnificari uolunt, minimè confundi oporteret.

Virgetur præterea sub homicidij lege comprehendèda esse ueneficia, ut & alias occisionis species. Hic affectus seponi optarim, inspicique uicissimum primum Exodi caput, ubi Moses primum de feriendo qui hominem occiderit, sententiam pronunciat generalem: inde ad species progreditur, ut qui seruum interemerit uirga, mortis supplicio mulsetur, sic & qui mulierem uerum gerentem inter lites interneconi dederit: & post capite sequenti, qui ueneno uel exhibito, uel artibus maleficis, aut quomodo cunque apparato occidit sine occidere stultit, aut aliter nocumentum dare uel morbum inuehere conatus fuit, puniatur. Proinde etiam hos qui uenena usurpant, non semper homicidæ nomen mereri constat. Sunt & aliæ homicidij species explicatæ Deuter. 19. Nec locum hic habet, quod de talionis lege opponitur. Prolixius tamen ad hoc argumentum responderet in libello nostro peculiari de Lamijs.

Si insuper uetus Testamentum ad nouum applicare uelimus, comperimus in Apocalypseo Ioannis cap. 9. ubi Homicidia tanquã generalis uox cædis prius ponitur, mox *φάρμακόν φαρμακόν* subiūgi, hoc est, maleficia quæ per uenena fiunt: idem inde uocabulum usurpatur & cap. 18. 21. 22. Item D. Paulus ueneficia & cædes separat cap. 5. ad Galatas, ubi inter carnis opera recensentur *φάρμακόν* & *φόνος*. Hic *φάρμακόν* traduxerunt nostrates Sciberey, in

quo ab Italis uincuntur, qui auuelena-
mento conuerterunt rectius. Si Paul-
lus aliud maleficij genus intellexisset,
alia uoce potuisset uti, aut repetere
βραχνίαν. uerbum *βραχνίαν* & *βραχνίαν*, quod
fascinari & fascinare designat: quo si-
gnificato Theophrastus, Dioscorides &
ueteres utuntur, quinimò & ipse Paul-
lus in eadem epist. cap. 3. O amentes
Galatæ, *τίς ἡμᾶς ἰσχύει*, quis uos fasci-
nauit, ut non obediatis ueritati? ubi
Germani rectè transtulerunt, *wer hatt
euch bezaubert?*

Non interim ignoro, mechassepha,
& mechassephim, uti & *μαγικόν* &
μαγικόν quandoq; liberius usurpa-
ri, & ad magicas extendi artes, quem-
admodum ex cap. 1. libri huius nostri
secundi liquet: at non ad alias, quàm
ea nouère secula. Lamiarum autem à
me descriptarum conatus ab actibus
illorum magorum, quorum Moses &
sacrosancta meminit Scriptura, peni-
tus sunt diuersi. Nihil hic firmi ex hi-
storijis ueris illo æuo conscriptis, ad
rem attuleris. Quæ postea de illis poë-
tæ scripserunt, uanissima ut plurimum
sunt commenta, & meræ fabulæ, uel
potius mendacia.

*Horat. de ar-
te poetica.*

— *Pistoribus atq; poëtis*
Quilibet audendi semper sicut aqua potestus.
Testimonio sunt Virgilius 4. Æneid.
& in Pharmaceutria, Quid. 7. Meta-
morph. Horat. Epod. 5. Tibull. libro 1.
Eleg. 2. item & alij, quos uidere licet
suprà lib. 3. cap. 1. quemadmodum &
legem duodecim tabularum de incan-
tatis frugibus confutatam cap. 16. Per
mechassephim Exodi 7. uersu 13. desi-
gnari præstigiatores, ipsa res docet, q
carminibus uel nefarijs artibus apud
Egyptios familiaribus, quædam in-
credulorum oculis apparenter obij-
ciebant, quæ reuera non erant. id ue-
rò nequaquàm nostræ possent Lamie,
quum etiam maximè uelint: ad ex-

*Idem lib. 2.
cap. 8.*

perimentum pronoco. Reliquis locis
(legitur enim ea uerbi positio in sacris
Biblijs tredecim omnino locis) nimirum
in Exod. cap. 22. uersu 17. in Deut.
cap. 18. uersu 10. in 4. Reg. cap. 9. uersu
22. in 2. Paralipom. cap. 33. uersu 6. in
Isaia cap. 47. uersu 9. & uersu 12. in Ie-
remia cap. 27. uersu 8. in Daniele cap.
2. uersu 2. in Michea cap. 5. uersu 12. in
Nahum cap. 3. uersu 4. bis, denique in
Malachia cap. 3. uersu 5. à D. Hierony-
mo conuersa ea uox Malefici uel Ma-
leficia, pro uerbi inflexione scilicet:
magos infames eorumq; actus intel-
ligo. De loco Exodi cap. 22. controuer-
sia est. Veneficia Isabellis reddidit ille
quarto Regum, Maleficia alij: quum
tamen magicas artes nusquam lega-
tur illa exercuisse, sed cædibus in pro-
phetas seu ijsse, Nabothum in fontem
ob denegatam sui agri uenditionem
obruui lapidibus iussisse, Achabum ma-
ritum Israelitarum regem ad idolorum
cultum perduxisse, quæ simulachris
immolabantur comedisse, artibusque
fuisse usam fornicarijs. Hinc dilucidè
uides, mechassephim ad diuersa in Bi-
blijs usurpari flagitia. Adhæc cæteris
locis suprà citatis ut plurimum cum
coniecturis & somniorum interpre-
tibus atque auguribus, & hoc genus
hominibus annumerari, unde quan-
dam actionem communionem licet
colligere, deprehendes. Omnes uerò
tales diuinationum ueritarum mo-
dos ignorant nostræ Lamie. Quocir-
ca si uocem illam spectare nolles ue-
neficis, ad magos quos dixi inauspi-
catos, & quidem secundum leges pun-
niendos, si hoc malis, referre per me li-
cet. Similiter in distinctius licentiusq;
Germanis nomen *Seuberer* torquetur,
ad quod exhorrescit, fascesq; apparat
ferè quilibet, citra exactam circum-
stantiarum totius causæ inquisitionem,
multo minus notionem,

4. Reg. 9.
Maleficia
Isabellis.

3. Reg. 18. 24.
Apostol.

*Magica ar-
ta capitales.*

Atqui eò adhuc confugitur, quòd scilicet Magicæ artes sint capitales: & quia sub illarum complexu cõtineantur Lamiarum conatus, eas pari supplicio efficiendas. Antecedens à me non negatur, quinimò in libris meis constantissimè defenditur: uerùm applicatam consequutionè nequaquam admitto: magnum siquidem discrimè est inter Magos & Lamias, uti suprà explicui. Adhæc Magi à seipsis initiũ discendi artem uetitam habent, conquisitis præceptoribus & libris, ac ad eam impelluntur propriæ naturæ curiosa inclinatione: Lamia uerò extrinsecus: siquidem non petũt instrui, nec præceptorem habet aut quærunt: sed quomodo illis diabolus se insinuet, uti organis suæ delusioni aptis, suprà satis monstratum est.

Tandem, quòd aduersarij adferũt, scelera ad mores pertinentia, quæcunque Moses capitalia fecit, ultimo quoque supplicio hodie à magistratu puniri debere: quanquam isthæc quæstio non uersetur circa punctũ nostræ conuersionis, tamen non tam facile mihi, ut credam, persuaderi potest. Nam apud Mosen falsum testimonium mortis uindicta eluitur: sponsa, si non comperiat uirgo, lapidatur: is qui furem interdium in ædes irrumpentem occiderit, morte punitur: & multa inueniuntur eiusdem seueritatis exempla, quæ tamen nunc tẽporis mitigantur. Quare etiam quum scribæ & pharisæi mulierem in adulterio deprehensam iuxta Mosis edictum, lapidibus obruere uellent, quòdnam ex Christi seruatoris nostri ore decretum audiebatur? Qui sine peccato est uestrũ, primus in illam iaciat lapidem. Ita eam non solum in foro Mosaico defendit, sed sua etiam beaui misericordia, commiserationis documentum relinquens. Alias de his susus,

*Deut. 19. 22.
Exod. 22.*

Ioan. 8.

Alterum aduersæ partis argumentum, cui cumprimis nititur, est, quòd fœdus Lamia cum satana ineant, uerumq; Deum abiurent. Hoc licet suprà lib. 3. cap. 3. & 4. satis sit confutatum: ut tamen non nihil præterea addam, quæro unde hoc, quòd pactum cum dæmone constarint, tibi constet? Profecto hoc mihi donabis, quòd nec uideris, nec à fide dignis qui uiderint, habeas. Ergo ex propria stupidarum delusarumq; anicularum confessione. At quæ fatentur, uel faciunt coacta, uel sponte: si coacta, confessio est mutila & nullius ponderis, quia cruciatibus torturæ intolerabilibus expressa. Quid autè periculosius, quàm in diabolicis negocijs sine maleficij patrati testibus, pèdere saltem ex confessione anus dementate, per uim extorta? Sileres haud dubiè, si uidisses oleum illarum tibijs infundi feruens, candelis ardentibus torreret axillas, & infinita summæ barbarie & immanitatis tormenta in decrepitas exerceri uetulas, sicuti nos in infantibus, partim etiam dimissis ob innocentiam ex nostro patrociniò, spectauimus. Si spontè, aut impossibilia sunt, quæ fatentur, uti grandines prouocasse, per aërem uolasse, in bestias se fuisse transmutatas, cum dæmonibus ueneres eos expleuisse actus, & id genus similia: aut fatentur quæ factu sunt possibilia, ut uenenum exhibuisse alicui, sed tamen non est factum: aut fatentur quæ facta sunt, & uerè acciderunt, sicuti eo in loco aliquem morbo correptũ, infantem interijisse, segetes aut uineas tempestatib. damnum perpeffas. Confessio primi generis non potest puniri, quia uersatur circa *adulterio*, & propterea omnino est erronea: legitima enim debet continere uerum & possibile. secunda multò minus: quia *ca-* *et* effectu, tertia manca est: quoniam

*Fœdus cum
satana ini-
tum est im-
guarium.*

*Confessio La-
miarum ar-
ronea.*

*Suprà lib. 6.
cap. 8. et 17.*

diabolus ex euentu rei statim inculcat miserarum mulierularum phantasia, ipsas fecisse, quod illa esse factum, aut ipsemet fecit. Et hæc est rupes, ad quam sua offendunt capita plerique nimis præcipites & sanguinarij iudices, ut animaduertere nequeant dæmonis Dialecticum sophisma, non causæ pro causa, ut cum barbaris balbutiam. Profectò hoc satis euincit illarum phantasiam uana persuasione imbutam, quod spontè & uoluntariè agnoscant sæpe scædus & mirabilia quæ faciunt: si etenim scaperent, non tam promptè aliquando faterentur, quum de earum uita agatur. Neq; etiã uerũ est quod obijcitur, Lamias summo studio scelera sua regere semper, tantaq; constantia negare facta, ut ne questionibus quidem subditæ confiteantur, quantisper tormèta ferre possunt. Contrariũ ego sæpius deprehendi, quum citra questionum rigorem ultrò fateantur à se facta, quæ nec facta fuere, imò ne quidè natura rerum passa fuisset, propterea & impossibilia. Vnde mihi non inanis suspicio mouetur, aduersarios uel res ignotas proponere, uel quorum admodũ tenuem habent experientiam. Si nanq; ipsarum sensus non foret effascinati, certè talis non consequeretur confessio: at multò magis ipsum supprimerent facinus, nec de illo gloriarentur. Quod autem tam atrociam sæpius sustinet fortiter tormenta, sit quod eiusmodi flagitiorum confessio expostuletur, quæ in illarum phantasiã nunquam peruenire. Sed antequam hinc abeamus, proprio aduersariũ gladio confodere conabor, ut agnoscat scædus esse imaginariũ & præstigiolum. Fatètur se per aëre uolare, in bruta transformari, tempestates excitare, morbos immisisse imprecatione. Et hæc quidem omnia affirmare uidentur tanta cõsen-

suum integritate, ut uix possis de ijs dubitare. Attamen & ego demonstrauis, & tu mecum fateris, omnia illa esse uana & commenticia, diabolicisq; tinetis figmentis. Si illa uana, quare reliqua quæ fatètur, debent esse uera, nempe apostasia à Deo, scædus cum diabolo, homicidia, & id genus scelera, tum & deliria? Posteriora enim si fatètur sensibus integris, quare in fatendis prioribus sensus erunt corrupti: aut si in prioribus consistendis uitiata errauit phantasia, quid est quod minus in posterioribus etiam aberrauerit? Cum ita siquidem hæc dicunt agnoscentq; in una hora coniungam, separatim eadè constantia, iisdè moribus. Quid hic philosophum decipiat, non ignoro. Illa omnia uidet fieri non posse, & propterea mecum falsa & inania pronūciat: hæc autem quia fieri possunt, & ipsæ Striges fatentur fieri, putat hic etiam facta: annon animaduertit nouũ diaboli fallaciam, quod ex possibili concludere uelit impossibile? Ast nõ opus est multis ad refellendũ, nosti à posse ad esse non procedere argumentum: decebat in defensionibus posteriora cohærere cum antecedentibus.

Ad aliud procedamus argumentũ. Quum ad supplicium pertrahuntur Lamia, aut in scedere diabolico perseuerant, non implorata Dei misericordia: tunc diserte dico, non esse mox occidendas, alioquin nõ solum corporis, sed etiam animæ interfectores erunt iudices, aut à Deo ueniam postcunt, nec alicuius uitæ nocuerunt: tum multò magis dignæ commiseratione & arbitraria pœna. Omnes autè ferè Striges, antequam exurrunt, inuocant æternum Deum, ipsiusque implorant misericordiam, & sæpenumerò etiam testem suæ innocentia appellat, sanguinarijs præsidibus ad cœleste tribunal citatis. Jam rogo, quum se iuxta uestrum

uestrum decretum satanæ manciparint, unde ulla respicientia: non à diabolo: astutior enim est, quàm ut secū pugnet: ergo à Deo. Si itaq; Deus agnoscit & recipit animā, quur tu Prætor usque ad eod in clemēter agis, quum nulli iniuriā fecerint, ut corpus repudies, maximè quum in tuo non deliquerit foro, & tibi nullum in diuino iudicio relinquatur tribunal? quin ex me audi sapiētissimum Theologi recentioris consilium, cuius nomen ob quorundam morositatem, prætereo. Is studiosum quendam, qui varijs desperationis ex paupertate insidijs adactus, animam suam scienter tradidisset satanæ, ad præscriptum diem ab eo possidendam, deduxit in templum, & cum pijs aliquot uiris pro ipso Deum orauit, sanauitque afflicti hominis animam. Ita etiam, si nostræ uetulæ à uera fide defecissent, non oportuit eas in illa defestatione enecari, sed sanis admonitionibus, ut dixi, in uiam reduci: at in carceribus Deum æternum profiterentur & inuocant, & multò magis in agone. Non diu est, quòd quædam animam suam Deo commendabat iusto iudici & misericordi, quia se putabat submersum iri, quum in Rhenum præcipitaretur iuxta plebeiū falsumq; experimentum, num Lamia esset. Si enim supernatet, nec subsidat, illā criminis ream, *τὴν αἰθερῶν* creditur esse. Verum supra cap. 9. experientia uanitatem demonstraui.

Præterea, nec est ad hoc conniuentū, ut quis difficiliora loca prætergrediatur, & circa faciliora non nihil uelitare conetur. Quare te uelim sistere, donec paulò limatius expendamus D. Petri exemplum, non solum abnegantis, sed etiam licet mox præmoniti, Christum Dominum suum præsentem abiurantis. Non etenim Petrum in hâc mitate lapsum dicere sufficit, Ec-

quæ illa est infirmitas? non carnis (ut sic opinari liceat) imò ed eius nimia uastitate & potentia peccamus: ergo spiritus. Sic & Lamias nostras excusabo. At ut Petri transgressionem non prorsus fuisse leuiorem intelligas, elargieris mihi peccata esse inæqualia, u-num altero maius. Supposita iam uiam eademq; specie, primùm rogo, annon illud grauius, quod homo excelsus & illuminatus committit, quàm quod uulgaris & infimus peccator? Enim uerò quòd altius quis ascendit, ed decliuorem & periculosiorem patitur ex casu ruinam, quàm is passurus sit, qui pauciores absoluit gradus. Secundo quæro, annon ille magis suum abneget principem, quòd ipi uiciniore est, & ornatus ab eo tum spectabiliore dignitate, tum plurib. beneficijs? Annon abominabilius, si legatus deficiat à suo Imperatore, quàm si in defestationis crimen impegerit gregarius aliquis miles? Tertio sciscitor, an reliquis paribus pastor non delinquant inexcusabilius tum ob repræsentationem sublimioris personæ, tum ob scâdalum, quàm aliquis ex grege? Quarto, annon peccatum ed censebitur indignius, quòd plures & uehementiores conspirant illecebræ, quàm ubi minores? Quintò, annon turpiore sit nota peccati in eo qui haud ita dudum antea præmonitus, non tamen sibi à delinquendo cauet? Postremò, annon ad simplicem ancillarum ac ministrorum interrogationem ter negare cum iuramento herum, sit peccatum maius, quàm si quis flexuosis satanæ persuasionibus excæcatus, simile committat? Eiusmodi propositionibus te subscripturum arbitror: concludas ergo ipse. At nemo ista à me adducta existimet ad D. Petri apostoli exaggerandam abnegationem, sed ad castigandum eos qui proprijs uiribus tantum

Peccata inæqualia.

ascribunt, & non diuinæ soli gratiæ, quò minus in singulas horas, in ò momenta nomen Christi abiuremus: deinde etiam, quòd sicuti Petrus suæ pœnitentiæ interuentu consequutus est grauisissimi lapsus sui, abnegationisq; ueniam & misericordiam, ita & Lamiæ & nos omnes mortales à Deo remissionem delictorum impetrare queamus, quamuis semel atque ite- 10 rum defecerimus.

Character.

Character, de quo non parum clauditur, difficulter ostendetur à dæmone impressus. Quod si sagæ fateantur, ad mendaciorum è delusa mente ortorum cumulum erit referendū, uel ostendant: nunquam enim in examine cōfessas scio, quibus equidem adfui. At cedd, quid mali extremo supplicio digni ex characteris impressio- 20 ne conuincere potes? Id quod citra aliorum iniuriam impressum est, absq; aliorum læsione rursus eximi potest. At abnegationem fidei eo confirmatam dicis. Quæso unde fidei renūciatæ persuasio? Ex diaboline instinctu? Procliuè consilium adest: saniori rursus, & Christiana institutione adducatur saga, ut repudij libello satanæ misso, ueram & orthodoxam ample- 30 ctatur religionem, ac in matris Ecclesiæ gremium supplicè se insinuet demittatq;: hinc & exempto characteris dæmoniæ, si appareat, uestigio, eiusque loco crucis uel Tau signo, aut cruceiformi cauterio firmius infixio, si ita uidebitur, publicam agere & ostendere inbeatur pœnitentiam, iniuncta & arbitraria pro delicti qualitate, ut dixi, multa. Hæc eo modo sanitati integre restituta assumatur, & pro ea con- 40 tinud oreter, nec usqueadè temerè flammis crudeliter obijciatur deuoranda, si nullo insigni flagitio, aut damno dato alios læserit, unde illiusmodi exitium sit merita. Nec semper cōtractus

inter Deum & homines sancitus, & postea uiolatus, si in alterius detrimētum non transferit, mox in foro ciuili erit criminalis. Omnis etenim qui peccatum committit, ex diabolo est, ut D. Ioannes ait, & propterea à pacto cū 1. cap. 1. diuina maiestate inito desiciat.

Cæterum phantasiam in illis corruptam esse, tam multis argumētis, item ex Augustino & Decretis atque alijs, ad nauseam usque demonstratum est libro 3. cap. 8. 9. 10. 11. 14. 15. 16. 22. 26. 27. 30. 34. & passim per reliquos libros, ut in media luce cæcutire malit, quàm nudam amplecti ueritatem, qui contradicit.

Ne quid hinc ad Lamiarum carnicinam requiratur, easdem & idololatrarum pœnæ subijciendas esse, conquisitis hinc inde nescio quibus documentis, obijciatur. Tales autem esse, *Lamia non sunt idololatra.* nemo mihi faciliè persuaserit. Nullum siquidem idololatram agnosco, quàm qui aliud sibi in animo præsumat certa fiducia, unde suam speret confidatque salutem, quàm à Deo: quem admodum infinita idola tum apud Ethnicos, tū Christianos passim sunt obuia, quibus relicto Deo uero fiditur, item, si quis pecuniæ, aut alicui creaturæ tam firmiter animo agglutinetur, ut Dei omnipotentis patrocinio neglectum habito, aut contempto, inde idolum uel numen suum efficiat. Lamiæ uerò ex diabolo nihil salutis quærunt, aut credunt: solùm ab illo, phantastici spiritus organis uitiatas deluduntur, ut admiranda uel mala, uel ludicra efficere eius operà se opinentur, quæ uel rerum natura non patitur, siue ad quæ perficienda ipsæ etiam inidoneæ sunt, quamuis constanter fateantur illa se fecisse, ita à diabolo infatuatæ. Si idololatria sit dicenda eiusmodi delusio, non satis equidem intelligo. Sin uerò in istes, sagas esse 1. cap. 1. idole-

idololatrias, & tales mortis pœna afficiendos: quomodo eos cedd, qui mente sana ad aurum, argentum, saxa, ligna, & ad nescio quæ simulachra, resque ueritas & abominandas, necessitatis tempore confluunt, salutem & temporalem & æternam quærunt, credentesq; à tam acerbo uindictaueris supplicio?

Apostata. Vt insuper criminali actioni hic pœnus accedat, apòstasias crimen in subsidium accitur. Ea autem nemini merito impingitur, quàm qui ab agnitæ ueritatis mysterio sensu integro descit, mordicusq; assumptam impietatem pro ipsa ueritate non modò tutatur, sed & hanc præfractè oppugnat. Nostræ autem insipientes nulliq; noxiæ Lamie, quas micitus clementiusq; tractandas ratus sum, tantum abest ut impietatem defendere conentur, quòd etiam respiscere, & publicam agere pœnitentiã uelint, admonitæ, rectius institutæ, & ab errore reuocatæ. nec talib. sinum præcludit Ecclesia, quam potissimùm etiam spectat defensionis censura.

Homicidij non sunt homicidæ. Homicidij præterea in simulantur nostræ Lamie. Fateor, si homicidij conuincuntur, interficiendas iuxta legem Mosaicam & ius commune. At qui agnoscis eas exhibere res innocuas: ergo quum illæ nihilum prorsus noceant, multò minus periment: non igitur criminis reæ sunt. Proinde nec hac ratione de ijs capitis supplicium sumi debet. Si dixeris, in eis necandi esse animum & uoluntatem, quamuis non respondeat successus: etsi hic responsum abundè putarim in fine proximi capitis, tamen hoc tibi adhuc obijciam, uoluntatis delictum à Deo puniri, non, nisi in actum ceperit dirigi, à magistratu, cui exteriora saltem commissa sunt: alioquin quòdie eorum qui necem aliorum desi-

derarunt & uoluerunt, ad carnificinam traherentur aliquot myriades.

Inde etiam defenditur, dæmones cum Lamijis reuera carnalem explere libidinem, & inter fœdos amplexus in familiari colloquio eas interrogare dæmones quæ uolunt, & responsa quærere. Hoc etsi satis superq; sit confutatum supra, ut non tam uanam il-

larum cõfessionem, quàm stultam aduersariorum credulitatem mirer: denudò tamen tribus hic respondeo uerbis, diabolum spiritum, nec carnem, nec ossa habere, quæ ad hoc opus perficiendũ desiderantur: organa desunt, nimirum penis testiculiq; & materia, semen scilicet, ex sanguine & idoneo spiritu genitum. Scitè hoc ipsum D. Augustinus comprobat, dæmonem nihil posse, quod per instrumenta naturalia effici nequeat. Hunc actum ludibriõsum esse demonstraui, qui tamè à quibusdam uerè & realiter peractus esse contenditur, quemadmodum & choreæ, comestiones cum dæmonibus, & nescio quæ rerum ludibria, copiosè multis documētis tertio libro confutata: quapropter & ea repetere, quæ in rerũ natura non sunt, longioremq; disputationis telam con-

Luc. 24.
Imaginariorum diaboli concubitus.

textere, profectò piget. Nihilominus illius quod imaginatione uel in somno contingit, ut lœelus exaggeretur, & supplicij crudelitas aggrauetur, collatio sit cum enormi flagitio uerè perpetrato: nimirum, quòd si is qui cum iumento cõcubuerit, morte sit plectendus ex Mosis decreto, quãto acerbiore pœna erit tollendus, qui opus illud carnale cum diabolo exercuerit: à minori scilicet ad maius producto argumento. ego autem illud inuenterim iustius, uidelicet à crimine imaginario, uel per somnum ex dæmonis artificio subdolè impresso, ad fœdissimam spurcitie indubitatè peractam,

æquissimo iudicio seueriter puniendam. Nec minus absurdum est, quòd inter scædos amplexus (qui reuera nulli sunt) in familiari colloquio dæmones rogent quæ uolunt, & responsa quærant lamia, id quod aduersarius inter cætera urget. At meræ sunt imaginationes, quibus ueri nihil inest. Quòd etiam sapenumèrò dæmon in specie canis, hirci, aliùsue bruti animalis, siue speciem eorum assumpserit tantum, siue reuera inuaserit & obsederit, ad Lamias accedere, à plerisque feratur, inter ueras Luciani narrationes recensetur. Absurdis relationibus actiones criminales exaggerare, decet minimè prudentes, sed potius demonstrationibus sole meridia no clarioribus uti.

Quum adhæc in lupos linimèti uirtute, uel si uoles, diabolica arte momento se reuera mutatas, & alia in unctioe denudè in homines trãsformatas constantissimè fateantur edentulæ anus, qua fronte aut impudentia quis realem metamorphosin defenderit? Si docuero, profundû somnum unguenti potentia in ductum, & à diabolo somnorina eiusmodi simulachra interim impressa, quomodo phantasia hinc illasam esse quis pertinaciter reclamatur? Similia à me confutata passim in his libris obuia, si hoc sit insanire, quid sapere sit, non satis capio. Quorsum ea quæ natura non patitur, nunquam fuere, uel esse possunt, temerè admittam?

Nec certè prætermittenda silentio illa oppositio, quòd alios seducant Lamia. Quæ phantasia sint delusæ, quomodo alios seducere queunt nisi phantasmata sibi falsò à dæmone impressa pro ueris actionibus, tanquam res gestas narrare, appelles seducere: quod etiam si fit, esse quàm rarissimum, nemò dubitet: secus licet fateantur, quæ

*Alios non
seducere
Lamias.*

admodum & multa alia, quæ per somnia solùm ipsis apparuere, & tamen pro ueris defendunt. Quotquot uerò hoc fascino sunt diuexatæ, nullum uinueris huius delusionis agnoscunt alium magistrum quàm dæmonem, suis illis technis deludentem. Quantum adhæc uirum in seducendo illis sit tribuendum, attestantur & iners sexus & stupida ætas. Si etiam apud illas quæ seducere & seduci dicuntur, diligenti attendatur animaduersione eorum quæ in hanc rem fatentur, tam insulsa intelliges, uaria nec coheretia, ut utrasq; in ea institutione fuisse deliras, nec mentis compotes, & à dæmone agitas obsessasq; imò ipsum satanam in eisdem loquutum, facillè agnoscas, si ueritatis æquilibrium spectes solùm, sepositis affectibus, peruersæ opinionis iam dudum imbibitæ præiudicio obfirmatis. At lamias, in fœderis cõtractu pollicitas esse, quòd in hanc societate alios quoq; traducere satagent, dices. Nimis profectò multis diuersisq; supra docui testimonijs, pactionem illam esse phantasticam, & uaria simul in ea agitari tum de uetularum uolatu, tum de coitione dæmoniaca, tum de transformatione mox dicta, tum de reliquis ad nauseam nõ repetendis, quæ ipse uelis nolis, falsa & imaginaria esse fateberis.

Mirum est quoque hic ad actus criminales agglutinari, quòd ueritas mofrosasq; ediscant artes Lamia: quum nullas certè norint. Sunt etenim indoctæ, uetulæ, deliræ, mentisque nimis quàm stupidæ: unde & à satana citius delusæ, quibusdam apparitionibus, umbris, præstigijs & inanibus imaginationibus hix, uelut bis pueri senes, quæcunq; ludibria pro ueris amplectuntur. Eò autem pertinacius hoc urgetur argumentum, ut cautius nostræ Striges possent illaqueari damnariq; decreto

decreto promulgato, L. multi. C. de maleficis & mathematicis. uerum hoc illas non concernere, ostendi tum alibi, tum in epistola priori ad Brentium. Qui uerò artes curiosas magicasque exercuere, magi fuerunt prophani, qui & libros habebat, flammis postea traditos iure, ex Pauli doctrina, Actor. 19. Quoscunque huius factionis homines condemnat Moses, & lex Imperatoria.

Hucitem pertinet, aliquem occidi posse diris imprecationibus, infandis carminibus, dæmonum inuocationibus, & exorcismis, non citra rationes multas me fortiter pernegare: quemadmodum & stupidas nostras Lamias nunquam ijs friuolè inutiliterque uti, sed magos quos descripsi infames, ipsosque diuinatores iisdem esse celebres famososque; citra magistratus castigationem, etiam si alios in peruersas ducant opiniones, lites accumulent, & cædes fruant, uicissim asseueranter concedo.

Præter hæc, qui Lamiarum phalarides diriter construere satagunt, spiritus immundos quoque ab illis in alia corpora immitti contendunt: quod fieri omnino non posse, lib. 4. cap. 18. factis conuictum arbitror.

De rebus incantatis, quod etiam obijcitur, liberè dictum uolo, eas nulum dare damnum, nisi naturali uirtute uenena sint, nec quicquam operari extra uim in rerum primordijs à Deo inditam.

Vt crimine adhuc magis onerentur sagæ, subneſcitur, dæmones sæpe non cogituros, quæ incitati & exorati à Lamijs tentant, & Deo permittente perficiunt. Quasi uerò illi non propria malicia ineffabili cōtinuè aduigilent, nocte diuque; nos circumeuntes, uelut rugientes leones, querentesque; quibus noceant, & quos deuorent. Sed & non

modò quæ infatuatæ anus desiderant fortè, nequeunt illi: uerum etiam multa quæ ipsi uelint, naturali impotentia, uel inhabilitate, non possunt, ueluti res nouas creare, uel creatas uerè immutare, aut cum hominibus concumbere, & id genus reliqua: & quæ quidem possunt, non semper permittuntur. Quinimò ipse subtilissimus spiritus stupidarum muliercularum phantasiæ ingerit, ab ipsis non se excitatum talia effecisse, sed illas ipsas perpetrasse, quæ uel ipse præstitit, uel aliunde acciderunt: unde pati eas, & non agere, dicendum esset. Nec sanè credendum, iustissimum & misericordissimum Deum aliquid ex malefantiæ anus phantasia, aut uoluntate (si ira uoles) concessurum, & non iusto suo iudicio, & decreto in æternæ consilio trinitatis pronunciatum. Quocirca calamitatum fatanicarum authores esse striges nostras, uel instrumenta, non dum est conuictum. Neque hic locum habet: Non innocens est, qui iubente alio interficit hominem.

Hic ad obiectiones quasdam, ut obuiæ fuerunt, obiter non nihil dictum: si quid desiderabitur, suis locis passim per hos libros dilutum comperies, ueluti & quod in redarguendis huius argumenti uanis Paracelsi & Ioannis Campani opinionibus requiretur.

Si quos adhuc immodestius aduersus me suas eructare calumnias lubet, ad æqui Lectoris censuram prouoco.

Quòd maleficas mulieres non magis pœna dignas me existimare dicatur, quàm ex melancholico, uel alio quodam morbo desipientes, sit mihi iniuria, & à calumnia me liberabit precedentis capitis initium, ubi de illis loquor, quæ mentis errore à diabolo affectæ, nec ulli fuerunt noxiæ, quomodo sint reducendæ, & quæ eis statuenda pœna: De his quæ alijs damnè de-

disse comperiuntur, ut pro criminis
 qualitate & magnitudine ex legum
 decreto supplicium sumeretur,perpe-
 tuò mea fuit sententia. Si quis inte-
 rim sanguinis infontis sitientior om-
 nes nervos viresque in hoc extendat,
 quibuscunque conquiritis rationibus,
 ut citra ullum commiserationis mo-
 mentum nostras Lamias à dæmone
 illulas, phantasia uitiatas, nec ulli no-
 xias, æquè ex Mosis & Imperatoris e-
 dictis non modò puniri debere, sed &
 diriter torqueri perdiqùe, contentio-
 sius urgere pergat, & magistratui in
 hoc negotio nimis sæpe inhumano
 fasces flammæq; subministrare mör-
 dicus uelit, is ut in suo abundet sensu,
 sitiq; que expleat, per me sanè licet:
 quorum multa cõtentione opus est?
 Sufficit mihi ingenuè sententiam pro-
 20 pofuisse meam, qua à consueta puniti-
 onis atrocitate, quæ citra iustam ueri-
 tatis inquisitionem, & exactam circũ-
 stantiarum trutinam, hæctenus indi-
 scriminatim exercita nimis, aliquam
 comonstrare uiam conatus fui: tes-
 tis ille quem nihil latet. Si operæpre-
 cium fuerit præstitum, cum iudicio
 admittant prudentiores & pij: sin mi-
 nus, bene uolenti ignoscãt. Medicum
 me esse agnosco, non caufarum foren-
 30 sum iudicem. Proinde neq; hic, quin
 à me pleriq; dissentiat, recusare aut
 possum, aut uolo. Verùm à discepta-
 tionibus & continuis litigijs naturæ
 ductu abhorreo, quæ illis qui iisdem
 afficiuntur, relinquo libera. Si qui ita-
 que eiusmodi altercationibus dele-
 ctati, aduersus me quicquam adhuc
 olim molientur, responfi nihil se post-
 40 hac à me expectaturos sciant, ne
 ex meo silentio uictoriæ tro-
 phæa sibi pollice-
 antur.

DILVITVR SENTENTIA GE-

orgij Pictorij, qua Lamias ille crudeli mor-
te puniendus esse, defendit.

Caput XXXV.

ARgumeta, quibus Georgius Pi-
 10 ctorius medicus, in libello de
 Sublunariibus dæmonibus, de-
 fendit, Lamias inclementer uel igne
 uel alio quouis tormento esse tollen-
 das, sparsum in his nostris libris tam so-
 lidè confutata esse arbitror, ut superna
 caneũ certè iudicem, illi uel paucis re-
 spõdere, uel plura his adijcere. Enim-
 uerò earum phantasiã à dæmone uiti-
 atã esse, ut neminem nisi opinione
 læserint, satis superq; demonstratum
 est. quemadmodum etiã manifestè
 ostendi, dæmonem, uti spiritum, ossi-
 bus, carne & halitioso humore, quæ
 20 in actum uenerem requiruntur, caren-
 tem, cum sæmina cõgredi neutiquam
 posse. Quod tamen Pictorius hic ne-
 gat, & se Augustini & Cõciliatoris sen-
 tentiæ præferre ait cuiusdam Marci te-
 stimonium, qui insignis satanæ cultor,
 in Cherfonneso uiram egit solitariã,
 Michaëli Psello familiaris: atq; dæmo-
 nes genitalia habere, & fecundos esse
 semine, docuerit: quod hi salaces istis
 30 deformissimis pecoribus (sic Lami-
 as appellat) generandi studio in locel-
 los infundunt, & proles excitant, sed
 nostris dissimiles, & nanos fermè si-
 mias referentes. Vnde hæc Marcus no-
 uisse potuit, nisi quòd, dum familiariter
 dæmonum consortio uteretur, in
 ea forma ab ipso descripta, oculos il-
 lius deluserint, & præstigijs umbrã pro-
 re obiecerint, aut eius phantasiã, ut
 & Lamiarum, huiusmodi suggestione
 40 uitiarint? Debit adhæc, ut philoso-
 phus, considerasse, omne semen gene-
 rare suum simile. Quorsum ergo nani
 ex dæmonum, qui spiritus sunt, semi-
 ne gignentur? quæ eorum similitu-
 do? in quibus conueniunt? in quan-
 tita-

Organa da-
monum uenerunt
ubi desunt, de-
sideratur of-
fessum.

titatēne, aut in substātia? simiāsne itidem referunt in generādo dæmones, qui formam norunt mentiri quamcūque, etiam angelorum lucis? Si procreandi his potētiam tribuere uoles, malos gignēt genios uel spiritus. analogiam etenim rerum hic statuere oportet. Accedet quoq; immortalitas, qua ratione à creationis primordijs in tam numerosam excreuerint sobolē ad hoc usque seculum, ut nihil præter has laruas nostris sedulò obuersari oculis, nec usquam hominem ab harum infinitis myriadibus securum fore, non mirum sit. Hanc sententiam qui conuellere uolet, rationes adducat, quibus, ut nugis his, imò apertissimis mēdacijs credam compellar. Demiror sanè, doctum uirum hic sibi illudi, sensusq; perstringi sinere.

Aliam insuper punitionis occasionem nimis friuolam adiūgit, quod harum Erynnarum numerus in tam immēsum excreueret pelagus, ut ab earum incantationibus tutus degeret nemo, nisi comburerentur. Imò nusquā ab harum læsione securus uiuitur, quā ubi hæc uictima locum habet nullum, nec ex igni mandatur: nimirum ubi diaboli dolus, artes & præstigiæ, quibus nocte diuq; in suam illucere nassam homines incredulos, uel modicæ fidei satagit, innotuere: ubi in cunctis afflictionibus Deus omnipotens, iustus & misericors cognoscitur imploraturq;: ubi ad Christum unicum diaboli supplantatorem, eiusdemq; regni strenuum euerforem cōfugitur: ubi ordinata à Deo media nō negliguntur: ubi quod solius diuinæ maiestatis est, satanæ aut maleuolæ animi non attribuitur.

Ad Ludowici Milichij censuram de Lamiarum pœnis, uti quoq; ad Iacobi domini in Lichtenburch iudicium, abundè toto hoc Libro responsum esse

existimaui, ut frequentiori repetitione minimè opus esse sentiam.

VENEFICARVM POENAE.

Caput XXXVI.

Non aliò torquenda erit lex Cornelia, quā in ueneficas. Quæcunque enim scēminæ morbos, siue mortem, aut iacturam, alicuius ueneni potentia cuiquā induxerunt, ueneficarum nomen & punitionem merentur: atq; his pro criminis qualitate pœnam uel aggravant, uel moderantur leges. Quemadmodum si quæ philtro uel amatorio poculo apud pcos, amafios, aut alios, amorem extorquere contendunt, eosq; interim uel dementāt, uel morbis excruciant, nō tamen uita orbant: ijs noxæ magnitudinem & uolūtatis studium, pœnæ grauitatem uel moderatiōe præscribere iustum est. quod de quocunque illato rerum dispendio dictum semel uolo. Lex Cornelia de sicarijs & ueneficis sic habet: Qui uenenum malum necādi hominis causa fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Eiusdem legis pœna afficitur, qui in publicum mala medicamenta uendiderit, uel hominis necandi causa habuerit. Et ex Senatusconsulto relegari ea est iussa, quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo, medicamentum ad cōceptionem dedit, ex quo ea quæ conceperat decessit. Alio Senatusconsulto effectum est, ut pigmentarij temerè cicutam, salamandram, aconitum, pityocampas, mandragoram, cantharidas, aut quid lustramenti causa dantes, pœna teneantur eiusdem legis. Ante Q. Fabium Maximum ædilem Curulem in nullam de ueneficio fuisse iniquicum, supra ostendit libro 3. cap. 3. ubi & ueneficarum pœnæ exemplum.

Porro scēminas ab initio ad ueneficium fuisse procliuiores uiris, grauisi-

Ueneficarum pœna.

Lex Cornelia, ff. lib. 46. tit. 8.

Femina ab initio ad ueneficium procliuiores.

Valer. lib. 1.
cap. 16.

mi testantur auctores. Refert Diodorus libro quinto de Antiquorum gestis, Hecatem sceminam omnium primum aconitum inuenisse, & ad uenena mortifera conficienda summum studium operamque impendisse. Quin apud Romanos sceminæ ueneficijs primum usæ sunt, ut testantur Liuius libro 8. & Valerius lib. 2. tit. de Institutis antiquis: & non nihil D. Augustinus libro de Ciuitate Dei 3. cap. 17. Plinius autem libro uigesimo quinto, capite secundo scribit, scietiam sceminarum in ueneficijs preualere. Quid enim (ut subdit) non repleuere fabulis Colchis Medea, aliæque in primis; Italica Circe, dijs etiam ascripta, quemadmodum & Thracia apud Thraces, quorum regioni & nomen dedit? Sed & præter istas, apud Horatium nunquam non uidebis magas & ueneficas mulieres memoratas: Gratidiam, quam & Canidiam appellat, Saganamque; & Veiam Neapolitanas, Foliam Ariminensem, & alias: uiros autem neutquam. Quin & apud alios scriptores, plures etiam alias reperies: Mycalen scilicet, Erichthonem, Dypsadem, Eriphiam, Guchrunem, Gygen illam Parysatis matris Cyri famulam, Martinam quædam Cornelio Tacito memoratam libro secundo Annalium, & Locustam apud eundem, ad finem propemodum lib. duodecimi, & alias fere infinitas. Vetus est pro uerbium de mulierum ueneficijs, *θρασυλὴ γυνὴ*, id est, Thessala mulier, Suidæ memoratum, quo scilicet utimur in ueneficas mulieres: quoniam ea gens, & præsertim sceminæ, præ cæteris hoc nomine sunt notatæ. Quintilianus libro 5. Orator. instit. tit. de Argumentis: Latrocinium, inquit, facilius in uiro, ueneficium in scemina credam.

In Perside ueneficos plesti, ut in amplo lapide caput impingeret, rursusque alio superinducto lapide illud effrin-

gerent, fertur. Quid autem hic statui debeat de ijs, qui uenena in hominum uel pecorum perniciem appararint, siue mares siue sceminæ sint, prudentis Magistratus æquitati & iudicio relinquendum censui: ne sibi extra professionis mæa limites quicquam præiudicari queratur ille, cuius ordinationem à Deo esse testantur literæ Sacræ. Sententiam tamé incomparabilis prudentiæ Atheniensium Arcopagitarum raram, consilioque; certè maturo pronunciatam aduersus ueneficam, tanquam iudicij deliberati discreti; exemplum, colophonis loco ex Aulo Gellio subiungere uolui: cuius hæc sunt uerba. Ad Cn. Dolabellam, proconsulari imperio prouinciam Asiam obtinentem, deducta mulier Smyrnæa est. Eadem mulier uirum & filium, eodem tempore, uenenis clam datis, uita interfecerat. Atque id fecisse confitebatur: dicebatque se habuisse facienda causam, quoniam ille idem maritus & filius, alterum filium mulieris ex uiro priore genitum, adolescetem optimum & innocentissimum, in suis dijs exceptum occidissent. Idque ita factum esse, controuersia non erat. Dolabella retulit ad consilium. Nemo quisquam ex consilio sententiam ferre in causa tam ancipiti audebat, quod & confessum ueneficium, quo maritus & filius necati forent, non admittendum impunitum uidebatur: & digna tamen pœna in homines sceleratos uindicatum fuisset. Dolabella eam rem Athenas ad Arcopagitas, ut ad iudices grauiores exercitatioresque; reiecit. Arcopagita cognita causa, accusatoris mulieris, & ipsam que accusabatur, ceterisimo anno ad se iusserunt. Sic neque absolutum mulieris ueneficum est, quod per leges non licuit: neque nocens damnata punitaque; est, quæ digna uenia fuit. Ex Valer. Max. libro 8. cap. 23. scripta hæc historia.

Lib. 12. c. 7.
Val. Publ. 1.

Ouid. in epi.
Sappho.

IVRIDICA ANACEPHALAEOSIS de Lamia. Caput
XXVII.

Iam tandem Lamias earum rerum omnium quæ illis ascribuntur passim, nec naturali ratione, nec in facto causas esse, comprobatum satis arbitror. Nam si quid eiusmodi hæc efficiunt, utique possunt etiam. actus enim præsupponit potentiam. Si uerò posse concludere uolumus, definiendū omnino prius est quo modo, quaque ratione possint. Ac neque per se, neque per incantationem, neque per dæmonem, neque dæmones per ipsas ea præstare queunt.

Per se quidem ipsas non posse, triplici ratione demonstrauimus. Quæ enim ad omnem actionem, siue simplex illa sit, siue certo fine fiat, requiruntur, agentis nimirum facultas, aptitudo patientis & subiecti, conueniens & possibilis applicatio, tribus his planè caret. Nam quod ad ipsas spectat, mortales sunt: quorum omnis facultas cū ex analogia consonantiaq; corporis & animi pendeat, hoc quidem nihil nisi intelligere & uelle: illo uerò tantum possunt, quantum terrenorū sensuum termini patiuntur. Itaque nec ad superiora sua potentia pertingunt, nec quicquam omnino possunt operari, quod sensibus non respondeat. Sicut enim diximus, ad efficiendū aliquid, uel ad effectum producendum in aliquid, necessaria prorsus est uirtus ac potentia causæ efficientis, haud secus atque *wpis* *ru*. Quantum etiam attinet ad id in quod agere creduntur, hac ipsa ratione fieri non potest ut terram concuiant, nubes dissoluant, grandines prouocent, uentos eiciant, imbres inducant, fulmina euocent, tonitrua eliciant. Nullus enim uel noster esse potest actus uel alterius agentis, nisi in patiente apto, beneque

disposito. Non est autem ea aut uniuersalis ratio, aut elementorum conditio, ut homines in ea uel agere possint, uel ea ratione possint qua lamia creditur, ut superioribus libris latius explicuimus. Per incantationes igitur multo minus hæc consequentur. Nec uerò causato, ut loquimur, plus uirtutis inesse potest, quam ab influxu beneficiorum; suæ causæ profisciscitur. Incantationum carminumq; causæ sunt lamia, & ij qui ijs utuntur, quemadmodum uerborum omnium, quorum quis sit effectus, Aristoteles in secundo de Anima subtilissimè docet. Lamias autem hæc augendi nullam habere uim, nullam facultatem, iam ostendimus. Ergo nec incantationes talium effectuum sunt causa, nec lamiarum potentia suffragatur illa regula: Quicquid est causa causæ, etiam est eius causa quod causatum dicitur. Etenim licet priora duo quæ in omni actione requiruntur, non deessent, tertium tamen hic deficere uidemus. Incantationes enim non esse medium aptum inter homines & corpora cælestia, alijs in locis docuimus. Itaque uel hoc ipso totum negocium non solum impediretur, sed nec institui posset. Medium enim inabile & inconueniens, impedit ut extrema uel coniungantur, uel in agendo quid consentiant. Nisi forte cum Platonicis constituamus, mundum hunc esse quoddam animal quod etiam sentiat, & aures oculosq; habeat: cumq; Pythagora, cætibus eum delectari & moueri.

Sed nec per diabolum eas hæc præstare ostendimus. Nam ut concedam etiam, quoddam aut diabolum incantationibus suis possint cogere, aut diabolus hæc spontè faciat, cum inuocatur ab illis: tamen nec ad id agendum compellere, nec illud per ipsum possunt efficere, quod in eius potestate non est.

*l. in omib. r.
D. de oblig.
et. act. l. c.
de her. instit.
l. si ego. r. D. si
cert. petat. r.
h. hoc autem
qui feud. da.
ce poss.*

*l. est amicus.
D. ad l. iul.
de adul.
D. de l.*

*l. fin. D. de
fin. l. qui sel.
la. h. fin. D.
de seru. rust.
Macrob. in
Som. Scip.*

*Lamia non
possunt, quod
creduntur fa
cere.*

*Per se non
possunt.*

*Agentis fa
cultas.*

*Subiecti in
capitudo.
l. si adroga
tur. D. de a
depr. l. iuris
ritor. h. cū ori
undus. D. de
excus. tut. l.
pupilla. D. de
tut. c. cur.
Alex. Conf.
u. uol. r.*

Licet enim ipse & omnia quæ commemorauimus, & multa alia possit, quæ nobis miracula modò sunt, modo uidentur esse: nõ tamen ea præstare potest, quæ uel ipse, uel homo uellet: nec eo momento, quo uel ipse cuperet, uel clientes optarent & iuberet: sed ea quæ uult summus Deus, & tum demum cum illi placuerit. Itaque, si quando post incantationes id quod uolunt consequatur, quia non ex libito, imperio quæ dæmonis aut illarum procedit, sed ex uoluntate iubentis aut permittentis Dei, quæ nullius aut spiritus aut hominis non solum in potestate, sed etiam in scientia est: fortuitum (si ita uoles) id & hominibus & dæmonibus esse oportet. Quare nec magis eorū causa sunt, quàm omnium rerū quæ non à nobis sūt, sed fortuitò nobis licet optantibus accidunt. Nec deniq; diabolicæ naturæ uis obiectione illam nobis subministrat, idem esse siue per se, siue per dæmonem ea quæ ipsis attribuuntur, faciant Lamia: nec differre, utrum effectum producant, aut causam immediatè præbeant.

Postremum est, quod dici posset, dæmonem per anus hæc quæcunq; supra diximus operari, ut miseræ Lamia: causæ sint instrumentales. Quasi uerò mille artifex earum egeat opera? Sed ut hoc non sit, quis non uideri neptæ proflus ad cælum, aërem, nubes ac uentos commouēdos edentulas anus esse organa? Ne igitur illos nequam spiritus tantæ putemus & insipientiæ & inertia: esse, ut has adeant: & naturam eò recidisse, ut per eas moueatur. Ad agendum enim aliquid, instrumenti conuenientia requiritur, & habilitas. Quanquam etiam, si Lamia: dæmonum ad ea que Deus optat max. ijs permittit efficienda, necessaria essent, apta q; organa, quam inde penam mereretur miseræ? Primum enim hoc

cas pati uideremus: Ergo minime facere. Simul enim hæc non concurrūt. Tum etiam certum est, ex causa instrumentali actiones non censerj, nec finem eorum quæ sunt, ab organo dependere. argumento. l. qui mihi donatum. D. de donat. Finis autem in maleficijs tantum modò punitur, l. diuus. D. ad l. Cornel. de sicar. Atq; his prope modum rationibus fufius explicatis, firmissimisq; argumentis stabilitis, per naturam rerum, testem ueritatis optimam, fieri non posse declarauimus, ut quicquam eorum quæ dicta sunt, Lamia: uerè possint. quod primum est argumentum, eas quoq; nihil eiusmodi facere.

Secundum erat ex facto petitum, quod optimum ueritatis fundamentum est: quia ueritas est certæ rei noticia, habita maximè per uisum. Vñ autem ipso deprehendimus, hos effectus falsissimè Lamia: tribui. Nõ solum enim illæ calamitates, quarum causæ dicuntur esse, durant, atque ad eò redeunt, postquam iam è medio sublata: in cineres redactæ sunt: sed ibi quoq; tam crebræ tamq; uehementes quandoq; sunt, ubi lamia: nec potentia nec nomen cognita sunt. Effectus autem non debet ascribi causæ, qua remota, idem nihilominus contingit. l. conditionibus pupillus, in pr. D. de cõdit. & dem. argumeto l. antep. D. ex quib. causis maior. Cessante enim causa, necessariò quoq; cessat effectus. Cum ergo ex facto habeamus, lamias neq; per se neq; per alium hæc efficere: sed alium absque illis, hoc est uel Deum, uel diabolum, summi & omnipotētis Dei permisu: profectò nec equū est, ut aut ex facto alieno onerentur, aut ibi pena sit, ubi noxa non est. l. sancimus. C. de pen. Satis est ut unusquisq; ex suo admissio sorti subijciatur. Cū uerò natura sit impossibile, ut non modò lamia,

l. in damnum. D. de reg. iur. l. si datus iur. D. de iur. et iur. arm. l. nihil interest. D. ad l. Cornel. de sicar.

Instrumenti habilitas.

si ceterū. D. de Acq. poss.

l. 7. anis. D. de fideiuss.

l. testium. C. de test. Bald. 7. col.

Experientia docet, lamias id non facere quod in imponitur. l. in sub. de m. str. cautel. in prin.

l. adigere. & quantum. D. de iur. parr. c. cū cessante. ext. de appell. l. in causa. D. de precur.

l. crimen p. ternum. D. de parr.

mix, sed & reliqui homines eiusmodi rerū causæ sint efficiētes: nostrū sanē non est, in præiudiciū alterius id esse possibile defendere. Neq; uerò de iure quid est possibile, quod natura sit impossibile. l. i. gl. l. filius. D. de cōdit. instit. Et nihil est certius, quàm defectum potentiaē nō solum actū, sed etiā actus præsumptionē impedire. Quam etiā ob rem nō quæ quis aut uoluisse dicitur, aut potuisse pbatur, attendunt iudices: sed ea quæ quis cōmississe & fecisse demonstratur, quæq; per naturā rerū tam in potestatem q̄ uoluntatem hominis cadunt. Quod ad eod uerū est, ut etsi quis uel spontē uel aliter cōfiteretur delictum, quod aut simpliciter cōmittere nō potuit, aut certis de causis naturaliter cōmississe nō uideretur tamen ex eo puniri nequeat. Confessione enim & uerū & possibile continere debere, suprā docuimus. l. inde Neratius. D. ad l. Aquil. c. fin. de confess. in 6. & ibi gl. l. i. C. de confess. ibi Bal. Et Angelus conf. in 6. uol. 4. refert, mulierem quandam confessam, se marito uenenum propinasse, ex eoq; illū interiisse, ex tali confessione cōdemnari nō debere: quia iudicio medicorum non erāt lethalia pharmaca, quæ se dedisse confitebatur. Anno quoque 1563, uiderunt filij mei Patauij puerum rapientem in foro poma ab inuita muliere, leuiter uirga in dorso percussum, statim concidisse mortuum. Non tamen uerisimile erat, ex eo mortuum, difficillimum namque medicis uidebatur. Impossibile autem & ualde difficilium idem propemodum est in iure iudicium. l. apud Iulianum. §. constat. D. de leg. 1. Quod etiam ad lamiarum spectat patrocinij. Ut enim fieri posse per eas concedamus, quæ posse credantur: quid tamen ijs ipsis homini esse posset difficilius? Vix igitur etiam uero sunt similia. At quod

uerisimile non est, attendi non debet. c. quia uerisimile. de Præsumpt. l. fin. in prin. D. quod metus causa.

Adhæc quum de causa calamitatum earum, quas lamijs impingimus, certō non constet, hoc unū miserat etiam excusaret, quod multiplices ac uariæ earum possint esse occasiones & causæ. Effectus enim qui multiplici ex causa colligi potest, iustiori semper ascribitur. c. est ore, de reg. Iur. in antiq. Nec in dubio delictum omnino præsumitur. l. i. C. ad l. Cornel. de sicar. Iam uerò cum & de remota constet, & de propinqua, quæ propriè causæ appellatione continetur, non solum innocentes affigerētur respectu nocentis, quo nihil est periculosius (l. fin. infr. C. de his qui latr. l. prægnantis. D. de pœn.) sed ipsi quoq; Deo sum mam iniuriam inferremus, si manū eius nō agnosceremus: hoc est, si quæ nobis uel ad pœnam, uel ad probationē, uel ad monitionem immitit, ea uel ab alio quàm ipso, uel ob alias causas q̄ legitimas, uel per alia media quàm quib. à mundi primordijs usus fuit, proficisci, & nobis imponi crederemus.

Non obstat igitur l. eorū. nec l. multi. C. de maleficis & mathematicis, nec earum auctoribus Diuo Constantino Constātiōq; fit iniuria, licet alioquin legum emendationem summè uitandam esse non negemus, l. præcipimus. infr. C. de appellat. Nam cessante ratione legis, cessat lex. l. quod dictum. D. de pact. l. adigere. §. quamuis. D. de Iur. patron. Ratio enim est anima legis. l. cum ratio. D. de bon. damn. c. ratio nulla. infr. ext. de præbend. Ex ratione lex omnis interpretationē accipit. l. cum pater. §. dulcissimi. D. de leg. 2. Doctores ibi. In l. multi, dicitur, multos artibus magicis elementa turbare, uitam infontium labefactare, manes accire posse. In l. eorū,

Dd 2 dici-

l. multum. C.
si quis alteri
uel sibi.

si nisi possit
pote punitur.

Causæ finales
calamitatum
quæ Lamijs
imputantur.
c. cetero. de
homicid. gl. 1.
c. Paner.

Iniuria Deo
quomodo fit.

Bar. C. §. 6.

Ratio anima
legis.

*Leges de ma-
lificio an locū
habeant.*

dicitur, maleficos, morbos, imbres,
grandines, uentos & remouere posse,
& auertere: nec eos esse puniendos,
qui incantationibus utuntur ad finem
boni, sed eos qui ad finem mali. Bart.
& Salyc. in sum. Atqui iam & ratione,
& experientia, & auctoritate probatū
est, nihil istorū uerè per homines fieri.
Correcta ergo ratione legis, correctā
mihi uidetur lex. gl. ord. in l. i. in uerb.
10 Proidentia. D. de legit. tur. & in l. qua
ratione. §. literæ. uerb. Directam. D. de
acq. rer. dom. Rationes autem non le-
ues, quodd tempēstates & aërem com-
mouere non possint. Lamiae, Libro 3.
cap. 16. adduximus.

*Lib. 2. cap. 8.
Exed. 9.*

Experientiam suprā attigimus, nec
certiorem habere possumus, quā e
Libro quarto, quem ex meris propē
composuimus exemplis eorum qui
cū uel dæmoniis, uel naturalibus
morbis ac uitijis laborarent, maleficio
tamen Lamiarum affecti credebatur.
Sed & illa clarissima est, quodd quæ
posse uidentur inducere & accire, nul-
la ui remouere possint, atque abigere:
quemadmodum etiam nec magi infa-
mes quidem ualere, id quodd suprā in
30 Pharaonis magis notauimus, qui nec
ranas nec cyniphes pellerē, nec cauere
sibi potuerunt, quin ulceribus affecti,
suarum artium uanitatem detegerēt. Ut
enim facere uidetur, qui cum possit,
non prohibet, l. adigere, in prin. D. de
Iur. patr. ubi gl. ita non facere, qui cum
uelit, non potest. Per spiritū Dēi nō po-
terant. Quodd si per ipsos stetit quo-
minus abigerent, potuisse nō in scia-
remur. Idem hoc est, aliquem posse,
uel stare per ipsū quo minus possit.

*l. si bona fa-
dei. D. de
nox.*

Restat autoritas, quā habemus ma-
ximam ex concilio Ancyrensi, 26. q. 5.
c. episcopi. nec minorem à sanctis pa-
tribus eorumq; canonibus. 26. quæst.
2. c. illos. c. ex tuarū. c. fin. ext. de Sort.
ubi Glossæ, & Doctores; qui omnes

expressè testantur, hæreticum esse, qui
credat huiusmodi per magos ac forti-
legos fieri posse. 26. quæst. 4. c. igitur. &
c. accusatus. §. planè. de hæretic. in 6.
quia tribuit creaturæ, quod uni soli q;
Deo conuenit. 26. quæst. 2. c. qui sine
Saluatore. Ioan. An. in rub. ext. de
Sort. & c. 1. eod. Panor. Andr. Sic. in
conf. 55. Oldr. in conf. 210. Quæ cum
ita sint, legum illarum uerba non ed
sunt torquenda, quasi Christianus Im-
perator, uel ipse crediderit, uel alios
credere uoluerit, eiusmodi siue mira-
cula siue calamitates ab hominibus
per malas magicæ artes esse ac per-
fici: sed ita potius accipiēda, quasi de-
sumpta & scripta ex opinione uulgi,
& secundum communem loquendi
formam: quam quidem obseruare &
retinent plerumque legum latroes. Id
20 quodd ex l. nullus. eod. tit. alijsq; ll. opti-
mè pater. Etenim leges legibus conci-
liare modis omnibus debemus. l. uni.
C. de inoff. dor. Quanquam si autori-
tatem spectemus, quis est qui ambi-
gat, in hoc negotio iuri diuino sum-
mam tribuendam & fidem & reueren-
tiam? In causis enim definiendis, ijs
præsertim quæ spectant ad animum,
cuiusmodi nostra est, dicta Patrum &
30 Canonum, legibus sunt præferenda.
Panor. in c. super illa. de secundis nu-
ptijs. neq; leges ipsæ dedignantur sa-
cros Canones imitari. Auth. ut cleric.
apud proprium episc. in fine.

*Leges ha
opinione uul-
gi scriptæ.*

Ceterum aduersus ea quæ diximus
pro defensione duarum istarum ll.
instabunt fortassis & Molitor & alij,
licet Lamiæ nihil eorum quæ dictæ
40 ll. expriment, aut posse aut efficere
concedatur, cupere tamen & uelle
efficere: eadem autem seueritate uo-
luntatem sceleris, qua exitum, esse pu-
niendum. l. quisquis, in prin. D. ad l. lul.
maiest. l. si quis non dicam. C. de epi-
scop. & cleric. Illud uerò primū ex-
ceptio-

*Voluntas L.
miliarum.*

ceptione clarissima possem elidere, quòd nullam aliam ob causam miseris & infantes anus uel capi uel plesti fateantur oportet, quàm quòd eius modi quid uel fecisse uel procurasse credantur: alioquin proprio se iugularent gladio. Nec enim aliter legitime non modò condemnari, sed etiam torqueri possent. Secundo respondeo, illam iuris regulam, In maleficijs uoluntatem spectari, non euentum, l. diuis. D. ad l. Corn. de sicar. præterquam quòd uarias habeat limitationes, hic quoque non adduci posse. Est enim uoluntas illa, potètia factò proxima: & maleficium nihil aliud, quàm malum hominis factum. At facit, qui facere potest: & id facit demum, quòd fieri per ipsum potest. Vnde nihil aliud illa definitio denotat, quàm paria esse, delinquere, uel delictum attentare. dictis ll. is qui cum telo. C. de sicarijs. Lamias uerò nostras hæc non posse, sæpe multumq; demonstrauius. Ita; nec facere quid eiusmodi (defectus enim potentie impedit actum) nec uelle censendum est. Neque uerò quis id uelle uidetur, quòd non potest. l. Lucius. §. Imp. D. ad municip. l. si tibi. §. unius. D. de opt. leg. c. cum à nobis. de sentent. ex com. Quæ igitur horum facinorum uoluntas in Lamias cadit, si modò uoluntas iudicanda sit, non nisi uana esse potest & debet. Inanis enim est uoluntas, nisi facultas ad sit, & potentia. l. nolle adire, in prin. D. de Acq. hæc. & ibi notat Alex. l. pater Seuernam, in prin. D. de cond. & demonst. Nihilque aliud quam uel puerilis animi persuasio, uel fallax opinio, uel simplex destinatio, quæ in uiuentium actionibus sola nihil efficit. l. si nondum. C. de furt. Vel cogitatio tantum, qua cum nihil sit liberius, eius nemo penam patitur. l. cogitationis. D. de penis. c. cogitationis, di-

stin. i. de pœnit. l. si fugitiuus. l. sæpe, in fin. de uerb. sig. d. l. inficiando, in prin. de furt. Propositum enim in mente retentum, nihil operatur aut in publicum, aut in priuatù alicuius detrimētum. Ideo cogitatio flagitiorum quorumlibet impunita manet, quæ quis & aggredi & perficere potest. Bald. in l. non ideo minus. C. de accusat. cum suis terminis contenta est. c. cogitatio non meretur, distin. i. de pœnit. Quanto magis earum rerum quæ & naturaliter impossibiles sunt, & in nullius hominis potestatem cadere possunt? Enimuero huiusmodi cogitationes ac desideria non hominis sani, sed amentis reuera sunt. Sanæ mentis uoluntas, rei possibilis est uoluntas. In ea paria sunt, nolle, & non posse. l. 3. C. de hæc. instit. l. i. §. usus. D. de procur. Amens autem & ratione caret, & uoluntate. Ita; nec dolus in eo præsumi, nec culpa quidem ei qui suæ mentis non est, imputari potest. l. sed et si. §. i. D. ad l. Aqu. Lamijs autem nostris ætatem decrepitam, tum ex miseria desperationem; tum phantasiæ uitium, tum pharmaca furorem inducentia, tum dæmonem ita penitus omnem eripere mentem docuimus, ut quæ nec fecere, nec potuere, fecisse tamē se confiteantur, seq; ipsas in apertam præcipitent sua sponte mortem. Quòd nemo sanus, quantumuis fortis, unquam fecerit: quia uoluntas eius talis est, qualis esse debet. Est autem omnium terribilium maximè terribile mors. l. ultimum. D. de pœnis. Furiosorum illud est, amentium, ac infantium. His nullum omnino delictum imputatur. l. infans. D. ad l. Corn. de sic. Non si committant quod perduellionis & maiestatis rei. l. famosi. D. ad l. Iul. maiestatis. Cur itaq; iudicio carent: hoc est, ea uoluntate quæ in maleficijs spectatur & punitur. l. qui

d. l. multum.
C. si quis alit.
merito.

Palliat, deli-
natio, cogita-
tio maleficij.

Lamie consti-
tentes ea quæ
sibi imponun-
tur, amantes
sunt.

Bald. in l. i.
col. s. C. de
sacr. eccl.
Aristot.
in Ethic.

iniuriæ. l. fin. l. uerum est. D. de furt. Quam etiam ob causam ut maximè Lamie nostræ possint quæ facere creduntur, & faciant quæ posse dicuntur: nihil tamen magis puniri possent, quàm illi: quia non minus illa uoluntate carent malefaciendi, quæ poenam meretur in maleficijs tantum, dictis ll. l. si seruus, f. et puer. D. ad l. Aquil. l. si quis testamentum, in fin. D. de furt. Hic enim locum haberet illa regula.

Veruntamen, quoniam initium cuiusq; rei spectandum est, l. Pomponius. D. de neg. gest. & causa: nodus hic alter iniicietur, originem scilicet & causam huius siue uitiatæ uoluntatis, siue amentie attendi. Nam etsi necessitatis esse uideatur, tam è ab initio uoluntatis fuit. Deo etenim relicto, cum diabolo contraxere, eumq; secuta sunt lamie, deuiantes à tramite Catholicæ religionis: quod non solum hæreticū est, l. 2. in fin. C. de hæret. & Manich. sed apostaticum etiam, l. 2. in princ. C. de apostat. Denique delictis semper obligatio naturalis inest ex tacito consensu delinquentis: quia delinquendo, ipso facto sequenti poenæ consentire, ad eamq; se obligare uidetur. gl. in l. 1. f. fin. D. de postul. & in l. si seruus. D. qui not. inf. l. Imp. D. de iure fl. uers. tu huic poenæ te lubdidisti. Et sanè nulla potest miscella alia imputari culpa, nullaq; iustior earum puniendarū causa uel à Grillando uel à Molitore uel ab alijs Iureconsultis assignatur. Atqui rationibus innumeris ostendere possem, contractum ac fœdus hoc nullum esse: itaq; nihil in alterutram partem operari posse, nihilq; huc facere regulam, uniuscuiusq; contractus initium spectandum esse, & causam. l. si procuratorem, in prin. ff. mandati. l. 1. §. non solum. de pos. l. si tamen. ad Maced. Ac primò quidem ratione personarum: quia inter quos nulla est com-

*Parus inter
lemorem
amicus nullus.*

munio, inter eos quoque nullum potest esse ius, nullus naturaliter contractus. Ratione rerū: quia quæ dari fieriue nec de iure nec naturaliter possunt, eorum nulla penitus est obligatio. Ratione conditionis adiectæ stipulationi, pactōue: quia nec in stipulantium est potestate, nec ita in casu posita ut natura sit possibilis. Ratione formæ: quia nō ea sit quæ dat esse rei, cuiusq; omisio uitiat actum. Ratione dissensus: quia semper & de alio & aliter sentit dæmon, quàm homo. Postremò non nisi imaginarium est uniuersum negocium. Quæ autem in spiritu tantum fiunt, eorum per testes ueros ac certos, hoc est oculos, non potest haberi ueritas. Itaq; fœderis huiusmodi ueritatem per experientiam, & ex facto consequi nequimus. Eorum enim quæ non apparent, quæ uide non sunt, nulla qualitas est. Ieiunium qui in prouincia, §. D. si cert. per. l. fin. D. p. soc. Cæterum quoniam non id solum Libro tertio satis declaratum est: sed etiam ipsas aniculas, quæ plerunque lamie dicuntur, dolo circumuentas, uicoactas, metu compulsas, errore inductas, ignorantia deceptas in hac crudelitatis temeritatem incidisse: profectò nec hoc obijci miseris poterit, quod in contractibus attenditur, quæ ab initio sunt uoluntatis, ex post facto sunt necessitatis. l. sicut. C. de act. & oblig. nec illud quod in hæresi, delictum hoc sola uoluntate, & in mente committi. c. excommunicamus. §. credentes. de hæret. Bald. in l. si quis non dicam. C. de episc. & cler. & alij doctores. Nam ubi nullus est contractus, ibi nec contractus initium: ubi uerò dolus, uis, metus, error, ignorantia, ibi neque uoluntas, ut dixi supra, neque consensus esse potest: quare nec hæreticos, nec alterius delicti, quod à solo animo pender, suspicio, aut poena.

Sunt

*l. non salu
de act. ex ob
lig.*

*l. cum hi-
prator. D. de
transf.*

*l. 2. de her. in
stit. l. 4. §. f.
de act. empt.
l. fin. de coll.
bon.*

*l. in commo-
dato §. sicut.
D. commoda-
ti. l. si quis ar-
genti §. cum
empti. C. de
don.*

Lamie nihil
uoluntate, sed
omnia con. 1. a
et decepta fa-
ciunt.

Dolo.

Apo. 12.
1. Pet. 5.
Chrysoft. su-
per Matth.
lib. 1.

Gen. 3.

26. q. 5. episc.
De lamiji.

Li. de dimi-
dem. 3. c. 5.
De Spirit. &
anima. c. 28.
36. q. 4. c. 1.
etiam.

Ad Sim-
plic. lib. 7. q. 3.
d. c. episcopi.
2. Cor. 11.

Tract. de forti-
leg. 9. m. 5.

Sunt enim ea omnia uoluntati con-
sensuiq; contraria: in primis dolo ac
uis. l. 1. & eleganter. D. de dolo. l. in cau-
sæ. §. 1. de minor. l. 4. de reg. iur. l. 1. q. d.
metus causa. ibi: Propter necessitatē
contrariam uoluntati. Labeo enim do-
lum esse definit, calliditatem, falla-
ciam, machinationem ad circumueni-
endum, fallendum, decipiendum al-
terum. l. 1. §. 1. D. de dolo. Quid autem
ad hæc tria grauius efficaciusque la-
mijis simplicib; accedere potest, quàm
dæmonis tentatio? cui lib. Primo do-
cuimus nec uoluntatem deesse, ut to-
tum orbem terrarum seducat: neq; di-
ligentiam, quia alium actum non ha-
bet: neq; technas artesq; quibus cir-
cumuenire, fallere, decipere non mo-
dò fœminam, sed cōstantissimum pru-
dentissimumq; quemque hominum
potest. 3. Sent. dist. 19. q. 3. num. 22. 23.
uerba S. Bonauenturæ. His illum no-
stris mulierculis imponere, mentem-
que earum capere, tum Canones do-
cent, tum liber tertius: partim intrinse-
cus, cū mala pro bonis, bona pro ma-
lis proponit, suadetque miris & inui-
sibilibus (ut D. Augustinus ait) modis,
per illam substantiam suorum corpo-
rum, inferrimarum corpora non sen-
tientium penetrando, seq; cogitatio-
nibus earum miscendo: partim uerò
extrinsecus, cum per imaginum simu-
landarum callidam operationem, ut
idem inquit, se coram illis in angelum
lucis transformat, & Deum mentitur.
Quare quomodo sæpe homo homi-
nē dolo inducit ad aliquid instituen-
dum, quod alioquin ne cogitaret qui-
dem: ita mirum nō est, inquit Grillan-
dus, ut mulier ex se pudica, dæmonū
tentationibus ad eam quam alioquin
odit, delabatur impudicitiam. Illece-
bras enim omnes & intus suggerunt,
& foris ostentant, ut in Libro primo
demonstrauimus.

Veniamus ad uim, quæ maioris rei
impetus est, qui repelli non potest. l. 2.
D. quod metus causa. Quid autem dæ-
monis impetu uolētius: quo cum re-
pentinis & extraordinariis animæ
infigat excessus, ut inquit Tertullia-
nus, primū mentem harum mulier-
cularum ita subiugat, captiuamq; du-
cit, teste concilio Ancyrano, & D. Au-
gustino, ut credāt ei quod nec est, nec
esse potest. dein de corpus uniuersum
ita obsidet, ut cōtra corporis naturam
moueatur: deniq; linguam earum sic
occupat, ut non nisi quando uult ipse,
nec aliud quàm quod ipsi placet, elo-
qui possint. Suppetit illis, ait Ter-
tullianus, ad utramque substantiam ho-
minis lædendam subtilitas & tenuitas
sua multū spiritualibus uiribus, quas
uel eo magis attendere debemus in
hac quæstione, quòd & inuisibiles &
insensibiles in effectu potius quàm in
actu appareant, eodem teste in Apo-
loget. cont. gent. c. 22. Proinde neque
culpa sua, neque uolentibus hæc acci-
dunt, quæ uel in mente, uel ope cor-
poris, uel in lingua committuntur. Pri-
mū enim, cui uolenti fit uis ac iniu-
ria? deinde quis ui resistere potest? l.
ex conducto. §. 1. V. Seruius. D. lati-
Deniq; qua custodia consequi posset
hominum quisquam, ne damnum in-
iuria dari possit? l. sed de damno. d. tit.
l. si ea. de act. empti.

Tertium erat metus: qui quid aliud
est, quàm instantis uel futuri periculi
causa, mentis trepidatio? l. 1. D. quod
metus. At suprā docuimus, ea omnia
quorum metus merito & in homine
constantissimo cadat. l. 6. d. tit. pericu-
la, cruciatum corporis, mortem & uo-
lentam & naturalem, l. interpositam.
de transact. partim reuera miseris ani-
culis dæmonem intentare ac minari,
partim ipsis etiam captis ac circūscri-
ptis earum mentibus, ut ait Tertullia-

nus, tanto errore obijcere ac inferre, ut cum eorum omnium sibi potestatem esse fingat, eas facile quiduis uideri facere ac pati cogat. Nam & presentia mala quibus premittitur ac exercetur, paupertatem, odia hominum, calamitates, uel se mentitur immisisse, uel etiam Deo permittente immittit, uel ita delusis earum sensibus imprimit, ut licet nihil eorum patiantur, tamen quasi perpetantur doleant, ut aut amolitionem eorum ostentās, aut successuum meliorum spem iniiciens, fidem ac obsequium misellis extorqueat. Hic est certe illatus timor. I. metum autem. d. ut. Enim uero quoscumque superat dæmon, per moerorem superat, teste Chryfostomo lib. 3. de Pro uident. Timor autem, & tristitia quædam est. Omnes enim ex malo æquè timemus, si immineat, ut assuturum: & dolemus, si præsens iam sit, & lædat. Nam quod lædit, naturæ contrarium, ac uoluntati est. Quicquid autem sit occasione alicuius inuoluntarij, inuoluntarium & est & dicitur. I. qui leuandæ. D. ad I. Rhod. Hoc est, propter quod credulitatis temeritatem in lamijis perfectæ uoluntati nequimus imputare.

7. Ethic.
Aristot.

7. error.

Restat error & ignorantia. Clarum autem est, errantis nullam esse uoluntatem, & ignorantis nullum consensum. I. si per errorem. de iurisd. omniū iud. I. sed hoc. D. de publ. & rest. Quin & hunc inuito similem esse, I. qui potest. f. i. de reg. iur. & furioso, I. si à furioso. D. si cert. per. cui parctur in omnibus, ut dictum est supra. In lamijis autem nostris, error mentis ac cæcitas uoluntatis primū à morbo pendet naturæ, cuius factum æquo animo ferendū est, I. in summa. f. apud. de aqua plu. arc. Melancholicis enim morbis tam grauitur omnes plerunque uexati, nos Libro tertio, & Alciatus supra

Cap. 6. 6.

singulari capite, docuimus, ut nec apprehendere, nec diiudicare quicquam rectè possint, multo minus eligere, quodq; electionem consequitur uelle, quod omnino liberum denorat arbitrium, I. si de icommissa. f. quâquam. de leg. 3. Tanto maius mentis uitium est quod patiantur, quàm amoris furor: quo tamen nihil esse uehemētius, dicitur in Aut. quib. mod. eff. leg. f. illud quoq; minusq; puniendū. Secundo, in tantam mentis alienationē incidunt diaboli ludibrijs, quib. diximus & mentē earum capi, ut nesciant quid agant, & oculos perstringit, ut scilicet uideant credārq; quod non est. Ad eodē facti quoque nō alieni modō, uerū etiam sui, quod mirum est, probabili certaq; laborāt ignorantiam, quo magis diuini iuris ignorantiam in ijs præsumēdam & excusandam censeo. Nam si corruptum sensum omnibus animantibus communem habent, si deprauatam phantasiam & apprehensionem, si diaboli tū internis tū exteris sit ludificationibus, ut id ipsum quod & agūt, & uelle uidentur, nesciant: qui uel intelligēt, quale sit id ipsum, in quo consentiunt: uel diiudicare poterunt, faciendum sit, an secus? Adhęc ut nec morbus uitiatæ rationis, nec tantę fraudes quātas adhibet dæmon interueniant: sit quandoque per neglectā diuini iuris ac sermonis tum promulgationē, tum interpretationem, eorumque culpam ad quos eæ pertinent, ut in hanc credulitatis temeritate incidant: nonnunquam ætatis infirmitate: semper autem sexus tum imprudētia, tum imbecillitate: cui ppter eas causas quas Libro tertio retuli, specialiter indulgeti & faueri, supra singulari capite docuimus, præterquam quod generaliter deceptis subueniatur, I. & primo. f. uerba. ad Vell. & impotentib. I. non enim. D. ex quib. caus. maior.

Ignorantia
facti proprii
in lamijis.

Cap. 6. 6.
Lib. 6.
cap. 20.

Nunc

Nunc igitur satis arbitror constare, in animum harum muliercularū delictum omnino, quod in sola mēte consistit, ac uoluntate, nulla ratione cadere posse: nec eandem earum in fide rationem esse, quam aut hæreticorum, aut apostatarum. Hæreticū enim schisma facere, & pertinaciam uoluntatis, supra docuimus: apostatā uerò spontanea ac uolūtaria animi malicia reddit.

Quæcunque uerò iam summam diximus, eò recidunt omnia, ut quod Grillandus & Molitor Lamias animo committere, & uoluntate facere uolunt, potius in mēte pati, quàm facere, uideamus. Nihil enim agit in seipsum. Ille à quo, s. tempestiuum. D. ad Trebell. Nihil autē magis differt inter se, quàm agens & paties. l. Vranus. D. de fideiuss. argumento l. prætor. de tut. & cur. Quare commiseratione potius quàm pœna enormi dignæ sunt, omnique potius auxilio, quod dolū, uim, merum passis, furiosis, deceptis, ignorantibus, impotentibus aut ipso iure competit, aut ratione suadente tribuitur. Neque uerò pœna pœnæ potest esse, nec afflictionē afflicto addere debemus. l. nauis onustæ. s. cum autem. D. ad l. Rhodiam. c. ex parte. de cler. & grotan. s. quod si uis fluminis. Instit. de rer. diuis. & 7. q. 1. c. cum percussio.

Atque hæc sanè naturalis est ratio, cur neque furiosi, neq; phrenetici puniendi sint ex aliquo delicto, quòd factis suo furore torqueantur, & sua calamitate puniantur. l. diuus. D. de offic. præf. l. pœna. s. sanè. D. ad l. Pomp. de parric. Itaque facti ut illos, sic & nostras, infelicitas excusat. Animo enim illi a rationis uis destituti sunt, nec ferè ullum habent aut sanæ mētis aut perfectæ uoluntatis consensum, ut satis est superq; dictū. l. 2. C. de contrah. empt. Atqui neque delictum sine consensu potest committi, ac proposito. l. 1. ff. si

quadrupes paup. fec. dic. neq; iniuria inferri sine animo iniuriandi. l. illud. s. sanè. D. de iniur. Ergo nullo modo ex delicto uel Canones eos irregularitate puniunt. Clem. un. de homicid. neq; leges suis pœnis. l. infans. ff. ad l. Corn. de sicar. nullo modo ob patricium commissum euleo insuntur. d. l. pœna. s. fin. nullo modo inferunt iniuriam, sed etiam patiuntur. d. s. sanè. nullo modo tenentur Aquilia, ob damnum datum. l. sed et si quemcunq; s. igitur iniuriā. ff. ad l. Aquil. nullo modo eorum factis leges uel præmiū uel pœnam proponunt: sed pro talibus habent, ac si fortuita sint, in quibus nullius spectari possit hominis uel deliberatio, uel actio, uel consciētia. l. fin. in fin. ff. de administrat. tutor. At & nostras, de quibus agimus, animo (sine quo delinquit, usucapi, possideri nequit) itē mente, uoluntate, ratione, cōsensu, deliberatione, *seruatio*, consilio carere, iam ad nauseam ostendimus. Quid igitur grauius delinquant, quàm furiosi, quàm phrenetici, quàm dormiētes, qui illis æquiparantur? c. maiores. s. li. ext. de bapt. Neque profectò ab similes sunt nostrarū muliercularum actiones, seu potius passiones, illis dormientium, quas Bart. in l. ut uim. ff. de iust. & iur. recenset, & Cardin. Zabar. in d. Clem. un. de ijs qui de nocte surg. hom. commisit. Et tamen ille legum Coryphæus, talia commissa rectè excusat, tãquam ea hominis peracta operatione, quæ sensu, quæ uoluntate careat. D. d. l. pœna. ff. ad l. Pomp. de parr. non secus atque à furiosis ac inspidis patrata. l. si minū. s. uicium. ff. de dam. in sect. l. qui occidit. ff. ad l. Aquil. Cur ergo nostræ, quarum similis est ratio, magis peccēt illis qui dicuntur non peccare? gl. in c. testamentum. 6. dist. Quid magis illarum urgetur confessio, quàm furiosorum, quibus calamitate non pares, sed

Et superioro-

Lamia commiseratione digna, non pœna.

Eccl. 4.

superiores sunt: cum tamen illorū con-
fessio nulla sit: uti probauimus ex l. in
negocijs. D. de reg. iur. l. 2. §. furiosus.
D. de iur. codicil. c. fin. ext. de suc-
cessionibus ab intestato.

Nisi forte replicent, eas pro meritis
uoluntatum diuino iudicio tradi illu-
dendas ac decipiendas, illudentibus
ac decipiētibus eas prauaricatoribus
angelis, ut ait D. Augustinus lib. 2. de
doct. Christ. c. 23. Atqui fateor, diuinā
iusticiā generaliter hominis meritum
præsupponere, diuerso tamen effectu:
quia sanctis afflictiones, post peccato-
rum remissionem, certamina sunt, &
exercitationes, ut probetur: reprobis,
sine remissione supplicia, pœnæq; ini-
quitatis. Itaque non solum improbi
& in corpore & in anima affliguntur,
sed etiam boni, quos Deus diligit: nec
ex uirga Dei flagellantis aliquem, præ-
sumedum statim est facinus aliquod
eius, quod etiam ab hominibus puni-
ti debeat. Nam ea ratione dæmonia-
cos quoque maiori pœna esse aggra-
uandos à magistratu diceremus. Sed
illa sibi relinquenda esse, uel uno hoc
innuit Deus, quod ipse puniat ac exer-
ceat eos. Quod enim à magistratu pu-
niri uult, id ipse uicissim illi detegit &
relinquit, cuius opera sunt misericor-
dia & iudiciū. Etenim cum tribus tan-
tū modis peccare possimus, quorū
Primus cōplectitur omnem interio-
rem motum ac conceptum in intelli-
gentia uel affectibus, etiam si uoluntas
non consentiat: Secundus tum inci-
dit, quoties uoluntas cum motibus &
affectibus consentit: Tertius, quoties
re exequi conamur, quod cogitamus
& uolumus: magistratus non ulterius
procedit ad animum aut uoluntatem
puniendam, quam si emerferit & con-
suet: Deus autem in illa secretiora, in q̄s
animum ipsum ac cogitationem ho-
minis animaduertit. Ea enim solus

Deus cognoscit. In Clement. exiui. §.
quamuis. de uerb. signif. Scrutator e-
nim cordium ac renum est: & tota in-
telligētia, tota anima, toto corde uult
à nobis diligi. Nos uerò animum pro-
bamus uerbi facine præsumptione,
nec alia habemus animi indicia. l. 15.
qui. §. diuus. C. de tur. & cur. dat. l. La-
beo. C. de sup. leg. l. reprehendenda.
C. de institutionibus & substitutioni-
bus. Neque iudex uel uoluntatem uel
maleficium punire potest, nisi confide-
ret prius, & habeat factum quod ani-
mo meretur. Alber. in l. aut facta, uers.
qualitate. de pœn. Breuiter, non nisi
externa inter homines puniuntur: Per
ea interna probantur. l. fin. infra. C. de
licar. & passim Dd.

Sed illud etiā omittendum non est,
etiam si uim hanc & metum ex præce-
denti delicto patiantur: nec tamen fa-
cere posse quod pati miseras uide-
mus: nec ex eo quod nō uoluntate faci-
cūt, & animi iudicio, sed ex ipso præ-
cedenti delicto puniendas esse. In ec-
timorem. D. quod metus causa. Quin-
cum dēmon etiam nihil eiusmodi re-
cte possit inferre sicut magistratus, l. 3.
d. tir. uers. succurrendum illis esse po-
tius, ex eo uidetur. Nam & contra dæ-
monis dolos officii sacerdotum san-
cti Patres in concilio Ancyrano requi-
siuere, ut probent ea omnia esse falsa,
quæ miseris persuaderet: tum etiam sin-
gularum Christianorum, ut cōmone-
faciant se inuicem de tanti hostis frau-
dibus & potentia ac profunditatibus,
ut uocantur in Apoc. c. 1. Contra uim
autem habemus in primis panopliam
Christianā, quam supra descripsimus
Lib. 5. cap. 1. 28. dein uerò preces & ob-
secrationes tum publicas, quib. Deus
moueri se cōfirmat, tum priuatas. Mul-
tum enim ualet oratio iusti, & oratio
humilis penetrat cœlos. Contra mor-
bum, medicorū opera adhibetur, qui-

Augustinus
lib. 2. de Pecc.
mort. c. 23.
uers. 6. 33.
lib. 25.

Magistratus
in que ani-
maduertat.

Quia Deo
lib. 2. c. 23.
uers. 6. 33.
lib. 25.

Quomodo
lamia sim-
restituendat.
26. q. 1. cap.
episcopi.

Coloss. 3.
Ephes. 6.

2. Tim. 2.
Matth. 8.
Iacobi 5.
Eccl. 35.
V. idē supra.
lib. 5. cap. 1.

post.

postquam unxerunt afflictas, hoc est, postquam adhibuerunt ea quæ oportet, commendant eas Deo, sicut præcipit D. Augustinus. Oratio fidei saluabit infirmum, hoc est S. Iacobi consilium. Contra metum diligens ad tolerantiam & constantiam admonitio, ut resistamus diabolo iuuabit: quem admodum Libro 5. c. 20. præscripsimus. Contra errorem prædicandus sermo, instandum tempestiue, intempestiue, arguendum cum omni lenitate & doctina. Semper autè orandus est Deus, ut ipse intellectum earum muliercularum aperiat, cum proficiuntur in Emâs: hoc est, cum in hos errores animi iudicijque delabuntur. Contra ignorantiam autem, magistratus officium postulandum, ut pastorum fomententiam excutiat: ut quo tales oves & debiliores sunt, & incautæ magis propter ætatem deliram, & sexum femineum: hoc diligentius ac melius ijs caueant à lupis, easque instruant de infidijs eorum. Hac demum ratione in integrum restituendæ sunt.

Etsi quoque nec assidua spiritualium astutiarum tentatio, nec tanti aduersarij inuitabilis imperus, nec tam iustus metus, nec tantum corporis mentisque uicium miseræ omni uoluntatis culpa liberaret, licet uel heresi uel apostasia laborare concedere: unica tamè aut ætatis infirmitas, aut sexus simplicitas, uel id ipsum præstaret illis, uel penam certè mitigaret. Sic enim & crimen quodlibet attenditur, & animus delinquentis in quolibet crimine, ut expendatur an ignorantia quadam, impericia, uel simplicitate, an uerò dolo, malicia, pertinaciaque delinquat: ut ijs perspectis, officio iudicis pænæ temperentur. I. respiciendū. I. aut facta. D. de pæn. l. quid ergo. de his qui not. infam. D. d. in l. i. §. diuus. l. in lege Cornelia. D. ad legem Corneliã de sicarijs. l.

penult. D. ad legem Pompeiã de parr. Quarum autem fœminarum causam agimus, secundum plerunq; senectutis gradum, & eam attingere partè, que decrepita dicitur, & est. l. 3. §. ignoscitur. D. ad Syllon. & c. ult. distin. 80. & c. quæ & ipsa morbus est, ut Menander ait, & ferè semper cum animi delirio & iudicij lapsu naturaliter coniuncta est. Itaque remouetur à republica gerenda, honoꝝrat tamè. tit. C. qui se ætat. excus. l. maiores. I. semper, in princ. de iur. immun. l. non tamen, in princ. de mun. & hon. & in criminib. pænæ relaxationem & ueniam meretur, ut quos premit, eos & culpæ suspicione liberet. d. §. ignoscitur. & tormentis eximat. Bart. in d. l. & in l. de minore, in prin. de quæst. Angel. in tractatu Malefic. gl. fama publica. uerf. quero que. Hippol. in l. edictum. 3. col. de quæst. Anus autè nostræ non modò tum delirant, cum uiri, hoc est, in secundo ac extremo senectutis gradu; sed etiam quia mulieres sunt, magis repuerascunt: uel certè non minus in primo, quàm uiri in secundo & ultimo. Primum igitur uix est, ut crimen in mœre ac uoluntate magis committat, quàm pueri, qui que iudicio animi destituti sunt. Deinde uerò, ut tantum favoris ac excusationis, ætatis lapsus nõ præstet: propter eum tamen nec torqueri debent, ut nunc fit: nec ea pœna affici, qua pœsimus quilibet multatur.

Quod etiam ad sexum pertinet, cuius, ut Libro 3. diximus, tanta est tum simplicitas tum lubricitas, ut in eodè grauius peccet uir quàm mulier. I. in multis. de stat. hom. 32. q. 6. c. indignatur. & c. seq. c. forus. de uerb. sig. Itaque leniore etiam meretur pœna: ut in adulterijs, uir ut sacrilegus mulier. I. quauis adulterij. C. ad l. Iul. de adult. fœmina castigata uel mulieribus incarceranda datur, uel in monasterium

Ecce 2 con-

De Nat. &
grat. c. 26.
Iacobi 5.
Iacobi 4.

c. Tim. 1.

Augustinus
in Ioan.

Iacobi 1.

Ephes. 6.
Secus, & e-
tate lamiatu.

Sexim.
cap. 6.

condemnatur ad bienniū. ext. de testam. c. Rainutius. & Auth. sed hodie. quæ est C. de offic. ciuili. iud. & Nou. ut nulli iudic. s. a adulteram uerò. s. necessarium. Aut. sed nouo iure. quæ est l. quamuis. C. ad l. iul. de adulter. sed & in crimine maiestatis: subuenitur enim simplicitati & ignorantia. l. 3. de iur. & fact. ignor. l. iuris ignorantia. C. qui admitti. Dd. & Bartolus in l. si qs id quod de iurisdic. omnium iudic. la tiffimè docent, quomodo propter ætatem & sexum muliebrem doli præsumptio cesset, etiam si in iure ciuili errent. Alex. conf. 103. uol. 1. Cepol. conf. 21. col. 6. & conf. 24. Bald. in l. error. C. de iur. & fact. ignor.

Nec obstat hisce fauorib. ætatis ac sexus, primū quod longè grauius sit æternam quàm téporalem offendere maiestatem. l. hi qui sanctam. C. de hæred. Aut. garazos. c. ubicunq;. de pen. Secundò, quòd eam ob causam nulla sexus aut ætatis habeatur ratio in hæresi. Dd. in l. quisquis. C. ad l. iul. maiest. Canonistæ in c. uergentis. de hæres. in antiq. & in c. tum secundum leges. eod. tit. lib. 6. Tertio, quòd in crimine maleficiorum ac sortilegiorū specialiter excipiatur. l. etsi excepta. C. de malef. & math. quia in ijs omnes sine exceptione torqueri, notat Hippol. in l. editum. 3. col. de quæst. Nam ut à posteriori incipiā, magis ac ueneficis hic aduocatus nō sum: sed delusis lamijs, quas multū tum à magis infamibus, tum à ueneficis distare declarauit Lib. 3. Ad alterum primò respondeo, quòd illi textus specialem prærogatiuā sexus & ætatis limitant tantum, quoad torturam, ut & in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis. C. ad l. iul. maiest. nō etiam causam criminis. Semper enim hoc manet, qui iudicio animi caret, eū malè facere non posse. Secundò respondeo, faus magnum inter lamias

& hæreticas esse discrimen, quod singulari capite demonstrauimus. Demum cum Oldrado dico, quòd etiam in his quæ formaliter, ac secundum leges canonesq; non sunt hæretica, licet hæresim sapiant, detrahendum sit ob eam quam diximus mulierum simplicitatem & lubricitatē. l. 1. C. de iur. & fact. ignor. l. ult. s. fin. de iur. delib. l. pen. de his quæ sibi ascr. Et hoc, etiā si in articulo fidei errent, ut idiotæ ac rustici. Sufficit enim ijs, ut loquuntur, implicita fides, & ne pertinacia contumaciaq; quadam errorem suum defendant. Bald. in l. error. C. de iur. & fact. ign. Atque hac etiam ratione prima cadit obiectio. Quanquam ut grauius esse non inficior, in maiestatem diuinam delinquere: sic illud quoque sciendum est, & facilius & citius homines in hoc delictum incidere. Incomprehensibilis est enim, & longè à nostris remota sensibus, illa æterna, infinita ac spiritalis maiestas ac uoluntas. Quare qui in terrenis negocijs lyncei sumus, in spiritalibus & ijs quæ ad Deum spectant, talpæ statim efficiuntur: non secus atque ij qui cum summa se putent oculorum acie præditos, quando in terris ea quæ sensu percipi possunt, acerrimè contuentur: si solem aspicere uelint, omnem illam aciem, extremam esse præ tanto fulgore sentiunt caliginem. Duabus igitur de causis facilius hominum in spiritalibus est lapsus: primū, ob diuinorum naturam omni cogitatione humana superiorem: deinde, propter nostræ tum intelligentiæ cæcitatem, tum uoluntatis deprauationem. Quare si quis hac in parte delinquat & erret, mitior esse debet pena, ac iustior uenia: & id quidem eò magis, si mulier, magisq; si decrepita muliercula cadat.

DETERMINATIO PARISIIS FAC-
ta per aliam facultatem Theologicam, Anno
Domini 1598. super quibusdam su-
perstitionibus nouiter
exortis.

VNiuerſis ortho-doxæ fidei zela-
toribus Cancellarius eccleſiæ
Parieſis, & facultas Theolo-
giæ in alma uniuerſitate Parieſiſi, ma-
tre noſtra, cum integro diuini cultus
honore ſpem habere in Domino, ac
in uanitates & inſanias falſas non reſ-
picere. Ex antiquis latebris emergēs
nouiter errorum ſœda colluio, reco-
gitare commonuit: quòd plerunq; ue-
ritas catholica apud ſtudioſos in Sa-
cris literis apertiſſima eſt, quæ cæte-
ros lateat: nimirum cū hoc proprium
habeat omnis ars, manifeſta eſſe exer-
citiatis in ea, ſicut ex eis conſurgat illa
maxima, Cuilibet in ſua arte perito
credendum eſt. Hinc eſt Horatianum
illud, quod Hieronymus ad Paulinū
ſcribens aſſumit: Quod medicorum
eſt, promittunt medici, traſtant fabri-
lia fabri. Accedit adhæc in Sacris lite-
ris aliud ſpeciale, quòd nec experien-
tia & ſenſu conſtant ut aliæ artes, nec
poſſunt ab oculis circumuolutis nube
uitiorum facile deprehendi. excæca-
uit enim eos malicia eorum. Ait ſiqui-
dem Apoſtolus, quòd propter auari-
ciam multi errauerunt à fide. Propte-
rea non irrationabiliter idolorum ſer-
uitas ab eodem nominatur: alij pro-
pter ingrati-tudinem, qui cum cogno-
uiſſent Deum, non ſicut Deum glori-
ficauerunt, in omnem idololatriæ impi-
etatem (ſicut idem commemorat)
corruerunt. Porro Solomonē ad ido-
la, Didonem ad magicas artes pertra-
xit dira Cupido. Alios poſtremo mi-
ſera timiditas tota ex craſtino pendēs
in obſeruaciones ſuperſti-tioſiſſimas
impiasque depulit: quemadmodum
apud Lucanum de filio Pompeij Ma-

gni, & apud ſtudioſos de plurimis no-
tum eſt. Ita ſit, ut recedens peccator à
Deo, declinet in uanitates & inſanias
falſas, & ad eum qui pater eſt menda-
cij, tandem impudenter eſt mandan-
do, ſe cōuertat. Sic Saul à Domi-
no dereli-ctus, Pythoniſſam, cui prius
aduerſabatur, conſuluit. Sic Ochozias
Deo Iſraël ſpreto miſit ad conſulen-
dum deum Accaron. Sic deniq; eos om-
nes qui fide uel opere abſque Deo
uero ſunt, ut à deo falſo ludificentur,
neceſſe eſt. Hanc igitur nefariam, pe-
ſtiferam, mortiferamque inſaniarum
falſarum cum ſuis hæreſibus abomi-
nationem plus ſolito noſtra ætate cer-
nentes inualuiſſe, ne forſan Chriſtia-
niſſimum regnum, quòd olim mon-
ſtro caruit, & Deo protegente carebit,
inſicere ualeat tam horrendæ impie-
tatis & pernicioſiſſimæ contagionis
monſtrū, cupientes totis conatib; ob-
uiare, memores in ſuper noſtrę profeſ-
ſionis, proq; legis zelo ſuccenſi, pau-
cos ad hanc rem articulos damnatio-
nis cauterio, ne deinceps fallant inco-
gniti, notare decreuimus, ne memoran-
tes inter cætera enumerata dictū illud
ſapientiſſimū doctoris Auguſtini de Su-
perſtitioſis obſeruacionibus: Quòd
qui talibus credunt, aut ad eorum do-
mum euntes, aut ſuis domibus intro-
ducunt aut interrogat, ſciant ſe fidem
Chriſtianam & baptiſmum præuaria-
caſſe: & paganū & apoſtata, id eſt, re-
trò abeunt, & Dei inimicum, & iram
Dei grauiter incurriſſe, niſi eccleſiaſti-
ca pœnitentia emēdatus, Deo reconcū-
lietur. Hæc ille. Neq; tamē intētiō no-
ſtra eſt, in aliquo derogare quibuſcūq;
licitis & ueris traditionibus, ſcientijs,
& artibus: ſed inſanos errores atque
ſacrilegos inſipientiū & ferales ritus,
pro quato fidē Ortho-doxā & religio-
nē Chriſtianā lædūt, cōtaminant, inſi-
ciūt, radicitū, quantum ſatis nobis eſt,

extirpare fatagimus, & honorem suū sincerum relinquere ueritati.

Est autem primus Articulus, quòd per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum, non sit idololatria: Error. quoniam dæmon aduersarius, pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec est honoris uel dominij cuiuscunque diuini uerè seu participatiuè uel aptitudinaliter susceptiuus, ut aliæ creaturæ rationales non damnatæ: nec in signo ad placitum instituto, ut sunt imagines & templa, Deus in ipsis adoratur.

Secundus articulus, quòd dare uel offerre uel promittere dæmonibus, qualemcunque rem, ut adimpleant desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari uel portare, non sit idololatria: Error.

Tertius, quòd inire pactum cū dæmonibus tacitum uel expressum, non sit idololatria, uel species idololatriæ, uel apostasiæ: Error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitionis: cuius effectus non debet à Deo uel natura rationaliter expectari.

Quartus, quòd conari per artes magicas dæmones in lapidibus, annulis, speculis, aut imaginibus nomine eorū consecratis, uel potius execratis, cogere & arctare, uel eas uelle uiuificare, non sit idololatria: Error.

Quintus, quòd licitum est uti magicis artibus uel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunque bono fine: Error. quia secundum Apostolum, Non sunt facienda mala, ut eueniant bona.

Sextus, quòd licitum sit aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere: Error.

Septimus, quòd aliquis cum aliquo

possit dispensare in quocunque casu, ut talibus licitè utatur: Error.

Octauus, quòd artes magicæ & similes superstitiones, & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationabiliter prohibitæ: Error.

Nonus, quòd Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones suis inuocationibus obedire: Error.

Decimus, quòd thurificationes & suffumigationes, quæ sunt in talium artium & maleficiorum exercitio, sint ad honorem Dei, & ei placeant: Error & blasphemia, quoniam Deus aliàs non puniret uel prohiberet.

Vndecimus, quòd talibus & taliter uti nõ est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti damnabiliter idololatrare: Error.

Duodecimus, quòd uerba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum, quæ fiant pro exercendo huiusmodi artes, excusent eas à malo, & non potius accusent: Error. Nam per talia sacræ res, imò ipse Deus in Eucharistia dæmonibus tentatur immolari: & hæc procurat dæmon, uel quia uult in hoc honorari similis Altissimi, uel ad fraudes suas occultandas, uel ut simplices illaqueet facilius, & damnabilius perdat.

Tredecimus, quòd sancti Prophetæ & alij sancti per tales artes habuerunt suas prophetias, aut miracula fecerunt, aut dæmones expulerunt: Error & blasphemia.

Decimusquartus, quòd Deus per se immediatè uel per bonos angelos talia maleficia sanctis hominibus reuelauerit: Error & blasphemia.

Quindecimus, quòd possibile est per tales artes cogere liberum hominis

nis arbitrium ad uoluntatem seu desiderium alterius: Error: & hoc conari facere, est impium & nefarium.

Secedimus, quod ideo artes præfate bonæ sunt, & à Deo, & quod eas licet obseruare: quia per eas quandoq; uel sæpe euenit, sicut utentes eis quærunt uel prædicunt, uel quia bonum quandoq; pronenit ex eis: Error.

Decimulleptimus, quod per tales artes dæmones ueraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines: Error.

Decimus octauus, quod per tales artes & ritus impios, per fortilegia, per carminationes & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia, nullus unquam effectus ministerio dæmonum subsequatur: Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: ut patuit in magis Pharaonis, & alibi pluries: uel quia utentes seu cõsultentes propter malam fidem & alia peccata nefanda, dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Decimus nonus, quod boni angeli includantur in lapidibus, & cõsecrentur imagines uel uestimenta, aut alia faciant quæ in istis artibus continentur: Error & blasphemia.

Vicesimus, quod sanguis upuæ uel hædi uel alterius animalis, uel pergamenum uirginium uel corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogendos uel repellendos dæmones ministerio huiusmodi artium: Error.

Vicesimus primus, quod imagines de gre, plumbo uel auro uel de cera alba uel rubea uel alia materia baptisatæ, exorcisatæ & consecratæ, seu potius execratæ secundum prædictas artes & sub certis diebus habeant uirtutes mirabiles, quæ in libris talium artium recitatur: Error in fide & phi-

losophia naturali, & astronomia uera.

Vicesimus secundus, quod uti talibus, & fidem dare, non sit idololatria: & infidelitas: Error.

Vicesimus tertius, quod aliqui dæmones boni sunt, alij benigni, alij omnia sciètes, alij nec saluati, nec damnati: Error.

Vicesimus quartus, quod suffumigationes, quæ sunt in huiusmodi operationibus, conuertuntur in spiritus, aut quod sint debitæ eis: Error.

Vicesimus quintus, quod unus dæmon sit rex Orientis, & præsertim sub merito: & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei: Error.

Vicesimus sextus, quod intelligentia motrix cæli influit in animam rationalem, sicut corpus cæli influit in corpus humanum: Error.

Vicesimus septimus, quod cogitationes nostræ intellectuales & uolitiones nostræ interiores immediatè causentur à cælo, & quod per aliquam traditionem magicam tales possunt sciri, & quod per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum: Error.

Vicesimus octauus, quod per quasunque artes magicas possimus deuere ad uisionem diuinæ essentiæ, uel sanctorum spirituum: Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebramq; inter nos & deputatos nostros examinationem, cõclusa in nostra cõgregatione generali Parisius apud sanctum Mathurinum de mane super hoc specialiter celebrata, Anno Domini M. CCC. XVIII. die XIX. mensis Septembris. In cuius rei testimonium, sigillum dictæ Facultatis præsentibus literis duximus apponendum. Originale huius determinationis est sigillatum magno sigillo facultatis Theologiae Parisius. Ego inueni subiectam in sine Magistri sententiarum.

Epilogus.

EPILOGVS OPERIS.

Non dubium mihi est, candide
Lector, plurimos fore, apud
quos malam iniero gratiam, ca-
lumniam mihi pro opera qualicumq;
præstita reposituros: quorum pleriq;
quod iniquorū est iudicium, id quod
non intelligunt, criminabuntur: alij,
opinionī longa annorum serie, homi-
num animis irradicatæ, & uelut iure
consuetudinario obfirmatæ, quacun-
que ratione patrocinari uolent: nec
deerunt qui dentis Theonini prurigi-
ne insolescentes ex more, mordendi
occasionem auidius quærent. Ad cau-
sas naturales quarumcunq; rerum mi-
racula & monstra referent pugnaces
Peripatetici: ac sacrosanctæ Scripturæ
religioni, Aristotelis Platonisq; ratio-
nes præscribere, uehemēti pertinacia
contendent. Hic Petri Pomponatij
Mantuanī, summi & clarissimi suo tē-
pore philosophi, de Naturalium effe-
ctuum causis, siue de incantamentis
Opus, abstrusioris philosophiæ plenū,
requiretur, accuratiusq; euoluetur, ut
oppugnet, pessumq; eam: nisi in inui-
ditis Christianæ philosophiæ fundamē-
tis constabilitus, sermonis probabili-
tatem contemnam, ex D. Pauli, uasis
electionis, consilio, qui studiosè præ-
monuit, uidendum esse, ne quis sit qui
nos deprædetur per philosophiam, &
inanem deceptionem, iuxta constitu-
tionem hominū, iuxta elementa mun-
di, & nō iuxta Christum. Quoniam in
illo inhabitat omnis plenitudo Dei-
tatis corporaliter. Pomponatiū quoq;
ante redditum spiritus extremi hali-
tum respuisse ex singulari Dei misera-
tione, nec permansisse *ἀθεον*, sperare
uolo. talem etenim fuisse, à clarissimo
medicinæ ornamento D. Helidæo For-
soluiensi, eius olim discipulo, non se-
mel auditum est.

At sibi iniuriam fieri à medico, quæ-

dam Scripturæ sacræ loca excutiente,
& suæ uocationis metas transiliente,
acclamabūt morosiores pleriq; Theo-
logi: Ne futor ultra crepidam, morda-
cius oblatrâtes. His nihil aliud respō-
sum uolo, quàm, D. Lucam euangeli-
stam medicum Antiochensem fuisse:
ac me ex eorum esse numero, quorum
huc spectat studium, ut si quo modo
tandem ex immensa Dei misericor-
dia atq; inestimabili Christi gratia, ad re-
gale illud sacerdotiū pertingere que-
ant, cuius D. Petrus apostolus, beatus
Ioannes Theologus, & propheta Esa-
ias meminerunt.

Quòd maleficij quosdam Ecclesia-
stici collegij homines impuros insimu-
larim, si quoq; egrè ferant: id certè nō
debi non facere, argumenti ratione:
atq; apertius etiam nominibus eorū
expressis potuissē, nisi modestiam
hanc ex Theologia edoctus, hos Chri-
stianæ fidei euersores ac reipublice se-
datæ turbatores, ut adhuc desistât, sta-
tuissē præmonere. Cum magicorum
flagitiorum reis mihi controuersa est,
non cum uiris pijs, quos unicè uene-
ror & colo, ut si quis alius. Si iniuste se
traductos illi conquerantur, ut in thea-
trum palam mecum prodeant, suamq;
tueantur causam, non detrecto.

Doctioribus quibusdam nostri ordi-
nis uiris, uel etiam delicatioribus, si à
me non sit factū satis (quod equidem
libenter fateor: quàm sit mihi curta su-
pellex, nō ignarus) ijs tamen rem ex-
actius perpendendi, altiusq; perscruta-
tādi, ac methodo doctiore, ordine ma-
gis cohærente, oratione dilucidiore,
uerbis aptioribus, & ueritatis argumē-
tis ualidioribus describendi, qualem-
cunq; subministrasse occasionem pro
ingenij tenuitate (quam certè magnā
agnosco) uideor. à quibus si alicuius
lapsus etiam admoneat conuincarq;
plurimum à me reportabunt gratiæ:
quem-

*Regale sacer-
dotium.
1. Pet. 2.
Apocal. 1. 6.
20.
Esaia 62.*

Coloss. 2.

quem admodum reliqui omnes, eodē
 me prosequuti studio: nec me errata
 retractasse pudebit unquam. non mihi
 usq; ad eodē Sussenus sum, nec cita
 ritas afficit libido. Est aliqua prodire
 tenus, si non datur ultra.

Quod contra legum duodecim Ta-
 bularum auctoritatem, de ijs qui mes-
 ses excantant, à uulgari opinione &
 Poëtarum signentis dissentiam, si gra-
 uiter tolerat Iurisperiti, mala mihi pro
 beneficio reponitur gratia: quod ueri-
 tatis in hoc argumenti genere ab alijs
 inquirendæ, & criminalis sententiæ hic
 non secundum placita cæci in religio-
 ne Christiana seculi, uerum ex ipsis ue-
 ritatis mysterijs, debito ordine eruendæ
 pronuntiandæq; ansam potrigere
 qualemcunq; uoluerim. Enim uerò si
 alicui in legitima sua uocatione præ-
 iudicandi animus mihi fuerit, temera-
 rij hominis notam meo quodam me-
 rito haud recuso. Cæterum si hac mea
 purgatione non contentis mordaci-
 bus inuidisq; ingenijs, me conuicijs
 proscindere, imperitiæ redarguere, fla-
 gitij iniquè insimulare, & calamū pe-
 tulanter in me stringere lubeat: ea me
 Deum omnipotentem cōfirmaturum
 tolerantia confido, ut quoscūq; aduer-
 sarioꝝ dentes & insultus, patiendō
 sim exuperaturus.

Irritas præterea suas apud me uidet
 machinationes impij sacrilegijq; ma-
 gi, quorum nec præstigijs, nec terricu-
 lamenti culmum quidem latum mo-
 ueor, etiam si me diris suis imprecatio-
 nibus aut diabolicis exorcismis trans-
 formare studeant: aut *eis néφηναι*, uel (si
 malint) *cloacas execrandis suis arti-*
 bus compellere nitantur monstrifici
 malefici. Delphica in me diuinorum
 oracula, quibus nihil non sinistri mihi
 in Pythij templo cacanti, & ob id à Pi-
 sistrato tyranno statutæ poenæ subijci-
 endo, uaticinabuntur homines perdi-

ti, prorsus contemno. Incassum me
 nocturnis lemurijs, aut defunctorū
 manibus uel laruis terrebris renebrico-
 sus necromātes. Nec contra Geotico-
 rum umbras aquæ lustralis asperginē,
 uel tædarum ignem iuxta sepulchra
 arcesso: suis hi spectris me ne utiquam
 fatigabunt. Tartarearum uocum bar-
 barie aut murmurum ludibrijs si me
 lacestat nefarius exorcista, non mihi
 curæ est. Incantatorum ligaturas, qui-
 bus prodigiosos accersere morbos, cō-
 gressum impedire naturalē, imò eius
 organa pro suo arbitrio auferre & re-
 stituere posse creduntur, ne pili quidē
 facio, rideoq;: Si quid maligna impre-
 catione aut uitiatæ uoluntatis affectu
 in me possunt deliræ fagæ, eis & per-
 mitto, & remitto, breuiter, ut Hora-
 tius ait:

*Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
 Nocturnos lemures, portentaq; Thejsala risu
 Excipio. —*

Vnicam solummodò ueneficarum
 pertimesco artem, quæ suis uenonis
 uel propinatis, uel admotis, uel spiri-
 tus attractione ferientibus plurima ue-
 re, non phantasticè in ferre nocumen-
 ta ualent: harum causam defenden-
 dam hic cepi minimè, sed iusta magi-
 stratus censura discutiendam decidē-
 damq; relinquo.

At ex labyrintho præstigijs dæ-
 moniacarum incantamentorūq; non-
 nihil extricatus, finem dicēdo faciam
 de monstrosis his ludibrijs, excogita-
 tis certè ut gloriam Dei, & doctrinæ
 utriusq; sacræ & physicæ, ueritatē ob-
 scurent, atque maleficas diaboli artes
 occultēt uestiantq;: quæ Domino Deo
βολύβωματα siue abominations sunt:
 has auertemur, fugiamus & excre-
 mur, quacūque etiam artificiosa pro-
 ponantur specie. Repugnemus & ea-
 rum illecebris & occasionib. obiectis,
 quæ prima fronte blandiri & allube-

scere uidentur. Nec solum corpora nostra, non sponte mancipia & domicilia satanæ facimus: uerum etiam illi, licet astutissimo *ἢ πωροπόρατος*, uera fide & uitæ sanctimonia omnes adoriū di nos aditus præcludamus, auxilium à Dei filio assidue ardētibus uotis implorātes, nosq; uiuo Dei uerbo & Spiritus sancti ope uigilāter, ueluti in excubijs sedulo cōstituti, ita munientes, quod etiam si huiusmodi munimento tanquam firmissimo uallo undiquaq; obseptos audacius insultet iuratus ille hostis, non tamen ualida hæc septa perfringat, expugnetq;.

Qualescunq; etiam afflictiones nobis impostas, æquo animo cum Iobo fortiter toleremus, aduersus Deū nequiquam cum gentibus frementes, nec uetitam opem cum Saule inquirētes. Neq; etiam curiosi, cum Ephesijs, uel lasciujs, quæ nouisse nos aut non interest, aut non licet, siue minus expedit, anxie indagemus: uel exijs, à quibus

Iob. 1. 2.
Psalm. 2.

1. Reg. 18.

Act. 19.

exquiri seuerè inhibuit Deus, sciscitemur: sed illis quas Euangelij ueritas commōstrat, semitis insistamus, inhæreamusq; , furiosas diaboli præstigias & lubrica triuia declinātes, ne quemadmodum Iannes & Mambres resistebant ueritati, nos quoq; Dei præcepto recalcitrantes, cum his qui à sinistris erunt, horrendam olim Christi sententiam audiamus: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius.* *Matth. 25.*

Nihil autem hic ita assertum uolo, quod equiori iudicio catholicæ Christi Ecclesiæ non omnino submittam: palinodia mox spontanea emendaturus, si erroris alicubi conuincar. Proinde si aduersus hos meos libros prius à quoquam pronuncietur, quàm error euidenti demōstratione appareat, contra hunc, mihi summam fieri iniuriam, iure optimo palam & liberè protestor.

805-206

IOANNIS VVIERI
Liber Apologeticus

GLARISSIMO VIRTUTE, PRVDENTIA AC
eruditione viro, D. Henrico Vuezio LL. Doctore, &
Cancellario Cluensi uigilantissimo,
Ioannes Vuerus S.

ORONAE honorem ijs, qui ciuem ex hostium manibus uindica-
sent, offerre solebant Romani. uir amplissime, peruetusta sanè con-
suetudine, & exemplo haudquaquam improbando, ut parum quantum
esset momenti in unius hominis assertionem, intelligerent hostes: par-
tim uerò, ut reliqui hoc laudis ornamento inuitati, frequentes ac se-
duli in suis defendendis strenuam nauarent operam. Quum uerò ante annos ali-
quot uiderem innumeros passim citra iuste inquisitionis studium, multò minus ex-
actam causa notionem ob maleficiij suspicionem non modo crudeliter flammis obijci
deuorandos, sed (negotium hoc uigilanter dirigente Satana) ipsos etiam iudices se-
penumerò in extremam perpetui exitij ruinam prolabi: non dissimili omnino ratio-
ne motus, uiam qua priores à flammis liberarentur, alteros ab aeterna perniciei di-
spendio uindicarem, commonstrare studui sex libris de Prestigijs demonum in lu-
cem editis. Licet autem hinc operam cerè non luserim, quum ex summis magistrati-
bus non pauci hoc nomine ingentes mihi gratias egerint, quippe qui prudentiores
cautioresq; meis scriptis redditi, clementius delusas à demone uelulas iam habent,
& sua salutis felicitati prouide magis consulunt: nihilominus quosdam adhuc inso-
lentis ingenij, & parum grati erga me animi (que detestanda huius seculi est labes)
in me nescio quid molitos postea sensi, quibuscum in certamen progressus, monoma-
chia leges minimè detrectaui: num uicerim, penes aequum censorem iudicium esto.
Tu porro quum singulari Illustrissimi Principis nostri delectu, & unius totius summi
ordinis senatorij suffragijs, tum & unanimi bonorum omnium applausu, nò sine di-
uini numinis auspicio, in Concilij caput, & iusticie antistitem, Cancellarium scilicet,
inuitus etiam sis constitutus: hanc nostram defensionem libro hoc Apologetico com-
prehensam, ut sub aequo iudicij tui arbitrio, & eiusdem singulari patrocinio sarta
tectaque haberetur, tibi cum primis nuncupandam ratus sum: idq; iustus de causis.
Quum etenim Clementissimo nostro Principi libros nostros superiores consecrarim,
ipsiusq; tutela comiserim, tui erit officij, à cuius ore & consilio sano ipsius Clementia
pendet, nostra defensionis actus in tuam suscipere clientelam. Hoc & eo nomine mi-
hi erit gratus, quòd cum bona ob causa nostra certitudinem, conscientia fruatur, ta-
lem consequor iudicem, qui non modo solidioris doctrina, & prudentia haud uul-
garis, modestaq; insignis testimonio multis pralucet alijs: uerum etiam quem ua-
riarum rerum usu pollere, amplissima illa testetur Vualdassa, cuius administrai-
one aliquot annis multa cum laude feliciter es perfunctus. Sis profectò talis mihi
suo spiritu confirmare dignetur, quo tuam uocationem, cui dignè haecenus respon-
des, ad ipsius gloriam & Reipublica utilitatem feliciter finias.

DE GRANDINE,
Concio Ioannis Brentij Germani-
ca, à Vuiero Latina fideliter
reddita.

Vum incredulitas & idolo-
latria, dilecti in Christo, nõ
unius, sed uarij sint generis
inter homines, occalionéq;
subministrent non leuem ad corporis 10
& animæ perniciem: ut utranq; & a-
gnosceret & declinare discamus, in no-
stra uocatione omnib. uitzæ diebus piè
persistentes, maximè opus erit.

Idololatria
uaria.

Cum primis uerò fatendum, Idolo-
latrariam non modò nuncupari, quam
olim infideles Ethnici sunt amplexi,
cuiusmodi est adoratio & cultus ima-
ginum atq; deorum, & id genus reli-
qua: sed & ubi fathang eiusq; asseclis, 20
lamijs & maleficis tributur, quod so-
lùm diuinam spectat maiestatem, di-
citur ac est idololatria. Est item, ubi
quis dispendium passus, animo pror-
sus deiecto, Deum superesse tutelare,
qui iuuare queat, non credit, nec pro-
pterea eius auxiliũ implorat, sed aliun-
de opem querit: atq; utinam numinis
fauore, dicta idololatria tã apud nos
concidisset, quàm apud Ethnicos in-
terijt. Atqui tam multos esse, qui ido-
latriæ nomen modò commutarunt
(teste ipsa experientia,) reipsa autem
uitam impiam atq; ad id idololatriã
ueram conseruant tuenturque, heu ni-
mis dolendũ. Hæc ita se habere, osten-
dũt publicè actus haud ita pridem ui-
si. Si quidem damno frigore & prui-
na, grandine & tempestate hætenus è
cælo nos aliquãdo afflixit Dominus 40
Deus, ut se adhuc dominari & rebus
gerendis præesse, testatum redderet:
hgnificatũ & uoluit, quid uel momen-

to aduersus nos posset, quando suam
declarare potentiam cogitaret. Sed
quid uicissim à nobis fit? nihil aliud
quàm solet. Plerique. n. factã ex gran-
dine uini frugumque iacturã, tam mi-
serandis tulerunt modis, ac si præ im-
patientie enormitate Deũ ipsum mor-
tuum esse, nec quicquam auxiliij siue
in cælo siue in terra sperandum esse,
credere uisi sint. Alij eiuscemodi gran-
dinem non esse diuinitus immissum,
sed à lamijs excitatum, ideoque eas
simul Vulcano mox esse cõsecrandas,
impudẽtibus uocibus proclamarunt
suorum interea flagitiorum immemo-
res, quasi ne uel aque leuiter unquam
turbata essent rei, sed ante Christi tri-
bunal omnino innocentes. En profes-
sõ manifestam idololatriam & gen-
tilissimum merũ. Enimuerò qui in ne-
cessitate de ope diuina diffidunt, Deũ
uelut uita functum suis gestib. testati
qui identidem numinis opus diabolo
eiusdemq; clietelæ ascribunt, se si dei
Christianæ primordia nec scire nec
intelligere, ostendunt palam. In pri-
mo si quidem fidei articulo Deum om-
nipotentem esse fatemur: & in oratio-
ne Dominica precamur nobis panem
quotidianum donari. Similiter & in
primo decem mandatorum Dei mo-
nemur deos cauere alienos, ac Domi-
num Deum adorare solum. Quid ue-
rò de talibus sentiendũ? Hæretici red-
duntur, uti Marcionitæ, duos facien-
tes deos, unum à quo bona, alterum à
quo mala proueniunt: sicq; ipsum dia-
bolum constituunt deum, quæ profes-
sõ non infima est dicenda idololatria.
Hisce animaduersis, operæ precij fuit
uisum, non nihil hoc tempore de toni-
tru & grandine in hac cõcione sermo-
cinari, & breuiter indicare, unde ista

Marcionitæ.

tonitrua & grandines, à quibus tanto-
perè exhorrescimus, prodeant, ut id
quod hisce profigandis, ne noceant,
usui erit, percipiamus: ut item inue-
ctam à grandine calamitatem in ali-
quod còuertamus commodum. Hoc
intellecto, cognoscemus & rectè Deū
patrem & filium eius Iesum Christū,
eundemq; adhuc dominari, quamuis
à grandine dispareat mensis: & quod
maius est, hac ratione Catechismum,
id est, fidem, orationem Dominicam,
decem præcepta rectius intelligemus,
uitamque porò magis piam ducere
fatagemus.

Inprimis uerò præmonitos uos, cha-
rissimi, uolo, me iam non ita de gran-
dine dicturum demonstratione natu-
rali, sed secūdum Dei uerbum. Enim-
uerò eum procreari scribunt natura-
lium rerum periti, quando è terra sub-
leuantur uapores humidi, & solis ca-
lore in aëris mediū, ubi nubes herent,
attracti, ab aëris frigore in nubes co-
guntur còdensanturq;: quibus à solis
calore dissolutis, gignitur uel pluuia
uel grādo tempore æstiuo. Pluuia de-
cidit, nisi rursus ex aëris frigore coale-
scant guttæ: grando autem, ubi eomo-
do illæ concresecunt durefcuntq;. Ita
illi de grādine ex ratione loquuntur.
Cæterum ex Scriptura sancta disci-
mus, quis naturalis eius ordinis om-
nipotens sit conditor & administra-
tor, & qua occasione ita ordinet gu-
bernetq;. Nascitur & homo in corpo-
re materno dispositione naturali: ue-
rùm si non existeret Deus, qui eiusmodi
naturalem occasionem crearit dire-
xeritq;, nequaquam in mundo nasce-
retur homo. Eadem est grandinis ra-
tio, quæ ordine licet naturali procrea-
tum, Deus tamen eiusdem author in-
sum conuertit usum. Impiorū est opi-
nio, diabolū, maleficas & lamias gran-
dinem ciere, eoq; uinū & fruges con-

cutere & perdere. aliter autem lon-
gè ex sacrosancta Scriptura docemur,
Deum uidelicet ipsum condere gran-
dinem & efficere, at in hunc finem, ut
eo iniquos puniat, quò in peccatorū
agnitionem perducti, conuertantur:
pios uerò eodè probare conatur, num
in uera fide persistere uelint. Huius lu-
culenta habemus testimonia in Scri-
ptura diuina. In lib. 2. Mosi, cap. 9. legi-
mus, à Deo Mosi mandatum esse, ut
extensa manu super uniuersam Ægy-
ptum, in homines & iumenta grandin-
em prouocaret. En apertum testimo-
nium, quo Deū grandinis esse autho-
rem, & immittere, ut hominum scele-
ra & impietatem eo mulctet, ostendi-
tur. Sic & cap. 38. Iobi, loquitur Deus:
Peruenisti ad thesauros niuis, aut
thesauros grādinis inspexisti: quæ re-
feruauit ad tempus hostis persequen-
di, ad diem conflictus & belli, &c. Ite-
rum audimus ipsum Deum testari, à
se grandinè inuehi. Adiungam exem-
plum ex cap. 10. Iosue, ubi Deum gran-
dinis lapides obiecisse populi Israeli-
tici hostib. dicitur, illis quæ plures per-
didisse, quàm gladius filiorum Israel
absumpisset. Et Aggei 2. ait Deus: Per-
cussi uos carbunculo, & robigine &
grādine omne opus manuum uestra-
rum: nec tamen fuit ex uobis, qui ad
me reuertetetur, dicit Dominus. Duo
hic insinuat uates: prius, grandinem à
Deo prouenire: alterum, ab eodè im-
pijs ofundi, ut puniantur, & ad peni-
tentiam redigātur. Possit hic dici: Er-
go nec satan nec lamia quicquam in
concitādo grandine efficiunt. respon-
deo, Deum, non diabolum esse gran-
dinis authorem rectorēq; iam de-
monstratum esse.

Cæterum diaboli studium in hoc
omnino propendet, ut tam in tempo-
ralibus quàm spiritualibus rebus ho-
mini nocere uelit; at sine Dei còsensu
potest

Pluuia &
grando un-
de.

potest nihil, quemadmodum in Iobo apparuit, cap. 1. & 2. Perditū quidem illum prorsus cupiebat, uerū abiq; Dei nutu ne pilum certē mouere in ipsius capite ualuit. Nec Achabi regis prophetas decipere potuit diabolus citra Dei permissionē, 1. Reg. 2. Velut etiam in Testamento nouo, Matth. 8. in porcos quidem ingredi nequiuit, nisi peculiari assensu permissus. Nec discipulos Christi tentare sine Christi suffragio potest, Luc. 22. Satanās expe-
 10 tiuit uos, ut cribraret uelut triticum: sed ego pro te orauī, ne deficiat fides tua, Petro Christus ait. Docemur his exemplis, hostem generis humani, licet pessimē erga nos affectum, tamen impotentem quoq; esse & nullarum uirium, nisi à Deo consensum sortia-
 20 tur. Si itaq; aërem immutare tempe-
 30 statemq; ciere nequit dæmon, multo minus lamiaē ualebunt.

Qui ergo sit, quòd lex Imperatoria pœnā maleficis & lamijs decreuerit? Sic etenim lex habet: Sunt multi qui malis utuntur artibus, elementa tur-
 bantes infipientesq;, nec etiam in son-
 30 tium uirē parcentes, sed inferentes ijs
 40 damnum: hi quum naturē sint hostes,
 supplicio afficiantur. Sic & legimus
 Exodi cap. 22. Deum Mosis dixisse: Ma-
 leficis non patieris inter uos uiuere.
 Si iam in rerum natura non existit ma-
 lefica, uel grandinē excitare nequit,
 cur ex Imperatoria decreto, & pœni-
 40 mūm ex lege Mosis, quæ suam habet
 ex Spiritu sancto originem, plectitur?
 Hic illud considerandum, maleficis
 ex iure Cæsareo & Mosis mandato af-
 fici pœna, non quòd pro suo arbitrio
 tempestatem uel grandinē prouo-
 care possent, sed quòd se totas diabo-
 lo maciparint, ita in satanæ spiritu im-
 mersæ, ut nihil cum suo hero satana
 quam mortalium perniciem cogitent,
 aut machinentur; nec aliter sentiant,

quàm à se fieri id quod Deo assentien-
 te, ipsum efficiet dæmonium. Quum
 enim dæmoni grandinis ciedi pote-
 statem facit Deus, tum maleficis sibi
 deuotas, ut sua incantamēta adornēt,
 commonefacit diabolus: ubi iam dila-
 bitur grando, non maleficarum poten-
 tia fit, sed quòd in dæmonis manu ex
 Dei assensu fuerit. Hoc modo à satana
 deluduntur maleficæ, quasi ipsarum
 existat opus, quod solum Deo permit-
 tente sit effectum. Proinde eiusmodi
 uitam impiam, & infidelitatem ma-
 leficarum puniunt leges, non quòd
 quicquam damni ex sese inferre illæ
 queant, sed quòd se facere opinentur,
 ac dæmoni se totas in iniuriam & per-
 niciem hominum dederint.

Atqui cur grandine excitato uinum
 & fruges in agro dissipare satanæ à
 Deo cōceditur? Me antea docuisse re-
 spondeo, Deum condere demittereq;
 grandinē, ut pios in sua fide probet,
 impios uerò digno castiget supplicio,
 atq; ad delictorum agnitionem pœ-
 nitentiamque coerceat: nec amplius
 hic addam.

Nunc porro, quib. rationibus præ-
 ueniri avertiq; possit grādo, monstra-
 re conabor. Hic denuò se multi offun-
 dunt errores. Pleriq; consecratas her-
 bas igni imponūt, dæmonem ex aëre
 profigari earum fumo rati: sed lucu-
 lenta est idololatria & incantamentū.
 Dæmones etenim sunt spiritus, nec o-
 mnino se eiusmodi reb. externis abigi
 sinunt: & qui in fugandis dæmonijs
 ac maleficis, talibus utūtur suffitijs,
 maleficis hos potiores non agnosco,
 nec sanè mitiorem merentur pœnam.
 Alij cornua Aquensia aduersus tempe-
 states inflant, non minori idololatriæ
 crimine. Nec cāpanarum sonitus con-
 tra grandinē & aëris concitationes
 intermititur. Ea de re non nihil dico-
 mus. Pij certē tali sonitu rectē uti pos-
 sent.

*Idololatria.
 Incantamen-
 tum.*

sent: impij autem baptizatarum campanarum pulsatione se dæmones ex aëre fugare, eademq; grandinem præueniri credunt. Grauis hæc est idololatRIA: primùm, quòd campanis applicatur baptismus: secundò, quòd clangori ascribitur id quod Deum modò concernit. Pij uerò in suum conuertüt usum, ut dixi, duabus rationibus, seculari nimirum & spirituali: priori, dum 10 câpanarum sonitu pusillanimes quæcunq; solatium concipiunt, quòd homines adhuc præ manibus esse intelligant: altero, dum tali pulsatione ad indignationis diuinæ agnitionem & preces excitantur ignauiores. Pulsando ad orãdum monemur, ut suam remittat iram misericors Deus. Ingruente tempestate, ad ædes sacras concurrendum, & flectendum ab ira cæleste numen. Sed quum eo tempore non semper templum ingredi liceat, campanas pulsarunt ueteres, eo indicio significantes, ut domi non minus attenderet precibus, quàm in templo. Istiusmodi pulsatio campanarum esset tolerãda: at pulsationi solùm uel campanis à suffraganeo baptizatis tribuere fugandi dæmonis uel grãdinis auertendi potestatem, summa est idololatRIA, quum hac in re nihil queant. Alij ad grandinem præuertendum, lamias Vulcano litandas proclamant.

Quanquam magistratum oportet ex legum præscripto cum his lamias agere, eademq; punire, non tamè ex illarũ confessione, sed indubitatis indicijs ac testimonijs. At quid? etiam si omnes lamias absumpissent flamme, non tamen propterea desineret grandis & tonitrua, quæ à Deo, uti dictum est, imitti queunt.

Quibus itaq; rationibus grãdinem amoliamur? Suprà dictum est, Deum grandinis authorè administratoremque esse, & ut grandinem euocet dia-

bolo propter peccata nostra permitti. Quænam sunt illa peccata? quis, Deus bone, illa ordine possit recensere? Pauca solùm, eaq; non longè petita enumerabo. Quibus etenim rebus Deum offendimus, in iisdem nos punire solet, uti lex habet: Oculus pro oculo, manus pro manu, dens pro dente, pes pro pede. Præuaricamur uini & frumenti abusu, proinde iisdẽ quoq; punimur. Tam diues hic labitur, quàm pauper. Cuncta attrahunt diuites, non secus quàm si ipsi terra esset defestura. Vbi uerò impinguati fuerint, horrea & penaria plena, nullus comessandi, cõpotãdi & prodigalitati finis. Inopibus aut cõmuniter hoc studio est, quomodo suos dominos, quibus pecuniã, fruges decimasq; debent, cautè defraudet. Hinc euenit, quæ ad modũ Amos 4 dicitur: Vos Samaritæ ui opprimitis tenues, & cõminuitis inopes. Propterea pluii super ciuitatẽ unã, super aliam nõ pluii. Pars una agri compluebatur: & pars quæ non cõpluebat, exarescebat. Item Aggæi cap. 1. Sic dicit Dominus exercituum: Diligẽter pendite uias uestras. Seminaistis multũ, & parũ infertis: comeditis, sed non ad fatietatẽ: bibitis, sed nõ ad inebriatõnẽ, &c. Quare? ob id scilicet, dicit Dominus exercituum, quòd domus mea adhuc deserta est, uos autẽ curritis, ut quisq; domũ suã habeat. Idcirco cæli super uos rorẽ non dant, nec terra prouentũ suũ. Ego quoq; uocaui siccitatẽ super terrã & super montes, super frumentũ & uinũ, super oleũ, & super uniuersum quod terra profert, super hominem & super iumentum, & super uniuersum laborẽ manuum. Et apud eũdem cap. 2. Sic dicit Dominus, Percussis uos carbunculo & robigine & grãdine omne opus manuum uestrarũ. Quare? quòd domus mea nõ dum est extructa, dicit Dominus. Similiter &

& per prophetā Malachiam cap. 3. loquitur Dominus: In decimis & magnificis donis execratione execrati estis uos, quòd me uniuersū uos adfigitis uel dispoliatis. Quorū subditorum non illibenter, nec fraudulenter debitum soluunt sibi pecunia uel decimæ sunt satis faciendæ, ad diaboli aceruum pertinere murmurant: quod certè luculentum animi impij est indicium.

Tam itaq; egeno, quàm te euplete uitam agente dissolutam, & uino frugibusq; abutente, subministratur Deo occasio, ut grandinè in uini frumētūq; exitium admittat. Quapropter lamias flammis euestigid tradendas, non est clamandum: eiusmodi etenim uocibus. nos ipsos igni adiudicamus. Si uerò urgeatur, lamias, similesq; homines, qui grandinis causa extiterunt, esse exurendos, cedò unde ignis satis habebitur? & quem tum omnino inuenias securum? Imò ne magistratus quidè, nec subditus, nec dominus nec seruus securitatem sibi polliceri possit. Proinde si tonitru & grandinis iacturam præuertere uoles, ex eadem tua graui peccata & impietatem agnoscere discito. Conuertere ad Dominum, & pœnitentiā age, atq; omni studio uocationi tuæ respondero. Si tum quid fortè detrimenti accidat, sua gratia & benedictione tibi id Dominus Deus præstabit sarcietq; per suum filium Christum Iesum, cui laus honor & gloria cum Deo patre & Spiritu sancto nunc & in æuū, Amen.

D. IOANNI BRENTIO, SACRÆ Theologie doctōri, præposito Stutgardensi, &c. Ioannes Vuerus
S. P. D.

Salue in eo qui nos dilexit, suoq; abluit sanguine, quotquot cū uera nostri ipsius abnegatione, eius doctrinam amplectimur, & uestigia sectamur, ornatissime domine Bied.

Quū te iustis de causis semper magnifecerim, obseruari coluerimq; ob insignem doctrinā & indefessum pietatis studium, quo ductus tam strenuā hætenus operā in expurganda à tam multiplicis idololatriæ monstro Ecclesia, nauasti: iam uerò multo maiori à me loco haberi, & quidem tuo merito, ob eximiam illā, doctam & piā concionē à te habitam, & nuper typis publicatā. In ea enim eleganter & uerè doces, idololatriam non solum esse nuncupādā, quam olim sectati sunt ethnici in idolorum suorumq; deorū inuocatione: sed in eo quoq; eam consistere, si quando diabolo eiusq; ministris, incantatoribus & lamijs attribuitur, quod ad solam maiestatem diuinam pertinet: item, si cui infortunium obrigerit, ex eoq; animū usque ad eò deiciat, quasi nullus super sit deus, qui subuenire queat: nec amplius eū inuocat, sed aliunde auxilium & liberationem quærit. Propterea grauitè, nec iniuriā, cum ijs expostulas, quorum in ducatu Vuirtebergico uites & fruges à denso grandine conuassatæ perditæq; fuere, nec ij calamitatem à Deo inuectam ob sua peccata agnosceret, multò minus respiscerent: sed quicquid id esset, lamijs imputādum, ijsq; igne absumptis hoc mali expiandum profligandumq; conclamarent. Rectius hic auditores instruis, euidētissimisq; rationib. & testimonijs exemplisq; sacra Scripturæ demōstras, grādinem, cuius & causas proponis naturales, minimè à diabolo procreari, nec ab eo ulla ratione excitari posse, multò minus à lamijs: sed Deum omnipotentem solum esse grandinis & auctorem & creatorem, eoq; nomine ab illo effici & produci, ut eiusdem potentia impios puniat, ijsq; ad peccatorum agnitionem compellatur respiscant: que: pios autem eius immisione pro-

bare studet, num in uera fide constanter
 persistere uolēt. Exod. ca. 9. Iob. 38.
 Iosue 10. Aggæi 2. Nec certè uulgarem
 esse doctrinam fatèdum est, ubi uiam
 commonstras, qua tutò & cum bona
 conscientia eiusmodi calamitatè qui-
 liber declinare queat. Hęc optimè in-
 telligo, mi integerrime Brenti: nec du-
 bito, bonã operam hic reipublicę Chri-
 stianæ præstitam esse, à remuneratore
 cuiuscunq; boni uberrimo liberaliter
 rependendam: quū in hoc negotio ha-
 stenus densissimam caliginem pluri-
 morū oculis obduxerit milleartifex,
 potissimū eorū quoq; qui Euange-
 licæ ueritatis lumen sibi præ alijs illu-
 xisse cōfidunt, tam principes & patri-
 cij quàm uulgares, quinimò etiam ij
 quos ex assumpta uocatione, in aliam
 sententiã saniori doctrina alios tradu-
 cere decuit. Hic quū à te mihi abundè
 satisfactum esse agnosca, gratiasq; eo
 nomine tibi agam quàm maximas: in
 altera tamen eiusdem cōcionis parte,
 ubi mihi tecum minus conuenit, quid
 desiderem, candidè proponere uolui,
 meamq; sententiã breuiter explicare,
 ut ubi rectius me erudieris, eam cōmu-
 tem, quam sex libris De præstigijs dæ-
 monum & incantationibus ac uenefi-
 cijs, inscriptis, uigilanter examinandã
 excutiendãq; palam omnibus obtuli,
 sexto maximè libro. Docuisti lamias
 nullum posse producere grandinem,
 aut ullam procreare tempestatem, ni-
 hilq; in ijs ciendis conferre: sed illas à
 diabolo illudi, ut quando huic grádi-
 ne conuassandi grassandiq; potesta-
 tem permisurus sit Deus, hic lamias
 commune faciat, quòd sua incantamen-
 ta (uel potius quisquilias) adornent,
 ut ubi postea subsequatur plaga pro-
 posita & calamitas, à se inductas arbi-
 trentur: eoq; leges punire illas obnitã
 impiam & infidelitatè, non quòd in-
 duxerint aut inducere potuerint ma-

lum, sed quòd se fecisse putent, ac dia-
 bolo se in hoc obligauerint. Hic & legè
 Imperatoriam adducis in hæc uerba:
 Plurimi sunt, qui malis artib. utuntur,
 elementa turbant & inficiunt, nec in-
 fontium hominum uitæ parcunt, sed
 damnum inuehunt: quum itaq; hi ho-
 mines naturę aduersentur, morris sup-
 plicio afficiantur. Confirmas institutū
 lege à Mose promulgata, Exod. ca. 22.
 Maleficas nō patieris uiuere. Hic non
 ægrè ferēs, si liberè id quod sentio, p-
 fiteri quoq; audeam. Ex pia etenim &
 modesta collatione solet tandem erui
 ueritas: huc omnem spectare decet di-
 sceptionem: nihil hic petulante, teme-
 re aut præfractè à me proponi aut
 defendi, testor eum quem nihil latet.
 Fateris prius, lamias mente delusas à
 dēmonē, nihil eius mali in tempestate
 concitãda, licet secus putent & fatean-
 tur, uerè designasse, aut designare po-
 tuisse. Lex aut non de ijs loquitur, qui
 nihil tale possunt, sed qui malas usur-
 pant artes: quas uerò nostræ lamie us-
 urpare queunt, quum sint in doctæ,
 ineptæ & stupide, tum ob sexum, tum
 ob ætatem? Lex eos quoq; explicatè
 nominat, qui elementa turbant infici-
 untq;: nec id posse à lamie fieri, ipse
 docet: quinimò ne ab ullo quidem ho-
 mine fieri posse, admittes facilè. Has
 item non lædere hominum uitas, de
 quibus identidem lex dicit, prolixius
 in meis libris demonstrauit: quum uerò
 in hac concione te non contraxisse
 legã, hic uerbosior esse nolo. Si enim
 ueneno quempiam læserint, non iam
 uulgares lamie, sed ueneficæ dicen-
 dæ sunt, quas Moses, Cæsareæ leges,
 & quæcunque respublicæ iure opti-
 mo puniunt, nec in cōtrouersiam uel
 quæstionem unquam id uenit. Pro-
 pterea ad nostratrum lamiarum puni-
 tionis modum uel statuendū uel con-
 firmandum, nullo modo debet tor-
 quari

Veneficæ
 uicenda.

queri lex Imperatoria, cuius ne ullum quidem uerbum illas concernit, quarum phantasmam aut uim imaginatiuam, ut se fecisse opinetur quæ reuera non fecere, aut quæ etiam sæpe numero in rerum natura nõ sunt, tan-
 toperè læsit ueteratius ille uertiginis spiritus. Hinc multa confitentur, potissimum in tormentis enormibus subditæ quæstionibus, quæ meræ sunt fabulæ, nugæ, mendacia, & nec sunt nec fuere, nec quæ unquam rerum natura patietur, uel admitret. Nec plus his si dei deber apponi in ea confessio-
 nis parte, qua se dæmoni hoc uel illo modo consecratas dicunt, & propterea in eius uoluntatè & actiones malas cõsensisse, quàm ubi se aërem conturbasse, grandinem noxium euocasse, segetes & uites dissipasse perdidisseq; uel quod uis aliud malum ijs æquè *adul. x. 100.* perpetrasse, liberè dicunt & fatentur. Vnius enim confessionis eadem hora & modo prolatae ab eodem homine articuli & membra sunt. Quare igitur illusionem magis in hoc quàm in altero articulo præstringente spiritu in mente factam, credere malumus? quò nulla sit probatio aut demonstratio, quàm confessionis in carceratæ, excarnificatæ & dementatæ anus, cui in multis nullam esse dandâ fidem conuenimus, quocirca non itidem in omnibus, quum nihil certè ex confessione erronea delusæ eiusmodi mulieris dæmoniacæ decerni aut statui queat. Diabolum etenim, qui illam agit at uexatq; mendacem esse & mendaciorum parentem, testatur ipsa Veritas. Illa autem à diabolo agitata, & ferè semper obsessa, effatur id quod menti tam ualidè impressit dæmonium, ut nihil aliud credat illa, quàm se rem uerâ proloqui: quinimò à diabolo eius lingua frequenter dirigitur, ut secus loquatur quàm ipsa mens di-

ctet: quod in non raris mulierculis dæmoniacis fit, ut distorum postea illas à satanæ ninculo liberam pudeat, si ea in memoriam ab alijs reuocentur: id quod coram à monialibus ita læsis in examine nõ semel audiui: quæ etiam sanæ mihi factæ sunt, quandam, quæ eiusmodi plurima facinora à se designata in carcere & tormentis confiteretur, eodè modo in cœnobio à dæmone fuisse uexatam, quo reliquæ, quas ab ipsa maleficio affectas credebat: hoc locausti tamen materiem suppeditare ipsam, licet modò à satana obsessam, oportuit: quanquam in actione criminali probationes debere esse meridiana luce clariore, seuerè iubeat leges. Præterea, si in eo suo grauissimo animi morbo se diabolo macipassent illiusmodi anus, non propterea essent comburèdæ: sed quum ex intolerabili mortificia in eâ animi deiectione & desperatione incidirint, saniori institutione reuocandæ, atq; ut Christo se rursum dedant, consecrentq; respicientes ab errore, qui saltem propriâ illarum animâ (cuius iudiciû solus sibi reseruauit Deus) attingit, nec in alios actu se expãdit, sed uia exhortatione erudiendæ. Sic earum animas lucrabimur, & à morte uindicabimus, ut D. Iacobus docuit, *Iacob. 3.*
 Omnis enim qui peccat, nec facit iusticiam, & fratres odit, ex diabolo, & non ex Deo est, inquit D. Ioãnes. Nec item scortatores, neq; adulteri, neq; simulachrorum cultores, neq; molles, neq; ebriosi, neque maledici, neque auari, regni Dei hæreditatem cõsequuntur. Hi quanquam non à Deo se uoluntate solùm, sed ipso maximè opere separarunt scienter, ac diabolicas actiones nulla uitiata phantasia perfecere, non tamen flammis statim obijciuntur, etiam si admissum delictû in alios quoque extendatur, qui eius cõmunionem grauiter peccant: punitionem interim

Vide suprà lib. 4. cap. 10.

Iacob. 3.

1. Ioan. 3. 1. Cor. 6.

2. *Timoth. 3.*

diuinam multò duriores non euadent, nisi conuertantur, conuersi autè etiam ab ea pœna securi erunt: quemadmodum & illi quos Paulus describit in extremis diebus fore mente corruptos, & circa fidè reprobos. De hæreticis, qui falsa persuasione à satana seducti, Deo, sibi & alijs iniuriam fecere, idè dictum uolo, eos nimirum extremo supplicio non ita afficiendos, potissimum si errorem agnoscunt, ab eoq; desistunt: legitimè tamè coerceri posse, negare nolo. Minus certè à lamia dictis, serè omnibus uetulis & sexus femineiq; ac partim à dæmone uexatis delusisq; partim etiam obsessis: & nemini noxijs, in magistratum aut alios delictum erit. Hinc eos qui miseras has, demētatas in fontesq; mulierculas morte puniunt, temerè, coram Deo grauius delinquere, atque olim eiuscæ carnificinæ rationem reddituros, nisi respicientia propitium consequantur prius Deum, non dubito. Flagitium mente cōceptum Deus punit, qui mentem nouit: quemadmodum qui maritus alterius cōiugem aspexerit, ut ei coniungi desideret, hic in corde suo adulter factus, Dei manum minimè effugiet, à magistratu tamè nequitia uelut adulterij reus erit puniendus, quanquã tale animi desiderium, & affectum palàm profiteatur, iacet & exclamet. Gladij potestatem nequaquam magistratui in eiusmodi peccatis, mandatam, sentio.

lib. 6. cap. 23. supra.
An uoluntatem puniendâ.

Si in super uoluntatè & consensum puniri debere, quis contentiosius urgeat, hunc certè distinguere ad minimum oportet inter uoluntatem hominis sanæ mētis, qui facinus aliquod in politiã publicam animo decreuerit, idq; exequi potuerit atq; in actũ perducere cœperit terarq;: & inter eum, qui non in idem mentis confirmatæ, imaginetur se uelle facere, imò fecisse,

quæ nec fecit, nec in rerum natura etiam plerumq; consistere queunt: aliqui tale uoluntatis & consensus flagitium quoq; impingi possit melancholicis, fatuis & pueris, qui sæpenumerò falsa persuasione inducuntur, ut se hæc uel illa scelera commisisse credant fateanturq;. Quod adhæc amplius in quacunq; calamitate uel plaga à diabolo ex Dei uoluntate inducta, commiserunt hic lamia, dæmonis iustitiæ Dei exequutoris actionib; consentientes, quàm qui uis alij, qui ita læsis, fortè eiusmodi infortunij malitiosè inuidia mori fauerunt, precati sunt, & diaboli actiones hoc modo uoluntate, consensu & imprecatione approbaverunt, quemadmodum frequenter nimis uisuenire experimur. Mulieres præterea in eodem delicti genere minus uiris peccare, minusq; puniendas esse, cæteris tamè per omnia paribus, ob imbecillitatem animi, mētis & ingenij, docent uariæ leges, quemadmodum prolixè ostendit lib. 6. cap. 20. Singulari insuper ratione omnib; uiduarum, qualis serè sunt eiuscemodi uetula, præcipuam curam imposuisse Deum, testatur Scriptura sancta.

30. Cæterum lamias nulli iniurias castigandi puniendiq; non meliorem tutioremq; rationem noui, quàm ut à pio ecclesiaste rectius instituantur, diabolo eiusq; instinctu & actionib; renuncient, & si uoles, palàm in ecclesiæ rursus communionem recipiantur penitentes. Si grauiorem temeritatis & delicti, quòd diabolicæ suggestioni & ludibrijs non satis fortiter restiterint, alijsq; exemplo sint, quis uelit urgere pœnam, sit exilium, ad tempus: pecuniaria insuper multa pauperibus donanda, si sit res ampla domi, uel quæcunq; alia arbitraria pœna pro delicti qualitate & magnitudine, non tamen uitæ.

Mulieres minus puniendâ uiris.

Uiduarum cura habenda.
Exod. 22.
Deut. 24.
Psal. 145.
Eia. 2.
Elier. 22.
1. Tim. 5.
Iacobi 5.
Lamiarum castigatio.

Ad legem à Mose latam Exod. 22. & à te propositam, respondeo, in textu Hebraico legi חַרְפָּה אֶל נַפְשָׁהּ: hæc autem uerba & decretum à septuaginta senioribus sic reddita sunt, *φάρμακός ἐστὶν ὁ ψυφισίωτης*, hoc est, ueneficos, uel si mauius ueneficas, genere fœminino, ut uolunt Hebræorum interpretes, non finetis esse superstites: sic legis uoluntatem explicauerunt illi septuaginta interpretes. Nec *חַרְפָּה* Chasaph, & quæ ab illo deducuntur, uix usquam in prædicta Græca tralatione aliter exponuntur, quàm ut ueneficium significet, id est, hisce Græcis uocibus, *φάρμακός, φαρμακός, φαρμακίς, φαρμακία*, & quæ huius sunt inflexionis. Ita decretum hoc minimè huc ad lamiarum nostrarum punitionem, quæ non sunt ueneno usæ, sed phantasia deceptæ solum, torqueri debet: 20 queri quam uulgibus, facile persuaderi aliter potest uersione ueteris Testamenti Germanica, ubi uox *Mechafepha* redditur Zauberinne. Huc accedit ipsius Iosephi natione Hebræi manifestum testimonium, qui explicatius legem ita exponit: Venenû neq; mortiferum, neq; in alios usus noxios apparatus, israhelitarum aliquis habeat: quod si habere deprehensus sit morte 30 muldetur, & patiatur id, quod facturus erat illis, aduersus quos uenenum parauerat. Adhuc illud ludibriorû demoniacorû genus, quo nostræ lamia: aliquot multis annis uexatæ: infatuatæq; fuerunt, Mosis tempore fuisse uisum uel auditum, nemo mihi facile ueris historijs fidem fecerit. Moses siquidem & Testameti ueteris libri, solius. 40 qua druplicis incantatorum & maleficorum familia: meminerunt primæ sunt illi præstigiatores Pharaonis, qui præstigijs regios fessellere oculos, ut pro ueris sista apparerent, Exodi 7. & 8. id nostræ Lamia: neuitiquâ possunt, illos hartumim potissimum à

Mose appellati arbitror, nisi memoria fallat. Biblia etenim Hebraica inspicere non licuit, quum in arce uenatoria hic Betsburgi inter montes circiter quindecim à mea bibliotheca Cluensis, miliaria, hæc scribam, dum illustrissimo meo principi hic meam præsto operam. Alterius generis sunt, quos *mechafepha*, hoc est, ueneficos appellat, qui nimirum ueneno uel medicatis rebus homines uel iumenta emedio tollunt, uel similem inferunt noxam. Tertiæ classis sunt, qui uario & multiplici diuinandi modo utebatur. Ad hos pertinent eæ uoces, *Kafam*, Deuter. 18. Hierem. 27. Onen, Deuter. 18. 2 Paralip. 33. Hierem. 27. Michæ 5. Nahas, Deuter. 18. & 2 Paralip. 33. Ob, Deuter. 18. Esaiæ 19. 1 Reg. 28. & 4 Reg. 23. ac alibi passim. Iidoni, Deuter. 18. Leuit. 19. 20. 4 Reg. 23. Esaiæ 19. Utuntur quartò Hebræi uocabulo *Habar*, quando arcana quædam uerba à magis mustantur, quibus inesse efficacia mira putatur: quâ uocem Dauid usurpat, simul & Lahas, Psal. 58. ubi aspersionis ad incantantis uocem, aures obturantis mentionem facit. At quicquid est harum uocû, nullo modo eam dementationem, quam in uetulis his experimur, spectat. Si itaque decretum hoc Mosis contra ueneficos promulgatum fuerit, ex præscripto ijdem puniantur: horum patrociniû minimè suscepit, quos & lex Cornelia de sicarijs & ueneficis condemnat, Dig. lib. 4. tit. 8. Hanc meam sententiam eò libentius transmittere uolui, quòd te mihi responsum sperem, id quod summopere oro atq; obsecro. Interim faxit misericorsissimus Deus, ut ipsius spiritu auctus, dignè uocationi tuæ respondere queas ad Dei gloriam, Ecclesiæ Christi incrementum, & animæ tuæ salutem. Betsburgi 10. Octob. Anno 1565:

Antiqui.
Iodite lib. 4.
cap. 8.

Suprà lib. 6.
cap. 22.

Quadruplex
incantatorum
familia.
Suprà cap. 1.
lib. 2.

Hartumim.

D. IOANNI VVIERO, ILLV-
strissimi Ducis Iulie, Cluue, etc. me-
dico, Ioannes Brentius
S. P. D.

S Alue in Christo, obseruandè uir.
Quas è Betsbúrgo 10. die Octo-
bris literas ad me dedisti, fuerunt
mihi gratissimæ, non hoc tantum no-
mine, quòd insignem erga me bene-
uolentiam spirant: uerum etiam, quòd
summum tuum studium in defenden-
dis innocentibus, aut excusandis er-
rore magis, quàm malicia peccâtibus
testificentur. Nec dubito, quin Deus
hanc tuam uirtutem clementer appro-
bet. Ut enim quondam, quum Ethnici
adhuc grassarentur in Christianos, si
quis accusabatur fidei in Christû, uul-
gus uociferabatur, Ad leonem: ita his
temporibus, si quæ muliercule, quam
uis honestæ, in simulentur tantum ue-
neficij aut incantationis, clamare so-
lent, Ad ignem. Quare si quis in medi-
um processerit, & admonuerit magi-
stratum, ne passim sine ullo discrimi-
ne, & exactissima cognitione in mise-
ras illas mulierculas læuiat, eum ego
arbitror diuinitus excitatum. In quo-
rum catalogo quum te quoque collo-
catum uideam, laudo tuam humani-
tatem, & hortor, ut tuum officium, quod
cœpisti, facere pergas. Cæterum quæ
admonitu meæ concionis in lucem e-
ditæ, de legibus à Mose & Imperato-
ribus Romanis aduersus incantato-
res & sagas latis, uisum est tibi mecum
conferre, agnosco animi tui candore,
& optarim ut similiter affecti es-
sent multi, mei quoq; ordinis homi-
nes, & eadem moderatione sua inter
se dogmata conferrent: sic enim mi-
nus esset & rixarum & offenculo-
rum in Ecclesia filij Dei. Dicam igitur
initio de mea concione, cui titulus est,
De grandine. Hæc enim concio, etli
fatear eam à me in chartis coniectam,

ut soleo, antequam ad concionandum
processero, tamen non est à me in lu-
cem edita, sed ab amicis unà cum alijs
quibusdam cõcionibus è chartis meis
collecta, & typographo tradita, idque
non hoc primum tempore, sed cum
numeraretur à nato Seruatore nostro
ultra sesquimillesimum annum tricesi-
mus nonus, & audio eam iterum à ty-
pographo superiori anno prælo excep-
tam esse. Hoc idcirco uisum est com-
memorare, ne fortè tua humanitas ar-
bitraretur, me data opera eam conci-
onem aduersus tuum scriptum, cui ti-
tulum De præstigijs dæmonum feci-
sti, sparsisse. Deinde uidisti ipse, me in
ea concione (quam certè nesciebam
editam, priusquam tuas accepissem li-
teras, & de ea ab amicis admonitus
essem, qui & mihi exemplum eius iam
exhibuerunt) nullam instituisse proli-
xam disputationem de supplicio illis
incantatricibus inferendo, sed tantum
paucis attingere, ne uideret publicas
leges damnare: quas ne adhuc quidè
damnandas censeo. sed illud summo
studio & exactissima cura agendum
& cognoscendum est, ut rectè dijudi-
cetur de personis, quæ aduersus has
leges peceasse accusantur, & tam seue-
ro supplicio obnoxia sunt. Ac uideo
quidem, Imperatoriam legem uti his
uerbis: Qui malis artibus utitur, ele-
menta turbant in sciūtq; & adhuc af-
firmo, elementa turbare, non esse dia-
bolicæ per se, nec humanæ, sed rãtùm
diuinæ uirtutis: non dubito aut, quin
lex usurpet uerba sua ex uulgari ho-
minū sententiâ, & loquatur ex illorum
magorum seu incantatricum opinio-
ne: hi enim à satana ita persuasi sunt,
quòd artibus suis turbent elementa.
Punit igitur, inquires, lex uoluntatem
tantum, & falsam persuasionem? Nihil
minus: sed reputat pro opere ipso per-
fectum, ut illi loquuntur, conatû. Nam
cùm

cum misera mulier non solum simpliciter cogitat se cocturis aut alijs artibus turbare elementa, uerum etiam illud toto animi instituto agit, in hoc studio tota incumbit, ut herbas colligat, suis excretionibus præparet, ad ignem admoueat, ac nihil earum rerum omittat, quas edocta est, nec insolens, quod conatus perfectus habeatur pro facto & opere ipso. Abraham iustus est unigenitum suum filium Isaacum mactare in sacrificium: etiam autem angelus reuocat gladium eius, quem iam in filium strangebatur Abraham, & Isaac seruatur in columis, tamen Deus ipse reputat hunc perfectum Abrahamæ conatum pro facto ipso: Quia fecisti, inquires, hanc rem, & non pepercisti filio tuo, benedicam, &c. Quod de benefactis hic dicitur, idem intelligendum est etiam de malefactis. His diebus dixit iuuenis quidam Studtgardiæ causam suam è uinculis, qui cum deperiret alterius uxorem, expectauit noctu ante domum eius bombardam instructus, dum maritus e quo pabulum præberet. Itaque ei aculatus globum per patulum foramen, errauit quidem à marito, sed occidit equum. Habes hic perfectum conatum. Quare lata est in eum sententia, tamquam in homicidam, qualis etiam uerè erat tam coram politico, quam coram cœlesti tribunali. Idem iudicatur de eo qui cum uxore aliena deprehenditur in cubiculo clauso solus cum sola, nudus cum nuda, etiam si adhuc nihil sceleris cum ipsa designauerit. Hæc a commodanda erunt ad incantatrices, quod etiam si nec queant elementa turbare, nec quicquam nocuenti hominibus præstigij suis aut incantationibus inferre: tamè quia uoluntas eorum nocendi non consti-

stit intra simplicem cogitatum animi, sed prorumpit foras in perfectum conatum, seueritas legum hac in parte non potest iurè damari. Idem facendum puto de lege Mosi Exod. 22. Et si enim uideo, uocabulum חַוָּה constanter transferri pro פּוֹרְנוּתָא: tamen non ille tantum iudicatur פּוֹרְנוּתָא, qui alteri exhibet portionem se ipsa uenenatam, uerum etiam qui nocendi & interficiendi animo pro uenenata portionis arripit errore quodam & porrigit salutarem. Quare quum incantatrices illud unum agant, & in illum scopum totæ intendant, ut uel frugibus uel pascuis uel iumentis uel hominibus noceant, siue utantur ueneno, siue alijs rebus planè impertinentibus, non possunt excusari, quin habeantur pro nocentibus. Lex Mosi dicit de testemendaci, Reddant ei sicut fratri suo facere cogitauit: & quidem magna seueritate addit, Non misereberis eius, sed exiges animam pro anima, oculum pro oculo. Si de teste mendaci, qui nec ueneno, nec alijs id genus rebus, sed tantum lingua ad nocendam proximo utitur, tam seueriter iudicatur, quid iudicandum esset de incantatricibus, quæ qualibuscunque medijs utantur, certè cogitant toto conatu proximo in commodum inferre? Hactenus de autoritate legum: interea autem accuratissima cognitione opus est, ut rectè diiudicetur, quis aduersus has leges peccauerit, & supplicio earum obnoxius sit. Hic ut rectè sentis, magnum discrimen habendum est inter uerè sceleratos & melancholicos, ac eos qui læso sunt cerebro, qui uel simplici superstitione errant. Quis enim tam crudelis esset, qui in hos posteriores seueriter animaduertet? Fuit apud nos iuuenis non incredulus, qui & scholis præerat, & se honestè gerbat: sed tandem eò melancholiæ pro-

cessit, ut cum audiret aliquem è præceptoribus suis, quos semper reuenter coluerat, morte extinctum, arbitraretur se, quamuis longè absentem, eius mali autorem. Referebat nobis, sepe uenire ad se noctu homines nescio quos, qui nunc hoc, nunc illud ipsi cõficiendum mandarent. Quis hunc iudicaret homicidam? Imò inter nocentes ipsos magnum discrimen habendum esse censeo: & malo ut decem nocentes impunes, si ulla probabili ratione fieri potest, euadant, quàm ut unus innocens iniuste plectatur. Insigne pietatis genus est, miserorum curam tangi. Quare optimi uiri officium facere perges, si afflictas illas mulieres malueris ad curam uel tuam, hoc est medicam, uel meam, hoc est Theologicam professionis, quàm ad gladium aut ignem carnicis remittere. Hæc pauca uisum est non ad singulas tuarum litterarum particulas, sed ad causam statim respondere. Vterque enim eò respicimus, ut in maleficis exemplum ita statuatur, ne uel impunitate malum ingrauescat, uel crudelitate innocentes aut quasi (quemadmodum Iurisconsulti loqui solent) opprimantur. Dominus te clementer custodiat. Bene

D. IOANNI BRENTIO, THEOLOGIE Doctori, & præposito Stugardie,
 Et c. Ioannes Viuerus
 S. P. D.

Datæ nuper tuæ ad me literæ, fuerunt mihi admodum gratæ, quòd singulare animi tui cãdorem & modestiam declararent, quum me tam patienter in meam sententiæ explanatione audieris, tuamquæ uicissim ingenè proposueris, mihi integerrime Brenti. Proinde ut me denud audire eadem animi temperantia, & si minus

rectè sentiam, secus docere non dedigneris, te ob cõmune reipublicæ Christianæ commodum, obnixè oro. Maximi siquidem ponderis causam hæc esse sentio, in qua tam enormi tyrannide à Christiani nominis magistratu sæuitur citra ullam commiserationem, quæ semper hominem Christianum in primis ornare solet. Hic autem legum rigorem defendi, suumquæ sortiri apud te locum, non obscure arguunt testaturquæ; palam habita concio & post euulgata, deinde scripta mihi haud ita pridem epistola. At ego aliter iustis de causis rationibus quæ manifestissimis & quidem non paucis persuasus, libro satis copioso iam aliquoties edito, huiuscemodi dira mortis supplicia in uiciatæ phantasiæ uetulis, nec ullo præstito reuera malicioso uel alijs noxio opere notis, improbens, tales leges eleuo ut irritas prorsusquæ; supprimendas: quarum tamen autoritate magistratum rectè gladium stringere, submergere item, & flammis horrendis dementatas obijcere anus, quas las mias dicunt, astrure uideris. Poenæ siquidem formam licet nõ exprimas, tamen leges hac in parte defendis, quæ mortis supplicium decernunt: at modum eius heu nimis truculentum, quinimò, si uerum fateri liceat, plurquam tyrannicum, inde decreti uirtute iam annis nimis multis à magistratu obseruatum, satis nosti. Ex mea uerò sententia illiusmodi uitæ priuatione coram Deo ita delinquitur, ut rationem in eo die, quo omnis elucescet ueritas, redditurus sit transgressor.

Porrò quum concedas, ex uulgari hominum opinione promulgatam legem de ijs qui elementa turbant, &c. respondeo, leges minimè ferri debere ex uulgari hominum sententia, uel delusarum uetularum opinione, potissimum eas quæ inde mortis alios dam-

L. Malit.
 de maleficis
 mathematicis

damnant: sed ex grauibus, indubitatis irrefragabilibusq; causis cum maturatione deliberatione promulgari oportere: quinimò in actionibus criminalibus probationes ipsa luce meridiana clariore, requirere leges, aliàs dixi. Nec iustis rationibus hic obijci debet perfectus conatus, quem nix imperfectum dici admitto, quum nullus perfectus possit appellari conatus, qui perfici nequit. Lamias aut non posse perficere quæ conantur, fateris. Concedis enim, delusas mulierculas in turbando aere nihil posse: siue rum herbas colligant, execrentur, ad ignem admoueant, uel quasfunt; proferant ex corrupta phantasia quisquiliis, quibus ne quidem aquæ guttam elicere, aut crepitum ciere (ut cum uenia sic loqui liceat) aut muscæ nocumétum inferre queunt: quorum hic conatus nūcupabitur & defendetur perfectus eiusmodi delira persuasio, uel, si ita uoles, inefficax & puerilis conatus? cur ex legum seueritate acerbissimo mortis genere plectetur? Quodd Abrahamum adducis, qui in filium Isaacum stringens ensem impediabatur ab angelo, atque hunc Abrahami conatum pro facto ipso à Deo fuisse reputatum, & quod de benefactis ibi dicatur, idè de malefactis intelligendum esse, hic certè uelim nolim, cōtra dicere cogor. Primùm Abrahamus ex Dei mandato conatum cœpit rei possibilis, & quæ mox perfici poterat, atq; perfecta incunctatè fuisse mente sana & instrumentis conuenientibus, nisi à Deo angelo fuisse ueritum: hinc meritò pro ipso opere & quidem perfecto conatus hic inchoatus haberi debuit. Atqui multò secus in hoc nostro negotio res habet, ubi personæ ad huiusmodi uerum actum uel conatū ineptæ sunt, ubi phantasia corrupta, ubi organa quibus operari putatur, ludicra, siculnea,

& tali perficiendo operi inidonea sunt, ut si nihil non sic agant & machinentur, nihil efficiant, imò aërem uerberabunt & operam ludent. In foro quidè cœlesti criminale esse, etiã si quis mulierem aspexerit, ut eam concupiscat, nō diffiteor: uerùm haud item in foro ciuili, ubi adulterium non mente, sed corpore perpetratum uel inceptum, ita ut perfici mox potuerit, puniatur: multò minus punietur uitiatæ mentis imaginatio, aut ludicrum aliquod institutum uel uoluntas, unde læsioni subsequitæ uel aliunde inflictæ nihil uel accessit uel decessit, aut accedere aut decedere potuit. Quare mirari nō desino, quòd lamiarum deliriam uoluntatem in perfectum conatum foras prorumpere, nec legum seueritatem hac in parte damnandã esse scribas. Imò ego tales leges ex uulgâ opinione & poetarum figmentis latas, libero ore calamoque oppugnare audeo: & me conscientiam læsurum uererer, si cōticescerem: propterea eas quoq; explodere deceret quemlibet magistratum Christianum, ne rerum ignorantia tam impunè hinc sanguis fundatur innoxius. Talem habeo legem illam duodecim tabularum: Qui fruges excantasset, penas dato, nèue alienam segetem pellexeris excantando. Si uerò obseruantiam multam debet legum uetustati & autoritati existimaueris, eodem iure nunc & olim in sanguinem, quem tu innocentem dixeris, sæuicetur ex quorundam Imperatorum & regum promulgatis sæpe legibus & edictis cōtra doctrinam tuam, Lutheri, & aliorum non obscurorum uirorum. Quapropter ut non semper legum autoritati & seueritati standum censeo: ita multò minus in hoc negotio hætenus usque ad eò dubio, obscuro, & dæmonum præstigijs inuoluto, ad carnicifces cōfugiendum

H h esse,

*Sub tit. de in
iuris, alijsq;
delictis, lib. 9.
al. tit. 11.
Suprà lib. 3.
cap. 16.*

*Conatus per-
fectus.*

elle, firma stat sententia. Nec locū hic habet in argumenti tui patrocinium, sed ad mei instituti confirmationem, exemplum à te citatum iuuenis illius, qui occidendi animo equū interemit, dum in uirum, cuius uxore fruebatur coniunctus, collimando ei aculatur: quum & interficere maritum, & cum eiusdem uxore congregari potuerit. Sic clarè ostendis, quid sit conatus perfectus, nempe studio incepta actio, quæ ab ipso iuueni perici ualuit instrumentis ad homicidionis apparatis, & in rei propositæ perfectionem iam operantibus sine ulla uitiatæ mentis delusione: proinde & optimo iure supplicium mortis perpeffus est.

Quòd etiam huc Mosis legem rursus torquere uelis, non certè mihi tecū conuenit. Moses enim de ijs loquitur, qui ueneno uel rebus noxijs nocuere, uel damnum dare conati sunt, idq; potuere: non de his qui se ledere aut legisse imaginantur, à quibus nihil mali ulli aut bestie aut homini aut frugibus accessit: qui potius deliris hominibus, puerilibus, stultis & melancholicis comparari debet, & aliqua ex parte similem supplicij sortem cū iisdem sustinere, hoc est, redargui & rectius institui, uel uirgis coerceri, atque arbitraria multa, non corporali, ex magistratus æquitate in ordinem redigi.

Quòd item Mosen de teste mendaci citas, qui mente non delusus, studio destinataq; opera suo mendacio grauitate uel nocuit, uel nocere uoluit, atque etiam potuit, nimirum qui alteri falso testimonio intentauit defectio- nis, ut Hebræi intelligūt, crimen, quare eidem quoq; ex testimonij uirtute fuisset moriendum: talis profectò mendax testis, auctor sanguinis iniuste fundendi, optimo iure plebatur, uel etiamnum plebatur in locis obseruari existimo. Sed quomodo hic

cum Lamijs nostris conferri poterit, cur etiam seuerior ijs infligi debet pena? id quod tamen urgere uideris, quum ille nocere uoluit & potuit, & reuera nocuit: hæc lamia nec nocuere, nec eo modo potuere. ille lingua sua usus, qua falsum dare uoluit & potuit testimonium: hæc solum corruptam uersurpant imaginationem, delusam uoluntatem, & suas quisquillas resq; ludicras, quibus omnino nihil possunt, etiam si minimè impediuntur. Collatis itaque personis earumq; ingenijs & organis, facile totius negocij discrimen elucefceret: inde & penæ formam minori conscientie læsione præscriberet magistratus pius & Christianus: quam tamen coniuncta simul & opera uestra & seculari potestate in executionem deduci uelim, ut nimirum rectius à tui ordinis hominibus doctis & pijs erudirentur delusæ anus, & præstigiatarum dæmoniacarum discussis tenebris ad ueritatis lucem saniori mente reducantur: deinde modum penæ cum commiseratione pro transgressionis qualitate prudens statuatur magistratus. qua in re tibi modum conuenire, sat scio. Mihi sanè bene uolenti, ut pro singulari tua humanitate & candore ignoscas, quæso, quòd serua tua studia & Christiana, dæmoniaci nostro argumento turbare non desinam. Deum misericordissimum oro, ut te suo spiritu indies magis ac magis augere dignetur ad nominis sui gloriam, & Ecclesie utilitatem. Ham- bachi 18. Iulij, anno 1566.

Nihil responsi inde tuli.

APOLOGIA

aduersus quendam Paulum Schalichium, qui se Principem de la Scala uocitat.

ME profectò optimè meritū esse de Republica Christiana, & bona

nam apud omnes inijsse gratiam existimau, quod tanto studio & diligentia pro indubitata religionis nostrae hominibus pugnam ceperim cum principatibus, potestatibus, mundi dominis, rectoribus tenebrarum huius seculi, spiritualibus astutijs in caelestibus, cum principe cui potestas est aëris, qui mortis habet imperium, qui seducit totum terrarum orbem, imò cum rege super uniuersos filios superbiae. Sed opinionem meam longe fefellerit insolens quorundam insultus, & mala ab ijsdē mihi relata gratia. Enim uerò praeter omnem expectationem insurgit aduersus me Paulus quidam princeps de la Scala & Hun, Marchio Veronae, & Dominus Creutzburgi Prussiae, qui numerosa hac titulorum supellestili, & generosae familiae satel-
litio instructus, mihi homini non huic
simillima, sed tamen domo honestissimi nato bellum denunciat, non certè iustis de causis. Licet autem principatum illius amplitudo, & plena terroris dominatio me non immeritò in fugam conijcere potuissent: animum tamen erigit quae mihi cum daemone fuit uictoria, quippe qui cum potentissimo generis humani hoste fortiter antea congressus, uirum mearum periculum fecerim, tanto facilius nunc huius principis uim atque impetum sustinebo, quanto & inferioris est, & causa nostra melior. Neque enim uelut ille, friuolis altercationibus aut impotenti ulla concertandi libidine flagro, sed solo ueritatis indagandae studio ardet animus: qui si aliter esset affectus, tamen & ingrauescens aetas colluctandi feruorem extingueret, & scribendi libertatem ac otium profectioes uariae occupationes quae assidue surriperent. Quo fit, ut non sim tibi Paule princeps obiecturus tuos errores, non calumniaturus tuas contrarietates, non

nudas alienarum uigiliarum rapsodias, non fabulas poeticas, non denique quasdam Platoniorum nugae, quae in tuis scriptis passim occurrunt: sed ad illa tantum loca, quae circa finem tertij tui Epistemonis contra me posuisti, responsurus, partim tuas calumnias eo quo collocasti ordine refellendo, partim in firma arcis tuae fundamenta, quibus niteris, fortissimo ueritatis ueste subuertendo. Ocyus ergo & alacriter in arenam descendamus, nosque pro uirili exerceamus.

In libri tertij Epistemonis tui Catholici exordio signa contra me praefers & titulum, quo confutationem Praestigiarij Ioannis Vueri, te parti Encyclopaediae tuae recitatae adiunctum polliceris: inde non diu cum statu, de barbarismo differens, integram ferè epistolam ad paginas circiter octo, continua orationis serie, Ioannis Pici Mirandulani ad Hermolaum Barbarum Florentiae 4. Non. Iunij scriptam anno 1485. transcribis. Inde ubi de animae ab humano corpore separatae seu abstractae oberratione & passione ex uarijs discurreris: hinc & utrum peccatum temporis finiti, poenam finitam recipiat, an infinitam tantum, ex eiusdem Pici tractatu De poena peccati mortalis, argumentis sumptis & uerbis exscriptis compilaueris: ad quaestionem tandem de anima separata, siue homine post mortem, antequam resurgat, prolaberis, quod copiosum illud caput 41. libri 3. Agrippae de Occulta philosophia denuò de uerbo ad uerbum transulisti, non tamen neglecta interim ea cautione, ut leuiter nominis Agrippae memineris in principio ijs uerbis: Cum moritur homo, corpus in terram reuertitur (quod & Agrippa retulit) de qua sumptus est: mens, unde descendit, in caelos remeant, &c. Ea conjunctione copulatiua uis innue-

re, quasi Agrippa in ea solum particula à te non dissentiat, & reliqua argumentationis demonstratio tua sit, quæ ad paginas circiter decem ex eodem capite transcriptas se extendit, ubi in Eubuli persona, uerbis sex saltem orationem interrumpis continuam absque debita authoris Agrippæ professione: qui quum hanc mysticam disceptationem poetarum testimonijs hinc inde confirmarit, ea solum studio à te prætermittuntur, ut quæ paulatim ex eodem capite aduersus me in questionem producere statuisi, nõ admodum in hoc studiorum genere exercitatis, appareant catholica & mysteriorum plena. Quanquam in eo cõtextu, quem tuum ex phrasi indubitãter nemo nõ iudicabit, qui in Agrippæ libris minus sit uersatus, pleraq; inueniantur, quæ à Catholica Ecclesia non ita probatum iri arbitretur: cuiusmodi est & illud: Vt certum est, neminem sine fide Christi posse saluari: ita probabile est, hanc fidem adhuc multis Paganis & Saracenis post hanc uitã prædicari in illis animarum receptaculis ad salutem, atq; in illis ueluti in communi custodia detineri, donec tempus adueniat, quo maximus Iudex meritotum facturus sit examen: à qua opinione etiam multi Christiani scriptores non abhorrent. Quum uerò huc transfuleris ex posteriori parte capituli dicit Agrippæ, quorundam patrum testimonia, uelut Tertulliani, Clementis, Augustini, Ambrosij, atque Laetantij, infereris & tuo studio Chrysostomi sententiam, nihil minus ijs ostenditur, quã Paganis & Saracenis post hanc uitã prædicari ad salutem in illis animarum receptaculis. Nollem autẽ longioris digressionis molestia me fatigare in ijs quæ ex professo nõ in meam contumeliam scripta sunt. Inde sententijs nõ concisus ex eodem

capite hinc inde de uerbo ad uerbum compilatis, orationis filum continuus de cõditione inferni, de lemurũ natura, & de spirituũ loco, ubi hac occasione Agrippæ mentionem denuò obiter facis, in hæc uerba: Legimus alibi, abstulisse Deum de spiritu qui erat in Mose, & dedisse septuaginta uiris. Magnum hinc (inquit Agrippa) latet, sed non temerè reuelandum mysterium. Postremò absoluta doctrina hac arcana Agrippæ uerbis, ubi licentia dialogismi Eubulum indueris tibi Eulogo respondentem, Rem ultra humanum captum, & omni admiratione admirabiliorem animo attentissimo audiui Euloge: mox aduersus me in sequentem erumpis formã: Atq; hinc mihi occurrit quidam medicus, nomine Ioannes Vvierus, qui hæc omnia nihil aliud asserit esse, quã præstigias demoniorum, de quibus libros quinq; scripsit, & prolixè fati suam intentionẽ egit. Ita lib. 1. cap. 14. de transformatione allegat Pfellum, & exemplum quoddã militis. Atqui, inquit, fusiorem ea quæ diximus, aliaq; similia agẽdi modum & rationẽ, Michaëli Pffello explicauit quidam Marcus dæmonij cultor eximius, in Cherfoneo Græciæ cõtermina uitã solitariã degens. Dæmones, ait, licet sexu & propria lingua careãt, corpus tamen illud aëreum sibi cõcessum, pro arbitrio uelut nubes uento fiante, in uarias formas mutant, cõtrahuntq; atq; extendit, quemadmodum lumbricis uidetur accidere, ob substantiam meliorem, ductuq; faciliã: neq; solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerum etiam figuras coloresq; uariãt multiformes. Corpus enim dæmonis ad utrumq; est natura paratũ: qua enim ratione est natura facillè cedens, sic in uarias figurarum species transformatur: qua etiam aëreum est, diuersos aëris instar colores subit. Sed aër

» quidem extrinsecus coloratur, corpus
 » uerò demonis iuxta animi sui affectus
 » species colorum mutat, uelut & homi-
 » nis, sed longè melius, ut quod animæ
 » sit obedientius. Omnia tamen celeri-
 » ter dilabuntur ob corporis mobilita-
 » tem tenuitatem que. Sic tanquam uir
 » apparet, & mox occurrit ut femina:
 » leonis more fremit, saltat ut pardalis,
 » latrat ut canis, atq; ad utris uasisq; for-
 » mam se aliquando transfert. Lubet
 » non inelegantem hoc loco historiam
 » aprè interponere. Refert Helinandus
 » monachus, se audiuisse ab Ebaudo pa-
 » tro suo, qui à cubiculis erat Henrico
 » Remensi archiepiscopo, Ludouici Gal-
 » lorum regis fratri, quòd Henrico ar-
 » chiepiscopo æstate quadam in itinere
 » re somnum meridianum capiente, mi-
 » les quidam inter cæteros aperto &
 » hiante ore post prandium dormiret, è
 » cuius ore uisa est ab alijs uigilantibus
 » quædam alba bestiola mustelæ simi-
 » lis exisse, atq; ad uicinum ibi riuulum
 » proripuisse: cum sursum deorsum in
 » ripa riuuli anxia eu currisset, nec tran-
 » eundi uiam inueniret, quidã ex astan-
 » tibus accedens, eu agnatum gladium
 » riuulo angusto ueluti pòtem faciens,
 » imponit. Bestiola ilico riuulum super
 » gladium transgrediens, longius pro-
 » currit, & sese subduxit. Paulo pòst re-
 » dire uisa, cum iterum notum pontem
 » quæreret, atq; eo iam sub lato, discur-
 » rens trāsire non ualeret, idem ille qui
 » antea, tursum riuuli ripas impo-
 » gladio coniungit, atq; abscedit. Tum
 » transit bestiola, & ad dormientis ad-
 » huc patulum os rediens, uidentibus
 » omnibus ingreditur: ac ilico qui dor-
 » mierat, expergiscitur: rogatusq; num-
 » quid in somno passus esset: respondit,
 » se sessum esse & fatigatum, tanquam
 » ex difficili & longo itinere, in quo bis
 » super pontem ferreum flumen trans-
 » uisset. Vnde socij collegerunt, eū (quæ

ipsi uiderant) uerè somniasse. Mihi ue-
 rò diaboli ludibrium esse uidetur, qui
 ut uigilantes socios falleret, aut ani-
 mam hominis corpoream esse, id eoq;
 interituram cum corpore, ipsi osten-
 deret persuaderetq;, idolū hoc exiens
 dormientis corpus & ingrediens, ocu-
 lis obiecit. Et paulo pòst: Simile quid-
 dam, inquit, de Guntiano rege legi-
 tur: neque id mirum est, nam ut idem
 Marcus loco paulo antè citato deinde
 refert, spiritui qui nobis inest phanta-
 stico propinquant dæmones, ut pote
 qui & ipsi spiritus sint: uerba pertur-
 bationum & noluptatum nobis insi-
 nuant, non emittètes quidem uocem
 pulsatione quodam & sonitu, sed ser-
 mones suos absque sonitu immitten-
 tes, &c. Capite tandem 15. id exem-
 plis confirmat, illaq; exempla uariæ
 formæ laruarum, & actionum dæmo-
 niacarum esse ait. Hactenus Uuierus,
 qui passim eandem aut similem suis
 libris cantillat cationem. Hoc epi-
 phouemate, mi princeps Scalichi, lau-
 di Uuiero dari constāriam iudicabunt
 alij, qui eam maximopere in te desi-
 derant, quòd contra tuam ipsius nu-
 per editam Basileæ Encyclopædiam,
 ut scribis, deprauatā, & maioris ex par-
 te diaboliaribus hæreticam, hoc epi-
 stemone catholico, palinodiam solen-
 niter canis: quod tamen non usquea-
 ded in tui còtempum, quam mei de-
 fensionem obiter dictum uolo.

Adhæc quorsum tanto impudētia
 supercilio præiudiciū statuere aude-
 me omnia (antea potissimum ex illo
 Agrippæ capite à te transcripta) nihil
 aliud esse asserere, quàm dæmoniorū
 præstigias: quod constanter (cum bo-
 na tuæ Clementiæ gratia) tibi perne-
 gare nō erubescio. Reliqua mea uerba
 à te Scalichi enarrata agnosco, quorū
 mirè artificiosam auspicias confuta-
 tionem. Psellus, ais, dictis nostris non

aduersatur. Ponis nudam istam sub-
 sultationem, tanquam legislator de-
 cretum aliquod sanciret: uerum non
 contentus tuo excursu, sero me profe-
 ctò tuæ eruditionis & sapientiæ man-
 cipium fatebor, nisi meam prius de te
 expectationem saniori responsione ex-
 pleueris. Pfellus etenim mecum eas
 apparitiones dæmonis representatio-
 ni sub diuersa forma attribuit, quas tu
 frequenter animæ obuagantis, & in-
 hospitæ occurui affingis. Longè di-
 uersa, imò penè contraria utriusq; elo-
 quuntio. Pfalli sententia aut uera, aut
 falsa. Si uera, quod innuere uideris,
 quum non solum nihil contradicas,
 sed etiam subdolè ab obiectionis ua-
 dimonio te expedire coneris, tua ne-
 cessariò uacillabit. Si ipsius falsa est o-
 pinio, quæ subiciuisti responsionem?
 Enimuero qui tacet, consentire uide-
 tur. Pfellus idem profert, quod in me
 accusas. Atqui à me dissentire certè sta-
 tuisti, & rectè, quando ita lubet: ipsius
 uerò testimonium tibi non aduersari
 scribis, & malè, aut enim uterque tuæ
 opinioni repugnat, aut neuter: sumus
 siquidem hac in statione indiuidui co-
 mites. At ambo tuam hanc phantasiam
 execramur merito. Quocirca posthac
 oppositiones, è quarum perplexitate
 extricare te nequis, finito intactas.

Quòd autem hanc historiam, inquis,
 Vvieri præstigijs diaboli tribuat, ut
 persuadeat animam corpoream, & id-
 circo corruptibilem, non uideo quib.
 id rationibus & argumentis perficere
 contendat. Non difficulter ab hoc ob-
 iectionis telo me uindicauero, quum
 nihil hic asseruerim, quod patrocinij
 adminiculū requirat: & præter meum
 sit institutum, de animæ extra corpus
 euagantis conditione, longioris disce-
 ptationis telam cõtèxere & persequi:
 solum ad eam Helinandi conclusio-
 nem, socios nimirum inde collegisse,

eum, quæ ipsi uiderant, uerè somnia-
 se, meam subiunxi non assertionè, sed
 opinionem: quæ si ad tuum minus fe-
 cerit palatum, per me quidè licet, nec
 suauiorè saniorèq; ex generosi prin-
 cipis beneficio recusabo. Quòd uerò
 dicis, me non sequi, omne corpus corum
 pi: neque me hac in quæstione, à meo
 scopo peregrina, quicquam uel affir-
 mare uides, uel negare: sed intellexisse
 de corpore materiali & composito,
 non diffiteor. Verum enim uerò si tale
 quippiam promulgassem, quo suppli-
 cio ad pœnitentiam compelli deberè,
 haud intelligo. Quorsum insuper ex-
 tra meum scopum collimabo ad in-
 corruptibile cælum & elementa non
 necessariò, ubi & suum habet locū ca-
 pitus 21 Apocalypseos exordium? Est
 & Empedoclis opinio, mundum ma-
 nere eundem secundum substantiam,
 sed mutari secundum dispositionem.

Quòd deinde in orationis tuæ pro-
 gressu aduersus Pfalli ex Marco sen-
 tentiam à me recitatâ transformatio-
 nis diabolicæ causam statuis, uariorū
 subiectorum assumptionè, ea scilicet
 demōstratione. Sicut enim homo me-
 dijs utens, artificij naturam omnem
 imitatur: sic diabolus medio non indi-
 gens, in momento subiectum suæ a-
 ctioni & proposito conueniens facit:
 atq; in illud, sicut anima in corpus, se
 abdit, & illud pro sua uoluntate regit.
 Hinc est, quod Apostolus ait, 2 Cor-
 inth. 11. Ipse, inquit, Satanas transfigu-
 rat se in angelum lucis. Inde sequere-
 tur, satanam ueri angeli subiectum as-
 sumere, & in illo se abdere, & pro uo-
 luntate sua illud regere. Sed longè a-
 liam esse Apostoli mentem, testantur
 præcedentia & sequentia, ubi de per-
 uersa Pseudoapostolorū doctrina, &
 de operibus malis loquitur, perman-
 ente subiecto integro, non de subita
 eiusdem mutatione, quemadmodum
 hic

hic inuertitur quæstio de vario dæmoniacæ transformationis idolo, uti in capitibus sequentibus ostendo. Aliud enim est, dæmonem corpus aliquod uerum assumere, & illud apparere, ac regere ubi & quomodo diabolus uolet: aliud est, mali aliquid à diabolo suggeri, quemadmodum peccata multa, & mentem inde uitriari: (nam qui peccat, ex diabolo est, teste Ioanne 1. cap. 3.) aliud item, à diabolo obsessum esse: aliud deniq; est, à dæmone simul & in peccata præcipitari, & ab eodem obsideri. Cæterum quod transfigurationis causam & modum spectat, æquum lectorem censoremq; ad utriusque, nimirum Marci & Scalichij, sententiæ exquisitam collationem, & reliquam eiusdem nostri capituli partem, cui & Tritemij opinionem huius argumenti anneximus, relego, ut & ad alia loca huc facientia, quæ sparsim in meis libris ob materiæ oblatæ occasionem erunt obuia: quò etiam spectant Augustini sententiæ paulo post enarratæ: prolixior alioqui foret propugnatio, sed breuis esse laboro.

Toto autem celo hic errare Scalichium, testatur ipsa ueritas, commonstrant portentosa, quibus satan sæpe numero apparet, idolorum facies, docent luculenter laruæ in eiusdem nostri libri cap. 15. 16. 17. & infinitis alijs locis propositæ. Vbi sub alicuius ante annos multos defuncti forma terret, illiusne mortui corpus uerum induisse dæmonem credemus? quod iam conspicitur ut uiuum esse solet, quum cadauer illud in terris cõputruerit, squalidumque fuerit, uel etiã in patibulo aut rota exesum, uel à canibus alicubi dilaniatum. Quid, ubi monachum induerit, monachine corpore & cuculla sceleratam uerè mentem exornauit satanas? Si hoc ualerit, fide sua fallitur, qui in Franciscani alicuius cuculla sepul-

chro mandatur, ut à diaboli machinis securiores sint. At qui in cuius subiecti specie tentauit Christum diabolus: Si Agrippæ testimoniũ, quo te affici plurimũ in tuis scriptis uideo, quum symbolicæ doctrinæ magnalia tractas, admiseris, cucullatum illum fuisse, ex picturis tradit in libro de Vanitate scientiar. cap. 25. de statuaria & plastica.

Quomodo præterea cohæreant illæ particulæ, transformationis diabolicæ causam esse, subiectorum uariorum assumptionem, & diabolum non indigere medio, ite in momento subiectum suæ actioni & proposito conueniens facere, non uideo. At ista prosequitur Scalichius: Quum ergo corpus quiescit, non nisi uegetatiua potentia utitur. Ah miseram conditionem infantium, in quibus nullum animæ usus præter uegetatiuam potentiam: spaciatur interim rationalis.

Subiungit deinde paulo post: Et si quidem animæ essentia angelis pares sunt, àne subiectum siue mustelæ, siue columbæ, siue hominis, siue alterius cuiuspiam rei assumere possunt? Nequaquam, respondeo: & miror ab acutissimo philosopho, & doctissimo scilicet Theologo talia excogitari, proponi & defendi, nisi peculiari priuilegio indultum tibi sit decernere quod uoles. Animæ siquidem humanæ hanc corporaturam semper expetunt, cui à Deo destinatæ, & non corpus mustelæ. Sequeretur alioqui primum, unam animam esse & hominis & bruti communem, & informare duo corpora. Non conuenit bene institutæ ciuitati, ut princeps tum proprio, tum cerdonis uehiculo utatur. In suo Pimandro diuinè Mercurius Trimegistus dicit, aliud corpus quàm humanum, nõ capere animam humanam: neq; fas esse, in corpus animæ ratione carentis, animam ratio-

nalem corruiere. Lege enim diuina talem generationem prohiberi, multò minus figura humana exutam in corpora degenerare brutorum: atq; hunc impium esse errorem. Si autem uerè mustelæ subiectum ueram militis assumpsisse animam præfra àè urgeas, ceddò ubinam hæc mustela alba, quæ ex militis ore uisa est alijs uigilantibus, exisse, tam quietè citra ullius motus sensum antea in corpore latuit? per quos meatus milite non excitato elata est? æsophagus & arteria aspera uia ad os communes & solæ, ob angustias neuiquam admittunt, nec rerum natura patitur: ubi item in corpus regressa mansit? redientem enim ad dormientis adhuc os patulum uidentibus omnibus ingressam fuisse, tradit historia. Atqui rationis fulcimentum, quare animæ tali assumpto subiecto, hominibus appareant, subdit, scilicet, ut ea re aliquid portendant, inquires, Deo ita uolente, uel ut somniantem admoneant. Quæso autem, qua de re hunc militè admonuit hæc mustela induta anima, uel cuius eventus fuit portetum? De nulla siquidem re uera militem admonuisse animam hanc, docet ipse interrogati respon-
sio. Nam super ferreum pontem flumen non tranierat miles, nec difficile & longum iter perpeffus. Nec est quòd ad animam responsum referas: hoc enim postea negas, animam uidelicet non esse proloquutam, sed militem locutum. At sit quod uelis, quid inde admonitionis diuine, uel portenti successit? Non est quòd longius subterfugas. Hanc mehercule respõsionem à Vuiero minimè expectauit Scallichius: quare si propria ipsius uerba sinistrè in me dicta, pro genuinæ suæ mustelæ philosophica defensione, in ipsum retorsero, mihi ueniam dabit. Quod attinet ad bestiolam similem

mustelæ, si ea quæ dicta sunt expendisset, haud dubiè hac de re, & alijs permultis, quorum ibi meminit, longè rectius sensisset, & digito compeffisset labellum.

Sed ad instituti confirmationem, alio uirum senè trajicere conatur hic iaculo, scilicet: Si ludibrium diaboli fuit ista mustela, quomodo igitur miles fessus & fatigatus fuit? quomodo illa euestigiò referre potuit? Qua arte autem hic euasero, ausculta paulisper. Experrectus miles, num quid in somno passus esset rogatus, respondit, se fessum esse & fatigatum, tanquam ex difficili & longo itinere, &c. Iam nemo distitebitur, somnorinas imagines sæpenumerò ex humoribus & spiritibus hic sibi conuenientibus, à diabolo in phantasticis organis excitari, & idolis, quæ exhibere uult, confirmari, siue illa sint sua uia, siue terrificæ, siue etiam uana: ex quibus reuera quoq; uel uoluptas, uel dolor consequitur, sentiturq; inter somnandum, etiam ubi talis species nunquam antea menti fuerit obiecta, aut uisa uigilanti, uel nullo affectu quis erga talem in mente aut cogitatione antè ductus fuerit, imò ab eiusmodi simulachro uel obiecta in somnis actione semper abhorruerit: uulgaria siquidem somnia pro humorum, cogitationum & affectionum dominio naturæ ductu ferè dirigi non ignoro. Sic fit, ut castissimæ uitæ uiro (quanquam sanguinis etiam pituitosioris, qui nihil spurci pridem in animo concepit, uel admisit, quem nec uigilantem obscena suggestionem in conlensum pertrahere potuit dæmonium) aliquando tamen alicuius feminæ nunquam uisæ, cum qua congre diatur, delectabile obueniat simulachrum in somno, unde tantus uoluptatis sensus percipitur, ut cum multa titillatione seminis profusio consequatur.

quatur. Eadem ratione in alijs turbulenta laboriosaq; somnia in phantasia organis posse à dæmone inter dormiendum cieri iudico, unde & manifesta lassitudo & fatigatio sentitur. Testabuntur hoc ipsum & eorum somnia, qui incubum morbum patiuntur, quemadmodum lib. 3. cap. 18. ostendi. Cæterum ut firmior huic defensionii accedat fides, eximium purioris Theologiæ antistitem Augustinum tibi adducam: Suadent, inquit, dæmones miris & inuisibilibus modis per illam subtilitatem suorum corporum, corpora hominum non sentientium penetrando, seq; cogitationibus eorum per quædam imaginaria uisa miscendo, siue uigilantium, siue dormientium. Item lib. 3. de Trinitate: Si corpora ipsa terrena nonnullis artibus & exerci-

10
20
30
40

tionibus modificata; in spectaculis theatricis tanta miracula exhibent hominibus, ut hi qui nunquam uiderunt, talia narrata uix credant: quid magnum est diabolo & angelis eius, de corporeis elementis per aëra corpora facere, quæ caro miretur: aut etiam occultis inspirationibus ad illudendos humanos sensus phantasmata imaginum machinari, quibus uigilantes dormientesue decipiat, uel furentes exagitet? Idem de spiritu & anima, & legitur in Decretis: Quædam futura prædicunt dæmones, & quædam mira faciunt, quibus homines alliciunt & seducunt. Vnde quædam mulierculæ post fatanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur nocturnis horis cum Diana paganorum dea, uel cum Herodiade, uel Minerua, uel innumera mulierum multitudine equitare, uel earum iusionibus obtemperare. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, ut nouerit hæc falsa omnino; & non à diuino, sed maligno spi-

ritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Ipsenamq; satanas, qui se transfiguratur in angelum lucis, cum mentem cuiusque mulierculæ ceperit, & hanc sibi per inidelitatem subiugarit, illico se transformatur in angelum lucis, in diuersarumq; formarum species & similitudines, & mentem quam captam tenet, in somnis deludens, per deuia quæque deducit. Et quoniam solus hoc patitur spiritus infidelis, nec in animo, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in somnis & nocturnis uisionibus non extra se ipsum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderit? Idcirco nimis stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur. Et de Ciuitate Dei libro 18. capite 18. Non solum animum, sed nec corpus quidem ulla ratione crediderim, dæmonum arte uel potestate in membra uel lineamenta bestialia ueraciter posse conuerti: sed phantasticum hominis (quod etiam cogitando, siue etiam somnando per rerum innumerabilium genera uariatur, & quum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporis hominis sensibus) ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducii, ita ut corpora ipsa hominum alicubi iaceant, uiuentia quidem, sed multo grauius atq; uehementius, quam somno, suis sensibus obseratis: phantasticum autem illud ueluti corporatum, in alicuius animalis effigie appareat sensibus alienis, talisque etiam sibi hominibus esse uideatur, sicut talis sibi uideri posset in somnis, & portare onera: quæ onera si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerum corpora, partim iu-

*Contra Scall
chin, qui tras
formationis
diabolice cau
sam statuit
subiectorum
uariorum as
sumptionem.*

*Lib. de diuina
nat. demonii,
cap. 3. & 5. ne
lib. de Spiritu
& anima.*

*Cap. 28.
26. q. 5. Epi
scopi ex con
silio.*

mentorum falsa cernentibus. Reliqua uide in nostro lib. 4. cap. 22.

Sed ad sequētia mox Scalichij uerba progrediamur. Neque propterea, ait, corporeas animas, ut Tertullianus, asserimus: neq; transire de corpore in corpus, quatenus animam, ut Pythagoreis ascribitur: transfigurari autem nemo dubitauerit, hoc est, non essentiam, sed figuram, id est, externam formam mutari assumptione. Sed ne hic quidem quicquā definimus. Tantum certē philosophum hic sibi in duabus contradicere lineis, nimirum Transfigurari nemo dubitauerit, & Ne hic quidē quicquam definimus, tibi condono, calumniæ occasionem hinc nō quæsiturus, licet cum tanta modestia in me neutiquam inquiratur.

Huc accedit, te hic negare animas de corpore in corpus trāsire, quod de animæ militiā in mustelam transgressione affirmasti. Tu ipse te ipsum iudica. Jam denuō circiter duas paginas cum dimidia ex dicto cap. 41. lib. 3. Agrippæ de occulta philosophia transcribis, ut Vuerl præstigiæ illustriores, uti scribis, fiant: sed quānam fabularum emendicatione, penes beneuolilectoris censurā iudicium esto. Videamus, ais, quid apud Saxonem Grammaticum, Danicæ hist. lib. 5. annotatum sit, scilicet: Asuitum quendam & Asmundum inter se communibus uotis coniurasse, quemnam illorum uita prolixior excepisset, mortuo contumulandum. Tandem Asuitus morbo consumptus, cum cane & equo suo uasto mandantur antro, cum quo & Asmundus ob amicitia iusiurandum uiuus contumulari sustinuit, cibo quo in longum tempus uesceretur illato. Tandem Ericus Sueciæ rex, eò loci cum exercitu pertransiens, Asuiti tumulum, thesaurum inesse ratus, perfrangens, ad aperta specu, e ductum As

mundum luci restituit: quem uidens tetro otis habitu, fune ebrī tabe obstrū, & profuuo ex cruda cicatrice sanguine cruentatum (quippe Asuitus noctibus rediuius, crebra collustatione leuam illi aurem abruperat) secti uulneris caufam referre iussit, quam ille narrauit ijs uerbis:

Quid stupetis, qui relicūm me colore cernitis?

Obsolescit nempe omnis uiuus inter mortuos.

Nescio quo Stygij numinis ausu,

Missus ab inferis spiritus Asuit,

Seuis alipedem dentibus edit,

Insandoq; canem præbuit ori:

Non contentus equi uel canis esu,

Mox in me rapidos transtulit ungues,

Discessitq; gena sustulit aurem.

Hinc laceri uultus horret imago,

Emicat inq; fero uulnere sanguis.

Haud impune tamen monstrifer egit:

Nam ferro secui mox caput eius,

Perfoditq; nocens stipite corpus.

Non dissimile huic legitur in Creten-

sium annalibus, maæes, quos ipsi Ca-

techanas uocant, in corpora remeare

solitos, & ad relictas uxores ingredi,

libidinem que perficere: ad quod euitan-

dum, & quo amplius uxores non

infestēt, legibus municipalib. cautum

esse, surgentium cor clauo transige-

re, totumq; cadauer exurere. Miranda

proculdubio sunt hæc, ait Agrippa, &

opinionī inimica uideri possent, nisi

fidem facerent & lætæ leges, & credi-

tæ antiquitatum historiae. Hic Scali-

chius præoccupans, ex suo interserit

solennē interrogationem, si quis dæ-

monum præstigijs, quicquid id est, as-

scribere fortassis uellet: At præstigijs

diaboli quid clauus obest?

Hic unico uerbo lectori æquo &

prudenti ex Arist. 1. de Cælo cap. 6. fa-

tis fecero. Fieri nequit, quod non po-

test esse factum, inquit ille. Num uerō

in omnibus suis narrationibus sic cre-

dendum Saxoni Grammatico, in similibus

fidei

Lib. 11. h. 77.
Scotorum.

fidei historia à me confutata demon-
strati lib. 3. cap. 15. Accedat & testimo-
nium Cardani docti & insignis philo-
sophi, qui post enarrationem de Duf-
fo rege ex Boethio historiographo re-
petitam lib. 15. cap. 80. de Varietate re-
rum, suam subiungit sententiã de qui-
busdam historiarum scriptorib. in hæc
uerba: Quæ Boethius refert, condend-
æ historiæ haud iucundæ non igna-
uus author, alliciendi lectores causa
conseripfit: ut quos Scythica facta, mo-
resq; tum regionis descriptio non de-
lectarent, fabulæ saltem tædium mi-
nuerent. Neq; id uitiosum historico:
sed ubi historia per se sterilis est, licet
eam iocis ac fabulis exornare. Quam-
obrem & iurè ab his T. Linius absti-
nuic, & Herodotus iuste damnatur, &
Saxo Grammaticus laudatur.

Cæterum qui in hanc tecum palæ-
stram progredi, & producta hæc tuo-
rum mysteriõrum arma eripere tibi uo-
let, ad primum concides amplexum,
quum anilium fabularum fulcris præ-
termentè, mea quidem opinione, ni-
taris. Hanc profectò pertinacem con-
tra mea scripta, animi insolentiã non
possum non mirari in tam celebri phi-
losopho & uiro principe. Quis leuiter
ueræ philosophiæ rudimentis initiatus,
tibi hanc mortui & uiui cum cane
& equo contumulationem eo modo
peractam consentiat? quis catechume-
nus, religionis Christianæ elementis sal-
tè perfunctoriè imbutus, Asuiti no-
cibus rediuiui mordacè colluctatio-
nem, cum Asmundo fideli amico in
specu habitã, affirmare auserit? Quis sto-
licidi sensus spiritum Asuiti (sic enim ha-
bet carmè) uel etiam ipsum Asuitum,
si ita uoles, ab inferis missum, dentib.
alipedem canem & equum in sepul-
chro uorasse, & amicisimi læuã auul-
sisse aurem, deinde caput Asuiti in ea
monomachia subterranea abscissum,

& corpus eiusdem personam credi-
derit? O quantum est in rebus inane!
quàm credula mens hominum, & ar-
rectæ fabulis aures! Cur quæso Scali-
chi Pausaniæ testimonium præterij-
sti, quod eodem loco ex Delphorum
interpretibus acceptum, intextxit
Agrippa? Esse uidelicet dæmonium
quoddam infernum, quem Euryno-
mum dixerunt, qui mortuorũ carnes
absumeret & deuoraret, ita ut uix nu-
da relinquerentur ossa. Spiritum ali-
quem terrestri alimento cibari, & pro-
pterea carnes deuorare, nemo nisi mé-
tis luxatæ, Pausaniæ, Agrippæ, aut tibi
cõcedat. At quis, Deus bone, Delpho-
rum interpretibus fidem derogarit?

Si insuper tu fidè nobis feceris, mor-
tuorum manes uel animas in corpora
putredine & squalore deformata re-
measse, & ad uxores hæc sic ingressa,
cum eisdem libidinè exercuisse, neces-
sariò hos homines uerè reuixisse se-
quetur. Nam ad illius a stus perfectio-
nem necessariò requiritur uerus san-
guis, spiritus, caro, nerui, tendines, &
reliqua organa huic destinata merè
uiua: quinimò homo ipse non modò
uiuus, sed & cuius ualeitudo nõ sit om-
nino labefactata. Si itaq; reuixerint,
& matrimonium cõcubitu coluerint,
contra hos iniuria sunt lætæ leges: si
non reuixerint, quorsum in mortuos
statutæ leges? quorsum defuncti cor-
clauo trãshendum? Sed leges ex in-
formatione sinistra promulgatæ, ne-
quaquam parem cum bene constitu-
tis merentur existimationem. Atqui
ad historiarũ antiquitatis creditarum
prærogatiuam confugis. Verum si ue-
rustatis ratione quibusuis narratio-
nibus sit credendum, tibi examinan-
dam non Apuleij metamorphosim, &
ueras Luciani narrationes, sed Turca-
rum Alcoranum offero: si & antiquas
Christianæ religionis historias requi-

scrierit, libros Conformitatum D. Francisci euoluendos addam. Non semper quis scripserit, & quo tempore, sed num uera pronunciarit, inquirendum. At mentis oculos ijs hominibus, qui supra enarratas historias pro ueris uendicant, præstigijs obfcuratos esse, iurari profecto quilibet etiã barbarus. Nihilominus ut fidei pondus eadem fortiantur, ex eodem capite sic institutum profectum non desinis.

Neq; demum, inquit idem Agrippa, à Christiana religione alienum est, animas multas ante uniuersæ carnis resurrectionem suis corporibus restitui posse: quin & multos credimus singulari Dei beneficio cum corporibus in gloriam assumptos, multos etiam uiuos in infernum descendisse: audiui musq; nõ raro mortuorum corpora è sepulchris per dæmones sublata, proculdubio nõ in alium usum, quàm in carcerandis torquendisq; suis manibus. Verùm ad hos corporum carceres & uincula accedunt etiam uilissimorum & teterrimorum locorum habitacula, ubi Ætnei ignes, aquarũ in glutines, fulgurũ & tonitruorum concussus, terrarum uoragines, atque ubi regio lucis inops, nec radorum solis capax, ignarq; syderum splendoris perpetuis tenebris, & noctis specie caligat. Mirum est, cur hic Homeri uetustissimi poetæ uersus ad mysteriorum suorum certitudinem firmãdam non adiunxerit Scalichius, quos tamen Agrippa post uerbum illud Caligat, sic annectit: Quod apud Homerum peruenisse fertur Vlysses, ubi canit: *Cymmerios fama est populos hic esse, cauernis, Perpetua nebula, cæcãq; caligine mersos, Quos oritur nunquã, nec cum declinat in undas Sol uidet, eterna miseri sub nocte premuntur.* Sed poetarum testimonia non ratam fidem in mysterijs astruendis mereri, facile nouerat Scalichius: propterea

ex Agrippa sermonem ita perficit: Neque uerò omnia illa inanes nuge sunt, quæ de Patricij antro, Vulcani speluncis, Ætneis crateribus, Nursiæ specu, multi memoriæ prodiderunt, atque quæ inibi uiderunt & cognouerunt, testati sunt. Narrant siquidem istis maiora Saxo Grammaticus de Geruthi regia & Ogarthiloci cauo, &c. Reliquam Scalichij narrationem ex Agrippæ uerbis de rerum monstris, hic persequi nolo, ne lectori tædium parem, & modi limites transiliat propugnatio satis per se omnibus iurè cognita & probata. Finita autem uerborum Agrippæ repetitione, decretum promulgat hic noster Scalichius: *Exempla illa rem ueram testantur.* Non certè omnia, quod manifestè demonstretur. Verùm ut maiorem, non mihi, sed Agrippæ fidem tribuat Scalichius, post confarcinata in suis libris sparsim quàm plurima ex Agrippæ libris de Occulta philosophia, non etiam semper detecto auctoris nomine, uolui ipsius Agrippæ censuram de suis iisdem libris maturiori ætate editam, ex libro de Vanitate scientiarum, cap. 48. de præstigijs, proponere in hæc uerba: De magicis scripsi ego iuuenis adhuc, libros tres amplo satis uolumine, quos De occulta philosophia nunc cupaui: in quibus quicquid tum percuriosam adolescentiam erratum est, nunc cautior hac palinodia recantatum uolo: permittum enim temporis & rerum in his uanitatibus olim contriui. Tandè hoc profeci, quod sciam, quibus rationibus oporteat alios ab hac pernicie dehortari. Quicunq; enim nõ in ueritate, nec in uirtute Dei, sed in elusione demonum, secundum operationem malorum spirituum, diuinare & prophetare præsumunt, & per uanitates magicas, exorcismos, incantationes, amatorias, agogimas, &

Agrippa de censura de suis libris de occulta philosophia.

» & cætera opera dæmoniaca, & ido-
 » lolatriæ fraudes exercentes, præsti-
 » gias & phantasmata ostentantes mox
 » cessantia, miracula sese operari iasti-
 » tant, omnes hi cum Ianne & Mambre
 » & Simone Mago æternis ignibus cru-
 » ciandi destinabûtur. Hactenus Agrip-
 » pa. Plura in sequenti Apologia.

Non contentus uerò superioribus
 in me calumniarû aculeis Scalichius, 10
 ad Augustinum inde confugit, recitâ-
 tem, quomodo Ioannes monachus
 euidam religiosissimæ mulieri, eundé
 impatienter uidere cupienti, nocte in
 somnis apparuerit. deinde euestigîo
 » infert: Quid ad id Vuierus, præstigi-
 » amne dicet? Non, inquam. Quiriti-
 que tu secus ex inani quodam tuæ i-
 maginationis præiudicio, quid ego di-
 cturus sim, statuis? Sed nimio contra- 20
 dicendi studio falleris, & à ueritate
 multum aberras. Tam ex angeli mi-
 nisterio in formis potest apparere pio
 homini forma pij, quàm impij species
 impio, dæmonis opera. At decreto
 præcipiti præcociq; nimis, abs te citra
 causâ cognitionem condemnor his-
 » ce uerbis: Errat igitur Vuierus: & post
 denuò grauius. Hactenus me uel mi-
 nimi quidem errati à te conuictum ef- 30
 se non agnosco: & me præstigijs tri-
 buere, quod angelis Dei, &c. tribui de-
 bet, quemadmodum & quod hic con-
 tra Augustini mentem sentiam, ut scri-
 bere non te pudet, id totum tibi per-
 nego. Insimulare & probare semper
 diuersa fuere. Sed quæ hæc impuden-
 tia? quæ nam philosophiæ pars, quod
 nam iuris privilegium eam tibi dona-
 uit licentiam, ut & actoris & iudicis 40
 simul personam sustinere possis? Cæ-
 terum num à me errores tui hic sint
 detecti, & inconditæ contrarietates tibi
 uelut digito ostensæ, aliorum esto
 iudiciû. Errare quidem me posse non
 diffiteor: sed quod ullum tu mihi er-

ratum uerè adhuc commonstraris, mi-
 nimè fateor. Fortassis æquioribus mul-
 to rationibus tuos libros erroribus re-
 fertissimos esse, quod in me citra de-
 monstrationem maleuolè effutis, pro-
 nunciabunt alij, qui prius editos tuos
 ex autographo cum posterioribus cõ-
 tulerint. Atqui in tam erudito philo-
 sopho aded proteruâ residere calum-
 niandi libidinem, certè dolendum est.
 Si tam mihi pruriret calamus, suppe-
 teret ocium, & aliena uitia grauius in-
 sectari permetteret conscientia, ad-
 modum sanè luxuriaret orationis ar-
 gumentum. Sed friuolis altercationi-
 bus longè præstat modestia.

Porro nec alterius te denuò, Scali-
 chi, pudet calumniæ, quam falsò im-
 pingis, dū uniuersale pro particulari,
 aut genus pro specie mihi iniquè im-
 mutas obtudisq;. Si etenim te homi-
 nem impudentem dico, non omnes
 tum homines impudentiæ insimulo,
 sed te solum. Scribis me lib. 1. cap. 22. di-
 cere, præstigias dæmonum euanuisse,
 postquam Euangeliû neopisti feruentis
 tius hominum mentibus insonare cœ-
 perunt, ut ne leuia quidem eius uesti-
 gia uideantur reliqua, &c. Hic collatis
 meis uerbis innotescat ueritas. Vbi in
 hoc capite nomina diuersa dæmonû
 ex actionis uarietate apud Ethnicos,
 distincta quoque ex officijs apud La-
 tinos, dæmonum inde poëticorû no-
 menclaturas, & dæmones familiares
 explicuissim, tandem argumenti du-
 ctu, diaboli quoddam terriculum
 nostratibus dictû Sibyllas albas,
 annuero, olim mirè apud nos famo-
 sas, quæ tamen ardentiori Euangelij
 prædicatione euanuissent, ijs uerbis:
 Ludibria insuper quædam diaboli ad
 nostra ætatis crepundia, ante doctrinâ
 » Euangelij è superstitionum tenebris
 » minus euolutâ repurgatamq;, in Ger-
 » mania nostræ locis plurimis obserua- 40
 »

bantur, familiaria ad eò, ut publicæ le-
 murum (albas mulieres & Sibyllas al-
 bas vernaculo sermone appellaba-
 mus) choreæ hoc uel illo loco celebra-
 tæ narrarentur. Eratq; hoc laruaru gen-
 nus apprimè infestū puerperis, & in-
 fantibus lactentibus, cunis adhuc in-
 hærentibus. Quod et si olim erat fre-
 quentissimum, quum Satanæ præsti-
 gijs nimiū tribueretur, Christoq; eius
 implantatori, ac nostro patrono uni-
 cognauis adhærent animi, diabo-
 lo ludente, ridente, uarijsq; artibus,
 quibus ad se imperitā multitudinem
 illexerat, impium cultum stabiliente:
 tamen post puriorem feruentioremq;
 Euangelij prædicationē mentibus ho-
 minum insonantem, id usque ad e-
 uanuisse, est quòd Deo gratias aga-
 mus summas, ut ne leuia quidem eius
 uestigia uideantur reliqua.

Iam me cognitioni, obseruationi &
 euentui sisto. Testimonium mihi per-
 hibebunt nostrates, quotquot unquā
 de hoc ludibrio Satanico quicquam
 uel solo aliorum relatu cognouerunt.
 Sed octauo capite eiusdem libri uatū
 diabolicorum auctoritatem præcipuā
 mansisse usq; ad CHRISTVM æter-
 ni Dei filium: eoq; nato, & suæ le-
 gationis ministerio in terris fungen-
 te, desisse passim in terrarum orbe o-
 racula & quascunq; diuinationes im-
 pias, ex Athanasio, Iustino, Augustino,
 Eusebio, Laetantio, Plutarcho & Plin-
 io ostendi.

Scripsi & lib. 1. cap. 1. ex Genes. cap.
 1. Deum ante uisibilem terrestris globi
 creationem, prius inuisibilem cæli ma-
 chinam condidisse, eamq; ornasse an-
 gelis diuinæ suæ uolūtatis futuri mi-
 nistris. Nullum hac in re meum agno-
 sco errorem, quem tu mihi obijcis.
 Nam in primo secundi capituli Genes.
 membro, quod corollarium esse præ-
 cedentis declarat coniunctio copula-

tiua, habetur, perfectū fuisse cælum &
 terram, & omnem exercitum illorum:
 sub quo exercitum, uel si ueterem malis
 translationem, ornatu comprehendī
 etiam angelos sentio. Idem mecū cen-
 sent ueteres Theologi, teipso teste: uti
 Epiphanius lib. 2. tomo 2. item Augu-
 stinus quæstione ad Orosium 21. Iuni-
 lius in Genesim: sic & Isidorus, Raba-
 nus lib. 1. de sermon. proprietate, cap.
 5. Giselbertus in lib. alter. cap. 3. Ans-
 bertus lib. 5. cap. 12. Lombardus lib. 2.
 dist. 2. Multa in sacris literis ex uerbo-
 rum consequutione & locorum colla-
 tione erui debēt: quid enim aliud est,
 scrutari scripturas? Pædobaptismum
 tu comprobes tam expresse, uel, si po-
 tes, clariore testimonio. Quare ualeat
 isthæc tua calumniandi proteruitia.

Vt porò infatiabilem hanc concer-
 tandi libidinem magis expleas, aliud
 in me dicis ineptum, & nihil ad rem
 faciens, nec uerū, & confutatione pro-
 fectò indignum. His autem ueris uer-
 bis: Inquit etiā Vvierus, magiam dia-
 bolicam post diluuium cæpisse: ego
 autem putarem, quòd cum prima dia-
 boli tentatione initium habuerit. Vbi
 uerò Magiæ originem describo lib. 3.
 cap. 3. hæc sunt mea in initio uerba:
 Huius artis originem ab angelis præ-
 uaricatoribus deducit apud Clemen-
 tem Petrus lib. 4. Recogn. Deinde a-
 liorum, puta Plinij & Iustini senten-
 tijs adductis, subiungo: Zabulum &
 Zamolxidem in illicitas artes pronos,
 hanc primos excogitasse, uel potius
 propagasse, ut à patre diabolo haud
 dubie natam, ferūt alij. Inspecito itaq;
 libro & uerbis meis, inter Scalichium
 & me iudicetæ quos Lector: uti & de
 exorcismis, ubi me Vualdensium &
 Vuicleuitarum hæresim imitari, nullo
 mendacij pudore suffusus, maleuolè
 asserit: quāquam secus testentur mea
 duo integra capita de exorcismis li-
 bro

bro 5. cap. 37. & 38. Vnde & daemones uaticinari possent, tradidi cap. 10. lib. 1. Conferantur inde rationes meæ cum Scalichij opinione, atque ut sententia liberè pronuncietur, per me licet. Piger siquidem longioris confutationis aduersus obiectiones adeo futes, imò meras calumnias.

De Sibyllis. Nunc ad Sibyllas transeat oratio nostra. Ne quæso indignanter feras, quòd plerasq; Sibyllas Pithiis uatibus annumerarim. Verba tua ista sunt: De Sibyllis, quæ Christi præconia celebrant, si dicam quod Vuerius ait, respondet mihi Christus: Si Satan Satanam eijcit: aduersus se diuisus est: quomodo ergo stabit regnum eius? Urbano admodum Laconismo citas aduersus me tam seueram sententiam, quam tamen te more tuo fatali cum multis alijs dictis retractaturum, si paulillum sistas gressum, confido. Equidem cū de imposturis diabolicis commentabar, argumenti affinitate oportuit digito indicare, quomodo Satan, ut sub prophetico prædictionis ueræ prætextu sua mendacia in doctiores ex insidijs etiam spargeret, nonnullas excitaret Sibyllas. Quo minus autem Sibyllarum omnium auctoritatem acceptare possim, facit primum de ipsarum ortu incertitudo. Prophetarum enim & familia & patria ferè, ac ubi & quando uaticinati sunt, explicatur ad stabiliendâ oraculorum fidem. At non pauca, quæ de uarijs Sibyllis scribuntur, aut apud fabulosos leguntur poetas, aut etiã ab Ægyptijs habentur, qui penitus idololatriæ inseruiebant, & uaticinia daemoniaca ad Græcos, Romanos & posteritatem diuulgarunt. De ipsarum uerò origine, & poetico-
rum parentum diuinitate & figmentis, non certè libet me hic esse diffusio-
rem longioremq; uelut & de incertitudine nominum & patriæ. Ut au-

Oratio Sibyllarum incertus.

tem Sambethen omnium primam, alij Noha patre procreatam, alij Nohæ nurum (quod mihi nō fit uerisimile, cū illius sine dubio aliqua in sacris literis extaret mentio, quem admodū aliorum liberorum Nohæ), alij Berofo patre, & Erymante matre natam, ex Babylone profectâ, teste Iustino philo-
sopho & martyre, præteream: cui quæ (licet Erythrææ ab alijs, à plerisq; etiam Cumanæ hæc ascribatur) uaticinia de Christo tribuuntur, de regnorum mutationibus, & alijs, quorū fragmenta in Lactatio & Theophilo extant: quæ & Sabbe, Persica, Hebræa & Chaldæa dicta. Secundo loco Lybica, cognomento Elissa, numeratur, cuius meminit Euripides in Lamia prologo: hæc de Græcorū commētis ex Ioue & Neptuni filia progenitâ, à Lybicus genitib. Sibyllam cognominatâ, Pausanias tradidit. Alias haud expressis parentibus ortas nō recensebo. De Erythraæ præ alijs celebri nō nihil dicitur sum: eam nimirū ex regione Erythris, uelut Græcis quibusdâ placet, Delphis natâ, Erythreis contra de carminū quæ reliquit sententiâ, in Coryco mōte ab Idæa nympa prognatam, patre Theodoro quodâ pastore, cōtendētib. Sūt qui filiã Apollinis & Lamiaæ esse affirmât, alij Aristocratis & Hidoles. Proprio nomine Hierophilæ dictâ narrât ipsa sibi quoq; Artemidis nomē in suis carminibus indidit: quandoq; se Apollinis sororē, plerunq; filiã iactauit: quibusdam uersibus ortam se matre immortali, nimirū una Nympharū, quæ Idam montem possidere credebantur, & patre mortali cecinit, inter quos extât hi:
είμι δ' ἐν ὄρει γαλακτῆρα μισομένην ἴδωμι, θεῶν τε
τύμφης δ' ἀδελφῆς, πατρὸς δ' αὖτε ἰεροφάνου
ἠμπερὶν ἰδωρῆος, πατρὸς δ' αὖτε ἰγίου ἑρμῆος
μαρτυρίας ἀντὶ τοῦ ἰσθῆ, ποταμὸς δ' αὖτε ἰδωρῆος.
Hanc alij Siculâ uocant, alij Delphicâ, alij Sardam, alij Rhodiâ, alij Libyissam,

Sambethen

In fine libri admonitorij genitum

Lybica Elissa

Erythraæ

alij Samiā, alij Clariam, nominauēre. Apollodorū & Suidas tempore belli Troiani uixisse, & Troiæ excidiū prædixisse ferunt: Homeri item nugæ & Æneæ errores, donec mēsas ambederet. Cyrillus eam 9. Olymp. floruisse dicit: Augustinus sub Romulo. De hac ita scribit Hermias Platonicus, non Christianus, super Phædro Platonis: *αὐτὴ γὰρ ἡ σίβυλλα ἢ ἑρμυρία, περὶ ἧς τοῦ λέγει ὁρφεύλου ἐκαλεῖται ἐξ ἀρχῆς, λέγουσι ἡ αὐτὴν εἶναι τὴν προελεῖσσαν περὶ σελήμ ἐξ ἀνάγκης τῆς αἰσθητικῆς ἢ ἡμιμετρα φθγγεῖσθαι, ἢ εἰς βραχυὸν χρόνον τέλειον ἔδος ἀνθρώπων λαβαῖν.* Hæc ipsa Sibylla Erythræa, de qua nunc loquitur Plato, à principio Erophile uocabatur. Ferunt autem eam continuò, ut edita esset, appellasse unūquēq; proprio nomine, uersusq; numerosos elocutam, breuiq; in perfectā hominis speciem euasisse. Adolescentula νεώτερη egit in templo Apollinis Smintheos, & somnia quæ in templo Hecates excubantibus obijciebantur, explicuit. Huius amore captum Apollinem literarum monumentis proditum est, & ei poscendi quod uellet, arbitrium dedisse. Illa haustus pugillō arenulis, tantundē uitæ poposcit. Id fieri posse respondit Apollo, si Erythræam, in qua habitabat, insulam relinqueret, eandem nūquam reuisura. Venit igitur Cumas, ubi defecta uiribus, uitam in sola uoce retinuit. Quod ubi ciues illius cognouissent, incertum inuidia, an commiseratione, ei epistolam creta antiquo more signatam miserunt. Illa uisa terra patria, in mortem resoluta est. Ita uati suæ uerba dedit Phæbus. Vnde nonnulli hanc esse dicunt, quæ Romana facta conscripsit, quod incenso Apollinis templo, inde Romam allati sunt libri, unde hæc fuerat. Virgil. 6. Æneid. *Olli sic breuiter facta est longæus sacerdos.* Ouidius 14. Metam. fabulam paulò a-

liter recitat, ubi Sibyllam loquentem inducit his uersibus:

Lux æterna mihi carituraq; sine datur, Si mea uirginitas, &c.

Si quæ hanc sequutæ sunt ordine recensere uellem, eas omnes non fuisse imbutas Spiritu S. intelligerent docti & pij, nullius maleuolentiæ stimulo contra Vuierum incitati: sed non est nostri instituti.

Subiūgam adhuc Cumæam seu Cumanam ex Cuma, nomine proprio Amaltheam seu Herophilen & Ἀλφειῶν appellatam, Iouis & Lamix Neptunifiliam, quā Virgilius Deiphoben Glaucci filiam facit. Hæc nouem oraculorū libros dicitur obtulisse certo precio regi Romanorū Tarquinio Prisco, ac pro eis trecentos postulasse, teste La-

ctantio, philippo: regemq; aspernatum precij magnitudinem, & derisisse mulieris insaniam: illam in conspectu regis tres combussisse, ac pro reliquis idem precii postulasse: Tarquinium multò magis mulierem infanire putasse: quæ denud tribus alijs exultis, quum in eodem precio perseueraret, motum esse regem, ac reliquos trecentis aureis emisse: quorum postea numerus sit auctus, Capitolio resecto, quòd ex omnibus ciuitatibus & Italicis & Græcis, præcipuè Erythræis, coacti allatiq; sunt Romam, cuiuscunq; Sibyllæ nomine fuerunt. Et nos, inquit paulo post Laetadius, confusè Sibyllam dicemus, ubi testimonij earū fuerit abutèdum. Tres autem illos libros arcæ lapidæe inclusos, sepositisque in templo Iouis Capitolini loco subterraneo, magna cura iussisse custodiari Tarquinium, scribitur, ubi & asseruatos aiunt ad Cornelium Syllam usque: quo tempore, eum incendio Capitolium conflagrasse, simul perierunt. Suetonius ad Augustum usque mansisse incolumes, & sub basi Palati-

ni Apol-

Cumana.

Laetadius libro 1. ca. 6. de falsa religione.

ni Apollinis cū Martiorum uatum & Bagoes Nymphæ carminibus conditos stetit, auctor est. Ad eos quasi ad oraculum, quindecim uiros adijisse, cum dii immortales publicè cōsultendi essent, narrat Gellius lib. 1. cap. 19.

Quis Christianæ mentis, hoc Sibyllæ factum probauerit? quis eam Spiritus sancti numine afflatam cōscripsisse nouem diuinorum uaticiniorum libros, & missæ diuinitis uati licuisse in uicinato precio illa Spiritus sancti dona uænundare affirmarit? quum ea redimere cupiens Simon, illud à Petro responsum tulerit: Pecunia tua tecum sit in perditionem, qui donū Dei existimasti pecunijs parari. Quum etiam Christus suos discipulos in prædicationis ministerium ablegaret, eisq; Spiritus sancti dona dedisset, potestatem nimirum aduersus spiritus impuros, quos eijcerent, & sanarent infirmos, leprosos mundarent, mortuos suscitarent: illud simul mādatum subiunxit: Gratis accepistis, gratis date. Prophetiam uerò donum esse Spiritus sancti, docet Paulus 1. Corinth. 12. Si igitur oraculorum cœlestiū mysteria continuerūt nouem illa uolumina, non temerè, sed necessariò in mortaliū usum diuinitis haud dubiè promulgata fuere: quorsum ergo à prophetide ipsa euestigid comburantur? Ob denegatā postulatæ pecuniæ summam, ob auri ingentis aucupium. En quātā Spiritui sancto fit iniuriā? quām enormis blasphemia? Quid commodi ab illorū exultione accessit? Si ueræ prophetiæ fuerint, à multis erroribus, peccatis, & potissimum idololatriæ contagio dehortari & auertere potuissent. Sed ubi exemplum? Vbi ab illo uate auditum? Libri quidem execrationum comportati ex Pauli prædicatione exurebantur Ephesi: at hoc quid cum illo facinore? Conser-

uari poterant debuerantq; libri, si tam absconditū diuinæ uoluntatis thesaurum, qualem uerè propheticum indico, includerant. Si itaq; hæc Sibylla oracula conscripserit, & inaudito popularit pro ijs precii, eoq; negato tandem ea flammis perdidit, illā fuisse Dei spiritu ductam, nō mihi sit uerisimile: diuinitatem & quādam cœlitū societatem nobilissimā Sibyllæ ex foeminis cū Plinio tribuat, cuiusq; libere eandē simul apud Græcos Melampodi, apud Romanos Martio ascribat.

Demonstrata primū Sibyllarū ortus incertitudine, accedit & uaticinandi ratio reuera nō prophetica, quæ profectò talis est, ut qui diuinam dixerit, hūc Spiritui sancto oraculorū certorū authori unico insultare existimarem. Quædā etenim sua fundetes uaticinia, furibūdos gestus, deformitatū fœdissimarum plenos usurpasse commemorantur. Hoc & Plutarchus non diffitetur in libello, quem inscripsit, Cur Pythia metricè respondere desierit, inquit: *σβουλλα ἡ μετανομοῖσθαι, καθ' ἑρμηνευστικὴν ἀγέλασαν ἢ ἀνακρίσειαν, ἢ ἀμύσησθαι φθολομοσίμ, χιλίων ἐτάμ ἐξηνάται τῆ φωνῆ διατόμ θείου.* Sibylla uerò, ait, ore furenti, iuxta Heraclitū, loquēs, incomptra, inordinata, itridēda, uoce sua superauit annorū millia Deo afflante. Et hanc uisuisse mirè celebrem nobilemq; Erythræā ob uitā tot annis in sola uoce retentā, ex superiori explicatione manifestum est. Accedet & Ciceronis testimonium 2. de Diuinat. Sibyllæ uersus obseruamus, quos illa furens fudisse dicitur, quorū interpres nuper falsa quædam hominū fama dicturus in Senatu putabatur, eum quem reuera regem habebamus, appellandum quoq; esse regem, si salui esse uellemus. Et Virgilius de Cumana loquens, cui mos erat, attestantē Varrone, in palmarū folijs oracula conscribere, sic inquit 3. Æneid.

Plin. lib. 7. cap. 33.

Vaticinandi ratio Sibyllarum.

Act. 8.

Matth. 10.

Act. 19.

*Insanum uatem aspicias, quæ rupe sub ima
Facta canit, folijsq; notis & nomina mandat.*

*Sexus Sibyl-
larum.*

Num adhæc in genus femineū habenda sit quæstio in hac controuersia, ista uidentur occasione; quòd hic sexus sit simplicior, imbecillior & dicitior, nec ita insidias & astuta consilia cauere possit, & propterea dæmonū fraudibus conuenientior obsequentiōque, quemadmodum prolixius libro 3. cap. 6. ostendi. Eiusmodi aut organa citius cooptare solet milleartifex, quū ueris falsa, diuinis terrena miscere studet, futurorum euentū denūciationes addens, ut audius cuncta indistinctè non solum populus nouitātū cupidus, sed & doctiores amplectātur. Quorū dā siquidē oraculorū Sibyllarū autoritas inde apud Ethnicos usque adeò creuit, ut experiri aliquid, uel incipere, nisi illis prius salutatis ac consulti, haberetur nefas: nam tanq̄ à Deo cœlitus emissa plerūq; ad stabilendum idololatriæ gentilitiæ ornatū adherabant, censebātur. Hinc & tantus earū cœtus apud diuersas celebratur gētes, ut uerorum Dei prophetarum ab Ecclesia probatorum receptorūq; numero nō sit inferior: librorum aut uaticinorū supellestiles, ut scribitur, longè eisdem post se reliquerit. Nec id mirum, quū genuinos semper numero uicerint mendaces diaboli uates, quemadmodū liquet ex libro 3. Reg. capite 18. ubi unico Eliæ Dei prophetæ res fuit cum quadringētis quinquaginta prophetis falsis.

*Doctrina Sibyl-
larum.*

Præterea doctrinæ existimationem non immeritò eleuare debet figmenta de Saturno, Titane, Iapeto, Iunone, Venere, Dione, Ioue, Neptuno, quæ ceterè mihi spiritum diuinū sapere non uidentur: eorū tamen meminit Sibylla lib. 3. oraculorū. Huc facit & Cicero nis testimoniu de Arusp. responijs; Ne

hoc quidem tibi in mentem ueniebat Sibyllino sacerdoti, hæc sacra maiores nostros ex libris uestris expetisse? Hinc pleraq; gentilium sacra ex Sibyllarū scriptis originem traxisse, indubitatè cōstat. Multa item referunt Sibyllarū libri de Christo, Ioanne Baptista & alijs, quæ potius à Græcis transcripta ex Euangelistis, postquā facta fuere, quàm Sibyllarū scriptis prædicta, non temerè affirmari, qui in receptorū uatū prophetijs de eisdē personis & reb. sit uerlatus. Tam siquidē singula cū omnibus circūstantijs nudè & explicitè ob oculos in Sibyllinis libris sunt posita & depicta, ut tenebras esse nostrorū prophetarū scripta cū illis collata, quis dixerit. sic euangelistæ iustius dicendæ essent, q̄ uates. Nec parū auctoritatis prophetiæ derogat Sibyllinis oraculis, q̄ nusquam in uniuerso nouo Testamento, horū uel nominis Sibyllarum meminerit siue Christus, siue apostoli: quū tamen ab iisdē allegetur alij prophetæ expressis nominibus: recenseantur & eorū testimonia passim, quæ admodum Matth. 1. Luc. 1. ex Esaiæ 7. Matthæi 2. ex Iohel. 7. Micheæ 5. Osee 11. Matthæi 3. Lucæ 3. Esaiæ 40. Matth. 4. Esaiæ 9. Matthæi 8. Esaiæ 53. Matth. 9. Osee 6. Matthæi 11. Malach. 3. Matthæi 12. Esaiæ 42. Matthæi 13. Esaiæ 6. Psal. 77. Matthæi 15. Marci 7. Esaiæ 29. Matth. 16. Ionæ 2. Matthæi 21. Zachar. 9. Esaiæ 56. Ierem. 7. Psal. 8. 117. Matth. 24. Marci 13. Daniel. 9. Matthæi 26. Marci 14. Zachar. 13. Matth. 27. Psal. 12. 22. Marci 1. Malach. 3. Esa. 40. Actor. 1. Psal. 68. 109. Actor. 2. Iohel. 2. Psal. 15. Actor. 7. Amos 5. Esaiæ 66. & alijs ubique multis locis. Quòd uerò Sibyllarum sententias citantur quidam ueteres, id ipsum nō modò Christianæ religionis homines fecere, sed & Ethnici. Ita D. Paulus quoq; in testimonium uocat poetam Epimenidē lib. de oraculis,

culis, alij ad Callimachum Cyreneum referunt: Cretenses semper mēdaces, malę bestię, uētres pigri: ad Titū ca. 2. & in Act. 17. Aratū poetā in Phœnomenis cōtra Atheniēses allegat. Quos pręterea Laſtātius citat uersus de Christo Sibyllinos, si nō falso Sibyllis tribuuntur, quū non legātur in octo libris Gręcis carminū Sibyllinorū, consentaneum est fuisse acceptos à patribus, quibus doctrina de filio Dei illuxerat. Quilibet etenim uideretur Sibyllis affinxisse illis temporibus apud Ethnicos, quicquid à sanctis patriarchis, patribus, uel etiā prophetis collectū & scriptū forte ac conseruatū reperiretur. Vaticinas interim quasdam etiam fuisse mulieres, Sibyllas nūcupatas, quę uel diuino spiritu incitata scripserūt quędā, uel à pijs maioribus acceperūt, credibile est. Eiusmodi nōnulla producūtur Sibyllarum carmina, patrū doctrinā respicientia: ut sunt quę cū Decalogo congruunt, de fugiendis idolis, homicidijs, adulterijs, incestis, libidinibus, furtis & mēdacijs. Quę à posteriore etate neglecta, dicuntur à Phocylide aliqua ex parte collecta esse, & eius nomine in populo deinde repeita. Sibyllę siquidē nomē generale usurparūt diuersę mulieres uaticinę. Suidas ut Romanā uocē celebrat, Gręci Æolico sermonis genere dictā uolunt, *ως οτι βαλλω* uel *βαλλω*, quasi Iouis aut Dei consiliū uel consiliariā, *ως* pro *αὐτῶν* posito. Sunt & qui Hebręā querūt originem à Kabbala quarundam literarum mutatione, uocē à uerbo Kibel formata: quemadmodum & Sambethen ex Sem & Iaphet compositā asserunt, & nō tam ad personas, quām doctrinam à sanctis patribus acceptam referunt. Anxiē autē hac de re disputationem ingredi longiorem nolo: satis est indicasse, quod nostri est instituti, quarūdam Sibyllarū oracula à Dei spiritu nō promanasse,

Sibylla unde dicta.

se, nec omnes hoc nomine celebres eodem cœlesti spiritu esse agitas.

Si earundem miraculis quid hic peculiare ascribendum esse quis contēdat: respōdeo, ijs sepe aliquid ad idolatrię ethnicę, uel alterius infidelitatis confirmationem fuisse mixtum. Extrat exemplum in Plinio de Viris illustribus: Annibale, inquit, Italiam deuastante, ex responso librorum Sibyllinorum, mater Deū ex Pessimonte accersita, quum aduerso Tyberi uehementer, repente in alto sterit.

Si quis uitam & mores spectet, quū ad prophetiarum mysteria promulganda selectos semper homines sibi delegerit Deus, inculpatorum morum magistros, uitę innocentia, rerum peritia, spiritu, feruore & animi constantia illustres & prorsus admirabiles: qualem de se ædat confessionem Sibylla in secundo lib. oraculorum, ubi impiorum pœnas, & bonorum præmia prædixit, hic ex Latina translatione subiungam. Ita loquitur:

Eheu me miseram, quid me illo tempore fiet?

Quę demens omnes peccatis exuperarim,

Nescia coniugij, laudandę nescia mentis,

Quinetiam, locuples cum uir meus esset, egenos

30 Aedibus exclusi, fecitq; nefanda scienter,

Tu me Seruator tortoribus eripe diris,

Quamlibet infamem conspurcati; pudoris.

Si uaticiniorum multorū fidem cōtēditus urgeas, prædictionibus indubitatis me nunquā derogasse dico: sed ob res nō sanas hinc inde à plerisque Sibyllis admixtas, recipere cūctas indiscriminatim, nequeo. Eam etenim esse mentiendi artem non ignoras, ut

40 si quis suis uanitatibus fidem cōciliare uelit, nō semper mentiat, sed quādoq; uera interserat. Ita diabolus, etiā si pater sit mendacij, tamen pronunciauit uerū, quando Euę dixit: Deus no-

Miracula Sibyllarum.

Vita et mores Sibyllarum.

Genes. 3.

li uestri, eritisq; sicut dii, bonū & malum scientes. quando Sauli sub forma defuncti Samuelis euocati, præflagiabat ipsius & filiorum mortem, & castra Israëlitica traditum iri à Domino in manum Palæstinatorum postero die: quando Christus testabatur filiū esse Dei: quando ex Psalmis proferebat: Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas. ad lapidem pedem tuum. quando ex Pythia puella, de Paulo & Barnaba clamitabat: Isti homines serui Dei excellentissimi sunt, qui annunciant uobis uiam salutis. item illud ipsius responsum: *I E S V M* noui, & Paulum scio: uos autē qui estis? Item: Quid rei uobis tecum est *I E S V* fili Dei altissimi? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Non autem mirum est, eundem potuisse futuros prædicere euentus, qui prophetas nouerat, qui patriarchas audierat concionantes, qui ante lapsum æternitatis secreta quæ dæmonum nouerat, qui aliquot millium annorum experientiā habebat, qui promissiones à patribus intellexerat, qui Adami delictum uirginis partu expiari debere facile præciebat ex omnium promissionum prima in tertio capite Genes. facta, dein ex Esaia cap. 53, alijsq; locis quamplurimis.

De Sibyllarum uerō oraculis si meā adhuc demonstratorem mordicis recuse, Augustinū Steuchum episcopū Kisamum, abstrusioris doctrinæ auctorem non obscurum, nec pœnitendum, postremò adducam, qui post reliquā contra ueritas prædictiones argumentum, de Sibyllis hoc infert decretum: Balaham fuit filius Israël propheta eodem, quo Mercurius Trismegistus apud Ægyptios, & Sibyllæ apud alias nationes: qui tamen uera pleraq; cecinerint, idolo latræ tamē & dæmonū cultores fuere. Huc accedat quoque

F. Sixti Senensis sententia in Bibliotheca sancta: Nominantur, inquit, præter alias celebres Sibyllas & multæ Sibyllæ, Sardica, Rhodia, Sicula, & aliæ plurimæ, quas Ambrosius in Cōment. primæ ad Corinth. autumat malo & improbo spiritu arreptas. Aristoteles uerò in 30. sectione Problematum, eandem atræ bilis estu circa mētis sedem succenso exagitatas demonstrat. Cornelius Tacitus scribit, Augustum, quū suis temporibus multa uana sub nomine Sibyllarum ostenderentur, iussisse, conquisita Samo, Erythra, Illo, Africa, & per Italicas colonias carmina intracertum diem ad præfectum urbis adferri, & iudicium censuramq; quidecim uirorum adhiberi, ne haberi priuatim liceret, quod iam à maioribus erat cautum. Hæc post quadringentos annos carmina Silico, Honorij Cæsaris focer, cōcituratus in generum sub huiusmodi occasione seditionem, profusus curauit aboleri. Quod facinus Rutilius Claudius non tacuit, dicens: *Nec tantum Geticus grassatus proditor armis,*

Ante Sibyllam fata cremauit opis.

Sed ne ultra clepsidram, hic receptui cano. Num ego iam princeps Scalichii, tuos errores & præstigias reddiderim illustriores, quam tu meas, iudicium penes lectorem beneuolum esto.

Equidē inspecto primū tuæ magnificentiæ scripto, nihil ad hoc respondere decreuerā, q; ueritatem in sui propugnationem satis potētē, à meis stare partibus, confiderem: uerū ne quod fastuosus tituli tui apparatus, præiudiciū ueritati apud uulgus pareret, atq; confidentiā tibi augetet silentij nostri modestia: quin ut & illi, apud quos anteditum tuū Epistemōnem, triumphū in Uuerū ex clamaſſe uidebaris, intelligerent, num tantū mysterij in mentis tuæ aditis foveas, quam fronte polliceris, respondere fuit uisum cōsultius.

Fortè & malam nihil dicendo apud te contradictionis studiosissimum inire potuisssem gratiam. Iam ex hac collatione magis innotescet alter alteri: unde & Vniuersum nunc albo tuorum inscriptum iri spero.

ADVERSVS LEONIS

Suauis calumnias.

QUum bellū ante annos aliquot diabolo eiusq; cliētelę in meis libris de Præstigijs dæmonum palam denūciarim, nec temerè aut frustra hoc certamen tentarim cum mundi huius Monarcha, nescio quo meo fato sit factum, ut suscepta in de nō infeliciter propugnatione cum principe de la Scala, iam Leonem Gallum peregrinū odiosè mihi excitari opposueritq; Rex ille super uniuersos filios superbię, noster aduersarius, qui ut leo rugies obambulat, quem deuoret inquirens. Enimuerō nullo à me irritatus, modo, mordicus tamen in me irruit. At quis cum tali Leone congregi auderet, qui tanquam Teucer sub clypeo se premplici, se magnifica & terribili inscriptione ostentat? Eiusmodi certè monstrosa specie neutiquam terrear, nec acceptare cum Leone monarchię leges recuso, quippe qui cum primo omnium uirulentissimo serpente lustrari, aspides & basiliscos oppugnare, atq; leones draconesq; conculcare fuerim illasè conatus. Sed age mi Suauis, undenam in me rugiedi tantopere occasionem inuestigaueris, mihi prius fateri uelim, quàm in arenam progrediamur: eritne ea, quòd Theophrasti Paracelsi patrocinium susceperis, nec Vniuerso Medico in sua functione cum ipsius paradoxis omnino conuenire sentias? Quid igitur dentis Theonini aculeis quoq; mordicas preter reliquos, eruditum Paracelsi Germani discipulum, & Chymicę artis mirè peritum Gerardum Dorn, quem

natione Germanum in transferendis Paracelsi libris in linguam Latinam, tu Gallus & nostrę linguę profus ignarus, palam calūniarum spinis configere audes? Quod tamen minus uidebitur mirum, si id uerum est, quod tibi in fauces retorquet Gerardus ille, te nimirum & ipsum criminari Paracelsum, & mēdacię insimulare: hocque defendit in Apologia in lucem edita, & libris artificij Chymici adiuncta cum eiusmodi inscriptione: Veneni quod (nescio quis) Leo Suauis sub I. G. P. uelamine latens, in Theophrasticos euomere conatur, propriū in pectus eius per Gerardum Dorn apologetica retorsio. In hac profectò errorum & uitiorum, quę à uiro bono quàm alienissima esse decet, non accusaris leuiter. Ostendit, quum te discipulum Theophrasti, & eiusdem doctrinę interpretem, & huius supercilij præsumptione de ea compēdium conscripsisse iactites; te nihil minus quàm Paracelsi mētem intelligere, & auctoritate Gebri non intellecta falsitatis arguisse Theophrastum præceptorem: propterea & laudem ex aliorum cōtemptu uenari assērit, nec pro genuino Paracelsi discipulo te agnoscit: sed Chymicę artis imperitū nuncupat, laruatamq; Philosophastrum & Pseudophrastistam. Inter calcinationem & sublimationem, quę profectò admodum diuersę sunt, non distinguis. Caput mortuum Chymicū interpretaris alēmbicum, quum massam significet sæcū in fundo retortę uel cucurbitę post extractū liquorem relictarum. Tinēturas Paracelsi falsò nuncupas confectiones, quę res compositę sunt, quum illę sint materię simplicissimę à crassioribus corporibus separatę, ut facillimè penetrent, quem admodum spiritus. Quid ueritatis insit scholijs, elucescet, si quę

Paracelsus de extractione tincturæ au-
ri scribit, legantur. Has autem literas
I. G. P. mihi explicuit illustrissimus
princeps Chabaneus Ioannes Vidam-
mus Carnutensis, philosophiæ abstru-
sioris indagator solertissimus, & pie-
tatis eximiæ uir, nomenq; reddidit,
nimirò Ioannes Gortius Patrisiensis.

Scribis adhæc, post aurum antimo-
nij tinctura usum fuisse creberrimè Pa-
10 rascelsum, ut ipse testatur, in morbis
extremis & deploratis: usurpasse &
Laudanum uel Ladanum, quod secre-
tum suum singulare nuncupat: atque
à te explicatur, quasi sit uelut gummi
arborum, sed è rore. Quanquam hoc
ex Medicorum libris trascriptum huc
trâstuleris, Paracelsus tamè eiusdem-
que affectæ nihil minus per Ladanū,
Ladanum
Paracelsi.
quàm Medicis uulgò cognitum, signi-
ficant: sed eximium aliud composi-
tum, cuius & mihi præparatio non est
incognita.

In scholijs in cap. 4. de Epilepsia, le-
gitur: Præterea occiput inunctum bal-
samo Elenijs (lego, de Elenijs, scribis)
in uehementissimo paroxysmo: heleni-
nū herba est nota, subiungis. Sed he-
lenium uel enulam non hic intellexif-
se Paracelsum iudico, uerùm potius li-
quorem ex recèter enascente anima-
lis alces, Germanis elent dicti, cornu
extractum, quem & penes me habeo
ex Prussia allatum, hicq; singulariter
laudatum: uel alium ex eiusdem un-
gula in hoc affectu mirè commèdata,
præparatum, ob nominis affinitatem
opinari malo: at nihil in illis nominū
tenebris affirmare uelim: quanquam
etiam non ignorem, quendam Para-
cellsi discipulum Phedronem suo cui-
dam libello inscripsisse titulum, Eleen-
nus siue perfecta epilepsiæ curatio.
Hæc certè in Leonis gratiam obiter
interfero præter institutum, dum in so-
lijs ipsius Compendij Theophrastica

doctrinæ & scholiorum, uertendis ea
fuerunt obuia. Siquidem extra limi-
tes nostro certamini, ubi me adoratus
es, præscriptos digredi nolo: quanquã
ibi rei bene gerendæ campus offerat-
tur: at infructuosæ pugnæ insolentiam
auerfatur nostra ætas. Verùm ex un-
gue Leonem ut quis cognoscat, osten-
dere adnitar. Quæ hætenus dixi, eò
referenda, ut uideatur saltè, unde tam
impudens in me dentes stringendi li-
bido incefferit, quum ne à grauissimo
quidem medico & subtilissimo phi-
losopho, ut ipse nuncupat, suo ipsius
præceptore, quem nec intellexit, nec
à doctissimis eiusdem sectatoribus, ut
interim alios summos & celeberrim-
os præteream uiros, abstinerit: sed
in quemuis non ita obuium, at studio
quæsitum undiquaq; insilierit. Hæc
autè insignis Leonis insolenter furen-
tis proteruia magis elucescet, ubi incõ-
ditum in me rugitum promulgauero.

Mihi inconstantiæ crimen impin-
gis, quòd Agrippam aliquando lau-
dem, aliquando non. Hic sane teip-
sum constituo iudicem, quippe qui in
tuo libello lucubrations nostras lau-
de aliqua dignas agnoscis, interim &
30 tuas in eadè criminationes nõ præ-
termittis: Hippocratem, Galenum &
Aucienam aliàs honore prosequeris,
& quidem non immeritò, rursus alio
loco cauillarum morfib. impetis. Age
uerò, tunc cuncta Agrippæ scripta ex-
roris nebulis carcere affirmas: Vix ne-
gare audes: quanquam illius testimo-
nium locis multis sit obuium in adytis
tuorum mysteriorum penetradis,
40 & magnalibus peruestigandis, ex oc-
cultæ Philosophiæ libris. At de hoc
suo magiæ additioris scripto, cuius tu
fidem tantopere prædicas & ample-
cteris, quid ille ipse sentiat, ex præfa-
tione in eosdem libros ad Lectorem
accipe: Quòd si quæ repereritis, ait,
quæ

quæ uobis non placeant, mitte illa, nec utimini: nam & ego uobis illa nõ probo, sed narro. Fateor præterea, magiã ipsam multa superuacanea, & ad ostentationem curiosa docere prodigia: simul hæc ut uana relinquit. Item multa insuper Platoniorum cæterorumq; gentilium philosophorum placita secuti sumus, ubi in instituto nostro scribendi suggerebant argumentum: ideo si alicubi erratum sit, siue quid liberius dictum, ignoscite adolescenti nostræ, qui minor quàm adolefcentis hoc Opus cõposui, ut possim me excusare, & dicere: Dum eram paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebã ut paruulus: factus autẽ uir, euacuauĩ ea quæ erant paruuli: & in libro nostro de Vanitate ac incertitudine sciẽtiarũ hunc librum magna ex parte retractaui. Et in fine: Quapropter iterũ nunc quæso te candide lector, ne de præsentĩ tempore editionis ista libris: sed ueniam des curiosæ iuuentuti, si quid fortẽ secus quàm placeat, in istis deprehendes. Hactenus Agrippa.

Palinodiã autem uerba ex dicto libro de Vanitate scientiarum leges in priori mea Apologia aduersus Paulũ Scalichium. Qua nunc audacia à me probabitur, quod ab ipso retractatum est auctore? Iniuriarum actionẽ in me iure institutã mererer, si secus, quàm auctor ipse uult, restarer. Atqui tãtum abest, ut ad ullius cauillationis Agrippæ occasionem hæc ex eodem repetam, quod etiam ad ipsius laudes, quas extra controuersiam meretur maximas, hoc subiungẽdum ratus fuerim, quippe qui curiosæ iuuentutis haud leue exercitiũ, nec ingenij uulgaris egregium specimen ostenderit: & ipse Tritemij, ut ais, discipulus, cõscius de suis studijs in ætate maturiori, ubi iudicium accevit, liberẽ fateatur quod res est, & quantum eiusmodi narra-

tionibus & mysterijs sit tribuendum fidei, ingenuẽ explicet, & cãdidẽ præmoneat. Et certẽ nota est non obscura philosophi haud præfracti in progignanda opinione semel euulgata, uelut irreuocabili decreto, sed integerri mi, ac uiri sanẽ pij & uerẽ Christiani. Nec deest exemplum tum apud alios, tum ipsum Augustinũ, qui sibi in suis amplissimis scriptis credi non uult, si quæ doctrinæ Apostolicę minus consentanea deprehendantur, & quẽ propterea etiam Retractionum libros conscripsisse non puduit. Verũm qua fronte tu fallaciter, me in Agrippa magiam probare, & assentationis meæ ratione dixisse, quartũ de occulta philosophia librum falsõ eiusdem manibus inscriptum esse, effari audes? Vbinam hoc probaui, ubinam assentatus sum? Nonne te tui, mendacisq; linguæ pudet? Non autẽ hic est, quod me magnopere torqueã, ut à tuis uindicer unguibus, quum & hunc nostrũ præceptorem crasse nimis præter Galorum morem falsitatis arguas, ijs uerbis: Vnaquæque pars auri aurum est, quamuis spiritum quandam eius extensiuũ extraxisse de massa, falsõ Cornelij Agrippa gloriatur. Adhæc quartum illum de Occulta philosophia librum Cornelij Agrippæ, furtim arreptum esse ex nouissimo Razielis assertis in Scholijs lib. 4. de Vita lōga Theophrasti Paracelsi. Quem hic animo parum ingenno falsi redarguis, eiusdem testimonijs falsim tuũ exornas Compedium, quinimõ & hoc elogio eum dignaris, suppresso tamen Agrippæ nomine (ne cuiusdam prærogatiuæ merito illi id, quod Tritemio malis, tribuere uidereris) ut in tam arduæ tuæ doctrinæ assertionem, Magi nuncupatione, eundem cites ijs uerbis in Scholijs in Paracels. cap. 4. Quidam magus hæc: In nobis ipsis est omnium mirabilium

bilium effectuum operator:

Nos habitat, non tartara, sed nec Sydera cæli:

Spiritus in nobis qui uiget, ista facit.

Is est qui protestatus est se libros edere magicos, clauē tamen operis solis amicis reseruata. Hæc Agrippæ sunt uerba in epistola ad Aurelium ab Aquapendente Augustinianum, adiuncta calci librorum de Occulta philosophia. In sequenti epistola ad eundem dicit, Clauē esse intellectum, &c. Antea me inconstantię insimulare, quod Agrippæ placitis haud semper consenserim, non erubuisti: quæ autem hæc tua insignis impudentia, quod tuæ temeritatis priuilegium, quum à te ipso hoc factum sine ullius modestiæ aut reuerentiæ momēto, ostēderim? quid de te ipso præsumis? qualem te habebunt uiri boni? An ne qui semel uerecundiæ limites excessit, eum grauius oportet esse in omnes impudentem? Iam te meminisse oportuit, mēdācem sui memorem esse debere, quod tu potulanter & falsò mihi objicis. Verum quicquid id est, non alio interpretari possum, quàm quodd ex insolētia iuuenilis audaciæ te proteruum auguror, maxime etiam ex tuæ orationis spurcitię in fine tuorum scholiorum in Paracelsum, ubi magnetis carnei, nõ ferrei, ad facilitandum partum coxendici alligandi prædicās usum: quāquam tuam ætatem ignorem, quæ tamen ubi maturitatis dignitatem fuerit consequuta, haud dubiè modestius deliberatusque (ut sperare uolo) de uiris bonis iudicabit, nec eam calami freno libertatē permittet. At nullius magis testimonium in me urges, quàm Agrippæ, in Tritemij defensione, in quem me tanto furore debacchatum esse, & eiusdem memoriā esse execrabilem, mihi iniquè offundis: eaque præter ueritatē à te scripta esse, repulsa maledicentię tuæ uirulentia in tuas

Leoninas fauces, ostendam meis uerbis ex lib. 2. cap. 6. quum ferè nullam aliàs Tritemij mentionē fecerim: Steganographiæ Ioannis Tritemij abbat̃ Spanheimensis in hæc uerba meminuit Carolus Bouillus, &c. Et post recitata Bouilli uerba, subiūxi: Quem tamen mendacię & impietatis accufat Tritemius, se purgans in præfatione libri Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorem. Si hic solū addidero, Secus res ipsa docebit legentem eisdem accuratè: num hoc est furere, debacchari, & memoriā alterius execrari? Vnde hic nobis momus, unde hic petulus interpres? Num quid sit, quod in quæstionē non immeritò uocari debeat ex Steganographiā, prudenti lectori, ipsius Suauij uerba proponam ex scholijs in cap. 10. de Vulneribus lib. 2. Paracelsi: Ratio est, inquit, certissima, quæ nihil significant uoces, nullius esse momenti aut pōdoris: sed barbara quidem uerba fatebor non esse nobis immutanda. Ideo Tritemius iubet in Steganographia, post iusurandum à discipulo exactum, magistrum illi coniurationum formulas explicare, quæ uidentur uerbis omnino barbaris, uel potius nihil omnino significantibus esse conceptæ. Atque me Agrippæ testimonium de Tritemio audire nis, ex præfatione & epistola dedicatoria, quodd nimirum suos de occulta philosophia libros, quos se magna ex parte retrastasse ipse scribit, ut paulo antè monstraui, examini subiecerit Tritemij, uiri harum rerum plenissimam peritiā tenentis, ut eisdem castigaret, censeret, & iudicaret, &c. Huic Agrippæ instituto & opinioni de Tritemio conceptæ, à me non est contraitum: & ut alij, & tu quoq; illi amplius, quem admodum facis, ascribere fatagatis, per me quidem licet, nec ea de re præter meum scopum, anxius

xius ero. Verum quum tanti facis Agrippæ sententiam de Tritemio, quæ pluris æstimas, uicissim auribus percipe huius iudicium de Agrippa, & eiusdem libris absq; ulla exceptione, in suo responso: Ipsum uidelicet à diuinitate ingenio donatum esse & exemplo & sublimi, asserit: & lumen ueræ sapientiae, quo maximè & diuinitus illustratur, etiam ut ignorantibus demonstraret, hortatur: secreta pulchrè & uerè ab ipso in lucem prolata esse ait: & opus hoc, quod nemo doctissimorum etiam uicorum satis laudare sufficere, se probare, &c. Longior esse nolo in recitandis Tritemij uerbis. Hic non est quod tergieris: ac fatearis necesse est, uniuersum illud opus de occulta philosophia à Tritemio esse approbatum, cuius palinodiam ab ipso auctore in proeuctiori ætate promulgatâ, candidè supra demonstrauimus, in quo & à me quædam sunt ab orthodoxæ nostræ fidei sanctionibus aliena, in præcedentibus scriptis ostensa: & te nescio quid falsi eidè impingere, paulo antè indicaui. At Agrippæ testimonium in epistola nuncupatoria de Tritemio tibi dono ea conditione, ut præcedentem in eiusdem epistolæ cõtextu sententiam Agrippæ non reijcias, cui nec ipse Tritemius cõtradixit, sed eodem decreto, quo totum opus suo confirmauit suffragio, & scriptus eidè de hoc labore epistolæ tenor est sanctus, cuius hæc sunt uerba: Mirabar admodum, neq; minus etiam indignabar, neminem haec uerba extitisse, qui tam sublimem sacramq; disciplinam ab impietatis crimine uindicasset, aut illam nobis purè sincereq; tradidisset: si quidem quos ex recentioribus ego uidi, Rogeriũ Bachonen, Robertum Anglicum, Petrum Aponum, Albertum Teutonicum, Arnoldum de Villanoua, Anselmum Parmensem, Picatri-

cem Hispanum, Cicchum Asculum Florentinum, & pterosque alios, sed obscuri nominis scriptores, cum se magiam tradere pollicentur, non nisi aut deliramenta quædam nulla ratione subnixâ, aut superstitiones probis omnibus indignas præstiterunt. Tu uerò in tua præfatione in scholia, scribis, ex nouissimis philosophis sapientiã occultam olfecisse Alchindum Arabem, Rogerium Bachonen Anglum, & Guilielmum Parisiensem, eosq; tantum filijs doctrinæ scripsisse. De Bachone Rogerio tradit & Picus Mirandulanus insignis Philosophus in oratione quadam, ubi de magia edisserit, ueram magiam ipsum olfecisse saltem. Dum autem omnibus longioris uitæ philosophis, quàm etiam incomparabilis scientiæ archiatris præferre studes Theophrastum Paracellum, & immenso laudum cumulo in abstractioris Philosophiæ mysterijs, & arcanarum medicinarum magnalibus ornare, circa tui Compendij initium, ex Rogerio Bachone Anglo hunc Paracellum quamplurima hausisse uideri asseris, & cum eodem in omnibus reconditarum rerum opinionibus maximè conuenire. Conferantur tui calculi ex epistola à Tritemio probata, ex insigni Philosopho Pico, & tuus: inde sententia pronuncietur, qualis sit philosophus, quem Paracellus habuit præceptorem, & cum quo illi in cunctis sepulcrarum rerum opinionibus conuenit. Tam te denudè tui esse memorem optarim, nec pudore suffusum elabi. Me Paracelli librum quendam damnasse obijcis, nec hoc agnosco (quanquam etiam si fecissem, non magni referret:) sed me insignem impotentis animi maledicentiam contra ueteres medicos in eo reprehendisse fateor, cuius necdum me pœnitet. Verum contra eundem peculiare aggredi cer-

di certamen, non est nostri instituti, essetque hoc actum agere. Tibi autem Leo Suauis, quum ad monomachiae consilium in Paracelsi protectionem nimis pruriant unguiculi, cum doctissimo exercitissimoque in hoc beligerandi genere Thoma Erasmo philosopho, & antiquae medicinae patrono multis nominibus laudatissimo congredero, si quid verae philosophiae, quid artis medicae, quid animi autuiriū in te resideat. Ille aperto Marte ex professo Paracelsum aggreditur quatuor partibus disputationū de noua eiusdem medicina iam euulgatis: in quarum prima, quae de remedijs superstitiosis & curationibus magicis ille prodidit, exacte ad bilancem examinatur: deinde quae & qualis philosophia eius fuerit, eruditè consideratur. Posthæc medica examinatur, primum generatim: mox etiam speciatim aliquot morborum causæ, origines, conditiones, curationes quæ expenduntur: & ut aperius intelligas, epilepsiæ, elephantiasis seu lepræ, hydropsis, podagræ & colici doloris ueræ curandi ratio demonstratur, & Paracelsica solidissime confutatur. Hanc stationem ualidorum præsidiorum robore tutatur strenuè aduersus tuum medicinæ Monarcham Erasum: cum hoc experire uas furibundas fauces, tentato dentium tuorum uires, probato pessilentem unguem acciem. Mihi hoc incumbit cum mundi monarcha Satana nuncupato, prælium designatum perficere contendam. Ita uterque nostrum habet, quod uigilanter agat.

Sed ad characteristicam progrediamur, quæ solum inconditarum calumniarum rugitu, uocis Stentoreæ Strepitu, uerborum inuitium fulmine, accitorum hinc inde quorundam paracino, sine ullius rationis admi-

Thoma Erasmo doctissimo in Paracelsum scripta.

niculo per fas & nefas mordicis defendere adniteris: mirè hic quandoque exclamas, fremis horridè, ctiminaris iracundè, frendes toruè, mordicas uiolenter, at illæse, truculenter lacerare tentas, licet frustra: interim tamen phaleratis dictis & uerborum lenocinijs non parum tibi places, & orationis copia impensè, ne dicam stultè, gloriaris. Veritatis patrociniū decet esse simplex, dilucidum & modestum. Quorsum tam dira animi impotentia, tam inanis arrogantia, & tantus aliorum contemptus? quorsum odiose comparationes & calumniarum acerus? Equidem mirarer magis tuum concertandi cauillandique studium, nisi ad hoc tenatum uel sola mihi nominis tui cum antiphrastica cognominatione impositio declararet.

Cæterum quæ characteristicæ à te appellata ad doctrinæ Paracelsicæ magna (qua uoce sibi mirè uestri homines placent) illustranda usurpas, & quos in ijs protegendis auctores simul aduocas, ex cap. 8. & 13. nostri libri quinti descripsisti, ita ut non præteritis hæc pax max Deus adimam: quinimò ex eodem in tuorum mysteriorum penetrabilibus simul addideris, uocibus eisdem exaratum pomis à nobili contra canis rabidi morsus deuorandum dari. At corruptas haud dubiè esse uoces, nemo in quæstionem uocabit, ubi rationis trutinam ad mouero. Nobilis ille lingua Latine imperitus, in schedula fortè conscripta reperit contra talem uirulentum morsum hæc uerba, immixtis, ut fieri solet in curationibus eiusmodi superstitiosis, passim crucibus: Hoc t po t mo t Deus adiuuet t. Inde tam ferè lectionis, quam lingua ignarus, literam x esse ob affinitatem ratus cruces, confidenter uicitas uoces, co-

arificio mysticas iam redditas, pomio
 impresit: quæ ex Suauij scriptis iam
 plus existimationis fortietur, mobili-
 tate uigebunt, & uires acquirunt eun-
 do. Inde restat, ait Suauius, quod Uuie-
 rus in Paracelli contumeliam scripsit,
 domum à lemuribus turbatam illius
 affectas liberare suspensis in quatuor
 angulis, membranis uirginis uerba
 sacra continentibus. Deinde addit
 in medicorum ludibrium: Si eodem
 modo suæ artis statunt principia,
 quo hanc commēti sunt curationem,
 non est quodd ueterem medicinam
 euersum iri metuamus. Quæ hic, be-
 neuole Lector, in nostræ artis medi-
 cæ laudem & honorem uerè scripsi
 contra Paracelli eiusque satellitij ca-
 lumnias, ubi tam ineptus dæmonis
 fugandi modus ab illis præscribitur,
 impudentissimus hic Paracelli inter-
 pres ludibrium esse contendit. Quo
 autem rationis firmamento illorum
 hæc deliria reiecerim, ex cap. 14. libri
 quinti intelliges: breuitati siquidem
 studeo. Num quoque contumeliæ in
 Paracellum reus censeri debeam, li-
 cet nec id magnoperè curem, quòd
 eiusdem discipulos uerbis rei propo-
 sitæ inidoneis omnino, domum à le-
 muribus inquietam uendicare scri-
 pserim (nisi contumeliam mox Leo
 pronunciet, à Paracelli eiusdemque
 factionis placitis dissentire, manum-
 que ueritati portigere) alij iudicent.
 Rationibus & patrum suffragijs in i-
 psum ueritatis patrocinium, talem abi-
 gendi dæmonis modum esse super-
 uacaneum, demonsttraui, ac ea in sen-
 tentia immotus persisto, donec me re-
 ctius instructum cedere deceat oport-
 eatque. Quòd in suæ superstitionis
 assertionem subiungat, à Chaldæis di-
 ci, plus posse characteres & figuras,
 quam materialem quamcunque qua-
 litatem: id quidem Chaldæis liceat,

uerum occlamabunt omnes Physici
 uerè philosophantes, & Christiane fi-
 dei mysterijs imbuti, quinimò ipsa ue-
 ritas, & ordo naturæ diuinitus à re-
 rum primordijs institutus. At hæc tua
 præsidiorum effugia eo machinarum
 robore oppugnaui demolitusque sum,
 ut deditiois iugum facillè etiam cum
 gratiarum actione sis unà cum tuo co-
 mitatu admissurus: licet non nihil ob-
 strepueris hæctenus, quasi negare au-
 dere nouissimos, ut ais, philosophos
 illos: quos tamè expressis nominibus
 deliramenta quædam nulla ratione fir-
 mata, & superstitiones probis omni-
 bus indignas magiæ loco obtulisse, ex
 Agrippæ affectione ad Tritemium, lu-
 culenter suprâ ostendi. Ad hos ut præ-
 cipuas adytuum tuorū columnas de-
 nud hæc confugis, horum antistitum
 opem imploras, eos interim execra-
 tus diuis uerbis, qui iisdè non consen-
 tiunt, me miserum exclamans, quòd
 contra talium opiniones characteristi-
 ca negem. imò negaui, & adhuc per-
 nego, donec rationū solidioribus mu-
 nimentis, uel sacrosanctæ Scripture
 testimonijs aliter conuincat, alioquin
 in suscepta hac opinione perseveraturus.
 Rationis priuilegium, dignitatem
 & prerogatiuam in rebus Physicis, cu-
 iuscunque auctoris existimationi, at-
 que uniuersæ antiquitatis maiestati
 me præferre, inficiari nolo. Ab illa me
 transuersum minimè trahet insolens
 fremitus, aut uesana calumnia, qua-
 rum tu zelo ductus me Augustinum
 etiam criminari occlamas. Vbi uerò se
 ex creberrima fama scribere, nec quic-
 quâ temerè diffinire uelle de dæmo-
 nibus assidue cū mulieribus immun-
 ditatem tentantibus dicit: hæc si à me
 subiunctū fuerit, quæ timore accepe-
 rat, narrasse ipsum, & nihil certi statu-
 re uoluisse, ell' ne hoc criminari Angu-
 stinū quem singulari elogio, uti mere-

Lib. 1. cap. 7.
 8. p. 10. 11. 12.
 72. 149.

euectigido ignem è cœlo delapsum eo-
 usque ipse inflammasse tibi, ut
 intra triduum perierit, nec ad sepulta-
 ram, nisi extra oppidum, fuerit admis-
 sus. Quum autem proximè in nostra
 uicinia sit hæc urbs sita, in qua etiam
 quàm frequentissimè uerser, figmen-
 tum esse certo certius noui, quod tam-
 en ueritatis fidem apud posteros su-
 perstitutionis amantior fortietur. Cæ-
 10 terum quòd me nouas approbare hi-
 storias, quæ meæ suffragantur senten-
 tiæ, eo ueritatis pretextu, quo reliqua,
 exprobras: quanquam à me hoc facile
 posuit dilui, nimirum; quòd pleræque
 à me non ita in cunctis approbentur,
 quàm aliquando ea adducatur ratio-
 ne ob argumenti affinitatem; ut etiam
 alios meæ esse sententiæ innotescat:
 tamen te quoque iam tertidò hic tui 20
 meminisse deceret, & intelligere, in
 te ipsum meritò hanc cudi fabam, qui
 aliò iniquè torques; cuius te reum ef-
 se fatearis oportet, uelis nolis. In scho-
 lijs siquidem libri 4. de Vita longa scri-
 bis: Si qui prauitatis suspecti scripto-
 res quandoque nominentur (citantur
 dicere uolebas) ab alijs bona captari
 uelim, malà repudiari, ut Virgilius au-
 rum è stereore legisse perhibetur. Cur 30
 mihi minus quàm tibi huius licentiæ
 priuilegio frui concedetur? Hinc &
 Olaus me probare, quem saltem no-
 minaui, calumnijs & uerborum inani-
 tate commentum te esse, mihi testi-
 monium perhibebit mea de eo senten-
 tia, lib. 2. cap. 7. Recitatis etenim prius
 ipsius uerbis, mox subdo: Multa alia
 eiusmodi maleficorum opera enar-
 rat Olaus impudenter factis in eius-
 40 dem libri capitibus diuersis, quæ pro-
 fectò non semper fidem merentur.
 Proinde in ijs recensendis breuior ef-
 se uolui.

Quòd insuper pleræque Sibyllas
 spiritu cœlesti affatas fuisse negauit:

rim, mirum quàm indignanter exca-
 dueris, ut etiam ingenij ruditatem hic
 mihi obijcere libuerit. Verum si tu
 meam de Sibyllis sententiam, aduer-
 sus te simul in præcedenti Apologia
 explicatam, tui ingenij subtilitate con-
 futaueris, tuæ futilitati (subtilitati di-
 xisse uolebam) libenter, o magister no-
 ster subtilis, cedam.

10 Aduersus item magiam naturalem
 clausis me ferri oculis, tantum abest
 ut agnoscam (quanquam & hoc mea
 daciter, ut soles, impingis) quòd etiam
 eandem debito suo celebrarim encom-
 mio. Testimonio erunt mea hæc uer-
 ba ex lib. 2. cap. 3. Penitissima illa natu-
 raliū rerum abstrusarum speculatio
 & cognitio, uera nimirū philosophia
 sanctiorq; magia, à sapientibus solen-
 ni plausu excipiendâ colendâq; à me
 hic non eleuatur, cui etiam nulla ex
 parte derogatum uolo, &c.

A' Physicis ligaturis tantum abest
 ut abhorream, uti tu maleuolè clami-
 tas, qui etiam tuas ex libri mei 5. cap.
 6. transcripseris, ut eas etiã ualde pro-
 brem capite sequenti. Interim tamen
 me à periaprorum nulla ratione nixo-
 rum uanitate alienum tantisper fate-
 bor, donec aliter saniori doctrina eru-
 diar. Enim uerò ea etiam detestatur
 execraturque, licet & sacris insignita
 sint uerbis, os illud sincerioris nostræ
 fidei aureum: Dic, inquit, sacerdos
 insipiens, nonne quotidie Euangeli-
 um in Ecclesia legitur, & auditur ab o-
 mnibus? cui ergo in auribus posita E-
 uangelia nihil profuunt, quomodo
 possunt circa collum suspensa serua-
 re? &c. De his copiosius libro 5. ca-
 pite 8. & 9.

A' Tralliano, Aëtio, Gordonio, me-
 dicis à me citatis dissentire me in pe-
 riaptis, quum tam indignanter & acer-
 bè feras, quare tu iisdem in alijs cura-
 tionibus legitimis, ubi à me illis tribui

tur non parum, fidem cum Paracelso denegas? Meam potius in ferenda sententia æquitatem commendare debes, qui in solius ueritatis fidem iurauerim, rationiq; dederim manum.

Vegetij suffitum ad fascinum tollendum, demones fugandos, & grandinẽ inhibendum, te in meam contumeliã quoq; repetere, non aliud interpretari queo, quã te alicubi causam singulari affectu contradicendi uideo inquiri, uel potius emendicari. Huius siquidem controuersiã, num scilicet ex materia naturali talis suffitenti conscripta lib. nostro 5. cap. 41. ualeant lustrari animalia, fascinum abigi, arceri maligni spiritus, grandines auerti, cuiuscunq; sapientis & pij æquo arbitratui committere neuiquam grauor: quinimò ut extrema mox experiar, ad ipsam prouoco experientiam, certissimum nostræ disensionis iudicem.

Quòd præterea demones habere corpus feminis capax, & eademonas nepholim, id est, filios Dei cum filiabus hominum copulatos, peperisse gygantes intelligas, aliorum auctoritate secutus, sine ullius demonstrationis adminiculo, blasphemia est maxima: quod etsi impio ausu contra me in cœlestium angelorum contemptum defendere non erubescis, nihilominus tam esse uanum quã quod uanissimum, ingenuè & liberè contra cuiuscunq; secus affirmantis patrocinium affirmo: aliter persuadeat suã clientelæ ipse Beelzebub, atq; suum dementer satellitium utut uolet. In seminis siquidem humani genimine, & ad sobolis propagationem requiruntur cum primis materia & organa conuenientia: nimirum alimentum, unde calor naturalis actione sanguis generatur in corpore & spiritus: inde penis & testiculi ex carne, uenis, arterijs, neruis, sanguine & spiritu compoliti, & si quæ a-

lia huic productioni necessaria, requiruntur. Vbi iam tu Suauijs omnibus constare dæmones comprobaueris, quod etiam si terræ cœlum misceas, omnino nequis, clamites, fremas, frendas, rugias, mordices quomodo cunq; libuerit me faciliè in tuæ philosophiæ carceres traduci sinam. at ualidiora erunt peruestiganda præsidia, quã ex ieiuno Georgij Pistorij scripto de materijs sublunarijs mendicatè obtrudis, ubi hic scilicet pronunciat suæ existimationis prerogatiuã, Lamias à dæmonibus iniri & parere. Euge, ipse dixit & facta sunt, ipse creauit & creata sunt. An'ne Pythagoricorum illud *uolens ipse* Pistorio tribuis? Pistorij nomen unde tãti a te fit, qui ne Cardani quidem philosophi haud uulgaris, uti & quorundam aliorum nõ obfuscatorum uirorum mentionem a me tuleris? At tua maledicendi, criminandi & calumniandi libertate fruere, quam esse uoles, quum tibi conuatum esse uideatur: a me posthac fortassis non impedieris. quid a meis sis expectaturus manibus, me in cœlestis contubernij communionem ex Dei gratia per sanguinis Christi asperisionem sublato, experieris, nisi ad mentem redeas, & alios dentibus tuis uirulentis impetere desinas.

Conuersionem adhæc Arcadum in lupos transmissio stagno ex Plinio, ueram transmutationem fuisse, Pomponatum dicere, uti & Paracelsum lib. 1. tu quoque adducere aude: sed rationum euidentissimarum opera secus demonstraui libro 4. cap. 22. attestatur mihi & Augustinus li. 8. cap. 18. de Ciuitate Dei. Bonas bichoras diluendie calumnijs & falsis opinionibus longius impendere, lectoremq; beneuolũ inuicili minusq; plausibili argumento suspendere diutius nõ libet, quum ijs passim in meis libris ita sit obuia itũ, at cui-

ut cuius æquo censori satisfactū esse
 sperem. Per melicer tu uestrorum ma-
 gualium merces ad satietatem prædi-
 ces, pexi aptorum monilibus gloriaris,
 characterum fastu turgeas, symbolorū
 magnificentiam ostentes, ænigmatū
 nodos explices, mysteria, si quæ noue-
 ris, in aurē insulurres: sis sagacior Oedi-
 po, nasutior Momo, seuerior Aristar-
 cho: fremas, frendas, rugias, mordices:
 sed te nemini unquam, uel salic pau-
 cis, ex abditissimo illo arcænorum pu-
 teo quicquam attulisse opis (num læ-
 seris, secretius tua tibi mens dicabit)
 deierare ausim: quū ueteri & metho-
 dica curandi ratione per numinis fa-
 uorem me quamplurimis profuisse,
 quibus tuæ factionis homines malam
 certē nauarunt operam, testimonium
 mihi perhibebunt spectatæ fidei homi-
 nes tam nobiles, quàm alij in his pro-
 uincijs, ubi stipendio publico medici-
 nam hætenus feci. Tantundem & am-
 plius effecisse in artis nostre operibus,
 eiusdē methodi admodicū, insignis
 doctrinæ atq; usus uirum clarissimum
 D. Ioannem Capellam archiatrum re-
 gium, cuius beneficio te quibusdā glo-
 riolæ insignibus ornari in epistola nū-
 cupatoria ambijsti, dubitare nolo.

*CENSURA QVORVNDAM
 doctorum piorumq; uirorum de hoc Ope-
 re, explicata literis ad D. Ioannem Vnie-
 rum datis: quarum hæc prima Theologi
 cuiusdam eximij est, & abbatis doctri-
 na, uirtute atq; existimatione
 clarissimi.*

Salue uir, ut eruditissime, ita mul-
 tis nominibus mihi commenda-
 tissime.

Miraberis, fatiscio, quid mihi in mē-
 tem ueniat, quod cum te ne de facie
 quidem nouerim, aliquid ausus sim
 ad te literarum dare. Verū non te la-

tear uelim, me huc uel inuitum, ac ma-
 nibus pedibusq; reluctanter esse ad-
 ductum, ingenij tui pulcherrimis mo-
 numētis: quæ profectō eiusmodi sunt,
 ut uel saxa muta, nedum bruta anima-
 lia, in amorem pariter ac admirationē
 tui raperēt. Nam liber ille tuus de Dæ-
 monum præstigijs, Deus bone, quan-
 tum habet solidæ doctrinæ, acris inge-
 nij, ac iudicij consummati? Quis puta-
 ret tam longē lateq; patere uestra Phy-
 sicam? Nunquā mihi magis arrisit de
 nobis, quàm in præsentia, grauissimū
 Homeri testimonium:

Vir medicus multis alijs præstantior uir.

Certē librum illum nescio quo cum
 fructū, summa cum animi uoluptate,
 non tam legi, quàm penitus deuorauī.
 Quem equidem uideo talem esse, ut
 haud dubiè nomen tuum immortalit-
 cum gloria ad posteros transmittat.
 O' felicem Cluiā, quæ tantos habet
 literarum heroes: feliciorē, quæ, ue-
 luti eam decet, eos amplis stipendijs
 alit, meritisq; auget fortunis: felici-
 sissimam, cui præest Princeps non
 modò doctus, pius, ingeniosus: sed et-
 iā doctrinæ, ueræ pietati, nobilibusq;
 ac feliciter natis ingenijs mirē, & utro-
 que (quod aiunt) pollice fauens. Nam
 quanquam hic Princeps ob præstan-
 tes cum corporis tū animi dotes, ubi-
 que terrarum optimè audit: tamen in-
 ter cæteras clarissimas eius uirtutes,
 clariorem existimo nullā, quàm quod
 ut ipse doctus est, ita ad euehēdos,
 quos singularis aliqua eruditio com-
 mendat, factus, natus & educatus ui-
 deatur, iuxta illud clarissimi uatis:

Principis est uirtus maxima, nosse suos.

Gaudeo mehercule, & ex animo
 gaudeo, te diuine uir primum hæc gl-
 ciam potfregisse, & miseris aniculas
 ab atroci quadam tyrānide uindical-
 se. Cardanus quidem non nihil uelita-
 tus fuerat in lycophantas illos: tu au-

tem apertis uellis eos ipsos inuasisti:

Macte ò ingenio, macte uirtutibus istis:

Ritè uicurus eris, nunquam tua fama peribit.

Crede mi Vuire, non modò hac o-
pera multos sani iudicij uiros, quasi
Herculeo nodo tibi deuinxisti, sed o-
ptimè de religione Christiana meri-
tus es. An non erat in detrimentum
nostræ Reipublicæ, plus concedere
diabolo, & nescio quib. malis genijs,

2. Cor. 11. quàm unigenito filio Dei? Paulus, ut
uir prudens ac circumspectus, non au-
det se dicere, cum ad tertium usq; coe-
lum à Deo esset sublatus, raprum ex-
tra corpus: sed siue in corpore, siue ex-
tra corpus, inquit, nescio: Deus scit. &

hoc in spiritu tantum modò accidisse,
uel Lucas amplissimus in Gestis A-
postolicis est testis. At nostri maiores
(si dijs placet) credebant ope dæmo-
num mulierculas uolitare per aëra, in-
gentia corporaliter spacia regionum
transmittere, subinde in feles mutari:
atq; ad eò, sit honos auribus, cum ipsa
malis genijs actu uenere congregari,
ac quali permisceri.

O cæcis hominum mentes, ò pectora cæca.

Quis fascinauit quæso insensatum
hunc mundum, ut tam imprudenter
fabulis anilibus adhærentes, à nuda
ueritate aberrarent? Sed dicet mihi
quispiam: Num tu H. credis, quæ ipsæ
tormentis exagitatae, ingenuè confi-
tentur: Cerrè tormentis hîdem non es-
se adhibendam, doctissimi atque gra-
tissimi qui que dicunt. Nam in tormi-
nibus mentitur qui pati multa potest,
mèritur qui nihil pati potest: dum hic
non uult fateri quæ fecit, alter plura
fateretur se perpetrasse quàm unquam
uel per somnium cogitauit. At quid
sentiendum quæso, de mulierculis il-
lis, quæ ea se fecisse aiunt, quæ in re-
rum natura sunt nusquam? Accidit
hic intra triennium, huius ferè rei me-
morabile exemplum. Omnes mona-

chi ex uino pessimo & pendulo, quo
nimium sese ingurgitauerat, ad unum
intra annum ferè perierunt. Sacrificu-
lus quidam persuasit prædecessori, ut
uocant, meo G. in causa esse pauperu-
lam quandam aniculam, quæ certis
sub gradibus posuisset prælentissima
ueneficia, ubi monachis semper esset
in choro standum. Quid multa? credi-
tum est impostori, coniectaq; est mise-
ra anicula, Vulcano litanda, in uincula.
Statuit ueterator ille ciuibus diem,
quando locus esset ab omnibus perlu-
strandus. Conuenerunt statuto die mul-
ti mortales: euolutoq; lapide, mira ma-
num celeritate è manicis eius quæ-
dam emortuæ ranæ, lacertæ, quas è
campis in hunc usum selegerat, ac li-
maces ceciderunt in foueam. Fuissentq;
hæc omnibus credita, condemnataq;
ad ignem fuisse anicula, nisi uir qui-
dam acri iudicio fucum ac stropham
sagacibus oculis considerasset: qui tan-
dem effecit, ut tota tragico comædia
in fumum euanesceret: parumq; abes-
set, quin præstigiator cum suis quis-
quilijs putribus ouis à pueris & colu-
à mulierculis impeteretur. Verum de
his satis superq; Clarissimo uereq; ge-
nerosissimo Principi tuo me commen-
dabis, atq; in unico consuetore no-
stro perpetuò ualebis. Celerrimè, E.
tertio calendæ Iulias, Anno 1563.

Tui nominis amantissimus

A. H. H. A. E.

CAROLVS GALLVS, EC-
clesiastes Hammonensis,

S. P. Per Christum. Vt tui codicis do-
ctrinam diligentius perlegerem, lingu-
laq; accuratius pro iudicij mei tenui-
tate examinarem, ponderaremq; effu-
cit horribilis ea Satanae rabies, quæ su-
terioribus annis in hac ecclesia Ham-
monensî grassata est, & multos aliquanti
spex exercuit. Noñ mi Domine Vuire-
re, qui

Differt hæc
de re pluri-
mis D. Hæ-
ronymus in
prologo Da-
uidis.

Cum dæmo-
nei spiritus
sint spiritus
que ipsa uer-
itate istæ
carne offa-
non habeat.
Lect. 24.

re, uir præstantissime, huic malo multiplicita excogitata adhibitaq; esse remedia, uariaq; de eo iudicia, tam in nostra Republ. quam inter moniales uirgines uicini monasterij Kenterpé, unde hoc ipsum initio ad nos dimanauit. Interposuit suum iudicium quidam Simon exorcista cæcus infelicitissime, qui mox à propria coniuge dæmoniacam miserabiliter interfectus, suæ impiæ audaciæ pœnas dedit. Ad eundem modum quidam senex monachus Franciscanus, cui nomen frater Lindemanus, tentauit confidenter suis exorcismis: sed & ipse mox, dum etiam instructus ad Missam celebrandam iret, repentina morte percussus, interijt. Hos secuti sunt & alij duo eiusdem ordinis in hac ciuitate fratres, palam in nomine mille dæmoniorum excitantes diabolicam tragediam, longè omnium terribilissimam, cuius historiam te accepisse arbitror. Nec desuit quidam suffraganeus episcopi, cum pastore quodam, adiunctis etiam medicis, omnes ab antiqui serpentis solertia delusi. Tandem etiam per Vulcanum ablatae sunt, quæ has dæmonum laruas suis incantationibus peperisse credebatur. Sed neq; hæc seueritas medicamentum, quod expectabatur, attulit. Quod etiam nunc præfens calamitas inter uirgines eiusdem cœnobij Kenterpé heu nimium testatur. Porro tuus codex mirum in modum exprimit Satanæ naturam, ingenium, solertiam, curam, studium & rabiem, quibus grassatur milleartifex, fallax & potens in incredulis: quorum aspectibus, uarijs artibus illudit, prout merentur eorum peccata. Et ego sanè iam experientia compertum habeo, eius generis diabolicis præstigijs & demutationibus, nõ aliter quam iuxta sententiam in tuo libro pulchrè expressam occurrendum. Nam nostri energumeni omnes, nem-

pe quindecim numero, iam Christo propitio liberati sunt, non exorcismis, aut externis ceremonijs elementoribus: sed uirtute fidei in Spiritu sancto, per fidelem uerbi Dei instructionem, per assiduas preces & ieiunia, quibus ueræ ad Deum conuersionis optimis medijs usi sumus sedulo. Huc accessit manifestissima experientia de incantationum uanitate, quam etiam in tuo libro urges argumentis grauissimis, & meo iudicio demonstrationibus certissimis, quantumuis illæ à communi ueterum sententia dissentire uideantur. Ego namq; iam aliquoties deprehendi ex ipsis lamijs & sagis, artes, quas præsertim de carminibus & impossibilibus incantationibus & fascinationibus iactitare solent, meras esse ineptias, delirationes, & somnia, quibus se admiscet Satan. Et anno superiori cognoui multas ineptias ex priuata confessione cuiusdam uetulae incantatricis, quæ cum audisset in mea concione explicari locum ex Actis apost. cap. 19. quod multi Ephesiorum, ex eis qui curiosas artes exercuerant, comportatos libros exusserunt coram omnibus, &c. protinus accessit animo planè consternato: & cum lachrymis arcana sui pectoris in sinum meum effundens, institutionem Christianam admisit, & cum diabolicarum imposturarum uanitatem Dei beneficio intellexisset, & apertis oculis spectasset, facile relictis mendaciorum fumis, ad ueritatis lucem conuersa est. Hæc uel admissa ueritate, sibi meridiana luce clarius eâ apparere, satanamq; suorum mancipiorum oculos tantum perstringere, & nihil in ueritate geri confessa est constantissime, cum detestatione diabolicæ suæ artis. Huius exempli historiam contexere plenius cum suis circumstantijs fortè operæ precium foret, sed non ita tutum, propterea lubens su-

persedeo. Vno verbo dicam, me satis experientia didicisse, bonam partē incantationū mera esse insomnia. Quod cognoscit clarius, quisquis saltem uel doctrinam de insomnijs penitius introspexerit. Probatur ex Aristotele, Hippocrate, Galeno, alijsq; philosophis, imò & quotidiana experientia constat, in somnium naturaliter esse in homine simul & brutis, & uisa uersari plerunq; circa phantasiā: quod maxime præ cæteris experiuntur uel cæci, uel dormientes, uel melancholici, uel phrenetici, & alij qui sunt in sensu cōmuni & mente uitiati. Quod si uerò Sacras literas de insomnijs tradentes inspexerimus, deprehendemus etiam præter naturā sapissimè immissa esse insomnia: idque uel per bonum spiritum, uel malum, aliquādo obscurius, interdum clarius: & aliquoties in ijs tam manifestas uisiones, imagines & spectra obijci, ut etiam sanctè iurares, omnia sic uisibiliter, corporaliter, & in ueritate agi. Obscurius & extra naturā ordinē à Deo propositas habuerunt rerum futurarū formas Pharaō, & eius pincerna, & pistor, necnon Nabucadnezar Babyloniorum rex, Iosepho & Daniele eorundem interpretibus. Euidētiōres autē formas & species conspexerunt Ieremias, cui olla feruens ostenditur ad Aquilonē conuersa, & alia quā plurima. Item Ezechiel, & impius Balteazar, successor Nabucadnezar, dum cernit in pariete manus scribētis articulos. Omittō insomnia & uisiones sanctorum in nouo Testamento, Iosephi uiri Marię uirginis, Petri, Pauli, Ioannis, coniugis Pilati, & aliorum. Porrò caco dæmonimitatur Deum ceu simia, in suis mancipijs: quod præter quotidiana nostrarum Lamiarum exempla, etiam peischorum ethnicorum monumenta abundè testantur. Nunquid Satan olim

sua oracula edidit in illis locis, ubi homines ad impetranda insomnia & uisiones pernoctabant? quale fuit Amphiarai, Amphiloehi, Trophonij & Esculapij: profectū ijs in locis dormientibus malignus spiritus monstrabat pharmaca & remedia, quibus iuarentur infirmi, simulque de alijs negocijs respondebat. Et ad obtinendum huiusmodi insomnia & uisiones mandabantur sciscitantibus nescio qui delectus ciborum, & secubationes, & puriquidam castiq; dies. Pythagorei fabis abstinebant, eo quod turbulenta somnia gignant. Hæc & similia, mi Domine uisere, quisquis exactè considerauerit, intellexeritq;, facillimè iudicabit lamiarum artium uanitatem, probabitq; tuum iudiciū. Manet enim fatan semper sui similis, & quas olim inter infideles operatus est illusiones, & demerationes, easdem etiam nū exercet: perpetuos nempe fumos, & uanissimas umbras, somnia rectè dixeris, pro ueritate uendens. Habes breuiter, mi Domine uisere, sententiā meam. Probo diuinum collyrium tui codicis, quo multorū caliginosos oculos purgasti. Diuinitus hoc datum esse, facile iudicabūt, obuijsq; ulnis complexentur, quin & magicarum artium incantationes minus formidabunt, quotquot librum tuum cum sano iudicio legerint, & intellexerint. Vale per Christum. Datum Hammonæ, 26. Decembris, Anno 1565.

CLARISSIMO VIRO BARTOLO
RICHIO, LL. Doctori, ac Illustrissimi Principis
Henrici Ducis Brunswicensis ac Lunenburgensis
consiliario, Domino suo obseruando,
Caspar Borchholt S.

CVM nuper, clarissime uir, de Lamiarum uel sagarū fraude, quas ueteres Striges uocabant, quæ iam à Magistratibus sine discrimine ad Ham;

ad flammam rapiuntur, inter nos sermo erat tua excellentia uerè grauitèrque indicauit, magnam in hoc maleficio dijudicando prudentiam adhibendam, ne temerè ac leuiter in pœnis inflegendis aliquid statuamus: cum & leges ciuiles proniores ad lenitatē nos esse iubent, ita ut etiā in grauioribus pœnis benignitatis respectum habeamus. I. respiciendum. & I. absentem. de pœnis. Quam uerò in hoc maleficij negotio multa nunc confusè, turbulenterq; , ex sinistra, fanatica ac peccilenti solum suspicione agantur, ex hoc liquet, quod laudabile illud discrimen inter prophanos uel infames magos, Lamias, & ueneficos, qui ueneno uel propinat, uel illito, uel in eo loco ubi terram inficiat posito, bestias & homines lædunt, & propterea meritò lege Cornelia gladio feriuntur, sit confusum, & hætenus confusè de his actum & pronunciatum. Vt autem præclarius hæc differentia, unde pro qualitate delicti pœna infertur, magis magisque tuæ excellentiæ innotesceret: promisi me transmissurum tibi librum clarissimi hominis, doctoris Ioannis Vueri, ante annos aliquot de Præstigijs dæmonum, incantationibus ac ueneficijs, tam ingeniosè, acutè & doctè scriptum, ut ab omnibus doctissimis uiris in Burgundia & toto Belgico numinis loco habeatur. Ego profectò quoties præstantissimi huius æui Iuriconsulti Iacobi Cuiacij, olim præceptoris mei Bitorigibus in Gallia, mihi omnibus modis obseruandi, recordor (recordor autem sæpe) tum cogor cum eo hoc fateri, nullum me librum maiori cum uoluptate percurrisse: & nœnias fabulasque nostras legum Glossatores, si posito affectu cum hoc scriptore conferantur, nobis reliquisse, quoties hoc negotium tractandum suscepe-

runt. Cum autem & tuam excellentiam optimi iudicij esse non ignorem, peto, ut quantum temporis publicis negocijs suffurari queas, huic libro præsentem perlegendò impendas. Et mihi per occasionem tuam de hoc libro sententiam, quæ magni apud me ponderis est, rescribas. Si uerò quid toto hoc Libro perlucto ad propositam quæstionem dè sagis uel lamijs non ita sine discrimine crudeliter cōburendis, quod nunc tanta contentio ne in Republica agitur, rectè iuste que dictum inuenieris: tu illud amplectere, ac quantum potes, innoxium sanguinem defende. Ac utinam talem omnino in hoc sanguinolento negotio animum Principes gererent, qualè Illustrissimus, experientia ac literis doctissimus Princeps GUILHELMVS Iulix & Cluix Dux: cuius Principe uiro digna sententia de Lamijs, in Proœmio libri annexa est. Non etiam uereor, cum sis (uti Cicero de Catone refert) librorum helluo maximus, ut cœdium aliquod in legendo tibi obueniat. nam ita historijs, & iucundis nar rationibus liber est refectus, ut uix ullum librum hoc iucundiores extare, affirmare ausim. Vale: Datum in castro Scuruuolet, 7. die Augusti, Anno 64.

IOANNI VVIERO, MEDICO
& philosopho clariss. Theodorus Zuuingerus Basiliensis Medicus S.

Herculi mōstrorū domitori summos olim honores à Græcia habitos pro repurgato terrarū orbē, grauiissimorū auditorū monumenta testatur. Tibi uerò, uir ornatisime, qui de Præstigijs dæmonum Cōmentario edito, uoluntariè uillius ueteratoris stratagemata & insidias elegatè & eruditè detegis, respubl. literaria in primis plura quam uel cogitare unquam

possit, se tibi debere, bonorum omnium incredibili cum consensu, non obscure fateatur: deinde etiam uniuersus orbis Christianus nunquam inter mortuis laudibus perpetuo prædicabit. Quæ quum mihi communis cum multis uirtutes tuas suscipiendi atq; colendi occasio fuerit, tū uerò priuata quædam, hoc est, ordini nostro conueniens, accessit. Quandoquidem subinde ueterem medicinam contra furiosos impudentissimorum sophistarum conatus ita protegis, ut tuis successibus omnes, qui non penitus mentem densis fumis denigratam habent, merito gratulari debeant. Et certè tali opus erat *ἀξιωματικῶς* contra tam multiplicem belluam, quæ sub artis medicæ prætextu, impietatem magicis delirijs suffultam, non obscure, subdole tamen, profitetur. Tibi igitur, uir doctiss. pro tam honesto certamine, pro tam felici successu, an reipubl. literariæ potius, pro tanto patrocinio gratulari debeam, reuera ignoro: tuæ interim uirtuti & eruditioni fausta & felicia omnia ex animo precor. Nam hortationes nostras, nec ætas, nec animus, nec eruditio tua ferunt. Cæterum ut *ἐν τῷ θανόντων* non modò *τὸ φιλοσοφῆν, ἀλλὰ καὶ τὸ φιλάδμου* proueniat, etiam atq; etiam à te contendo, ut in amicorum tuorum numerum me recipias. Quod si propter Peripateticos, qui *ἀνεπιστήμη* omnem ex amicitijs tollere nituntur, facere non licebit, at certè inter dis. tuos locum nos obtinere patiaris. Ego, quantum in me erit, operam dabo, ut nec obseruantia, nec beneuolentia uel tui studiosissimis inferior fuisse uidear. Libertatem nostram, si huius quoque causas exquiris, tua in primis humanitas cum pari eruditione coniuncta, deinde etiam Oporini auunculi nostri commendatio fulciunt atque fouent: cumq; te Oporino amicissimum esse

sciam, in me fortassis, etsi nullo merito nostro, attamen iure quodam cognationis, partem amoris tui deriuari posse confido. Id ut facias, uir eruditiss. te etiam atque etiam rogo: & nisi molestum est, spem nostram non inane fuisse, ex literis tuis intelligere cupio. Vale. Uuere clariss. Basileæ, X. Kl. Aprilis 1566.

D. BALDVINI RONSEI
Medici, doctrina & artis usu
celeberrimi, iudicium.

Porinus ille noster, homo iuandis studijs natus, proximis nondin Francfordianis ad me misit fragmentum operis tui (nondum enim, uti suspicor, supremam manum iam imposuerat) de Dæmonum præstigijs: quod certè multo mihi gratissimum erat, tum quòd D. Daniel noster Brouchus Reipub. Gorcomien si à medicinis, aliquando eius apud me mentionem fecisset, & singularem supra communem hominum conditionem ingenij tui dexteritatem prædicasset: tum quòd sperarem, aliquando detectis huiusmodi muliercularū neuis, idolomaniam, quæ multis abhinc seculis hominum mentes occupauit, penitus eradicaum iri. Nam quantum annis abhinc uiginti Iacobus Sanguis, Andouerpianus medicus, eiusdè argumenti mihi adhuc tum iuueni librum communicasset, quem aliquando, ni mors inopina uirum inuasisset, typis commendare decreuerat: non uidebatur tamen is esse talis, qui insitam iadudum opinionè euellere posset, siquidem, etsi physicis quibusdam demonstrationibus deliramenta quædam esse de clararet: concessit tamen multa, quæ tu argutissimè & maxima cum ratione refellis: neque is (ut bona uenia uiri alioqui doctissimi dicam) usquo-

usque adeo Scripturæ sacræ testimonio innitebatur, ut qui sua professione contentus, medicis physicisq; argumentis tantum stabat. Tu contra, anti-
quissimorum Theologorum, Iurisperitorum, atq; eorum qui de Magia scripserunt (ut interim medicos taceam) argumentis innixus, quum aliquid se iam egisse putant, nihil prorsus iam actum conuincis, & ut habet Græcorum diuerbium, *μηκλιωπειρίκλαε*. Dignū mehercule cedro opus, dignum quod omnium manibus sceleratissimo hoc tempore circumferatur, dignū quod omnium mentibus imprimatur, &c. Scriberem aliquanto accuratius, ni Brouchusij nostri propra quædam festinatio, dicere simul ac scribere cogisset. Vale in eo qui cuncta potest.
Goudæ, nonis Maij, Anno 1563.

D. IOANNIS EVVICHII, MEDICI & eruditissimi & excellentissimi, sententia.

Quantum uoluptatis ceperim ex tuis libris de Præstigijs dæmonum, *ἡ ἀγαθὸς καὶ ἰσθὺς ἐν ἰσθὺ*
ἢ ἠσυχὸς ἐστὶν Viuere, uix satis uerbis explicare possum. Video enim singularē in ijs prudentiam, iudicium solidum, copiam rerum necessariam, ordinem mirificum, sedulitatem incredibilem, deniq; animi pietatem (absit adulationis suscipio) & religionis Christianæ puritatem: eamque palsem propugnandi aduersus omnes impiorum hominum insultus, & dæmonū fraudes animositatem infrastram. Deinde non solum, quod ipse sæpe mecum cogitauit, sed etiam quod unice & optauit & expectauit, in illis abundē sum consecutus. illud autem est præcipuē, quid de Lamijs (quas uocant) nostri temporis sentiendum sit, quid uanæ illarum incantationes efficere possint: & tandem, an pœna illarum ad

mortem usque extendi debeat. Quæ tria tam uelim hodie omnibus esse re-
dè cognita, persuasãq;, quàm pleiūq; indoctis doctisq; temere credita. Pu-
det autem me propemodum nostri seculi, quodd tanto ueterno sopitum res tam utiles necessariasq; non diligentius inuestigarit, & maturius in lucem ediderit. Omnes enim ferè tam Medici quàm Iurisperiti & Theologi (quorum tamen maximè intererat, hæc ad unguem cognoscere) contenti maiorum consuetudine, nimis faciles aures præbuerunt fabulis: nimisq; temerariè, ne dicam iniquè, de uita morteq; multorum pronunciarunt. Sed cum cogito, idem hodie & ante ætatē nostram in illis obseruatum esse, qui iudicabantur hæretici (scilicet quoddā Rom. ecclesia in interpretatione quorundam articulorum doctrine, uel usu ceremoniarum, nulla seditione dissentirent) quorum tamen, uel aduersarijs testibus, mens Deo deuota uitaq; inculpata fuit: minus mirum uidetur, quod in hac Lamiarum causa, quæ ple-
na semper fuit tenebris & dæmonum ludibrijs, cæcutiant, cæcutiendq; infontes sæpe feriant. Equidem ab eo tempore, quo ætatis maturitate, accedente qualicunque institutione, usūque, res humanas cepti intrueri, ualde semper deplorare soleo hominum ignorationem. Nam ea mihi causa uidebatur uniuersi mali, quod tam multiplex in uita nostra grassatur. Quod etsi ipse, maximè adhuc ignorans, Dei tamen gratia cognouerim & de-
fleuerim: nihilominus communi cæcitate impeditus in presenti materia, oculos altius adhuc cattollere, & ueritatem ipsam intueri nondum potui. Quare quando ingenij mei exiguitatem probè scirem, nec negare nec asseuerare statueram. At nunc iudicio tuo confirmatus, lucem mihi uidere uide-

or, & qua eundum & ubi sistendum
 sit, satis intelligo; egoque immortali
 Deo gratias, quod tua opera eas res
 nobis patefecerit, quæ non eruditis
 modò & titulo doctoribus, sed etiam
 omnibus hominibus, multò uerò ma-
 ximè Christianis cognitu necessariæ
 sunt. Proinde nequicquã credã post-
 hac illis, qui ita præsentì cuicumque u-
 sui inhærescendum putant oportere, 10
 ut nullo modo aliorum quam uis pio-
 rum eruditorumq; uirorum modestè
 propositam sententiã audiendam,
 cognoscendam, recipiendamque esse
 uelint: longè à principis illius consilio
 dissentientes, qui cum necessitas pos-
 stularet, *Ναὺ δ' ἔτι αἶτ, ὅτι τὸ δέ γ' ἀμείωρον
 αἰτίη ἐπίστασ, ἢ τοὺς πικροτέρους, οὗτοι δὲ οὐκ
 οὐκ εἶναι.* Nam cū, ut dixi, omnis mali ori-
 go & fons ab ignorantia oriatur, & hæc 20
 orimum à peccato, peccatum porro à
 solo (qui est uerè pator tenebrarū,

fabratis & confusions) principium
 suum ducat, meritò omnis boni causa
 uideri debet sapietia & cognitio: quip-
 pe quæ lucem, ueritatè, & ordinem in
 tota uita & omnibus actionibus no-
 stris pariat, conseruetq;. Facessat ergo
 omnis pertinacia & morositas: sitq; li-
 bera ut audiendi, ita & dicendi scribè-
 diq; facultas: eatenus tamen, ut is la-
 bor utriusq; Reipub. insignem utilita-
 tē spectet, & ad Christi Seruatoris no-
 stri regnum propagãdum, diaboli ue-
 rò & Antichristi tyrannidè labefactan-
 dam præclarè faciat. Vale clarissime
 Viuere, monstrofarum opinionum no-
 striæui non minime Hercules. Vale
 inquam: & perge porro esse, quod fec-
 liciter glorioseq; cœpisti, *πατρί τε τῷ μέ-
 γα χαίρειν πικροτέρους, πάντες δὲ αὐτῶν
 20 εἶναι μὲν πάντα, κακίη δ' ἀπὸ ἀπίστευσι ποτὶ τῶν*
 Duisbergi, Anno 1563. ipsius
 Calend. Iunij.

909-310

PSEVDOMONAR-
CHIA DAEMONVM▶

O curas hominum, & quantum est
in rebus inane?

NE Sathanica factionis monopolium usque adeo porro delitescat, hanc
 Daemonum Pseudomonarchiam, ex Acharonicorum Vassalorum ar-
 chino substractam, in huius Operis de Daemonum prestigijs calce an-
 necelere uolui, ut effascinatorum id genus hominum, qui se magos ia-
 ctitare non erubescunt, curiositas, prestigiæ, uanitas, dolus, impostu-
 ra, deliria, mens elusa, & manifesta mendacia, quinimò non ferenda blasphemia,
 omnium mortalium, qui in media lucis splendore hallucinari nolint, oculus clarissi-
 mè appareant, hoc potissimum seculo scelestissimo, quo Christi regnum tam enormi
 impunitaq; tyrannide impetit ab ijs qui Belliali palàm sacramentum præstitere,
 stipendium eiam iustum haud dubie recepturi: quibus & perditas has horas liben-
 ter dedico, si forè ex immensa Dei misericordia conuertantur & uiuant: quod ex
 animo ijs precor, sitq; felix & faustum. Ne autem curiosulus aliquis, fascino nimis
 detentus; hoc stultitæ argumentum temerè imitari audeat, nocet hinc inde præter-
 missi studio, ut uniuersa delinquendi occasio præcideretur. Inscriptur uerò à malefe-
 riato hoc hominum genere, Officium spirituum, uel, Liber officiorum spirituum, seu,
 Liber dictus Empto. Salomonis, de principibus & regibus demoniorum, qui
 cogi possunt diuina uirtute & humana. At mihi nuncupabi-
 tur Pseudomonarchia Daemonum,

Rimus Rex, qui est de potestate Orientis, dicitur Bael, apparatus tribus capitibus, quorum unum assimilatur bufoni, alterum homini, tertium feli. Rauca loquitur uoce, formator morum & insignis certator, reddidit hominē inuisibile & sapientē. Huic obediūt sexaginta sex legiones.

Agares Dux primus sub potestate Orientis, apparet beneuolus in senioris hominis forma, equitas in crocodilo, & in manu accipitrem portās. Cuncta linguarum genera docet optimē: fugitantes reuertit facit, & permanentes fugere: praelaturas & dignitates dimittit, & tripudiare facit spiritus terræ: & est de ordine Virtutum, sub sua potestate habens triginta & unam legiones.

Marbas, aliās Barbas, Præses magnus, se manifestans in fortissimi leonis specie, sed ab exorcista accitus humana induitur forma, & de occultis plenē respōdet, morbos inuehit & tollit, promouet sapientiam artiumque mechanicarum cognitionem, homines adhæc in aliam mutat formā. Præest triginta sex legionibus.

Prusias, alibi inuenitur Bufas, magnus Princeps & Dux est, cuius manibus circa turrim Babylonis, & uidetur in eo flamma foris, caput autem assimilatur magno nycticoraci. Auctor est & promotor discordiarum, bellorum, & rixarum & mēdaciōrum. Omnibus in locis nō intromittatur. Ad quæsitā respondet abundē. Subsunt huic legiones uigintifex, partim ex ordine Throni, partim Angelorum.

Amō uel Aamon Marchio magnus & potens, prodit in lupi forma, caudā habens serpentinā, & flammam euomens. hominis autē indutus speciem, caninos ostendat dentes, & caput ma-

gno nycticoraci simile. Princeps omnium fortissimus est, intelligens præterita & futura, hinc & gratiam concilians omnium amicorum & inimicorum. Quadraginta imperat legionibus.

Barbatos magnus Comes & Dux, apparet in signo Sagittarij siluestris cum quatuor regibus tubas forentibus. Intelligit cantus auium, canum latratus, mugitus bouum & cunctorum animalium: thesauros item à magis & incantatoribus reconditos, detegit & est ex ordine Virtutum, partim Dominationū. Triginta præsedet legionibus. Nouit præterita & futura: tā amicorum quam inimicorum animos conciliat.

Buer Præses magnus conspicitur in signo*. Absolutē docet philosophiā, practicā, ethica item & logica, & herbarum uires: dat optimos familiares: ægros sanitati restituere nouit, maximē & homines. Quinquaginta legionum habet imperium.

Gulfoyn Dux magnus & fortis, apparet in forma zenophali. Explicatē respondet & uerē de præsentibus, præteritis, futuris & occultis. Amicorum & inimicorum gratiam reddit: dignitates confert & honores conformat. Præest quadragintaquinque legionibus.

Botis, alibi Otis, magnus Præses & Comes: prodit in uiperæ specie deterrima: & si quando formam induit humanam, dentes ostendit magnos & cornua duo, manu gladium acutum portans. Dat perfectē respōsa uera de præsentibus, præteritis, futuris & abstractis. Tam amicos quam hostes conciliat. Sexaginta imperat legionibus.

Bathym, alibi Marthim Dux magnus & fortis: uisitur constitutione uiri fortissimi cum cauda serpentina, e quo pallido insidens. Virtutes herbarum & lapidum pretiosorum intelli-

N n   git

git. Cursu uelocissimo hominem de regione in regionem transfert. Huic triginta subsunt legiones.

Pursan, aliàs Curson, magnus Rex, prodit ut homo facie leonina, uiperā portans ferocissimā, ursoq; infidens, quem semper præcedūt tubæ. Callet præsentia, præterita & futura: aperit occulta, thesauros detegit: corpus humanū suscipit & aereum. Verè respondet de rebus terrenis & occultis, de diuinitate & mundi creatione: familiares parit optimos: cui parent uigintiduo legiones, partim de ordine Virtutum, partim ex ordine Throni.

Eligor, aliàs Abigor, Dux magnus, apparet ut miles pulcherrimus, lanceam, uexillum & sceptrum portans. Plenè de occultis respondet atque bellis, & quomodo milites occurrere debeant: futura scit, & gratiam apud omnes dominos & milites conciliat. Præsidet sexaginta legionibus.

Loray, aliàs Oray, magnus Marchio, se ostendens in forma sagittarij pulcherrimi, pharetram & arcum gestantis: auth or existit omnium præliorum, & uulnera putrefacit quæ à sagittarijs infliguntur, quos obijcit optimos tribus diebus. Triginta dominatur legionibus.

Valefar, aliàs Malaphar, Dux est fortis, forma leonis prodiens & capite la tronis. Familiaritatè parit suis, donec laqueo suspendantur. Decem præsidet legionibus.

Morax, aliàs Foraj, magnus Comes & Præses: similis tauro uisitur: & si quādo humanā faciem assumit, admirabilem in Astronomia & in omnibus artibus liberalibus reddit hominem: parit etiā famulos non malos & sapientes: nouit & herbarum & pretiosorum lapidum potetiam. Imperat triginta sex legionibus.

Ipes, aliàs Ayperos, est magnus Co-

mes & Princeps, apparens quidè specie angelica, interim leone obscurior & turpis, capite leonis, pedibus anserinis, cauda leporina. Præterita & futura nouit: reddētq; hominem ingeniosum & audacem. Legiones huic obediunt triginta sex.

Naberus, aliàs Cerberus, Marchio est fortis, forma corui se ostentans: si quādo loquitur, raucam edit uocem. Reddit & hominem amabilem & artium intelligentē, cum primis in Rhetoricis eximium. Prælaturarum & dignitatum iacturam parit. Nouè decima legiones hunc audiunt.

Glafya labolas, aliàs Caacrinolaas uel Caalsimolar magnus Præses: qui progreditur ut canis habens alas gryphi. Artium cognitionem dat, interim dux omnium homicidarū. Præsentia & futura intelligit. Tā amicorū quàm inimicorum animos demeretur: & hominem reddit inuisibilem. Imperium habet triginta sex legionum.

Zepar Dux magnus, apparens uti miles, inflammansq; uirorem amore mulieres, & quando ipsi in usum fuerit, earum formam in aliam transmutat, donec dilectis suis fruantur. Steriles quoque eas facit. Vigintis sex huic parent legiones.

Byleth Rex magnus & terribilis, in equo pallido equitans, què præcedunt tubæ, symphoniæ, & cuncta Musicæ genera. Quum autè coram exercita se ostentat, turgidus ira & furore uideatur, ut decipiat. Exorcista uerò tum sibi prudenter caueat: atq; ut factum ei adimat, in manu suscipiat baculum corioli, cum quo orientem & meridiem uersus, foris iuxta circulum manum extendet, facietq; triangulum. Cæterum si manum non extendit, & intrare iubet, atq; spirituum Vinculum ille renuerit, ad lectionem progredietur exorcista: mox ingreditur idem submissus,

missus, sibi stando & faciēdo quodcumque iusserit exorcista ipsi Byleth regi, eritq; securus. Si uerò cōtumacior fuerit, nec primo iussu circulum ingredi uoluerit, reddetur fortē timidiorexorcista: uel si Vinculum spirituum minus habuerit, sciet haud dubiē exorcista, malignos spiritus postea eum nō uerituros, at semper uiliore habitu-ros. Item si ineptior sit locus triangulo deducēdo iuxta circulum, tunc uas uino plenū ponatur: & intelliget exorcista certissimē, quum ē domo sua egressus fuerit cum locijs suis, prædictum Byleth sibi fautorem fore, beneuolum, & corā ipso submissum quando progreditur. Venientē uerò exorcista benignē suscipiat, & de ipsius fastu gloriatur: propterea quoque eundem adorabit, quemadmodum alij reges, quia nihil dicit absq; alijs principibus. Item si hic Byleth accitus fuerit ab aliquo exorcista, semper tenendus ad exorcistæ faciem annulus argenteus mediū digiti manus sinistrae, quemadmodū pro Amaymone. Nec est præermittenda dominatio & potestas tantū principis, quoniam nullus est sub potestate & dominatione exorcistæ alius, qui uiros & mulieres in delirio detinet, donec exorcistæ uoluntatem experint: & fuit ex ordine Potestatiū, sperans se ad septimū Thronū rediturum; quod minus credibile. Imperat octogintaquinque legionib.

Sytry, aliās Bitru, magnus Princeps, leopardi facie apparens, habens que alas uelut gryphi. Quando autem humanam assumit formā, mirē pulcher uidetur. Incēdit uirum mulieris amore, mulierem uicissim alterius desiderio incitat. Iussus secreta libenter detegit feminarum, eas ridēs ludificansq; ut se luxuriose nudeant. Huic sexaginta legiones obsequuntur.

Paymon obedit magis Lucifero

quàm alij reges. Lucifer hic intelligendus, qui in profunditate scientiæ suæ demersus, Deo assimilari uoluit, & ob hanc arrogantiam in exitum proiectus est. De quo dictū est: Omnis lapis pretiosus operimentū tuum. Paymon autē cogitur uirtute diuina, ut se sicut corā exorcista: ubi hominis induit simulachrū, insidēs dromedario, coronaq; insignitus lucidissima, & uultu foemineo. Hūc præcedit exercitus cū tubis & cimbalis bene sonantibus, atque omnibus instrumentis Musicis, primò cū ingenti clamore & rugitu apparatus, sicut in Empto. Salomonis, & arte declaratur. Et si Paymon hic quandoq; loquitur, ut minus ab exorcista intelligatur, propterea is nō tepefcatur: sed ubi potexerit illi primā chartam ut uoto suo obsequatur, iubebit quoq; ut distinetē & apertē respondeat ad quæsitā, & de uniuersa philosophia & prudentia uel sciētia, & de cæteris arcanis. Et si uoles cognoscere dispositionem mundi, & qualis sit terra, aut quid eam sustineat in aqua, aut aliquid aliud, & quid sit abyssus, & ubi est uentus & unde ueniat, abundē te docebit. Accedāt & cōsecrationes tā de libationibus q̄ alijs. Confert hic dignitates & cōfirmationes. Resistētes sibi suo uinculo deprimat, & exorcistæ subijcit. Bonos cōparat famulos, & artiū omnium intellectu. Notandū, quod in aduocādo hūc Paymonē, Aquilonē uersus exorcistā conspicere oporteat, q̄ ibi huius sit hospitium. Accitū uerò intrepidē cōstanterq; suscipiat, interroget, & ab eo petat quod uoluerit, nec dubiē impetrabit.

40 At ne creatorē obliuioni tradat cauendū exorcistæ, propter ea quæ præmissa fuerūt de Paymone. Sunt qui dicāt, eū ex ordine Dominationū fuisse: sed alijs placet, ex ordine Cherubin. Hūc sequūtur legiones ducentę, partim ex ordine Angelorū, partim Potestatum.

Notandū adhæc, si Paymō solus fuerit citatus per aliquā libationē aut sacrificiū, duo reges magni comitantur, scilicet Bebal & Abalā, & alij potētes. In huius exercitu sunt uiginti quinque legiones: quia spiritus his subiecti, non semper ipsi adsunt, nisi ut appareant, diuina uirtute compellantur.

Regem Belial aliqui dicunt statim post Luciferum fuisse creatum, ideoque sentiunt ipsum esse patrem & seductorem eorum qui ex Ordine ceciderunt. Cecidit enim prius inter alios digniores & sapientiores, qui præcedebant Michaelē & alios cælestes angelos, qui deerant. Quamuis autem Belial ipsos qui in terrā deiecti fuerint, præcesserit: alios tamē qui in cælo manserunt, non antecessit. Cogitur hic diuina uirtute, cū accipit sacrificia, munera & holocausta, ut uicissim det immolantibus responsa uera: at per horā in ueritate non perdurat, nisi potentia diuina cōpellatur, ut dictum est. Angelicā assumit imaginē impēse pulchram, in igneo curru sedens, Belandē loquitur. Tribuit dignitates & prælaturas senatorias, gratiam item amicorū, & optimos famulos: Imperium habet octoginta legionum, ex ordine partim Vir-
tutum, partim Angelorum. Forma exorcistæ inuenitur in Vinculo Spirituū. Obseruandum exorcistæ, hunc Belial in omnib. succurrere suis subditis: si autē se submittere noluerit, Vinculū Spirituum legatur, quō sapientissimus Salomon eos cum suis legionibus in uase uitreo relegauit: & relegati cum omnibus legionibus fuere septuaginta duo reges, quorum primus erat Belial, secūdus Belial, deinde Asmoday, & circiter mille millia legionū. Illud proculdubid à magistro Salomone didicisse me fateor: sed causam relegationis me non docuit, crediderim tamen propter arrogantiam ipsius Belial.

*Sclerati ne-
romantici
uerba sunt.*

Sunt quidam necromantici, qui asserunt, ipsum Salomonem quodam die astutia cuiusdam mulieris seductum, orādo se inclinasse uersus simulachrū Belial nomine. quod tamen fidē non meretur: sed potius sentiendum, ut dictum est, propter superbiam & arrogantiam relegatos esse in magno uase, proiectos in Babylone in puteum grandē ualde. Enim uerō prudentissimus Salomon diuina potētia suas exequabatur operationes, quæ etiam nunc quam eum destituit: propterea simulachrum non adorasse ipsum sentiendum est, alioqui diuina uirtute spiritus cogere nequiuisset. Hic autem Belial cum tribus regibus in puteo fuit. At Babylonienses ad hæc exhorrescentes, rati se thesaurum amplum in puteo inuēuros, unanimi consilio in puteum descendunt, detegeruntque & confregere uas, unde mox egressi captiui, in proprium locum porro sunt reiecti. Belial uerō ingressus quoddam simulachrum, dabat responsa sibi immolantibus & sacrificantibus, ut testatur Toz in discis suis: & Babylonienses adorantes sacrificauerunt eidem.

Bune Dux magnus & fortis, appareret ut draco, tribus capitibus, tertium uerō assimilatur homini. Mata loquitur uoce: mortuos locum mutare facit, & dæmones supra defunctorum sepulchra congregari: omnimodō hominē cōpletat, redditque loquacem & sapientē: ad quæ sita uerē respōdet. Huic legiones parent triginta.

Forneus magnus Marchio, similis monstro marino, reddit hominem in Rhetoricis admirabilem, optima fama & linguarū periticia ornat, tam amicis quā inimicis gratum facit. Subfuit huic uigintinouem legiones, ex ordine partim Thronorum, partim Angelorum.

Roneue Marchio & Comes, assimilatur

latur monstro. Singularem in Rhetoricis intelligentiam confert, famulos item fidos, linguarum cognitione, amicorum & inimicorum fauorem. Huic obediunt legiones nouendecim.

Berith Dux magnus & terribilis: tribus nuncupatur nominibus, à quibusdam Beal, à Iudæis Berith, à necromanticis Bolfri. Prodit ut miles ruber eum uestitu rubro, & equo eiusdem coloris, coronaq; ornatus. Verè de presentibus, præteritis & futuris respondet. Virtute diuina per annulum magicæ artis ad horam scilicet cogitur. Mendax etiam est. In aurum cuncta metallorum genera mutat. Dignitatibus ornatus eisdemq; confirmat: clarum subtilemq; edit uocem. Viginti sex legiones huic subsunt.

Astaroth Dux magnus & fortis, pro diens angelica specie turpissima, insidensq; in dracone infernali, & uiperâ portans manu dextra. Verè respondet de præteritis, presentibus, futuris & occultis. Libenter de spiritu creatore, & eorundem lapsu loquitur, quomodo peccauerint & ceciderint. Spontè non prolapsus esse dicit. Reddit hominem mirè eruditum in artibus liberalibus. Quadraginta legionibus imperat. Ab hoc quilibet exorcista caueat, ne propè nimis eum admittat, ob fetorem intolerabilem quem expirat. Itaq; annulum argenteum magicum in manu sua iuxta faciem teneat, quo se ab iniuria facillè tuebitur.

Forras uel Forcas magnus Præses est: uisitur forma uiri fortissimi, & in humana specie uires herbarum & lapidum preciosorum intelligit. Plenè docet Logica, Ethica & eorundem partes. Reddit hominem inuisibilem, ingeniosum, loquacè & uiuacem: amissa recuperat, thesauros detegit. Dominum uiginti nouem legionum habet.

Furfur Comes est magnus, apparatus

ut ceruus cauda flammea. In omnibus mentitur, nisi in triangulam introducatur. Iustus angelicam assumit imaginem. Rauca loquitur uoce: amorem inter uirum & mulierem libenter conciliat: nouit & concitare fulgura, coruscationes & tonitrua in ijs partibus ubi iussu fuerit. De occultis & diuinis rebus bene respondet. Imperat legionibus uigintifex.

Marchocias magnus Marchio est. Se ostentat specie lupæ ferocissimæ cum alis gryphi, cauda serpentina, & ex ore nescio quid euomēs. Quum hominis imaginem induit, puginator est optimus. Ad quæsitâ uerè respondet: fidelis in cunctis exorcistæ mandatis. Fuit ordinis Dominationū. Huic subiacent legiones triginta. Sperat se post mille ducetos annos ad septimum Thronum reuersurum: sed ea spe falsus est.

Malphas magnus Præses, cõspicitur coruo similis: sed hominis idoli indutus rauca satus uoce. Domos & turres ingètes mirè extruit, & obuios citò facit artifices maximos: hostium uerò ædes & turres deijcit. Famulos suppeditat non malos. Sacrificia libenter suscipit, at sacrificatores omnes fallit. Quadraginta huic parent legiones.

Vepar, aliàs Separ, Dux magnus & fortis: similis syreni: ductor est aquarum & nauium armis onustarum. Ut mare in mare magistri turgidum nauibusq; plenum appareat, efficit: contra inimicis exorcistæ per dies tres uulneribus putrescentibus uermesq; producentibus homines inficit, à quibus tamen negotio absoluto sanantur omnes. Imperat legionibus uigintinouè.

Sabnac, aliàs Salmac, Marchio magnus & fortis: prodit ut miles armatus, capite leonis, in pallido equo insidens. Hominis formâ transmutat mirè: turres magnas armis plenas ædificat, item castra & ciuitates. Triginta

diēs ex mādato exorcistæ homini uulneta putrida & uerminantia infligit. Familiares conciliat bonos: dominiū exercens quinquaginta legionum.

Sydonay, alias Asmoday, Rex magnus, fortis & potens: uisitur tribus capitibus, quorum primum assimilatur capiti tauri, alterum hominis, tertium arietis. Cauda eius serpentina, ex ore flammā eructat, pedes anserini. Super dracone infernali sedet, in manu lanceam & uexillū portās. Præcedit alios qui sub potestate Amaymonis sunt. Cum huius officia exercet exorcista, sit fortis, cautus & in pedibus stans: si uerò coopertus fuerit, ut in omnibus detegatur, efficiet: quod si non fecerit exorcista, ab Amaymone in cūctis decipietur: sed mox quum ipsum in prædicta forma cōspicit, appellabit illum nomine suo, inquit: Tu uerò es Asmoday. ipse non negabit: & mox ad terrā. Dat annulū uirtutū: docet absolute Geometriam, Arithmeticā, Astronomiam, Mechanicam: ad interrogata plenè & uerè respondet: hominem reddit inuisibilem: loca thesaurorum ostendit & custodit, si fuerit de legionibus Amaymonis. In sua potestate legiones septuaginta duas habet.

Gaap, alias Tap, Præses magnus & Princeps: in signo meridiei apparet: sed quum humanam assumit faciem, ductor est præcipuorum quatuor regum, tam potens ut Byleth. Exiūterūt autem quidam necromātics, qui huic libamina & holocausta obtulere, & ut eandem euocarent, artem exercuere, dicōtes sapientissimum Salomonem eam cōposuisse, quod falsum est: imò fuit Cham filius Noe, qui primus post diluuium cepit malignos inuocare spiritus, inuocauit autē Byleth, & composuit artem in suo nomine, & librū, qui multis mathematicis est cognitus. Fiebant autem holocausta, libamina,

munera, & multa nefaria, quæ operabantur exorcistæ admittis sanctissimis Dei nominibus, quæ in eadē arte sparsim exprimuntur. Epistola uerò de ijs nominibus est conscripta à Salomone, uti & scribēt Helias Hierosolymitanus & Heliseus. Notandum, si aliquis exorcista habuerit artem Beleth, nec ipsum coram se sistere possit aut uideri, nisi per artem: quomodo autem eundem continere oporteat, non est expli candū, quum sit nefandum, & nihil à Salomone de eius dignitate & officio didicim. hoc tamen nō sileo, ipsum reddere hominem admirabile in philosophia & artibus omnibus liberalibus. Facit ad amorē, odium, inuisibilitatem & consecrationem eorum quæ sunt de dominatione Amaymonis: & de potestate alterius exorcistæ tradit familiares, & uera perfectè responsa de præsentibus, præteritis & futuris. Velocissimo transcurso in uarias regiones traducit hominem. Sexaginta sex præest legionibus, & fuit de Potestatum ordine.

Chax, alias Scox, Dux est & Marchio magnus: similis ciconiæ rauca uoce & subtili. Mirabiliter aufert uisum, auditum & intellectum iussu exorcistæ: aufert pecuniam ex qualibet domo regia, & reportat post mille ducentos annos, si iussus fuerit: abripit & equos. Fidelis esse in omnibus mandatis puratur: ac licet se obsequiturum exorcistæ promittat, non tamen in omnibus facit. Mendax est, nisi in triangulum introducatur: introductus autem loquitur de rebus diuinis & reconditis thesauris, qui à malignis spiritibus nō custodiuntur. Promittit insuper se collaturū optimos famulos, qui accepti sunt, si nō fuerint deceptores. Huic subiacent legiones triginta.

Pucel Dux magnus & fortis: apparet in specie angelica, sed obfutura ualde loquitur

loquitur de occultis: docet Geometriā & omnes artes liberales: sonitus facit ingentes, & sonare aquas ubi nō sunt, ealdem & calefacit, & harum balnea recuperandæ sanitati seruientia certis temporibus, distemperat iussu exorcistæ. Fuit de ordine Porestatū, habetq; in sua potestate legiones quadraginta octo.

Furcas miles est: prodit similitudine 10
seui hominis cum longa barba & capillitio cano. In equo pallido insidet, portās in manu telum acutum. Docet perfectē practicam, philosophiam, rhetoricam, logicam, chiromatiā, astronomiam, piromantiam, & earum partes. Huic parent uiginti legiones.

Murmur magnus Dux & Comes: apparet militis forma, equitans in uultu re, & ducali corona cōptus. Hunc præcedunt duo ministri tubis magnis: philosophiam absolute docet. Cogit animas coram exorcista apparere, ut interrogatæ respondeant ad ipsius quesita. Fuit de ordine partim Thronorū, partim Angelorum.

Caym magnus Præses, formā assumens merulæ: at quū hominē induit, respondet in fauilla ardente, ferens in manu gladiū acutissimū. Præ cæteris 30
sapienter argumētari facit: tribuit intellectum omnī uolatilium, mugitus boum, latratus canū, & sonitus aquarum: de futuris optimè respōdet. Fuit ex ordine Angelorum. Præsidet legionibus triginta.

Raū uel Raym Comes est magnus: ut coruus uisitur: sed quū assumit humanā faciem, si ab exorcista iussus fuerit, mirè ex regis domo uel alia suffuratur, & ad locū sibi designatū transfert. Ciuitates destruit: dignitatū despectū ingerit. Nouit præsentia, præterita & futura. Fauerē tā hostiū quàm amicorum conciliat. Fuit ex ordine Thronorum. Præest legionibus triginta.

Halphas Comes magnus, prodit similis ciconiæ rauca uoce. Insigniter edificat oppida ampla armis plena: bellū mouet, & iustus, homines bellicosos ad designatum locum mittit obuuiam. Subsunt huic uiginti sex legiones.

Focalor Dux magnus, prodit uelut homo, habens alas gryphi forma. Accepta humana figura, interficet homines & in aquis submergit. Imperat mari & uento, nauesq; bellicas subuertit. Notandū omnī exorcistæ, si huic mandetur, ne homines lædat, libenter obsequitur. Sperat se post mille annos reuersurū ad septimum Thronū, sed fallitur. Triginta legionibus imperat.

Vine magnus Rex & Comes: se ostentat ut leo in equo nigro insidens, portansq; uiperam in manu. Amplas turres libenter ædificat: lapideas domus extruit, riuos reddit turgidos: ad exorcistæ mandatum respondet de occultis, maleficis, presentibus, præteritis & futuris.

Bifrons, monstri similitudine conspicitur. Vbi humanam assumit imaginem, reddit hominem in Astrologia mirabilem, planetarum mansiones absolute docens, idem præstat in Geometria, & mensuris alijs. Vires herbarum, lapidum pretiosorum & lignorū intelligit. Corpora mortuorum de loco ad locum transmutat: candelas super defunctorum sepulchra inflamma re uidetur. Huic subiacent uiginti sex legiones.

Gamygyn magnus Marchio: in forma equi parui uisitur: at ubi hominis simulachrum assumit, raucam edit uocem, de omnibus artibus liberalibus differens: efficit quoque, ut coram exorcista conueniant animæ in mari exeuntes, & quæ degunt in purgatorio (quod dicitur Cartagra, id est, afflictio animarum) & corpora aërea suscipiunt, apparentq; euidenter, & ad in-

terrogata respondēt. Permanet apud exorcistam, donec ipsius uotum expleuerit. Triginta legiones in sua habet potestate.

Zagā magnus Rex & Præses: ut tau rus prodit cum alis ad modū gryphi: sed assumpta hominis forma; reddit hominem, ingeniosum: transmutat cūcta metallorum genera in monetas illius ditionis, & aquam in uinum, & e-
10 diuersò: sanguinem quoq; in oleum, & contrà: & stultum in sapientem. Præest triginta tribus legionibus.

Orias Marchio magnus, uisitur ut leo, in equo fortissimo equitans, cauda serpentina: in dextera portat duos grandes serpentes etiam exhibantes. Callet planetarum māsiones, & uires sidereas perfecte docet. Transmutat homines: confert dignitates, prælaturas & confirmationes: item amicorum & hostium fauorem. Præsides legionibus triginta.

Volac magnus Præses: progreditur ut puer alis angeli, super dracone equitans duobus capitibus. De occultis thesauris perfecte respondet, & ubi serpentes uideantur, quos & uiribus destitutos tradit in exorcistæ manus. Dominium habet legionum triginta. 30

Gomory Dux fortis & potens: apparet ut mulier pulcherfima: ac ducali cingitur corona, in camelo equitans. Bene & uerè respondet de præteritis, presentibus, futuris, & occultis thesauris ubi lateant. Conciliat amorem mulierum, & maximè puellarum. Imperat legionibus uigintifex.

Decarabia uel Carabia, magnus Rex & Comes: uenit similis*. Vires herba-
40 rum & lapidum pretiosorum nouit: efficit ut aues coram exorcista uolent, & uelut familiares ac domesticæ morentur, bibant & cantillent suo more. Parent huic triginta legiones.

Almuscias Dux magna & fortis:

procedit ut unicornus: in humana simili forma, quando coram magistro suo se sistit: & si præcipiatur, efficitur facile ut tubæ & symphonix omniaq; musicorum instrumentorum genera audiantur, nec tamen conspectui appareant: ut item arbores ad exorcistæ genu se inclinent. Optimus est unà cum famulis Imperium habet uigintinouè legionum.

Andras magnus Marchio: uisitur forma angelica, capite nycticoraci nigro simili, in lupo nigro & fortissimo equitans, baiulansq; manu gladium acutissimum. Nouit interficere dominum, seruū & coadiutores: author est discordiarum. Dominatur legionibus triginta.

Androalphus Marchio magnus, apparet ut pauo: graues edit sonitus: & in humana forma docet perfecte geometriam & mensuram spectantia: reddit hominem in argumentando argumentum, & in astronomia prudentē, eundemq; in auis speciem transmutat. Triginta huic subsunt legiones.

Oze Præses magnus: procedit similis leopardo: sed hominem mentitus, reddit prudentem in artibus liberalibus: uerè respondet de diuinis & occultis: trāsmutat hominis formam: & ad eam insaniam eum redigit, ut sibi persuadeat esse quod non est, quemadmodum se esse regem uel papam, & coronam in capite gestare: duratq; id regnum horam.

Aym uel Haborym Dux magnus & fortis: progreditur tribus capitibus, primo serpenti simili, altero homini duos
* habenti, tertio felino. In uipera equitatur, ingentem facem ardentem portans, cuius flamma succenditur castrū uel ciuitas. Omnibus modis ingeniosum reddit hominē: de abstrusis rebus uerè respondet. Imperat legionibus uigintifex.

Orobas magnus Princeps: procedit equo conformis: hominis autem indutus idolum, de uirtute diuina loquitur: uera dat responsa de præteritis, præsentibus, futuris, de diuinitate & creatione: nemine decipit, nec tentari sinit: confert prælaturas & dignitates, amicorum item & hostium fauorem. Præsides legionibus uiginti.

Vapula Dux magnus & fortis: conspicitur ut leo alis ad modum gryphi. Reddit hominem subtilem & mirabile in artibus mechanicis, philosophia, & scientijs quæ in libris continentur. Præfectus est triginta sex legionum.

Cimeries magnus Marchio & fortis: imperans in partibus Africanis: docet perfectè Grammaticam, Logicam & Rhetoricam. Thesauros detegit, & occulta aperit. Facit ut homo cursu celerissimo uideatur transmutari in militem. Equitat in equo nigro & grandi. Legionibus uiginti præest.

Amy Præses magnus: apparet in flamma ignea: sed humana assumpta forma, reddit hominem admirabilem in astrologia & omnibus artibus liberalibus. Famulos suppetit optimos: thesauros à spiritibus custoditos ostendit. Præfecturam habet legionum triginta sex, ex ordine partim angelorum, partim potestatum. Sperat se post mille ducentos annos ad Thronum septimum reuersurum, quod credibile non est.

Flauos dux fortis: conspicitur forma leopardi & terribili. In humana specie uultum ostentat horrendum, & oculos flammeos. De præteritis, præsentibus & futuris plene & uerè respondet. Si fuerit in triangulo, mentitur in cunctis, & fallit in alijs negocijs. Libenter loquitur de diuinitate, mundi creatione & lapsu. Diuina uirtute cogitur, & omnes alij demones siue spiritus, ut omnes aduersarios exorcistæ succendant & destruant. Et si uirtute numi-

nis ipsi imperatum fuerit, exorcistæ tentationem non permittit. Legionem uiginti sub sua habet potestate.

Balá Rex magnus & terribilis: prodit tribus capitibus, primo tauri, altero hominis, tertio arietis: cauda adhuc serpentina, oculis flammeis, equitans in urso fortissimus, & accipitrem in manu portans. Raucam edit uocem: perfectè respondet de præteritis, præsentibus & futuris: reddit hominè & inuisibilem & prudentem. Quadraginta legionibus præsidet, & fuit ex ordine dominat.

Alocer Dux magnus & fortis: procedit ut miles in equo uasto insidens: facies eius leonina, tubicuda ualde cum oculis flammeis: grauius loquitur: hominem reddit admirabilem in astronomia & in omnibus artibus liberalibus: confert bonam familiam. Dominatur triginta sex legionibus.

Zaleos magnus Comes: apparet ut miles pulcherrimus in crocodilo equitans, & ducali ornatus corona, pacificus, &c.

Vual Dux magnus & fortis: conspicitur ut dromedarius magnus ac terribilis: at in humana forma linguam sonat Ægyptiacam grauius. Hic præcæteris amorem maximè mulierum conciliat: inde nouit præsentia, præterita & futura: confert & gratiam amicorum atq; inimicorum. De ordine fuit potestatum. Triginta septè legiones gubernat.

Haagenti magnus Præses: ut taurus uidetur, habens alas gryphi: sed assumpta facie humana, reddit hominè ingeniosum in quibuslibet: cuncta metalla in aurum transmutat, aquam in uinum, & ediuersò. Tot legionibus imperat, quot Zagan.

Phœnix magnus Marchio: apparet uti auis phœnix puerili uoce: sed antequam se sistit coram exorcistâ, catus emitit dulcissimos: tunc autem cauendum

dum exorcistæ cum suis socijs, ne sua uirtuti cantus aures accommodet, sed ille mox huic iubeat humanâ assumere speciem, tunc mirè loquetur de cunctis scientijs admirandis. Poeta est optimus & obediens. Sperat se post mille ducentos annos ad septimū thronū reiturum. Viginti præest legionibus.

Stolas magnus Princeps: prodit forma nyctioracis: coram exorcista hominis simulachrum suscipit, docetq; absolute astronomiam. Herbarum & lapidum pretiosorum uires intelligit. Viginti sex legiones huic subiacent.

Legio 6666.

Secretum secretorum tu operans sis secretus horum.

Obserua horas in quibus quatuor reges, scilicet Amoyon rex Orientalis, Gorson rex Meridionalis, Zymymar rex Septentrionalis, Goap rex & princeps Occidentalis possunt constringi, à tertia hora usq; ad meridiem, à nona hora usq; ad uesperas.

Item Marchiones à nona usque ad completorium, uel à completorio usque ad finem diei.

Item Duces à prima usq; ad meridiem: & obseruatur cælum clarum.

Item Prælati in aliqua hora diei.

Item Milites ab aurora usq; ad ortū solis, uel à uesperis usq; ad finē solis.

Item Præses in aliqua hora diei non potest constringi, nisi rex cui parat, inuocaretur, & nec in crepusculo noctis.

Item Comites omni hora diei, dum sunt in locis cæpestribus uel syluestribus, quod homines non solent accedere, &c.

CITATIO PRAEDICTORUM Spirituum.

Vbi quem uolueris spiritum, huius nomen & officium supra cognosces: inprimis autem ab omni pollutione, minimum tres uel quatuor dies mundus esto in prima citatione, sic & spiri-

tus postea obsequetiores erunt: fac & circulum, & uoca spiritum cum multa intentione: primum uerò anulum in manu cōtineto: inde hanc recitato benedictionē tuo nomine & socij, si præstō fuerit, & effectū tui instituti sortieris, nec detrimentū à spiritibus fenties: imò tuæ animæ perditionem.

In nomine Domini nostri Iesu Christi patris & filij & spiritus sancti: sancta trinitas & inseparabilis unitas te inuoco, ut sis mihi salus & defensio & protectio corporis & animæ meæ, & omnium rerum mearū. Per uirtutem sanctę crucis & per uirtutē passionis tuę deprecor te domine Iesu Christe, per merita beatissimæ Mariæ uirginis & matris tuę atq; omnium sanctorū tuorum, ut mihi concedas gratiam & potestatem diuinam super omnes malignos spiritus, ut quoscunq; nominibus inuocauero, statim ex omni parte conueniant, & uoluntatē meam perficere adimpleat, quod mihi nihil nocentes, neq; timorē inferentes, sed potius obediētes & ministrantes, tua districtē uirtute præcipiente, mandata mea perficiant, Amen. Sanctus sanctus sanctus dominus Deus Sabaoth, qui uenturus es iudicare uiuos & mortuos: tu qui es alpha & ω, primus & nouissimus, Rex regū & dominus dominantium Ioth Aglanabrath El abiel anathi Enathiel Amazin sedomel gayes tolima Elias ischiroz athanatos ymas heli Messias, per hæc tua sancta nomina & per omnia alia inuoco te & obsecro te domine Iesu Christe, per tuam natiuitatem, per baptismū tuum, per passionem & crucem tuam, per ascensionem tuam, per aduentum spiritus sancti paracliti, per amaritudinem animæ tuę, quādo exiit de corpore tuo, per quinque uulnera tua, per sanguinē & aquā, quæ exierant de corpore tuo, per uirtutem tuam, per sacramentum

*Blasphemia
mere, & detestandus
nominum diuino-
rum abusus.*

*Insignia me-
ritorum Christi
sibi contempnam.*

*Quam reli-
giosus hie dia-
belus.*

quo d

quod dedisti discipulis tuis pridie
 quam passus fuisti: per sanctam trinitatem,
 per indiuiduam unitatem, per beatam Mariam
 matrem tuam, per angelos & archangelos,
 per prophetas & patriarchas, & per omnes sanctos
 tuos, & per omnia sacramenta quæ sunt in
 honore tuo: adoro te & obsecro te, benedico
 tibi & rogo, ut acceptes orationes has & coniu-
 rationes & uerba oris mei, quibus uti uolero. Peto Domine
 Iesu Christe: da mihi uirtutem & potestatem
 tuam super omnes angelos tuos, qui de celo
 eiectione sunt ad decipiendum genus humanum,
 ad trahendum eos, ad constringendum, ad
 ligandum eos pariter & soluendum: & ad
 congregandum eos coram me, & ad præcipiendum
 eis ut omnia quæ possunt, faciât, & uerba
 mea uocemq; meam nullo modo contemnant:
 sed mihi & distis meis obediant, & me timeant,
 per humanitatem & misericordiam & gratiam
 tuam deprecor & peto te adonay amay hortan
 uegedora mytay hel suranat ysfion ysfyfy & per
 omnia nomina tua sancta, per omnes sanctos
 & sanctas tuas, per angelos & archangelos,
 potestates, dominationes & uirtutes, & per
 illud nomen per quod Salomon constringebat
 demones, & conclusit ipsos Elthroch eban
 heragle goth ioth othie uenoch nabrat, & per
 omnia sacra nomina quæ scripta sunt in hoc
 libro, & per uirtutem eorundem, quatenus me
 potentem facias congregare & constringere
 omnes tuos spiritus de celo depulsos, ut mihi
 ueraciter de omnibus meis interrogatis, de
 quibus quæra, responsum ueracem tribuant,
 & omnibus meis mandatis illi satisfaciant sine
 læsione corporis & animæ meæ & omnium
 ad me pertinentium, per Dominum nostrum
 Iesum Christum filium

tuum, qui tecum uiuit & regnat in unitate
 spiritus sancti Deus per omnia secula.

O pater omnipotens, ô fili sapiens,
 ô spiritus sancte corda hominum illustrans,
 ô uos tres in personis, una uerò deitas in
 substantia: qui Adam & Euæ in peccatis eorum
 pepercistis, & propter eorum peccata mortem
 subisti tu fili turpissimam, in lignoq; sanctæ
 crucis sustinuisti: ô misericordissime, quando
 ad tuam cõfugio misericordiã, & supplico
 modis omnibus quibus possum, per hæc nomina
 sancta tui filij, scilicet alpha & omega, & per
 omnia alia sua nomina, quatenus concedas
 mihi uirtutem & potestatem tuam, ut ualeam
 tuos spiritus qui de celo eiectione sunt, ante
 me citare, & ut ipsi mecum loquantur, & me
 perficiat statim & sine mora, cum eorum
 uoluntate, sine omni læsione corporis, animæ
 & honorum meorum, &c. Continua ut in libro
 * Annuli Salomonis continetur.

O summa & æterna uirtus Altissimi,
 qui te disponente his iudicio uocatis * uaycheon
 stimulamaton ephares tetragrammaton olyoram
 izpharytion exilshion eryona onela brasym
 noym melsias lother emanuel faba oth adonay,
 te adoro, te inuoco, totius mentis uiribus
 meis imploro, quatenus per te præsentibus
 orationibus & consecrationibus & coniu-
 rationibus consecrentur uidelicet, & ubicunq;
 maligni spiritus in uirtute tuorum nominum
 sunt uocati, & omni parte cõueniant, & uoluntatem
 mei exorcistoris diligenter adimpleât, fiat fiat fiat, Amen.

Hęc blasphemia & execranda huius mundi sæx & sentina pœnam in magos
 prophanos bene constitutam, pro scelerato
 mentis ausu uiuere meretur.

F I N I S.

- Basia** 200.23
Alexander I. Romanus pōtifex aque lultralis conſecrationis au-
 thōr 586.5
Alexander Tyrū expugnat 49.7
Alexandri & Darj conſiliū de demon prouocit 42.10
**Alexandri ab Alexand. loc. de mi-
 ro quodam ſpectro** 75.3
**Alexādro Scuro qui uerſus in Vir-
 gilio obuenerit de regno** 201.
 27
**Alexandrum Trallianum magicis
 characterib. uſum eſſe** 574.15
Aliſi in domo ſuſpecti uirtus 582.2
aligatiōum uſus apud medicos
 574.22
Almadal 147.33 & 170.9
Alocey demon 910.15
aliqua uerba quid 197.41
alruae 338.42
alrunna 232.42
Altbæ & Meleagri fabula 290.
 23
Amatoria pocula quantum ualeāt
 381.29 uenena 380.30
**amatorio poculo tres ordine abba-
 tes interempti** 384.24
**Ambroſij loc. de omnipotentia
 Dei** 119.11
**Ambroſium eadem hora Mediola-
 ni & Tironis in Martini exe-
 quij fuiſſe** 177.17
Ambuſicus demon 927.46
amens quid efficiat 316.20 &
 381.16
**Americorum mor. in petendis ora-
 culis** 119.19 ſacerdotes 119.2
**Ammonitæ hoſtias humanas Mo-
 loch deo immolabant** 37.6
Ammonitarum idolum 30.11
Amon uel Aamon demon 913.40
**amor & timor fortes imagines gi-
 gnunt** 262.7
amoris curatio magica 538.32
 uis 242.48
**amorem cuiuſdam mulieris concili-
 andi modus magicus** 543.28
que res concilient 379.16 &
 380.36
Amoymon demon 931.19
**Amphionem Thebanum magis
 fuiſſe** 149.6
**Amſterdami pueri circiter trigin-
 ta miſerè à demonio exagitati**
 414.10
amuletorum phyſicorum uirtutes
 578.40
Amy demon 929.24
Anacephaloſis de Lamij 769.1
anachitidis lapidis uirtutes 582.37
**anagallidis rubro flore ad quid u-
 tilis** 579.2
anathema magicum 511.20
Anamelech demon 29.36
**Ancyritani concilij conſtitutio ſeu
 decretum de magis** 664.15
Andrus demon 928.11
Andreas Maſius 136.25
Andreas medicus 590.10
**Andræ Tiraquelli lex connubia-
 lis** 386.40
Androalpbis demon 928.19
**Androgei cædes quibus rebus ſit
 placata** 38.14
angeli an ſint creaturæ 25.27
 quales & ad quid conditi ſint
 à Deo 18.6
**de Angelorū lapsus cauſa qui Theo-
 logi ſcripſerunt** 21.1
angelorum & diaboli diſtinctio
 124.1 miniſterio cur Deus u-
 tatur 617.43 natura & ofe-
 ficium 18.10
angelos neſcire futura 51.27
**anima beatorum, magorum carmi-
 nibus è designate à Deo ſede
 non euocantur** 185.20 quomō-
 dis apparent 66.7 an ſubie-
 Etum cuiuſpiam rei aſſumere
 poſſint 84.6.24
**animarum apparitiones unde, &
 quo tempore ſiant** 65.39
**animas in manu Dei exiſtentes dia-
 bolus è ſua quiete turbare non
 poteſt** 132.39 mortuorū quibus
 præſtigij demon ludificare ſo-
 leat 62.29 multi deſuncto-
 rum per ſe expreſſiſſe uiuæ uoce
 cauſam purgationis 64.36
animalcula cum uinis exeretæ
 443.10
**animalia perfectæ & imperfecta
 qua ſunt** 335.39
animalium feritates quid domet
 578.36
animalia nulla ex ſe occipere 33.6
 11 ne à maleficiſ inſiciantur,
 coniuſratio ſuperſtitioſa 64.6.
 25
**animantia ſi præter naturam quid
 pati uideantur, quid faciendum
 ſit** 649.32
**animantium morbis prohibendis
 ſuſſimentum utile** 650.12
 peſtes 490.3
**animantia quomodo ledant uene-
 ſici** 387.8
**Anna Lemgou uirgo monialis à
 diabolo mirè exagitata** 423.16
**Anna à Vermont uenens propi-
 nata** 374.45
Anſabergius demon 112.34
annulus nuptialis 538.28
annuli magici figura & uirtus
 539
**annulo incluſe radicis demonem
 extrahentis hiſtoria** 587.22
annulorū uſus apud medicos 574.4
 21 magicorum nugæ 537.17
**Anquirenſis concilij decretum de
 Lamij** 735.24
**Anſelmus Parmenſis cuius ma-
 gicæ cognitionem habuerit** 881.4
**anſeres in Scotia ex arboris fru-
 ctibus in aquam decidentibus na-
 ſcuntur** 336.12
Antonius Heliogabalus magus
 148.36
antirebixon herba ad quid utilis
 582.25
Antiſthenes Aſienſis magus
 148.21
**Antonini Caracallæ edictum con-
 tra magos** 572.22
**Antonius archiepiſcopus Colonien-
 ſis** 434.28
Antonius Houæus 682.16
Antonius Sucquetus 362.20
**Antonij Sucqueti filij uxor miſerè
 uexata**

I N D E X

uocata à demonio	ibid. 27	arena per alium mulieris reddita	412.27	Astina demon	29.44
D. Antonius quomodo distinguit	122.39	Arcopagitarum sententia de ueneficis	768.11	astini mira docilitas	93.2
Antonij Aegyptij lecta cum demonibus	619.29	Arefcusa uirgo in mare mutata	473.5	in Asium iuuenis mutati signentium	269.8
Antonij Sabellici uerba de ueneficij horrendis	371.3	argentum uiuum uetula quaedam marito suo propinat	376.1	Asmodeus demon	104.32
Apennini montis incolarum superstitio in tempestatibus arcendis	585.11	arioli qua pena afficiendi	637.14	Asmundus demortuus luci restitutus	852.1
Apionis sinistra opinio de Mose	255.21	Aristei anima corui effigie uisa	68.21	asphaltus usus & uirtus in arcendis demonibus	581.9
aproximus in magia	171.35	Aristodemi filiam & seipsum iugulat	38.6	Assier imago diaboli	110.9
Apollinaristarum heresis	730.36	aristologie radix ad quid utilis	581.27	Assyrii quantum honorem Zoroastri tribuerint	147.13
Apollon deus	32.13. & 33.13	Aristomenis Messenij cor exectum pilis resectum	446.43	de demonum lapsu senserint	19.6
ibius unde sit dictus	203.14	Aristophanis locus de Eurycle mago	140.28	quem deum coluerint	29.34
Apollonius Tyaneus magus	148.4	Aristotelis sententia de Lamys de hippomanes	383.15	maximi cultores magia	150.11
puellam Romæ e mortuis suscitauit	193.6	Aristotelici negant demones	17.23	Assyriorum monarchie deuastationem unde demon preuenouit	49.12
Apollonij Molonis sinistra opinio de Mose	153.20	Arnoldus de Villa noua cuius magie cognitionem habuerit	881.45	Astarte demon	30.27. et 563.23
Apollonium e Smyrna celerrime Eppesium translatum esse	177.32	Arnuphis magus	147.39	Asarte demon	30.27
apostata qui dicitur	757.12	Arphaxat magus fulguris icu mortuus	155.48	aspayne uirtus quid sit	199.37
Appion Grammaticus Homeri animam ab inferis euocat	193.20	Arrianorum secta	730.44	astrologi cuiusdam miserabilis interitus	215.12
L. Apuleius ob artem magicam dicitur natus	661.15	Arfatus Christi nomine demonum expellit	639.41	astrologia a magicis quid differant	553.10
Apuleij fabula	175.18. & 238.28	arsenicus usus	373.20	Asuti & Asmundi pactum	251.33
466.20 metamorphosis	149.9 & 169.36	Artemisia herbe consecrata usus & uirtutes	584.23	Atalanta & Melæagri fabula	290.11
apri regulum cur lamie deuorent	684.46	Artephij ars	170.10	Ates deæ sub nomine quid Homerus intelligat	19.8
Apurcorus magus	147.35	rationum	175.38	Athanasij locus de abolitione oraculorum	41.36
aqua cribro hausta	176.23	Artepium fuisse magum	149.11	bareticis non enecandis	723.1
aque laustralis uarijs usus	585.42	arteria aspera	394.31	item de ieiunio	625.44
aquam insalubrem Hierichontis quibus rebus Elizeus salubrem reddiderit	526.20	arthritidis curatio magica	531.38	Athenienses quotannis septem adolescentes & totidem puellas in Cretam Minotauri deuorâdas miserunt	58.15
Arabes quid de lapsu demonum senserint	19.6	aruspices quomodo apparitiones spectrorum olim Romæ interpretati sunt	73.31	Atheniensium & Persarum prelium	74.33
quantum bonorem tribuerint magicæ arti	150.11	Ascipissa deus Thurocarum quem in matrimonio inuocant	35.13	Athenodori philosophi obfirmatus contra demonis terroculamenta animus	71.6
Arabum uaticinia	209.17	Asia quomodo ad Macedones peruenit	48.22	Atrebatii lamie complures combussæ	290.25
Asy	32.3			auaritia exemplum	300.14
Arbatel libellus magicus	166.20			augures qua pena sint puniendi secundum leges	662.27
Arcaidum transformationis in feræ explicatio	468.1				
sacrificia	184.9				

I N D E X.

in Augurijs quæ observata sunt 139.14
 Augustini locus de abolitione oratorum 41.37 item de demonum studijs 97.24 de diaboli origine 19.29 de diaboli conatibus 47.16 de diabolo, an hominũ cogitationes sciat 134.33 de dijs gentium 32.8 de omnipotentia Dei 129.24 de Samuelis apparitione 189.11 de Donatistarum improbitate 725.25 de hereticis non enecandis 718.21 de transformatione hominis 466.5
 Augustini Steuchi sententia de Sibyllarum oraculis 871.35
 Augustus Cæsar oculis lucidissimis præditus 349.32
 Aulus Alcinus episcopus Viennensis 183.31
 Auli Gellij uerba de ueneficis 768.15
 Aurelianensis concilij decretũ contra magos 665.29
 Aurelianensis spiritus exorcismi celebris historia 601.40
 Aureliani Imperatoris clementia erga saxineum sexum 739.2
 Ausonius reprehenditur 474.20
 Ausonij uersus de quadam ueneficis 374.26
 Azyro uerba quid 197.6
 Aym demon 928.37
 Ayperos demon 915.46
 B.
 Baal demon 29.19
 Baal Zephan idolum 463.21
 Baalberith demon 30.41
 Baalim demon 30.38
 Baaris radix & locus 588.22
 Babylonica captiuitatis causa 231.8
 Babylonij quos deos coluerunt 29.38. & 31.42
 Babyloniorum magia unde originem ducat 27.20. & 146.20
 baccharis herba uirtus 582.9
 Bacchus unus ex dijs selectis 33.23
 Bael demon 913.2
 Baianus se in lupum transformari posse credidit 472.8
 Balan demon 930.4
 Baldi censura de Lamiarum confessione 733.32
 Balduini Rossesi iudicium de Opere praestigarum demonũ Viueri 904.11
 balis herba qua magi usi sunt 193.33
 balsamum quo ueteres reges sunt inuncti 586.40
 balsami in Ecclesia Romana cõseratio 587.1
 Balisabaris successoris Nabucadanezar infomnium 899.35
 barque planta 320.31
 baptismatis aqua & missæ usus in magicis artibus 164.43 uim externa exemptione tolli non posse 245.3
 Barbas demon 913.20
 Barbatos demon 914.6
 Bardi Druidæ 38.44
 Bartholomæus Pisanus 82.9
 Bartolus Richius L. Doctor 900.38
 Bartoli sententia de Lamiarum poentia & pœna 312.41
 Basanais quid sit 144.37. & 747.5
 Bathym demon 914.40
 Batscubassa deus apud Turcos 35.31
 Bathyus quid sit 185.12
 Beal demon qualis 921.8
 Beelphegor quid significet, & a quibus sit culus 29.25
 Beelzebub princeps demoniorũ ibid.10 legatos emittit ad interficiendum Fræscum 83.41
 Behemoth quid significet 103.45
 Bel quid significet, & quoruũ deus fuerit 29.2
 Belial demon 919.9
 Bellona dea 33.26 hostijs humanis placata 39.14
 Bellonius opium sine nocumento comedit 319.28
 benedictæ herba uirtus 581.28
 benedictiõis formula uulgõ in mofesij curatiõe usurpata 404.2
 Benedictus quomodo pofiticatum sit adeptus 503.38 equo nigro post mortem uectus 81.1
 Benedicti non mors. ibid.14
 Berengarij error 731.33
 Berub demon 921.8
 Bernatium monachorum tragœdia uenefica 311.30
 Bernhardus Cronenburgus medicus 447.22
 Bernhardus episcopus Hildesheimensis ducatum Visenburgensem inuadit 114.44
 D. Bernardo demon apparet 81.43
 bestiarum maleficij curandi modus uulgaris 645.10
 in Bestiis homines non transformari maleficio 464.18 hominum transformatio phantastica quomodo fiat 268.36
 Bisrons demon 926.25
 Bitru demon 917.36
 Bœoti quem deum coluerint 32.4
 Bœotiorum lingua. ibid.35
 Boethius in quibus historicam mentis sit sequutus 287.7
 Boethij fabula de incubo demone 353.30 historia ubi non fides sit tribuenda 887.36 carmen de Vlyssis socijs 464.37
 Bolsri demon qualis sit 921.9
 bombardarum ictus quid prohibeat 573.23
 Bononiæ mulier a demone exagitata 450.36 cuiusdam ueneficij facinus 373.15
 Bononienses qua pœna Lamias afficere soleant 736.43
 Bontenbronch in arce quid a demonio misere uexatus 409.32
 Boræus uirtus quid sit 198.6
 Bothonicorum populorum septentrionalium incantationes 173.19
 Botis demon 914.38
 boues ab est quid exterreant 387.27
 boum pœnitentia 490.18
 Britis-

I N D E X.

- B**risiaci in Basiliensi diocesi un-
guentum terribile à Lamijs cõ-
fectum 240.31
Brugis mulier miserè uexata à dæ-
monio 362.26
Brugensis uetula fucata religio
549.26
Brutus Romanum imperium obtio-
net 201.31
M.Bruto demon apparet 72.35
bruxæ 273.7
bryoniae radix ad quid utilis 581.25
Bucardus comes de Luca interfe-
ctus 114.32
Bucolica qui scripserint 649.41
Budericia mulier demoniaca mi-
serè uexata 476.44
Buer demon 914.17
busones fugandi modus magicus
530.46
Bulaphie ars 170.9
Bune demon 920.29
Busus demon 912.29
Busiducis puella quaedam à demo-
ne uexata 429.4
Byleth demon 916.32
Bythiae monstruosa femina in Scy-
thia 368.25
- C.
- C**acrinolans uel Caasinolar
demon 916.16
Cabala à magia infami uitiata
152.28
Cabalistice artis usus 208.7 &
209.23
Cacodemon unde dictus 105.8
Cain Abelem interficit 26.37
Calchantis & Tiresia uaticinia
de humanis uictimis 37.17
calculus gypsum in tonsillarum fau-
cium abscessu repertus 44.11
calculi ad centum & uiginti tres
in bilis receptaculo inuenti
442.7
Calebutorum dei effigies horri-
bilis 118.30
Caldenbroce in arce uirgo qua-
dam à demone miserè agitata,
à Vuicero curatur 59.42
C. Caligula potionatus ab uxore
383.4
callicie herbe usus in magia 171.
35
Callisthenes ueneficus Lucium Lu-
cullum interficit 382.44
Cambyfes magus 147.44
cameli saltatio 93.43
campane pulsu in die D. Ioan.les-
mures & lamias pulsari 508.
10
campane baptizata an tempesta-
tes pollant 44.16
campanarum baptismus & exor-
cismus 43.20 sonitus an grano-
dinem auertere possit 814.43
Canibalum idololatria 198.29
canis rabidi morsus remedium Pa-
racelsiticum 884.30 curatio
magica 531.31 curationem
ad quos medici inepti referant
226.40
canis nigri fel ad quid utile 581.37
Carabia demon 927.39
carceris & custodiae discrimen
681.28
carchedonij lapide uirtutes 582.
24
Cardanus reprehenditur 360.9
Cardani censura de lamijs 894.
45 libri de subtilitate 162.13
Cardani sententia de lamiarum in-
maginationibus 286.31 item
confessione 688.17 unguento
515.26
Cardani uerba contra magos 553.
22 de lamijs 697.4
carninum usus apud medicos 574.
22
carnibus uesci diebus à pontifice
Rom. uictis quãdo liceat 248.
17
carnifex quidam in ducatu Viuro
tenbergico pascua pecoris uene-
nis insicit 387.45
carnificis pertinacia Antuerpia
547.35
Carolus 7. rex Gallie Egidium re-
gni mariscalcum suspendit ob
magiam 661.20
Caroli Galli epistola ad Vuicrum
896.39
Carpocrates magiam publicè do-
cuit 250.40
Carthaginensis concilij decretum
contra magos 665.37
Casali uenefice & uenefici com-
plices capti 372.17
Casini ex uirgine puer factus
473.1
Caspari Barcolth epistola de Oo-
pere Vuicri 900.43
Casiani sententia de diaboli præo-
notione 136.3 de demonum
potestate 125.30
Castij Parmensis interitus 73.18
Castij Parmensi nauis nauis apo-
paret 721.44
castoris natura 238.35
catalepsis à melancholico sangui-
ne 635.9
Catharine Loe historia 636.28
Catoni membra luxata carmine
sanata 531.16
Caupone reginae descriptio apud
Apuicum 238.28
Caym demon 925.27
Cerberus demon 916.8
ceremonie inania rerum simula-
chra 592.13
ceremonij pueros occidi non posse
se 245.43
Ceres dea 33.16
ceromantia quid 197.36
Cethim terra 49.3
Chaldæi Lecamantia cultores
195.12 qua poena sint efficiens
di 662.28 quantum honorem
magicæ arti tribuerint 150.9
Cham filius Noe primus magicæ
cultor 146.17 & 923.41 eius
execratio 27.14
Chamos demon 30.8
Chanaan quod simulacrum ex-
truxerit 31.9
Channon piscem ex seipso nasci
337.10
characterum usus apud medicos
574.22 magicorum nugæ 537.17
characteribus non inesse actuum
uirtutes 554.26
Chara-

934

INDEX.

- Charady uirum 369.44
 Charoibes sacerdotis apud Amos
 ricos 119.2
 Charondas magus 147.44
 chartula inanis collo subnexa 570.39
 Chasaph Hebraica dictio quid si-
 gnificet 136.29 & 825.11 ad
 quid proprie spectet 137.21
 Chatrabo quid 471.16
 Chax demon 924.27
 chirurgus sceleratus 559.3
 chirurgi cuiusdam facinus Cluise
 609.27
 chirurgi indocti in quos referant
 incitium suum 210.25
 Chiridreles deus apud Turcos,
 quem uiators inuocant 35.25
 chryma à demone adimi non posse
 se 692.39
 chrysmatis uim externa exemptio-
 ne tolli non posse 244.49
 Christiani regis Daciae in folliculo
 lo calculi complures inuenti
 442.1
 Christiano homini quae necessaria
 sunt 802.42
 Christianos quam uarie diabolus
 illudat 42.27
 Christophorus Probus cancellarius
 us Palatini 711.44
 Christus ab haereticis magia infu-
 mulatus 152.39 an à demone
 fuerit delatus & raptus, an uero
 deductus saltem 274.22 cur
 uenerit 42.1 & 51.42
 Christi corpus post resurrectionem
 quale 281.38 meritum
 insignis contemptus 932.37
 miracula qualia fuerint 122.30
 nomen quare seductores pre-
 cationibus & exorcismis im-
 misceant 594.10 nominis inuo-
 cationis efficacia 639.35 pro-
 missio post lapsum hominis 26.
 28 testimonium de medicis
 222.1
 Christum cur demones prius peni-
 tum, quam apostoli uouerint
 51.36 cur diabolus tentari
- 53.39
 Christo nato cessarunt oracula
 41.34
 chrysoliti lapidis uirtutes 582.23
 Chrysofomi sententia de aptis sa-
 thanae organis 252.26 de haere-
 tici non cecandis 721.31
 de Pythia uel Apollinis oraculo
 203.33 de sexus faminei fra-
 gilitate 233.46 de anathema-
 te 527.30
 Choafler magus 149.29
 Choastrae incantatores insignes
 150.34
 cholera morbus unde oriatur 396.
 7 educta qualia somnia pa-
 risat 263.22
 cholericus uapor qualia insomnia
 moueat 263.11
 Chymia quantum tribuat auro
 222.11
 Cicchus Ascalus Florentinus cuius
 magiae cognitionem habuerit
 882.1
 Ciceronis locus de demone qui Ta-
 gi apparuit 73.41
 Ciceronis testimonium de Sibylla-
 rion doctrina 867.46
 Cimeries demon 929.16
 Circe uenefica 767.21 socios Ve-
 lyssis in bestias mutauit 184.7
 & 468.5
 Circes omnipotentiae descriptio
 234.3
 Circeses ludi iussu demonis de
 nouo institui 566.40
 circulatoris insignis exemplum 91.
 14
 circulatores apud Ebyssis 207.34
 & 208.23
 Circumcellionum secta 725.3
 Citium magus 148.32
 Claudiani uersus de Lauro 193.22
 Claudio imperatori qui uersus ex
 Virgilio regnum praedixerunt
 201.35
 elansa qua herba aperiantur 541.
 41
 claustrorum apertio diabolica.
 ibid.31
- clauus ferreus sub illasa cite latet
 & excisus 416.1
 clauus mulier maleficio lasa euo-
 mit 408.23
 Cleopatra uenenum bibit 485.41
 Clementis locus de demonum sub-
 tilitate 47.33 sententia de de-
 monu machinationibus 95.20
 Clementis & fratrum oclos quo
 modo Simon magus effuscina-
 rit 144.29
 clerici cuiusdam melancholia &
 insanitas 257.41
 Cluensis turris cygnea 357.4
 Cluensis principis laus 894.26
 prudentia 714.12 & 902.20
 Cluensem ducem originis uetu-
 stis unde comprobetur 357.7
 Cluise cuiusdam chirurgi facinus
 609.27
 Cobares magus 147.35
 Cobali demones 113.14
 calibatium Plato e sua Republ. ex-
 terminauit 335.30
 caeli imaginibus nulla magiae uo-
 ces conueniunt 514.13
 caelo quena deum praefecerint Graeci
 32.39
 cogitationes hominum an diabolus
 sciat 134.42
 sine Coitu uiri cur multi nati fuis-
 sent 340.44
 colici doloris remedium physicum
 579.3
 Colonia in monasterio Nazareth
 uirgines religiose à demone mi-
 ris modis uexatae 427.21 mon-
 strum nascitur 447.3 turris
 inquietissima ou spectra 640.
 7
 Coloniam trium regum ossa misa
 sa, & ibi condita 280.24
 columbae Nabometis mira docilia
 615 94.14
 Columella locus de Dardanys
 149.28
 Cometho Diana Triclaris ma-
 tur 37.33
 connata quae sunt occulte, non de-
 bent referri ad potestatem la-
 marum

I N D E X.

- miarum 367.40
 conatus perfectus quid sit 835.10
 saepe habetur pro factio 829.13
 conciliorum decreta contra magos
 663.35
 concubitus cum demone imagina-
 rius 322.32 & 325.30 & 690.
 24 & 752.3 cum lupa imagi-
 narius 707.44 promiscuus
 251.28
 concubitus impotentiam etiam à
 demone modo naturalium inuebi
 457.19
 in Concubitus maleficio quid fa-
 ciendum 655.36
 concubitum demones exercere nõ
 possunt 129.44
 concupiscentia quale uitium 21.10
 confessio erronea 703.8 fallaciter
 eblandita 712.11 qualis esse de-
 beat 733.19
 confessioni soli non est standum in
 criminalibus 733.30 mente la-
 si non est standum 686.42
 tormentis exacta fides non est
 tribuenda 668.39 & 895.14
 in Confessione crimina celare, an
 sit peccatum reale 249.20
 ex Confessione sola non iudicatur,
 nisi in heresi 733.35
 confessiones in criminali causa qua-
 les esse debeant 822.16
 Conformitatum liber à quo & u-
 bi sit conscriptus 82.42
 confectores qui dicantur 142.29
 connubiales leges 386.43
 consecratio ridicula 648.6
 Confectes dñi qui dicantur 33.19
 Constantinus à Lyskerken 428.17
 Constantini Imperatoris sententia
 de phyltris 383.32 constitutio
 de Lamys 661.35 lex de poten-
 tia Lamiarum 312.37
 coracchia usus olim in magia 171.
 34
 coralli rubri uirtutes 582.26
 cornubadis usus in magia 171.35
 Cornelia lex de ueneficis 745.39
 de quibus ueneficis agat 766.5
 Cornelij orationis & elemosina
 rum nis & uirtutes 627.15
 corpus quid sit 283.1 unum eodem
 tempore duobus in locis esse nõ
 potest 282.14
 corpus non nisi per iusta spacia
 ferri posse 281.1
 corporum penetratio. ibid.16
 corporibus hominum cur se immer-
 gere cupiant demones 95.21
 corpora an demon sine corpore
 ferat 276.41 an & quando
 possint spiritus transferre 275.
 7 quando demon per aerem
 deferat 279.7 quomodo sit
 ne corpore assumpto demò per
 aerem ferre possit 279.24
 Craca saga 292.33
 Crantij locus de Vandalorum dijs
 34.38
 creare solus Dei 129.39. & 178.31
 & 181.21 diabolus nihil po-
 test 119.38
 credulitas temeraria quantum in
 magicis curationibus ualeat
 569.41
 credulitatis constantis potentia
 569.6
 Creontis filius pro patria macta-
 tus 37.23
 Creenses semper mēdaces 869.2
 cribri diuinatione quomodo fiat
 197.20
 criminalis actionis probationes
 quales esse debeant 687.6
 erocodilis in forma demon cultus
 in Arsinoe 55.4
 Cræsi interitus 49.31
 crux ab Aegyptijs inter sacras li-
 teras relata 401.42
 crucis uis & potentia. ibid.27
 crucem calcare secretò, an sit pecc-
 atum reale 249.36
 cruciatuum insensibilitatem qui la-
 pis inducat 550.28
 crystallo mantia quid sit 196.4
 Cupidinis & Psyche uelutatio ue-
 nerea 354.24
 Curson demon 915.4
 Curtio Ruffo demon mulieris for-
 ma apparet 70.18
 culter ex cuiusdā puella latere ex-
 itus 430.1 eiusq; longitudo
 & forma 437.35
 cultri in uentriculo demortui in-
 uenti 416.20
 cuspis ferrea in thorace relicta,
 quae iuxta alium post biennium
 excidit 448.15
 custodia & carceris discrimen
 681.25
 Cubæorum idolum 29.41
 Cybeles Galli sacerdotes dicti
 204.11
 Cygnea turris Cluensis 357.4
 cygnus nauiculam argentea cateo-
 na trahens 356.36
 cynocephalæ uirtus 582.8
 cynocephalæ Hermopolitani pro-
 deo coluerunt 31.41
 Cynoops magus submergitur ora-
 tionis Ioannis 156.2 & 639.
 30
 Synopsis magi historia 154.42
 cynospathi herbae magicæ uirtutes
 & usus 589.11
 Cyprianus magus D. Iustinian uir-
 ginem Aglaia frustra concilia-
 re nititur 148.33
 Cypriani locus de diaboli studio
 96.27 libri magici sub falso
 titulo circumferuntur 152.43
 sententia de ieiunio 625.44
 uerba de demonis curatione et
 studio 565.30
 Cyrenaico Achori litatum, ut mu-
 sca facerent 32.30
 Cyreia demones 351.33
 D.
 Demogorgon magus 147.45
 demon Anneberge duodeci-
 cim operarios in specu interfo-
 cit 112.35 an corpora sine cor-
 pore ferat 276.41 Cassio Parme-
 nesi apparet 71.45 cogitatio-
 nes hominum ignorat 449.41
 cuidam puellæ specie Aethiopsis
 apparet 673.44 cuidam puer-
 o sub forma Christij apparet
 519.33 cur coire nequeat 331.5
 cur non manum, sed eius for-
 ma

I N D E X.

man in stipulatione extendat 240.15
 & demonium quid significet 104.43
 Hildesheimē si episcopo noctu apparet 114.38
 in Diane templum a Ioanne Euangelista fugatus 638.42
 in quodam cenobio forma canis fapissime uisus interdū 422.13
 iuuenem quendam immorigerum parentibus auferre conatur 76.31
 & 78.2 monachi forma uidua cuidam apparet 87.10
 mulieris forma Curtio Ruso apparet 70.18
 puella cuiusdam sub forma iuuenis eximij apparet 420.19
 qua substantie commoditate tam uaria macbinctur 66.14
 quando corpora per aerem deserat 279.7
 quomodo corpora transportet 276.21
 quomodo hominum sensus obstat 255.1
 quomodo in uitro carminibus coercendus sit 152.16
 quomodo lamiis in aere concitando illa queet 298.17
 quot modis hominum mentes confringat 58.33
 quot in species se transformare possit. ibid. 27
 quibus in locis, et quibus uarijs sub formis sit cultus apud ethnicos 54.41
 quibus prædicto gij religiofos ludificare soleat 62.30
 Tagi pueri specie appareat 73.44
 uisibiliter in Hildesheimensi diocesi multis apparet 114.19
 unde sit dictus, & ubi in sacris literis eius mentio fit 104.43
 unde Tyri destructionem prænouerit 48.42
 sub forma felium uisus 422.19
 demonis fraus 355.2
 pellendi superstitiosa curatio 556.37
 imbecillitas & impotentia mulieris ostenditur 615.17
 in nomine nihil boni fit 405.7
 infidij quomodo sit resistendū 493.20
 & 619.8
 ludibrijs qui magis expofiti sunt 271.35
 mendacium 551.18
 multa studia & opera breuiter compre

hensa 54.17
 terriculamenta quibus literis arceantur 232.29
 demonem alteri inuehi non posse imprecatione 696.10
 captiuum qui uitro circumferant, qua poena sint afficiendi 659.4
 nulla radice extrahi posse 587.20
 quare Deus cōstituerit hominibus aduersariū 102.43
 demones an concubitum exccrere possint 129.43
 & 125.10
 & 328.39
 & 332.26
 an a magis cogi possint 172.20
 an habeant corpus feminis capax 891.23
 boni & mali quomodo appareūt 111.40
 cur aliquando futura prænuunciant 47.23
 cuius figuræ maxime adaptent 69.38
 cur homines in bestias transformare non possint 466.27
 cur hominum corporibus se immergere cupiant 95.21
 cur in locis se paratis ab hominibus se nō ostendant 66.19
 cur plus sciunt, quàm homines 47.41
 cur prius Christum penitus, quàm a postoli, nouerint 51.36
 cur sint superiores hominibus 20.7
 cur ueritate de Christo & suis Apostolis confessi sint 53.1
 exorcismo quomodo & quando sint eiciendi 636.45
 expauescant uere credentes 500.6
 familiares 111.33
 familiares priuatorum hominum 116.43
 in cauernis mineralibus 112.33
 in quot ordinē a Tribemio diuidantur 167.40
 montani 112.36
 montani ubi maxime laborent 114.3
 olim communibus precibus expulsi 622.41
 poetici & fictij qui dicti sunt 119.34
 pro dijs habiti, & eorum nomina 29.8
 quibus herbis in colloquium allici possint 579.37
 quibus plerumq; appareant 262.14
 quibus sacrificijs maxime afficiantur 40.22
 quo nomine expelli possint 401.19

quomodo agnouerint Christū, quem iudei non agnoscebant 191.34
 quomodo elemosinis eiciantur 627.6
 quomodo icunjs eiciantur 624.19
 quomodo pro dijs haberi uoluerint, & præsidere regionibus 28.16
 quomodo se insinuent corporibus hominum 99.28
 quomodo se in uarias formas transformant 840.41
 quomodo sonitum emittant 68.33
 quomodo spiritū nostrum suscipiāt. ibid. 28
 quot modis appareant 66.7
 quot modi hominibus insinuat 96.10
 tetrici familiares 112.14
 tres uisus in deserto 76.1
 unde aliquando futura prædicant 871.20
 unde nomina sumpserint 30.23
 unde tam admiranda possint 47.35
 & 54.38
 unde uaticinari possint 48.4
 ut dijs habitū 28.23
 demonum bonorum & malorum discretio 111.36
 & 124.2
 signa qualia 112.21
 de Dæmonum lapsus causa & natura qui Theologi scripserint 21.1
 demonum citatio per magos quomodo fiat 931.20
 commensurata nomina unde tā uoria 110.26
 conatus descriptio ex Augustino 46.25
 cultus apud quos potissimum uiguerit 150.19
 distincta nomina quis confero pserit 124.11
 distinctio secundum Theologos 120.6
 diuinationes unde 48.4
 epule 99.11
 genus quod pssimū sit 113.8
 illusiones 45.2
 illusionibus qui homines maxime expofiti sint 252.16
 in arbitrio uoluntatem noctēdi non esse positam 125.30
 inquisitio quando fieri debeat 64.41
 lapsus 19.1
 lapsus qui ex phibito/phis prijs denotantur 19.13
 mao combinationum finis 102.35

motuorum statuta, forma & operationes 113.21 nomenclaturae 29.2 nomina ex aetionis uarietate apud ethnicos 110.18 nomina ipsorum studia prudentia, quibus nuncupantur in sacris literis 103.30 oracula quaedam durarunt 41.29 & quae ambigua sunt 48.17 origo 18.25 operationes uariae 59.20 potestus nocendi in quo sit sita 125.30 praenotiones unde 48.21 prodigia unde. ibid. 35 profugatio Paracelsistica 538.21 pseudomonarchia 913.1 studia quo pacto à patribus describantur 95.20 techna saepe à sagacioribus hominibus dete-
 Etæ 55.14 transformatio quo pacto fiat 850.25 uaria apud diuersos distinctio 120.45 uaria nomina 29.2 & 109.1
 demonibus hæcenus multa falsè attributa sunt 134.7 limites nocendi constituti 124.30 quæ sint impostibilia 132.5, quomodo in corpora ingrediendi locus detur 95.31 quomodo quidam resisterint 619.29
 de Dæmonibus fabule 17.28
 dæmones cur hominibus aduersarios Deus constituerit 95.12 corpora hominum pro sua libidine ingredi non posse 453.33 eijcendi Ecclesie ueteris modus 642.5 esse qui negent 17.23 expellendi & aufugiendi methodus certissima ex sacris literis 611.38 fugandi modus Paracelsisticus 884.22 ignorare hominum cogitationes, sententias patrum ostenditur 134.15 latronibus similes esse 565.3 malos in quot gradus theologi distinguunt 120.6 nemo potest imprecando immittere 453.36 nō aliter sanare morbos, quam à lesione ab illis inuicta cessando 563.12 nullis precibus aut terrena reuerentia allici aut fugari

I N D E X.

posse 578.20 procreandi potestatem non habere 765.4 profus nihil posse, ex Decretis ostenditur 133.32 qui lapides pellant 582.23 quomodo Latini distinxerint 111.14
 dæmoniaca mulier in Saxonia Græcè & Latine loquitur 644.12 Romæ optimum uersum ex Virgilio recitat 644.30
 dæmoniaca femella figmenti historia elegans 484.15 mulieris partus lamie imputatus 362.11 fictæ obsessionis curationes certæ 633.1 obsessionis iuuantibus sacrificis historiae 481.16 prædictionis exemplum 49.31 puella figmentum Cluua 609.35 puella historia memorabilis 400.6 puella ridicula curatio 570.39 uirginis supersticiosa curatio 556.37 & 558.2
 dæmoniacarum actionum exempla uaria 70.8 imprecationū punitarum exempla 455.27 laruarum exempla 79.1 uirginum curatarum prope Xanthos memoranda historia 629.40
 dæmoniaca curationes nihil ualere, multis argumentis ex Patrum sententijs probatur 563.23
 dæmoniaca quidam factus à mali esu 451.11 apud Gadarenos maleficio laesus 390.35 ab Hilarione sanatus 638.20 quidam equestris ordinis factus 451.34
 dæmoniaci uaticinij exempla 50.10 facti historia festiua 484.16 obsidij figmenta 477.19
 dæmoniaci ad quindecim Hammonæ quibus remedij liberati 898.1 cur aliquando transferantur 177.4 cur melancholici iudicentur 476.21 quibus rebus olim sanati sint 622.41 quomodo communibus precibus cu-

rentur 631.16 quomodo sint curandi, certa methodus 613.20 & 631.18 ubi plures uno in loco sunt, quid faciendum 628.33
 dæmoniacarum historie, qui à Laamis affici credebantur 408.17 puerorum Amsterdami historia 414.3
 Dagon demon 30.15
 dæmoniacorum quid 196.11
 Daniel Brouchus medicus 904.22 an magus fuerit 152.39
 Danielis uaticinium de Asia regni translatione 48.24
 Dani magicæ artes in bello timet 305.39
 dæmoniacorum quid sit 198.9
 Dardaniæ artes unde sint dictæ 149.26
 Dardanus magus 148.5
 Dardani Aegyptiorum magi libri 149.21
 datura planta 311.4
 Decarabij demon 927.39
 Decij Mundi amoris impotentia 341.41
 Decreta quid statuunt de magis et ariolis, eosdemq; consulentibus 661.27 in concubitus maleficio 636.1 de magorum miraculis 183.45
 defunctorum animæ quo tempore & quot modis appareant 65.39
 dæmoniaci cur ueteres Hecaten appellarint 110.32
 Delphi quem deum coluerint 32.12
 Delphicum oraculum 203.23
 Ionibus datum 37.31
 Delphici oraculi ambiguitas 49.27
 Demarchus in lupum conformatus 464.21
 Democritus Abderites magia cultor 149.20
 dentium doloris remedium ex sacris literis 511.14
 Deumus demon à Calechutis cultus 113.24
 DEUS

INDEX.

- Deus euy diaboli & angelorum eius ministerio utatur 617.43
 deus ex homine non potest nasci 335.8
 Deus non uult predicari suam gloriam ab impio 405.20 quae sibi reseruarii punianda 737.42 solus lapideus uerus hominum 134.24 sine ordine nihil condidit 126.44 unus ubique est 282.20
 Dei nominis abusus execrabilis in curationibus morborum magicis 510.30 minister in quibus sit diabolus 130.13 uerbi geniuus usus 528.3
 Deo quid impossibile 129.15.23.28 quomodo iniuria fiat 774.20
 Deum peculiarem singulis in natura corporibus adesse 33.4
 dii communes 31.24 consentes qui dicti fuerint 33.19 familiares 111.33 geniales 33.27 gentium quomodo in sacris literis nominentur 35.39 Graecorum 32.37 indigetes 33.42 maiorum gentium. ibid.13 patrij & tutelares. ibid.45 penates. ibid.23 populi Dei 36.5 Romanorum 33.9 selecti qui dicti sunt. ibid.21
 deorum cognomina qui conscripserint 29.1 commentitorum supra triginta millia fuisse 34.19 gentium genealogiam qui conscripserint 28.41 libidines per sacerdotes exercentur 343.39 prouinciarum nomina 31.25
 deos ac demones non coire 331.36
 diabolus ex quibus interiora hominis agnoscat 135.4 in cuius cura que materia uel nominis idolis colitur 42.41 in quibus sit Dei minister 130.13 monstruosa specie apparet 73.17 quam uarie in Christiana Europa illudat 42.40 quibus in locis spiritus dicatur 106.15 quibus somnijs se libentius insinuet 263.20 quomodo decepti rit Eud., & quomodo primum mundum corruerit 24.6. & 26.23 quomodo in tam uarias figurarum species transformetur 67.2 quomodo uaticinetur 57.18 quid significet 10.4.41 simia Dei 274.46 specie togarum Romae uarijs in locis apparet 73.28 sine consensu Dei ne quicquam potest 129.38 & 812.43 unde futura praedicat 189.40
 diaboli aduersus conatus curatio praesertans 493.16 cibus 99.5 concubitus imaginarius cu Lamij 758.15 & angelorum distinctio 124.1 odium erga Christum 54.6 odium erga Deum immedicabile 24.13 potentiae & actiones 54.28 & 59.7 prauitate omnia mundi mala sunt commissa 46.45 subtilitatis exempla 190.36 ueruita 45.2
 diabolo agendi limites a Deo constituti 124.30 multa falso attributa sunt 134.7 non est potestas permessa in hominis uitam 410.41 quae sint impossibilia 131.41
 diabolum creaturam uere nec credere, nec transformare posse 270.37 ignorare hominum cogitationes 134.15 per se operari maleficia, nec indigere in his Lamiarum consensu 392.29
 diaboli quando limites transgrediuntur 127.35 unde sunt facti 25.44
 diabolicæ commixtionis signentia comprobantes historiam omnes esse fabulosos 353.14
 Diana dea 33.16
 Dianæ templi deuotio per Ioan nem Euangelistam 638.42. Tricloriae cur Iones annuatim iuuenem & puellam immolauerint 37.35
 Diasares Arabes coluerunt 32.4
 Didius magus 148.39
 die Dominico ieiunare, an sit peccatum 247.41
 diluuij causa 26.41
 Diodori Siculi locus de dijs gentium 29.15
 Diomedes in insula Diomedeæ pro deo cultus 32.11
 Diomedis fuga & exilium 470.2
 Diomedenses quem deum coluerint 32.11
 Diomedæ aues 468.8
 Dionysio Syracusano daemon apparet 72.26
 Diopbanes magus 211.8
 Diu & Proserpina Romani aram sub terra erigunt 73.22
 diuinatio ex uisceribus mactatorum hominum 40.29 magia Turcarum 210.35
 diuinationes demonum unde 48.3
 diuinationum magicarum species 195.10
 diuinatoris cuiusdam miserabilis interitus 215.10
 diuinatrici quid a morte acciderit 678.13
 diuinorum poena inter edicta imperialia Germanica 667.44
 diuinis poena a Mose constituta 658.16
 Dodona, alijs Epirus 27.28
 Dodonæum oraculum 54.41
 a quo sit inuentum 27.27
 doloris insensibilitatem qui lapis inducat 555.28
 dolus quid sit 781.7
 L. Domitio rure reuertenti iuuenes gemini apparent 176.35
 domus infamis Athenis demonis iodolo 70.33
 Donatianorum haeresis 731.4
 Donatistarum secta 725.3
 Donnerbeitel 585.25
 Dordraci duæ uirgines a demonio exagitatae 413.6
 dormienti testes execti 318.2
 cuidam spectri apparet 75.10
 Draco magnus in terra proiectus, cuius

I N D E X.

- cuius personam denotet 18.40
 Druidae Bardī 38.44
 Druidae Gallorum quam magiam
 coluerint 152.7
 Duffi regis maleficio laesi historia
 mira 283.46 historiae signum
 tum inde fit sumptum 289.42
 Durauicis pagus, in quo exorcistae
 cuiusdam factum 596.14
 Dufeldorpij monacho cuidam te-
 fles excocti 458.23
 Duffi demones 349.22

E.

Ebricitas cibis diaboli 99.5
 ebricitatis initium 27.13
 Eckercken demonium prope Eliē
 pagum hominibus multa dam-
 na inferens 712.26
 eenephis uentus 279.40
 Effascinare quid sit 144.34
 effascinatrices gentes 369.10
 effigierum magicarum numero 337.
 17
 Eγγαστρα mulieres quomodo uo-
 ticentur 204.40
 Egidius regni Galliae mariscalcus
 ob magiam suspensus 661.20
 D. Egidio epilepsiae curatio tribui-
 tur a medicis ineptis 226.44
 Eleazari miraculum 587.21
 eleemosynarum encomion 627.6
 elephas in sacris literis quid deno-
 tet 103.43
 elephantiacos diabolus mundare
 non potest 132.32
 Eligor demon 915.16
 Elsa Kamensis a diabolo miris mo-
 dis exagitata 415.1
 Emath uiri quem deum coluerint
 29.44
 Empedocles quas nationes perlus-
 strarit ob magicam artem 149.
 45
 Empeduse dii 111.25
 empus qui lapis aduersetur 582.
 20
 Engelbertus Holter chirurgus
 458.37
 Enubiasiarum origo 40.45
 Enubias & inubias quid significet
 139.24 & 144.35
 ephemeri auis genitura 336.42
 epēdaxus quid sit 323.20
 epilepsia an morbus sacer sit, Hip-
 pocratis sententia 227.6
 quid sit, & unde oriatur 323.
 16
 epilepsia causa & natura 229.46
 curatio Paracelsistica 875.24
 curationem ad quos medicos
 epti referant 226.43 magica
 & superstitiosa curatio 530.
 14 remedium physicum 579.2
 superstitiosa curatio apud pri-
 scos 229.32 uariae causae,
 ibid. 37
 epileptica puella, putatur demo-
 niaca 481.16
 epilepticus a demoniaco quomo-
 do sit dignoscendus 487.30
 epilepticus quae sint uitāda 227.25
 epilepticorum curatio magica 593.
 29
 Epiphanius Palaestini sententia de
 phibitis 383.42
 Epirus prius Dodona dicta 27.18
 episcopi plerique infames magi
 504.19
 in quibus quid sit 145.6
 Equae Fauonio flante obuersae, ani-
 malis spiritibus concipiunt 337.25
 equestri exercitui quo pacto ma-
 gica arte comparatur 542.40
 equi in formam feminae mutata
 269.38
 equum nigrum Stetinenses diuino
 honore prosequuntur 31.18
 equorum uermis remedium magi-
 cum 514.35
 equos ab equo quid exterreant 387.
 26 apud Nigritas carminibus
 strenuiores reddi 533.33 quid
 illis conferret. ibid. 10
 Erasmi locus de quodam parocho
 82.14 de quodam spectro ficto
 609.1 de haereticis, quomodo
 cum his sit agendum 723.33
 Erichtho malefica mortuum quen-
 dam suscitavit 193.2
 Ericus frater Rollerii 292.30
 Ericij Danici prudentia 758.25
 Erophile 865.17
 errantis nullam esse uoluntatem
 783.32
 erucarum est brassicae abigendarum
 conuatio magica 533.44
 Esais uaticinium contra magos
 231.6 de Tyri destructione
 48.44
 Esau dolus & astutia 28.6
 Euam cur demon aggressus sit, &
 non Adam 253.39 quomodo
 diabolus deceperit 24.6
 euangelia collo alligata an uim con-
 tra demones habeant 535.35
 Eucharius Rosenbader medicus
 416.15
 Eucharium nefanda sacrificia
 250.40
 Eudemus philosophus & magus
 538.6
 Eurus Syrus fictus demoniacus
 481.3
 Euphemi Cartandem aduentus in
 Satyrides insulas 350.18
 Eurycles magus 140.27
 Eusebij locus de abolitione oracu-
 lorum 41.43 de Maxentij
 interitu 156.23 de Zoroastre
 147.5
 Euxodus magus 147.45
 Exorcismus ad gehennam condem-
 nans 599.31
 exorcismi breuis formula 640.29
 formula apud ueteres 642.28
 exorcismi quomodo & quomodo ad-
 hibendi sint 636.45 item a
 quibus 637.26
 exorcismorum abusus 591.28
 exorcistae cuiusdam miserabilis in-
 teritus 897.7 facinus 601.31
 exorcistam qualem oporteat esse
 637.4
 exorcistam quorundam interitus
 897.7 quorundam historiae
 memorabiles 596.5
 exorcizare quibus olim licitum sit
 637.26
 exploratio nocentium per ferrum
 candens 685.15 item per aquam
 bulli-

I N D E X.

bullientem. *ibid.* 20
 existentiæ auctori quis fuerit 73.
 40
 F.
Faba in uerſe uſus 316.20
 fabam Græcam quid Ligures
 appellent 138.7
 faſcinare quid ſit 144.34
 faſcinationes qua prohibeant
 582.11
 faſcinum quid ſit 144.46
 faſcinum quid auferat 581.22
 Fauni 349.18 dij quando
 quales ſint creati 34.5
 Fauſtiniani uultui facies impreſſa
 Simonis 144.31
 Fauſtus Batoburgi captus 157.42
 ubi artem magicam didicerit,
 eiuiſq; interitus. *ibid.* 31
 Febris curatio ſuperſtitioſa & hor
 renda 562.10 curatio magica
 511.18 & 532.41 quartaſana ef
 fectus 432.47 quotidiana cu
 ratio magica 532.25
 contra Febris breuiola 538.21
 felix cerebri ad quid utile 380.33
 ſelem Aegyptij pro deo coluerunt
 31.35
 Feretri dij fulminum 33.12
 ferramenta duo aſpera in uentri
 culo inuenta 416.22
 Feſſe tria diuinorum genera 210.
 10
 Feſſenſium muliercularum com
 mixtio cum demone 345.40
 Feſti uerſus de Strigibus 232.19
 Feſulis ingens multitudo inter feſe
 pulchra lugubri uerſe interdum
 ambulare uſa 73.14
 Fidei in negotio proceſſus 730.11
 fidem Chriſtianam qui abnegent
 243.35
 figuris nullam uim in eſſe 552.21 &
 554.24
 filij immorigeri parentibus, inſi
 gne exemplum 76.31
 filij Dei qui ſunt 330.26 ad filius
 hominum ingreſſi ſunt, locus
 hic Moſis explicatur 328.27
 filorum Iſrahælex ex ore cuiuſda

demoniaci extrahuntur 410.6
 Finni populi Septentrionales olim
 uicior uenales habebant 174.22
 Finno inſignis magus 173.45
 finiti ad infinitum nulla eſt propor
 tio 282.33
 Flammulenta cur noctu clarius lu
 ceant 89.28
 Flauus demon 929.35
 Flus numen Vandalorum 34.46
 Florina demon, amaſia Pineti
 359.44
 Focolor demon 926.7
 fodinarum metallicarum demones
 112.33
 fecunditatem quid impediatur 367.
 2
 femina ob nefaria iuramenta a dæ
 mone auerbitur 457.1 pudica in
 equam uerſa 269.38
 femina ab initio ad ueneficium
 procliuiores 766.45
 feminarum in mare mutatio un
 de 90.21 tranſmutatarum in
 uiros exempla aliquot 473.1
 femineus ſexus cur maxime dæmo
 num illuſionibus expoſitus ſit
 253.31
 Folletii dij 111.25
 Foraj demon 915.37
 Fornex demon 920.38
 Fornix uel Fornicis demon 921.37
 fortes non uident ſpectra 262.4
 Franciſcus Luciferi ſucceſſor, &
 Chriſti uexillifer 83.9
 Franciſci error 610.45
 Franciſco demones fruſtra inſidi
 aſtruunt 84.1 diabolus pe
 curiam offert 410.27
 Franciſcanum ſuis exorcismiſ dia
 bolum compuliſſe ad ueritatis
 conſeſſionem 597.21
 Franciſcanorum Aureliæ ſigmen
 tum 603.10 eatum Chriſto
 uiciniorum eſſe 83.14
 Fratricellorum Neapolitanorum
 ſecta 251.8
 Ericatrics que dicantur 346.9
 Frigga Gothorum numen 34.18
 Eridericus Auſtriacus Imperator

philitro necatis 383.28
 Eridericus primus Imperator
 696.35
 Eriderici Palatini electoris prudẽ
 tia 715.37
 Eriderici tertij ductus Saxoniæ, in
 ueſicula lapidis inuenta 442.3
 Erore Vpſalenſis deorum ſacrata
 39.32
 fruges a lanijs non poſſe excantari,
 nec ladi ſed a demone &
 ueneficis 299.16
 frugum penuria & ſterilitas unde
 309.10 & 811.46 ob peccata
 noſtra ſepe accidis 491.12
 Fugenſtal in pago Eiſtetenſis epi
 ſcopatus quidam a demone
 miſere exagitatus 415.41
 fugientes quomodo Turca ab ite
 nere incantatione retrabant
 463.11
 Fulgentij locus de demonum lapſu
 215 ſententia indigna 334.12
 ſublima quid auertat 584.29
 ciere an magi poſſint 171.25
 fulminum dij apud Romanos qui
 habiti ſint 33.11
 ſuaſibili quomodo ſua opera per
 agant, & cuiuſdam Itali mira
 agilitas 92.6
 ſur tormenta nil curans 545.39
 & 547.1 ut deprehendatur,
 magica coniuratio 520.41
 ſaris inueſtigandi modus demo
 niacus 517.10 ladendi im
 pius modus 521.32
 Furcus demon 925.10
 Fuſſur demon 921.46
 fuſioſi cur non ſint puniendi ex a
 liquo delicto 785.34
 C. Furius Creſimus ob copiam fru
 menti Romæ accuſatus 299.
 33
 furorem qua herba inducat 320.
 13
 forti pena apud Gallos 38.36
 furta quo pacto magi inquirent
 197.3
 futura per quas imagines olim
 predixerunt 212.13
 Pp 4 Gabi.

I N D E X.

- A.
- G** Abirum Macedones pro deo coluerunt 31.8
- Gabriel Fallopius medicus 444. 24
- Galenus scripta quatenus sint imitanda 887.15 sententia de epilepsia 227.5
- Galgarandus medicus demoniacam curat 613.23
- Galgulus 370.5
- Gallacia demon poeticus 119.35
- Galli Phrygiae fluminis natura 204.9
- gallum se esse fingens 688.9
- Gallorum idololatria & uictima humana 38.19 mos & ceremonie in mortuis sepeliendis 602.28 rusticorum superstitio 57.38
- Gallus astragalomania esse cultores 200.7
- Gamygn demon 926.37
- Gaap demon 923.31
- gariophylatae herbae usus 320.13
- γάρριμαρία quid sit 195.29
- γάρριμαρία quid sit 204.30
- Gaudenij Merulae credulitas 585. 30
- Gedeon Baal idolum destruit 19. 25
- gelotophyllidis usus 320.13
- Gemma Phrysius maleficus herbis in horto suo plantat 319.25
- gemma stuporem inducens 318. 27
- Genes ueneficae multae combusitae 373.1
- geniales dii 33.27
- geniturae quae necessariae sunt 891. 38
- Genius unus ex dijs selectis 35.22
- genij mali qui dii dicti sunt 111.20 & 120.43
- genij qui quot fuerint 33.31
- genitum maiorum dii 33.13
- geomantici 207.38 Fossae reperiuntur 210.5
- Georgij Agricola locus de uirunculo montanis 113.31
- Georgij Buchanani carmina uariis historiis comprehendentia 606.11
- Georgij Sabini carmen 84.28
- Georgij Victorij de Lamys sententia diluitur 764.5
- Georgio Victorio quantum sit tribuendum 892.10
- Gerardus Dorn Paracelsi discipulus 295.24 Theophrasti Paracelsi translator 874.46
- Gerardi uicarij in Blasum maleficium 219.31
- Germa magus 148.5
- Germani locus de Lamys 283.9
- Germani quantum tribuant Lamys 143.18
- Gigantes unde sint nati 330.12
- γίγαντες quid designet 19.9
- Gigantum habitatio olim 30.35
- Gilbertus magus apud Octogothos in specu ligatus 463.7
- Gilbertus Hortius medicus 374. 7
- Gladius spiritus qui sit 494.15
- Glasyalabolas demon 916.16
- Gnostici haeretici 154.31
- Gnosticonum nefanda sacrificia 250.15
- γνῶσις quid significet 141.13
- Goap demon 931.21
- Gobrius magus 147.46
- Godhardus ab Hagen bellum diabolo facit 598.27
- Gog magus 148.5
- γῶγ quid sit 144.35
- Goielmur schin deus apud Turcas 35.31
- Gomorrah & Sodoma exitium 27.42
- Gomory demon 927.31
- Gordiani peregrinatio 75.36
- Gordonius quatenus sit ab autore reprehensus 890.42
- Gorsion demon 931.20
- Goslariensis ludimoderatoris magi mors 158.33
- Gothi hostijs humanis suos deos placeuerunt 39.22 quos deos coluerunt 34.16
- Gotthorum superstitio in temporibus arcendis 383.43
- Graeci nouarum rerum studiosi 150. 25 scriptores quid de lapsu diaboli senserint 19.7
- Gracorum credulitas 469.23 idololatria & superstitiones 32.37 sacerdotes magos fuisse 503.3 sacrificiorum numerus 34.25
- Gracos qui primum magiam docuerit 148.7
- grando unde 809.39 & 811.20 quibus rationibus auerti possit 814.28
- grandinis Deum esse auctorem 812.10 ex maleficio nata sedatio superstitiosa 648.16
- de Grandine concio Ioannis Brentij 809.7
- grandines minime a diabolo excitari posse 818.38
- Gratiati locus de muliebris sexus imbecillitate 254.40
- Graviae carnisficis uxor triuon uirorum capita uult de trun care 377.30
- Grigri demonium apud Americanos 118.44
- Groninge trium melancholicorum corrupta natura, ut se Deum patrem, filium & spiritum sanctum crederent 256.38
- Gueforum Belgicorum consilia & tumultus a diabolo perperum praedicta 50.14
- Gulielmus Roschildensis magus 504.20
- Gulielmus famulus Meineri Clatfish a demonio exagitatus 409. 33
- Gulielmi Brabantini locus de quodam qui se lupum esse credebatur 470.36
- Gulielmi comitis Montensis prudentia 716.23
- Gulielmi ducti Cluuae &c. prudentia in accusatione ob maleficium 714.12 & 902.19
- Guisyns demon 914.24
- Guculi

841

I N D E X.

Guteli demones	113.44	dicantur	142.2	Hermogenes suos magicos libros	
Gygis Lydorum regis annuli uirtus	538.14	Halspeticus Turcarum deus	35.9	Iacobo apostolo comburendos offert	660.14
gymnasticis quid sit	207.43	Haymonis sententia de diaboli praesentia	115.8	Hermani comitis Diuvernarij prudentia	716.8
gyromanticarum figurarum artificium	209.34	Hecate	110.30	Hermanno Vuolsratzen Buerfeldensi monacho testes excedi	458.27
gyromantia quomodo suos circulos conficiant	208.23	Hecate Erodice quando causa epilepsiae attribuitur	128.45	Hermes magus	148.2
H.		Hecatei primum aconitum inuenisse	767.3	Hermiliana demon, amasia sacerdotis	359.39
H Agenti demon	930.36	Hedeckin	114.23	Hermippus magus	147.46
Habar Hebraica dictio quid significet	139.23. & 826.22	Heiran luc herbae usus apud Turcas	319.46	Hermogenem fuisse magum	148.32
Haboryni demon	928.37	Heliae preces quantum uim habuerint	621.29	Hermopolitani quid pro deo coluerint	31.41
Hachanin qui dicantur	142.31	Heldicus Foroliniensis medicus	799.43	Herodi animum cur demum ita contra se ipsum inflammaret	53.30
Hadrianus Turnebus	205.21	Heldicus Paduanus Foroliniensis medicus	373.45	Herodoti historiae quae fides addibenda	888.19
haereticus quis sit dicendus	680.16	Helinandi monachi locus de quodam milite, cuius ex ore heretice lae egressa & rursum ingressa est	67.17	herodes unde dicti sint	329.37
haereticus similes sint multi ex magis prodicere quomodo sint pauendi secundum constitutionem Codicis	730.24	Heliodori historiae quanta fides sit attribuenda	888.17	Heronitus a quo pro deo sit cultus	35.2
respirantes cur non sint interficiendi, patrum sententia probatur	718.11	Heliogabali interitus	40.37	Hesus deus a Gallis humanis hominis cultus	39.35
haereticorum conciliabula dissipari possunt	722.10	heliotropy lapidis uirtutes	582.33	Heueorum idolum	30.2
haereticus Lamia non sunt ammiranda	679.40	Helsaeus oleum in uasibus uidae uacuis auget	132.25	Hex quae dicitur	233.1
contra haereticos articulis & satisfactis agitatur a monachis	718.35	Hellerus, alias Lamia	232.43	Hibernorum idololatria	32.24
cum haereticis quomodo sit agendum, sententia Brasini	723.30	Helmoldi locus de Sclauorum dijs	34.40. & 39.41	Hieremias Brachelius medicus	317.18
Halphas demon	926.1	Henrica uirgo quaedam miserae a demonio exagitata	59.32	Hieremias testimonium de Lamiarum impotentia	331.19
Hammonis Iouis oraculum	27.22 & 57.10	Henricus Vuesius iuriconsultus	297.22. & 207.2	Micronymi libri magici sub falso titulo circumferuntur	152.44
Hammele omnicolor demon tibicen ad centum & triginta pueros abducit	80.10	Henrici Barzj Cluensis cancellarij laus	7	locus de omnipotentia Dei	129.20
Hammonae demon tragediae moeretur	119.25	Hensbergi in collegio demon felium specie usus	422.18	sententia de femine sexus debilitate	254.9
diabolus miris modis moniales uirgines exagitat	896.43	herba lunaria	89.12	Hierophyle Sibylla	862.33
Helmontenses cines quidam a demonio miris modis agitati	425.24	herbae maleficia tollentes	581.15	Hilario demoniacum sanata	638.21
Hems Veneris impostoris commentata	478.41	herbis aut homines in bestias transformari possunt	466.1	Hilarionis lacta cum demonibus	602.13
Herculo magus	149.32	demonum alicui minime posse	580.15	sententia de demonum ueneficio	492.36
harumminim uocabulum quantum uarijs in locis usurpetur	142.24	Hercules Semidens	335.1	Hildegardis sententia de ligaturis	464.6
quid significet	825.46	unde sit natus	ibid.4	Hildesheimensis episcopi in aula demon uisibiliter multis apparuit	114.17
qui		Herculi Canopio, ut culices minus infestarent, litatum est	32.31	Hipocus magus	147.34
				Hippocratis sententia Christiana	229.

229.32 contra uersutos medicos
☉ sacrilegos magos 227.13 de
epilepsia. ibid. 4 de Lamia-
rum inani conatu 237.36
Hippolyto priuigno suo Phædra
amatorum poculum propinat
385.18
Hippomanes quid sit, ☉ quid scri-
ptores de eo uentiant 379.7 ☉
383.14 unde nomen habeat
380.6 in amore concitando
parum ualet 381.33 eius usus
379.15
hircum Mendefij pro deo coluerūt
31.45
hirsudinum pulli ad quid utiles sint
380.44
Hispanus Philippaldus medicus
373.24
Hispani cuiusdam clerici melan-
cholia 257.41
Hispani qua ratione in Belgie se à
malis ☉ peste cōseruariunt 513.
13 unde uirginitatem ad iudic-
cent 327.8
Hispanorum superstitio in Belgis
513.34
historijs quibus in rebus auctor fi-
dem non tribuat 887.23
historijs quibus fides sit adhiben-
da 888.11
historionis cuiusdam historia 92.42
Holiba herba uirinis aduersus de-
mones 581.34
Hollernus magus trucidatus 157.7
Homeri umbram ab Appione eo-
uocari esse 193.20 uersus
855.40
Homerica medicatio 574.26
homicide qui sint 757.32 quomo-
do sint puniendi secundū legem
Mosis 745.14
homicidium à quo primum exco-
gitatum, ☉ unde ortum sit 26.
40
homo à Deo qualis sit creatus 335.
41 hostis Dei factus ex inobe-
dientia 25.16 post lapsam
quantū bonis à Deo sit priua-
tus. ibid. 22 non nascitur

I N D E X.

nisi ex utroque sexu 335.15
hominis anatome 593.19
homines quibus bonis exornati fue-
rint ante lapsum 26.10 qui
maximè demonum illusionibus
expositi sint 252.13. ☉ 271.33
quomodo decipiantur à dæmo-
ne 252.38
hominū ante lapsum status 26.10
cogitationes demon ignorat
134.15. ☉ 449.42 corpora
quàm uariè demon transferre
possit 60.5 corporibus cur-
se immergere cupiant dæmo-
nes 95.22 mactatorum ex ui-
sceribus diuinatio 40.29 men-
tes quot modis diabolus con-
stringat 58.33 transformatio
phantastica in bestias quomo-
do fiat 268.36
hominibus quare Deus demonem
aduersarium constituerit 95.
12. ☉ 102.43 quot modis dæ-
mones insidias struant 96.5. ☉
98.10
homines an dæmones per aerem
uehere possint 275.34 à dæmo-
ne in bestias transformari non
posse 466.39 furiosos quæ her-
bas faciant 320.11 impietatis
peruicacis cur Deus aliquando
magis excæcare ☉ indurare
faciat 187.9 magica arte
per aerem ferri non posse 277.
25 in bestias non transforma-
ri maleficio 464.18
in Homines quare aliquid diabolo
permittatur 124.44
Honorij constitutio de magici li-
bris 661.4 libri magici sub
falso titulo circūferuntur 152.34
Hornuar nomen demonis 119.32
horarum ictus rusticus quidam in
corde sentiens 411.15
Horatij carmen de inani conatu la-
miarum 247.24 item de quo-
dam melancholico 257.27 di-
ctum 802.20 locum de sortilegis
202.36
hostes quidam ob malitiosam im-

precationem à diabolo asser-
tur 456.43
hostie humanæ à quo sint orie
37.15. ☉ 40.3
hostiū agnè quid trepidet 171.40
Houiuoustra deus Americorū 119.
10
Hubertus Faber medicus 448.25
☉ 557.7
Huberto Ardennati canis rabidi
curatio attribuitur 226.40
Hugonis Cluniacensis locus de Ma-
risconensi comite 160.21
humani generis degeneratio 26.
41 sanguinis uictima à quo sit
inuenta 37.3 sexus immuta-
tio naturalis 472.41
Hutgin spiritus 114.24
Hunni unde sint procreati 338.10
Hyæna unde nascatur 337.17
hydropicus uenenato potu præter
spem curatur Romæ 374.8
hydropicorum curatio. ibid. 19
hymenis membrana ratione com-
mōstrari certissime, demonum
cum mulieribus concubitiuum
esse uarium 325.25
hymene omnes uirgines dotatæ
sunt 325.46
hyoscyami succus ad quid utilis
316.18
hypericoni nullam inesse antiipa-
sibiam contra dæmones 579.
24

I.

Iacobus Cuiacius Iurisconsultus
901.36
Iacobus Iodoci de Rosa Cortricen-
sis ob magicam artem exilio pu-
nitus 659.29
Iacobus Sauvagus 904.33
Iacobi de Cusa uerba de appari-
tionibus demonum 62.38
Iacobi domini in Liechtenberg li-
bellus de Lamijs reprehenditur
438.25 censura de Lamijs
765.44
Iada Hebraica uox quid significet
140.44
Iadua animal, de quo Hebræorum
fabula

942

INDEX

- fabula 141.3
 Lamblichus quomodo distinguat bonos à malis demonibus 121.
 37 schole Aegyptiacae Platonicae patronus 148.43
 Lamblichi opinio de demonibus 17.29 sententia de phantasia 260.43
 Lannes unus ex Pharaonibus magis 154.1
 Lanus unus ex dijs selectis 33.22
 Lasonis forma Medicae maleficis praeponderata 236.30
 Iaspidis lapidis virtutes 582.20
 Ibum autem Aegyptij pro deo coluerunt 31.36
 Ichnusa virtus quid sit, & qui ea sint usi 197.46
 Idiota quidam à demone breui tempore doctissimus effectus 116.34
 idololatra qui dicendus sit 756.3
 idololatria & incantamentum 814.34 varia 809.15 quando incaperit 27.33
 idololatria in populo Dei 36.5
 Ieiunari die Dominico utiliter 247.41
 Ieiunium in die Dominico à quo sit interdictum 248.14
 Ieiunij encomion 148.1 & 614.32 in operibus diaboli vincendis energia 624.26
 Ieremia in somnium 899.32
 Iesus Syrach sententia de medicis 221.42 testimonium seu auctoritas quantum valeat in Ecclesia 188.6
 Iguis cur ex remotiori loco clarius luceat 90.1 cur sit inter deos geniales connumeratus 33.27 fatuus inter quas res sit connumerandus 88.28 lambens inter quas res connumeretur. ibid. 40
 Iguis Ormisia Perse pro deo coluerunt 31.46
 ignorantis nullum esse consensum 783.33
 Ibenae magus quidam ob ueneficia cuiusdam fabro exhibitus comburitur 159.14
 Iidonoijm qui uocentur 141.4
 Iydni Hebraica uox quid significet 140.43
 Imaginatio corrupta melancholicorum 256.11 intensa sanationis efficax 568.9 quid sit 261.18 & 262.40 unde oritur 261.22
 imaginatio uis. ibid. 25
 imaginatio uis quomodo uicetur à diabolo 260.25 & 263.41 & 264.39
 imagines damnosae 542.45 quae apparent in somnijs, quomodo ed caput ferantur 263.3
 imagines formosae 264.17 quomodo diuersis figuris capiunt 263.1 unde accidunt 848.17
 imagines uanis quae herba faciunt 320.21
 impij qui dicendi sint 222.16
 impudicitiae exemplum 271.28
 imprecatione nomen ladi posse 695.37
 imprecationes malitiosas inefficaces esse 453.36
 imprecationum demoniacarum punitionum exempla 455.50
 imprecandi malum consuetudo uulgaris 454.9
 Incantamentum & idololatria 814.34
 incantamenta esse muliercularum figmenta 697.2 qui lapis pellat 582.25
 incantare quid sit 144.34
 incantatores Italia pulsati 660.34 quomodo sint puniendi 732.43 praeslantissimi qui fuerint 150.39
 incantatorum poena inter statuta imperialis Germanica 667.44 quadruplex familia 825.40
 incantatio quid sit 145.7
 incantatione pluuiam citari non posse 312.32
 incantationes quid sint secundum Originem 250.7
 incantationum bonam partem merita esse in somnia 889.2 modi apud Septentrionales 173.16 uerba nihil posse 299.1 uis & potestas 179.30
 incubus unde dictus 322.42 uocem edit 355.1
 incubi congressus exemplum ridiculum 352.19 demoniaci illusiones esse imaginarias 322.32 illusionem infestare quandoque probus etiam matronas 351.34
 incubum passus sacrificus 324.2 quomodo Germani appellant 313.30
 obiacubum uirgo religiosa apud Hollandos exiuit 352.37
 incubo demone puella grauida fuit 353.31
 incubi quando & quales sint creati, & cur sabbatum fugiant 34.6 qui proprie dicitur 349.12 quibus & quando contingant 323.31 unde fiant. ibid. 4
 incuborum uariae appellationes. ibid. 8
 Indi quantum honorem magicae arti tribuerint 150.12
 indigetes dij 33.42
 indulgentiarum ad D. Virginem potentia 597.24
 indusium necessitatis 573.19
 insans posteriore natura parte solidus nascitur 90.9
 insantes à magis quibusdam colli & deurati 240.36 tredecim à Lamis denotati 241.8
 insantibus locutionibus qui demones infesti sint 118.2
 insantes quomodo Lamiae comedant 243.22 mortuos ex sepulchris effodi, clusoriam est 246.1
 inferis quidam parentati sit 110.22
 inimici ledendi impijs modis 521.32
 insomnium quid sit 899.9
 insomnia unde descendunt 262.37
 Qq 2 infoma

I N D E X.

- in somnijs quantum sit credendum 899.15
 Intemperantia quot malorum sit causa 95.43
 inuisibilem qui lapis reddat 522.33
 Ioannes Anglicus exorcista 593.29
 Ioannes Antenanus uir celebris 428.19
 Ioannis ab Essen crudelitas in filiam 459.22
 Ioannis Baptista uerba de Lantia rium in potentia 314.2
 Ioannis Brentij concio de Grandine 809.3 epistola ad D. Ioan- nem Vuicrum 827.1
 Ioannes Campanus iniuste Vuicrum reprehendit 762.32
 Ioannes Capella medicus insignis 893.27
 Ioannis Castiani locus de demonu lapsu 22.44
 Ioannes Cimices Orientis Imperator ueneno necatus 372.7
 Ioannis Cuspiniani locus de Turcarum religione 35.6
 Ioannes Echius medicus Colonien- sis 374.2. & 556.29
 Ioannes Euangelista in Pathmon insulam relegatur 639.3
 Ioannis Euangelista in fugando demone contra magum Cyno- pam miracula 638.42
 Ioannis Euangelij caput collo alli- gatum an um contra demones habeat 535.35
 D. Ioanni epilepsie curatio tribui- tur à medicis ineptis 226.43
 Ioannes Fernelius medicus 411.12
 eius testimonium de quodam mago 172.41
 Ioannis Francisci Pici historia de incubo demone 359.29 locus de uana spe magorum 159.43
 iudicium de Rogero Bachone 882.13 locus de magis 147.37 locus contra Porphyrium 149.2 libri de prenor. 213.23
 Ioannis Francisci Pontziusby cen- sura de Lamijs 733.10 senten- tia de Lamiarum confessione 273.38
 Ioannis Galeacci crudelitas in Astrologum quendam, qui ei uite finem prædicebat 215.11
 Ioannes Goræus Parisiensis 875.8
 Ioannis Grammatici historia Craca saga 292.29
 Ioannis Herold libri de dijs Gen- tium 29.5
 Ioannes Kentman 440.45
 Ioannes Langius uir celebris 415.43
 Iohannes Legereti præsidens Sa- baudus 286.3
 Ioannis Leonis locus de asino & camelo docili 92.38 de Fes- sarum diuinationibus 209.38
 Ioannes Lithodius medicus 352.36
 Ioannes Maria Beitus medicus 373.24
 Ioannis Patris fragmenta 478.41
 Ioannis Saluberienfis sententia au- rea 594.38
 Ioannes Sartorius exorcista 597.1
 Iohannes Sobetius medicus 462.40
 Ioannes Sleidanus 602.21
 Ioannes Sturmus, ibid. 18
 Ioannem Teuonicum Halbersta- deum una nocte tribus diuersis locis missam celebrasse 177.22
 Ioannis Verneti præceptor 602.9
 Ioannes uicesimus & uicesimus primus pontif. magi infames 503.41
 Ioannes Vuinclius pastor in Bi- echt 596.23
 Iob maleficio affectus 389.31
 in Iobum quaterus Deus diabolo potestatem dederit 126.11
 Iobeth magus 147.25
 Iones qui ratione pesto liberati sint 37.30 singulis annis Dia- na Tricularia iuuenem & puel- lam mactabant. ibid. 35
 Iosephus reprehenditur 527.29
 Iosephum Israelis filium fuisse ma- gum secundum Iustinum 153.6
 Iosephum fuisse medicum 221.19
 Iosephi argumenta cõtra scripto- res, qui sinistrè de Iosepho sen- runt 153.23 historia quid designarit. ibid. 6 laus 74.4. 41 locus de Asiaroth demone 30.28
 Iouialium malleorum usus apud Gothos 584.4
 Ipes demon 915.46
 Ipbigenia filia Agamemnonis uiua mactata 37.26
 Ipbigenia trãsmutata fabulæ exo- plicatio 468.13
 Irenæi locus de Carpocrate 250.37 de Marco mago 69.35
 Irmgardis sacellum & festum 56.36 peregrinatio 55.41
 Irmgardem crucifixam Romæ al- loquitur 56.2
 Isidis sacerdotes lenones 342.23 trucidantur 343.28
 Isidem deum Aegyptij coluerunt 31.26
 Isidorus locus de Sortilegis 199.21
 Isim quid 334.14
 Israhelita ob magiam à Deo punitus 659.45
 Israhelitarum idololatria 362.0 puniunt. ibid. 24
 Israhelitus quomodo demonem deso- niat 109.6
 Isychy sententia de magis & ma- leficis 667.16 uerba de de- monum curatione 566.22
 Italicæ scholæ Platonice patronus qui fuerit 148.42
 Iubam Mauri coluerunt 32.7
 Iudæus diaboli membrum 110.6
 Iudam cur diabolus ita contra Chyrium inflammari 54.7
 iudicis iniqui pena 711.38
 iudices iniqui & inquisitores, opes aliorum, non religionem querunt 288.38
 iudicum plebeiorem sinistra decree- ta 713.18 quorundam ty- rannis 291.30
 Iuditha uirgo religiosa Busiducis à demone miserè uexata 429.3
 Iubæo

Iulianus imperator qua diuinationum specie sit usus 19.1
 Iulius Scaliger reprehendis Pselum 355.7
 Iulius Scaligeri uerba ad Cardanum de maleficijs 312.15
 Iulio simulachrum Cai Casij apparet 73.23
 iumenta si preter naturam quid patitur uideantur, quid faciendum 649.32
 iumentorum morbis prohibendis suffimentum uile 650.22
 Iuniperus Christi nauita 596.16
 e iunctis lac non emulgeri 426.44
 Iuno dea 33.14 inter deos Penates numerata 33.24 unde sit petita a Romanis 55.32
 demon poeticus 119.34
 Iunonis templum Romae 55.35
 responsum sinistre interpretationem. ibid. 26
 Innocentius Sami pro dea coluerunt 32.8
 Iupiter demon poeticus 119.36
 deus 33.17 apud Enchadus bumano sanguine placatus 39.12
 Iouis Apameae sanum commouibus precibus destructum 613.46
 Iouis Hammonis oraculum 57.10
 a quo sit institutum 27.22
 Iouis imber aureus 341.22
 Ioui caeli imperium Graeci tribuerunt 32.59
 iurisconsultorum insignium consuetudo de Lamys 732.8
 Iusti Blacuuals historici figmentum 888.12
 Iustini locus de abolitione oraculorum 41.36 sententia de Samuelis apparitione 192.30
 Iuuenalis uersus de hippomanes 380.4 de philtris 378.42
 iuuenis pro Deo coit 342.43 quidam in asinum mutatus 269.8
 iuuenis cuiusdam parentibus immorigeri insigne exemplum 76.31
 K
 KANTALON Casio Parmensi apparet 71.45

231.6
 lamia cuiusdam respicientia 898.29
 demonis cogressum esse imaginarium 322.32
 lamia a magis ut differant 97.7
 747.57 a Rege Sueciae in bellum ductae ad deterrendos hostes 305.18
 a ueneficis quomodo separentur 9.13 aliquot in Germania ob tempestates excitatas combusae 308.26
 an ex natatione super aqua sint dignoscende 683.10
 an igne sint puniende 815.38
 an miracula edere possint 130.37
 an obfessus cum demone iunctum sint puniende 689.41
 750.4 an per caminum & per aerem in longinqua loca deferantur 313.36
 an propter charactere demone impressum sint occidende 755.19
 an sint apostatae 757.11
 an sint homicidae. ibid. 28
 an ueneficium sine contactu inferre possint 361.21
 commiseratione dignae, non poena 785.21
 complures ob uitiam tepestate uincens combusae 301.41
 complures in arce Torresensi captae, & quaestionibus appositae 286.8
 complures Arebati combusae, earumq; confessiones 290.25
 confidentes ea quae sibi imponitur, amentes sunt 772.25
 cur dictae sint 231.22
 cur corpore non transferantur 273.35
 cur fruges excantare non possint 303.10
 cur non sint idololatrae 756.21
 cur non sint poena puniende sint, quomodo furiose 785.33
 cur non sint puniende 820.44
 cur non sint statim occidende 752.31
 cur poena capitali non sint puniende 66.6
 cur regulon apum deuorant 684.46
 cur sint occidende, ratio Georgij Dictorij 765.21
 & magi insantes quid differant 143.47
 & 232.24 exilio uel a
 Qq 3 ho mul.

lamia uerba quid sit 193.5
 Karenina in urbe obscurum diaboli ludibrium 46.6
 Kasam Hebraica dictio quid significet 138.20 & 826.15
 katon uerba quid sit 195.43
 Kentorpyj demon tragœdus mouet 119.37
 Kentorpio in monasterio uexatio diabolica ad Lamias relata 422.24
 kypallu uerba quid sit 197.33
 kypau uerba quid sit. ibid. 36
 Kimbi opinio de Samuelis apparitione 188.38
 quid per filios Dei intelligat 332.18
 kypau uerba quid sit & quotuplex sit 199.12
 kypoupi quid 475.14
 Knechtlein abbatia, ubi campana non baptizata e turri a demono ne fuerunt protectae 44.4
 Kibara demones qui dicti sint 110.56
 kion uerba quid sit 197.7
 kypallu uerba quid sit 196.4
 Kwozopuntia quid 471.26
 L
 Lac congelatum unguis conficitur 58.44
 glutinosum 426.20
 ne per incubos abstrahatur, coniuratio superstitiosa 646.45
 lactis uaccini restituito superstitio sa 647.46
 lac a iunctis non emulgeri 426.44
 consecratio rilicula 648.6
 laceria cerebrum ad quid uile sit 380.17
 lacertas fugiendi modus magicus 531.1
 Lactantij locus de Beelzebub 29.1
 u de demonum studijs 97.29
 de demonum illusionem 45.1
 Lab. is Hebraica dictio quid significet 139.46 & 826.16
 lamia delusa a Germanis quomodo dicatur 142.44
 pluuiam excitare non potest 367.29
 quid sit, & circa quae uersetur

lia multa puniende 824.41
heretici non sunt annumeran-
da 679.40 in professione
facere cum demone que con-
tra ecclesiam statuta iurent 247.
30 maleficio afflicte 393.14
melancholica & amentes 697.
6 nulli noxie quomodo sint
reducenda 739.20 naturalibus
usq; pharmacis quando que
cluduntur a satana 313.32
nihil uoluntate, sed omnia coas-
suet & decepta faciunt 781.1
non possunt quod credantur fa-
cere 769.4 paventes cuius-
tenent penus corporales 732.22
qua custodia & carcere sint re-
tinenta 681.27 qua poena de
Bononiensibus afflictiur 736.
4 qua ratione tam constantes
sint in torturis 684.46 quam
uim habeant nocendi 61
quam crudelibus torturis ali-
quando exagitantur 668.35
quo pacto res duras in corpus
inferere possunt 438.36 quo
pacto magicam artem ediscant
240.37 quibus ledere creduntur,
res ridiculas esse 365.21
quibus rebus hominem interfice-
re queant 67 quibus rebus
fugentur 508.10 quomodo
deluse demonis opera pue-
tent esse sua 680.6 quomodo
illudantur a demone in aere
concitando 297.37 & 814.3
quomodo restituende sint
680.17 & 755.28 & 788.26
quomodo sint reducenda &
punienda 835.26 quomodo
demententur a demonio, ut
eredant fateanturq; se fecisse,
que proris non potuerit 271.
4 quomodo sint dignoscenda,
experimenta falsissima 682.32
quomodo sint castiganda 824.
30 quomodo sine puniende
secundum censuram insignium
iurisconsultorum 732.8
uide suam artem petant 9.

I N D E X.

365.2 supra centum in subal-
pinis montibus combusta 734.
14
lamiarum actiones esse imaginarias
247.5 actionum anacephala-
cosis 769.1 in causa cur
tot sint opiniones 906.25
confessio cur sit erronea 733.
13 & 750.20 confessioni cur
non sit standum 687.10 con-
fessiones torturis expressae, se-
pius erroneae 668.39 confes-
siones illusiones tatum esse 821.
26 corpora an demon per ae-
rem deserat 279.7 & demo-
nis stipulatio cur sit dolosa
240.15 & 243.9 doctor phan-
tasia 365.2 deceptio ex quibus
causis maxime oriatur 288.16
error 783.31 foedus cum des-
mone quomodo fiat 240.2
foedus cum demone nullum esse
779.37 impotentia 297.32
imprecationes inutiles esse 453.
36 in somno uariarum imas-
ginum causa 315.41 inno-
center ob maleficij opinionem
punitarum exempla 709.30
inquisitiones quales esse debeant
686.21 maleficia a quo exer-
ceantur 389.4 maleficia falso
credita 408.20 mentione nul-
lam in sacris literis fieri 365.13
& 392.16 & 825.33 nomina
in sacris literis 232.23 nostrarum
confessionem phantastica esse,
secundum Augustinum 267.45
phantasiam quomodo regat de-
mon 273.24 professionis mo-
dus 239.34 & 242.4 quarun-
dam in Moravia opera in Dis-
fium regē 285.3 sexus & aetas
consideranda 789.27 stulta
phantasia 292.10 tortura qua-
lis 668.32 uariae appellatio-
nes 232.32 uariae descriptio-
nes secundum diuersos scripto-
res 231.26 uariae imaginatio-
nes unde oriatur 706.20 uis
782.1 uoluntas quomodo sit pua

uenda 776.36 uirulentum se-
cundum Cardanum 315.25 ur-
gueta unde coficiantur 314.13
lamis Germani nimum tribuunt
143.17 nullam potestatem esse
760.37 phantasia esse corru-
ptam 756.8
lamis alios non seducere 759.38
esse amentes 695.35 extra con-
natam naturae humanae uirtute
nihil posse 130.22 id non facere
quod is imponitur, experientia
docet 772.21 in spiritu equi-
tate 274.15 nec Moysis, nec
Christi tempore fuisse 741.34
non esse instrumenta demonis
762.22 & 771.28 non esse
domi simul et alibi 285.10 non
inuebere eos morbos, quorum
se fatentur effectrices esse, ibid.
35 nullo modo aere turbare
posse 297.32 pati, & non age-
re 762.114 sine tactu proris
nihil posse 366.24 tempestates
ciere non posse 662.2
de Lamis hominum opinio 3
in Lamis ignorantia facti proprij
784.12
de Lamis prouerbium nostrum tem-
pore 827.23
Lampfaceni quem deum coluerint
32.10
Laodiceensis concilij decretum con-
tra magos & incantatores
665.1
lares familiares qui dicendi sint
111.33 aliquando futura pra-
nunciant, ibid. 41 quid fuerint
33.31
laruae dij qui dicti sint 111.19
larynx caput arteriae aspera 394.
31
Lapillus iustis reiectus 395.2 sibi
magnitudine, ex sinistris pulmo-
nibus dissectus, ibid. 15
lapis auellanae magnitudine in stea-
tomate generatus 440.38 in
cerebro reperitus magnitudine
& forma mori, ibid. 45 pbi-
losoforum qui sit 640.39
lapides

I N D E X.

- Lapides maleficium tollentes* 382.17
lapidibus cur saxe pluat 279.45
Lappo insignis magus 173.44
T. Latinus à demone exagitatus
 566.38
Latini cur Martè coluerint 33.25
 quomodo demones distinxerint 111.13
Latopolitani piscem latii pro deo coluerunt 31.40
latrocinij paxa apud Gallos 38.37
laurus cui consecrata fuerit 198.25
lauri virtutes. ibid.20
Lausanensi in ducatu magos quosdam proprios infantes coxisse & comedisse 240.35
Legio cur diabolus nominetur 105.42
lignarum uirtus quid sit 195.10
lemures cur sabbatum fugiant 34.10 demones 111.23 quando & quales sint creati 34.5 quibus rebus fugentur 508.31
lemurum profligatio Paracelsistica 558.21
lenocinij pœna 343.26
Leo Suanus suggillatur 295.13
Leonis Suanij calumnie in Vuierum refutantur 873.9
leonem Leontopolitani pro deo coluerunt 31.44
lepidotii piscem Aegyptij pro deo coluerunt 31.37
Leuenseet in pago cuiusdam puella admirabilis historia 430.5
leuiathan quid significet 104.22
lex Imperatoria de quibus maleficis agit 828.38
lex Cornelia de sicarijs & ueneficis 745.39 quibus conueniat 766.5
lex de lamiarum potestate 312.37
duodecim Tabulari de his qui fruges exccantant 299.26. & 801.7
leges de maleficis an locum etiam habeant de lamijs 775.9 unde sint sumptæ 776.10
leges quid statuunt de magis & aruolis, eosdemq. consulentibus 661.27
leges unde ferri debeant 832.43
liberatus quid sit 198.8
ligationes quot modis fiunt 463.24
ligatos curantia 583.3
ligatura ficta exemplum 478.40
magice formula 511.20
ligatura physica 592.23 uariæ 461.22
ligaturæ incantatione nullo modo fieri posse 462.1
lignum & cultri in uentriculo inuenti 416.20
Lili Hebraica dictio quid denotet 232.24
Lindemannus exorcista repentina morte interijt 897.13
Lutia & Lucilla ueneficos 382.20
Liouonenses lupi, Germanice Vuerruolff dicti, an ueri lupi sint 269.43
Locale loco suo conuenire debet 281.5
Lolij uersus de philtre 378.44
lolij usus 316.20
Loray demon 915.24
Loth ebrij incestus 28.4 uxor in salis petram mutata 132.14
Lotharingus quidam Constantiæ nopolis in Galliam per aerem delatus 278.29
Lucani locus de Tage 74.8
de maleficis 236.5
de Druidis 38.45
Luciani metamorphosis 269.37
Lucifer demon 918.1
Lucilla uxor Lucretij marito suo uenenum propinat 383.17
Lucio Valerio Flacco Romæ multa spectra apparent 73.27
Lucius Lucillus amatorio poculo interemptus 382.44
Lucretius poeta amatorio poculo interemptus. ibid.12
ludorum inuentor 120.27
Ludouici Guarna Salernitani filie due in uiros mutata 473.27
Ludouici Romani Patricij locus de Calechutorum demone 118.33
Ludouici Milichij censura de leomiarum pœna 765.43 de leomiarum potentia 438.33
Luna cur sit inter deos gentiles numerata 33.28 unde dicatur celo deduci 237.45
Luna simulachrum à Iuda apostolo deustatum 638.30
lunaria herba 89.13
lunaticus quomodo à demonico sit dijudicandus 487.37
lunatici curatio magica 593.29
lunaticus quid efficiat 381.15
lupina melancholia 471.24 unde oriatur. ibid.28
lupi in cauda pilei ad quid utilis 380.31 stercoreis usus 387.17 & 579.3
lupum Lycopolitani pro deo coluerunt 31.40
lupi noxij in Liouonia, qui Germanice Vuerruolff dicuntur, an ueri lupi sint 269.44 quomodo ligari possint, ne armentis nocceant 463.1
luporij capita iamis affixa an demones aufugiant 579.29 in gens turba Constantinopolis apparet 704.22 in formam qui crediderunt se transmutatos fuisse, quomodo hæc confessio sit intelligenda 698.10
in Lupos non Lamie uere transferuntur 270.35
de Lutheri ortu demoniaco commentum 338.32
Luibero monachi forma demò apparenti, & cum eo disputat 87.39
Luibero uirij secta oritur 288.40
lutra & lacerta in corporibus inuentæ 448.29
Lycæon Arcadiæ rex in lupum mutatus 472.4
lyones pœnia quid sit 471.22
Lyncurij lapidis uirtutes 382.31
Lysimachi sinistra opinio de Mose 153.20

M.

Macedones quem deum coluerunt 32.7
 Qq 4 Macedo-

Macedoniam esse terram Celtibim
49.2
Macedonij præsidis edictum con-
tra hereticos 726.22
Magdalena uirgo Constantiæ à
demonio compressa 358.30
Magdalene Crucia Hispanæ &
maleficæ historia admirabilis
673.44
Magdeburgij mulieris cuiusdam fa-
cinus 599.13
magia Ægyptiorum, Babylonio-
rum & Persarum unde origi-
nem trahat 146.20 à quibus
ad Græcos peruenierit 148.8
magia infamis quâdo ceperit 27.
13 quid sit, & unde originem
trahat 145.4 cur sit detestanda
152.20
magix & uicix quid differant
145.31
magia naturalis quid, & eius com-
mendatio 151.3
magia unde originem trahat
146.7
magiæ artes quedam 170.8 origo
860.29 stipendia 160.41
magiam Ægyptiorum inauspica-
tam Calasiris 144.1
magiam infamem quis primùm do-
cuerit 923.41 qui coluerint
147.53. & 150.9. & 155.3
Garpocrates publicè docuit
250.40
magica ars Constantinopoli publi-
cè docetur 210.35
magica artis potestas cur à Deo
demonibus data sit 161.1
finis qui sit 179.39. uarij modi
170.25
magica artes carumq; sectatores à
Moysè damnantur 230.41 à
Nerone sublata. ibid. 34
capitales 749.2
magica curationes 530.1 uoces
nullæ cum imaginibus cæli con-
ueniunt 534.13
magiarum diuinationum species
uariæ 194.40
magici uerbi & carminibus nul-

I N D E X.

la efficacia inest 535.19
magici artibus an uti liceat 795.
37
magici libri sub falso titulo Adæ
inscripti circumferuntur 152.33
cur palam sint exurendi 660.
28 Bybesi excusli 596.1 quo
stylo sint scripti 161.25 qui
sub titulo Adæ & aliorum pa-
triarcharum circumferuntur, à
quo sint scripti. ibid. 22
magicorum librorum catalogus
162.6 medicorum punitio 656.
29 oraculis cur non sit creden-
dum 211.33
magus infamis quid sit 143.41
Magdeburgi in aera cum equi-
lo descendere uidetur 177.28
à serpente enecatur 160.32
uiuus à diabolo ablatas. ibid. 4
magi resipiscens historia 673.6
magi Ægyptij quomodo ad uerâ
fidem conuersi sint 182.39
magi an demones in seruitutem
cogere possint 172.20 an uen-
tos sedare possint 175.7 an mis-
racula faciant 171.9 arioli
qua poena puniendi sint 657.
14 Athenis expulsi 148.24 cur
nesciant benedicere 405.34
cur non sint aduenti 211.33. &
214.39 transferantur interdum
177.4 infames quibus nomini-
bus & in quibus locis in uete-
ri testamento significantur 135.
19 & Lamie quid differant
143.41. & 749.10 malefici
45.12 nostro tempore qui ma-
ximè floruerint 155.6 olim phi-
losophi dicti 151.14 quare Chri-
sti nomen precationibus & ex-
orcismis immisceant 594.11
qui dicantur 184.8 qui capita-
li supplicio sint puniendi 654.
4 qui res perditas & furto
ablatas incantatione recupera-
re student, quomodo sint puni-
endi 657.14 quot modis
artes suas perficiant 170.25
quo pacto præstigijs faciunt

169.40 quo pacto demones
aduocent 931.40 quomodo
sint puniendi secundum leges
& decreta 661.27 sacrilegi hu-
imseculi 507.15 sub nomine
qui comprehenduntur 144.18
unde suam artem petant. ibid.
1. & 653.31 Xerxis copias à
tempestate liberant 175.11
magorum Ægyptiorum nomina
183.10 alios non ualde ledent-
ium poena 655.6 apud uar-
ios gentes nomina 147.33
ars omnis & potestatis unde con-
sistat 144.23 blasphemie in-
eucandis demonibus 932.8
carminibus non obediunt bea-
torum anime 185.20 cura-
tionis nihil ualere, nullis argu-
mentis probatur 563.15 in-
famium & diuinorum poena
inter edicta imperialia Germa-
nica 667.4 instrumenta
qualia sint 164.17 illusiones
45.12 ac Lamiarum artibus
quedam esse communia 143.
36 & Moysi operum discrimen
178.26 præstigijs quomodo
fiant 144.23 qui annulo uel
uitro demonem captiuum cir-
cumferunt poena 659.4 quo-
rundam funestus interitus 156.
31 quorum mentio fiat in sa-
cris literis 741.42 religio-
forum multa 655.13 apud
Septentrionales populos incan-
tationum modi 173.20 signa
cur mendacia dicantur 183.
28
magis à Moysè poena constituta
658.13 omnibus non debet ea-
dem infligi poena 651.21 cur ma-
gica artis potestas data sit 161.
2 infamibus qui demones in-
seruiant 120.31
magos quosdam in ducatu Lausis
nens proprios filios coxisse &
comedisse 240.35 consuetudi-
bus qualis poena sit constituta
658.23 & 661.25

magnētis virtutes	572.33	malī esū quīdam factus demoniacus	451.11	midium gestasse	58.11
Mabometes quā astituta se regens fecerit	94.45	malicie radix	26.6	Martiani carmina de Numeris	255.44
quibus artibus populum seduxerit.	ibid.14	malitiarum an diabolus sit auctor	135.3	Maribim dæmon	914.40
Malaphar dæmon	915.32	malli ioniales	384.4	materias duras per solidas corporis partes diabolus in ipsa corpora immittere non potest	133.
malefica ut capillis suspendatur, imago	543.36	Mallens maleficarum	5	ore reiectus, non omnes fuisse in corpore	393.34
malefica accusatrix falsæ pœnæ	711.5	Malphas dæmon	922.22	duris in corpore ingerendi ridiculus modus	438.18
cuiusdam respicientis historia	673.33	mali origo unde	907.19	Mathematici libri exusti	660.35
malefica quid à morte acciderit	678.13	malum imprecandi consuetudo uulgaris	454.9	Senatusconsulto ex Italia pulsū	ibid.34
maleficarum mutua commixtio	345.22	Mammona dæmon quid significet	104.36	Matisconensis comes uiuus à diabolo ablati	160.11
pœnæ 664.32 quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat	748.4	Manasser cur à Deo sit punius	658.44	Matibæus Curtius medicus	373.23
trium exultationum confessiones excutitur uerbis argumentis	689.12	quales deos ex eade Deo miti abitulerit	363	Matura dæmon poeticus	119.34
maleficium quid sit	145.2	Manassis regis flagitia	145.45	Maubyse quidam se demoniacum esse fidei simulat	482.13
maleficij curatio	531.25	Manicheorum hæresis	750.35	Mauri quem deum coluerint	32.7
curandi formula superstitiosa	556.20	mandragora herba unde Hellebrymna sit dicta	231.45	Maxentij Imp. interitus	156.29
591.19 curatiois sacrilegius modus	529.31	mandragora usus	316.23	Maximi Imperatoris edictum contra hæreticos	723.16
curatio magice	538.39	extradice homunculus	590.16	Maximiliani uerba de cōsecratione campanarum	44.8
curandi methodus certissima ex sacris literis	611.41	manes qui dii dicti sint	111.21	in Maximiliani 2. corde tres lapilli inuenti	441.7
curatiois per benedictionem formula	404.2	C. Manily uersus de fascino	235.9	Maximiliano Imperatori dæmon Hectoris, Achillis, & Davidis in forma appareat	79.22
maleficij affecti qui læsi ubi plures uno in loco sunt, qui fatuendum	628.33	ueritati dæi quid significet	138.25	Necbafepha Hebraica uox quid significet	136.41
laforum multa exempla	589.31	marabā	198.31	825.23	
408.20		Marbas dæmon	912.20	mechassaphim quid significet	137.30
maleficia quibus uerbis resoluuntur	548.20	Marbochis dæmon	922.11	Medea uenefica	767.15
quibus materijs arcari possint	581.22	Marcionista hæretici	154.35	Medeæ descriptio	234.17
quomodo communibus precib. sanentur	621.16	Marcionitarum secta	810.35	medicina artium uetustissima	217.29
maleficij cur aliquando permittat Deus	415.21	Marcoduri mulier quæ dæi ob maleficij falsam opinionem torturis enecata	711.12	medicina ueteris læus	222.6
infernandi modis magicis	542.45	Marcus dæmonis cultor	66.32	medici indocti in quos referant infirmitiam suam	220.25
maleficij repellere an liceat	795.43	magus quibus artibus homines deciperit	69.30	medicorum encomion in sacris literis	221.42
omnia à diabolo exerceri	389.4	Marcus quibus rebus mulieres ad se attraxerit	384.16	medicos eximios alligantibus, characteribus, carminibus usus esse	574.11
maleficus quidam à iudicibus igni deuotus ob maleficium, respicis scit ab amentia meliori uictu	697.27	Marci Serualij temeraria credulitas	570.33	doctissimos à demoniacis saepe falli	449.25
malefici cuiusdam confessio	699.8	Mares in feminas non transformari	474.19	Mediolani aliquot uenefici capti	
maleficij qua lege Moysis damnentur	156.33	Margartha comitissa Burenfis à demonio exagitata	419.24		
maleficiorum quadruplex familia	825.40	Maymaridus magus	147.36		
		Mars deus	33.17		
		Martem quem deum ueteres nominant	29.22		
		Marsilium Ficinum magicum ars			

I N D E X.

- 373.2 quidam maleficus igni
deuotus ab amentia respicit
meliori uictu 697.17
- Mediolanenses magum contra Fri
dericum Imperatorem mittunt
696.37
- Medioximi dii qui appellati sint
334.39
- Megalopolis in finibus firmata
quedam a demone ob nefaria
iuramenta auechitur 457.1
- Meineri Clatij famulus a demo
nio miserè depopulatus 409.33
- melancholia causa 260.19
- melancholiam esse diaboli balicum
476.39
- melancholicus humor diabolo con
uenientissimus 433.9 uspor
qualia somnia commoueat 263.
8
- melancholicus quidam Athenis per
suasum habebat, omnes naues
in Piræum appellentes esse suos
257.12
- melancholici confessioni non est
standum 686.42 cuiusdam
rythimi de bellis in Gallia ortis,
&c. 257.4 cuiusdam hor
ribile exemplum 257.40
- melancholici cur pleriq; demonia
ei putentur 476.11 cur ple
runq; sibipsum necem inferant
256.22 maximè demonum il
lusionibus expositi 252.23
quomodo sint curandi, melbo
dus certa 611.41 tres Gronin
gæ adeo correpti, ut se Deum
patrem, filium & spiritum san
ctum crederent 256.38
- melancholicorum corrupta ima
ginatio 256.11 uaria exempla
260.4 uaria afflictiones 259.
14
- Melancholion a demone irridetur
450.10
- Melchias papa edictum de ieiunio
in die Dominico 248.14
- Melchom demon 30.12
- Mellegri interitus 289.42
- memaphim & mechassephim qui
dicantur 138.1
- Memphis cuiusdam asini docilitas
92.39
- memphitis lapidis uirtus 550.30
- Menadis usus in magia 171.35
- Menelippus Diana maclatur 37.
33
- Menadri hæreticū dogma 154.22
- mendacium a quo primum inuen
tum sit 26.2
- Mendicus Iustus sicte demoniacus
477.25
- Menippus Lycius 176.11
- mensam refertissimam hospitibus
discubitaris magus quidam ex
improviso apparabat. ibid.1
- menstrui mulierum potus quid effi
ciat 381.13
- Mercurius Alexandria abbas 78.17
- Mercurius deus 33.17 a Gallis
humani hostij placatus 39.9
- Mercurius magus 148.2
- Mercurium suum qua herba Obis
mici fixum reddant 89.23
- Merlinus semileuis habitus 318.25
- Merlino fabule 356.14
- Messenij qua ratione contra Lace
dæmonios uictoriam nacti sint
37.39
- metallici demones 112.34
- Methodus quomodo impotens sit
factus 459.36
- Melbotim insignis magie uocatio
tur 156.32
- metus quid sit 782.35
- Michael Villanotus 602.16
- Middelburgi ciuitatis direptio præ
dicta 50.12
- milis cuiusdam dormientis histo
ria de bestiola ex eim ore egres
sa 67.24 & 841.20
- Minerua dea 33.16 cur sine ma
tre fingatur esse nata 255.40
a Scythijs culta 32.5
- Minotaurio singulis annis Atheni
enses septem adolecentes et
totidem puellas deuorandas mi
serant 38.15
- miracula spirituum bonorum ad
quid conducant 122.28
- miracula in brutis 92.35
- miraculorum diaboli finis 102.35
- Misraim filius Nobæ magia inuen
tor 27.16
- Missa ad gebennam deturbans
601.19
- Missæ usus in magicis artibus 164.
44
- Moabitæ quæ deū coluerint 29.11
- ob Merorem demon multos supe
rat 252.29
- Moloch deus Ammonitarum san
guine humano placatus 37.5
- moly nullam inesse anipathid con
tra demones 576.23
- monachus quidam a demone strid
gulatus 81.37
- monachi commixtio cum succuba
358.18 & 359.30 forma da
mon cuida uidua apparet 87.
10
- monacho demon apparet, & unã
cum eo per montes deuios equitè
amissum quaerit 77.15 sono
uolentiq; testes exelcti 458.23
- monachorum Archie sigmentum
603.10 forma demones prope
Spiram Rhenum transfuclti 84.
28 quorundam magica diuina
tio 216.24 quorundam trage
dia uenefica 321.30
- monialis uirginis Hispanæ admi
bilis historia 673.39
- moniales uirgines Neomagi a dia
bolo infestatae 421.43
- monialium curatarum apud Ma
rie arborem prope Xanctos hi
storia 620.40
- monstrum nascitur 354.17 Co
loniæ 447.3 apud Geldros
455.12
- Montani hæretici 154.35
- montani demones 112.26
- Mopsus Apbri pro deo coluerunt
31.5
- Morax demon 915.37
- morbi qui grauissimi sint 489.20
- morborum curatio diuini nõ est ad
scribenda 226.39 magica &
superstitiosa curationes 330.7
- morboe

I N D E X.

morbos quatenus demones faciant
 563.12
 Morpheus fabula 70.2
 mortui inuentor qui fuerit 26.5
 Mosæ quæstoris filius à demonio
 exagitatus 411.4.4
 mortuorum animus quomodo de-
 mon imitari solet 62.37
 apparitiones quales sint, &
 quomodo Biblici dyadicarint
 185.32 falsitatio & apparitio
 unde dependat 193.23
 mortuus diabolus ad uitam reuoca-
 re non potest 132.33
 à Mortuis non querenda ueritas
 185.6
 Mosi aubaritati quantum sit tri-
 buendum 17.40 decretum de
 criminibus non in omnibus lo-
 cis imitandum est 749.21
 edictum contra magos quibus
 conueniat 741.32 edictum
 contra ueneficos 10 lex de
 quibus maleficiis agit 813.31
 preceptum contra magis ar-
 tes, etiam nisi sectatores 230.43
 operum comparatio cum Pha-
 raonis magorum operibus 178.
 26
 Mosén à Iosepho artem magicam
 accepisse 183.12
 Mosses colp 694.8
 Mubazzimin magi & circulator
 res apud Egiptus 207.36
 mulier cur ad creditum facili sit
 254.25 à demone exagitata
 Bononiæ 450.36 Luceia la-
 pidem habet in utero 441.40
 maleficio laesa clauis & acus
 uomi 408.23 unde sit dicta
 254.35 maleficio laesa 391.37
 quedam acui deglutit 397.13
 quedam uaria per urinam ex-
 creat 397.12 quadam Marco-
 duri innocenter tormentis enca-
 cats 711.12 Vuell in pago à de-
 mone exagitata 633.4
 mulieris cuiusdam malefica finis
 miserabilis figmentum 678.8
 cuiusdam Osnaburgi crudelè

ficinus in maritum 598.38 de-
 montiaca de partu Lamia im-
 putato, historia admirabilis
 362.11 malefica constantia in
 tortura ferenda 547.17 phan-
 tastica uera historia 296.17
 mulieres ab initio ad ueneficium
 procliuiores 766.45 alba de-
 mones 117.45 complures Ham-
 moxa captæ 426.16 melicio-
 se cur demonum illusionibus
 maxime exposita sint 252.36
 & 253.31
 mulierum calculi 443.22 mole
 336.17 proprium quod sit
 254.9
 mulieribus cur ex lege tutores &
 curatores dati sint 253.37
 probis illius incubi accidit
 351.40
 mulieres facilius decipi, & despe-
 rare citius quàm uiros 254.29
 minus puniendas uirg 738.26
 & 824.20
 muliercule quomodo à demone
 decipiuntur 268.11
 muliercularum matris comitæ-
 tio 346.8 innocenter ob ma-
 lefici opinionem panitarum
 exempla 709.30 trium existi-
 ran confessiones excitantur
 689.12
 mundi magnæ res naturales 88.22
 paræ res naturales 90.4
 mundus alterum quomodo diabo-
 lus corripit 127.11 quomodo
 primus diabolus corripit
 24.7
 murem araneum Atribita pro-
 deo coluerunt 31.25
 mures ne insidiarentur caesis, Apol-
 linis Parnopai nomen inuoca-
 batur 31.31
 Murnar demon 925.18
 musica ut facerent, Cyrenatico
 Achori litatum est 31.29
 Myrrha uisus 181.23
 Myrton 475.17
 Myrtra simulacrum apud Persas
 31.19

N.

Naberus demon 916.8
 Nabuchadonozar maleficio
 lafus 126.2 & 190.26
 Nabas Hebraica uox quid signifi-
 cet 139.7
 Natalis Ramardus 602.5
 natura quid sit 127.5
 naturales res quandoq; iudicari de-
 mouiacis 88.19
 Naucleri locus de Benedicto nono
 81.13
 Naturæ quæ deum coluerint
 32.5
 Nazianzenus locus de angelorum
 natura 18.21
 Neapoli duæ uirgines in uiros ma-
 tate 473.30
 necromantia quid sit 192.39
 quæ multu duravit etiam in po-
 pulo Dei 194.7
 necromantici quomodo demones
 aduocent 931.40
 neque ueritas 185.40
 Neomagi mendici cuiusdam da-
 montiaci figmentum 477.24
 moniales à diabolo infestati
 421.43 quidam ouem inter-
 gram deglutiens, mox suffoca-
 tur 394.18
 Nereum ueteres Neptuno adiu-
 xerunt 33.1
 Nergal demon 29.40
 Nero comperit magicas artes usa
 nis esse 250.15
 Nephilin quid 334.13
 qui dicantur 329.6
 Neptunus deus 33.17
 Neptuno maris imperium Græci
 tribuerunt 31.39
 Neuri populi Scythiæ se in lapos
 transformari posse crediderunt
 472.15 incantatores insignes
 150.39
 Nibhas demon 29.46
 Nicolaus Gontel Vuimaria exustus
 479.3
 nimbi procellosi quando plerumq;
 fiunt 307.40
 Ninus quot annis ante tempora
 Rr 2 Troia.

- Troiana uixerit 147.9
 Nisroc demon 30.5
 Noba primus inebriatur 27.13
 Norici quem deum coluerint 32.6
 Norimbergensis magistratus praedentia summa 480.38
 notoria ars 170.9
 notibembd 573.20
 Nucem grandem Pomerani olim adorauerunt 31.16
 Numa Pōpilus hydromantia eulo-
 tor 196.41 magicos libros
 secum recondi in sepulchro uo-
 luit 149.40 ludificator magi-
 cus 176.1 quo demone fami-
 liari sit usus 117.11
 Nursia infans posteriore naturae
 parte solidus nascitur 90.11
 Nymphæ 31.3 & 475.16
 O.
 O Hebraica dictio quid signi-
 ficet 140.1
 Obotriti quem deū coluerint 34.
 45
 Oceanus demon poeticus 119.35
 Ochofia regis interitus causa 658.
 33
 Octavianum carminibus magicis
 usum fuisse 574.43
 oculorum lippitudine cuiusdam mu-
 lhercula laborantis curatio ma-
 gica 570.4
 Odo Danicus magus submergi-
 tur 157.22
 Odhen Gothorum numen 34.17.
 & 39.23
 odium quid conciliet 380.42
 Oenoboræ uirtutes 378.36
 asophagus 395.27
 si uisus quid significet 138.45
 Olaus Magnus reprehēditur 175.3
 Olai magni locus de Gothorū dijs
 34.16 historiae quantia sit fides
 adhibenda 889.40
 oleum somniferum 316.5 ex
 gagate ad quid utile 581.40
 oliua a meretrice plantata, infra
 Etuosa perpetuo manet 581.19
 oliuæ rami ad quid utiles. ibid. 18
 Olympiadis uxoris Philippi Mace-
 donis sententia 386.1
 Onen Hebraica dictio quid signi-
 ficet 138.40 & 826.16
 Onomacritus magus Athenis ex-
 pulsus 148.24
 inuocata quid 200.20
 Ophis quid secundū Pherecydens
 19.19
 Ophita heretici 154.31
 Opilio Macrino qui uersus obue-
 nerint ex Homero 201.43
 Opis demon poeticus 119.36
 opium quibus in locis plantetur
 319.15
 opij usus 316.21 et 318.43 et 550.13
 oracula per insomnia quomodo
 fiant secundum magorum do-
 ctrinam 164.5 demonum
 quando cessarint 41.31 post
 Christum qualia fuerint 42.14
 unde & ubi olim petita sint
 900.1
 oracula qui lapis reddat 582.17
 oratio & ieiunium cur ferre obuius
 gantur 248.10
 orationis efficacia 624.20
 orationum communium in mali fi-
 cio sanando efficacia 621.13
 Oray demon 915.24
 ore materies reiectus non omnes
 fuisse in corpore 393.34. &
 407.39
 Orius demon 927.14
 Orientis demones qui sint 913.1
 orificium neruosum & ualde sensi-
 le 395.34
 Origenis sententia de Samuelis ap-
 paritione 192.33
 Ormasda ignem Perse pro deo
 coluerunt 31.46
 Orobas demon 929.1
 ignoratia quid sit 200.40
 Orpheum magum fuisse 149.7
 Osirim deum Aegyptij coluerunt
 31.26
 Osnaburgi cuiusdam mulieris cru-
 dele facinus in maritū 598.38
 Otis demon 914.31
 Otto Imperator à Crescentij uxo-
 re uenenis necatus 372.4
 Oues ex terra nascuntur 337.20
 earū pestilentia unde 490.20
 Ouidij locus de dijs praeditibus 33.
 35 de dijs gentium 32.14 de
 hippocanensibus 380.1 & 381.41
 de lamijs 234.8 de sortilegijs
 203.1 de Strigibz 231.26 de Vlyf-
 se & Circe 236.43
 ouum integrum quidam Neomagi
 deglutiebant, mox suffocatur 39.4.
 19
 oua lastralia ad quid utilia 582.45
 Oxyrinchem Aegyptij pro deo co-
 luerunt 31.38
 Oze demon 928.27
 P.
 Paganorum lastrationes faci-
 entes quomodo sint punien-
 di 664.45
 Pages sacerdotes apud Americis
 119.2
 Palaeimorum deus 30.27
 palma Christi portata usus 581.25
 Paltebrobori populi 369.11
 palmarum excucam Parisijs denud-
 effloruisse 888.32
 Panic terrores 74.39
 Paphnūtius uno uerbo demones
 fugauit 640.3
 Paracelsus qualem praeceptorem
 habuerit 882.33
 Paracelsus cuiusdam impudentia
 & insectia in terra luliacensi
 222.24 & 226.15
 Paracelsus quibus caracteribus
 in curatione utantur 884.22
 Paracelsitarum curationes 875.9
 Paracelsistica profugatio dæmo-
 num 558.21
 paracelsi demones qui dicti sint
 111.4
 paruum imprecationis exemplum
 horrendum 455.10
 Parnapion quid significet 32.35
 parsimonia exemplum 300.14
 Paster ludificator magicus 175.
 44
 Pastoris cuiusdam commentum
 218.137 & 219.20
 pastorum officium 268.9
 Patauj

- Patanijs agricola quidam se lupum
 esse credit 470.45 monachus
 quidam ueneficus captus 373.7
 Patmos insula 154.44
 patrum quorundam sententia de
 Samuelis apparitione 189.45
 aduersus demonum insidias
 494.27 de demonum machi-
 nationibus 95.10 de demo-
 num potentijs & studijs 100.
 13 de seductis errore & here-
 ticis non encandis 718.21
 Paulina uisupratur 343.1
 Pauline prohibitis 341.36
 Paulus an magus fuerit 152.43
 Pauli diaconi locus de Valentis ty-
 rannide 50.4
 Pauli Grillandi locus de quodam
 melancholico 257.40 de ma-
 teria uaria ac dura, sententia
 406.20 uerba de fire tormen-
 ta nil curante 545.34 historia
 de quadam lamia 735.44
 sententia de Lamijs 732.12
 Pauli Schalichij errores & raps-
 diae 838.25 impius error 847.4
 aduersus Paulum Schalichij uia-
 ri apologia 836.40
 Pauli Veneti locus de potu sopori-
 fero 321.40
 Paymon demon 917.46
 Peccatum unde 907.21
 peccati auctor, ubi diabolus appel-
 letur 106.14
 peccata inaequalia 754.8
 peccata quot modis committantur
 787.12
 pecora doloso maleficia acta 651.6
 pecora ab usu quid extereat 387.
 17 et 651.9 uenenis tolli 387.11.
 & 489.45
 pecoribus lac ne per incubos ab-
 strahatur, coniuratio supersti-
 tiosa 646.45
 in Pecoribus exagitantis dolus
 387.17
 penetes qui fuerint 33.33
 Penelope proci quo pacto proditi
 sint 197.18
 pentaphyllon herba ad quid utilis
- 581.15
 periaptorum physycorum uirtutes
 578.40 uanius 535.29
 peripatis quantum sit fidendum
 579.11
 de Perdicibus falsa 348.46
 peripatetici negant esse demones
 17.23
 Persae Mithra bouem immolabat
 32.28 quantum honorem ma-
 giae tribuerint 150.11 quid pro
 deo coluerint 31.46. & 146.31
 Persarum & Atheniensium pra-
 lium 74.33 magia origo 27.
 21. & 146.21 magi quam ma-
 giam coluerint 151.5 poena
 contra ueneficos 767.44
 apud Persas qui primo magiam
 excoluerint 147.29
 pestilentia septuaginta millia uir-
 rorum cadunt 28.14 quara-
 tionem in Ionia sit sedata 37.32
 unde generetur 489.26
 pestis remedium magicum a pon-
 tifice Romano Hispanis in Bel-
 gis exhibitum 513.12
 pestes animantium 490.3. &
 491.12
 Petrus Aponus cuius magia cogni-
 tionem habuerit 881.44
 Petri de Abano elementa magica
 164.29
 Petri Alphonsi locus de demonum
 lapsu 23.35
 Petri Blesensis uerba de demonis
 mendacijs 213.44
 Petri Brabantij uentriloqui dolus
 205.29
 Petri Damiani sententia de Lamias
 rum confessione phantastica
 269.30 locus de demonum la-
 psu 23.24
 Petri lapsus & conuersio 245.33
 Petri Lombardi locus de demonis
 potentia 160.45
 Petri Polignensis confessio 699.8
 Petri Pomponatij Mantuani opus
 de naturalium effectuum causis
 799.21
 Peueri laus & doctrina 194.35
- Phantasia quid sit, & quomodo
 utitur a diabolo 260.40 &
 296.25 Lamiarum doctor
 365.2
 phantasia effectus 261.20
 phantasmata quid fuegit 582.42
 phantastica mulieris exemplum
 296.27
 phantasticae qui dicuntur. ibid. 23
 Pharaon imago diaboli 110.8
 imitus Dei miracula agnoscit
 182.6
 Pharaonis insomnium 899.27
 pharmaca in locis semotis sepulta
 a Lamijs non possenocere 366.14
 pharuaia 746.39
 pharuaer quid Iosephus appellet
 745.28
 pharuaer 137.12. & 742.33
 Pharsalici belli euentus a demone
 praeditus 193.5
 Phaurorini sententia de magorum
 uaticinijs 214.74
 Phegor demon a quibus sit culum
 29.28
 Pherecydis locus de demonum la-
 psu 19.18
 Philetus magus 148.33
 Philippus apostolus draconem in
 Scythia profugit 638.33 ab
 angelo delatus 276.16
 Philippus Macedonum rex puella
 lam quamdam amat 385.29
 Philippi Melanchthonis iudicium
 de demoniacis 643.41
 Philippus Vueselich Colonienfis,
 a demone exagitatus 651.21
 Philistini quem deum coluerint
 30.16
 Philonis locus de nymphis 31.1
 philosophi qui olim habuit & di-
 citur
 Est sint 151.14
 philosophorum sententia de demo-
 nibus 121.30-
 110.70
 Philostrati historiae quanta fides
 sit addibenda 888.38
 pintrum quid sit 378.38
 pintra cur sint detestanda 386.11
 in amore concitando parum ma-
 lent 381.33 mortem sapius
 RR 3 accies

I N D E X.

- accelerant 383.22 uaria 378.26
 & 381.16 uera 386.7
 pblegmaticus uispor qualia infoma
 nia moueat 263.13
 Phœdra Hippolyto priuigno ama
 torum poculum propinat 385.
 18
 Phœnix dæmon 930.43
 Phoreus dæmon poeticus 119.35
 phylacteria quid sint 663.42
 Picus autis ad quid utilis 583.3
 pila in bouis uentriculo unde nata
 445.12
 pila magnæ nigre ex bouis unio
 rum uentriculo exemptæ 445.
 3
 Pinneti amassa Florina dæmon
 359.40
 Pirithoum primum à cælo detra
 xisse lunam 238.4
 pisces capti diuini modis 333.
 32
 piscibus Aegyptij diuinos honores
 tribuerunt 31.37
 pius qualis sit 496.11
 Planetarum characteres quæ uim
 habeant 553.35
 Planipes nomen dæmonis 119.28
 Platina locus de Benedictio obla
 uo 80.45
 Plato unde suam philosophiâ bau
 serit 122.35 unde sit natus
 338.2
 Platonis opinio de dæmonibus 17.
 26. & 47.32 de mulierum ge
 nere 255.46 de imprecatione
 parentum 455.21
 Platoniarum scholarum patroni
 præcipui qui sint 148.37
 Platonici quomodo distinguant
 dæmones 121.27
 ex Platonici qui magiam colu
 rit 148.37
 Pliny locus de uarijs actionibus dæ
 moniacis 70.33 item de abo
 litione oraculorum 42.4 opin
 io de animis 68.13 item de
 Moÿse 151.13
 Plotinus Italice scbola Platonice
 patronus 148.42
 Plotini opinio de dæmonibus 17.
 29
 Plumifascis nomen dæmonis 119.
 27
 Plutarchi locus de abolitione ora
 culorum 42.2
 Platonis imperium inferni Græci
 attribuerunt 31.41
 Plutonem quem deum Græci ap
 pollarint 29.12
 Pluuium unum ex dijs selectis 33.22
 pluuiæ & grando unde 811.20
 pluuiam citri non posse carmini
 bus 312.32 lamia non potest
 excitare 367.28
 Pnyxianus quid sit 323.23
 Podaga nomen Vandalorum 34.
 46
 Poeni quem dexon coluerint 32.8
 poetici dæmones qui dicti sint 119.
 34
 Polaborum deus 34.43
 Polluanti carmen de uenefica 382.
 26
 Pomerani olim grandem nucem
 adorauerunt 31.16
 Pomponatus quomodo melanco
 licum curarit 613.3
 Pomponatij locus de quodam cir
 culatore 90.29 sententia de
 sanatione dæmonis 568.11
 Pontani locus de tempestate incan
 tatione excitata 306.10
 Pontifices Romani qui arte magi
 ca pontificati sunt adepti 503.
 35
 Porenutij quem deum coluerunt
 34.35
 poros minime à diabolo distrahi
 innoxie posse 439.11
 Porphyrius magus 148.37
 Porphyrij deliramenta 555.2
 opinio de dæmonibus 17.28
 Portunus deus marinus 33.3
 possibile punitur in criminalibus
 actionibus 773.9
 potus dementans & soporiferus
 321.37 tartareus 241.36
 Potamantis herba usus 321.26
 Prædictio cuius opus sit 213.26
 prædictiois dæmoniacæ exempli
 49.32
 prædictiones dæmonum unde 48.3
 prænotiones dæmonum unde. ibid.
 20
 Præstantij pater in longo alioq;
 somno se equi putabat factum
 467.19
 præstigiatores quibus nominibus
 in ueteri testamento significer
 tur 137.20
 præstigiium quid sit 144.43
 Præstites dij 33.35
 Priapus dæmon 29.15
 Primasij locus de dæmonum lapsu
 22.43
 principum quorundam singularis
 prudentia in accusatione ob ma
 lesicium 714.1
 probationes in actione criminali
 quales esse debeant 687.6
 Proclus Aÿatica scbola Platonice
 præceptor 148.44
 Procli opinio de dæmonibus 17.
 28
 prodigia uaria in uarijs locis 36.
 40
 Propertius 203.32
 Propertij carmen de lune obnubi
 latione 238.7 de hippo
 manes 379.42 de lauro
 198.17
 propheta donum spiritus sancti
 865.26
 prophetarum testimonia quibus in
 locis citentur 868.27
 Propertius quid sit 144.7
 Proserpina 29.16
 Proue idolum Sclatorum 34.42
 Prustus dæmon 912.30
 Psalmi LXXVIII. uis contra dæmo
 nes 556.30
 psalmi CVIII. in magicis incanta
 tionibus usus 525.22
 psellus quomodo distinguat dæ
 mones 121.5 quot genera
 dæmonum recenscat 113.6
 Pselli locus de dæmonibus 66.31
 nugameta de Eucetis & Gno
 stici 250.14 opinio de dæ
 monio

I N D E X.

monibus	17.28	Tburys & in Metapontijs fies	demon ignitum carbonem in
Pseudomonarchia demonum	108.	isse	manum tradit
de sumpta fit	511.2	Pythia mulier que dicta fit	297.27
Abditi qui dicantur	120.10	31	Rodigas Obotritorum deus
Physbes uelutatio uenerca cum Cu		Pythie quomodo uaticinentur	45
pidine	354.24	204.40	Rogierius Bachon cuius magia con
Phylli populi	359.1	Pythiarum uatum origo	gnitionem habuerit
Pucel demon	924.45	203.32	881.
puclenda an demon uitare possit		Pythius non esse consulendus, lege	43
367.8		Mosaica prohibitum	Rollerius Danus matrem artem ma
puella demoniaca	431.46	10	gicam exercitum inuenit
pre-		Pytho unde, & Pythium oraculū	292.
cibus communibus a demonio		201.18	33
liberatur	623.6	Pythion aut Pythonicus spiritus	Roms furis & mulieris maleficæ
puella a demone uexata	429.3. et	quid Hebraicè significet	constantia in tortura ferenda
449.29		140.	547.2 lapis reperitur, quo pec
Rome è mortuis sus-		2	ti diabolus S. Dominicum
citata	193.7	Pythionissus consulentes quomodo	280.8 multa spectra uisa,
quædam spon-		sint puniendi	eorumq; significatio
sa in urinum transmutata	473.	Q.	73.28
35		in Questionibus quomodo tacitur	multi ueneficij horrendis nec
Vuerlensis epileptica, puta-		ritus induci credatur	cati
tur demoniaca	481.16	36	371.6 puella circiter
puelle demoniaca historia memo-		quercus in Epiro culta	septuaginta, simul una nocte
rabilis	400.6	R.	demoniaca facta
figmentum		Red in arce quedam mulier	415.26
Cluie	609.35	cula falso accusata	quidam iuuentis immorigerus
puella historia admirabilis, cuius è		710.28	parentibus mirè a demonio eo
latere cultus exercitus est	430.1	34	xagitatus
puella ad septuaginta Romæ de-		raue uiridis os ad quid uile sit	78.2 quidam
moniaca facta	415.27	380.34	demoniacum simulat
puer Beneuenti in uirginem muta-		Raum uel Raym demon	614.35
tus secundū Rufonium	475.42	925.37	quidam hydropicus uenenato
demoniacus noiem annorum		Raymundi censura de Lanis	potu præter spem curatur
50.16		732.	374.
a demone abripitur		34	18
363.16		Reatus quidam Mantuanus incre-	Romanus Argyrus Imperator O-
ex phantastica mu-		dibilia miracula dexteritate	rientis ab uxore ueneno extin-
liere natus	357.35	manuum operatur	ctus
puerorum demoniacorum histo-		religionis falsæ usus	372.11
ria	414.3	Rempha demon	Romanus populus a demone delu-
pueros ad centum & triginta de-		30.42	sis
mon abduci	80.10	Renneris Solenander medicus cele-	566.25
occidi		bris	Romani Diti & Proserpina sub
non posse ceremonijs	245.43	rcorum custodia	terya aram erigunt
puerperis qui demones in festi		681.28	73.22
sint		na apud Gallos	dominationis natura cupidi
118.2		38.36	150.28 unde ritus sacrorum
puicris Susati usus	685.44	por & taciturnitas an uerbis	mutuati sint
de Purgatorio mortui Parisijs fi-		dissoluatur	Romanorum idololatria
cta querela	205.39	reuelationum ars	37.9
Pursan demon	915.4	Rhabarbari usus	& 34.25
Pythonicorum & Pythiarum uati-		557.19	Romans & Albanis inter se bella
cinia	204.35	Rhodij uentriloqua femina	gerantibus diabolus monstrofa
Pythagorei cur fabis abstinerint		205.	specie apparet
900.13		5	73.35
Pythagoram ob magicam artem		Robertus Anglus cuius magia con-	apud Romanos quis primus ue-
nationes longissimus accepisse		gnitionem habuerit	nescium inuenit
150.4		881.43	767.8
uso momento & in		robur ingens	Roneue demon
		278.30	920.46
		Rodicofano ad focum dormienti	Rosfarbor nomen demonis
			119.
			29
			Roterodamensium uictus
			693.39
			Rudolphus episcopus Erfurdensis
			cur factus sit Fræscianus
			83.24
			Rr 4
			Rugiani

I N D E X.

Rugiani miris modis à diabolo delusi	46.7	relegatum habuerit	919.37	tus	581.29
Rugieui qui quem deum coluerint	34.34	quam deam coluerit	30.20	Scilau quem deū coluerint	34.39
Ruperti locus de abolitione oraculorum	41.46	de Salomone necromātorum figmentum	920.2. & 923.39	Scox demon	924.27
ruficus quidam horarum illius in corde sentiens	413.35	Salzburgi incantator à serpente occiditur	160.32	Scythæ cur nulla spectra seu imagines uideant	162.9 quem deum coluerint
uerimen longitudinis octo pedum excreat	448.1	Samaritanorum hæresis	730.36	Secretum Secretorum demon	931.16
rufilicorum superstitio & incredulitas	312.3	Samaritanum quem deum coluerint	29.21	Sedulij locus de demonum lapsu	22.46
rutæ uirtus	582.1	Samy quem deum coluerint	31.8	Seinckmeß	600.20
S.		Samuels apparitionis historia quomodo uerè sit intelligenda	185.1	semidei quales crediti	334.15
Sædiæ opinio de Samuelis apparitione	188.45	Sambethen unde dicitur sanguinis fluxus remedium magicum	530.35	seminis per succubum & incubum translati uanitas	347.1
Sabellici locus de demone Atheniensis quodam	70.31	humani uictima à quo sit inuenta	37.3	profusio in somnis unde cucinat	848.44
Sabnac demon	922.41	sanguinem sistendi modus magicus	512.8	Sempronius Rufus magus	148.28
sacerdotum frans olim	343.39	ad Sanbedrim qui admissi sunt	151.10	Sennacherib rex Assyriorum quem adorarit	30.6
sacerdotium regale	800.11	sardij lapidis uirtutes	582.22	Senecæ sententia de Lamiarum insipientia	298.39
sacra scripturæ abusus in curationibus morborum magicis	510.30	Saiban quid significet quomodo sit fugiendus	105.15	Senesium monachorum figmentum	606.39
sacrifici incubum passus	324.2	saibanæ uoluntas semper iniusta	125.18	Senones quales dicitur sensum quæ simplicia perturbent	334.15
sacrifici quidam inepti, maleficij morbum mentiuntur, & eius res statuunt insones	216.39	Saturnus demon poeticus humanis hostijs ab Æfris placatus	39.4 unus ex dijs selectis	316.10	Sepharuam ciuitas quem deum coluerit
sacrificiorum superstitio	508.10	33.22	Saturni adulterium	343.38	Septuaginta interpretum laus
quorundam magica diuinitatio	216.16	satyri animalis descriptio	350.41	10 an ueri fuerint demones	742.10
sacrilegus qui proprie dicitur	527.42	satyri cur sabbatum fugiant	34.10	quando & quales sint creati	34.5
Sadducei negant esse demones	17.24	satyros olim locutus esse	351.21	Satyrides in iule	350.29
saga unde dicta	332.35	Saul cur iuste à Deo sit punitus	187.1	ob quam causam panas dederit	41.13
sage ledenda impius modus	521.32	Sauls interitus causa	187.44	Saxonia Grammatici historie ubi non sit adhibenda fides	888.3
sagarum fœdus cum demone quomodo fiat	240.2	Saxonia Grammatici historie ubi non sit adhibenda fides	888.3	Saxonibus armatis demon horrens forma apparet	74.41
Sabacac mulieres ueneficæ	346.8	Schedula ridicula collo appensa	370.24	Scheidamensium uictus	693.40
Saitæ quem pro deo coluerunt	31.39	Scheidamensium uictus	693.40	scilla in domus limine suspensa uir	
Saluceti constitutio de magis	663.15	salis exorcisati usus uariis	586.19		
salis exorcisati usus uariis	586.19	Salmac demon	922.41		
Salmac demon	922.41	Salomon an magus fuerit quem demonem in uase uitreo	152.40		

949

INDEX.

338.27 Laris filius & scorti	seinat 144.29	eius interitum	nide	50.4
348.43	154.10		Spectrum mirum	75.11
setis porcinis quidam demonia-	Simon Molitor ex Hastia insignis	exorcista	598.31	spectri ficti historia lepida 609.1
cus cum excrementis deiecit				horribilis exemplum 78.23
412.10	Siuua numen Vandalorum	34.		speetra quibus plerumq; appareat
Seueri Sulpitij sententia de here-	46			262.13
tici non enecandis 723.13	Smaragdi locus de demonum stu-			
de Gallorum rusticorum super	dij & potentij 102.6			Spira unde sit dicta 84.54
stitione 57.18	Snebergius demon 112.42			Spira uaria spectra forma mona-
Sibylla Brylbraea quando uixerit	Sobry cur esse debeamus 248.2			chorum uisa 84.28
863.2 eius etas. ibid.32	Socrates demone familiari usus			spiritus carum & ossa non ha-
uaticinium 211.20	116.46			bet 331.11 & 700.10
Sibylla Cumæa descriptio & ori-	Socratis locus de Valentis tyran-			spiritus boni & mali quomodo dis-
go 864.11 uersus 870.26	nide 50.3	temperantia		tinguantur 122.18.41
Sibylla alba 117.45 que dictæ	470.10			si uere aut fictæ appareant 63.1
sint 858.38	Sodomæ & Gomorræ exitium			citatio per magos quomodo fit
Sibyllæ an uates diuina fuerint	27.42			at 931.49
865.7 que dictæ sint 869.17	Sol cur sit inter deos geniales nu-			spiritibus que habitatio ab initio
Sibyllarum carmina abolita 872.	meratus 33.27	uicis ex dijs		fit data 117.16
20 doctrina qualis fuerit 867.	selectis. ibid.23			Spoleti ex muliere fit uir 473.14
39 honor apud ueteres. ibid.19	solis simulachrum à Simone apo-			Stabulum quid proprie dicatur
libri & uaticinia 4.114 mira-	stolo deuastatum 638.29			269.1
eula qualia 870.3 nomina 862.	solanum maus herba 317.22			Stantia quem deum coluerint 34.
15 ortus incertus 861.31 prima	solui furiosi radix imagines uis			35
que fuerit 862.1 sexus 867.3	nus inducit 320.21			Statores subinum dij 53.12
uita & mores 870.14 uatici-	sonnifera herba 317.3			Steinbusius sacrapa Grauiæ 377.
nia de Christo 4.123. & 862.	sonniferum oleum 316.5			11
12. & 868.7 uaticinandi ratio	sonnua uera que arbor pariat			stella à magis uisa quid designarit
866.15	198.20			151.23
Sibyllis spiritu diuino non fuisse	sonniorum imagines quomodo di-			Stephanus eques Neapolitanus de
præditis 889.45	uersus figuras capiant 263.9			matorio poculo in furorem ex-
Sidonij quem demonem coluerint	sonnijs quibus maxime diabolus			citatus 382.28
29.21. & 30.19	se insinuet 263.20			stipes fatalis 290.11
sigillorum magicorum nugæ 537.	sonnorine imagines 264.17. &			stipulatio dolosa cur non ualeat
17	848.17			243.9
sigillis nullam uim inesse 553.23	sonnum furiosum que simplicia			tormentum utrum quid sit 201.11
signa demonum honorum & ma-	faciant 316.20			Stolus demon 931.9
lorum quid differant 122.20	Sorciera Lamia Gallis dicitur			Strabonis locus de dijs Aegyp- tiorum 31.32 sinistra opinio de Mose 153.7
silices ex ore cuiusdam demoniaci	233.3			striges qua uirga sugentur 231.38
extrahuntur 410.5	sortes uariæ 199.29			que dicantur 315.4
Simon apoteles quo nomine simu-	sortilegi unde dicti sint 202.33			studiosi cuiusdam respicientis bi-
lachrum solis diminuerit 638.	qui dicantur 199.22 qua pæ-			storia 733.14
28	na sint pueniendi 665.28. &			Stumpffij locus de Bernatium mo-
Simon magus unde sit natus 338.	732.42			nachorum fraude 321.33
22. & 356.27 eadem hora in	sortilegium quid & quottuplex			85
conclauit cum Nerone, & foris	sit 199.12			Rupo
cum populo loquitur 283.18	sortilegia quid sint 202.19			
quo demone familiari sit usus	sofogenis opinio de rebus, que in			
117.14 heresium feminariu	tenebris lucere uidentur 89.25			
154.4 Clementis oculos effu-	Sorocmeni locus de Valentis tyran-			

I N D E X

- stuporem & taciturnitatem inducentia uerba 544.36
 stupri poena diuina 428.40
 Subligaculum ex ore cuiusdam de moniaci extrahitur 410.5
 Succot Benoist demon 29.37
 succuba cum monacho rem habet 358.18
 succubi cur non ueri sint 360.15
 Succia rex quatuor lamias secum in bellum contra Danos ducit 305.16
 Sueones Iouiales malleos coluisse 584.15
 sulphuris uirtus in arcendis demonibus 581.5
 Suma muliebre numen apud Polabos 34.44
 Sunanus demon 29.14
 superbia institutor qui fuerit 26.6
 superstitio quomodo imitetur religionem 569.25
 superstitionis auctores qui fuerint. ibid. 32
 Suuanteuith deus Sclauorum huanic uictimis cultus 39.42
 suum pestilentia 490.39
 Sydonay demon 923.5
 syncretis quid sit 198.7
 Sylla satyrus animal apparet 351.5
 Syllus locus de Marfis 369.6
 Syluani 349.17 quando & quales sint creati 34.5
 Syluester demonem in capitolio claudit 638.40 quomodo pontificatione sit adeptus 503.35 & 672.3
 Symmachus senator Romae miserè trucidatur à Theodorico rege Gothorum 74.11
 Synesij sententia de demonum studijs 99.10
 Syri quem deum coluerint 32.6
 Sytry demon 917.36
- T.
 Tabacum herba 311.14
 Taciti sinistra opinio de Mose 353.13
 taciturnitas & stupor an uerbis dissoluitur 548.15
- taciturnitatem & stuporem inducentia uerba 544.36
 Tages aruspicina & extispicina inuentor 73.40
 talionis lex ubi loci habeat 74.6.
 31
 tamaraka 198.31
 Tamerini 118.37
 Tap demon 923.31
 tarantule morsus symptomata & curatio 488.26
 Tartac demon 30.3
 Tatianns Assyrius 564.19 eius locus de angelis & diabolo 25.25
 scriptum de demonum studijs 97.44
 tauri Mahometici docilitas 94.32
 Telchines populi omnia aspectu suo in peius mutant 369.23
 Telura quid sint 145.25
 tellus inter quos deos sit connumeratione 33.23
 teli extractio magica 514.10
 telorum ictus quid prohibeat 573.22
 tempestas incantatione excitata in Neapolitano regno 306.26
 ingens in ditione Rauesteinenfi 310.43
 tempestatis sedatio impia 648.16
 tempestates an campanis baptizatis pellantur 44.16 quibus rationibus auerti possint 214.28
 tempestates à lamis nudo pacto excitari posse 297.32 quo pacto quidam populi aueriant 585.11
 contra Tempestates remedia 583.34
 tentationis permisse causa 125.16
 tentationes diaboli fortiter sunt ferenda 617.10
 ternistratores demones qui dicti sint 111.9
 terra cur inter deos geniales sit numerata 33.27
 terrei uirunculi demones 111.28
 Tertulliani locus de Afrorum uictimis 39.3 de Claudia Vestali uirgine 176.31 de curatione demonis 564.10 de demonum diuinatione 48.1 de demonum operationibus 61.
- 42 de dijs gentium 28.42 de omnipotentia Dei 129.5 de ueriloquarum uaticinijs 204.45 de Samuelis apparitione 192.27
 testes monacho sano uolentijs; exco
 Eli 458.23 quomodo adimi possint 460.1
 testes carmine non adimi 457.25
 Teuates deus à Gallis humanis hostijs placatus 39.35
 Theangelis usus 311.18
 Thebani ouem pro deo coluerunt 31.39 Croniti filium mactant pro patria 37.23
 Tharitis quid Hebraicè significet 140.9
 Theod nomina habentes Valens imperator omnes interfecit 49.41
 Theodoretus locus de omnipotentia Dei 129.38
 Theoderici Gothorum regis crudelitas puniata 74.20
 Theodoris filius Ioan. Vueri iureconsultus 92.29
 Theodori Gronij laws 598.23
 Theodori Lopors ancilla consecratio ridicula 642.6
 Theodori Zuingeri epistola ad Vuerum 902.32
 Theodosius nobilis Hispanus à Valente interficitur 50.1
 Theodosius imperator per quod diuinationis genus sit præcognitus 200.37
 Theodosij constitutio de magicis libris 661.4
 theologi quomodo distinguant demones 120.1 qui de demonum lapsu scripserint 211.
 theologorum opinio de Lamis 4
 Parisiensis determinatio super quibusdam superstitionibus non uiter exortis 793.6 quorundam signum de succubo & incubo 347.6
 Theophylacti sententia de demonibus 103.9
 Theophrasti medicina reprehenditur

I N D E X.

dicar 22.70 sententia de Lamiarum potestate 438.27 de periapis 579.15	161.22	dexteritate operatur 90.42
Theraphim imagines quo pacto factae sint 211.23	Toletanae synodi constitutio de magis 663.36. & 665.8	Turcae Lecamae cultores 193.13
Therionarum in Cappadocia et Misia usus 491.8	Tonantes fulminum dii 33.12	natura superstitiosi & idololatrae 210.38 quod medicamento tum contra febrem adhibeant 533.1 quomodo fugientes incantatione ligent 465.11
Thesaurum inquirendi magicus modus 541.16	tophi in iuncturis 440.38	Turcarum uarij dii 35.6 magices diuinatio 210.35 prouerbum de opio 319.34
Thesphbetion magus 147.39	tormentorum tolerantia an uerbis dissoluatur 548.17	Turcis uarij familiaris 197.36 opij usus frequens 318.43
Thessala gens ueneficis maxime aedita 767.38	tormenta nil curans sur 545.39	Turneri sententia de asferibus Scoticis 336.15
Thracinae uarij prouerbiu. ibid. 35	quomodo quidam non sentiant 544.20	tutelares dii 33.45
Thrypsia quid sit 145.11	torturarum tyrannis 668.35	Tyberius Aphrorum sacerdotes strangulat 39.6
Theurgus magus 147.41	Trallianus quatenus sit ab auctore reprehensus 890.42	Typho uentus 279.41
Theucus demon inuentor ludoru & aleae 120.26	transformatio phantastica hominum in bestias quomodo fiat 268.36	Tyranni sacerdotis Saturni adulerum & libido 343.39
Thibiorum gens in Ponto 368.36 & 685.42	Tremonia mulier uenefica marito suo argentum uiuum in oclere cocto exhibet 376.9	Tyresius ichthyomata usus 198.1
Thilonem a dracone interfectum, herba quadam suscitatum esse 193.34	Triglus triceps apud Stetineses culus 35.1	ueneria quid sit 197.45
Tholuscol magus 147.25	Trismegistus magus 148.1	V.
Thomas Erasmi medicus insignis 576.44 eius doctissima in Paracelsum scripta 883.7	Trismegisti locus de demonum lapsu 19.23	V. Acca ex Iberia cis Pyreneos delata 279.39
Thomas libri magici falso sub titulo circumferuntur 152.44	Tritemius in quot ordinis demonum partitius sit 167.39	Valens Imperator per quod diuinationis genus sui successoris nomen cognouerit 200.33
Thomas sententia de transformatione hominum 469.5	Tritemij iudicium de Agrippa 881.18 locus de demonum metamorphosi 69.37 Steganographia culpatur & examinatur 166.32 uerba de quodam demone in aula episcopi Hildefensis 114.17	Valenti Imperatori quam oblique demon responderit 49.37
Thor Gothorum numen 34.16	Troia quo anno post mundi creationem sit capta 147.20	Valentini haeretici 154.35
Thracia regio unde dicta uenefica. ibid.	Troianorum dii 33.14	Valeriana herba usus 581.24
Thrasyllus magus Tiberio Casari gratus 148.26	Trulli demones 113.45	Valery Maximi locus de demonum technis 35.16 de cacodemonum quodam 71.44
Thus ad quid conducat 581.23	Tuccia uirgo uestalium aquam cribro baurit 176.21	Valefar demon 915.32
Tiberium Casarem ut selem in teonebris uidisse 369.37	Tullus Hostilius magus fulmine illustrus 156.5	ualetudinis aduersae deuotio unde 57.34
Tibullus uersus de fascinatrice 23.43 de hippomanes 379.40	Tuneti gyromantiae genus reperitur 209.41	Vadali quos deos coluerint 34.46
Timixitate in America, idola sanguine hominum conspersa 39.18	Turca quidam per Italiae urbes obratas mirabilia miracula manusi	Vapula demon 929.10
timor & amor imagines sortes gaudent 261.7		uaticinari quomodo diabolus uiuatur 266.1
tipula quid sit 471.20		uaticinia demonum qualia 57.25 unde 47.25
Tiresia & Calcebanis uaticinia de humanis uisceribus 37.17		uaticiniorum demoniacorum exempla, quae nostro tempore acciderunt 50.10
Tiresia uatis Thebani transformatio 476.2		Vegetij sustinendum animantium morbis prohibendis utile 650.22
Tobiae a quo angelo libri magici		uenefica quomodo a lamis sint dignoscen-

I N D E X.

- gnoscendæ 825.17 puniendæ
 820.40
 ueneficarum aliquot nomina 767.
 16 pœna apud Romanos 768.
 30 pœna secundum uarios au
 thores 766.5 quibus in locis
 mentio fiat 748.4
 ueneficis à Mose pœna constituta
 658.13
 contra Veneficus edictum 10
 uenefici cuiusdam stomuli carnifi
 cis, eiusdemq; maleficæ cõiugis
 memoranda hystoria 376.36
 uenefici qui proprie sunt 370.21
 circa que uersentur. ibid.28
 quibus nominibus & in quibus
 locis in ueteri testamento signi
 ficentur 135.19 quo pacto iuxta
 legem Moysi sint puniendi 746.
 23 quomodo ledant animantia
 327.11 à Lamys quomodo se
 parentur 9.13 ad centum Ro
 mæ comburuntur 371.33
 ueneficium quis primum apud Ro
 manos inuenit 767.8
 ueneficia ex qua herba quidam pa
 rent 89.20 quid depellant 582.5
 de Veneficis Parisiensium theolo
 gorum determinatio 795.3
 uenensia quomodo carminibus fu
 giantur 531.3
 uenenum quod efficacissimum sit
 489.9
 uenena intrò assumpta ibid.1
 amatoria 380.30
 Venerea de Iustonis incubi hystoria
 359.22
 Venerei actus organa ubi desunt,
 desideratur effectus 764.18
 Veneticianellus funambulus 92.6
 Venetys ser quidam arte magica
 ex unculis liberatur 541.44
 uetos an magi sedare possint 175.7
 uentriculi dolores 395.45
 uentriloqua 140.38
 uentriloquæ quomodo uaticinen
 tur 204.40
 uentriloqui cuiusdam Parisys do
 lus 205.40
 uentriloqui uiri quomodo natici
 uentur 205.13
 Venus dea 33.16 Sidonia 30.21
 Venerem Arabes coluerunt 32.3
 Vepar demon 922.31
 uerbasci cum sua radice tusti usus
 530.26
 uerbenæ usus 581.24
 uerbum Dei non mortua est litera,
 sed spiritus & uita 536.1
 uerbi Dei genuinus usus 528.3
 uerbis neminem ledi posse 695.34
 uernis longitudinis octo pedum à
 quodam rustico excretus 447.
 44
 uermes duo in caduere puellæ cu
 iusdam hydropica inuicti 442.
 28 equorum quo pacto ma
 gico remedio curentur 914.35
 uermibus quæ potestis ab initio sit
 indita 128.30
 Vespasiani miraculum 577.24
 Vesta Troianorum dea 33.14
 uetonica herbæ uirtus aduersus de
 mones 581.32
 uetula quædam ob zelotypiam ma
 rito arsenicū propinat 375.42
 uetula cuiusdam hystoria memora
 bilis 315.3
 uetule idolum 433.28
 uetule cur maxime demonum illu
 sionibus expositæ sint 252.34
 uetularum duarum prope Romam
 ficta transformatio 268.43
 Victimæ humani sanguinis à quo
 sit inuenta 37.3
 Victoria dea 33.26
 uiduarum cura habenda 824.26
 Vinceny hystoria de Merlino 356.
 4
 Vine demon 926.17
 uinum ne uertatur, remedium 515.
 9
 uini penuria unde ueniat. 811.45
 uir ex muliere fit 473.4. qui
 dam prudens credit lupū se tra
 pacem esse 470.37
 uiri complures Atrebatu combusti
 290.25 cur grauiori pœna af
 ficiendi sint, quàm mulieres
 738.3
 uiri multi Romæ ueneficis necati
 371.6
 uiros in feminas non transforma
 ri 474.19
 Virgilij locus de aeris turbatione
 311.19 de Anthe 31.30 de hip
 pomanes 379.23 de incantato
 ribus 139.28 de Lamys 237.
 37 de peste pecudum 490.23
 de Vlyssis focis 464.29
 Virgilij uersus optimus qui sit
 644.35
 Virgiliana sortes 201.29
 uirginatis hymen 327.29 zona
 & signum quod sit 325.43.
 & 327.1
 uirginitatem unde Hispani dijudi
 cent 327.8
 uirgo in puerum transformatur
 473.1 quædam incantatione
 in irorem concitata 551.14
 religiosa apud Hollados ob in
 cubū præcipue exiusta 325.37
 uirginis demoniaca superstitiosa
 curatio 556.30
 uirginis demoniaca arbores cono
 scendunt ut feles 419.18 duæ
 in uiros mutatae 473.30 hy
 mene dotatae sunt 325.46
 uirginum demoniacorum uerte
 ti ocellarum hystoria horrenda
 418.4 transmutatarum in
 uiros aliquot exempla 477.30
 uiruncolorum montanorum statu
 ra & forma 113.20
 uisionis auctor manifestus 83.23
 usum qui lapis perstringat 582.33
 Vitalis Besimbæus 602.15
 Viti quem deum coluerint 34.34
 uirum quidam rusticus uomit
 413.27
 uiuidi aurei adorati 31.13 & 36.
 20
 Viuiani constitutio de magos con
 sultentibus 663.16
 Vlpiani constitutio de magis 663.
 30 sententia de magicis libris
 661.20
 Vlricus Molitor uirifonsultus
 358.2

951

I N D E X.

- V**lricus Neufesser agricola miserē
à demone excogitatus 416.2
- Vlyffes** cur non sit in suam trans-
mutatus 470.28
- Vlyffis socij** in bestias mutati 184.
7
- Vlyffis sociorum** in feras transmu-
tatorij fabulæ explicatio 464.
29. & 468.5
- umbra** inferorum qui lapis edus-
cat 582.36
- unguentum lamiarum imaginariū**
246.9 lamiarum quando uim
habeat 706.14 unde con-
ficiatur 314.13 terribile la-
miarum 241.32
- Volac demon** 927.24
- uolucris** quæ potestus sit data
118.24
- uoluntas** an sit punienda 740.40
& 823.37 in lamijs an sit pu-
nienda 777.10 lamiarū quo-
modo sit interpretada 776.36
quid sit 777.39 quomodo sit
distinguenta 740.42
- Vpupa** pennæ ad quid utiles 582.
42
- Vranum** Pani pro deo coluerunt
32.8
- Vrbanus** pontifex ad Imperato-
rem Græcorum tres agnos Dei
mittit 537.5
- ursi** transformationis imaginatio-
nes quid efficiat 472.24
- ursum** se esse, quidam Hispanus cre-
dit. ibid.27
- VV.
- V**al demon 930.23
- Vualdat** deus 31.11
- Vualdassia** mulier phantastica ca-
pia 296.27
- Vuellensis** mulieris obsessio 633.4
- Vuerteti** inclusarum monialium
uirginum historia horrenda
418.4
- Vueruolff** an ueri sunt lupi 269.
43
- Vuesaliensis** exorcista 598.2
- Vuierus** cognomine Piscinarius
602.3 quæ in insula Creta
uiderit 448.15 reprehenditur
à Paulo Schalichio 840.20
- Vuieri filij** 205.24 iactura ex
grandinis procella 310.41
parentes & fratres 112.2
peregrinatio in Prusiam 599.
21 præceptor 365.35 sententia
contra Ioannem Campanum
762.37 uera & Chrystiana fia-
des 801.33
- Vuiero** quæ causa scribendi fuerit
3 uenenum exhibitum 375.25
- Vuirtenbergico** in ducatu pascua
pecoris ueneno insciuntur 387.
32
- Vuifenburgensis** ducatus Ecclesiæ
Hildesheimensi cõiunctus 114.
46
- Vulcanus** deus 32.9. & 33.17
- uulpes** gallinam auferens, à quo-
dam ligatus ne prædam aufer-
ret 462.21
- Vulstannus** Vigorniensis episcopus
magus 504.20
- Vuolgaſti** deus 35.4
- Vuymariæ** quidam impostor exa-
stus 479.4
- Vxorem** impudicam uir quidam
longè profecturus, demoni
commendat 115.
41
- X.
- X**anbi historici locus de quo-
dã moruo suscitato 193.30
- Xenophon** de Circes potentia
470.7
- Xerxes** copix à tempestate mago-
rum ope liberatur 175.10
- Xurgumina** quæ dicantur 273.6
- Z.
- Z**Abulus inuictor magicæ artis
147.29. et 665.45. & 860.35
- Zacharius** Babylonicus an magus
fuerit 152.42
- Zacharias** uaticinium de Christo
42.6
- Zagen** demon 927.5
- Zairagia** quid sit 208.8
- Zaleos** demon 930.23
- Zameres** magus 147.44
- Zamolxis** magia cultor 147.29.
& 860.36
- Zaratus** magus 147.35
- Zarmocendis** magus. ibid.37
- Zareos** magus fulguris icctu mor-
tuus 155.42
- zamberer** quomodo aliàs dicantur
142.43
- zauberey** 746.46
- zauberin** & zauberſche quæ di-
catur 233.1
- Zenobia** ab Aureliano Imperato-
re libera dimissa 739.3
- Zepar** demon 916.25
- Zoe** Romanum Argyrum mariū
ueneno necat 372.11
- Zonare** locus de Vincentis tyran-
nide 50.14
- Zoroastres** quis fuerit, & quãdo
uixerit 147.1 eius interius
155.40
- Zymmar** rex & demon 931.20

I N D I C I S F I N I S.

**BASILEAE, EX OFFICINĀ OPORINIĀNĀ, PER
BALTHASARVM HAN, ET HIERONYMV M GEM-
SERVM, Anno Salutis humanæ M. D. LXXXIII,
mense Augusto.**

952 - 4